

11. 7

3 weeks in 1 volume

1000000

't Boeck der
ZEE-RECHTEN,

Inhoudende

Dat hooghste ende oudtste

**Godtlantsche Water-recht / dat de gemeene
Kooplieden ende Schippers geordineert ende gemaect hebben
tot W I S B U Y.**

**De Zee-rechten gemaect by Keyser Carel / als
mede die gemaect zijn ten tijde van Koninck Philippus de derde /
mede inhoudende seckere Ordonnantie op 't stuck van de Assuran-
tien / Bodemerij / ende toerusting van Schepen.**

Mitsgaders de Schips-Rechten, gemaect by de oude Hanze-steden.

**Noch zijn hier by-geboeght de Willekeuren en Costumen van de Bin-
nemants-vaerders / van Amsterdam / Antwerpen / Fladderburch / Rot-
terdam / Doordrecht / Haerlem / Utrecht / ende Leyden.**

Item van de Buytenlands-vaerders, van Rouan, Lonnen,
ende Hamburg, &c.

**Noch een korte Instructie ende Ordonnantie booz de Commis-
sarijssen 't Amstelredamme van de Zee-vaert.**

In dese laetste Druck noch vermeerderd met een Nieuwe
Ordonnantie van 't Pael-geldt.

**En het Tractaet van Abarijen / gemaect by Quintijn Weptsen/
reertjous Jaedt des Kon. Maj. inden Hoobe van Hollandt.**

**Tot nut ende dienstbaerheyde van alle Kooplieden / ende die ter Zee waert ver-
seeren / by een vergadert met een gemeene Tafel / op alle de Articulen by
W. B. C. gestelt / also den Leeser in 't nabolgende blad sal vinden.**

A M S T E R D A M.

**By Abel van der Storck, Boeckverkooper / op 't Water / aen
de Nieuwe-burch / in de Delfsche Wywe / 1678.**

Kort inhoudt deses Boekx.

- 1 **D** At hooghste ende oudste Water-recht dat de Schippers ende Coopliefden gemackit hebben tot Wisbuy in Gotlant / houd 72 believingen. fol. 2
- 2 **P**laccaet op 't stuck van de Zee-rechten gemaeckt by K. Karel anno 1551 / houd 51 Artijckelen. fol. 20
- 3 **O**rdonnantie by Coninck Philips gemaeckt 1563 / beroerende de Coerusinge van de Schepen / houd 28 Artijckelen. fol. 35
- 4 **D**e Zee-rechten van de Schippers en Coopliefden houd 13 Artijckelen. fol. 38
- 5 **S**chipliefden ordonnantie ende haer officien / houd 20 Artijckelen. fol. 51
- 6 **V**an Schip-brekingsen ende Avarijen / 13 Artijckelen. fol. 57
- 7 **V**an Schepen die malkanderen beschadigen / 5 Artijckelen. fol. 60
- 8 **V**an Schips keur en ende bzeuchen / ende andere saecten der Justitie aengaende 10 Artijckelen. fol. 62
- 9 **O**rdonnantie op de Verseeckeringe ofte Afsseurantie. fol. 66
- 10 **P**laccaet van de Zee-driften. fol. 74
- 11 **O**rdonnantie van de Admirael-schappen. fol. 79
- 12 **S**chips-rechten ende Ordonnantie van d' oude Hanze-steden / 58 Artijckelen. fol. 76
- 13 **V**an 't lichten vooz 't Black / ende Tigh-dagen der selve fol. 92/93
- 14 **S**ententie van Schepenen op 't lossen ende overleberen van telbaer goederen upter Zee komende. fol. 93
- 15 **O**rdonnantie van de Pael-kamer. fol. 91/94
- 16 **T**aur gestelt by den Heeren Staten op de voeringhe vooz Schipper / Steurman / Boots-gefallen te genieten. fol. 95
- 17 **O**rdonnantie op de Deerschuyten tusschen Amstelredam ende Rotterdam / insgelijcke van Rotterdam op Amsterdam. fol. 97/98
- 18 **O**rdonnantie op 't Deer van Amsterdam op Haerlem. fol. 101
- 19 **O**rdonnantie op 't Deer van Amsterdam op Hvrecht. fol. 102
- 20 **I**nsgelijck op de Schiet-schuyten van Amsterdam op Hvrecht. fol. 104
- 21 **O**rdonnantie op de Deer-schuyten van Amsterdam op Iepden. fol. 106
- 22 **O**rdonnantie van de binnelants-vaerders op Antwerpen en Zeeland. fol. 104
- 23 **O**rdonnantie van de beurt-schepen op Rotterdam. fol. 117
- 24 **O**rdonnantie van de beurt-schepen van Amsterdam ende Doordrecht. fol. 122
- 25 **O**rdonnantie van de buytenlants-vaerders op Fouaen ende Tonnen. fol. 124
- 26 **O**rdonnantie van de buytenlants-vaerders op Hamboggh. fol. 132
- 27 **O**rdonnantie der Bodden. fol. 136
- 28 **O**rdonnantie van de Lichter-Lupden. fol. 139
- 29 **O**rdonnantie van de groote Schuyte-voerders. fol. 141
- 30 **O**rdonnantie op 't maken van de Anckers. fol. 141
- 31 **V**an Haberje. fol. 142
- 32 **O**rdonnantie van de Haben-meester. fol. 143
- 33 **G**een steen / puy / ofte andere materie op de Wallen te bzingen. fol. 143
- 34 **V**an Zeebaerdigh recht. fol. 143
- 35 **G**een Wallen / Vesten / ofte Palleffaden te beklimmen. fol. 144

Aenwysinge van den Inhoud der Zee-Rechten.

De F/beduylt Folio. De A/Articulen.

A.

Ancker ende Mast kerben. F. 6.
ar. 21/ f. 14. ar. 39.

Ancker sonder boepe niet leggen.

f. 19. ar. 28/ f. 16. ar. 50.

Angenomen stierman / leydsman oft
bootsman zyn reyse te volbrēngghen.
f. 19. ar. 72.

Admiraelschap te maken. f. 40/ ar. 9/
f. 76.

Affeurantien / Policen. f. 66. ar. 1. tot
f. 74.

B.

Berghloon booz de bootsluden. f. 4.
a. 15/ f. 60/ a. 12.

Beteringe van loon booz verzeplinghe.
f. 10. a. 32.

Bodemerije. f. 14/ a. 40.

Beschadicht scheeps volck. f. 5/ a. 18.

f. 16/ a. 43/ f. 28 a. 28.

Boepe op 't ancker te leggen. f. 9/ a. 28/
f. 16/ a. 50/ f. 33/ a. 49. f. 61/ a. 4.

Bozge booz schip te stellen f. 18. a. 67.

Boozslieden ongehoorzaemhepdt tot in-
jurie op pene. f. 22/ a. 3/ 4.

Boozslieden t' hups te helpen als men
't schip buyten verkoopt. f. 27/ a. 22.

Beschadicht oft vermindert goet bin-
nen scheeps. f. 49/ a. 8/ 9.

Bzeucke van de ongehoorzaeme f. 62.

Boorte aen wie te appliteren. f. 64/ a. 8.

C.

Coortie ober de wederspanninghe
schiplieden. f. 22/ a. 2.

Coopmans goeden droogh te leveren.
f. 31/ a. 42.

Coopmans goeden beschadicht te ver-
goeden. f. 32/ a. 43.

Coopmans goet leckende. f. 32/ a. 44.

Carte parthpe of certificatie by hem te
hebben. f. 44/ a. 20.

Capiteynen ordze in 't ontmoeten van
schepen. f. 44. a. 21.

Coopmans goet wel gade te slaen. f. 56/
a. 19.

D.

Dristige schepen malkanderen be-
schadigende/ f. 61/ a. 2.

Doodslaggh binnen schipsboozt. f. 63/
a. 5/ 6.

E.

Eedt des schippers ende schiplieden
f. 29/ a. 34/ f. 43/ a. 15/ f. 64/ a. 9.

Extraordinaris loon van lossen ende la-
den. f. 52. a. 7.

Examinatie der Disiateurs. f. 65.
a. 10.

F.

Fulten ende ghebreken by alle Offi-
cieren ende Boozsgefallen gecom-
mitteert. f. 24/ a. 10.

Feyten niet te dissimuleren ofte quijt te
schelden. f. 29/ a. 31.

G.

Gewozzen goeden. f. 6/ a. 20/ f. 10/
a. 30. f. 12/ a. 38/ f. 18/ a. 4/ 5.

Goederen verkoopen by gebzeck. f. 11/
a. 35.

Gebozzen goederen als 't schip gebleven
is. f. 12/ a. 37.

Aenwijſinge op

Goederen te haben. f. 15/a. 45/46.
 Goederen gelost zijnde aen boort te hou-
 den. f. 17/a. 17.
 Gearefsteert eer 't schip van 't contract
 ontslagen. f. 30/a. 37.
 Geen ſten van corens of kercken weegh
 te voeren. f. 46/a. 25.
 Goet beschadicht of vermindert binnen
 scheeps. f. 46/a. 8.
 Geladen schip te diep gaende te ontladen.
 f. 50/a. 11.
 Seguetste schipman te betalen als grote
 abarie. f. 57/a. 2.
 Gebroken schip te doen hermaecken in
 korten tijt. f. 57/a. 3.
 Geen geberghde goeden achter de hant
 te houden. f. 60/a. 13.
 Gevecht in scheeps-boort. f. 63/a. 4.

H.

Habarije. f. 4/a. 12. f. 31/a. 41. f. 85/a. 6/7.

K.

Klende Schippers met zijn schip-
 lieden. f. 15/a. 44.

L.

Lant niet te vernachten. f. 2/a. 4.
 Een Lant niet te varen sonder ver-
 lof. f. 28/a. 9.
 Loon van lossen en laden. f. 2/a. 5.
 Liegen heeten ofte slaen. f. 8/a. 24.
 Looftmans gelt. f. 8/a. 25/f. 17/a. 60.
 f. 59/a. 9.
 Legh-dagen. f. 31/a. 39.
 Leg-gelt. f. 11/a. 34/f. 12/a. 38/f. 31/
 a. 39/f. 48/a. 5.
 Lichter-gelt. f. 17/a. 55.
 Laden en lossen ter uytweeghsre habe-
 nen. f. 25/a. 15.

M.

Mſten Aucker kerben. f. 6/a. 21/
 f. 14/a. 39.
 Maeltijt spijs ende dranch/f. 9/a. 29.
 Misdadige is schuldigh boet te betalen

aen de Schipper. f. 27/a. 24.
 Misdadige te bewaren. f. 28/a. 26/f.
 29/a. 33.
 Misdaden van 't scheeps-volck te straf-
 fen. f. 51/a. 2.

N.

Niet upten scheepe te gaen sonder
 verlof. f. 5/a. 17.
 Niet te contracteren tegen d'inhoudt
 der articulen. f. 29/a. 32.
 Niet 't zepl te gaen als by abdijs. f. 60/
 a. 11.

O.

Onder heuren schipman ofte stuer-
 man verboden. f. 2/a. 1.
 Onkundige schipman / stierman / py-
 loot. f. 2/a. 2/f. 2/a. 1. 3/f. 64/a. 7.
 Ongefontheyt der Schipmannen/f. 18/
 a. 62.
 Ongheloozsaemhepdt der bootlieden.
 f. 22/a. 3/4.
 Onbedreben stierman ende zijn huer. f.
 25/a. 14/f. 52/a. 6.
 Oorloghs-scheyen op geen van ons ha-
 bens te komen. f. 46/a. 26.
 Oeriaden schip wordt in geen abarije
 gebroght. f. 59/a. 8.

P.

Praem van een ander ghebruycken.
 f. 3/a. 8.
 Piloots looninge. f. 17/a. 59.
 Placcaet van de Zee-dristen f. 74.
 Pael-gelt. f. 93/94/95.

Q.

Quetsinghe ende de boete daer toe
 staende. f. 29/a. 23/f. 28/a. 25.

R.

Reders mette Schipper oneens. f.
 18/a. 65.
 Reyse aengenomen te volbrengen. f. 19/
 a. 72/f. 23/a. 5.
 Reyse ghestaecht mach de schipper de
 schip

de Zec- Rechten.

schiplieden afsdanchen met het viere-
deel der huere. f. 49/ a. 10.

Rekeninge te doen aen sijn Heeders/ f.
32/ a. 55/ f. 49/ a. 10.

Reps gestaecht dooz bzees van Zee-roo-
bers. f. 53/ a. 9.

S.

Schiplieden ober schult niet te belet-
ten. f. 2/ a. 6/ f. 57/ a. 20.

Schip booz den somer gehuert. f. 3/ a. 7.

Schip gehuert te verhueren. f. 3/ a. 10.

Schip gehuert blijvende. f. 4/ a. 11.

Schipper vermag 't schip niet verkoo-
pen. f. 4/ a. 13/ f. 54/ a. 12.

t' Sepl te gaen by rade/ Ec. f. 4/ a. 14.
f. 50/ a. 11.

Schip gebzoken. f. 5/ a. 16.

Scheeps-bolch beschadicht of gewont.
f. 5/ a. 18. f. 15/ a. 43.

Sieche schipman en sijn huere. f. 5/ a.
19/ f. 28/ a. 28/ f. 55. a. 16.

Stuwinge ende stelling. f. 7/ a. 23.

Slaen of liegen heeten. f. 8/ a. 24.

Schipper kan sijn bolch ontflagen wer-
den. f. 8/ a. 26.

Schip makanderen beschadigende. f.
18/ a. 68/ f. 2/ a. 46.

Schade dooz aenzeplen van ander schip
dooz onweder. f. 8/ a. 27/ f. 10/ a. 48/
49. dooz een anders Ancher. f. 8/ a. 28.
f. 33/ a. 47/ 48. dooz qualijch te leggen/
f. 12/ a. 36.

Schipmans huere onthouden. f. 10/ a. 31.

Spijfe mede aen landt te nemen. f. 11/
a. 33.

Schipper vermagh kooplieders goeden
te verkoopen by gebzech. f. 11/ a. 35/
f. 19/ a. 69/ 70.

Schipper vermagh geen windt verleg-
gen. f. 14/ a. 41.

Schip vol geladen / geen last meer in te
nemen. f. 14/ a. 42.

Schipper met sijn schiplieden lijvende/
f. 15/ a. 44.

Schip te diep geladen te lossen. f. 27/
a. 56/ f. 33/ a. 50.

Schipman die wegh loopt. f. 17/ a. 16.

Stuerman ende schipman mogen ont-
flagen werden. f. 2/ a. 3. mogen wpt
ter huere schepden / f. 18/ a. 64.

Schipper twist met sijn Heeders. f. 11.
a. 95.

Stuerman ofte bootsman gehuert we-
sende moet de reyse volbzengen. f. 19/
a. 72.

Straffe ober de wederspannige Schip-
lieden. f. 22/ a. 2.

Schip verlatende sonder verlesf. f. 23/
a. 6/ 7/ 8.

Schipper en vermagh van den zijne
niemant te injureren. f. 24/ a. 11.

Schip op nieuw verballast is de huert
verschenen. f. 25/ a. 16.

Schip in 't wederkeeren lossen ende la-
den is de huere verschenen. f. 25/ a. 17.

Schipper sal de schip-lieden dymaels
daeghs eten geven. f. 26/ a. 19/ f. 54.
a. 10.

Schiplieden zijn schuldigh met een ge-
stelt schipper t'zepl te gaen. f. 27/ a. 20.

Schip verkopende / zijn de schip-lieden
gheshouden de reyse te volbzenghen.
f. 27/ a. 21.

Stervende schipman. f. 28/ a. 29/ f. 56.
a. 17. Indien men kan aen 't Landt te
begraven. f. 29/ a. 30/ f. 59/ a. 18.

Schip ende schipper van hooger handt
veriet / aengensomen ende aengehou-
den. f. 30/ a. 30/ f. 48/ a. 2/ 3.

Schip ghearresteert is van 't contract
ontflagen. f. 30/ a. 37.

Schip in bzeemde Landen bezacht al-
daer opgehouden. f. 31/ a. 38/ f. 48/ a. 3.

Schip berongeluckt of de reyse verhozt.
f. 31/ a. 40.

Schip moet naer sijn groote Crupse-
len voeren. f. 38. a. 5.

Schip na sijn groote gemant met weer-
achtige Mannen. f. 38. a. 6. Versien
met amonitie. f. 39. a. 7. 8.

Schip te laden dat de defentie niet wert
benomen. f. 41. a. 10.

Aenwijfinge op

Schepen in Zee malkanderen ontmoetende. f. 44. a. 22.
 Salutatie te doen booz by Casteelen varende f. 45/ a. 25.
 Schepen van Oorloge op geen van onse Havenen te komen. f. a. 26.
 Schepen noch schuyten mogen komen op eenige Havenen om schade te doen. f. 46/ a. 27/ 28.
 Schipper om soldye aenghenomen / is ontslaghen van sijn koopman. f. 48. a. 4.
 Schip booz 't afvaren te halfaten ende dicht maken. f. 48/ a. 6.
 Schip te lossen binnen vijftien dagen. f. 10. a. 13.
 Schip te brengen daer 't upgebaren is indien 't de schipper belieft. f. 51. a. 1.
 Schipman aen twee schippers verhuert moet de eerste volghen. f. 41/ art. 3.
 Schiplieden moghen niet sonder consent upten schepe gaen. f. 51/ a. 4.
 Schipper verlaten ende een andere in sijn plaats ghestelt / zijn de schiplieden gehouden. f. 54/ a. 11.
 Schipper 't schip verkoopende zijn de schiplieden in den nieuwen niet gehouden. f. 54/ a. 12.
 Schipper sijn gassen oorlof ghebende sonder schult. 55/ a. 13.
 Schipman zelfs een schip krijgende of een Vrouw trouwende is byz van den schipper. f. 55/ a. 14.
 Schade te boeten die by schiplieden negligentie geleden wert. f. 57/ a. 1.
 Schip ghebroken / binnen korten tijdt doen hermaken. f. 57/ a. 3.
 Schip te lichten alst aen de gront sit. f. 52/ a. 10.
 Zepende schepen malkanderen beschadigende. f. 60/ 61. a. 1. 3.
 Schip aen de grondt de naestliggende sijn ancker te lichten. f. 61/ a. 5.
 Schiplieden zijn de schipper gehoortsaemheyt schuldigh. f. 62/ a. 1.

T.

Touwen ofte Crijffen byken. f. 7/ a. 22. f. 16/ a. 47.
 Tijdt van betalinge. f. 16/ a. 51.
 Tijdt van lossinge. f. 16/ a. 52.
 Timmeren tot scheeps behoef. f. 18/ a. 66.
 Trouwigheydt der Officieren ende Boortgesellen. f. 22/ a. 1.
 Coerustinghe van schepen f. 26/ a. 1/ 2;
 Touwen te thoonen om te laden ende lossen. f. 49/ a. 7.
 Twisfende Schipman oorlof te geben. f. 63/ a. 3.

V.

Voeringhe van Boortslupden. f. 10 a. 30/ f. 55/ a. 15.
 Verzeplinghe en verbeteringe daer booz f. 10/ a. 32. f. 16/ a. 53/ f. 24/ a. 12.
 Van 't schip niet gaen booz dat geballast is. f. 16/ a. 54.
 Vracht als de repse verlet en ghestaecht wert. f. 30/ a. 35.
 Dreeende schippers en mogen geen goet upboeren. f. 37/ a. 3.
 Dreeende koopman mach een schip senden om goet van sijn Lant. f. 38/ a. 4.
 Districie van schepen ende goeden booz ende na de labinge. f. 41/ a. 11 / f. 42. a. 12/ 13/ f. 42/ a. 14/ 16/ f. 43/ a. 17/ 18/ 19.
 Verbeteringe van huere om bozder repse aen te nemen. f. 52 a. 5.
 Verscheenen Huere als 't schip ontladen is. f. 53/ a. 8.
 Verscekeringe. f. 66. tot f. 74.

W.

Wapeninge van manne/ ende Wmontie booz de Bupsen. f. 45/ a. 24.
 Werpen booz noot. f. 6/ a. 20/ f. 10/ a. 30/ f. 12/ a. 38. f. 58/ a. 4/ 5/ 6/ 7.
 Wint verleggen. f. 14/ a. 41.

Z.

Zee-driften niet achter te houden. f. 60. a. 13.

Tafel

Tafel en Register van de Scheeps-rechten
en Ordonnantien van de oude Hanze-fteden.

A dmiraelschap niet bzecken. fol. 83	Geen bzeucken verftwijgen. 86
Bootsgefellen den fchipper niet dzingen tot meerder Huere. 84	Lijftocht in rekeninge bzingen/ten prij- fe als bozgers koopen. 81
Bootsgefellen niet van de fcheepe va- ren op anchor liggende/ dan met ooz- lof. 84	Lijftochten der Bootsgefellen op de reysfe. 90
Bootsgefellen aen Landt op den boot ofte fchjupt paffen. 85	Moetwillighepdt tegen den Schipper. 86
Bootsgefellen verbeteringhe geven als de reysfe berandert. 85	Niet fchieten sonder bevel. 86
Boot ofte fchjupt niet los maken sonder oozlof. 85	Op de wacht gefteft / niet flapen. 85
Bootsgefellen huer in dze deelen te be- talen. 85	Keeders onstemmende / fullen de min- fte dopfen de meeste volgen. 91
Bootsgefellen in bzeuck vallende. 65	Keeders by de Schipper voegen/ om te raden alfinen bouwen zal. 80
Bootsgefellen geen gaffen houden fon- der weten van de fchipper 86	Keeders geen Waren op tijt koope / Ec. tot Scheeps-behoef. 80
Bootsgefellen zijn Wijs des nachts niet t'fcheep houden. 86	Schipper geen fchip bouwen/ ten 3p hy hebbe alle zijn Mede-keeders. 70
Bootsgefellen in noodt niet willen hel- pen. 87	Schipper niet zijn Keeders overho- men/ eer hy fchip bouwder. 79
Bootsgefellen in noot geholpen. 87	Schziftelijck overgeven / hoe veel ende watmen tot de reysfe behoef. 80
Balla t werpen ter plaetsen daer die is geozconneert 87	Schipper fal de beste koop foerlien. 80
Bootsgefellen aen landt gheflagen ofte gequetft worden. 87	Schipper geen Scheeps lijftocht ver- koopen. 81
Bootsman hem onredelijck dzagende / machimen oozlof geven. 87	Scheeps lijftocht den Keeders te lebe- ren/ als de reys gedaen is. 81
Bootsman niet oozlof te geven sonder wettelijcke oozfakke. 88	Schipper moet hem klaer maken / om binnen 2. ofte 3. dagen als de wint goet waept/ te varen. 82
Bootsman of Officier weg lopende. 88	Schipper rekeninge te doen / ende alle Keeders de wete te doen. 82
Bootsgefellen oproer ende verbondt te- gen den fchipper makende. 88	Schipper hem misgaende / mogen de Mede-keeders den Schipper affstellen. 83
Bootsgefellen 't Zoudt by een te bee- gen. 90	Schipper niet aen-nemen ten 3p hy thoont goet befchepdt zijn vorige Kee- ders wel gedient hebben. 83
Bodemerpe op 't fchip te nemen. 91	Schipper zijn huere accozderen met de Keeders / alsdan den Schipper tegen den Stuurman. 83
d' Een fchipper d' ander fijn volck onder- huerende. 89	
Goet niet te laden oft mede nemen fon- der wete van de Mede-keeders. 83	

Aenwijzinghe op de Zee-rechten.

<p>Schipper Boots-gesellen hueren/ ende hoe 14</p> <p>Schipper sal zijn boeck paspoort ghe- ben. 84</p> <p>Schipper op vzeemde plaetsen winter- laegh te leggen. 84</p> <p>Schade geschiedende door afwesfen van Boots-gesellen. 87</p> <p>Schip vzeekende zijn Boots-gesellen hulpe schadigh. 88</p> <p>Scheeps boeck ziek werdende. 88</p> <p>Schipper sal den Boots-gesellen geen oorsaekie geben tot oproer. 89</p> <p>Schipper buyten lants van hoger hant aengehouden/ ofte op vraght wach-</p>	<p>ten. 89</p> <p>Schipper sal den vierden penninck hebben van geldt ofte ghesceenten te voeren. 89</p> <p>Schipper sijn deel verkoopende. 91</p> <p>Schipper sijn schip verbodemen. 91</p> <p>Schipper buyten-lands Bodemerije nemen. 92</p> <p>'t Schip niet timmeren/ noch Wandt/ Ec. verbeteren/ sonder weten van de Heeders. 80</p> <p>Tegen Dybuyter ter were te stellen. 86</p> <p>Vracht ofte goet niet verstecken ofte ver- swijgen. 81</p>
---	--

ZEE-RECHTEN,

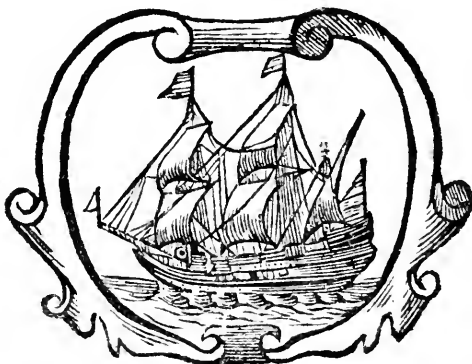
Dat is :

Dat hoogste ende oudste Got-

landtsche Water-recht / dat de ghemeene
Kooplieden ende Schippers geordineert
ende gemaect hebben tot

W I S B U Y.

Waer nae hem een pegelyck die ter Zeewaert
verkeeren/ reguleren mach. Met grooter
neerstighejde gecorrigiert : ende na het
oude Originael Coppe gebetert.

AMSTERDAM;

By ABEL van der STORCK, Boeckverkooper op 't Water /
by de Nieuwe-Brugh / in de Delfsche Bybel / 1678.

De Eerste Believinge.

Van 't onderhueren van een Stuerman ofte Schipman.

W AER eenen Schipper huert een Stuerman ofte Boots-man / dan zijne schuldigh zijne reyse te voldoen alzoó zy hem be-
looft hebben: Waert datse des niet en hielden / zoo sal hy
den Schipper zijn gantsche loon weder gheben / dat hy op
ghebeurt heeft / daer toe zal hy geben van zijn selfs gelt / half zoo veel
als hem gheloobet was / oock en zal geen Stuerman des anderen Pi-
loot oft Schipman onderwinnen oft onderhueren. Waer 't dat eenigh
Man dede / die zal hem weder van hem anbeerden van den geenen die
hem eerst ghewonnen heeft / of hy zal dan sijne rechten behouden / dat
hy hem alder eerst ghewonnen heeft / ende die ghewonnen oft gehuert
was / sal zijnen Schipper die reyse volgen / ende om zijne misdaet dat hy
hem twee Heeren verhuerde / zoo licht dat aen den Schipper / wat hy
hem geben sal of niet van zijnen loon. Want hy 't niet recht verlooren
heeft daer meede.

Ontkundinge van Stuerman, Pilot, of Schipman.

2. Item / is daer penant / 't zy Stuerman / Pilot / of Schipman /
die hem bestedicht / ende sijn ampt niet en kan / ende dat om te betuygen
met hem of d'z die binnen schips-booxt zijn / hy zal den Schipper zijn
gelt weder geben / ende daer toe half zoo veel als hy hem gelooft hadde
te loone of te huere.

3. Item / binnen der Haven mach een Schipper zijnen schipman los
werden met halve loone / ende buyten der Havenen met heelen loone / soo
verre hy hem geen brencke betwijfen en kan.

Aen Landt niet te vernachten.

4. Item / oock en zal niemant op den Lande slapen by nachte sonder
den Schippers oorzof / by twee groote Coznogfen / oock zal dat Boot
of Espinck niemant boeren van den scheepe by nachte / by twee groote
Coznogfen / sonder het zy den Schipper zijnen wille.

Loon van lossen en laeden.

5. Item / oock zal men geben te schoone booz elck last swaerte iij. d.
uyt / ende van de last ledigher tot iij. d. uyt / daeromme dat de schipman
arbeyt uyt ende in / booz haer wijn gelt.

Scheeps-luyden over schult niet te beletten.

6. Item / oock en zal niemant den Sipper wanneer hy reede is tot
der Herinck wijf of Cravemunde te zeylen / zijne Stuerman / Schip-
per of Pilot uyt den Boox nemen om se hult dat hy schuldigh is / maer
waer

waer daer wat van zijnen goede in den scheepe / dat salmen daer aen ta-
 ften by gezworzen Eedt / om zijne schult daer mede te betalen / ende die
 gene daer gewonnen is sal zijne reyse houden als hy geloobet heeft / dies
 sal den Schipper een rechter zijn.

Schip voor den Soomer gehuert.

7. Item / huert een man een schip in der Soomer-dage te ghebruy-
 ken / den Soomer neemt eynde S. Martens daghe / komt hy dan in de
 Haven daer hy dat Schip wan / soo is hy ontslagen daer hy het afghe-
 huert heeft / is hy langher dan tot S. Martens daghe anders waer
 het zy in der Zee of in eender Haven dat hy des niet keeren en kan / soo
 is hy aen den sozge / hent soo langhe dat hy kome van daer hy dat schip
 gehuert heeft.

Van te gebruycken een ander sijn Praem.

8. Item / wie een ander mans Praem neemt ende in den Craben me-
 de baert sonder zijn wecten / wil die dat bozderen des die Praem is zoo
 sal die ander hem huere gheben / ende des wert hy los iij. β. te betalen /
 by sonder het konnen van vier oft nootsaken.

9. Item / wie om schult te bozderen / oft om een ander saccke komt aen
 een schip ende zijn klage doet vooz de Schipper ende schipluyden / ende
 t volck die in den scheepe zijn ende rechten die Schipper den klaeger / de
 scheeps om schult oft om ander saccken de geene die dese saccke of schult
 bozdert / die en is niet schuldigh eenige tuppe anders by bzengende / men
 zal gemeten der bygesecten getuppe die hy in den scheepe vint ende hebben
 magh : gelijckerwijs isser oock om tuppe by te bzengen buyten lants / soo
 zal men doen als hier vooz gezept is.

Een gehuert Schip te mogen verhueren.

10. Item / welke man een schip huert tot eenen beschepden tijt / dat en
 mach hy niet berfetten of verkopen pemaunt daer mede te zeplen noch pet
 anders daer mede te doen / sonder alleen dat hy dat zoo wel verhueren
 mach wien hy wil / hen tot der beschepde tijt.

Een Schip gehuert blijvende.

11. Item / daer eenen man zijn schip uyt doet ettelijke lieden / ende dat
 schip te verschepen / ende byna der lieden wille waer / wert dat schip ge-
 bzoken in der reyse / de bzaghtlieden sullen hen gben halve schade.

Van Haveryen.

12. Item / verliestmen eenen Mast / of Zepl inder zeplinge van onge-
 luck des en dozben zy hem niet betalen / maer werdt daer en boben dooz
 noot gehouwen of geworpen / zoo sal dat schip ende dat goet betalen nae
 marcktaele alle de kroopluy ende die Schipper mede.

Een Schipper vermacht 't Schip niet te verkoopen.

13. Item/men maeket een man tot een schipper/ende dat schip hoozt toe harer twee/ dynen/ of meer/ dat schip zeplt van daer / en is bebzaght te zeplen in bzeemde Landen ende komt ter Sluyse/ te Wording/ te Koffel / te Liffbon of anders waer / die Schipper en mach dat Schip niet verkoopen / hy en hebbe verlosf vanden geenen die dat Schip toe kommen. Maer heeft hy 't te doen van Dictaelie / soo mach hy de touwen wel verlossen/ met raede zijnder Schiplieden.

'tZeyl te gaen by Raede, &c.

14. Item/een schip licht in een haeben/ende is verbezdenende de tijt en wint / ende eer hy te zepl gaet is de schipper schuldigh raet te nemen met zijn schiplieden ende seggen : Ghy Heeren wy hebben wint te zeplen : Waeren daer nae sommige van den Schiplieden die zeyden / die wint en is niet goet / ende sommige seggen dat weer ende windt is schoon ende goet / die Schipper is schuldigh ende plichtig ober een te draegen met de meeste part vanden volcke / waer dat die Schipper anders dede / ende eenighe schade daer af quame aen dat Schip of des Kooptmans goet / die Schipper sal de schade hebben ende betaelen / ist dat hy anders soo veel goets heeft / dat is dat recht daer af.

Berghloon voor den Bootslieden.

15. Item bzeekt een schip in eenigen lande (het zy waer dat het zy) de Schiplieden zijn schuldigh dat goet te bewaeren ende bergen alsoo zy meest en best kunnen / ende ist dat zy den schipper ende dat goet nae haer beste vermoogen helpen / soo is de schipper schuldigh haer loon te geven : ende ist saecke dat hy geen gelt en heeft daer hyse meede loonen kan / soo moet hyse te Lande bzingen. Ende en helpen zy hem niet / hy en is hen niet schuldigh : Ende sy sullen haer loon verliesen als een Schip verlooren is : Ende een Schipper en mach de touwen niet verkoopen/hy en hebbe eerst oorslof vanden geenen die 't toebehoort / en sal die doen in goede bewaeringhe tot der gheenen besten die dat Schip toe hoozt : ende is schuldigh hier by te doen alsoo trouwelijck als hy kan : ende waert dat de Schipper anders dede / soo waer hy schuldigh dat te beteren.

Een Schip gebrooken.

16. Item een schip zeplt vander Sluyse ofe van anders waer daer 't dan geladen heeft / het gebeurt dat het schip bzeekt / so zijn de schiplieden schuldigh te bergen van den wijne of ander goederen / soo sy meest en best kunnen. De Kooplieden ende die Schippers werden met malkanderen oneens / alsoo dat de Kooplieden willen hebben haer goet / de schipper is schuldigh hen dat te laten volghen / indien datse de Schippers de bzaaght

bzaght geben ende betaelen dat hem genoeghet. Maer wil de schipper/ soo mag hy dat schip wel weder laten maken by soodanigen bescheyde dat men dat in korten tijde weder maken kan / ende den koopman zijn goet brengen daer hy hem dat geloebet heeft : ist alsoo datmen dat schip in korten tijdt niet weder maken en kan / soo magh hy wel een ander schip hueren/ ende den koopman sijn goet brengen. Ende de schipper sal alle zijne volle bzaght hebben/ van alle dat goet dat daer geberght is.

Niet uyt den Scheepe sonder verlof.

17. Item/ een schip zeylt van eeniger Haven / het zy geladen oft ledigh / ende is gekomen in een ander Haven soo mogen de schiplieden niet uyt den schepe varen sonder oozlof des schippers / want worde dat schip ende goet in eenigerley wijs verargert / of datter eenige schade daer aen quame / soo zijnschuldigh de schade te betalen ende te beteren. Maer licht dat schip tot eeniger steece gecincert met vier tootwen / soo mogen zy wel uyt den scheepe gaen ende haestigh weder te schepe komen.

Scheeps-volck beschadight.

18. Item / het gebeurt dat de Schiplieden haer eenen tijt lanck by eenen schipper verhueren / ende niemant van haer gaet uytten schepe sonder oozlof des schippers / ende duncken sich dzoncken / alsoo datter niemant van hem gewont werdt / die schipper en is niet schuldigh haer laten te heelen op des scheeps kost/ maer hy maghse uytten scheepe te laten gaen ende hueren een ander in zijn stede. Ende ist saecke dat die meer wil hebben van de gewonde hebben soude / soo sal dat betalen die daer ghewont is ende zal oock den schipper weder geben dat hy ontfangen heeft: Maer waert saecke dat de schipper haer uyt sonde tot eenigen dienst des Scheeps noodzuyt / ende zy worden daer ober geslagen oft gewont / soo is den Schipper schuldigh haer te heelen laten op ons scheeps kost.

Siecke Schipman ende sijn huere.

19. Item / het gebeurde dat des schippers kinderen eenige krankheyte aenkomt/ ende zijn in des scheeps dienst/ ende zijn alsoo krank dat se van groote siekten in den schepe niet blyden mogen/ soo is de schipper schuldigh haer oozlof te geben datse uytten schepe mogen gaen ende laeten se leggen in een Herberge / ende is oock schuldigh haer licht te geben/ daer zy by sien moghen / ende senden hun een van den schiplieden om in der krankheyte te bewaeren/ of hueren een anderen persoon die de krankhen plagh te bewaren : Oock is de schipper schuldigh den krankhen zodanige spijs te geben als men gewoonlick is in 't schip te eeten/ ende men zal hem gheben van sulcker spijs als men hem gaf doen hy ghesont ende wel te passe was ende anders niet / het en zy des schippers goeden wille / want

hy en is hen anders niet schuldigh te geven. Ende ist dat hy beter spijsse hebben wil / die mach hy vooz zijn eygghen geldt koopen laeten. Ende ist saeckie dat men wint ende weer krygghet zo sal men dan 't zegle gaen/want men is niet schuldigh de krankken te verbeypden / ende ist saeckie dat hy te passe ende gesont wert/ zo sal hy zijn volle huere ende loon hebben: Maer ist saeckie dat hy sterft / zo sal zijn Woutwe oft zijn Erfgenamen zynen loon ende huere hebben.

Geworpen Goederen.

20. Item/ een schip zeplt van der Sluys oft van ander steden/het ge-
balt dat met stormende wint oberballen werdt / ende men wert daer van
alzo bedwongen dat men goet woypen moet / zo sijn de schippers ende
schijplieden den kooplieden schuldigh te bewijfen de saeckie ende den noodt
waerom men werpen moet : Ende ist saeckie dat se haeren wille daer toe
geven / dan maghmen wel werpen. Ende ist saeckie dat de kooplieden
dat niet hebben en willen dat men werpen zal / zo en sal de schipper daer-
om niet laeten te werpen / zo verre alle hen anders goet danckit / ende
selfs 't derde van zijn ghesellen sweeren / ende met waerachtighen Eede
verklaeren wil/ wanneer zy te Lande gekomen sijn dat zy 't gedaen heb-
ben om te behouden schip / lijf / ende goet / ende wyfen van dat daer ghe-
woypen wert. Ende dat goet dat daer ghewoypen wert zal men betaelen
naer den prijsse als dan ander goet in de Markt gegeven wert / ende men
zal dat reeckenen van pont tot pont daer nae dat een pegelijck daer inne
heeft in de verbeteringhe der schaden. Ende de Schipper zal van zynen
schepe ende goede geven / gelyck de koopman doet van zynen goede/ een
pegelijck schipman zal dan een van by hebben / ende hebben zy meer
goets / soo moeten zy oock meede toeleggen in de verbeteringe der scha-
de / daer nae datter een pegelijck inne heeft. Ende ist saeckie dat se mal-
kanderen niet wel en helpen (als goede gesellen toebehoort) als men in
sulcken nooden is / zo sullen zy oock geen dinck by hebben / ende die sal
de Schipper by zynen Eede bevolen werden.

Van Malt ende Ancker te kerven.

21. Item / het gebeurt dat een Schipper synen Mast af houtwet in
grooten noode als het waeyt ende stormt / ende groot ontweer is / hy is
schuldigh te roepen syn Koopluyden / oft den Stuerman ende het meer-
derdeel van 't scheeps-volk / indien daer geen Koopluyden en sijn / ende
wyfen hen die noot / ende seggen dattet geschiedt om te behouwen schip/
lijf / ende goet / sount ijs gebeurtet wel dat hy sijn Kabelen houtwet ende
moet Ancker ende Couwen haeren laten / om te behouden schip / lijf / en-
de goet / hy is alle beyde Mast ende Ancker schuldigh te prijseren van
poude

pont tot pont als ghetwozen goet. Ende dat Kooplijden sullen daer mede te betalen eer zy haer goet uyt den Schepe krijgen. Waert saecke dat een schip droog te sitten quam aen den gront ende die Schipper beydede nae haerlijden geschepl / ende in 't Schip eenige goeden leckende wozen/daer zal de schipper geene schade van lijden / en zijn volle vracht daer van hebben / gelyck als hy heeft van den anderen goeden dat in den Scheepe is.

Touwen ofte Trijssen breecken.

22. Item/het gebalt dat een Schipper komt tot zijnder outlaedstede daer hy lossen zal / hy is schuldigh den Kooplieden te wesen die touwen ende koozen daer hy mede winden zal. Ende is daer yet aen gebroken/ dat moet hy maken laten/want wozen daer Duten of Pijpen oft yet anders wat by gebreeke der toutwen verlooren/die Schipper en schijplieden zijn schuldigh den Koozman die schaede te beteren ende te betalen. En de Schipper zal aen die schaede deplen / overmidts datse nemen windegeldt / ende men is schuldigh dat windegeldt te leggen tot de verbeteringe der schaden / wat dan daer af overblijft dat sullen zy deelen onder haer lijden. Ende waert saecke dat de Toutwen bzaaken eer dat zyse de Kooplieden toonden / zoo waren zy schuldigh de schade altemael te betalen. Maer waert saecke dat de Kooplieden zeyden dat de Toutwen sterck ende goet genoeg waren / ende bzaecken zy dan al zoo dat daer Duten of Pijpen verlooren werden / zoo is een pegelijck schuldigh te betalen aen die schade / dat is / te weten van den geenem die haer goet in den Scheepe hebben / elck zijn deel eben beele.

Quade stelling stuwinge.

23. Item/ een schip dat is ter Slips oft anders waer om Wijn te laden/ ende zeyt also van daer geladen/ende die Schipper ende zijn schijplieden verseeckeren / noch verwaeren die stelling of floote niet zoo 't behoort : Ende het gebalt dat daer storm ofte onweer opkomt dat de stelling breeckt / ende de bodem bliegt uyt den Dacte / ende dat schip komt behouden daer dat lossen zal / ende de Kooplieden beklagen haer dat by den gebreeke der stelling ende der flooten haren Wijn verlooren is / die schipper zeyt dat het niet van den gebreeke der stelling ende der floote toe ghekomen is. Maer ist dat de schipper dat sweeren wil met by of vier van zijn schijpmannen / die de Kooplieden daer uyt kiesem / dat die Wijn niet verlozen en is by den gebreeke der stelling ende der floote / zoo sal die schipper quyt ende by daer van wesen : Ende ist saecke dat zy niet en willen sweeren / zo sal den Koozman zijn schade oprechten / want zy sijn schuldigh den Koozman die stelling ende floote te verseecken eer
zy van

3
 39 van daer fcheyden / ofte zeylen daerfe ghelaeden hebben.

Niet liegen heeten ofte laen.

24. Item/een Schipper huert zijne fchiplieden/ hy is fchuldigh die te behouden in goede vrede / zoo dat harer een den anderen niet en misdoe/ ende zal haer middelaer wezen / dewijle dat hyfe met eeten ende drijnken beforget. Ende die den anderen liegen heet / die heeft verbeurt iij. d. Ende heet yemandt den Schipper / oft den Schipper heet den fchipman liegen die zal verbeurt hebben acht d. Waert zaken dat die Schipper eenen banden Schipmannen floeghe metter houte oft metter vuyft / die Schipman is hem fchuldigh eenen flag te verdragen/ ende floeghe hy hem meer/ zoo mocht hy hem wel weeren/ maer floeghe eenen fchipman zijnen Schipper/ die heeft verbeurt hondert fchellingen of zijnen hant.

Van Loots-mans gelt.

25. Item een fchip is bevrachtet te Borden / ter Sluys / of anders waer / ende het komt daer 't lossen of laden zal / ende men maket partne om dat Lootsmans gelt/ komt op den koopman aenden Kust van Byzantien die zy nemen wien daer voorby is Nylbaes / daer het klepne Loots-man zy sien 't wannermen daer voorby is Calis en Noormandien van Engelandt hen tot Schotlandt / wannere hy daer voorby is Nermayden/ Vlaenderen.

Een Schipper kan van zijn Volek ontfagen werden.

26. Item/het gebalt dat daer tweedzacht werde tuffchen den fchipper ende zyn fchipmannen / de fchipper zal bebeelen dat tafellaecken weg te nemen voor den geenen daer hy lijft ende tweedzagt mede gehadt heeft/ ende warefchouwen den fchipman te boren eer hy hem nyten fcheype heet gaen / ist zalie dat de fchipman den twijft ende misdaet biet te beteren tot den fchipmannen seggen vander tafelen. is dan de fchipper zo hooghmoedig dat hy het daer niet by blijven laten / en heet den fchipman gaen / zoo mach hy den fcheype nabolgen daer dat lossen zal/ daer zal de zelve zo goede huere ontfangen gelijk of hy inde fcheeps fteede geweest had/ zoo verve hy oock dat gebzeck gebetert hadde / waert oock zake dat die Schipper alzo goeden fchipman niet en huerde in zijn fteede als hy was/ende in eenigherley wijs den fcheype of den goeden fchaden aequame / zoo waer de fchipper fchuldigh alle die fchaden op te rechten / heeft hy anders zoo veele daer hy mede betalen kan.

Tegen ander Schepen aen te zeylen door onweder.

27. Item/het gebeurt dat een fchip leyt in eender haven gemeert met touwen, en een ander fchip komt met den getijde ende ftoot aen dat fchip dat daer gemeert leyt, zo dat van de flage die dat eene fchip den anderen geeft/

geeft / die baten of pypen de bodem uytfloegen / die schade sullen zy deelen na dien prijsse dat daer wijn in beyde schepen is / die is schuldigh te deelen aen de schade gemeenlijcke / de Schipper die de schade gedaen heeft / is schuldigh te zweeren met zynen Schipmannen dat het haer leet is / ende dat hy het niet met willen gedaen en heeft / oock dat hy daer niet om doen en konde / zoo is hy schuldigh ende en verliest de schade niet meer dan half te betalen. Ende en derf hy dat met zyn Schiplieden niet zweeren, zoo moet hy de schade gantsch en geheel betalen / dat is 't recht daer van.

Dit is die zake waeromme dat dese Believinge gemaectt ende alsoo gevonden is.

Het gebalt dat men geerne een oudt Schip lege in den wegh booz ander goede Schepen / op dat het van den anderen alle de schaden mochte hebben / indien dat het van den anderen Schepe gebroken wort / maer als men weet dat de schade half ende half gherekent worde zoo legt men 't geerne uyt den wege.

Schade aen den Schepe door eens anderen Ancker.

28. Een Schip of twee of meer liggen in een haven daer kleyn water is / ende plach dzoogte zyn / alsoo dat dat eene Schip haer by den anderen te liggen komt / zo is de Schipper van den schepe die eerste die aen den grond komt te sitten, schuldigh te seggen tot den andere Schiplieden / die hem te na gezet hebben / alzo ghy Heeren lichtet u Ancker / want het licht ons te na / ende mocht daer schade van krijgen / ende is 't dat se dat ancker niet willen lichten de Schipper van den schepe die eerst aen den grond komt te sitten, die zal met zyn gezellen dat ancker lichten / willen zy hem dat niet toelaten ende behinderen / ende verbieden hem dat / ende daer over in schade quame / by gebreck van den ancker / den Schipper die hem te na heeft gezet / is schuldigh die schade op te rechten.

Ancker sonder Boeyen niet te leggen.

Nicht een Ancker zonder boeyen ende doet schade / de geene die dat Ancker toekomt / die is schuldigh de schade te betalen / want in zulke Haven zalmen boeyen op zyn Ancker hebben / op dat een vghelijck hem daer booz wachte / ende geen schade daer van en lijde / ende ist datmen licht in een dzooge haven / soo is men schuldigh te leggen boech-lynen ende ander toulwen.

Maeltijden, spijs ende dranck.

29. Item / de schiplieden van der kust van Britanien / behoort des daeghs een maeltijt / om des willen dat de Schipper hen geeft Wijn te

dryncken/ baxende ende komende. Ende den Pooztmannen behoort twee maeltijden des daeghs / om des willen dat zy anders niet dan water en dryncken. Maer wanneer dat fchip komt in wijnlanden fo is de fchipper fchuldigh hen wijn booz haren dvanck te gheben / dit moet oock gheben werden.

Voeringe der Bootfloyden.

30. Item/het gebalt dat een fchip gekomen is daer 't laden zal/ als te Wordeus of anders waer / soo is de Schipper fchuldigh te seggen tot zijnen fchiplieden: Ghy Heere legget ghy in u voeringe of voerbzachten/ of laet ghy die inde bzacht vanden fchepe/ fo zijnt de fchiplieden fchuldigh te seggen wat zy doen of laten willen. Ende is fake/ dat fe willen hebben zodanige bzacht als dat fchip heeft/ zo fullen zy hebben / ende willen zy ook bebzagt zijn by henzelven/ zo fullen zy haer gaen bebzaghten in al/ soo daniger wijfe dat het fchip niet naer hem en toebe / ende is dat fe opt lefte geen bzacht en krijgen/ de fchipper en zal geen fchade daer van hebben / maer hy is fchuldigh te wijffen zijnder lieder rupinte/ ende haer ftede daer een pegelijck fchipman in leggen de wichte zijner voeringe. Ende willen de fchiplieden / soo mogen zy oock wel daer in legghen een vat waters / ende wordet water dan oberboozt geworpen in Zee / het soude booz wijn of booz ander goet gerekent werden van pont tot ponde.

Item / wert de Kooplieden haer goet ober boozt geworpen in de Zee / alfulcke byzphet als de Schipman heeft/ zal die Koozman ook hebben.

31. Item/ een fchip komt geladen ende behouden tot zijnder rechte ftede daer het bebzacht is / die Schiplieden willen haer huere hebben/ ende daer zijnder haerder sommige die nog kifte nog matte in 't fchip hebben/ die Schipper mach haer wel zo lange de huere onthouden / hent fo lange dattet fchip geloffet is / ende om 't fchip weder te bzengen daer zy inne quame/ oft zy zullen verzeikeren die baert te volbzengen.

Verzeylinge ende verbeteringe daer voor.

32. Item/ een fchipper huert zijne fchipluyden/ een deel om een bzagt ende een deel met gelde/ zy fen dattet fchip geen bzacht en krijght tot zijnen lande te komen/ maer dattet moet boozder bebzachtet zijn / de ghene die daer mede varen om bebzachtinghe / die moeten den fchepe volghen. Maer de ghene die daer mede baert om gelt / die Schipper die moet hen de huere verbeteren eenen peghelijcken daer na dat hy ghehuert is/ het waer dan dat hy fe bezproken hadde tot eenen befchepden tijdt / laden sy naerder dan zy befchepden zijn / zy zijn fchuldigh te hebben haer gantfche huere / maer zy moeten dat fchip helpen bzenghen daer dat ligghen zal/ indien dattet die Schipper hebben wil.

Aen Lant spijs mede te nemen , maer niet te vertoeven.

33. Item / het gebalt dat een schip licht te Bordeus of anders waer / 30 inogen twee schiplieden uyten scheepe gaen ende nemen een gericht met haer uyten scheepe te eten / ende 30 veel brootz als zy tot eener maeltijt op eten raogen / maer zy en moghen gheen dzanck uyten scheepe dzagen. Ende moeten haest weder te scheepe gaen / 30 dat den scheeps werck dooz haer niet versymmet werde / want quame de Schipper schade aen den scheepe of aen des koopmans goede by haren gebzeke / zy zyn schuldigh dat te verbeteren / ende dat een ofte meer van den gezellen des schips haer zeer deden / overmits haren gebzecke des werck / 30 zynse schuldigh den genen die hem wec ghedaen heeft te laten ghezont maecken tot des Schippers ende des Sturcmans ende der anderen scheeps-gezellen segghen.

Van Legh-gelt.

34. Item / het gebalt dat een Schipper bevrachtet zijn schip eenen koopman / ende is niet hem ober een gekomen tot eenen bescheyden tijdt dat Schip te laden / die koopman ladet dat niet / hy houdt dat schip vyfthien dagen lanck of langer / of dan eenighe tijdt / die Schipper verloos zijn vracht by gebzeck des koopmans / zoo is die koopman schuldigh den Schipper al zoodanige schade (zoo daer opgezet is) op te rechten / ende daer van zullen hebben die Schiplieden dat vierdedeel / ende die Schipper d'anderden vierde deelen / om des willen dat hy hen de kost geeft ende die meeste zorge dzagen moet.

Kooplieden goederen vermach een Schipper (by gebreck) verkoopen , mits nae betalende.

35. Item / een schipper bevrachtet zijn schip / ende ladet dat omme zijn reyse te doen / ende dat Schip blijft hier binnen al zoo lange liggghen dat den Schipper gelt ghebreckt / zoo mach hy wel te huyz seynden omme gelt / maer hy moet gheenen goeden windt verligghen / want verlaghe hy den wint / hy ware schuldigh den koopman zijne schade te betalen / maer hy mach wel nemen van den kooplieden wijn ende verkopen dien / ende nemen zynen nootdrust daer van. Als nu dat Schip ghekomen is tot zynen rechten outlaet stede / zoo is die Schipper schuldigh den wijn te betalen / dien hy tot zynen nootdrust genomen heeft / vooz al zoodanige gelt als die ander wijn gelt die daer zelve verkocht wert / ende als dan zal die Schipper zijne volle vracht hebben van den wijne die hy verkocht heeft tot zynen nootdrust / als vanden anderen wijne die hy ter stede gebracht heeft.

Schade door 't Schip qualijck te leggen.

36. Item/ een kinape is Leptfman van eenen fchepe / ende is gehuert dat fchip te brengen daer dat loffen zal / het ghebalt wel dat in der Haben zijn ketenen / ende ftoce daer men binnen de fchepen ontladet / die Schipper is fchuldigh den Schiplieden te verficien die ftede daer men dat fchip in leght / ende hy zal fijnen touwe alsoo zetten / dat die Kkoopman geen fchade daer by en hebbe / want kregen die Kkoopman fchade by ghebrake der touwen / zoo ware die Schipper fchuldigh die fchade op te rechten ende betalen : Item/ de Leptfman zal zijn vaert gedaen / ende zijn loon verdient hebben / wanneer hy dat Schip heeft gebzacht in de Haben tot der ketenen booz oft in fcherliede / ende is ook niet fchuldigh dat boozder te brengen. Ende daer nae zal de Schipper ende fchiplieden tot den Schepe sien.

De xxxvij. Beliebinghe.

Hier na volghet de Oudonmantie die de Kkoopman / Schipper ende Schipmannen onder malkanderen hebben van des Schips recht.

Van de geborgen goederen als 't Schip gebleven is.

Waert dat een Schip bzaecke / of dat men booz-zeyde / ende quame waen den grondt / waert faecke dat die Kkooplieden ende den Schipper ende den Schipman goet dochte dat men dat konde in korten tyden weder reede maecten / zoo zoudemen dat weder laten maecten. ende brengen den Kkoopman zijn goet daer hy dat gelobet hadde / ist dat hen Godt fpaert booz ongebal / ende waert faecke dat men dat fchip niet wel weder maken en konde / zo zal die fchipner zijne volle bzacht hebben / van alle den goede ende mercken dat daer gebergt / ende de fchipper de Kkoopman levert boben mael-bloede : ende den Kkoopman in zijn profijt komt / waert zake dat de Kkooplieden geen gelt en hadden / dat zy die bzacht den fchipper niet konde geben / ende die fchipper den Kkoopman niet geloo- ben en wil / soo mach de fchipper nemen van des Kkoopmans goeden / also beele als zijn bzacht beloopt / booz alsoo beele gelt als dat ander goet in de Marckit gegeben wert.

Van Goede te werpen.

38. Item/ waert dat een Schip noot hadde / soo dat de Schipper begerde dat men goet werpen soude / hy en zal niet werpen sonder hy zal hem eerst bezpreken met den Kkoopmannen in 't Schip / wat haer goet duncken daer toe is / wil de Kkoopman dat niet toelaten dat men werpen zal / ende dochtet den Schipper goet ende banden fchiplieden twee of dzy dat

dat het soude beter gedaen wesen datmen 't goet woyppe / eer datmen soude verliesen schip/ lijf/ ende goet / so mach den Schipper wel werpen ende des niet laten. Ende woude die koopman als men te lande quame so soude die twee of d'ij / die in den schepe ende goede knapen waren / twee ren dat het nootsake was.

Maer 't zake dat daer geen koopman in 't schip ware / en men hadde noode te werpen / soo zal die Schipper ober een d'ragen met den meeste partpen in 't schip/ wat hen goet dunckt dat salmen doen mogen.

Item / wat dan gewoypen wert / dat goet salmen betalen ende gelden nae marchtalen / alsoo dat ander goet dat in 't schip is inde merck gegebe wert/ penningh penningh weerde / als de v'acht daer van betaelt is.

Item / de Schipper zal van zijn schip ofte v'acht geben ghelijck die koopman gheeft van zijn goede / wat de koopman daer af liefsen wert. Ende alsoo die schipper zijn schip zettet, daer moget de kooplieden vooz nemen op eenen tijt.

Item / waer daer eenigen man in den schepe daer men goet werpe en hy hadde gelt ofte ander goet in de kisten / dat zoude hy openbaren eer men werpe / als hy dat geopenbaert heeft / zo zal hy gelden te werpen gelde van zijnen gelde / te reekenen twee penningen vooz eenen. Maer waer daer ander goet in de kisten / dat zalmen rekenen na zijne waerden als dat waert is.

Item / heeft daer oock pemant gelt in zijnder kisten / ende name dat daer upt ende name dat om zijne zijde/ hy en zoude daer van niet gelden.

Item / hadde daer pemant gelt of ander goet in zijner kisten / ende openbaerde dat niet eer men werpt / ende die kist (daer 't gelt in is) woerde dan ober gewoypen in zee / men zal se niet hoger rekenen als d'ij schildde / alsoo verre als zy beslagen is / waerse onbeslaghen zo zalmen se hen betalen na haver weerde dat se weert is.

Item / waert zake dat daer gewoypen werde een matre met een bedde ofte eenen hoppelack / dat zalmen rekenen vooz d'ij schilden/ en waert behoef datmen loten zoude / tot eener repse te houden/ men zal dat eerst heract v'ragen met den koopmannen in 't schip / wat haer goet duncken daer toe is / ende dochtet die koopman niet goet / wat dan die schipper met den meesten hoop goet dunckt te wesen/ dat zalmen doen / ende waer daer geen koopman in 't schip wat den schipper ende de meeste hoop des volcks goet dachte / dat soudenmen doen ende die soo volgen.

Item / van loten gelde zalmen nemen zo vele als men daer op zettet en redelijck is / ofte als het gewoonlijck is / ende dat lotegelt te rekenen ende betalen gelijk den werp-gelde.

Van Maſt ende Cabel te kerven.

39. Item/ een Schip zejlt van Amſtelredam oft van anderen ſteden waer dattet zy. het gebalt dat hy zynen Maſt of cabel hout ofte anders wat / by onweder / binnen oft buyten / op datmen dat Schip ende goet bergen magh die ſchipper iſ ſchuldigh de kooplieden eerſt te vraghen ende hen die noot klagen en ſeggen dat het zy om te behouden ſchip / lijf / en goet / dat ſullen zy rekenen ober dat goet als van werpen / ende waert dat die koopman zegde ick gebe daer geen jatwoort toe / daeromme zalt die Schipper niet laten / maer wanneer hy te lande gekomen iſ / zal hy zelfs zyn derde ſweeren / dat hy dat van nootſ wegen gedaen heeft.

Van Bodemerye.

40. Item / een Schip zejlt van Amſtelredam of van anderen ſteden waer dat het iſ / een ſchipper iſ ten achteren ende verkoopt goet op den bodem / hy iſ ſchuldig zoo verre die bodem zoo veel te lande vzenget / dat te betalen aen den eerſten marchet daer hy komt binnen xiiij. daghen daer na: Ende dat zal hy betalen tuſſchen den minſten ende meeſte. Ende waert dat de Schipper de koopman niet vernogede / ende hy dat ſchip verkochte / ende eenen anderen Schipper in 't ſchip zette / zo mocht die koopman dat ſchip binnen jaer ende dach aenſpreken / ende zyn gelt daer aen ſoekien / gelijckterwijſ of hy daer tegenwoordigh ware. Ende dat zal hy betungen met des ſchippers zegel / zoo mach hy daer niet tegen ſeggen.

Den Schipper mach geen Wint verleggen.

41. Item / een ſchipper bezacht zyn ſchip ende ladet om zyne reyſen te doen / ende hier en binnen blijft dat ſchip ſoo lange liggen dat hem gelt ontbreckit / hy mach wel ſenden tot zynen lande om gelt / maer hy moet genen goeden windt verleggen / want verlaghe hy den windt hy waere ſchuldigh den Coopman zyne ſchade te beteren ende te betalen / maer hy mag wel van der Cooplieden goet tot zynen noodduſt nemen / ende wanneer hy komt dat hy loſſen zal / daer zal hy dat goedt betaelen tuſſchen den minſte en de meeſten als dat goedt in de Markt geldt dat in 't ſelve Schip iſ / ende den Schipper ſal zyn volle vragt daer van hebben.

Een Schip ten vollen geladen zijnde geen laſt meer in te nemen.

42. Item / een ſchip zejlt van eeniger ſtede waer dattet iſ / ende heeft geladen zyn volle laſt / ſoo en mach de ſchipper geen goet meer in nemen ſonder het zy niet willen ende oozlof van den Coopman / waert ſake dat hy eenigh goet in name tegen des koopmans weten / ſoo heeft hy beurt ſoo veel goets als hy heeft ingenomen : waert dat hy woerpe / het en wa-

en ware dat de schipper zeyde: **Ghy Heeren ick zal daer also veel goets in nemen.**

Van Leschadicht Scheeps-volck.

43. **Atem / het gebalt dat de schiplieden hare schipper verhucren / ende eenige van haer gaen upten schepe sonder oozlof / ende drincken haer vol / zy sijben en slaen sich / also dat daer eener gewont wert / de schipper is niet schuldigh hem te heelen laten op des scheyps kost / maer hy mach hem upten schepe heeten gaen / ende huereu een ander in die stede / moet hy dan meer geven / zy sullen dat betalen / ende den schipper weder geven dat se van hem ontfangen hebben / maer sendt hyse upt in scheyps dienst / of arbeert / ende worden dan gewont / zo sullen zy gheheelt worden op des Scheyps kost.**

Schipper met een van zijn Schiplieden kyvende.

44. **Atem / een schipper winnet zijn schiplieden / dat komt zo dat hy met eenen van hen te sijben komt / hy heet de Schipman upten schepe gaen ende geeft hem oozlof / ende weet hem geen openbare schult te geven / die schipman heeft zijn halbe loon verdient / ende beliebet den schipman van den schipper te scheyden zo zal hy den schipper desgelijken weder doen : Ende waer hy byten de Haven gezept in der Zee / of in een ander Haven / of in dat Olie / of Marsdiep / ende weder op zeyde ende op leyde / zo heeft hy zijn volle loon verdient / woude dan oock die schipman vanden schipper scheyden / zo zal hy hem weder geven dat hy daer op ghebeurt heeft / ende daer noch zo veel toe.**

45. **Atem / zo een schipman hem bestect tot eenen schipper met hem te zeylen / zo is hy schuldigh des koopmans goet te habenen / zo den schipper / stuerman / ende vrachtman goet dunckt.**

Van de Goederen te havenen.

46. **Atem / men zal geven te koel-gelt vant last rogge j. groot / alsoo bakke als zy se koelen / ende ist zake dat zy den rogge noch wepte niet koelen of habenen / en wilde verderben laten / zy zijn schuldigh dat te beteren tot des Schippers ende stuermans seggen. Ende van uyt te schieten j. groot / ende zo zal hy geene mattinge hebben van geenen koren / van ij. hondert wagen / schot j. groot / van j. hondert knaerhouts j. groot. Van een bat affchen een Wabantschen / van j. last Derings j. groot / van een last Ceer of peck die Schipper voert j. groot. Dit boozs. gost mag de schipman aen boozt houden tot dat hy vanden koopman zijn wille heeft. Atem / booztaen welck goet daer men een palege om brenge opten mast / als van een bat Flasses ij. groot / van een half bat Flasses j. groot / van een Packwandes twee groot: van een teerling wandes j. groot / van een
stuk**

ſtuck Wijns twee groot. Van een Pijpe Wijns een groot.

Van Touwen of Trijſſen te breken.

47. Waert zake dat zy der Kooplieden goet verſummeden/ alle die aen den wijn een groot gelde deelden / die ſouden dan oock de ſchade beteren. Item/ iſt dat die ſchipman den ſchipper of ſtuerman vzaechde of de touwen daerſe mede trijſſen ſonden ſterck genoegh weſen / ſeggghen ſy ja ſy zijn ſterck genoegh / ende die touwen vzakten dan / ſo ware die ſchipper ſchuldig de ſchade die daer van komen mocht/ te betalen : maer en vzaegden die ſchipmans/ ſo ſoudet weſen als boo? geſept iſ.

Van teghen andere Schepen aen te ſeylen.

48. Item/ een ſchip zeplt van Amſtelredam of van andere Steden ende dat een dat ander aenſeplt / ende en geſchiet niet met willen / een vege- lijk zal de ſchade half gelden ende hebben / maer geſchiedet met willen/ ſo ſoude die / die dat ander ſchip aenſeplde/ die ſchade alleen gelden ende beteren.

Van teghen ander Schepen aen te drijven.

49. Item/ een ſchip lage in eender haben t' Amſtelredam of anders- waer / ende worde drijvende op een ander ſchip / indien 't ſchade dede/ ſouden ſy de ſchade half en half betalen.

Op het Ancker een dobber te leggen.

50. Item / een ſchip komt in een haben tot Amſtelredam of anders waer / dat zal een dobber op zijn Ancker hebben / iſ dat niet / en daer ſchade van komt / ſoo zal hy die half beteren.

Tijdt van betalinge.

51. Item / een ſchip komt om den Schagen of uyt Noozwegen / dat zal men loſſen binnen veerthien dagen ende die vzaecht geven/ deſgelijken alle Zee ſchepen.

Tijdt van loſſinghe.

52. Item/ een ſchip komt van Hambozg of van anders-waer/ men ſal dat loſſen binnen acht dagen/ ende die vzaecht uyt geven.

Verſeylinghe door nootſake.

53. Item/ een ſchip dat lader te Schoone of anders waer / het iſ be- vzachtet in Vlaenderen of anders-waer in de Marchet / dat komt van nootzake t' Amſtelredam / iſt dat den Schipper dat ſweeren wil niet ſij- nen Stuerman ende twee ſijner Schip-maunen / dat het noot dede / vare dat dan ſoo/ dat hy dat Schip niet konde reede maecten buypen om te zeplen / ſoo zal die Schipper dat goet in de Marchet ſeynden op des Schippers vzaecht/ ende des Kooptmans Collen.

Van 't Schip niet te gaen voor dattet geballaft is.

54. Item / een Schipman komt in de Marekt met fijnen Schipper / hy fal by zynen Schipper blijven / soo lange dat hy geloffet heeft ende weder geballaft is dattet liggen mach.

Lichtergelt als een geladen Schip aen den gront fit.

55. Item / waert dat een schip met goet aen den gront ende in fozge ftonden om te vergaen / ende moeftmen ledighe fchepen hebben om dat goet daer nyt te lichten / wat dat koft zal betalen fchip ende goet gelijck werpgelt. Ende waer daer geen koopman inne alfmien aen den gront zeplt / soo zal de fchipper fweeren met twee zynce Schipmannen dat dat Schip in grooter bare was aen den gront / ende dat hy in fozge was dat goet te verliefen, is 't datmen hen des niet wil verdragen.

Schepen diep geladen, re lossen.

56. Waert dat een schip in 't Maesdiep of in 't Dlie quame / ende gin-ge soo diep dat het niet opkomen en konde / ende kreegh men dan lichte Schepen dat schip te lossen / wat koft dat zal dat schip betalen twee deelen / ende dat goet het derdedeel / maer komt dat schip hier niet op / soo zal dat Schip die lichte Schepen alleen betalen.

Gelofte goederen aen boort te houden tot de volle betalinge.

57. Item / soo een Schipper dat goet uyten fchep gezet heeft / zoo mach hy dat wel houden aen zyn boort soo lange dat de koopman hem die vacht ende ander ongelt vernoeghet heeft / datmen daer op fchuldigh mochte wesen / indien dat de fchipper de koopman niet gheloooben en wil.

Licht-daghen Lighters te lossen.

58. Item waert dat hier licht-fchepen quamen die goet geligtet hadden / die zalmen lossen binnen vyf wercke dagen / nae den daege datse hier quamen.

Piloots looninge.

59. Item / ist dat een Schip met nooden komt boort een boort-landt te rijden aen zynen Ancker in eene ghemeene Haven / ende den Stuerman daer onbekent is / ende wonne man dan een Piloot om dat Schip ende goet tot der Haven te brengen / wat die Piloot daer van hebben zal / dat zal schip ende goedt betalen / gelijck werp-gelt.

Lootsmans gelt.

60. Item als fchepen komen in 't Dlie of Maesdiep van Onmelant ende hier op willen wesen / ist datmen daer enen Lootzman winnet dat Schip ende goet daer op te brengen dan zal de Schipper die Lootzman die koft geben / ende die kooplieden fullen hen loonen van haer goedt.

Een Schipmans verbeurte die weg loopt.

61. Een Schipman die zynen Schipper ontloopt met zynen gelde dat hy hem gedaen heeft / ende die Schipper kan dat met twee van zyne Schipmannen betuggen / die heeft verbeurt die galge.

Ongelontheyt der Schipmannen.

62. Item / waert saecke dat die Schipper eenen Schipman bevonde met quade dingen / ende die Schipper dat betuggen mochte met twee van zyne Schiplieden / die soude hy oorlof mogen geben aen dat eerste landt daer hy aen komt / ende en zal niet hebben verbeurt tegen den Schipman / ende en zal hem oock geen loon geben.

Hoe een Stuerman ende Schipman ontslagen kunnen worden.

63. Item / waert dat een stuerman oft een Schipman hem bestedet met eenen Schipper / ende die stuerman oft Schipman kochte een schip dat hy zelve voeren woude / zoo zal hy quijt wesen van den Schipper / maer heeft hy loon opgebeurt / dat zal hy wederom geben.

Bootsgeſellen hoe die uytter huere mogen ſcheyden.

64. Item / een Stuerman of een Schipman besteedet hem met eenen Schipper / het gebalt dat die stuerman of die schipman een echte Drouwe neemt / ende wil aen landt blijven / hy zal quijt wesen van den Schipper / maer heeft hy gelt ontfangen / dat zal hy hem weder geben.

Reeders metten Schipper oneens.

65. Item / waert dat een Reeder oneens waer met zynen schipper / ende hy zyn deel niet reeden en woude vanden ſcheyde / de schipper zal dat ſelfde schip voeren om alsodanige huere als de vrome knapen goet dochte.

Yet tot Scheeps-behoef te timmeren.

66. Item / waert saecke dat hy wat in 't schip vertimmerde of tot des Scheeps behoef wat kochte / dat souden zy betaelen pennick penninck vpoeder.

Borghe te stellen voor een Schip.

67. Item / waert saecke dat die Schipper soude borghe setten vooz dat Schip / soo ware de Reeder schuldigh borghe te zetten vooz des Schippers lijf.

Schepen malkanderen beschadigende.

68. Item / het gebalt dat het eene Schip het ander aen zept met ongeballe / alsoo dat / dat eene Schip met zyne goederen verloren blijft / soo zalmen dat goedt dat in beyde Schepen is (eer dat eenig schip verloren zy) op gelt zetten of waerdeeren / dan zal de waerde van de goeden van beyde Schepen (te samen gesommeert) betaelen dat verloren goet / pont ponde gelyck / marck marck gelyck. Alsoo zalmen oock pizeren de

waer

waerde van beyde Schepen / eer die schade geschiede / 300 zal die prijs van beyde Schepen (te zamen gesommeert) betalen dat verloren schip / pont ponde gelijck / marcht marchtix gelijck.

Kooplieden goederen een Schipper te mogen verkoopen ,
midts nae betalende.

69. Item / het zy dan zake dat die Schipper leyt geladen aen een zijde der Zee / ende hy heeft noot te verkoopen van des Kooptmans goet tot des Scheeps behoef / ende dat Schip blijft door ongebal verlooren / 300 zal die Schipper den Kooptman betalen dat goedt dat hy verkoght heeft voor zodanige gelt als dat kostet daer 't die schipper geladen heeft / ende daer en zal hy geene van hebben.

70. Item / 300 de Schipper verkoght eenig goet van des Kooptmans goede aen deser halben der Zee, dat zal hy den Kooptman betalen 300 die weder gadinge ander marcht gelt / tusschen den minsten ende den meesten / ende daer zal de Schipper zijn volle vracht van hebben.

Schade te vergoeden , deen Schip het ander gedaen.

71. Item / 300 eenig man met zijnen Scheye schade dede eenen anderen met zeplinge / wert hy bekilaget die de schade gedaen heeft / wil hy dat sweeren ende met zijnen Eede behouden dat het hem leedt is / en dat hy die schade niet beteren en mochte / 300 zal hy de schade half betalen : Ende wil hy des niet met zijnen Eede behouden ende sweeren / soo zal hy die schade gantsch ende geheel betalen.

Een Stuerman , Leytsman , oft Bootsman gehuert wesende,
is schuldigh de reysen te voldoen.

72. Item / een Schipper die hueret eenen Stuerman / Leytsman / ofte Bootsman / die zy pligtigh ende schuldigh den schipper zijne reyse te houden als zy hem geloobet hebben. Waert saeckes dat zy des niet houden en wouden / 30 zal hy den Schipper weder geven / als wy voren geseyt ende geordonneert hebben.

Hier eyndet het Gotlandtsche Water-recht / dat die gemeene Kooptmans ende Schippers geordineert ende gemaeckt hebben tot Wisby / dat hem een pegelijck daer na reguleren mach.

F I N I S.

P L A C C A E T

Ende Ordonnantie op 't stuck van de Zee-Rechten.

Gemaect by de Keyserlijcke Majesteit: Gepubliceert
in 't Jaer ons Heeren duysent vijf hondert eenenvijftigh.

Kerle/ by der gratten Godts Roomsche Kerser/ alstijt vermeerder des
Kijchs/ Coninck van Germanien/ van Castilien/ van Leon/ van Gre-
nade/ van Aragon/ van Navarre/ van Napels/ van Sicilie/ van Maillozche/
van Sardeyne/ van den Eplanden Indien/ ende baster aerden der Zee Occane.
Certz Hertoge van Oostenrijck/ Hertoge van Bourgondien/ van Lothringk/
van Brabant/ van Limbozgh/ van Lunenbozgh ende van Geire: Grave van
Vlaenderen/ van Bourgondien: Paltzgrave/ ende van Henegouwe/ van Hol-
landt/ van Zeelandt/ van Ferette/ van Hegenauw/ van Namien/ ende van
Zutphen: Prince van Swane: March-grave des K. Kijchs: Heere van
Briessandt/ van Salines/ van Mechelen/ van der Stadt/ Steden ende
Landen van Drecht/ Ober-Rffel/ ende Groeningen. Ende Dominateur in
Affen ende in Afsijcken.

Allen den ghenen die dese tegentwoordighe sien sullen/ Saluyt: Alsoo due-
rende de leste oorloghe teghens 't Coninckrijck van Schotlandt/ ons diverse
schaden ende doleancen/ by onse Onderfaten ghedaen sijn gheweest van groote
schaden ende verlies by hen gheleden in hun persoonen/ goeden ende Schepen/
soo wel by tempeeste van der Zee winden/ ende ontweerd: Als wt saecken van-
der oppressie/ overvallen/ beschadinghe ende roof. Die d'Onderfaten ende In-
woonderen van 't voorsz. Coninckrijck van Schotlandt/ als doen onse vanden
ende oock Zee-robers van diverse Nation/ onsen voorsz. Onderfaten ghedaen
hadden in heere negotiatio ende hoopmanschappe/ die zy lieden nootfaekelijck
moesten continueren met onse nabueren ende Beallieerde: ende den Onderfaten
van die nabolghende de goede vrientschappe/ peys/ ende alliantie die wy met
hen hadden/ ende noch tegentwoordelijck hebben: Waer wt met der tijdt meer-
der inconvenienten gheschepen waeren gheweest te vissen. Ons oodmoedelijck
versoeckende onse voorsz. Onderfaten daer in te willen remedieren sulchs als wy
bevinden sullen te behooren/ soo dat wy begerende te versien tot heur lieder in-
dempniteyt/ seckerheyt ende preservatie/ nadien eenighe onse Gedeputeerde/
heer onse Ordonnantie ende bebel/ diverse informatie ghenomen hadden om
grondelijck te weten ende te verstaen den oorsspronck ende fondament van de
voorsz. inconvenienten. Ende van alles rappoort ghehoort hebbende/ seckere
nieuwe ordnatie op 't stuck van de navigatie hoopmansche wijse/ In date van
den xix. Januarij xv. C. xlii. hadden ghemaeckt ende laten uytgaen ende pu-
bliceren/ binnen onsen Landen van herwaerts over. Om in de seiben onderhou-
wende

Wende achtervolghe te worden / duerende de voorsz. oozloghe van Schotland / of langher / indien 't ons alsoo believen soude / ende al is 't saeclicke dat wy als nu Gode lof / eenen eeuwiggen peps ghemacelit hebbende metten voorsz. van Schotland gheen vbandtschap met niemand van onse ghebueren en hebben noch menzen te hebben : Aenmerckende nochtans dat deur de cessatie van de voorsz. Oozloghe van Schotland die Piratigue oft Zee-roof noch gheen eynde ghemomen en heeft. Maer wordt bedreven deur diverse dieben ende quaetdoenders van diverse Natie / nemende hun verrecht in sommighe Eplanden ende contreyen / alwaer zy oock vertruost ende onderhouden worden / daer van de hoop gheschappen soude zyn noch te vermeerderen ende stercker te worden / indien zy ghewaer werden ende bevonden dat onse Onderfaten ghebreckelijck waeren hun Schepen toerusten ende equiperen 't heurlieder bescheremenisse ende besontie / alsoo een wijje tijdt zedert de Publicatie van onser voorsz. Ordinantie gheschiedt is / soo bevinden wy ende sien vooz goet aen dat onse voorsz. hun ter Zee niet en begeben weerloos / noch sonder toerustinghe / om sulcke Zee-roovers Pirate / ende quaetd gheboefte te moghen wederstaen / ende hen selven defenderen in alle : Ende aenmerckende voorsz dat wy der voorsz. Ordinantie onse voorsz. Onderfaten ghetruost hadden : Dat wy souden laten wygaen ende publiceren secker punctie ende artijckelen van costumen ende Zee-rechten / grotelijck dienende den Cooplieden / Schijperen / Voorszghesellen / ende allen anderen hun ter Zee ghenerende. Alsoo wy oock van nieuws te doene versochte zyn ghetweest. Soo eest dat wy desen aenghesien ende goede regele / ordde ende Politie stellen / ter ghemeene welbaert / ruste / ende preservatie van onsen voorsz. Landen van herwaerts-uber / onsen goede ende ghetrouwden Onderfaten van dien / ende op dat een peggelijck weren mach hoe hy hem in 't stuck van der Pabigatie ende zeylage voorzaen houden ende reguleren sal / om alle schaede inconuenienten vooz te komen / schouwen ende ontgaen / soo verre sulchs mogelijck wesen sal. Gehadt hier op 't advies van de principale Gouverneurs ende Raden van onsen voorsz. Landen. Hebben met rijpe deliberatie by addijse van onser liebe ende seer beminde Suster de Coninginne Douagiere van Hongarije / van Bohemen / Ec. Vooz ons Regente ende Gouvernante in onse voorsz. Landen van herwaerdis-odere den Ridderen van onser Ordene / die Hoofden / Presidenten ende Lieben van onse Rade van Staten / Secreten ende Finantien / wy onser rechter wetentheyt ende autoriteyt. Geordineert ende gesatueert / Ordineren ende statueren de puncten ende Artijckelen hier na volgende.

Aengaende 't stuck van de Toerustinghe hebben wy hier afgelaten ,
overmidts het nuter tijdt niet gebruyckt en wordt.

Hier na volgen de Zee-Rechten.

A Engesien / oock dat eenighe onse Onderfaten ons ootmoedelijck versocht hadden te moghen onder hen eenen tijdt lanck examineren seckere bewoyp van sommighe andere puncten ende Artijckelen / die wy hebben laten begrijpen / aengaende andere partijen van de Pabigatie.

gatie. Als Schippers / Bootsgezellen / Costummen ende Rechten van der Zee midts des daer aen kleeft / grotelijck dienende ende wel nootzakelijcken wesende tot onderhoudenisse van der voorsz. reben Navigatie : Om by de selve te boegen wes een pegelijck bevinden zal tot bozderinge van die te dienen. 't Welck wy henlyuden geconsenteert hebben / ende de Publicatie van die eenen tijdt lanck uytgeset / soo hebben wy finalijcke sulcke puncten ende Artijckelen rijpelijck ge-examineert wesende aen deser onser Ordonnantie geboecht ende toestellen laten / Inhoudende soo die hier naer volgen :

1.

Trouwigheyt der Officieren ende Bootsgezellen.

In den eersten / dat alle schips Officieren / stiermans / Hooghbootsmans / schiemans / Timmermans / Busschieters / Kocken / ende alle andere Bootsgezellen of knechten / hen gebende tot dienste van eenigen schipper / van stonden aen sullen schuldigh zijn den voorsz. schipper hare Meester te volgen / helpen ende by te staen / 't zy van of tegens de vyanden / ende hem onderdanig ende gehoozsaem te zijn te water ende te lande / sonder wederspannigheyt te gebuycken in eeniger manieren / 't zy datse gereeden loon ontfangen oft niet.

Correctie over de wederspannige Schiplieden.

2. Item / ende de geene die in eeniger ongehoozsaemheyt wederspannigheyt / wepgeringe / of dooz opset in ghebrecke sulcks te doen als hem van zijnen Schipper beboolen sal zijn bevonden wordt / indien sulcke ongehoozsaemheyt / wederspannigheyt / wepgeringe of ghebrecke tot niemants sonderlinger injurie en stercke / of oock den schipper / den schepe / waren ende goeden daer in wesende of andere bootsgezellen of Passagiers niet schadelijck en zy / zal daer by verbeuren de pene van ses Carolus guldens / half tot onses / ende half tot des voorsz. reben Meesters profijte.

Bootslyuden ongehoorzaamheyt tot injurie , op pene.

3. Item / ende maer oft sulcke ongehoozsaemheyt ende wederspannigheyt heur streckte tot eenige injurien / 't zy in woorden of in werken / in dien geballe sullen de selve injurien boven de voorsz. reben geldt-boet noch gekorrigiert werden met geesselinghe of meerder punitie totter verbeurte van den lyve tot inklung / nae gelegentheyt van den saken.

Bootslyuden ongehoorzaamheyt, waer deur het Schip in prijckel gestelt wert.

4. Item / ende waert alsoo dat de voorsz. reben ongehoozsaemheyt / wederspannigheyt / wepgeringe of gebreke / 't Schip vergouwelooft of eenigh

of eenigh opzoer of rumoer in den Scheype gemacckt werde / daer upte dooz verſuymeniffe of anders 't ſchip soude geweest hebben in dangiere hem te verließen / te verdrincken / oft te komen in handen van Zee-robers ende andere de Nabigatie en kroopbaerdye van herwaertz obere willende verhincleren / zoo willen wy ende ordineeren / dat sonder hreeder vertreck noch langer ophoudt / sulcke persoon sonder tuffchen ſcheyt metten lijbe gerecht ende van den leeben totter doodt gebrocht werde / ende diergelijcke zijne aenhangeren ende Complicen nae Schipps-recht / ende gebuyckte.

Reyse van den Stuerman, of Bootsman aengenomen te volbrengen.

5. Item / dat alle Schipps officieren / bootsgefellen of knechten hoe danigh die zijn af zeylende met eenige Schip / ghehoude werde 't selve ſchip wederom te hrengghen ter gerechter Havene daer zy 't hebben helpen uptboeren / indien zy sulcks te doen verſocht worden van heur lieder ſchipper / sonder dat te verlaten / vooz al eer zy 't selve volkomelijck ontladen ende gelost / wederom behooylyck gheballast / ende de zeylen van de Kapen gedaen hebben.

Schip verlaetende sonder oorlof daer door het in perijckel wert gestelt, verbeurt het lijf.

6. Item / ende zo wie 't Schip eer verliete sonder den oorlof van den Meester / wesende sulck Schip in aboutuyge of dangier te verderben / of genomen te worden van den Zee-robers / die zal 't lijf verbeuren / ter welcker plaetse hy bebonden wert binnen den Lande van onse Jurisdicte / sonder eenige gratie of misericordie.

Schip niet te verlaten sonder verlof of in 't werck 't soeck te maken.

7. Item / ende zo wie 't Schip eer verliete sonder den oorlof van den Meester of hem in 't boozschreben werck 't soecken maecte des verſocht zijnde / sonder nochtans dat uyt oorzaccke van sulcken verlaten of swijninge eenige schade den ſcheype toegelkomen ware / sulcke zal verbeuren xx. Carolus guldenen / d'een helft tot onsen proffijte / ende d'ander helft tot proffijte van den Meester ſchipper. Ende boozts gehouden worden alsulcken Bebaerden te doen / als men nae gelegentheyt der saken zal verbinden behooyende / ende welcke Bebaert hy zal gehouden zijn te volbrengen vooz al eer hy eenige andere reyse zal mogen aenbeerden / op de pene van openbaerlijck gegeeffelt te worden tot den bloede.

Schip sonder gewilligh consent niet te verlaten.

8. Item / dat de boozschreben officieren / bootsgefellen / of knechten / hen tot eeniger reysen begeben of verbonden hebbende / weder die begonst zijn ofte niet / 't schip niet en sullen mogen verlaten dooz eenighe

Fortuyt

Foztupnen van der Zee / goede of quade nietomaren / of eenighe oorzaccken hoedanig die waren sonder gewilliglyck consent van den Meester / op de verbeurte van den lijbe ende goede.

Aen Landt niet te varen sonder verlos.

9. Item / dat de boorszchreben Officieren / Bootsgesellen of knechten wyren scheepe niet en zullen moghen gaen sonder expres consent van den Meester / ende al hadde de Meester hen consent ghegeven aen't Landt te gaen / ende seckere tijdt aldaer te blijven / dat zy nochtans altydt een ontbieden des zelfs Meesters sullen ghehouden zyn van stonden aen ende sonder vertreck te scheepe te keeren. Ende indien daer yemant achter blebe 't zy met wille / deur negligentie / dronckenschap / of andersints / soo zal sulckie die in gebreecke bevonden werdt den loon zynder repse bevreuren tot behesf des schippers / ende tot dien oprechten de schade die met zijne gebreecke toe quanc. Ende boven dien noch eens zo vele als de huyre of loon bedraecht : Ende indien de Bootsgeselle of knecht zulkx doende niet te geven en hadde / datmen hem indien geballe korrigeren sal na gelegentheyt van der sake / by geesselinghe of anders.

Faulten ende gebreken by alle Officieren en Bootsgesellen gecommiteert.

10. Item / indien dat de boorszchreben faulten / gebreken / ongheschoorzaamheyt / injurien en misbruycken worden gecommiteert by allen den Officieren / Bootsgesellen ende knechten / of by eenige van hen in absentie van anderen / zoo dat den Meester thoons soude moghen gebreucken / dat in dien ghevalle de selve Meester zal gheloobe hebben op zijnen Eedt.

Schipper en vermagh niemandt van den sijnen te injurieren.

11. En soo verre de schipper of Meester eenighe van den ghenen die in zijnen dienste zyn gheraecte te injurieren / in woozden of in wercken dat hy ter saecken van dienden geinjurieerde zal moeten te rechte staen boozde Wer-houders in onsen Landen residierende / daer af de eerste kennisse van heuren arrivemente mach compereren / op pene van nullicteyter procedueren.

Versegelinghe ende verbeteringhe daer van.

12. Item / dat de schipper of Meester die een repse aen genomen hadde ende onderwegen zijnde / booz hem zijnen Schepe / of zijne kneeders wosijt dochte / een ofte meer andere repsen aen te nemen booz zijnder wederkomst / de boorszchreben Officieren / Bootsgesellen ende knechten zal moghen in zijnen dienst blijven houdende / inides hantieden verbeterende heuren besproken huyre ende loon naer rate van den mple: die zy haardere repsen zouden. Ende zouden deselve Officieren / Bootsgesellen /

len / ende knechten / cesserende sulcke oft andere nootlijcke accident / gehouden zijn den boozschyven Schipper te volgen ende gehoozsaem te zijn / tot dat zy het Schip wederomme gebracht / ontladen / geballast / ende ander sins ghedaen hadden / soo hier boozen geroert is / op pene als boozen.

Ontkundigh Stuurman of Pilot.

13. Item / ende welberstaende nochtans dat indien de Stuurman niet bedreven en is ter plaetsen daer de Schipper of Meester boozder sal willen varen : ende daer af hy gehouden wort de waerheyt te verklaren / op de pene van geesselinghe in gevalle men naemaels ter contrarie bevonde : Dat deselve Stuurman 't schepe sal mogen blijven ende winnen als de Hooghboozsman / daer af hem zijnen loon ghemercedert sal worden naer rate van den boozschyven reyse als boven.

Onbedreven Stuurman ende sijn huere.

14. Item / ende indien de stuurman niet bedreven zijnde / den nieuwe reyse niet aennemem en wil / soo zal de Schipper gehouden zijn hem te laten volgen de helft scheede van zijner huere / in ghevalle die nieuwe reyse aenghebeert wordt in gungwaerts varen ende inghevalle 't selve beurt in 't keeren / so zal hem ter ontlactsteden zijne volle huere verscheenen zijn.

Laden ende lossen ter uytweegser Havenen.

15. Item / of 't gebeurde dat eenigh Schipper / booz al eer hy 't zyn der gerechtter ontladinghe gekomen ware hy fortunne benaut worde tot eenigen plaetsen aen te leggen / ende aldaer tot zijnen / zijnder Keeders of schips geriebe eenige goeden wilde lossen. De boozsz. Officieren Bootsghesellen ende knechten sullen hem daer toe ghehouden zijn te assisteren ende gehoozsaem te zijn / op de pene hier boozen verhaect / dies zal elck huerder hebben een paer schoen van acht stupbers / boven die loon die hem ter gerechtter ontladinge beloofst is.

Schip op nieuws verballast is de huere verscheneen.

16. Item / welberstaende nochtans dat boozschyven Schip niet en derve op 't nieuws verballasten / want ingevallē 't selve soude moeten op 't nieuws verballast worden / soo soude de huere verscheneen zijn / al oft de lossinge gebeurt ware ter plaetsen van der gerechtter ontladinge / hoe wel de boozschyven Officieren / Bootsghesellen / ende knechten den Schipper indient hem gelieft / niet te min sullen gehouden zijn te volgen / ende 't Schip met des daer inne is booz te brengen / ende in al te doen soo hier boozen is verhaect / op de selve pene.

Schip in 't wederkeeren lossen en laden, dan is de huere verschenen.

17. Item / ende indien een Schipper in 't wederkeeren wilde lossen ende weder laden tot enige plaetse daer hy by fortune niet en waere bedwonghen : Soo zal den Officieren / bootsgesellen ende knechten hen volle huere aldaer verschenen zijn / ende niet min sullen zy ghehouden wesen den selven Schipper wederom by te staen totter plaetsen van zijner wooninge / vooz de halve huere die men tot sulcken plaetsen daer de voozsz. lossinghe ende ladinghe zal gheschieden / zijn ghewoonlijck is te geven.

Reyse gestaect, vermagh de Schipper de Schiplieden af te dancken mits gevende een viereendeel van de huere.

18. Item / oft gebiele dat een Schipper in meyninge zijnde zijn reyse te doen / deur vreesse van Oorloge / Zeeoberg / deur arreste van zijn Schip of Persoone of eenighe andere onbersieninghe inconuenienten de selve reyse niet en wilde beginnen / oft de selve begonst zijnde / volbrengen / dat in dien gevalle hem zal toeghelaten worden de voozsz. Officieren / Bootsgesellen / ende Knechten af te dancken / midts hy hen elcken van hen gevende 't viereendeel van haren geheelen bespzoocken loone / en voozsz. alsulcke rate als zy van den selven bespzoocken loone mogen verdient hebben. Ende indien zy meer hadden ontfanghen / dat selve den Schipper weder gekeert zal worden.

Schipper is gehouden zijn schiplieden driemaal 's daeghs eten te geven.

19. Item / dat den Schipper zal gehouden zijn den voozsz. Officieren / Bootsgesellen ende Knechten elck daeghs drymael te eten te gheben / te weten des morgens / des middaeghs ende des avonds / ende sullen ten zelven malen drincken alsulcken drinckelijcken dranck als de Schipper te dien eynde inne-gelepd zal hebben / in redelijcker ende tamerlijcker wijse / ter discretien van den selven Schipper / sonder meer / ende indien pemaent buyten de voozsz. drymalen soude wille eten of drincken / dat hy hem zal liyden met den voozsz. 't welck hy in den kofz binden zal / ende al staende aen den kraen eens vooz den dozsz. mogen drincken / ende voozsz. gaen zijnder vaerder sonder dat zy byer oft keerffen buyten consent van den Schipper sullen mogen gebuycken / daer mede hem elckelijck zal moeten laten ghenoechghen sonder murmureren in eenigher manieren / op de verbeurte van dry schellinghen Vlaems vooz d'eerste reyse / ende ingheballen van meer op arbitrale correctie / sulckis als hier boven of meerdere naer adbenant van den menighen der contrabentien: Ten ware dat de selve bootsgesellen / Schip-knechten of anders by tempeeste van ontweder leck van Schepe zijnde / oft oock in 't lossen of laden

van den

van den Scheyen / den Schipper assisteerden by dage of by nachte / in welcken geballen hy henlugden zal geben kost ende bier als dat behoort / ende dit al na gelegentheit van der saecke ende wercke.

Schiplieden zijn schuldigh met een ander gestelt Schipper 't zeyl te gaen.

20. Item / oft gebeurde dat duerende der reysen / een Schipper by zyn Meeders af gestelt of verlaten werde / of by onverschijelijc fortupne niet gereysen en konde / dat de boorsz. officieren. bootsgesellen ende knechten den nieuwen Meester op sulcken Schip gestelt / sullen gehouden zijn te dienen ende te volgen / alsoo zy den eersten souden gedaen hebben / metten beteringen ingeballe van langer reyse / in der manieren ende op de penen hier boven verhaelt.

Schipper zijn Schip verkoopende , zijn de Schiplieden gehouden de aengenomen reyse te volbrengen.

21. Item / maer zoo verre de Schipper zyn Schip eenen anderen verkochten / transporteerde / of overliete zoo en sullen de boorsz. officieren / bootsgesellen ende knechten / op 't selve Schip niet boozder gehouden zijn te blijven / dan totter plaetsen / ende volbrucht hebbende den dienst daer op zy eerst ghuert zijn / al waert saecke dat de Schipper hem begeerde / zoo en sullen zy daeromme niet gehouden zijn hem boozder te dienen / maer sullen sulcken dienst mogen aennemen of afleggen nae haeren wille.

't Bootsvolk is men gehoude t'huys te helpen als men 't Schip buyten verkoopt.

22. Item / indien de nieuwe Schipper de boorsz. officieren / bootsgesellen ende knechten niet en wilt aenbeerden / zo sal de oude Schipper de selve schuldigh zijn van eenen anderen goede Scheye ende koste te versien / om t'huys te komen.

Van quetsinge ende de boere daer toe staende.

23. Item / dat de boorsz. officieren / bootsgesellen ende knechten duerende heuren reysen / onderlinge sullen papelijck ende vzedelijck handelen ende vertieren sonder twist of ghebrecht. Ende indien daer eenigh tweedracht reise / zo zal de twistinge ter saken van injurien verbael t'elcker reysen verbeuren twee Karolus guldenen / de hantdadige sessen. Ende de quetste hy yemant datter bloet nabolghde sonder mincke van elke wonde x. Karolus guldenen / ende isser mincke xx. Karolus guldenen tot onsen behoefde boven interest van partije. Ende de gene die niet en esseert na dien de Schipper of twee van den principale Officieren den twist sullen obergenuien hebben / die sullen van als verbeuren dobbelene / oft gecorrigiert worden met geesslinge tot den blaede naer de quaeteyt van der misdaet.

De misdadigen is schuldigh vierschat te betalen aen den Schipper.

24. Item / indien de gequetste soo gestelt zy dat de schipper daer by verachttert wert in zijnen dienst / soo zal de misdadige boben 't gene des boozsz. is / den Schipper gehouden zyn te betalen vierschat van zijner huuren / of de macht niet hebbende / zal gecorrigiert worden met geesslinge als boben.

Quetsinge ter doot de misdadige te leveren in handen van de Justicie.

25. Item / ende soo verre binnen den Schepe pemandt van levende hve ter doot gezocht worde / sullen zoo wel de Schipper als Officier / Bootsghesellen ende knechten gehouden zyn de misdadighen wel vast te houden ende te bewaren / ende te leveren der Justicien van onsen Landen daer hy eerst aenkomen sal / omme gestraft te worden naer den eysch ende gelegentheyt van der saken.

Te bewaren den misdadigen.

26. Item / indien deselve Schipper / Officier / bootsgesellen / of knechten / hen inder boozsz. bewaringen ende leveringhen qualijck queten : Soo sullen zy selve in haren persoon als hantdadige en schuldighe aengesproken worden / ten ware datse hen van den verliese of met leveringhe van sulcken misdadigen supberen konden / den rechter genoegh zijnde.

Sieeke Schipman ende zyn huere.

27. Item / oft gebiele dat eenigh van den Officieren / Bootsgesellen of knechten der reysen / met eeniger zwacder siekten byten slants wort behanghen / sulcx dat den noode ware dat zy aldaer souden moeten blijven liggende om gheholpen te worden / ende dat de selve sieckte niet toegelkomen ware van bechten / dzonken dzincken of andersins by zijnen schulde : Soo zal de Schipper sulcken persoon gehouden wesen te betalen zyn geheele huysse / al oft hy de reyse hadde volbracht / ende besorgen hem van zynre behoorlijcker voeringe ende hem daer af in gelde of andersins behoorlijck verseecken.

Van beschadicht Scheeps volck.

28. Item / of pemandt in eenigen gebecht tegen byanden ofte Zee-roovers gequetst / verminckt oft gedoot worde : Soo zal d' Interest ende schade van den gequetsten oft verminckten / en boozsz. de volle huere voozderinghe ende begravinghe van den dooden betaelt worden als groote avarije van den schepe ende goede / tot defensie van den welcken 't ongebal ghekomen ware. Alles ten seggen van goede mannen hun des verstaende / die genomen ende daer toe versocht sullen worden ter plaetsen daer 't Schip eerst onder onse jurisdictie aenkomen zal.

Stervende Schipman.

29. Item / in geballe yemandt duerende der voozſz. Reysen / te wattere ofte te Lande ſtorbe de naetuerlijke doodt / zoo zal zynen Erfſ-ge-namen ghegheben ende betaelt worden d' eene helft van der huyze ende voeringhe / zoo verre het ſelve ghevalt in 't guntſwaertſ reysen : maer indien 't ſelve ghebeurt in 't keeren / zal men den Erf-ghenamen betalen die gheheele huyze ende voeringhen / ende ſullen de ſelve Erf-ghenamen in allen gheballen moeten draghen die redelijke koſten van der begravinge / ende koſten oft goet doen het gene des de af lijvige zal ontfangen hebben.

Stervende Schipman (indien men kan) aen 't lant te begraven.

30. Item / indien men den aſlijbigen kan aen 't lant begraven / ſo zal men den ſelven eerlyck ter aerden doen als na zyne ſtaet behoort. En indien hy aent lant niet kan gebrocht werden zo zal de Schipper ober hem doen een dertighſte / ter plaetſen daer hy Schipper woorachtigh is / zoo haest hy wedergekeert zal zyn / ten koſte van de overledene.

Geene feyten te diſſimuleren of quyt ſchelden.

31. Item / dat geen Schippers / Schreeps-officiers / bootsgeſellen / knechten / Schip-meesters / Reeders / noch eenige / oock Rechters / Officiers of executeurs van Juſtitien / respectibelyck en ſullen moeghen berzwigen / diſſimuleren / kompoſeren / tranſigieren / of quytſchelden eenige feyten om minder penen ende boeten dan voozſz. is. Op de verbrurte van dat elck in zyn eyghen-name dyp voudt dobbel zal moeten boeten.

Met niemant tegens d'inhoudt van de artijckelen te contracteren.

32. Item / dat geen Schipper / Schips-Meesters / Reeders / oft yemandt anders en worde toeghelaten of gheoorloft teghens d'inhoudt van der voozſchreben puncten ende Artijckelen / oft int afnemen van dien / met yemandt te contracteren. Op de pene van nulliteyt van dien / ende boven deſen arbitralyck gecorrigiert te worden.

Misdadigen by gebreke van boeten te betalen , aen den lijve te ſtraffen.

33. Item / indien de misdadige geen geldt of goet en hadde / om die voozſchreben Boetman te vergelden : Soo ſullen deſelbe berkeert worden in geeffelinge ende andere lijf-ſtraffinge / na den eyſch ende ghelegentheit van der ſaecken / ende naer goetduncken van den Rechter / die de kenniſſe daer af zal behooren te hebben.

Eedt des Schippers van d'Ordonnantie nae te komen.

34. Item / dat alle Schippers ende Patroonen van ſchepen varende bynten den Cuſten van Vlaenderen / Hollant / Zeelant / ofte Drieſlant / naer

naer Oosten ofte Westen booz hen vertreckt / sullen gehouden zijn t'elic hier reysen als 39 af varen doende den Eedt in handen van den gherommittende Visiteerders van der plaetsen heurde afzelen / als boven gezeyt is. Oock te zweeren dat 39 dese Ordonnantie sullen onderhouden : Ende boven dit / indien pemanen van heuren Schip-genoten / Bootsgesellen oft knechten ter contrarie van dien pet deden. Dat 39 in 't wederkomen den boozschyben gecommittierden Visiteerders 't zelve sullen te kennen geven ende oberbryngen : Op de pene van gestraft te worden als meyneedigh / ende zelve op te leggen de Boeten ende de Keuren die den misdadigen verbeurt soude hebben.

Vracht als de reyse verlet ofte gestaect wordt.

35. Item / Oft ghebeurde dat eenigh Schip bevracht werde herwaerts-obere om buytens landts geladen te worden / booz seckeren bespoochen loon. Ende daer na de Schipper deur arrest van den hooger hant niet verbaren en konde : Oft oock dat de koopman uyt eenige consideratien zijn goedt niet aboutueren en wilde / ofte oock het Schip tot zijnder besproken dagen niet geladen en konde / de zelve koopman in alle boozschyben gevallen zal gehouden worden den Schipper ten geheelen besproken loon te betalen.

Schip ende Schipper van der hooger handt verlet, ende aengenomen.

36. Item / Maer zoo verre de Schipper besproken wordt eenighe goeden uyt onsen Landen van herwaerts obere te voeren / ende dat al eer hy zijne reyse begonst 't Schip ende Schipper byder hoogerhant of den Prince aengenomen wert om te dienen by souldye. Zoo zal als dan de koopman behooren ontslaghen te wesen van den Schipper voozder pet te gheben. Maer ghebeurende dat een Schip in desen Lande ghehuert wert om elders te laden / ende dat sulck Schip komende aldaer gearresteert oft verboden werdt by der hooger handt eenigh goede inne te nemen of te laden : Welverstaende dat sulckx gheschiede sonder des koopmans toedoen / zoo zal den Schipper in dien gevalle / hebben zijn halve vracht / niet tegenstaende oft hy goede op zynen bodem ghehadt heeft ofte niet.

Een gearresteert Schip is ontslagen van den contracte.

37. Item / ende gebeurde dat de Schipper bespoochen wesende eenighe goeden uyt den Lande van herwaerts-obere te voeren tot eenighe plaetsen / daer na bespoochen Bozloghe op stonde / ofte oock van der hooger handt herwaerts-obere / arrest op zijn Schip ghedaen werde. Ende uyt welke consideratien de Schipper soude de reyse moghen staeken /

ken/zal een pegelijck ontstegen zijn van den contracte behalven zijn actie van interesten sulck als na recht behoort.

Schip in vremde Landen bevracht, ende verboden 't goet niet uyt en Lande te vervoeren.

38. Item / ende insgelijcx gebeurende dat een Koopman vint eenen Schipper met zijne schepe in vremde Landen / en huere den selven schipper om herwaerts te komen: Ende dat nae de hueringe den Schipper verboden wort sulck goet als hy aengenomen heeft niet uyt en Lande te voeren: zo zal in dien geballe de Koopman schuldig wesen den Schipper te betalen 't vierdepart van zijn vracht. Maer indien de voorszreven Schipper ende Schip in souldge oft huere van der hoogher handt ofte Prince van dien lande aengenomen werdt / zoo zal den Koopman ongehouden zijn den voorszreven yet te geben.

Lig-dagen betalende achtervolgende de Charte partye.

39. Item / indien eenigh Schip varens of keereus verderft / ende zijne reyse niet en mach volkomen / zoo zal de Schipper van zijn besproken vrachtloon / als sulcken deel ende rate ontfangen na adbenant dat de reyse bekoert of geavanceert is geweest / ende dat van den goeden die gebergt zullen worden.

Schip verongeluckt of de reyse verkort.

40. Item / indien eenig schip varens of keereus verderft / en zijne reyse niet en mag volkome / zo zal de schipper van zijn besproken vrachtloon / als sulke deel en raet ontfangen na adbenant dat de reyse bekoert of geavanceert is geweest / en dat van den goeden die gebergt zullen worden.

Havarije op Schip ende goet.

41. Item / Zoo verre eenige probisse gedaen / ofte oock eenige schade geleden worden / tot gemeene beneficie van de Schepe ende goeden doende de solemniteit / vermaningen ende andere diligentien van oudts geploghen: Sal al het selve den beschadighden ende geinteresseerden goet gedaen worden / in groote abarije gedeeligh onder Schip ende goet na ouder gewoonte van der Zee.

Koopmans goeden droogh te leveren.

42. Item / dat een Schipper by de Koopman te vreden gestelt zijnde voort calfaten van zijnen overloope / den selven oberloop is ghehouden behoortelijck te doen calfaten ende dicht te maken: Ende in gebreke van dien den Koopman de schade daer doot rijfende / op te rechten: Ten ware dat de selve schade / 't zo doot den oberloop oft andersints toequame by Tempeesten oft andere onbersienelijcke Fortynnen: Ende zoo verre eenige goeden beschadicht worden / zal de schipper met zijnen geselschap
pe ge-

pe gehouden zijn der selver goeden pzoijt te soecken sonder loon te bewachten: Welverstaende nochtans dat de extraordinaris onkosten daer toe dienende / van den beschadighden goeden sullen genomen worden / ende 't boozschreben calfaten van den Overloop / gedraghen worden als gemeyne avarye.

Koopmans goeden beschadicht te vergoeden.

43. Item / oft gebiele dat eenige goede binnen den Schepen worden beschadigt oft vermindert by den schipper / schips-genooren / boots-gesellen of knechten / zal de selve Schipper gehouden zijn / den koopman de selve schade te vergelden / tot sulcken prijs als 't selve goet ter plaetsen ende tijde van der ladingen soude mogen gelden.

Koopmans goederen leckende, smeltende, of verstroyende sonder schult des Schippers, is tot last van de Koopman.

44. Item / ende maer indien de selve goeden nyttloopen smekten / verstroyen of bederven / zonder schulde des Schippers of der zijner / zal 't selve alleenlijck staen ten laste des koopmans. Ende zal de koopman ter plaetsen ende tijde van der ontladinge op de baten of tonnen bymael kloppen / ende daer na de selve doen nythijffen / ende de volle vrecht daer af betalen / ofte de selve den Schipper booz die vrecht laten.

Tijdt van rekening te doen een Schipper aen zijn Reeders.

45. Item / ende dat nu booztaen alle Schipperen ter Zeewaert varende met koopmanschepen geladen / oft om vrecht te soecken / Oostwaert of Westwaert / waert dat zy een reyse gedaen hebbende / huere koopmanschepen, verkocht of gelebert / ende huere vrecht-loon ontfangen hebbende / zullen gehouden ende verbonden zijn binnen acht dagen vae dat zy van heuren boozschreben vrechtloon vol betaelt sullen wesen / heuren Reeders goede rekeninghe te doen / ende sulcke zomme geldes als den boozschreben Reeders toekoint ende kompeteert / hen geven ende overleveren / of met hen te over-komen nae de verbeurte van twee hondert Carolus guldenen t'elcker reysen zy daer inne versumpigh bevonden sullen worden.

Schepen beschadigende malkanderen voor niet te konnen wijcken.

46. Item / oft gebeurde dat twee Schepen binnen of buyten 's lants zepende / ende in 't zepen elck anderen aen boozt gnamen / niet mogende ontzepen noch ontwijcken / ende dezelve Schepen elck ander boozt komende, ende inden groot stootende / oft anderen schade aende Schepen doende / zoo zal de schade van den Schipper die alzo gedaen ende geschiet is / ghereeckent worden half ende half / als d'eene helft den ghenen die de schade geleden heeft / ende d'ander helft tot last van den ghenen

nen die alsulcke schade gedaen heeft / zoo wel of 't boozschreben ongeluck geschiede by dage ofte by nachte deur tempeeste oft schoon toeder / hoe 't selbe soude mogen gebeuren.

Schade van Schepen van d'een d'ander voor den Boegh ancker liggende.

47. Item / oft gebeurde dat de schepen binnen oft buyten 's lants aen heuren anckers liggende / ende eenige van dien drijvende werden / 't 30 heuren ankeren deurgaende of deur gebreck van heuren Coutwen / ende dat Schip alsoo los zijnde / een ander Schip liggende wel vast aen zynen anker booz zijn boegh oft aen zyn boort dreeft / ende 't zelve Schip den ander aen zynen anker liggende schade dede / zoo zal deselve die den anderen aen boort oft booz zynen boeg gekomen is die helft van de schade gehouden wesen te betalen. Ende dat tot taratie van den genen hender materie verstaende : Ende oft den ghenen die drijvende is en schade dede aen een ander Schip liggende aen 't anker / oft wel gemeert, zal de schade lijden / sonder den genen die aen zynen anker wel ghemeert was liggende / pet daer van te mogen eyschen.

Schip hem beschadigende op een andermans Anker.

48. Item / Ende inghevalle dat een Schip van binnen oft buyten 's Lands komende / zeglende oft soeckende een ander Schip / liggende aen zynen Anker ende zeglende schade doende : Zoo zal de ghene die alzo is komen zeglende den gequetsten oft beschadighsten Schepe / die gheheele schade betalen / ten ware dat sulcks toequame by groote tempeeste oft andersins buyten schulde van den ghenen die de schade doet.

Boeye op 't anker te leggen oft de schade by faute van dien te vergelden.

49. Item / Ende oft eenigh Schip ghequetst wert deur 't ankeren van eenen anderen Schepe liggende op zyn Anker / geen Boeye boben op hem en hadde : Zoo zal dat Schip wiens anker alzo sonder Boeye liggende is / den anderen gequetsten Schepe gehouden zijn te betalen de gheheele schade. Ten ware dat alsulcke Boeye buyten schulde van de Schipper afgedreben ware / Ende dat ten tijde van den uytwerpen van den boozschreben anckere / daer op een Boey gheweest hadde / in welken gevalle / 't gequetste Schip zal de helft van zijne schade mogen verhalen van den Schipper / wiens anker sonder Boeye boben water ghelegen heeft.

Te diep geladen Schip te lichten om te komen ter plaetsen der ontladinge.

50. Item / Ende oft gebeurde dat een Schip geladen met Coopmanschepe oft andere goeden komende in de Landen van herwaerts obere / zoo groot oft diep gaende ware / dat de Schipper van dien soude ghe-

Dwongen wesen eenige goeden van zijnen last te lossen eer hy ter plaetsen van zijnder ontladinghe komen mochte / indien geballe oft sulche ontlasten goeden verdroncken / of te wateren lieben : sonder ter plaetsen van de ontlastinge te mogen arriveren. So zal de Schipper ongehouden zijn die te betalen oft goet te doen : Ten ware dat sulch verlies by zijnen toe doene oft negligentie geschiet / oft oock dat hy sulche goeden ontlast hadde / sonder behoorzijckie oorzake te hebben.

51. Item / Ende sullen alle de boorszchreben puncten / nopende den Schipper / de Bootsgesellen / Officieren en knechten / oock de boorszchreben Schipper ende koopman onderhouden worden ten eeuwigghen daghe / desgelijcken onder de Disschers : ende hem gheneerende metter Disscherij respectivelijck. Ende zoo veelt alst eenen peggelijcken aen gaet.

Referberende 't onswaerts / dese onse Ordonnantie van de Coerustinghe van de schepen / Als oock van den Zee-rechten / te modereren / vermeerderen / verminderen / oft veranderen / soo wy 't alien tijden 't onsen dienste / welbaeren ende bewaernisse van onsen Landen ende Onderfaten sulen bevinden behoorende.

Ortbieden daeromme / ende bevelen onse lieben ende gherroutwen die Hoof-Præsidenten ende Luyden van onse Secreten en grooten Raden en Cancellier Luyden van onsen Raede in Brabant / Gouverneur / Præsident ende Luyden van onsen Raede in Vlaenderen / Stadt-houder die eerste ende anderen Luyden van onsen Raede in Hollandt / Stadt-houder Præsident ende Luyden van onsen Raede in Vrieslandt / Stad-houder van Overpffel ende Groeningen / Rentmeesters van Bommel en Beodsterschelt in Zeelandt : Ende allen anderen onsen Rechteren ende Officieren / dien dit aengaen sal / henc Stede-houderen ende eicke van hun bysondere soo hem toebehooren sal. Dat sy onse boorsz. Ordonnantie ende Statuyt in alle haere puncten ende artijckelen boven verhaelt / Doen condighen / uproepen ende publiceren / elck binnen sijnder Provincie / Limiten ende Officie daer 't van noode sijn sal / ende een peggelijcken van onsent weghen scherpe-lijck bevelen die te onderhouden / ende doen onderhouden / nabolghen ende obserberen / ende de Publicatie van dier te verberschen van halve Jaere tot halve Jaere : Op dat daer van niemant ignorantie pzetenderen en mach. Proceedere ende doende procederen teghen d' Overtreders by executie van de penen daer toe gheselt. Niet tegenstaende oppositie ofte appellatie ghedaen oft te doene ende sonder preiudicie van dier. Ende des te doene met dieffer aenkleeft / gheben top hen volkomen macht / autoriteyt ende sonderlingh bevel by desen. Ende om dienstvolle dat men van dese teghentwoordighe in diuersche plaetsen van doen sal hebben : Wy willen dat om 't bidimus van die onder zeghel autentijck : oft aen de Conij gecollationeert ende gheteekent by eenige van onse Secretarissen / volkomen gheloope ghegeven sy : als aen dese onse Originaele. Want ons alsoo ghelieft des te oorzonden soo hebben wy onsen zeghel hier aen doen hangen. Ghe-
geven

geben in onser Stad van Brussel / den negenthienden dag van Julio. In 't Jaer
ons Heeren duysent vijf hondert een-en-vijftigh.

Van onsen Keiserliche het xxxij. Ende van onse Rijcken van Sackilien / ende
anderen het xxxvj. Onder stont geschreben.

By den Keiser.
In sijne Naede.

Onderteeckent

Verrycken.

P L A C C A E T.

Ende Ordonnantie op 't stuck

Van de Toerustinghe van Schepen.

Van de Zee-Rechten.

Van de Verseeckeringe ende Asscurantie.

Gemaectt by de C. Majestejt / gepubliceert in 't
Jaer ons Heeren / Duysent vijf hondert ende dzy-en-tseftigh.

Philippus by der gratie Godts / Koninck van Castilien /
van Leon / van Arragon / van Navarre / van Napels / van Sicilien /
van Majorche / van Sardeyne / van den Eylanden / Indien / ende va-
ster Landen der Zee Orceane. Certzhertoge van Oostenryck / Hertoge
van Bourgondie / van Lothryck / van Brabant / van Limborgh / van Luxen-
borgh / van Gelre / ende van Niplanen. Grave van Habsborg / van Vlaenderen /
Artoys / van Bourgongen. Palts-grave / van Henegouwe / van Hollandt / van
Famen ende van Zurphen. Prince van Swave / Marchgrave des H. Rijcks /
Heere van Vriessant / van Salines van Mechelen / van der Stadt / Steden ende
Landen van Utrecht / Overijssel ende Groningen / Dominatours in Asia ende Af-
frica. Alle den geenen die dese tegenwoordige sullen sien / Saluyt. alsoo dibe-
sche groote klachten aen ons gedaen ende gekomen zijn / dat dagelijck onse goede
ondersaten van herwaerts-ober groorelijck beschadicht worden op de Zee / soo
by Zeeroobers / abupsen in 't sejt van Asscurantie / als andersins / ende dat deselve
meest toekomt / mitsdien dat de Placcaten eertijds by Hooghslofliche Memo-
rien / den Keiser Caerle de vijffte des Raems / onse lieve Heere ende Vadere /
ghemaectt op 't sejt van der Navigatie ende toerustinghe van Schepen / mit-
gaders de Zee-rechten / (de welcke oock in sommighe punctten wel behoorden
geredresseert te zijn) niet wel gheobserveert noch onderhouden zijn gheweest /
noch oock d' abupsen vander voorsz. Asscurantie tot noch toe geremedieert / hie-
rende 't selve tot grooeter schade ende interest van onse Landen van herwaerts-
ober / ende Ingesetenen van dien / mitsgaders van der gemeene Navigatie
C 2. ends

ende Zeebaert / ende meer sal 3p daer in versien worde alst behoort. Soo ist dat wy wissende verhoeden 't gheene des boozs. is / ende goede regule / ordene ende Politie stellen in 't seyt soo van de boozs. toerustinghe van Schepen / als van de Zee-rechten ende Assurantien / ter ghemeene welbaert / ruste ende pserervatie van onse boozs. Landen van herwaerts-ober / ende onse goede ende ghetrouws onderfaten van dien / ende hebben de boozgaende Placcaten van der Navigatie ende Zee-rechten / met diverse andere van der selver materien doen visiteren ende oversien / ende secker concept doen maechen op de boozs. Assurantien / ende op alle het gehadt 't adbijs van onsen lieben ende getrouwe die Hoof-Präsident / ende Luyden van onsen Secreten Raede / mitsgaders die van onser Admirali-tept / hebben by rijpe deliberatie van onser seer liebe ende seer beminde Susters de Hertoginne van Parme ende Plapfance booz ons Regente ende Gouvernante in onse boozs. Landen van herwaerds-ober / wpt onser rechter wetenhepdt ende authozitepdt / achtervolghende de boozs. Placcaten ende Ordonnantien van onsen boozgenoemden Heere ende Vader / met 't gene wy daer toe geboeght ende afgedaen / ende nae gelegenthepdt des tijds verandert hebben / van niens gesta-tueert ende gheordonneert / statueren / ende ordineren by forme van Edict perpe-tueel / ende ober al dese onse boozschreben Landen van herwaerts-ober / het gene dat hier nae volghet.

Van Coerustingc van Schepen.

TEn eersten / Wy verbieden ende interdiceren eenen pegelijcken 't 3p Schipper / Proprietaris / Huerlinck oft andere eenighe goeden oft koopmanschepen van weerde / inportancie ende prijsse : als namentlijck / Wolle / Yser / Stael / koper / Tin / ende andere Metalen / Allyn / Zijde / Kollen Boldavid / oft Canibetsen / Lakenen / Saeyen / Lijnwaet / Cayesserijen / Was / Kramerijs oft Mercerijs te verkoopen metten gewichte oft metter ellen / Weedt oft Pastel / Meest oft Sarencen / Specerijen / Wijnen / Zuycheren / Cy-ropen / Olyen / Rogge / Cerwe / Zout / ende alle diergelijcke andere koopmanschepen / 't 3p dat 3p haer selfs ofte andere lieden onse Onder-faten oft byemde toebehooren / te aenbeerden / laden / ende in oft wpt onsen Landen te voeren : Ten 3p met sulcke Schepen / ende alsoo toe-gerust ende gheequipeert als hier nae verklaert zal worden / op de ver-beurte van hondert gouden Realen / ende daer-en boven nae ghelegent-hepdt van der saecke ter arbitrage van den rechter booz d'eerste repse / ende van de helft van den Scheye / oft weerde van dien / booz te tweede repse / ende van 't gheheel Schip oft weerde van dien / booz de derde repse / ende noch daer-en-boven van arbitralijck gecorrigiert te worden / ende dat 't appliceren / d' een derdendeel 't onsen psofjete / ende d' ander twee derden-deelen / ten psofjete / van den Officier / ende den Puncia-teurg

teurs respectibelijcken / 't selve nochtans sonder p^rjudicte van 't recht van den Admirael / 't welck eerst ende booz al afghetrocken zal worden / des sullen zy moghen ventegoet ende ectelijck goet / als verschen Dirsch / mont / bier / loock / ajun / appelen / peeren / kerffen ende diergelijcke fruyt in dese Landen wassende ende oock andere grobe waren / als smelielen / peck / teere / blas / sperren / hoppe / wagen-schot / hout om berninge / oft timmerhout / masthout / ende diergelijcke houten / molen-steenen / ende soodanige waren upt of in voeren / met zulcke schepen / ende alzo toe gerust / als 't elck goet duncken zal.

Geen goet te laden in Schepen niet toegerust wesende als volght.

2. Inggelijcx verbieden ende interdiceren top alle kooplieden / ende Onderfaten oft Inghesetenen / ende alle anderen by henlieden zelve / oft heur lieder Facteuren herwaerts ober residerende / eenigh goet van weerden ende impoztantie als boven te bestellen / laden oft doen laden / 't zy in 't uytbaren / oft herwaerts komen / In Schepen niet wesende zoo toe-gherust ende ghe-equipeert als hier nae ghezeydt zal worden / ende dat op de verbeurte van hondert gouden Scalen booz d'eerste repse / ende daer en boven na de gheleghentheydt van der saecke als boozen / ende van de helft van de boozschyven koopmanschepen booz de tweede repse / ende van alle de koopmanschepen booz de derde repse / met arbitrale correctie / ende t'appliceren / als hier vooren gezeyt is / ten ware dat zy in 't herwaerts komen / ter plaetsen daer zy laden willen / ende men ten Lande ghewone is / sonder te soecken / upt hoecken oft anderen plaetsen daer gemeenlijck geen Schepen aen en komen / gene Schepen van herwaerts ober en bevonden : in welken geballe zy henlieden zullen mogen behelpen met zulcke schepen als zy daer ter plaetsen zullen komen gekrijgen van welck gebreck van Schepen en diligentie by hen lieden gedaen / om schepen van desen Lande te gekrijgen / zy ghehouden zullen wesen goede Certificatie te brenghen en die te leveren den Discateurs van der plecken daer zy aen komen zullen / ende en zal oock niemant onder 't deesfel van goeden van kleender weerden die geboert zullen worden in schepen niet behooylijck toe-gherust zijnde mogen verbozgen oft mingelen eenighe goeden dan impoztantie / op de verbeurte van den zelve goeden / ende daer-en-boven arbitralijck gecorrigiert te worden.

Vremde Schippers en mogen geen goet uytvoeren als voor

Kooplieden van haer lieder Natie.

3. Wy verbieden oock den bzeemde Schipperen / die van herwaerts-obere upt baren sullen / hen te verbozderen eenigh goet van impoztantie

oft prijsē / als bozen / in haer schepen te laden oft uyt te voeren / dan sulcx als hen / oft de kooplieden van haerder Patie alleene toebehooren zal ende geen andere / op gelijcke pene / als boven tegen den Schipper van herwaerts- over gestatueert is.

Vreemden Koopman vermagh een Schip te senden van sijn Lant om goet , mits toegerust wesende na de Ordonnantie.

4. Ende aengaende den vreemden koopman die hy hem selfs / oft zijne Facteuren herwaerts- over niet en is residerende / indien hy eenighe goeden ende koopmanschepen / uyt desen Lande zal willen voeren / zal daer toe mogen gebuycken van zijnen Lande allcenlijck / ende toegerust / zoo 't hem beliest / oft Schepen van onse Onderfaten / toegerust na der ordonnantie ende geen andere : Op pene indien hy anders dede / ladende zijne goeden in ander Schepen / dan van zijnen Lande / oft in eenige van dese Landen / niet toegerust wesende na dese Ordonnantie / de selve goederen te verbeuren als bozen.

Schip moet zijn groote Cruysfelen voeren.

5. Ende sullen die Schepen voerende met sulcke goede van prijsē ende importantie / als bozen gezeyt is / moeten voeren Cruysfelen wesende van der groote / indien zy op ende na Franckrijck / Engellant / Noord- wegen / Zweden / Denemarcken oft Costlant / aen dese oft geene zijde vander Sondt / oft Velte varen / dan veertigh vaten ten minsten. Ende na Spaengien / Portugael / Andalusien / Levante / ende Lande van Canarien / Madera / S. Thome / ende dierghelijcke groot van tachtigh vaten / goet ende gerieflijcx om gheschut tot zijnder beschermnisse ende weere te voeren / wel versien / ghestoffeert ende toe gherust met zeplen / masten / ankeren / touwen / babelen vast ende ghetrouwe van bodemen ende hielt : Oock versien met goede ende verstandige Pijloten / Schiplieden / Bootsgesellen / Gheschut / Pulver / oft Buskruyt / Wapenen / ende ander gheweere in de qualiteyt ende ghetal (aengaende den Schippers / Geschut / Munitie) als hier na ghespecificieert zal worden: oock de selve schepen van veertigh vaten versien van kroebzugghen ende Boebeneten oft ten minsten met een oberloop / ende met een Boebenet / na dattet sulcx ten besten zal konnen dragen sonder daer dooz in 't zeplen te krank te ballen. Ende alle die andere van grooter dachthe van vijftigh of seftigh vaten / met den boozsz. kroebzugghen ende Boebenetten.

Schip nae sijn groote gemant met weerachtige Mannen.

6. Dat elck Schip van veertigh tot vijftigh vaten groot / zal moeten op hebben ten minsten acht weerachtighe Mannen / elck out zijnde bo-
ben

ben achtien jaren. Een Schip van vijftigh tot tachtigh baten twaelf Mannen. Ende van tachtigh tot hondert baten seftien Mannen. En van hondert tot hondert vijftig baten 20 Mannen. En van hondert vijftig tot twee hondert baten vierentwintigh Mannen. Ende een schip van twee hondert tot twee hondert vijftigh baten achtentwintig Mannen. Van twee hondert vijftigh / tot d'yz hondert baten zes-en-dertigh Mannen. Ende alle ander schepen boben d'yz hondert baten / vierentveertigh Mannen. Welverstaende nochtans / dat de boorszeyden schepen sullen meerder ghetal van weerachtige Mannen / dan boben verstaert is tot haerder meerder verskeringhe moghen in nemen / ende bueren / sonder hier-inne te begripen die Putgers ende Jonghers / wesende beneden de achtien jaren boorszeyden / die elck schip zal mogen hebben / in sulcken getale als 't den Schipper goet duncken zal.

Schip na sijn grooter te versien met Ammonitie.

7. Dat oock elck schip van veertigh tot vijftigh baten als booren zal moeten hebben ten minsten zes dobbel oft enckel Bassen / ses Haecken ende zes spieffen. Ende een schip van vijftigh tot tachtigh baten twee dobbel Bassen / zes enckel Bassen / zes Haecken / een doufsijne spieffen. Een schip van tachtigh tot hondert baten / vier halve Slanghen / zes dobbel Bassen / een doufsijne heele oft halve Haecken / anderhalf doufsijne spieffen. Een schip van hondert tot hondert vijftig baten / zes halve Slanghen twee dobbel Bassen / zes enckel Bassen / zes haecken / zes halve haecken twee doufsijne spieffen. Een Schip van hondert vijftigh baten / tot twee hondert baten / acht halve Slanghen / vier dobbel Bassen / acht enckel Bassen / acht Haecken / acht halve Haecken / dertigh Spieffen. Een Schip van twee hondert tot twee hondert vijftigh baten / thien halve Slangen / ses dobbel Bassen / ses enckel Bassen / anderhalf doufsijne Haecken / of halve Haecken / d'yz doufsijne Spieffen. Een Schip van twee hondert vijftigh tot d'yz hondert baten / twaelf halve Slanghen / twaelf dobbel Bassen / twee doufsijne Haecken / vier doufsijne Spieffen. Ende alle andere Schepen naer advenant : Van persoonen ende Gheschut. Ende aengaende 't Krupdt ende Klooten / booz elck stuck Geschuts zoo veel als men behoeven zal om 't selve stuck ten minsten vijf ende twintigh mael los ende af te schieten / Welverstaende dat sulcke quantiteyt van Bussen / Krupdt ende Wepze / wel grooter ende beter / maer niet min noch ergher wesen en zal moghen / elck naer sijn gelegentheydt / ende boben die boorszeyden Wepze zal moghen versien sijn met andere Wapenen / hoort of lanck / oock met Hagelscoot / Vierwerck / Verser Ceerlinghen / Vaerden / Steenen / Cozsetten / Panspieren /

persen / Schilden / Panopsen / oock stalen Stozmhoeden / Beckneelen ende dierghelycke / om die Vyanden te wederstaen / ende of van noode waer te beschadigen / welck getal van Volcke / Geschut / Kruyt / en andere Weyze alleenlijck aengacn zal den Onderfaten van desen onsen Erf-Nederlande / ende met de gene die in 't nabolghende Artijckel begrepen zyn.

Schip versien van Amonitie als volgt.

8. Aengaende de schepen van onsen Onderfaten uyt onse Koninkrijcken ende Landen van Spaengien / ende heure dependentien ende appendentien herwaerts-overe negotierende / de welcke schepen zyn gemeenlijcken van bequamer groote / sullen de selbe moeten toegerust ende versien zyn zo hier na volght / te weten : Een schip van de groote van hondert tot hondert vijftig baten / zal moeten inne hebben twee-en-dertigh personen / daer onder wesen sullen vijf-en-twintigh weerachtige Mannen / daerinne begrepen dzy Busmeesters / vier groote stucken genaemt Passemurs / twee Bombaerden / makenden ses liggende stucken / tien Passen / vier-en-twintig Kloten / ende Kruyt / om vier-en-twintig maelen los te schieten, thien Harquebussen / ses stalen bogen, ses dozijne spieffen / ses dozijne zwaerden / Rondellen ende Panopsen. so hem een pegeykt zal willen weeren / en alle andere schepen grooter ofte kleynder na adbevant / den voet nemende op sulcx als voren gezeyt is.

Admiraelchap te maecten.

9. Item / dat sulcke toegeruste schepen / ende gaende met goede van prijse / toebehoozende / zo wel den Ingeseten ende onse Onderfaten van desen Erf-Nederlanden / als van onsen Koninkrijcken ende anderen Landen respectivelijck in 't uytbaren ende keeren alle neerstigheyt doen zullen om geselschap te krijgen van schepen tot dzy viere / vyve / of meer / ende zo lange by malkanderen blijven alst mogelijck wesen zal / makende onder henlieden eenen Admirael of meer / na der menichte en getallen van Schepen / ende accoorderende niet elckanderen op de ordene teekenen / en zeynen die zy in heurlieder repse sullen onderhouden / op dat zy moghen by den anderen blijven / of gheschepden wesende / elckanderen wederomme binden / ende also in malkanderen goede ende getrouwe geselschap houden / helpen ende bystaen. Van welcken te achtervolgen alle Schippers dooz hunlieder vertreck gehouden sullen zyn Edt te doen in handen van der Officiers of besinders / die top ter visitatie van den Schepen ordineren sullen / sonder dat eenighsing geoozloft zal zyn in 't uytbaren van dese landen in minder getalle dan vier Schepen uyt te zeylen : maer in 't keeren / indien pemandt zyn uyterste neerstigheyt gedaen sal heb-

zal hebben om gefelschap te binden / ende 't selve niet zal konnen gekrijgen geladen wescnde met beter slijcke goeden van prijsse / zo dat hy zonder merckelijck interest van den geenen die hem bevracht zal hebben / niet en soude konnen getoeben / zal als dan alleen mogen vytbaren / behoudelijck dat hy schuldigh zal wesen onderweghe gheselschap te soecken tot zijnen besten gheriebe / ende zoo verre hy 't selve sonder merckelijck interest van den geenen die hem bevracht heeft / zal konnen gedoen al nae gheleghentheyte van den Landen ende quartieren daer hy toe oft af varende zal zijn: Maer de Schepen die met onbederffelijcke ware van prijsse / als Wolle / Wser / Allupne / Pastel / Meede / Lakenen ende diergelijcke zullen worden / in plaetsen wescnde / daer zy binnen korten dagen na heurlieder ladinghe / eenigh gheselschap van ander Schepen zoude moghen ghekrijgen / zullen ghehouden zijn / zoo lange te vertoeben / dat zy d'zpe oft vier Schepen by een anderen wesen zullen / die welcke met malkanderen zullen accorderen van eenen Admirael / ordene / teecken ende zeylen / als booren. Ende dat op sulcke penen booz de eerste / tweede ende derde reyse / als hier booren in 't eerste Artijckel teghen den Schippers verhaelt is.

Schip te laden ende dat de defentie niet wert benomen.

10. Dat alle Schippers schuldigh zullen wesen / in sulcker voeghen ende manieren heurlieder Schepen te laden / zoo wel onder den oppersten ober-loop oft koe-brygge / als elders dat daer deure 't geschut niet belet / noch die wepze ende defentie van den Schepen / niet verhindert oft benomen zal worden / 't zy dat zulcke Schepen geladen zijn met wijnen oft andere kostelijcke ware / ter discretien van den Officiers / ghespecificceert ende ghenaeamt in 't nabolghende Artijckele: Op de penen indien daer-inne gebrecke viele / den koopman te betalen en op te leggen die schade die daer uyt spruyten zoude / ende boven dien arbitralijck gecorrigceert te worden.

Elcke Stadt ende haven sal houden drie Visiteerders.

11. Sullen in elcke Stadt oft Havene van onze Landen daer zulcke Schepen ter Zee-waert af ende aen-varen / ghedeputeert worden d'zpe Officiers oft Visiteurs / d' een van onzen / d' ander van onzen Admirael / ende de derde van der Stadt oft plaetse weghen / als wescnde lieden van experientie / ende goet verstant hebbende / op het stuck van de Zee-waert / ende wescnde persoonen van autoxyteyt / goede fame / name ende geloobe / om te visiteren die Schepen / oft zy toegherust / ende ghe-equipceert zijn / als dat behoort. Ende boven dien sullen de kooplieden / Laders oft Hueraers van de boozsz. Schepen zoo verre huylynden

dat goet dunckt / yemant van hunlieder wegen daer by mogen hebben / om beter toe te sien dat in 't laden of ontladen heurlieder Kooptmanscheype ende goet te bet bewaert / ende die bisitantie rechtveerdelycken ende sonder dissimulatie gedaen mach worden / om alle abuyfen ende fraude te schouwen / of sulcke fraude gebonden zijnde / ter behoorlijcker correctie te brengen / anderen ten exemple.

Schip te doen visiteren voor ende na de ladinge.

12. Dat alle Schippers onse Onderlaten ende inwoonders als booren / willende baren ynt eenighe onse Landen / met goeden van prijsse als boben / alcer zy laden / sullen ghehouden zyn by de naeste gesetene Distrectders boorsz. te doen visiteren heurlieder Schepen / ende takelinge ende boozts geladen wesende / wederom te doen visiteren die ladinge / geschut / munitie / ende volck daer inne wesende / volghende d'inhoudt als boben. Ende gehuert wesende om Kooptmanscheypen te gaen halen / ende alsoo varende op ballast alleene te doen visiteren heur schip / takelinge / volck / artillerie / ende munitie eenmael boozhaer lieder vertreect / nae 't beste gerief ende commoditeyt van den Kooptman / ende Schippers / op penen indien hy yntboere ongevisiteert wesende / te vallen in de penen in 't eerste artijckel gheroect : Al waert oock dat hy naemaels bevonden worde / genoeghsaem ende na der oordnantie toegerust geweest te hebben.

Visiteurs sullen de Schepen visiteren oft die dicht zyn ,
ende versien met Schips gewande.

13. Item / sullen de Distrectders boorszcheyben gehouden zyn ten versoeckte van den boorszcheyben Kooptlieden ende Schippers / die boorsz. Schepen te visiteren ende besien oft die goet zyn / dicke / ende van alderley Schips-gewande tot der reysen dienende / toegerust / oft die van competenter grooter zyn / behoorlijcken geladen / versien van Mannen / geschutten ende Provisie hier boben verhaelt.

De Visiteurs sullen optreekenen de namen ende quantiteyt van de ladinge ,
daer van de Schippers een Cedulle te geven.

14. Sullen oock de Distrectders ghehouden zyn op te treekenen den naem ende groote van den Scheppe / 't getal ende quantiteyt van den geschutte ende Munitie / mitsgaders die namen ende tocnamen van den Scheeps volck daer op zijnde / ende daer van den boorszcheyben Schippers een Cedulle te gheben / de welcke die boorsz. Schippers in heure wederkomst / 't zy ariverende in de selve Haven ofte elders / den Distrecteurs van der plaetsen sullen ghehouden zyn te toonen tot haer lieder ontlastinghe : Ende te desen eynde sullen oock ghehouden zyn den selben

ken *Vifiteurs* binnen vier- en-twintig uren hare aenkomfte te laten weten. Op dat zy dan komen *vifiteren* of zy hunlieder *Schip*-volk, *gefchut*/
ende *munitie* al weder *gebracht* hebben of niet.

Ende van de *Schiplieden* te af nemen.

15. De *boorz.* *Vifiteurs* zullen *boorz* 't *wegbaren* de *Schipper*/by *zy* *Proprietaris*/ *Huyflicke*/ of andere (als *vooren* ende *zijn* *Mannen* / *zoo* *wel* *Piloten* ende *Bootsgefellen* / als *Bug*-meesters den *Eet* af nemen/ dat *zy* *gehuert* *zijn* om met *zulcken* *Schepe* de *reys* te doen/ ende *boorz* t' *onderhouden* alle de *Artijckelen* / *conferberende* 't *Zee*-recht die *aen* *dese* *ordinantie* *geboeght* te werden: op *pene* ende *straffe* *respectivelijck* in de *boorz.* *artijckel* *gementioneert*: Ende zullen tot dien eynde de *boorz.* *perfoonen* *geinformert* ende *geregistreert* worden / by *name* / *toenaam* / ende *plaetsen* van hunlieder *woonftede* / als *vooren*.

Loon van *vifitatie* in 't *uytvaren* ende *innekomen*.

16. Ende om de *boorz.* *vifitatie* te beter mogen doen / *zoo* zullen die *boorz.* *Vifiteerders* *boorz* haer *moeyte* ende *arbeyt* van *vifiteren* hebben elck *tien* *ftupberg* van elcken *Schepe* *gheladen* met *fulcker* *Koopmanfchep* van *importantie* , als *vooren* / *groot* *wefende* van *veertig* tot *tachtentig* *baten*. En van elcken *Schepe* *groot* *wefende* van *tachtig* tot *twee* *hondert* *baten* / elck *twaelf* *ftupberg*: ende *boven* *twee* *hondert* *baten* *boorz* elcke *vifitatie* *vijftien* *ftupberg* / *mits* *welcken* *zy* zullen *gehouden* *zijn* den *Schipper* te *geven* *fchijftelijcke* *attestatie* *zulcke* *vifitatie* *ghedaen* te hebben: Ende *boven* die *register* te *houden* van den *name* en *groote* van den *Schepe* / van den *gefchutte* / *Munitie* en *Schips* *volck* / 't *welk* elck *Schip* *inne* hebben zal, als *vooren*: *Welverftaende* dat *fulken* *falaris* zal *tweemaal* *betaelt* worden. Te *weten* / *eens* *boorz* die *een* of *twee* *vifitatie* *eer* 't *Schip* *uytvaren* zal / ende *andermael* in 't *wederkeeren* / ende zal *zulcx* *gerekent* worden als *groote* *abarije*. *Sonder* dat de *zelve* *Vifiteurs* of *befienders* zullen *mogen* *eenen* *meerderen* *Salaris* *epfchen* / *noch* *oock* den *Schippers* *eenighfins* te *composeren* / *noch* met den *felven* *difsimuleren*. Op *pene* *arbitrale*.

Vifiteurs moeten by *gebreck* *anderen* *dies* *verftaende* te *hulpe* nemen.

17. *Ingevalle* de *menichte* van *Scheyen* t' *ecander* *plaetse* *zoo* *groot* *ware* / dat de *boorz.* *fcheyen* *Vifiteurs* de *Vifitatie* *niet* *alleene* *doen* en *konden* / *zoo* zullen de *zelve* *Vifiteurs* in *dien* *gevalle* / ende *anderfins* *niet* / *hun* *mogen* *fcheyden*, ende *elcke* *twee* *andere* *hun* *dies* *wel* *berftaende* / met *hun* *nemen* / ende by *affistentie* van *dien* die *Vifitatie* *doen* / omme den *Schipper* ende *Koopman* te *beter* te *gerieven* / ende dat op den *loon* ende *falaris* *boven* *verhaelt*.

Visitateurs sullen de Schippers korte expeditie van visitatie doen.

18. Sullen oock de voozsz. Visitateurs gehouden zijn de Schippers korte expeditie van visitatie te doen / sonder eenigh uytstel oft verachteling / Op pene als boven.

Recht terstont te doen indien verschil is tusschen Visitateurs ende Schipper.

19. Angeballe tusschen de voozsz. visitateurs ende Schippers eenigh twist of questie op reyse / zoo sullen de Wethouders aldaer / dies versocht zijnde / gehouden wesen sulck geschil sommierlyck te verhooren / ende op staende voet daer ober recht ende justitie te doen / sonder enig vertreck of forme van Proceffe / op dat die reyse niet verhindert en worde / op pene als boven.

Charte-partye of Certificatie by hem te hebben.

20. Ordnenen ende Statueren voozsz / dat alle onse ondersaten die van dese Landen ter Zee-waerts in koopmanschepen wijse / nae andere Landen ende Koninkrijcken reysen / of heur goet ende Schepen zepnden willen / ghehouden sullen zijn by hulpen te hebben huerlieder Zee-brief ofte Charte partije / of andere Certificatie / 't zy van den Admirael Generael / zyn Stedehouders / luden van wetten van der plaetsen / den Collaer daer zy hertolt hebben / of ander bescheet na haer Lants gebuyck / ende dat in behoorlijcker formen met expressie van der woonstede / name ende toename van de personen die de koopmanschepen zepnden / ende oock van dien tot den welcke sulcke koopmanschepen gesonde worden / sonder sulcke woonstede / name ende toename eenighsing te veranderen of verbalschen / op de pene van in tijde van Oorloge gehouden te wesen van goeden prijse / ende in tijde van Pexse arbitralijck ghecozingeert te worden.

Capiteynen ordre hoe sy haer sullen reguleeren in 't ontmoeten van schepen.

21. Ende aengaende de Capiteynen van onsen Schepen van oorlogen / present ende toekomende / hoe zy hulpen te reguleren hebben zullen / aengaende den ondersaten van eenighe onse ghebueren / koningen / of Princen / die zy gemoeten of binden sullen ter Zeebaert / negotierende / referberende daer van 't onswaert / declaratie te doen in tijde ende wijse by sulcx bevinden sullen van noode te wesen.

Schepen in Zee malkander ontmoetende , onder dexsel van Charte-partye te eyfchen , om alsoo te overweldigen , van hem te houden.

22. Ende obermits eenige ende sonderlinge vzeemde ende uytlaantsche personen hun verbotderen op de kusten van onsen voozsz. landen / of elders in de volle Zee / onse Schepen aen te komen ende aldaer authozitept ende Oberigheyt / hulieden niet competerende te ondernemen ende beschept

schept te eysschen van den Charte partijen / Vacht ende goeden van de zelve Schepen / om dooz den middel des te beter die oberweldigende ende spolieeren / zo ordineren wy dat een Schip te zeyle gegaen zijnde / en zal niemant bzeemts mogen laten komen aenboort / onder wat deersel dat het zy / van Charte partije / per soonen / of goeden te bestene of andersins : Maer zal sulckx na zijre beste macht mogen af keeren / ende die selve gebangen nemen / ende inne bzenghen ist moghelijck / ter geboegh : lijkster plaetsen van onsen boozschyeben Lande / om ter Justitie te pze fenteren / ende den buyt te ghenieten / ghelijck hier na bzeder gezeydt zal woerden.

Salutatie te doen met teycken van Vaenen op Topzelen voorby
Kasteelen varende.

23. Dat booztaen niemant van onzen Onderzaten / in zee zijnde / ende eenige ander Schepen aldaer gemoetende / oft oock in eenige Havenen komende : of booz by Kasteelen / Bollewercken / of vaste plaetsen varende / onze Vrienden ende Geallieerde toebehoozende / en zal moghen 't principale Daenken van onse Wapenen op 't Schip wesende / ngt zyn der plaetse weeren ofte afnemen / maer zal wel moghen doen teeckenen van salutatie ende vriendschappe / met den Wapenen van den quartier of stede van daer 't Schip toebehoort of met den Cop zeyle / Fockt 't zamen of besonder alsoo 't henlieden best duncken zal : ende zoo verre eenige Dienaren oft Onderzaten van onzen boozschyeben Vrienden ende geallieerde / onze Onderzaten anders te doene / zouden willen bedwingen / zoo zullen onze Onderzaten van henlynden vriendelijck begeeren henlynden daer van te willen verdragen / ende in gheballe van swarigheden ende weygeringe / zullen onze boozsz. Onderzaten henlynden daer tegens mogen wachten ende ter weere stellen na ghelegentheydt van der zake / zoo henlynden best duncken zal.

Wapeninge van Mannen ende Amonitie voor de Buyssen , oock mede den Eedt te doen.

24. Ende aengaende de Disscherije / de Buyssen ende Booten zullen henlieden moeten verzien / van eenige middelbaer stucken van geschut / Pant-bussen ende Haecken / met eenige Pijcken ende Hellebaerden / en gelijcke Stocken / om henlieden te weyren ende beschermen : namelijk / elcke Buyssse zal moeten inne hebben een halbe Slanghe / twee of dry Bassen met Hagel-schut / vijf oft zes Haecken / zoo boozsz. is / een douz zijn Pijcken / oft gelijcke Stocken : De Booten een dobbel Basse / vier Haecken / of Pant-bussen / acht ofte thien Pijcken / ende daer toe hebben eenige Bootsgezellen / hen verstaende ten regimente van zulcke stucken /

stukken / ende zullen die boozsz. Bupssen tot sijne als boozen by / secker Gedeputeerde van der Wet wegen van der plaetse daer zy afvaren ge-
bisterte worden, in handen van welcken Gedeputeerden die Meesters/
Stierlieden ende alle andere Schiplieden van de boozsz. Bupssen / ende
sullen gehouden zijn te zweeren / t'onderhouden dese O'donnantie / mit-
gaders die Zee-rechten / ende 't gene daer aen kleest / zo verde henlieden
respectibelyck aengaet / in der boeghen ende manieren in de zelve ber-
klaert : Op pene arbitralijck gecorrigiert te worden.

Geen steenen van Toorens of Kercken wegh te voeren.

25. Verbieiden ende interdicieren daer-en-boven een pghelijck boozt
aen te byrecken eenige Torens of Kercken / rester ende van der mindatie
van Zeelant / noch oock te verboeren eenige steenen / noch materialen
van dien / op de verbeurte van den lijbe.

Schepen van Oorlogen op geen van onse havenen te komen.

26. Ende om noch boozder ende boozt te verhoede alle oorzaken van pil-
lerijen / rooverije / ende alle schade van onse boozsz. Onderfaten / verbie-
den wel expresselijck alle byeemde ende Wylant sche personen / datse hun
niet en verbozderen onder wat deelsel dat het oock zy / niet wyl geson-
dert / te komen in onse Landen / Kusten / Havenen / Keede / Riviere of
stroomen van dien / met eenige Schepen van Oorloge of ge-equipiert ter
oorloghe / of oock in hebbende voick van oorloghe / op pene van lijf ende
goet : waer zullen alleenlijck ter boozsz. plaetsen / mogen komen ende kee-
ren / Schepen varende op kroopmanschay ende 't gene daer af depen-
deert / de welke zullen mogen wesen tawelijck toegecrust tot haerder de-
fensie ende betwaermisse / ende niet anders.

Geen Schepen schuyten mogen op de stroomen komen om eenige schade
te doen soo verre men die kan af oogen.

27. Verbieiden boozts alle byeemde wylant sche personen / met schuy-
ten ende Schepen / hoedanigh die zijn / hun te verbozderen te komen bin-
nen de boozsz. Havenen / Keeden / Rivieren / stroomen oft kusten van de
boozsz. onse Lande van herwaerts obere / noch oock daer buyten so ver-
de men deselve van den Landen of Havenen af geoozen of gesien han / om
aldaer of elders yemant van onse Onderfaten Gallierde of byeemde /
eenighe schade of hinder te doen / of oock om aldaer te liggen verbeyden
ende verspin d'ocassie ende oppoztमितtegt om 't zelve te doen / 't zy onder
't dersel van Oorloge / die zy of heure Prince tegen yemant zouden mo-
gen hebben / ende bestellinge tot dien eynde hun gegeven of andersins /
niet wyl gesondert / op pene van lijf en goet als booren.

Contraventur van dien te vervolgen en te halen, ende straffen na 't behooren.

28. Ende indien yemant de contrarie dede / soo willen ende beveelen wy allen onsen ondersaten die sulcx waer gewozden zullen zyn / dat zy 't selve van stonden aen te kennien gheben zullen onsen Admirael / Vice-Admirael / zijnen gecommiteerde of den Officier van de plaetsen / ende dit doende / sullen by consente / van dien / of eenige van hun mogen sterck maken / ende versien van volck / Schepen / ende wapenen / na hun goetduncken / ende de boorsz. contrabeneren / personen ende Schepen, met sozts of andersins vervolgen ende inhalen / ende den boorsz. Admirael / Vice-Admirael / zijnen Gecommitteerde ofte Officier van der plaetsen overleveren / om gestraft te worden / als boozen / ende sullen booz heurlieder pijn / perijckel ende arbeyt hebben 't Schip ende goet by hun als boozen genomen ende ingebzacht zijnde / by den boorsz. Admirael / Vice-Admirael / of zijnen Gecommitteerden daer eerst afgetrocken zijnde sijn recht / ende die Rechten van Justitie.

DE ZEE-RECHTEN.

Van den Schippers / ende Kooplieden.

Artijckel 1.

Alle Schippers ende Kooplieden zullen niet wakhanderen mogen accorderen ende overkomen van den bzacht-loon / of Schip-loon / soo zy best zullen konnen / en daer af maken sulcke Chaerte-partije / oft andere Instrumenten / als hun goet duncken sal / ende in dien zy onderlingen niet en konnen verlijcken / zal de Kooptman den Schipper mogen ontbieden booz den Officiers ende Wethouders van der plaetsen / die gehouden zullen wesen partijen te accorderen (indien 't mogelijk is) indien 't niet / daer op sulcke verklaringhe en uytspzake te doen / als zy nae redene bevinden zullen te behooren : nemende mede aenschouw ende consideratie op de onkosten die de boorsz. Schippers / navolgende dese ordonnantie ende toerustinghe van hun Schepen / gehouden zyn te doenc. Die welke Schippers aldus aengenomen / ende geladen zijnde / sullen gehouden wesen hun reyse te bozderen / sonder eenighe goede windt of gheselschap / om eenighe oorzaecke te verleggen.

Schipper aengenomen om buyten slants te varen , ende door arrest van hooger hant opgehouden , sal sijn volle vracht hebben.

3. Maer indien 't gebeurde dat een Schip buyten desen Landen zijnde / gehuert worde om elders oock buyten slants te laden ende dat zulck een Schip aldaer komende gearrestert / of verboden wert by der hooger hant / eenigh goet in te nemen of te laden / wel verstaende dat sulck geschiede sonder des koopmans toedoene / zoo zal die Schipper in dien gevalle / maer hebben zijn halve vracht : niet tegenstaende oft hy 't goet op zijn bodem gehadt heeft ofte niet.

Schipper aengenomen hebbende , ende eer zijn reyse begofte , om Soldye ende hooger hant moften dienen , is ontflagen van zijn Koopman.

4. Ende of eenigh Schip binnen desen Lande wesende acngenomen ware om eenige goeden upten zelven Landen te voeren / ende dat al eer de Schipper zijn reyse begonste / hy ende Schip by der hooger hant / al hier aengenomen wert om te dienen by soldye of ander sijn of oock dat de voorsz. Schipper en Schip door Gortoge of andere merckelijcke oorfaclic / die aengenomen reyse zoude moeten of mogen staken / zoo zullen als dan de koopman ende die Schipper van malkanderen ontstegen zijn / behoudelijck dat zy malkanderen zullen helpen dragen de kosten te vier contemplatie gedaen / willende dat 't selve oock onderhouden zal worden in Schepen wesende buyten 's Wants / ende aldaer upt gelijcker zaechen belet zijnde / hun aengenomen reyse te doen.

Schipper metten Koopman gecontraheert zijnde , indien de Koopman wilt , zal noch 15. dagen wachten , mits zijn leg-dagen betalende.

5. Ingevalle dat de koopman de Schipper metten welcken hy ghecontraheert heeft / 't zy by Charte-partije of andersijn niet en lade op zijn besproken of behoorlijcken tijdt / zoo zal den Schipper indien 't den koopman begeert / gehouden zijn noch 15. dagen te wachten / mits by den koopman hem betalen zijn legdagen / na 't zeggen ende arbitragie van lieden hun des verstaende / maer indien 't de koopman niet en begeert / of dat hy binnen de voorsz. 15. daghen by zijnder schult 't Schip niet en lade / zal den Schipper ontstagen zijn van den zelven koopman / de welcke schuldigh zal zijn hem op te leggen ende betalen zijn besproken huere / metten leg-dagen indien daer eenige zijn.

Schip voor't afvaren te Calfaten ende dicht te maken.

6. Sullen alle Schippers gehouden zijn voor't innemen van den goeden / ende afvaren van den Schepen / deselve te doen calfaten / dicht te maken / ende van als wel te versien / zoo wel de toerustinge aengarnde / als stonwinge van den goeden ende andersijn / zulck dat daer gheen schade /

de / berlet / noch perijckel dooz en kome / doende de selve tot dien effecte
 visiteren als booren gezeyt is / ende of by gebreke van dien eenige schade
 of verlies gebeurde / sullen die ghehouden zijn op te rechten ende te bete-
 ren: Behoudelijck dat of 't gebreke / dat niet tegenstaende 't Schip wel
 ende onhoorzijcken versien was / ende de goeden wel gestout / dooz tem-
 peest of onbesienlijcke fortuyn de boorsz. goeden of eenige van dien ge-
 raecten nat of andersins beschadicht te zijn / die Schipper daer inne
 niet gehouden en sal zijn / soo verre hy niet twee oft dry van zijne schip-
 lieden die de koopman daer toe liefen zal / 't selve zullen affirmeren by
 heuren Eedt / ende zal des niet min schuldigh zijn goede toeficht totten
 boorsz. goeden te nemen / dat die wederomme bekomme ist mogelijk / of
 pimmers niet boozders en bederben / Ende dat ten kosten van de zelve
 goeden / indien daeromme eenigh sonderlingh extraordinaris arbeyt oft
 kost gedaen worde.

Schipper is schuldigh de koopman zijn Touwen te toonen om te
 laden ende lossen.

7. Sullen mede de boorsz. Schippers gehouden zijn te hebben goede
 Touwen ende koozden / om daer mede die Scheyen te laden / ende ont-
 laden / detwelcke zy ladende of ontladende / den koopman of zijnen ghe-
 committeerde zullen schuldigh zijn te toonen / om te sien ofter eenigh ge-
 breck aen is ('t welck de Schipper gehouden zal wesen te beteren) ende
 of hy al 't geene des boorsz. is / niet en dede / ende dat by faute van den
 boorszheben Touwen ende koozden / eenige schade geschiede in 't laden
 oft ontladen / zal die selven moeten beteren.

Goet in 't Schip vermindert of beschadicht moet de Schipper vergelden.

8. Ende oft gebreke dat eenige goeden binnen den Scheye worden be-
 schadicht of vermindert / by den Schipper of schip-lieden / sal die zelve
 Schipper gehouden zijn den koopman deselve schade te vergelden / tot
 sulcken prijs als die gegolden souden hebben ter plaetsen daer die selve
 of bezacht ende gestedincert waren.

Beschadicht goet buyten Schippers schult, komt tot last van den koopman.

9. Indien eenighe goeden by uytloopen / smelten / verstroyen / ver-
 argeren / of andersins sonder schult van den schipper of schiplieden / ver-
 mindert of verdozen worden / zal 't selve staen alleenlijck ten last van
 den koopman / de welck koopman ter plaetsen / ende tijde van der ont-
 ladinghe sal de tonnen of vaten dynmael kiloppen / ende daer na de zelve
 doen uythyssen / ende de volle vacht daer af te betalen / of deselve schip-
 per booz de vacht laten.

Rekeninge der Reederen te doen.

10. Dat alle Schippers gehouden ende verbonden zullen zijn tot allen tijden dies by den Reeder's versocht zijnde / goede rekeninge / bewijs ende reliqua te doen / van alle de handelinghe / administratie / ende bewint die zy gehad sulen hebben / sonder yet te referberen of achter te houden / ende dat op de verbeurte van twee hondert Karolus guldeaen / ten proffyte van de voozsz. Reeder's / soo dieck ende menighmael als zy dies in gelycke bebonden zullen worden / boven alle schaden ende interesten die de selve Reeder's daer by souden mogen lijden / oft geleden hebben.

Geladen Schip te diep gaende, mach de Schipper ontladen

in eenigh ander Schip.

11. Ende oft gebeurde dat een Schip geladen met koopmanschay of ander goeden / komende in de landen van herwaerts ober / zoo groot of diepe gaende ware dat den Schipper van dien soude gedwonghen wesen eenige goeden van zynen last te lossen eer hy ter plaetsen van zynen ontladinge komen mochte / ende 't gebeurde dat snicke ontladen goeden verdoonken of te water bleven sonder ter plaetsen van der ontladinge te mogen arriveren / soo zal de Schipper ongehouden zijn die te betalen / oft goet te doen / ten ware dat voozsz. verlies by zyne of der Schip-lieden schult / of negligentie geschiede / of oock daer hy de voozsz. goeden ontladen hadde / sonder behoorzlycke oorzake te hebben.

Schipper vermach niet 't Schip te verkoopen sonder Reeder's consent.

12. Indien een Schipper / Meester wesende van eenen Schepe toe behoorende diversche Reeder's buyten 's lants zijnde / ware in node van gelde en sal daeromme sonder consent van den selven Reeder's het voozsz. Schip niet mogen verkoopen / maer zal daer op bommerije mogen nemen / of van den goeden daer inne geladen verkoopen / achtervolghende deser Ordonnantie : Ende oft hy geen bommerije en konde gebinden / of oock gene goeden geladen en hadde / oft deselve niet en konde verkoopen / zal indien geballe de Couwen mogen versetten of verkoopen / met rade van zynen Schiplieden.

Schip te lossen binnen vijftien dagen.

13. Schip gekomen zijnde ter plaetsen van zijnder ontladinge / zal men 't selve lossen binnen vijftien dagen daer na / ten ware deur notable inconvenient of opstaele / des zal de Schipper hebbende 't goet upten Schepe geset / 't selve goet aldaer mogen honden liggen / ter tijde toe dat die koopman hem die vzaecht ende ander ongelt betaelt / of daer vooren vernoecht zal hebben.

Van den Schip-lieden / ende hare Officien.

Artijckel 1.

Schip te brengen ter Havene daer 't uytgevaren is , indien 't den Schipper geliefte.

Alle Schiplieden hoedanigh die zijn / aengenomen wesende by eenigh Schipper / en sullen 't schip niet mogen verlaten sonder consent van den selven Schipper / 't zy die reyse begoft is of niet / maect zullen gehouden wesen 't geene daer op zy aenghenomen zijn / te volbrængen : Ende indien zy aenghenomen zijn upt ende inne / zullen moeten 't selve Schip wederomme brengen ter gerechter Havene daer zy 't selve hebben helpen uptvoeren / oft andere daer ontrent / na geliefte van den Schipper / zonder dat te verlaten / vooz alcer 't selve volkomelijck ontladen zy ende gheloft / ende wederomme behoorzijcken geballaft / ende de zeplen van de kranen gedaen.

Misdaden van Scheeps-volck te straffen.

2. Ende of yemant ter contrariën dede / zal zijn huyze verbeuren / ten profijte van den Schipper / die welcke oock enen anderen in zijn plaetse tot zijnen koste zal moghen hueren / ende daer-en-boven vooz die eerste reyse gepunicert worden met geesselinghe, ende de tweede reyse gehangen : Ende oft daer vooz eenighe merckelijcke schaede oft perijckel ware ghebeurt / in lijf / Schip oft goet / alwaert oock d'eerste reyse : zal 't selve gehouden wesen dobbel te beteren / ende daer-en-boven gehangen / ofte andersing criminelijck gecozrigeert te worden / na gelegentheyt van de sake / ende arbitrage van den rechter.

Schipman aen twee Schippers verbeurt , moet de eerste volgen.

3. Ende oft yemant van de vooz 3. Schiplieden hem aen twee Meesters quau te verhueren zal den eersten moeten volghen / op pene als vooren : ende vooz zijn misdact dat hy hem aen twee meesters verhuert heeft / zal staen ter discretie van den selven eersten Meester / of hy hem pet geben wilt of niet / van zijnen loon. Ende den Schipper die willens ende wetens hem verboordert enen verhuerden Schipman te hueren zal verbeuren dobbel huere / blyvende nochtans d'eerste huere van weerden / indient den eersten Meester beliest / ende hebben zyn rechte als voozen geseyt is.

Schip-lieden mogen niet uytet schip gaen sonder consent van den Schipper.

4. Die voozschyben Schip-lieden en sullen upten schepen niet mogen gaen sonder expres consent van den Meester ofte Schipper : Ende al had den Meester consent gegeven aen 't Landt te gaen ende seckeren tijdt

tijdt aldaer te blijven / sullen nochtans altydt ten ontbieden des selfs Meesters / gehouden zijn van stonden aen ende sonder vertreck t' Schepe te keeren : Ende indien daer yemant achter bleven / t' zy niet opsetten wille / dooz negligentie / dyonckenschap of andersins / sal daer dooz verbeuren vooz d'eerste reyse de heife van zijnder huere / ende vooz de tweede reyse zijne geheele huere / ende vooz de derde reyse 't dobbel van dien / met correctie arbitrale / ende oft daer dooz eenige schade gebeurde / zal deselve gehouden zijn dobbel op te rechten / te wat reyse dat hy zy.

Schippers op reys zijnde , ende voordor reyse wil aennemen , mach zijn volck behouden mits de huere verbeterende.

5. Indien den Schipper of Meester / die een seker reyse aengenomen heeft / onderwegen zijnde / goet dochte vooz zijns schips of Reeders profijt / of om vrycht te binden / een ofte meer andere / oft voozder reyse aen te nemen vooz sijner wederkomst / deselve schipper zal sijne schipheden mogen in zijnen dienst blyben houden / mits hunn liden verbeterende haren besproken gelt-loon ende hueren / na rate van den wijlen die sy voozder reysen zullen : Behoudelyck de gene die vooz eenen seckeren saysoen oft tijt noch geduerende / aengenomen sijn / ende oock den geenen die om vrycht mede baren / de welcke in geballe van voozder reyse om vrycht te soecken / t' Schip sullen moeten volgen.

Onbedreven Stierman ende zijn loon.

6. Welverstaende nochtans / indien de Stierman niet bedreven en is ter plaetsen daer de Schipper of Meester voozder oft andersins zal willen baren / waer of hy ghehouden wozt de waerheyt te verklaren : op de pene van geesselinghe / in geballe men namaels behoude de contrarie / dat deselve stierman t' schepe ten verfoecke van den schipper zal moeten blijven / mits houdende sijn oude stiermans loon / ende 't selve gemeerdert zijnde na rate als vooren : Ende indien de schipper hem wil oorlof geben / ende hy daer mede te vreden is / so zal de Schipper hem gehouden zijn te laten volgen de helft van zijner huere / soo verde de nienwe reyse aengebeert wozt in 't guntswaert baren / ende soo verre 't selve gebeurde in 't keeren zal hem sijn volle huere verschenen zijn / maer indien hy daer niet mede te vreden en is / ende begeert t' schepe te blijven / sal hebben Hooghsman's loon / na rate als vooren.

Extraordinaris loon van lossen ende laden cermen ter rechter ontladinge gekomen is.

7. Ende oft ghebeurde dat eenigh Schipper vooz oft alcer hy t'zijnder gherechter ontladinghe ghekomen ware quame tot eenighe andere uytweeghsche plaetsen aen te leggen / ende aldaer tot zijnen / sijnder

Reeders of Schips gerieve / anderfins / eenige goeden wilde of moefte ontladen ofte oock wederomme herladen / 't zy gheheele oft in deel / de boozschreben Schip-lieden sullen hem daer toe ghehouden sijn te assiste- ren / ende gehoorsamen te wesen op de pene hier booren verhaelt / dies sul- len zy daer af boven haven bespaelien loon extraordinairlijck betaelt wor- den na gelegentheit van der saken / ende arbitrage van Luyden van ee- ren / hyn dies verstaende.

Versehenen huer als het Schip is ontladen.

8. Ende oft gebiel dat een boozsz. Schipper de boozsz. uytweegsche plaetsen 't geheele Schip van zijnder koopmanschay ontlade / sonder de selve koopmanschay wederomme te laden / sulck dat het verballast soude moeten worden / so zal de huyze van den schiplieden verschonen sijn / al oft die lossinge ghebeurt ware ter plaetsen van den gerechter ende ge- destineerde ontladinghe / ende die Schipper ghehouden die selve te betae- len / wel-verstaende nochtans dat weder der boozsz. ontladinge geschiet is ter uytweeghescher plaetsen boozsz. of ter plaetsen van de ghedesti- neerde ontladinghe / die boozschreben schip-luyden den Schipper (in- dien 't hem belieft) ghehouden sullen sijn te volghen / ende 't Schip tot sijnder ghedestineerde oft eyghender plaetsen daer zy 't selve hebben hel- pen uytvoeren / te oezughen ende dat sonder anderen of nieuwen loon / indien 't boozschreben Schip ontladen is ter boozschreben ghedestineerde plaetse van ontladinge / oft oock ter boozschreben uytweeghescher plaet- sen / soo verde 't boozschreben schip by benauthheit van Fortwyne aldaer gekomen is : Maer soo verde de Schipper met zijnen eygen wyne wille daer is gearriveert / soo zullen de boozsz. schiplieden hebben halve huyze / van 't grene dat men ghemeenlijck geeft van den boozsz. uytweeghsche plaetse van ontladinge totter boozschreben eerste gedestineerde of eygen- der plaetse. Ende zynde die huere van den schiplieden verschonen wt sa- ken boozschreben / indien yemant is onder henlieden die geen hufte noch matte in 't schip en heeft / zal de Schipper de huere zoo lange mogen in- houden tot dat hy 't schip zal geholpen hebben tot zijnder gedestineerde ende eyghender plaetse / oft dat hy verskeringe gegeven zal hebben zijne reyse te volbzengen.

Schipper door vreesse van Zee-roovers sijn reys niet en begofte , sal sijn volck met het v'rendeel van de huere afltaeu.

9. Maer 't salte dat een Schipper aengenomen hebbende eenige schip- lieden om seker zeyguc te doen / door vreesse van Oozlogc / Zee-roberg / arreste van zijnen schepen of persoone / of eenighe ander onverschielijck incontinenten / de zelve reyse niet en wilden beginnen / oft die begonst zynde

zijnde / volbrængen / zal indien gheballé hem toeghelaten worden die
 boozsz. Schip-lieden of te dancken / mitz eick van dien gebende 't bieren-
 deel van heuren gheheelen besproken loon / ende boozts alzulke rate als
 zy van den selven besproken loone moghen verdient hebben. Behoude-
 lyck dattet de gheheele huereu t'samen niet en excedeert / ende indien zy
 meer hadden ontfanghen dan hun competeert zullen den Schipper dat
 wederkeeren.

Schipper is gehouden sijn Schip-lieden drymael daeghs eten te geven.

10. Sal oock den Schipper gehouden zyn den boozsz Schip-lieden
 daeghs drymael te eten te geven / te weten / des morgens / 's middaeghs /
 ende 's avonts : ende zullen ten zelven malen dinccken alsulcken dinc-
 kelijcken dancck als de Schipper te dien eynde in gelejdt zal hebben in
 redelijcken ende tamelijcker wijse / ter discretie van den zelven schipper /
 zonder meer. Ende indien yemandt buyten de boozsz. drymaele zoude
 willen eten of dinccken / zal hem lijden metten hooide 't welck hy in den
 kost binden sal ende zal aen ven kraen eens alstaende booz den dozst mo-
 ghen dinccken / ende boozts gaen zijnder beerden / daer mede zy henlie-
 den te byden sullen houden / sonder daer teghens te zeggen of murmu-
 reren : ten ware dat de boozsz. schip-lieden by tempeeste / leck van sche-
 pen / lossen of laden van dien oft andersins extraozdinaelijck den schip-
 per assisteerden by dage of by nachte / in welcken gevalle hy hun sal ghe-
 ven kost ende dancck als dat behoort / na gelegentheit van der sake ende
 wercke. Ende en zullen die boozsz. Schip-lieden geen byer noch licht
 moghen ghebruycken sonder consent van den Schipper / ende dit al op
 pene van de verbeurte van 't bierendeel van de huere / booz d'eerste reyse /
 ende van de helft van der boozsz. huere / ende arbitrale correctie booz de
 tweede reyse.

Schipper verlaten , ende een ander in sijn plaets gestelt , zyn de Schip-
 lieden deselve gehouden te dienen als de eerste.

11. Oft geschiede dat de Schipper by zyn keeders afgestelt oft ver-
 laten of andersins dooz eenige oozsalie of onversienlycke fortunne belet
 worde zyn begonste aengenoimen reyse te volbrængen / ende een ander in
 zyn plaecse worde gestelt / zullen de boozsz. Schip-lieden den selven ge-
 houden zyn te dienen ende te volgen / alsoo zy den eersten gedaen souden
 hebben.

Schipper 't Schip verkoopende , zyn de Schip lieden in den nieuwen
 Schipper niet gehouden.

12. Daer indien de boozsz. Schipper zyn Schip eenen anderen ver-
 kechte / transporeerde / of verliet / zoo en zullen die nieuwe schipper ende
 die

die boozende Schip-luyden in malkanderen niet gehouden zijn / ende oft pement van henluyden daer dooz eenigh intrest wilden pretenderen / zal het zelve mogen berbolgen tegeus den ouden Schipper / met ten welken hy gecommitteert heeft.

Schipper sijn gasten oorlof gevende sonder schult , moet de halve hure geven.

13. Ingheballen die Schipper pemandt van zijnen Schip-lieden wilt oorlof geven sonder openbare schult / oft quaet-dade / boozleden oft tegenwoordigh hem weten op te zeggen ende overtuyghen / oft coek pement van den Schip-lieden sonder openbare oorsake wilt oorlof nemen / indien het zelve aen Landt gebeurde booz het uygbaren / zal de Schipper quyt zijn / mits ghevende de halve huere / ende die Schipman mids gevende den Schipper zoo veele als de halve huere bedraegt boven 't gene dat hy ontfangen mach hebben : Ende indien 't gebeurde in Zee oft elders onderwegen / zullen respectivelyck die gheheele huere moeten furnieren.

Schipman selfs een Schip krygen , of een Vrouw trouwende , is vry van den Schipper.

14. Of pement van den schip-lieden besteeft zijnde met een schipper / een Schip kreyge / dat hy zelve boeren woude / of een echte huysvrouwe troude / ende aen Lant begeerde te blyben / so zal hy quyt wesen van den Schipper / ende heeft hy loon opgebeurt / dat zal hy de Schipper weder geven.

Schip-lieden sijn gehouden te verklaren of zy haer voeringe willen laten gaen over de vracht van 't Schip , of dat sy 't selfs willen bevrachten.

15. Een Schip gekomen zijnde ter plaetsen van der ontladinge / sullen de boozschreben Schip lieden gehouden zijn te verklaren / ter maninge van den Schipper / oft zy haer voeringe willen laten gaen over de vracht van den schepe / of dat zy 't self willen bevrachten oft laden / in welken geballe van self te bevrachten oft laden / de Schipper gehouden zal zijn henluyden te wijsen heurlieder rym ende plaetse / daer een gegelyck inne leggen zal die wichte van zijnder voeringe / mitsgaders een Conne waters / indien 't hun goet dunckt / ende zullen gehouden zijn heur bevrachtinge te doen in sulcker wijsen dattet schip niet naer hem en toebe / ende ist dat zy op 't leste geen vracht en krijghen / dien Schipper en zal geen schade daer van hebben.

Siecken Schipman te houden op Scheeps kosten.

16. Oft gebiele dat eenigh van den Schip-lieden duerende haer reyse / met eenige sieckten of krankheyt buyten 's lants worde bevangen / ende daer dooz onbeguaem worde totten dienst van den Schepe / indien desel-

deselbe siechte oft krankheit toegekomen is in des schijps dienste/ arbeit of defensie / zal daer van genesen worden op schijps kosten / ende zal hebben zijn volle huyze ende voeringhe : ende indien zy natuerlijck ende van selfs aengekomen is / sal oock hebben zijn volle Dracht ende voeringhe/ ende daer en boben na zijn qualiteyt onderhouden worden / 't zy 't schepe oft te lande na gelegentheyt van der sake / sonder nachtaens dat het schijp se huldigh sal sijn daer na te beyden : maer soo verre de siechte oft krankheit teekomen is by dzoncken dzincken / klijben / bechten / oft andere sijn schult / en zal de schipper niet schuldigh sijn hem te houden oft genesen/ maer mach hem uyt den sehepe doen gaen ende eenen anderen huyzen op zijnen kosten/ende zal daer en boben den schipper wederom geven dat hy van hem ontfangen heeft.

Stervende Schipman , sullen sijn Erfgenamen de helft van de huyze ende voeringe hebben.

17. In geballe pemant duerende de reyse van den sehepe storbe/te watter oft te Lande / sijn natuerlycke doot , ofte in dienst ende defensie van den sehepe / soo sal sijnen Erfgenamen gegeven en betaelt worden d'een helft van der huyze ende voeringen , soo verre 't selve gebalt in 't uytreyfen : maer indien 't gebeurt in 't keeren , sal men den Erf-genamen betalen de geheele huyze ende voeringhe : ende sullen de selve Erf-ghenamen in allen gheballe moeten draeghen die redelycke kosten van der begravinge ende kouten oft goet doen 't geene des de afljyve sal ontfangen hebben.

Aen Landt te begraven indien men kan.

58. Indien men den afljyvighe aen 't Landt kan begraven / zoo zal men den zelven eerlyck ter Werden doen / als na sijn qualiteyt behoort/ ende indien hy aen 't Landt niet en kan ghebracht worden / soo zal den schipper ober doen eenen kerckelijcken dienst / datter plaetsen daer hy schipper woonachtigh is / zoo haest hy weder gekeert zal sijn/ ten kosten van den Oberledenen.

Koopmans goet wel gade te slaen , sullen daer voor extraordinaerlijck geloont werden.

19. Alle schijp-lieden sullen schuldigh sijn des Kkoopmans goet te bewaren ende gade te slaen soo heulieder by den schijpper / stierman ende Drachtman bevolen sal worden / waer af sy extraordinaerlijcken ghe-loont sullen sijn na onder gewoonten, ende 't seggen van den boorszschijpper stierman ende hooghboortzman / de welke schijpper daer af goet bewijs ende rekeninge sal houden / ende de Kkoopman of Drachtman oberleveren / ende sullen 't selve goet aen 't boort mogen houden ter tijdt toe dat

dat die Koozman henlieder voldaeu ofte vernoecht zal hebben.

Schipman niet te arresteren als 't Schip reet is om 't zeyl te gaen.

20. Zal oock niemant eenigen schipman wannecr 't schip reet is 't zeyl te gaen / mogen arresteren ende up ten scheyen doen gaen / om eenige personele schult / maer indien hy eenigh goet in den schepe heeft / zal 't selve met recht mogen upt-halen / of sijn huysse doen arresteren in handen van den Schipper : ende indien de boorsz. goeden ende huysse niet sufficient en sijn voor die ghepretendeerde schult / zal den boorsz. Schipman up ten boorsz. Schepe mogen trecken mits stellende promptelyck eenen anderens in sijn plaetse / zoo goet als hy is / ten zeggen van den meestendeel van den Schip-lieden binnen den Schepe ende niet anders.

Van Schipbreckinge / Zee-werpinge / Avarijen.

Artijckel 1.

Schade te boeten die by Schip-lieden negligentie geleden wert.

Alle Schippers ende Schip-luyden zullen gehouden sijn goede toeficht te nemen ende sozge te dragen voort 't schip ende goet / ende of 't selve by haer lieder schult negligentie / ofte ontwetentheyt / faute ofte toedoen / eenigh perijckel of schade leden / zullen dat gehouden wesen op te rechten.

Gequeste Schipman zal beraelt worden als groote Avarije.

2. Indien de schipper of schip lieden / of yemant anders in 't wederstaen ende gevecht tegen vyanden of Zee-roovers oft anderen dienst van den Schepe / beschadigt / gequest / verminckt oft gedoot worden / zoo zal d'intrest ende schade van den beschadighden / gequesten oft verminckten / ende boorsz de volle huysse / boeringe / ende begravinge van den dooden beraelt worden als groote Avarije van den Schepe ende goede tot defensie van den welcken t'ongeval toegelkomen ware : Alles ten zeggen van goede mannen hun dies verstaende.

Gebroken Schip te hermaken binnen korten tijdt.

3. Waer 't dat een Schip onderwegen geraeckte te brycken of verderben / zal den Schipper gehouden sijn de goeden te bergen zoo hy meest ende best kan / ende oock sijn Schip met alder diligentie doen hermaeckten / indien hy advijse van den meestendeel van de schiplieden bevonden wort binnen korten tijt hermakelijck te sijn : ende 't selve hermaeckit wessende / die geberghde goede te bryngen ter besproocken plaetsen / waer nae die Koozman schuldigh zal wezen te beyden / ten waere dat hy die boorsz. geberghde goeden tot hemwaert wilde nemen / welck hy zal mo-

gen doen / mits metten Schipper / overkomende van zijn Wacht-loon. Ende indien 't boorz. schip binnen korten tijt niet hermakelijck en is ende de koopman ende schipper niet en veraccorderen / zal als dan de boorz. schipper mogen en gehouden zijn / zo geringe alst mogelijk is / een ander schip oft schepen te huieren / en de boorz. gebergde goeden ter besproken plaetse te bringen / 't welck gedaen zijnde / 't zo mette boorz. hermaeckten / of gehuerden Schepen / zal die boorz. Schipper hebben zijn volie Wacht van den boorz. schepen gebergde ende aengebachte goeden.

Geen goet te werpen , of mast te kerven sonder advys van den Koopman.

4. Waert by alsoo dat een schip in noot quame / ende den Schipper dochte dat men tot conservatie van lyf / schip ende goet soude moeten eenigh goet werpen / of 't schip strangen of den mast / kabel / oft yet anders af houden of kerben / en zal 't zelve niet mogen doen sonder eerst den koopman of zijne gecommiteerde in 't schip zijnde daer af te spreken wat hem gort dunckt : Ende indien 't selve den koopman of zijnen Commis niet goet en dunckt / zal des niet te min de schipper dat mogen doen by advyse van den meestendeel van den Schip-lieden / de welck te Lande komende / zullen ten versoecke van den koopman by eede mogen affirmeren dattet noot sakelijck was / ende na refus van den koopman / by hun advijs geschiet is : Ende soo werde die boorz. koopman of zijnen Commis in 't schip niet en is / sal die boorz. schipper 't gene des boorz. sept is / niet mogen doen dan by advyse van den meerderendeel van den schip-lieden als booren.

Goet te werpen dat swaerst van gewicht ende minst van prijs is.

5. Als men eenig goet moet werpen / sal de boorz. schipper gehouden zijn goede toeficht te nemen zoo verre mogelijk is / dat men die goeden werpe die zwaerst zijn van gewichte ende minst van prijse. Ende indien daer gemant is in den schepe die in zijn kisten of packen heeft gelt / gout / silver / kostelijck gesteeute / of ander goeden van grooten prijse / zal gehouden zijn 't zelve aen den Schipper te verklaren goets tijts eer men werpt oft pericliteert / andersints en zal in 't maken van Avarijen oft in de Assurantie / ten laste van de Assureerders / daer geen regart op genomen worden / anders dan booz sulck kisten of Packen als zo van buyten schijnen te wesen.

Vergelijckinge van de schade door 't werpen , strangen ofte kerven.

6. Ende om te verlijcken de schade die by 't boorz. woepen / strangen / of kerben / ende ter oorzaecke of consequentie van dien gebeurt zal wesen tot effectuele behoudinge van lyf / schip / ende goet / zal men alle die verloren ende behouden goeden t'samen estimeren na de merckit daer die behou-

behouden goeden verkocht zullen worden / penningk / penning-gelijcke / zijnde daer eerst afgetrocken die Dracht ende ander ongelt ende daer by boegen die rechte waerde van den Schepe / oft die geheele bespoocken Dracht van den Schipper / ten liefse ende optie van den koopman / 't welck al te same in een gebrocht zijnde / zal een pegelyck daer af uyt de geheele masse verlycht worden na rate van zijne verloren ende behouden goeden : Ende zal die estimate calculatie van der selver Abarijen ghemaeckt worden by Schippers ende kooplieden / hun dies verstaende / ende neutrael weseude.

Gemunt gelt wort na zijn inwendigh valeur geestimeert.

7. Ende indien onder de voorsz. goeden eenigh gemunt gelt is / zal ge-estimeert worden nae zijn inwendige of intrinsicque weerde ende valeur / welverstaende dat al 't geene dat gemant aen zijn lyf heeft / ende men ordinaerlyck is dragende / uytgesondert Baggen / Anweelen / gesteenten / Gout ende Silver / in geen Abarije noch contributie en zal komen.

Overladen schip, daeromme te werpen, wort in geen avarye gebrocht.

8. Ende oft gebeurde dat die schipper zyn schip hadde overladen of onbehoorlycken geladen / als op ten overloop in den Boot, oft ander sijn / ende dat men daeromme moesten werpen / stranden oft kerben / oft dat die goeden daer door eenige schade leden / sal die schade alleenlyck komen ten laste van den schippers, reeders ende schepe / ende niet gebrocht worden in eenige Abarije : Gelyck oock in geen Abarije gerekent zal zyn 't gene dat by tempeeste ofte ongelucken / gebroken / gestraut / verdozven / ofte verloren zal worden.

Lootsmans geldt.

9. Om alle perijckel van lyf / schip / ende goet / te schouwen / zal die schipper gehouden zyn tot alle plaetsen daer 't van noode / oft gewoonlyck is / een Loots-man of Pilot te nemen / ende weseude in gebrecke 't selve te doen / zal 't elckier reyse verbeuren bystigh gouden realen / ende daer-en-boven de koopman te beteren alle kosten / schaden / ende interesten daer door geleden. Ende zal de voorsz. Loots-man geloont worden van des koopmans goet / ende van den schipper de kost hebben / indien deselve loon niet en excedeert die zomme van ses pouden grooten blaems : Ende indien 't excedeert / zal komen in groote Abarije over schip ende goet.

Schip te lichten alst aen gront sit.

10. Oft gebiel dat een schip by fortwyne aen de gront quame ende in perijckel stont om te breecken of te vergaen / zal die schipper by adbyse van den

van den kooplynden of schipluynden't zelbe affirmerende als vozen, Licht schepen mogen huren om 't Schip te lossen, 't welck komen zal in groote Variesse ober schip ende goet / maer oft een schip komende ontrent de gaten of Havenen van den Lande / zoo diepe ginge dattet niet opbloten en konde / ende dat daer dooz van noode ware Licht-schepen te hueren om 't Schip te lossen / zal de zelbe huere komen booz de twee deelen ten laste van den Schipper / ende 't derde deel ten laste van den goede, ten zy dattet schip niet boozsz. lossen niet weder op en quame in welken geballen zal 't boozsz. loon komen ten laste van den schipper alleen: ende of die goeden ober geset in de boozsz. licht-schepen / 't zy ter oorzake van perijckel / oft van te diep te gaen / quamen te verderben / berdzincken of blijven / sullen de zelbe komen in groote Variesse ober Schip ende goet.

Niet 't zeyl te gaen als by advijs van den Schip-lieden.

11. Om alle perijckel ende verlies te schouwen / zal de Schipper gehouden zijn al eer hy te zeyle gact 't advijs te vragen van den Schipluyden / ende daer in volgen 't zeggen van den meestendeel van dien op pene indien hy anders dede daer / ende daer eenige schade af quame / aen schip of goet / hy gehouden zal zijn de schade te beteren / indien hy de macht heeft / indien niet / die Keeders booz hem.

Bergh-loon als 't Schip gebroken is.

12. Indien een schip geraecht te vaken in eenige landen / waer dattet zy / de schip-lieden zullen schuldigh zijn den Schipper te helpen / ende dat goet redder ende bergen / zo zy meest ende best kunnen / het welck doende ende anderszins niet / zal den Schipper gehouden zijn henlynden aldaer haer Vracht-loon van zijnent wegen ende redelijcken Bergloon van des gebergde goeden te geben / zoo verre hy gelt heeft / indien niet den zelven te lande te vangen daer 't Schip heeft toebehoort.

Geen geberghde goederen achter de hant te houden.

13. Ende oft yemant hem verbordeerde eenige genaufraegeerde goeden te nemen ende achterhouden / zal gepuniceert worden indien 't een Schipper of Schipman is / metten byere / indien 't een ander is / metter galgen / ende des niet min gehouden zijn te restitutie van den achtergehouden goeden.

Van Schepen die malkanderen beschadigen.

Artijckel. 1.

Zeylende Schepen malkanderen beschadigende.

Oft gebeurde dat twee Schepen binnen oft buyten 's lants zeylende / in 't zeylen malkanderen aen boort quamen / niet mogende ontzeylen noch

noch ontwijcken / ende sulck d'een d'ander in den gront stiet / oft ander schade aen dede / zoo zal die schade zijn half en half / 't zy dat 't zelbe gebeurde by dage of by nachte / in tempeeste / schoon weder / of andersins : maer geschiedet met wille / of by schulde van den eenen / die zal die schade alleen gelden.

Driftige Schepen malkanderen beschadigen.

2. Ende oft gebeurde dat eenige van den Schepen binnen oft buyten 's lants vast liggende / drijvende woorden zonder schult van den schipper / ende 't zelbe Schip een ander Schip vast liggende / schade dede / zoo zal de geene die den anderen zulcx beschadicht heeft / die helst van der schade gehouden wesen te betalen / ende dat ter taxatie van den genen hem dies verstaende / ende of 't boozsz. Schip 't welck drijvende gebonden is / daer dooz eenige schade lede / zal die schade zelver dragen.

Zeylende Schip een ander vast beschadigende.

3. Ingeballe dat een Schip van binnen of buyten 's lants komende / zeylende of soekende / een ander Schip vast leggende / in zeylde ende schade dede / zoo zal de gene die al zoo is komen zeylende / den gequetsten of beschadigden Schepen de helst van de schade betalen / ende hem met zijnen Schip-lieden purgieren by eede datter by zijne schult niet geschiet en is / toen zy dat die beschadigde contrarie weet te toone / ende dat hy zelbe ook buyten alle schult is / in welcken geballe zal 't boozsz. Schip van buyten komende / de geheele schade betalen.

Boeye op het Ancker te leggen.

4. Zullen alle Schepen haren Ancker werpende / een Boeye of Dobber daer op hebben / ende oft by gebreke van dien eenige schade geschiede / zal den gene die in gebreke is / delbe schade geheel moeten betalen : Maer waert zake dat die boozschreven Boeye oft Dobber na 't uytwerpen van den Ancker buyten schult van den Schipper afgedreven ware / ende hy daer inne nochtans niet en hadde konnen versien / zal in de helst van de boozschreven schade gehouden zijn.

Schip aen den gront leggende , den ander naest liggende
te voorderen sijn Ancker te lichten.

5. Indien twee Schepen elkanderen zijn liggende / ende d'een van dien aen den gront is / of andersins niet en kan gewijcken / ende 't ander hem zoo nae gelegen is datter perijckel af kome mocht / zal de geene wiens Schip aen den gront is ende niet wijcken kan aen den anderen die blien ende wijcken kan mogen berzoeken sijn Ancker te lichten om de schade te behoeden / ende indien hy zulcx niet doen en wilde / zal hy 't zelbe mogen doen / 't welck doende indien d'ander hem dat verbiet / of

belet daer inne doct / ende daer dooz eenige schade gebeurde / zal de zelve schuldigh zijn te betalen.

Van den Schips-keuren ende Breucken ende andere saken der Justitie aengaende.

Artijckel. 1.

Schip lieden den Schipper gehoorfaem te zijn , hem helpen te water ende te lande.

Alle Schip-lieden / als Stiermans / Hoogh-bootsman / Schie-
mans / Cinniermans / Busschieters / Kocken / Puthers / Jon-
gen / ende alle andere Boots-gesellen / aengenomen zijnde in den
dienst van eenigen Schipper / zullen schuldigh zijn ten besproken
tijde den boozs. Schipper haren Meester te volgen / helpen / ende by te
staen / in alle 't gene 't welck hem last ende Officie aengaet / mitsgaders
ooch tegen de Opanden / Zee-roovers / ende allen anderen indien 't noot
is / ende in 't selve hem onderdanigh ende gehoorfaem te zijn / te water
ende te Lande / sonder wederspannigheyt te gebuycken in eenigen ma-
nieren / 't zy dat zy gereden loon ontfangen oft niet. Ende zal de booz-
schreben Schipper tot dien effecte / den ongehoorsamen ende wederspan-
nigen mogen kastijen ende straffen met woorden ende met wercken / als
eenen meester ober sijnen knechten vermach te doene / sonder daeromme
begrepen te zijne.

Breucke van de ongehoorsame.

2. Ende de geene die in eenige ongehoorsamheyt : wederspannig-
heyt / weygeringe ende gebreecke bevonden zal worden / te doene dat
hem van zijnen schipper / oft ander last hebbende / bevolen zal sijn daer
inne booz d'eerste reyse verbeuren 't sefte deel van zijner huere / tot pro-
sijt als na geseyt zal worden : booz de tweede reyse het derdendeel : Ende
booz de derde reyse de reste / met arbitrale correctie / indien hy noch booz-
dere ongehoorsamheyt ende wederspannigheyt toont : Ende indien 't
daer dooz 't zy te wat reyse / ende soo dickwils 't selfste gebeurt enige
schade geschiede / zal die gehouden zijn te verbeteren tweebout : Ende
of ter zelve oorzaak eerigh lijf / Schip of goet in perijckel quame / zal
gestraft worden van den lijbe. Ten welcken sijne hy terstont by den
Schipper vast gelept ende bewaert zal worden / in welcke te doene / alle
de Schip-lieden hem sullen moeten onderdanigh zijn / ende doen dat hy
hem bebeurt / oy te pene van verbeurte van huere / ende daer-en-bo-
ven

ben criminelijck gestraft te worden na gelegentheyt van der sake. **Oz-**donnerende boort allen Schipperen / dat sy tot bewaringe van den misdadige ende delinquanten / sullen moeten versien zijn van ketenen boopen ende ander instrumenten daer toe dienende / op het welcke de boorszreben visitateurs gehouden zullen sijn toeficht te nemen.

T wiftende Schipman oorloft te geven.

3. **Indien** daer tweedracht valt tusschen den Schipper / ende eenige banden Schip-lieden / sal de Schipper den schipman oorlof mogen geven na dien hy hem dymael daer af zal hebben gewaerschoot / of doen waerschouten / ende die Schipman middelertijt niet gepresenteert zal hebben zijn misdaet te beteren / ten seggen van den stierman ende Hoogbootsman : maer indien dat hy presenteert ende nochtans die Schipper wilde hebben dat hy upten schepen zal gaen / zal indien geballe ter aankomste van de schepen zijn volle Dracht mogen enffschen / om partijen gehoozt recht gedaen te worden / soo behooren zal. **Ende** daer-en-boven oft die boorszreben Schipper in de plaetse van den boorszreben schipman yeen ander naeme / oft niet soo goet als hy was / ende zy eenigerley wijs den Schepen oft den goede schade acuquame / zoo zal die Schipper gehouden zijn de schaede op te rechten heeft hy ander waer mede.

Geen twist ofte gevecht binnen scheeps te begaen.

4. **De** boorsz. schiplieden duerende hunlieder reyse / zullen pafselijck ende bzedelick met malkanderen handelen ende berheeren / zonder twist of gebegt te maccken / ende indien daer eenige tweedraght rese zoo zal de geene die daer oorfsake af is / ter saecken van injurien verbael / booz d'eerste reyse berbeuren 't seste deel van zijnder hure / booz de tweede reyse 't derde / ende booz de derde reyse de reste / met correctie arbitrale / indien hy desgelijcx wederomme is plegende / upt saecken van handaden zonder quetsen / booz d'eerste reyse 't vierendeel van zijner hure / booz de tweede de helft / ende booz de derde 't geheel met arbitrale correctie / als booren. **Ende** upt saecken van quetsinge dattet bloet nabolge sonder mincke / booz d'eerste reyse de geheele hure met geesseling / ende booz die tweede reyse den hals. **Ende** dit al boven het intrest van partijen / mitsgaders van den schaden die ober 't Schip of goet te dieer oorfsake zoude mogen komen / 't welck hy zal moeten beteren tweebout / daer hy geboegt dat indien daer dooz eenigh Schip / lpf / of goeden in perfsjckel quamen / hy gestraft zal worden van den lpb / te wat reyse het selve gebeurt.

Doodslag binnen scheeps begaende , den Rechter over te leveren.

5. **Ende**

5. Ende zoo verre binnen den Schepen gemant van levende lijve ter doot gebracht worde / zullen de Schipper ende Schip-luyden in der manieren als vozen gezeget is / gehouden zijn den misdadigen wel vast te houden ende te bewaren / ende te leveren ter Justitien / om gestraft te worden na den eyfch ende gelegentheit van der zaken.

6. Indien de zelve Schip-liden hun inder boozsz. aentastinge / be-
waernissen ende leveringen te doen / ter oorzaak boozsz. / ende oock van allen anderen daer lijf straf af valt / hier vozen ende na geroert / qualijck queten / zoo zullen zy zelve in heuren Persoon / als handdadige ende schuldige aengesproken worden. Ten ware dat zy hun daer af zuiveren konden / den Rechte genoegh zijnde.

Ontkondight Schipman , Scierman , Pilot , verbeurt.

7. Oft gebeurde dat gemant hem booz Stierman / Piloot / oft on-
der Schipman nptgabe / ende bevonden worden dies onbevaren te zijn / ende zijn Officie niet te weten / zal booz de eerste repse verbeuren twee-
hout zoo veel als zijn geheele huere bedraeght / van welker huere hy oock niet en zal mogen hebben oft eyfchen : ende die tweede repse op ge-
lijke pene / ende daer-en-boven geoeffelt te zijne : Ende de derde repse gecorrigceert aen lijf / ende goedt / ende oft daer eenige schaede booz gebeurde / te wat repse het zy / zal die zelve gehouden zijn dobbel te beteren.

Boeten aen wien te appliceren.

8. Sullen die boozschreben gelt-boeten ende allen anderen hier boozen
ende na geroert / geappliceert worden den derdendeel tot onsen profijten /
ende d'ander twee derdendeelen ten profijten van den Officien ende De-
nunciateur respectibelijcken / zonder Prejuditie nachtaens van 't Rechte
van den Admirael / 't welck eerst ende booz al afgetrocken zal worden :
Ende indien die misdadigen geen gelt oft goet en hadde / omme die booz-
schreben Boeten te vergelden / zoo zullen de zelve verkeert worden in
geeffelingen / ende andere meerder lijf straffinge / naer den eyfche ende
gelegentheit van der zaacken / ende goetduncken van den Richter / die
kennisse daer af hebben zal.

Ende te sweeren om de Ordonnantie te onderhouden.

9. Ende ten eynde 't geene boozzept is / des te beter achterbolghet
ende onderhouden mach worden / zullen alle Schippers of Meesters
van den Schepen varende buyten den Kusten van Habant / Vlaen-
deren / Hollant / Zeelant / Driestant / ofte elders buyten den Lan-
den van herwaertz-obere / Oostwaert / Westwaert / of waer dattet zy /
booz hun vertreck gehouden zijn t'elcker repse als zy afvaren / Ede te
doen

doen in handen van den Visitceerders van der plaetsen daer zy afbaren/ ende te zweeren dat zy dese Ordonnantie zullen onderhouden / dewelcke zy luyden schuldigh zullen zijn binnen heuren Schepete hebben / op dat noch zy heure Schip-luyden geene ignorantie daer af mogen pretenderen: Ende boven dien zoo verre yemant van heuren Schip-luyden/ als Officieren / Bootsghefellen / ende Ancechten / Dutghers / ofte Jongen / ter contrarion dede / dat zy in 't wederomme komen den boozschreben Visitceerders / het zelve zullen te kiennen geben / ende overbrijngen: Op pene van gestraft te worden als meyncedigh / ende ghehouden te wesen in sulcken penen / als die misdoenders ghehouden zijn.

Examinatie der Visitateurs aen de Schip-luyden in 't aenkomen , op het onderhouden der Ordonnantie.

10. Sullen oock alle die Schip-luyden geen uytgezondert / geshouden zijn booz 't uytrepfen / te kiennen / ende compareren booz den Visitateurs van den Schepen / ten tijde als men 't zelve visitcert / ende in heuren handen lieffelycken aen den Hepligen zweeren / al de punten in dese Ordonnantie begrepen / te volkomen / ende onderhouden / ende daer teghens in geender wijsse te doene: Ende wederomme gekomen zijnde / zal niemant van henluyden zijn huere ontfangen noch mogen vertrecken ten zy dat den Schipper / Stierman ende Hoogh-bootsman / eerst ende booz al geweest zijn booz den boozschreben Visitceurs / ende van henluyden oozlof verwozven hebben: de welcke Visitceurs / alcer het boozschreben oozlof te gheben ghehouden zullen zijn den boozschreben Schipper / Stierman / ende Hoogh-bootsman elck apart ende byzonder / op haren Gedt ('t welck zy ghehouden zullen wesen promptelycken in handen te doene) t' onderbrijghen ende examineren op 't leven ende conservatie van den boozschreben Schip-luyden / van naeme te name / ende oft yemant van den zelven tegens eenige punten van dese Ordonnantie gedaen ende misbrijghet zal hebben dewelcke het zelve geshouden zullen zijn particulierlijck te verklaren / op pene van gestraft te zijn van gelijckte pene / als de verzwegen misdadige behoort gepunicert te worden: Ende ten eynde zy de boozsch. misdaden niet en verzwijgen / onder het deeksel van gebreecke van thoone / willen dat henluyden dezen aengaende op henluyder boozschreben Gedt volkomen geloobe gegeben zal worden. Ordonnerende boozsch den boozschreben Visitceurs / dat zy die misdadige / henluyden aengebrijcht als booren / terstont by den Officier van der plaetsen apprijchenderen / straffen ende punieren / ten Exempel van anderen / zoo na gelegentheyt van der saecken / ende

achtervolgende deser Ordonnantie zal behooren. Welcke Officiers/ ende oock den Wethouders/ aldaer / wy bevelen / ende ordonneeren wel expesselijcken / goet/ hoort ende somiere expeditie van rechte te doen sonder des gebreke te wesen.

Ordonnantie op de Verfekeringe

oft Asscurantie.

Artijckel 1.

In den eersten / dat niemant zijn goeden van prijsse ende impoytantie/ en zal mogen doen verfekeren ofte Asscureren / wanneer dezelve niet en zijn toegerust / of geladen op Scheyen / niet wesende ge-equipeert ende van den grooten / ende gaende vergeselschapt gelijck dese tegenwoordige Ordonnantie van der Navigatien ytwijst.

2. Ende zullen voortaan alle Asscurantien van goeden oft koopmanschappen ghedaen worden na kostumme van der Querse van Antwerpen / Ceneur of substantie van der Policie van Asscurantie hier na volghende / zonder eenighe meerdere Clausulen daer aen te moghen voegen.

Ceneur van de Policien.

Nicolaes van Semeren woonende t Antwerpen/ doet hem verfekeren na gewoonte ende costumme van der Borse van Antwerpen / ende Ordonnantie van der Co. Maj. op koopmanscheyen ende goeden by hem oft andere voor hem en in zijnen name geladen ofte laden het schip genaemt S. Jacob / daer Meester of is Pieter Heerink van Amstelredam / of andere van der port / Haven of reede van Seville / tot ofte na de boorsz. Stadt van Antwerpen / tegens alle resicq / perijckel ende abontueren die daer zouden moghen ghebeuren / de welke loopen zullen ten laste van de onder ghetreckende assureurs / van der mire ende daeghe dat de boorszcheyen goede ende koopmanschappen gebrecht zullen zyn ter boorsz. port / haven of reede / om te laden in 't boorsz. Schip ofte die te doen in booten/ schuyten/ of lichtscheyen/ om geboert ende geladen te wesen in 'e zelbe schip/ om de boorsz. reyse te doen. Ende zal de boorsz. verfekeringe of assureantie duuren tot dat de boorsz. goede ende koopmanschappen gekomen zullen wesen tot Antwerpen boorsz. ende aldaer outladen op Want / in goede behoudenis se zonder eenigh verlies of schade. Ende is besproken dat in dese verfekeringe zal participeren zoo wel den zeven als den eersten assureur / en zal 't boorsz. schip mogen varen boorzwaerts / achterwaerts/ ter rechter hant

hant ter ſincer handt / ende alle zijden / ende nemen alle courſſen of ſchalen en beyden of vertoeben / 't zy deur bedwanck / nootzake of gewillighelijck zo den Gouverneur van den ſchepen goetduncken zal / en verſchieren de boorz. aſſeureurs / den geaſſeureerden / van der zee / byere / winde / byienden / vanden / byeben van marque ende contremarque / van arreſte ende detendie van Koningen / Princen / en Heeren / wie zy zijn / ende van alle periculen ende forſupnen die daer zonden mogen overkomen / in wat manieren dat zy / ende dat men zonde mogen imagineren : ende van als verzekeren zy / ende ſtellen hun in de eyghen plaetſe van de geaſſeureerden / om hem te geranderen van alle verlies ende ſchade : ende oft den boorz. goeden / oft koopmanschepen yet anders toequame dan wel (dat God berhoede) de boorz. aſſeureurs verobligeren henlyden den boorz. geaſſeureerden / of den byengher van deſe tegenwoordighe / te betalen al 't geene dat een pegelijck van hun onderteeckent zal hebben / oft de ſchade die de boorz. gheaſſeureerde ghehadt zal hebben / een pegelijck na advenant van zijnder obligatie : ende dat binnen twee maanden erſtvolghende / na dat zy behoorzijck geadverteert zullen wezen van 't verliers ende ſchade : ende ingevalle van 't boorz. perijckel de boorz. aſſeureurs hebben gegeven ende geben den boorz. Nicolaes van Emeren geaſſeureerden / ende zijn ghecommitcerden macht dat zy zullen moghen ten profijte ende ſchade van den boorz. aſſeureurs / de handt houden ter behouderiſſe van den boorz. goeden ende koopmanschepen / belobende te betalen alle de koſten die gedaen zullen worden om de zelve behouderiſſe / 't zy dattet yet wort gereconbeert / oft niet / van welcken koſten gelobe gegeven zal worden der rekeninge ende Eedt van de geene oft de geene die de zelve gedaen zullen hebben. Ende kennen de boorz. ſchreben aſſeureurs betaelt te weſen van den koſt oft prijs van dezer Aſſeurantie by handen van Jan Enricus / ten prijſe van zeven ten honderde / ende willen ende conſentieren deſelbe Aſſeureurs / dat deſe Police van Aſſeurantie van zo grooten kracht zy / gelijk of deſelbe gemaccht ende gepaſſeert ware boorz. Schepen / openbare Notariſen / ende andersins / alles zonder bedroggh of argelijſt.

Tranſlatie van de voorchreven Policen

in 't Waſſche.

Nicolaes van Emeren demeurant en Anvers. ſe fait Aſſerera l'ufance & conſtume de la Bourſe d'Anvers, & Ordonnances de ſa Majeſt. ſur les marchandis, & bies par luy, ou autre pour luy, & en ſon nom charges ou à charger en la Navire appellé S. Jacques, dont eſt Maistre Pier-

re Herrinck d'Amstelredam, ou autre du port, havre, ou place de ceste ville, pour ou vers ladite ville d'Anvers, à l'encontre de tous Relicques, perils & avontures qui pourroyent advenir, lesquels courant à la charge des soubzsignes assureurs, des l'heure & jour que lesdits bien ou marchadises seront menez audit port, havre ou place, pour les charger dedans ladite navire, ou mettre en Barques, Bateaux ou souleges, pour estre menez & charez en icelle navire. afin de faire ledit voyage. Et durera ladite Assurance, jusques à ce que lesdits biens & marchandises soyent arriveez audit Anvers, & deschargez illece en terre en bon sauvement, sans quelque perte ou dommage. Et est convenu que est ceste Assurance participera tant le dernier Assureur comme le premier, & pourra ladite navire naviger avant, arriere à dextre, à senestre, & à tous endroits, & faire toutes escales, & demeures, forchees, necessaires, & volontaires comme bon semblera au Gouverneur d'icelle. Et assurent lesdits Assureurs audit assure, de Mer, de feu, de vent, d'Amis, h'Ennemis, de lettre, de marques & Contremarques, d'arrests, & detention des Roys, Pruces, & Seigneurs quelconques, & de tous autres perils & fortunes qui pourroyent à venir, en quelque maniere que ce soit, & qu'on pourroit imaginer, & du tout l'Assurant & se mettent en la propre place & lieu de l'Assure, pour le garantir de toutes pertes & dommages: & advenant autrement que bien que Dieu ne veuille, ausdits biens ou marchandises, lesdits assureurs s'obligent de payer audit assure ou au porteur de la presente tout ce que chacun deux aura soubzsigné ou le dommage qui, aura eu ledit assure, chacun à l'advenant de son obligation, & ce en dedans deux mois premiers subsequens, apres estre deüement advertis de la perte ou dommage. Et audit cas de peril lesditz assureurs ont donné & donnent pouvoir audit Nicolas d'Eemeren assure & ses Commis qu'il puissent au profijt & dommage d'iceux Assureurs mette la main à la salvation desdits ibieus & marchandises, promettent payer tous despens qui seront faitz pour icelle salvation, soit que quelque chose recouyre ou non desquels despens sera adjonté, foy à compte & serment de celui, ou ceux qui les auront fait. Et confessant lesdits Assureurs estre payez, ou coust, ou prie de ceste assurance, par les mains de Johan Entiques à raison descept pour cent, & veuillent consentent lesdits Assureurs que ceste Police d'Assurance soit d'aussi grande valeur comme si elle fut faite, & passèe par devant Eschevins, Notaires publiques ou autrement, le bout sans fraude mal engin.

3. *De gelijck wanneer peunant zal willen doen assureren zijn schip/ zal 't zelve mogen doen na forme ende substantie van de voorsz. Police.*

4. *Ende en zullen van nu boortaeen geen assureantien gedaen mogen worden / 't zy by forme van versekeringe / weddinghe oft andersins in eenigerhande maniere / op Schepen/goeden/ koopmanschepen/ Huize/ Dracht-*

Dracht-loon / oft ander dingen / niet uytgeſondert / die ten tijde van der Aſſeurantie zullen wezen gepericliteert noch oock tegen die varaterije / dieberije oft eenigh miſbruyc van den ſchipper oft ſchipluyden / abolerende ende te nieten doende alle uſantien ende koſtuymen ter contrarien / ende of eenige contracten of conventien ter contrarien mochten gedaen worden / verklaren dezelve nul / machteloos / ende van ontweerden.

5. Ovdonnerende booztz / dat een pegelijck hem willende behelpen metter koſtuyne van der booztz. Zoze van Antwerpen / dicterende dat die Aſſeur / den Aſſeureerden moet nantifieren of betalen de penningen by hem in de Police ondergeſchzeben / wannen men binnen jaer ende dach naer date van der ſubſcriptie / gene tijdinge en heeft gehad van de geaſſeureerde ſchepen ende goeden / gehonden zal zijn by wettigen beſcheede te toonen / dat ten tijde van der Aſſeurantie dusdanigh Schip ende goet noch wag in weſen.

6. Niemand en zal oock mogen veranderen in prejudicie van den Aſſeureur / zijn gedestineerde voyage 't zy hy meerderde of minderde zijn rotte / ofte anderſins deſelbe geheelijcken veranderde.

7. Ende zal een pegelijck gehouden worden als verandert hebbende zijn geaſſeureerde voyagien / by zijne Charte partije / Bevzachtbrieven / affirmemente of anderſins / of oock by wettige getuygen zal worden geconvinceert / dat hy zijn gedestineerde voyagie in zijn aſſeurantie verklaret heeft verandert / midtz der zelver veranderinge / ter kaufen van der booztz. aſſeurantien niet en zal mogen epiſchen.

8. Ende zal niemand van nu booztaen zijn ſchip tegens de perpehelen van den Water / Dyer / Dpanden / Zee-roovers / of andere geen uytgeſondert / mogen doen verſekeren / booz hem of zijne mede-reeders / ober de helft van den zelven Scheppe metter toereedinge ende takteling van dien / zoo verre het varende in op ballaſt alleen of min geladen dan totter helft / maer hebbende een Schip meerder ladinge dan de helft / zal de Schipper mogen verſekeren den boden / kiel / of het hol van den Scheppe / oock dat geſchut / kruyt ende klooten daer toe dienende : maer niet de taktelingen / equippage of xarcia van dien.

9. Geen Schipper / Schips Officier / Stuerman / Hoogh-boozzman / Schieman / Cimmerman / Busgeſchut / Kock / Boozgeſelle oft knecht / en zal mogen zynen Daer-loon oft huere doen verſekeren.

10. Een pegelijck die zal willen aſſeureren het kiel of hol van zijnen Scheppe of oock geſchut / kruyt ende klooten daer toe dienende / die zelbe zal gehonden zijn 't zelbe booz zijn vertreck al te doen eſtimeren by luyden hun des verſtaende / welke eſtimatie nochtans in 't kas van

periclitatie niet en zal prejudiceren den assureurs / in so verre zy kunnen betonen de voorsz. estimatie hoger gedaen te zijne by fabuer / simulatie / collusie / oft ander quade practijcke dan het behoort.

11. Dat een peggelijck hem doende verassurereu op eenighe goeden of koopmanscheyen / niet gekost hebbende 't haren eersten in koop dupsent ponden Vlaems / zal ghehouden wesen het tiende part van den selve goeden te laten onberseckert / ende daer inne niet mogen rekenen de kosten van Colle / Schip-Vracht / noch geene andere / noch oock sulckie winninge als hy hoopt of meynt te doen / zijne koopmanscheye komende oft gebacht zijnde ter plaetsen daer hy deselve bevracht heeft / maer de geene die ladet eenighe goeden ende koopmanscheyen / die t'heuren eersten inne-woope meer ghekost hebben dan de voorsz. dupsent ponden / zal moghen doen berseckeren den gheheelen prijs van zijne gheassureerde goeden ten prijse ghelijck hy die heeft inne ghekocht / behoudelijck dat hy laete onberseckert : ende selve loope het restig ende perijckele van hondert ponden / ende daer toe alle die kosten van Colle-Vracht / ende alle andere.

12. Ende en zal oock niemant onder 't decksel van eenigen inne-woope / of andersins / zijne verassureerde goeden of koopmanscheyen mogen taxeren ober de gemeynste weerde ende valeur van den selven.

13. Dat een pegelijck zal schuldigh sijn zijn geassureerde goede ende koopmanscheyen / wanneer die gekomen sijn ter gedefinierte plaetsen / in alder diligentie te doen laden / en de selve onclavinghe / anders van t'zijnen pericle niet mogen differeren ober de vijftien daghen / ten ware dooz notabel inconuenient oft opstaele / waer af hy zal schuldigh sijn te toonen. Ende indien de assureantie ghedaen is van de een Haven totten anderen sonder te spreken van den goeden te lande te brengen / zal die voorsz. assureantie beginnen als de goeden in den gheassureerden Schepen zullen sijn / ende epuden wanneer 't selve Schip in de gedefinierte Haven gekomen zal sijn / ende aldaer vast gelegen zal hebben in saluenient / den tijt van vier- en-twintigh uren.

14. Ende zo verre yemant sijn goet / schip / of koopmanschey ten diersehe plaetsen dede assureeren / sonder 't selve te kennen te geuen / maer willens ende werens berzwyghende / om by dien middel te gekryghen / een / twee / drymael of meer / den prijs of weerde van sijn gheassureerde goeden / koopmanscheyen of scheyen : Of dat oock yemant meer van zijnen scheye / goeden of koopmanscheyen dede assureeren dat by dese ordonmantie gepermittert is / dat dezelve ter zaecken van zijnder assureantien van den assureerders of eenige van dien niet en zal moghen eyschen

schen noch oock repeteren den prijs van der zelber Asscurantie / de welke gheconfisqueert zal sijn booz een derdendeel t' onsen profijte / ende booz d'ander twee derdendeelen ten profijte van den Officier / ende De-nunciateur respectibelijck / met correctie arbitrale : Behoudelijck dat den Asscureerde daer af zal trecken een half ten honderden nae oude costugme / indien hy van 't gene des boozsz. is ignorant geweest / ende andere niet.

15. Ende oft gebeurde dat eenige goeden te diverse plaatsen bevonden mochte worden geasscureert te zijne / ende dat sonder eenige fraude van den geasscureerde / dat indien geballe d'eerste asscurantie alleen stant zal grypen / indien deselve genoegsaem ende sufficient is booz de geheele goeden / zo verre gepermitteert is die te mogen asscureren : Indien niet / zal de reste op de naestvolgende asscurantie blijven staen / dewelcke booz zoo veel zo de zelbe reste excedeert / doot / ende te nieten sal wesen : Behoudelijck nochtans dat de asscureur ter causen van dien zal moghen inhouden een half ten honderden / nae oude costugme / booz 't houden van synen boeck / ende andersins.

16. Dat een pegelijck die hem doet asscureren op eenigh goedt / koopmanschap / of Schip / van eenige gedestincerde repse / die hy meent dat zijne Facteurs of meesters meynen te doen / ende nochtans niet en doen / so dat d'Asscureurs geen perijckel oft resticque en loopen / ende 't zelbe verklaren binnen vier Maenden nae date van der Asscurantie / de selve van den Asscureurs sal mogen eyschen ende repeteren den prijs van der Asscurantie / latende den Asscureur onder een half ten honderde / boozt maken van zijnen boeck / als boozen.

17. Een pegelijck die per wil eyschen uyt kracht van eenige asscurantie hebben / zal schuldigh sijn 't selve rechtelijck te doen binnen vier Jaeren nae date van der subscriptie der selver : Op de pene van den selben tijde overstreken zijnde / niet daer uyt te mogen eyschen.

18. Den tijt van twee maenden den geasscureerde gegeven om nae te neur van dese tegenwoozdighe O'donnantie / ende achtervolghende die boozsz. Police zijne asscurantie te mogen eyschen wannec hy den asscureurs 't perijckel of verlies van den asscureerde Scheye of goeden heeft behoorzijcken geintimeert en zal den asscureurs niet loopen ten effecte / om tot eenige namptifatie of betalinge gehouden te zijne / ten zo dat de geasscureerde gesamentlijck met der selver intimatie / daer hy voeghen deughdelijcke certificatie oft ghetuygenisse van 't boozsz. perijckel ende verlies / mitsgaders die specificatie van de pericliteerde goederen ende waren van dien.

19. Desgelijck en zal niemant eenigh gelt op schips bodem (dat men gemeenlijck Bomerije / of wissel / op 't hol / of kiele van den schepe / noemende is) moghen nemen of begeeren / by hem zelven of yemandt anders / directelijck of indirectelijck / ten ware dat de selve Schipper by soxtwyn van der Zee / Vyanden / of ander nootlijcke saken (waer af hy zal moeten certificatie toonen) in gebreke vicle / buyten 's Lants / daer hy goet oorzoozlijck geben en konde : in welcken geballe hy op Schips bodem / by soxtme van Bomerije zal mogen nemen / zoo veel als het vierendeel van den zelven bodem weerdigh waer ende andersins of hooger niet : ten ware dat die noot hem bedwongen te nemen grooter zommen dan die tweerde van den boozsz. vierendeele / in welcken geballe hy zulcke meerder zomme sal mogen op de boozsz. Bommerije nemen / midts doende blijcken als bozen van alsulcker noot : Ende en zal oock niet mogen ter vente stellen of verbzeemden eenige goeden wesende in sulcken Schepe / zoo lange als hy zal binden wissel of Bomerije op ten bodem van den Schepe als bozen / ende dat niet bindende / en zal niet mogen verkoopen van alsulcke koopmanschepe / ober de waerde van 't vierendeel van den boozsz. Schepe / ten zy in lias van grooten noot als bozen / ende mits dien zal gehouden wesen den koopman (die sulck verkochte goeden toebehoort hebben) te betalen ten prijse als zy sonden gegolden hebben ter plaetsen daer zy gedestineert ende bevracht waren : Ende mits dien zal hem betaelt worden van den boozgenoemde koopman die geheele vracht / zoo wel van de boozgenoemde goeden onderwegen verkocht / als van de onverkochte : Op pene indien de Schipper anders dede / dat hy zijn krederg / Mede-receberg / ende kooplieden oock heur schade oprichten zal / ende daer-en-boven arbitralijcken gecozigeert te worden.

20. Oordommende boozsz dat allen contracten ende policen van assureantien of Bomerijen ende ander saccken daer toe dienende / niet gemaeckt wesende als boozsz. is of contrarie / ende in minderinge of derogatie van dien / of oock van de boozsz. oordomantie ghemaecht op de toerustinge van de Schepe / zullen wesen nil / machteloos ende van onweerden : behelven een ygelijcken hem te reguleren / zoo na den inhoud van der zelver oordomantie / als van de boozsz. Zee-rechten in alle hare puncten ende artickelen / dewelcke wy willen dat van stonden aen na de publicatie van desen Stadt grijpen ende onderhouden zullen worden / sonder dat yemandt onder 't dexel van absentie ende ignozantie / hem zal mogen daer tegens excuseren na 't oberstrijcken van de segnaesliomende weecken / willende oock dat al 't geene dat men ygt desen niet en zal

zal kommen wijsen ende gheslachten / ghedecideert ende ghetermineert zal worden nae ghemeene gheschreben Rechten / derogerende alle kostumen ende usantien ter kontrarien.

Keserberende t'onswaerts dese onse teghenwoordighe ordonnantie te modereren / vermeerderen / verminderen / soo wy t'allen tijden t'onfen dienst / welbaren / ende bewarenisse van onsen Landen ende onderfaten bebinden sullen te behooren.

Ontbieden daeromme ende beveelen den boozghenoemden van onsen Secreten Raede / President ende Luyden van onsen grooten Raede / Cancellier / ende Luyden van onsen Raede in Brabant / Gouverneur / President / ende Luyden van onsen Raede in Vlaenderen / Stadthouders / Presidenten / ende Luyden van onsen Raden van Holland / ende Vrieslant / Stadthouder / van Ober-Byssel / ende Goeningen / Krentmeesters generael van Zeclant / Bewest ende Beooster-Scheldt / Ende allen anderen onsen Rechteren ende Officieren die dit aengaen zal / heur Stede-houderen / ende elcken van hun besondert / soo hem toebehoren zal / dat zy onse boozschreben Ordonnantie ende statuyt in alle heure puncten ende Artijckelen hier boven verhaelt / doen kondigen / wtroeyen / ende publiceren / elck binnen zijnder Provincie / Limiten ende Officie / daer t'van noode zijn zal : Ende een peggelijcken van onsent weghen seherpelyck beveelen die te onderhouden / ende doen onderhouden / nabolghende / observeren / ende de publicatie van dien verberfschen van halve Jare / te halve Jare / op dat daer niemant ignorantie pzetenderen en mach / procederende / ende doen procederen teghen u de obertreders / by executie van den peenen daer toe ghestelt / niet tegenstaende oppositie / oft appellatie / ghedaen oft te doen / ende sonder prejudicie van dien : Ende des te doen niet datter aenlickeft gheben wy hun volkomen macht / autoriteyt ende sonderling bevel by desen. Ende want men van desen teghenwoordighe in diverse plaetsen van doene zal hebben / Wy willen dat aen vidimus van dien / onder zeghel autentijck / oft aen de koppe ghecollationeert ende geteckent by eenige van onse Secretarissen volkomen gheloobe ghegeven zy / als aen dese onse Originale / want ons alsoo belieft / des t'oorconde hebben wy onsen zegel hier aen doen hangen. Gegeven in onser Stadt van Bynsele / den lesfen dagh van Octobze in t' Jaer ons Heren duysent vijf hondert dny-en-tseftigh / van onsen Rijcken / te weten van Spaengien / Sicilien / Et. t'achtste / ende van Papels het thienste.

Plackaet van de Zee-driften.

Philips by der gratien Godts / Koninck van Castilien / &c. Den eersten onsen Deurwaerder oft Exploicteur van den Raede in onsen Lande van Hollandt hier op verfocht zalupt : Alsoo in onsen Lande van Hollandt ende Vrieslandt / tot noch toe onderhouden is gheveest / dat soo wanneer by renpeest / onweder oft anders eenige goeden ende koopmanschappen op ter Zee-stranghen / 't zj gaeten / kusten oft ander haben / van de voorsz. onsen Lande aenkommen ende gebischt werden / dat als dan onse Rentmeester van de Espergne sulcken goeden ghehouden is aen te vaerden / ende te bewaren tot behoef van den rechten epgheuaers / vooz een redelijck berggh-loon / Ende hoe wel niemant anders gheoozloft eit is sulcke goeden oft Zee-driften t'aenbaerden ende te verstercken tot zyn selfs epghen baer ende profijt / maer ter contrarie die sulcx ende van ghelijcken doen / behooren gheacht ende ghehouden te worden vooz dieben / ende daer en boben nae beschreven Rechten grootelijck te corrigeren staen / dese niet tegenstaende veele ende diverse persoonen / woonende op de Zee-stranghe oft daer ontrent binnen onsen voorsz. Lande / ende anderen daer ontrent / verbozderen hun daghelijckx sulcke goeden te nemen ende te bekeeren in heur epghen profijt / sonder consent / wille en woete van onsen voorsz. Rentmeester / tot groote schaede ende verdziet van de kooplieden ende schamele Schippers / epgenaers van de selve goeden / t Welck ons niet langer te lijden staet / soo 't selve is teghen onse Hooghheyt / ende oock tot achterdeel van de voorsz. kooplieden / Schippers / en anders de selve toebehoozende : Soo is / dat wy willende hier in versien / u ontbieden / belasten ende bevelen te repen alomme in de plecken ontrent de Zee-strange ende andere die u by onsen voorsz. Rentmeester in geschrifte gegeben sullen worden / ende by u roepende den Officier van der plecke indient noot zj by openbare yptroepinghe kondijcht ende beveelt van onse wegghen / dat niemant van wat staet ende conditie hy zj / hets nu vooztaen en verbozdere te aenbaerden eenighe Zee-bonden oft anders verdzoncken goeden oft oock dzinckelinghen / hoe die anders ghemoet moghen wesen / aenghekommen oft ghenoegh ghest. ande zijnde / noch oock de selve Zee-bonden en koopen / hupfen of hooven / dan by onse voorsz. Rentmeester of zynen substituyt onthiet / wesen ende bebel / oft ander sulcke rechten van ons hebbende / ende alle Disschers of ander Schippers de Zee-driften die zj in de Zee bebinden sullen / binnen xij. uren na dat zj aen lant ghekomen zijnde / aenbrengen ende denunthieren / sullen den voorsz. Rentmeester of zynen substituyten / ende hunlieden die leveren op hunliedder behoorzijcke berggloon / op pzene van gestraft te worden als dieben / ende andere die de lypden haer goet nemen en onthouden / van welke Zee-driften alleenlijck den voorsz. Disschers berggh loon hebben sullen van 't gunt supber boben alle kosten daer af komen sal / bezagende C. Carolus guldens / vijftigh der selver guldens / ende boben de hondert Carolus guldens tot vier hondert Carolus toc in elups 't bierendeel / ende wat daer en boben beloopt hondert Carolus guldens : Welverstaende indien de Disschers daer niet meede te vreden en wilden wesen / ende hen verklaerden meerder moepte en kosten ghedaen te hebben / sullen zj daer van betackt worden tot discretie ende taxatie van den Hoobe : Ende dit al eben

verre zy 't selve in een Schip visschende wjt Zee gebischt ende aen landt gebischt sullen hebben. Verbiëdende expresselijcken allen den Ontfangers/ Substituyten/ opte penen voozfs/ dat zy luyden des Visschers oft binders deel van de voozfs- Zee-bonden die hen in manieren voozfs. aengebacht ende gerenunciëert sullen zijn openbaerlijck noch bedecktelijck niet af en loopen/ noch part/ deel of portie metten koopers en hebben tot schade ende achterdeel van ons of van den Cooplieden oft Schippers/ deselve goeden competerende/ noch oock en gehengen soo verbe in hun is/ der selver Schipperen ofte Visschers deel by pe- mant anders gekocht te worden/ vooz ende aler de selve goeden in 't openbaer verkocht sullen worden by den voozfs. Ontfanger van de Koninckl. Majest. wegen of den epgenaer/ maer sal den voozfs. Ontfanger de voozfs. Visschers by abbijse ende goet-duncken van die van onse rekeninge in Hollandt/ tot profyte van de genen die 't aengact/ mogen in 't geheel oft op rekeninge vernoegen ende contenteeren/ want wy hier inne groote abusyen vinden als dat eenige de Visschers die kostelijcke waren ghebischt hadden ende daer na den Coopman groffelijcken voozfs verkocht. Ende alsoo wy verstaen dattet hozts eenige visschers onse onderfaten/ ghebischt hebbende in Zee/ eenighe Zee-bonden/ de selve van heuren kleyden ende particulieren profijt verhoorende/ datse meer souden genieten van anderen Heeren/ Officiers/ daer ontrent gheseten/ hen verbozderet hebben die te vooren in anderen Heeren eenighe onse Dassalen Jurisdic- tie/ recht van de Zee-bonden/ uferende sulcx dat niet en behoort/ maer zijn schuldich te bzingen ter plaets van heure residentie/ ende 't welck soo geschiede/ wesen soude tot achter deel van ons oft van de Cooplieden voozfs. die 't gebischt goet toekomt. Soo ordonieren ende bevelen wy dat gheene van onse steden of dorpen in Hollandt/ soo wel van de Zee-strange als daer by sittende/ geweest hebbende in Zee ofte ons lants rivieren/ ende hebbende gebischt eenige Zee-bonden/ hoe de selve ghenoeut moghen zijn/ de selve in andere jurisdic- tie sullen mogen verkoopen/ verbzeenden/ of verhueren/ noch leveren aen den Officiers/ dan den onsen voozfs. Lande van Hollandt/ Vrislandt/ vooz de putten ende stryen/ die 't bewindt daer af hebben/ op peene daer af ghezorigeert te zijn nae behooren. Ende dat niemant wie hy zy/ man/ wijf ende hint/ en verbozderen te komen of hen selven te binden op de Zee-strange by dage oft by nachte/ in tijden alffer eenige Zee-bonden aenkomen ende arriberen/ om de Zee-bonden te aenbaerden/ ofte den Rentmeester te beletten/ maer daer mede te laeten bewerden den selven onsen Rentmeester of zyne Becommittēerde ende heure dienaers/ bevelende voozts enen pegelijcke die sulcke goeden hier te do- ren gehuyft of gekocht moghen hebben/ of oock daer van weten te spreken/ dat zy 't selve binne xrijj upren nae date van de publicatie van dese overgeben/ delibzere ende denuncieren onsen voozfs. Rentmeester/ sonder yet daer van te achterhouden of verzwijgen/ ende dit al tegen die overtreders/ op pene van confiscatie van alle hare goeden t'onfen profyte/ ende daerenboven criminelijcken nae gelegent- heyt vander saecken gepuniceert te worden Ende ten eynde dat dese onse ordon- nantie scherpelijck ende onverbzkelijck worde onderhouden: Soo hebben wy bevolen gelast bevelen en lasten by dese onse voozfs. Rentmeesters van de Esperque ende zyne Substituyten/ die overtreders sullen wesen/ te arresteren/ vangen/ ende gebangen te bzingen opte voozpoorte onser ghebanghemisse/ of in de Conclier-

gerijde van den Haven tot Delft. Ende indien onse voozfs. Kent-meester / zijne substituyten / metter daet geen Meesters van alsulke overtreders moghen worden om te vanghen / als van de selve te Gyselen / op pene te compareren in persoon te eenen seecieren dage vooz onsen eersten ende anderen Raede in Hollandt / omme te verantwoozden op heure voozfs. delicten / of de selve Overtreders die by heulieden metter verscher daet niet n. sullen behouden wesen te denuncieren onse Procureur Generael / de welcke ghehouden woort midts hebbende van onse voozfs. Kent-meester sommiere inforzmatie pcedente van 't seyt / de selve te vanghen van zijne supstituyt ende rechtelijck teghen heulieden te pcederen tot condemnatie van de voozfs. penen / al volgende dese onse Brieven van Placcate : van alle 't welck te doen / wy u ende onse voozfs. Kent-meester van den Espergne ende zijden substituyten gheven volkomen macht / authoriteyt ende speciael bevel. Ontbieden daerom ende beveelen allen onsen Officieren / Justicieren / Dienaren ende Onderfaeten / dat zy u ende den voozfs. Kent-meester ende zijn substituyten in 't doende 't gunt voozfs. tot wren ende haeren versoecke doen alle beculp / assistentie ende bystant sonder des te laten in eenigher manieren / op alle 't gunt dat zy onsen toozn dueltende zijn / ende daer teghens verbeuren moghen den voozfs. eersten ende andere Raede van Hollandt / certificerende wes ghy hier in ghedaen sult hebben ende uwe wederbaren sal wesen. Gegeven in onse Stede van Delft / onder 't segel van Justitie hier onder gedrucht / in forzme van Placcate den xv. May 1574. van onsen Rijcke / te wren / van Spangien / Sicilien het xix. ende van Napels het xxj. Onder stont geschreven / by den Koninck. Cerrelatie van zijn Majestepts Stadthouder / ende die Raden over Hollandt / Zeelant / Vrieslant. Ende was onderteeckent / B. Ernst. Onder stont geschreven / Getollationeert teghens sijne Originale Placcate / onder hebbende op-ghedrucht zijne Majestepts zegel in rooden Wasse / ende accordeert daer mede by my als Oerwaerder ondertekent W. Jaspersz. Onder stont geschreven / uyt-gegeven dooz Copije by my als Kent-meester van de Espergne ongerollationcort den xiiij. Julij. 1577. Ende was onderteeckent by my T. Gemets.

Van Admiraelshappen.

Ordonnantis / dienende tot verseeckeringe van de Schepen uyt dese Landen nae Oosten ende Noordweghen varende / ende van daer weder in dese Landen komende / soo wel by zijne Excell. (als Admirael Generael) als by den Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslant ghearresteert / en eenen pegelijck uyt ende in 't Vlie ende Texel / ofte andere Zee-gaten daer ontrent gelegen varende / beboolen nae te komen en te gehoozamen / op pene daer innt begrepen.

In den eerſten / dat uyt 't Olie / noch andere Zee-gaten daer ontrent gelegen / uyt deſe Landen na Ooſten ofte Noozweghen / noch oock uyt de Sondt ofte Noozweghen nae deſe Landen / gheene Schepen ſullen zeplen ſonder Conbopers ofte behoorzijckie Admiraelſchappen / in manieren hier naer verſlaect.

Ten tweeden / dat die Schepen nae Ooſten varende uyt deſe Landen / niet en ſullen moghen zeplen minder in als getal dertigh / gheacompaigneert met twee Schepen van Oozloghe / ten waere die Commiſſaris (deur dien die Schepen wel gemontert waren / op hebbende de voozſchreben Vloote ten minſten xx. Gotingen) goet bonde de ſelbe met een Conboper te laten uyt-zeplen / ende ſullen deſelbe Schepen geconbopert worden tot in de Sondt / alwaer de voozſchreben Conbopers ofte Conboper ſullen blijven leggen / ter tijdt ghelijcke van xxx. Schepen van Ooſten gekomen ſullen zijn / ende als dan deſelbe wederom Conboperen tot in deſe Landen / welcke voozſchreben gemonteerde Schepen ſullen genieten tot ſubſidie van hare onkoſten / een halve quaert pour cento , van de ongemonteerde Schepen ende goederen in de Vloote weſende / te verdcelen na de gewichte van de Gotingen.

Dat by gebreck van Conbopers tot voozderinghe van de Navigatie / de Schepen vooz Zee ghereet liggende om nae Ooſten te varen / gheoozloft ſal zijn uyt te zeplen / als oock uyt de Sondt nae deſe Landen te komen / ſoo bezre deſelbe 't ghetal van xxx. excederen ende te ſamen ten minſten veertigh Gotingen ende ander Wapenen ende Ammunitie na advenant moghen uytbrengghen / midts eerſt ende al voozen ten oberſtaen van den Commiſſaris ghemaectit te hebben een goet Admiraelſchap / om alle periculen te voozkomen / ende die ſchade de welke eenige Schepen van 't voozſz. Admiraelſchap van de Opandt ('t welck Godt verhoedt) ſoude moghen komen te lijden / ghelijck pro rato van de waerde van 't Schip ende goet te draeghen / waeromme alle die voozſchreben Schepen ende goederen in 't maecten van 't voozſchreben Admiraelſchap ſullen moeten ghepziſeert ende ſoo wel in laas van ſchade ende voozdeel daer nae werden ghereckent.

Dat die ongemonteerde Schepen tot ſubſidie ende verballinge van de onkoſten van de gemonteerde Schepen ſullen betalen aen den Admirael / na de waerde van Schip ende goet een quaert pour cento , al eer 3p uyt zeplen / 't welck 3p ſullen mogen brengen in haberije / midts leberende quitantie van den Admirael / welke penninghen verdcelt ende ghenooten ſullen worden by alle de ghemonteerde Schepen / nae rato van 't gewichte van hare Gotingen / wel verſtaende dat de gene die maer een Gotingh op heeft / mede ſal moeten contribuieren ende niet genieten / als oock en ſullen die twee Gotingen op ſullen hebben / niet wegende boven twaelf hondert pont.

Dat alle de ghemonteerde Schepen nae advenant van haer Gheſchut ſullen moeten werden voozſien van allerley Ammunitie tot diſcretie van de Commiſſaris.

Dat oock geene Schepen uyt deſe Landen nae Noozweghen / ofte uyt Noozweghen nae deſe Landen ſullen moghen zeplen / ſonder by haer te hebben twee Conbopers ofte Onder-Admiraelſchap als voozen. Ende ſullen de voozſz. Con-

boopers met eenighe Schepen in Fleckero / ten ware die Conboopers eenighe boozderen dienste op andere habens aen Noozwegghen konden doen / ende daer nae wederom datelijck komen in de boozschzeben haben van Fleckero / ende aldaer blyben liggen den tijt van twaelf dagen / op dat die Schepen in d'ander habens gheladen zijnde / tijt hebben in Fleckero te komen / ten ware zy in Fleckero komende / aldaer een Vlote van dertig Schepen bonden ghereet ligghen / met de welcken zy in sulcken ghevalle sullen boozs baren.

Item / soo pemaent hem verbozderde sonder Conboop ofte Admiraelschap uyt dese Landen nae Oosten ofte Noozwegghen / ofte uyt de Sont ende Noozwegghen nae dese Landen in manieren als vooren te zeplen / ofte van 't Conboop ofte Admiraelschap hem begade directelijck / ofte indirectelijck / dat alsulcke Schipper verbeuren sal / te weten: Van elck Schip uyt dese Landen nae Oosten zeplende / twee hondert pont. Van oosten komende / vier hondert pont. Op Noozwegghen zeplende hondert pont / ende uyt Noozwegghen komende / twee hondert pont / de welcke sullen werden geexecuteert by de Collegien van de respectibe Admiraliteyten daer de boetschuldighe aenkommen. Ende daerenboven noch alkeen dragen alle de schaden / die welck alsulcken by den Wyandt souden moghen werden ghedaen / sonder dat de Creeders ende Koopluyden yet tot zyn rantsoen ofte schade sullen contribueren: Behalven dat alsulcken Schipper / indien hy van de Vlote is ghezeylt ofte ghedwaelt / sonder hem by 't boozs. Admiraelschap te konnen excuseren / alle de schade ('t welck Godt verhoede) die onder 't Admiraelschap vanden Wyandt soude mogen werden ghedaen / indien hy onghenomen is over-gekomen *pro rato*, van zyn Schip ende goederen / sal moeten helpen dragen: Ende sullen de boozschzeben boeten bekeert worden / te weten van de Vlote ofte Admiraelschap sijn ghezeylt / tot prosyte van het Admiraelschap ofte Vlote. Ende van de ghene die sonder Conboop ofte Vlote uyt dese Landen / ende uyt de Sont ende Noozwegghen herwaerts ghezeylt zyn / tot prosyte van den Armen: Welverstaende dat hier onder niet begrepen en sijn de Schepen die by Westen der Boes laden om nae Westen te baren: Maer ingeballe zy t'eenigher tijdt in dese Landen mochten komen te lossen / dat de selve mede sullen verbeuren de boozs. boeten.

Van gelijcken dat de Berggher-baerders mede van de boeten sullen geextimeert weesen.

Soo pemaent in de boozs. Vlote uyt manlijckheydt des Wyandts een Schip op het lijf zeplde / ende daer ober schade quame te lyden / sal hem alsulcke schade by 't Landt werden voldaan / ten ware dat des Wyandts Schip daer ober quame te sincken: In welcken ghevalle de schade hem dubbelt sal werden gerecompenseert. Ende soo verre de gene die den Wyant zyn Schip in den gront zeplde / even wel zyn Schip behielde / sal daer booren ghenieten de waerde van sijn Schip ende goedt / 't welcke ghenoren sal werden d'een helft booz 't Schip ende goet / ende d'ander helft booz den Schipper ende Stuerman / ende d'ander Scheeps-volck / hooft booz hooft.

Item / soo verre eenigh Schip van den Wyant by het Admiraelschap ofte Vlote ghenomen werde / sal het selve Schip met alle zyn toebehooren / weesen tot prosyte van de ghene die daer toe assistentie ende hulpe gedaen hebben / ende daer-en-

daerenboven gheñieten twee maenden Solts/ van soo veel hoofd. n als op het veroverde Schip gedient hebben.

Ende om de Schepen ende Vloten by nacht in goede ordze te houden/ sal den Admirael ofte Conboyer altijt het vper oft licht voeren. Ende dit alles by probisie/ ende tot anders sal zijn gheordonneert.

Schips-Rechten ende Ordonnantie.

Gheordonneert ende gemaect in de vergaderinghe van de seer oude Hanze-steden, op den algemeynen Hanzen-dag, gehouden binnen Lubeke, in den Jare ons Heeren, 1591.

Gedrukt in de Keyserlycke vrye Ryckx-Stadt
Lubeck/ door Assuerum Kroger. M. V. K. C. X. I.

Schipper geen Schip bouwen, ten zy hy hebbe alle zyne
Meede-Reeders.

TEn eersten/ soo en sal gheen Schipper hem onderwinden van te beginnen eenigh Schip te bouwen/ ten zy dat hy vooz allen by een heeft alle zyn Meede-reeders die met hem willen bouwen/ de welke allegader sullen moeten weesen personen wyt Hanze-steden/ ten waere dat hy de macht hadde 't selfde Schip alleene op te bouwen/ ende ter Zee-waert te voeren/ op peene ende verbeurte/ nae de groote van den Schepe/ van een halben Daelder vooz pegelijck Last dat het groot is/ te weten/ d'een helft te betaelen den Erbaren Raet/ ende d'ander helft den Armen/ &c.

Schipper met sijn Meede-reeders overkomen, eer
hy Schip bouwer.

2. Ten tweeden/ al ist dat een Schipper alle zyn Meede-reeders hadde: Soo en sal hy niet beginnen te timmeren oft bouwen/ ten zy dat hy eerst ende vooz allen met sijn Meede-reeders overkomen is/ hoe groot oft hoe kleyn/ dat is te seggen: hoe veel ellen kiels/ hoe veel voeten wyldde/ ende hoe veel hooghde dat boven-balcken sal hebben/ oft hoe diepe dat ghebonden sal zijn/ op dat het Schip niet grooter oft kleynder en zy dan de Meede-reeders 't selfde begeeren te hebben: Waer afeen Schriftelijck bescheyt ofte Charter sal ghemaect worden: Ende soo wat Schipper daer teghen dede/ die sal verbeurt hebben/ vooz pegelijck Last dat het Schip sal grooter zijn/ een oozt Daelders d'een helft te betaelen den Raet/ ende d'ander helft den Armen.

't Schip

't Schip niet timmeren , noch Wandt &c. verbeteren , sonder wetenschap ofte wille van de Reeders.

3. Als een Schipper met sijn Mede-reeders een Schip heeft / soo en sal de Schipper aen 't selfde schip niet timmeren oft beteren / noch eenigh ghewant daer by voegen oft brengen / sonder wetenschap ende wille van de Mede-reeders / ten zy dat hy in vzeemde Landen ware / ende bewijssen konde / dat de groote noot verseyshende ware / dat men 't schip / oft het schips-gewandt soude moeten betren / soude hy andersints dat goede schip deur die Zee brengen ende voeren : Ist dat de Schipper hier tegien doet / de Mede-reeders en sullen geensins ghehouden zijn in dese onkosten pet te gelden / &c.

Reeder by den Schipper voegen , om te raden als men bouwen zal.

4. Als een Schipper / met wetenschap ende wille van sijn Mede-reeders / wil oft sal bouwen : Dan sullen de Mede-reeders gehouden zijn den selfden Schipper by te voeghen een oft twee van de Mede-reeders / die den Schipper moghen helpen inkoopē op d'aldersproyfelijckste / alle 't ghene dat daer toe van doene oft van noode is / ten eynde dat alle saecken met de minste onkosten gheschieden moghen / op de pene van twintigh Daeders / den Schipper te verbeuren.

Reeders geen Waren op tijdt koopē , &c. tot Schips behoef.

Ende aenghesien dat oock somtijds behonden wordt dat de Mede-reeders uyt grooten eyzhen bate / d'ene Hondt / d'ander Hser / Dictualie / ende andersins boven de redelijckheydt aenstaet / tot grooten last van de Reeders / die ghereede geldt moeten gheben : Soo sal dit Artijckel / soo wel den Schipper als de Reeders / in deser manieren gherestringeert zijn : Als dat een pghelijck Reeder hem sal van nu vooztaen daer vooz wachten / ende niet sonder consent van een ofte twee van de Reeders ende van den Schipper / eenige Waren op tijt kopen / de welcke alsulcke dinghen tot eenen betamelijcken prijs / en na des Schippers beste verstandt / sullen schuldigh sijn te aenbeerden. Wat nu alsoo by den Schipper / ende sijn by-gevoeghde Mede-reeders van den Schepe inghekocht wordt / dat sal moeten neerstigh / van wie / ende hoe diere dat gekoft is / in rekeninghe gebrocht worden / &c.

Schriftelijck over-geven , wat ende hoe veele men tot de reyse behoef.

5. Desgelijcks sal oock gheschieden / als men in Godts name / een Schip wil uyt-reeden / alle d'welcke met wetenschap ende wille van de Mede-reeders ghedaen sal werden. Men sal oock schriftelijck ober-gheben / wat / ende hoe veele men behoef / ende van noode heeft tot de reyse / ende op dat alsulck soude moghen met voozdeel inghekocht worden / soo sullen de Reeders / een ofte twee van de Mede-reeders den Schipper by stellen op de pene ende verbeurte voozsedt / &c.

Schipper sal den besten koop soecken.

6. Als een Schipper alhier oft in een ander Hanse-stadt pet sal koopē / tot behoef

behoef van den Schepen / soo sal hy alle neerstigheyt doen om te krijgen den besten koop die hem mogelijk is / ende sal 't terstont ghetroouwelijck op schepen / met naem ende toenaem / van wien ende waer hy alsulck ghehoecht heeft / op dat de Schipper wy blybe van quaet vermoeden / &c. Ende ist dat de Reeder den Schipper oft Schryber daer in ongetrouwe bevinden / sulck sal booz diefte gehonden ende gestraft worden / &c.

Vracht ofte goet niet verstecken oft verswyghen.

7. Indien oock eenigh Schipper ofte Boots-ghesellen eenighe vracht ofte goet versteekt ofte verzwijghet / oft eenighe lijf-tocht verhochte ofte werch schonckie / oft oock yet anders hoe 't selfde ghenoeit mach wesen / ende den Reeder daer af geen goede rekeninghe en geeft: Sulck sal den ghenen die dat doet / als diefte gereekent / ende gestraft worden / &c.

Lijf-tocht in rekeninghe brengen , ten pryse als Borgbers koopen.

8. Mengesien dat oock bebonden ende ghemerckt wort / dat by sommige Schippers de rekeninghe van de upt-reedinghe ende lijf-tocht / als zijn vleysch ende ander saken / heel dierder in rekeninghe gebrocht worden / dan ons Borgers die anders in haerlieder hupsen krygen konnen: Oock almen 't selfde soude konnen te ondersoeken / soo en soude by abontuere altyts soo veel lijf-tochts in de Schepen niet gebonden worden / als wel in rekeninghe ghebrocht wort / waer upt wel te vermoeden staet / dat niet alleene de Schipper / maer oock de Reeder / in haer lieder hupsen 't geheel Jaer lang ghespyet worden / &c.

Daerom ten eynde dat dit quaet vermoeden soudent geweert worden / ende datmen op d'onschuldige niet en sonder eenigh quaet vermoeden hebben / soo sal Schipper ofte Schryber / niet soude reden / als zy haer lieder vleysch / ende ander lijf-tocht tot behoefte van den Schepen gaen koopen / met humlieden nemen / ten minsten een oft twee van zijn Medereeders: Welck vleysch sal in des Reeder's spijcker oft huys gesouten ende bewaert worden / tot dat de Schipper 't selfde doet te Schepen voeren / ende alsdan sal oock ten minsten een van de Reeder's tegenwoordich zijn / als die lijf-tocht in 't schip gedaen wort / om te sien wat booz lijf-tocht 't schepen geboert wort / op dat deur alle quaet vermoeden soude moghen verhoedt worden / &c.

Schipper geen Scheeps-lijf-tocht verkoopen.

9. Geen Schipper en sal oock van zijn Schips-lijf-tocht verkoopen / zijnde bytten Lande / oft op Zee / ten ware dat yemant op Zee zijnde / die soo seere van noode hadde / datmen hem upt een Christelijck medelyden eenige eetelijcke Ware ober liete / om hem upt honghers noode te verlossen / ende in 't leven te behouden / &c.

Maer als sulcks gheschiet / soo sal de Schipper 't selfde in reekeninghe brengen; Want indien de Schipper eenige eetelijcke Ware ofte dranch geraeckte te verkoopen / sonder 't ghelt dat daer af komt / in reekeninghe te brengen / 't selfde sal booz ongetrouwigheyt ghehouden / ende ghestraft worden.

Scheeps Lijf-tocht de Reeder's overleveren , nae dat de pryse ghedaen is.

10. Als nu het Schip wederom te huys is gekomen / dan sal de Schipper schuldigh

digh zijn d'over-ghebleven schips Lijf-tocht den Reeders ongheepscht ober te leveren.

Schipper moet hem klaer maken, om binnen twee ofte dry dagen als den wint goet waeyt, te varen.

11. Menghesien oock dat onder veel Schippers groote onachtsaemhepdt ende versumpthepdt bebonden ende ghemerckt wort / tot groote schade ende achter-deel van den Koopman / waer deur oock dickwils de reyse versumpit wordt / ende des Koopmans goet / sonderlinge het Graen gheheel te niere gaet ende verberst / te weren / deur lantsame upt-vedinghe / waer deur oock menigh Koopman hem heeft ontsien ende onthouden van pet in onse schepen te laden / te meer om datmen eertijds heeft bebonden / dat sommighe Hollanders / oft oock ander meer / die alsoo groete schepen voeren als onse schepen zijn / wel twee-mael laden ende lossen komen / eer eenighe van den onsen gheladen hebben. Ende dat noch meer te beklagen is / als sommighe van henlieden hun schepen schoon gheladen hebben ende alle Lijf-tocht ende ander noordzusten 't schepe hebben / soo en mogen die in acht oft neghen dagen daer nae / al is de wint goet ende schoone / van hier niet ghevocht worden / &c.

Waerom geordonneert wort / dat van nu voortaan een pegghelijck schipper zijn faecken alsoo schicken / zijn lijf-tocht in tijds bezorgen / ende met zijn Reeders reeckenen ende hem klaer maecken / oock zijn volck hun huure geben / op dat hy het laerste goet in genomen hebbende / oft ten langsten binnen twee oft dry daghen daer nae / soo verre de wint eenigints goet is mach 't zeyle gaen / op de pene oft verbeurte van vijftigh Honghersche Ducaten.

Maer inghevalle oock eenigh Reeder onachtsaem oft dzalende ware in 't gelt vande upt-vedinghe te gheben / die sal in de seifde boete verballen zijn / ende sal de Schipper moghen op des Reeders ghedeelte Bommerje ghelt op-nemen / ten epnde dat hier deur de schipper niet opgehouden en werde. Sullen oock wederomme de Kooplieden waer nemen den tijdt die de gheordonneerde Dzicht-meesters hun sullen ghestelt hebben / om haerlieder goeden 't schepe te seynben want ist dat zy daer in onachtsaem vallen / soo en sal de schipper daer nae niet wachten / nochtans sal evenwel de Koopman hem zijn volle Dzicht betalen / soo verre als de schipper hem zijn रुपinte wijfet oft op de plaetses ledigh boert.

Schipper reeckeninge doen, ende alle de Reeders de wete te doen.

12. Als de Reeckeninghe den Medereeders sal ghedaen werden / dan sal de schipper alle de Medereeders de wete daer afdoen / waer oock alle de Reeders sullen by-komen / ende indien yemant pet anders nootsaekelijck te woene hadde / die sal een ander in zijn stede seynben / ofte yemant van zijn Medereeders volle macht gheben / op pene oft verbeurte van twee Daeders / te weten / den zenen Daelder den schepe ten besten / ende d'ander den Arimen / sonder ghenade. Wort oock yemant van de Medereeders daer toe versocht / ende daer niet en komt oft yemant van zynent wegen / de selbe sal schuldigh zijn vooz goet te houden alle 't gene dat de teghenwoordighe indien geballe sullen ghehandelt ofte gedaen hebben / &c.

Goet niet laden oft mede nemen sonder weten van de
Mede-reeders.

13. Gheen Schipper en sal booz hem selven alleene / oft met een / ofte meer van de Mede-reeders / eenigh goet oft Koopmanschap laden / in-nemen ofte voeren / sonder wete van d'ander Mede-reeders / sonderlinghe als daer eenigh boozdeel voorszanden is / maer sal de Schipper alle t' samen reeden / soo ist oock te kinnen geben : Want aengesien dat de Reeders alle t' samen reeden / soo ist oock wel behooslych dat zy alle t' samen het profijt genieten. Ist dat yemant hier tegen dede / dien sullen alsulcke goederen verbeurt zijn / ende sal daer-en-boven nae ghelegghentheyt vander saecke ghestraft worden / &c.

Schipper hem misgaende, mogen de Mede-reeders den
Schipper afstellen.

14. Ist dat eenigh Schipper hem selven misginghe teghen zijne Mede-reeders / sulchs dat die Mede-reeders behooslyche oorzake hadden / om den Schipper af te stellen / dan sullen die Mede-reeders de macht hebben om den Schipper af te setten / midts hem betalende zijn Schips ghebede / ghelijck den Mede-reeders haerlieder deel gekoft heeft / etc.

Schipper niet aennemen, ten zy dat hy thoont goet bescheyt van zyne
voorige Reeders wel gedient te hebben.

15. Dan nu booztaen en sal gheen Schipper / die van buyten hier in Stadt komt / of oock binnen der Stadt woonachtigh is / ende van te vooren eenigh Schip gheboert heeft / aenghenomen worden / ten zy dat hy van zyne Reeders die hy daer te vooren gedient heeft / goet bescheyt oft bewijs heeft / hoe dat hy met wetenschap ende wille / ende met goede danckweerdighe rekeninghe van zijn Reeders gheschepden is / op pene ofte verbeurte van dertigh Daeders / by den Reeders te geben / &c.

Schipper zijn huere accorderen met de Reeders, ende dan den
Schipper tegen den Stuerman.

16. Aenghesien oock dat de Pilooten oft Stuerlieden groote ofte hooghe huere afdzingen / ende dat den Schipper metter huere den Stuerman volgt : Soo en sal van nu booztaen geen Schipper aenghenomen worden / oft de Reeders sullen alboren zijn huere maken op alle daer-wateren : soo sal dan den Schipper tot zijn eyghen ende zijn Reeders profijt / weten met des stuurmans huere te maken Op pene ende verbeurte als vooren / by den Reeders te verbeuren / etc. Ende t' ghesuerde volck sal soo haest als den schipper dat in zynen kof neemts / van stonden aen zijn Herberghe in t' schip nemen / ende geen ander Herberghe soeken noch hebben / etc.

Admiraelschap niet breecken.

17. Aengesien datter veel Admiraelschappen ghemaect worden / ende sul-tel ghehouden / soo wie nu Admiraelschap bycket / ende dat daer oer yemant ghenomen wordt / dan sal de Schipper / die dat Admiraelschap heeft ghebozen / ghehouden zijn de schade met zijn eygen goet te betalen / maer heeft hy t' ghelt niet / soo sal hy dat voeten moeten met het ghene dat hy heeft.

Schipper Boots-gesellen huypren, ende hoe.

18. Gheen Schipper en sal van nu voortaan geen Boots-gesellen huypren / wat namen dat zy oock voeren oft hebben moghen ten zy dat zy hebben hienieder be-
hoorlijcke Paspoort van haerlieder voozgaende Schippers / met de welcke zy ge-
baren hebben / op pene ende verbeurte van twee Daelders vooz pegelijcke persone /
die hy sonder Paspoort sal niet hem nemen / d'een helft tot pzoofte van het schip-
per Ambacht / ende d'ander helft vooz den Armen / &c.

Maer alsoo die vzeemde ende verre gheseten Schippers niet en zijn over-al
bekent / ende oock eensoels niet en konnen schryven / ende alsoo gheen Pas-
poort en gheven konnen / waer upt groote ongherechtigheyt ende bedroch sou-
de moghen ryfen: soo sal den Oudermannen van 't Schippers Ambacht in
den Steden belast worden / den Bootsghesellen assulche Paspoorten byz ende
brantli te verleenen / sonder yet daer vooren te betalen: Waer onder niet en sal
worden verstaen / dat men in der noot / huypen Lande zijnde / niet en soude
moghen na ghelegghentheyt / sen vzeemde Bootsgheselle sonder Paspoort aenne-
men / &c.

Schipper sal zijn volck Paspoort geven.

19. Geen Schipper en sal zijn volck Paspoort weegheren / ten ware dat
't selfde hem soo onredelijck in zijn Schip / ofte andersins gedragen hadde / dat
geen Paspoort weerdigh ware: Ende ist dat zy / dien aengaende / niet en konnen
obereen komen / soo sal 't geschil gestelt worden tot kennisse van het Schippers
Ambacht / waer verklaert sal worden oft zy weerdigh sijn Paspoort te hebben oft
niet / op de Pene ende verbeurte voozsyt: Ende soo verre dat zy aldaer niet en
konnen vereenicht worden ende ober-een-komen / dan sal 't geschil gestelt worden
tot kennisse van der Oberghesacht / &c.

Schipper op vreemde plaetse Winter-lage leggen.

20. Als een Schipper soude moeten op vzeemde plaetsen een Winter-lage
houden / ofte andersints op peghelijcken tijdt stille ligghen / soo en sal gheen van
de Bootsghesellen van den Schepe gaen sonder zijn consent / op Pene ofte ver-
beurte van sijn halve huere / daer af sal toekomen d'een helft den schippers /
d'ander helft den Armen / &c.

Boots-ghesellen den Schipper niet dringen tot
meerder huere.

21. Inghelijcks als de Schipper sal zijn Boots-ghesellen redelijckertwijs
alle den Winter lang / oft op eenige ander tyden onderhouden hebben / dan en
sullen sy den Schipper niet moghen dzinghen tot meerder huere te geven / op
pene ende verbeurte van de halve huere / en voozs op straffe van den Cerba-
ren staedt.

Boots-ghesellen niet van den Schepe varen op Ancker
ligghende, dan met oorlof.

22. Gheen Bootsghesellen en sullen van den Schepe gaen oft baren / als zy
op Ancker oft andersins ligghen / op wat plaetse oft geweste dat zy oock zijn / son-
der oozlof van den Schipper / schryber / sturman / oft Hooghbootman / op Pe-
ne ende verbeurte / peghelijck Persoone van een halven Daelder.

Boots-gesellen aen landt, op den Boot ofte Schuyt passen.

23. Desghelijchs als den Schipper met zijn volck aen landt vaert / dan sal zijn volck schuldigh zijn / op den Boot ofte Schuyt te passen. Ende ist dat den Schipper dat selfde aen lant zijnde / van doene heeft / 't sal hem daer in moeten gewilligh zijn. Ende soo haest als den Schipper de Boort-gesellen ghebiedt 't Schepe te varen / ende daer-en-boven dan permant aen lant blijft / ende dien avont ofte nacht niet t'schepe en komt / die sal zijn teer-hoest verbeurt hebben / oft met ghebanghenisse ghestrafst worden / &c.

Boots-gesellen verbeteringhe geven, als de Reyse verandert.

24. Als een Schipper zijn Boots-gesellen heeft ghesuert op Vrankrijck / ofte elders-waer / ende 't ghebiele dat den Schipper van zijn Feeders / oft van eenighe andere advijs kreghe / dat zy vermoeden dat op een ander plaetse beter profijt te doene ware / soo sulien zy den Schipper moeten volghen / dies sal den Schipper henlieden verbeteringhe van loon beloben. Maer ist dat zy / betteringhe van den loon aengaende / niet en konnen te samen eens worden / soo sal de betteringhe van den loon staen tot kennisse ende seggen van goede ende onparijdighe Schip-varende Mannen / oft van den Ouder-mannen / soo wanneer de reyse ten eynde is ghebocht / &c. Ist dat permant hier teghen doet / ende eenighe nuypertije boozselt / die sal als een Nuyp-maecher ghestrafst worden / &c.

Op de wacht gestelt, niet slapen.

25. Soo wie op de Wacht ghestelt zijnde / slapende bevonden wort / die sal in de buffe gheben hier schellingen Lubecks / ende in ander vzeemde plaetsen zijnde / de waarde van dien / tot profijt van den armen.

Soo wie slapende vindt den genen die op Wacht ghestelt is / ende sulcx niet aen en brengh / maer verhoogh / die sal twee Schellinghe in de buffe geben.

Boot ofte Schuyt niet los maecken sonder oorlof.

26. Gheen Boots-geselle en sal hem verbozderen den Boot ofte Schuyt los te maecken / sonder oorlof van den Schipper ofte Stuerman / op straffe van ghebanghenisse.

Te straffen die hun verhueren, daer voor zy niet en mogen bestaen.

27. Menghestien datter oock groote fouten gheschieden / daer deur groote schade gheschieden / als dat dickwils sommige hun upt-geven booz Stuerlieden / Hoogh-bootsmannen ofte Officieren / die daer booren niet en moghen staen oft dienen / alsulcke sullen haerlieder huere verbeuren / ende nae dat zy de reyse sullen volbocht hebben / na gheleghentheyt vander saecke ghestrafst worden / soo verre de Schipper kan goet doen met twee Mannen met eeren / ofte met zijn volck / dat de Boort-geselle niet nut oft gheschickt ghenoegh en ware / om te bedienen 't ghene daer booz hy hem selven heeft upt-gegeven / &c.

Boots-gesellen huere in drie deelen te betalen.

28. Menghestien oock dat die Boots-gesellen somtijts hun moettwilligh tegen

den schipper stellen / nae dat zy haerlieder volle huere ontfanghen hebben: Soo en sal van nu voortaan gheen Schipper zijn Bootds-ghesellen haerlieder huere betalen / andersins dan in drie deelen / te weten / een deel als hy afbaert / ende een ander deel als hy loffet / ende het derde deel als de reyse volbrocht is / op penne ende verbeurte van thien Daelders / den Ambacht vanden Schippers te betalen / &c.

Moetwilligheydt tegen den Schipper.

29. Ist dat een oft meer hun moetwilligh teghen den Schipper stellen / ende ongetrouwe bevonden worden / ende dat sulchs met een oft twee van de Boots-ghesellen mach goet ghedaen worden: Dan sal den Schipper macht hebben t'zinder gelegheeder tijdt den selfden aen landt te stellen / aldaer eenigh volck woonachtigh is / waer teghen d'ander Bootsghesellen hentieden niet en sullen stellen / maer helpen den schipper zijn reyse volbrengen / op verbeurte van haerlieder huere / ende voort op hooge straffe van der Overigheydt / &c.

Boots-gesellen in breucke vallende.

30. Soo wanneer de Boots-ghesellen in de breucke vallen / ende dat alsdan de een teghen den ander niet getuyghen en wil / dan sal de schipper by zynen Eedt gebraecht worden / ende sullen de gene die daer de breucke schuldigh zijn / alsoo gheschraeft worden. Indien t' oock ghebeurde dat d'een den ander t'schepe zijnde / doot sloege / den schipper sal den doodsflagher in het yser slaen / ende brengen hem voor d'eerste Gerichte / om alsoo nae ghelegentheyt vander saecke gheschraeft te worden / &c.

Boots-gesellen geen gasten houden , sonder wetenschap van den Schipper.

31. De Boots-ghesellen en sullen oock t'schepe gheen gastrije houden sonder wetenschap ende wille van den schippers / op Dene ende verbeurte van haerlieder halve huere / &c.

Boots-gesel zijn Wif des nachts niet Schepe houden.

32. Gheen vande Boots-ghesellen en sal nachts zijn Wifs-vrouwte by hem in t' schip houden / op Dene ende verbeurte van eenen Daelder.

Niet schieten sonder bevel.

33. Gheen Boots-ghesellen sal schieten sonder bevel van den schipper / ende ist dat penant daer in beslaghen wort / die sal dat Krupp ende loot dubbel betalen / &c.

Chene breucken verfwygen.

34. Ist dat de schipper alsulckie breucken / die / ghelijck booren gheseyt is / souden moghen vervallen zijn / als de reyse volbrocht is / gheraachte te verfwygen / die sal verbeurt hebben vijftigh Daelders / d'een helft tot profyte van den Gerichte / ende die ander helft voor den Armen / &c.

Tegen Vrybuyster ter weere stellen.

35. Als een Admiraelshap is ghemaccht / ende gebielen datter een Dyrbuyster aen voort quame / soo sal alle t' schip-volck schuldigh zijn hun ter weere te stellen / op de verbeurte van hentieder huere: Ende ist dat penant daer deur ghe-

gheueft oft verlent wozt / die falmen doen gheuefen / ende fal als habberje op 't Schip ende goederen ghereeckent wozen. Maer indien hy tot sulcher onsterckhepdt gheraecht te komen / dat hy zynen kost niet meer en souden verdie- nen ofte winnen konnen / dan sal hem zyn byzoot / soo lange als hy leeft / gegeven wozen / &c.

Boots-gesellen in noot niet willen helpen.

36. Ende indien goet ghedaen mach wozen / dat eenighe van de Boots-ghe- sellen / in sulchen grooten noot / den Schipper niet en hebben willen helpen / ofte ontset doen / ende dat daer ober het Schip genomen wozt / de zelfde zal openbaer- lijk aen eenen starcke met roeden geuefelt wozen.

Boots-gesellen in noot geholpen.

37. Maer indien betwefen oft goet ghedaen wozt / dat de Boots-ghesellen in alsulken noot hun beste ghedaen hebben / ende ghewilligh zyn gheueft / ende dat den schipper sulchs heeft bezuynt ende niet en heeft willen bechten / dan zal den Schipper van dien tijdt voort / niet meer gheloof wesen eenighe Schepen te voeren / maer eerloos geacht wozen / ende voort geen Man met eeren gehouden wozen / &c.

Ballast wercken ter plaetsen , daer die is geordonneert.

38. Mengesien oock dat menighmael doot lupighepdt ende onachtsaemheyt van de Boots-ghesellen / den Ballast niet en wozt ghebrocht ter plaetsen die daer toe gheordonneert is / maer in 't water geworpen / tot grooter schade van de diepte : Soo zal van nu voortaan daer op een beter toeficht genomen wozen / ende zal den ballast op zyn geordonneerde plaetsen ghebrocht wozen / op de straffe van pegelijc- ker Stadts Overigheyt / &c.

Boots-gesellen aen Landt gellagen , ofte gequetst werden.

39. 't Geschiet oock wel dat die Boots-ghesellen sonder oozlof aen lant gaen / ende gheslaghen ofte gheueft wozen / maer dan en is de schipper niet ghe- houden die te doen gheuefen. Maer ghebeurt sulchs in 't doen van zynen ar- beyt ofte handel / dat heeft een ander oozsaechte / als dan moet hy die doen gheue- fen / &c.

Schade geschiedende ende door afwezen van Boots-gesellen.

40. Indien eenige groote schade gheschiede deur het af-wesen uyt den sche- pe van eenigh Boots-geselle / ist dat die de middel niet en heeft om de schade te voldoen / hy sal daer vooren jaer ende dagh tot water ende byoot gebangen lig- ghen : Ende indien deue sulchs zyn af-wesen 't schip gheraechte te sincken / ende datter pemaent in 't schip doot blijft / die sal aen zyn leven ghestrast wo- zen / &c.

Bootsman hem onredelijck dragende , mach men oorlof geuen.

41. Ist dat de Schipper eenigh Bootsghesellen krijgt in zynen kost / die hem / eer hy af-baert / onredelijck draegt / ende men sulcx kan beuysen / hy mach hem wel oozlof gheuen. Maer ist dat hy hem behoozlijck draegt / ende dat den schip- per

per hem sonder schult oozlof geeft / dan sal hy hem gehouden zijn te betalen / ende te voldoen het derdedeel van de huere dat hy soude moeten gheleet ontfanghen / ende dat upt zijn eyghen boze / sonder 't selfde den Kreeders in reeckeninghe te brengen / &c.

Boots-man niet oorlof te geven sonder redelijcke ende wettelijcke oorfaecke.

42. Ist dat een Schipper sonder redelijcke ende wettelijcke oorfaecke / zijn Bootsghesellen oozlof gheeft / 't zy in Vlaenderen ofte elders / daer men eerst lofset / oft anderwerf wederomme ladet / dan sal de Schipper schuldigh zijn hem te betalen zijn volle huere ende teer-kosten / &c.

Ist dat oock de Bootsgheselle begeerde Oozlof te nemen van sijnen Schipper / als de halve reyse ghebaen ware / dan sal insgelijcks de Bootsgheselle schuldigh zijn den Schipper de gheheele huere ende teer-kost te betalen / &c.

Boots-man oft Officier weg loopende.

43. Ist dat eenigh Bootsgheselle oft Officier / nae dat hy de halve huere heeft ontfanghen / upt den Schepe wegh loopt / den selfden sal / als hy ghekeeghen wort / tot een straffe / ende anderen tot een exempel een brant-merck op de haeck gebrent worden / &c.

Schip brekende, zijn de Boots-gesellen hulpe schuldigh.

44. Ist dat den Schipper geraeckte Schip-bruicke te liden / dan zijn de Bootsghesellen ghehouden 't goet / takels ende touwen te helpen bergen / waer vooren de Schipper henlieden een rebelyck berghe-gelt sal geven : Maer heeft hy geen gelt / soo moet hy henlieden weder brengen ter plaetsen daer hy die gekregen heeft / soo verre als zy hem willen volghen. Maer helpen zy hem niet / soo en is hy niet ghehouden henlieden eenige huere / oft yet andersins te gheben / als 't schip verloren is / &c.

Scheeps Volck sieck werdende.

45. Ist dat yemant t'schepe sieck wordt / den Schipper is schuldigh den selfden upt den Schepe te laten brengen / ende in een Herberge te leggen / ende oock hem licht te geven / daer mede hy by nachtre sal moghen sien / ende oock met een Boots-gheselle oft yemant anders doen bewaren / ende oock van spyse ende drank hem voorzien / ghelijck hy in 't schip heeft / ende ghelijck de siecke ghebruyck heeft als hy ghesonde was / meer en is hem de Schipper niet ghehouden te geven : Oock en is de Schipper niet schuldigh nae hem te wachten / maer mach wel t'zeple gaen / want ist dat hy weder gesont wordt / hy zal zijn gheheele huere genieten / ende ist dat hy sterft / dan sullen zijne Erfgenenamēn zijn huere ontfanghen / &c.

Boots-gezellen oproer ende verbondt tegen den Schipper maackende.

46. Ist dat eenighe Boots-ghesellen oproer ende verbont maecken teghen den Schipper / ende hem soo verre dwinghen / dat hy sonder eenighe sonderlinghe noot in een Haven moet loopen daer hy niet en soude behooren te wesen / met berkes oft schade van Schip ende goet / ende dat zy hem dan teghen zinnen

danck ende wille ontloopen / de selfde ghekegghen zijnde / sullen lijflijck ghe-
straff worden.

Schipper sal den Boots-ghefellen geen oorfaecke
geven tot oproer, &c.

47. De Schippers sullen oock wel toefien / dat zy selfs den Boots-ghefellen
geen oorfaecke en geben tot moettwille ende oproer / ende een peggelijck van hen-
lieden laten volgen haerlieder welberdiende ende bespzoocken huure / sonder een-
nigh af-trechen oft besnyden / waer af dicktwils slachte vallen: Ten ware dat
hy boozgaende aenhooren ende goet duncken van de Mede-reeders van den
Schepe / na dat de Keyse volbrocht is / pemant om zijn verfiens willen / yet
soude moeten afgeroeken worden.

d'Een Schipper d'ander Schipper-volck onderhuurende.

48. Ende aengesien dat dicktwils gebonden wort dat d'een Schipper den an-
der zijn volck onderhuurt / niet tegenstaende dat zy eenighe tijdt in zynen kost
zijn geweest / 't sy deur groote hure te geben oft deur schobne woorden: Soo
sal alsulcke Bootghefellen den Schipper dien hy verlaet / geben die halve huure
die hy bedingt heeft / ende de Schipper die hem alsoo onderhuurt heeft / sal
verbeurt hebben 10 Daelders / d'een helft te betalen den Heeren / ende d'ander
helft den Ambacht van den Schipper.

Schipper buyten 's Lants van hooger hand aen ghehou-
den, oft op vracht wachten.

49. Is 't dat oock geseheit dat een oft meer van onse Schippers buyten
's lants deur machtighe Heeren / oft eenighe Oberighejdt aenghehouden
worden / oft dat zy by faute van Sout moesten op vracht wachten / ofte
oock om ander oorfaecken / na 't goetduncken van den Schippers / tot
posijte van henlieden Reeders / moesten stille ligghe / ende dat alsdan
de Woodts-ghefellen besonder ligghe-ghelt hebben / soo en sal de Schip-
per / mits dat hy hen lieden middeler tijdt met spysse ende dranck sal ou-
derhouden hebben / niet ghehouden zijn noch oock vermoghen alsulcken
ghelt te gheben. Ende indien de Schipper ghedronghen wert den Woodts-
gefellen verbeteringe te geben / soo sal 't staen tot kennisse ende segghen van goe-
de Mannen / ter eerster plaetse daer men sal lossen / oft zy dat zullen hebben oft
niet. Ende ist dat pemant van de Bootghefellen daerom gheraecte van den
Schepe te lossen / die sal na 't goet-duncken vander oberichejt / aen sijn lijf
ghestraft worden.

Schipper sal den vierden penninck hebben van ghelt ofte
ghelsteenten te voeren, &c.

50. Ist dat eenigh Schipper ghegeben wort in bewaringhe om ober te bren-
ghen eenich kostelijck ghesceente / ghelt / ofte yet anders ghelt-weerdich / booz
een secker bedinghet drinck-ghelt / d'welcke hy meer moet gaep slaen dan an-
der vracht-goeden / daer af sal hem komen de vierde penninck / ende oock niet
meer ghegheben worden / d'ander dzye ober-schietende penninghen sullen den
Reeders van den Schepe volghen / mits dat de schipper in sijn Cognossement
daer voren heeft verbonden / ende te pande ghestelt het Schip met alle sijn toe-
behoorte / 't welcke alleene den Reeders toe-hoort.

Schips Rechten ende Ordonnantien.

Boots-gefallen 't Sout by een vegen.

51. Oock sullen van nu voortraen / als booz de Stadt sullen Pramen ofte Lichters met Sout ghebracht worden / de Reeders onder hen lieden malkander leveren / des sal de Schipper in pghelijche Prame ofte Lichter een van sijne Boortghefellen schickten ende stellen / om 't Sout by een te vegen / ende oock om gaep te slaen / dat de eenen soo wel als den anderen te rechte ghemeten wordt / noch sal hem de Schipper / of penant anders van synen 't wegen op sijn Schip binden / op Dene bande Overicheyt / &c.

Lijftochten der Bootsgefallen op de Reyse.

52. Nenghesien oock dat ober een langhen tydt herwaerts / aengaende de Lijftoecht van de Boots-gefallen / tot grooter beswaringhe van de ghemeene Reeders van den Schepe / alderhanden ongheregelijheden gheschiet sijn / soo sal daer mede ghehandelt worden als hier na volghyt. Als dat gheen Boortghefellen die na Spangien oft Vranckryck sullen zeplen / eenighe Lijftoecht sulden ghenieten in het derwaerts zeplen. Maer als de Schepen volkomelijck sullen in Spangien gheladen wesen met Sout oft Vracht-goeden / dan sullen de Schippers hen lieder Boots-ghesellen de byre kost geven. Ende als deur de dier- te van 't Sout / oft by ghebreke van Vracht-goet / de Schepe niet volkomelijck gheladen en worden / dan sullen de Boots-gefallen ghehouden sijn haer lieder eyghen Lijftoecht selfs te koop en ende betalen. Ende is 't dat de Schipper hen lieder eenigh gheyt daer toe leent / dat sal hy hen lieden aen haer huure hooren als sy ter plaetsen komen daer men lossen moet / oft hy sal 't van den sijnen missen / ende geensins den Reeders in reecheninghe brengen. Maer op de Schepen die in Vranckryck laden / sullen altyds de Boots-gefallen hen lieder Lijftoecht selfs betalen / &c.

Oock en sullen gheen Boots-gefallen haer lieder Lijftoecht verkoopen / dan alleene ter plaetsen daer 't Schip gelost wert : Maer de Reeders van den Schepe sullen altyds de naeste sijn / als sy de Lijftoecht van de Boots-gefallen begeeren te koop en. Nenghesien oock bevonden wordt / dat als de Schepen in de Oost-Zee oft na Hollant zeplen / met Koozn oft Sout gheladen zijnde / ghelost werden sommighe Boots-ghesellen hun verbozderen eenighe comen Koozn of Sout booz hun eyghen daer upnemen / dewelcke dickwils daer in niet gheladen en hebben / waer deur den Koozman grootelijcks aen de mate verkozt wort : soo en sal van nu voortraen niemant van het schip volck van het in geladen Sout oft Koozn / yet booz hem selven nemen / ten sy dat niet twee van de Kooptieden die dat Schip geladen hebben / oft niet ander Persoonen die niet suspect en sijn ghenoechsaem betwefen wort / hoe veele dat hy daer in heeft gheladen / ende sulcks mach hy met goede reden wederomme daer up nemen. Is 't dat vermandt daer teghen doet / die sal als een ongherrouwe man daar boozen ghestraft worden.

Ende alsoo bevonden wordt / dat de Schippers ende Stuurlieden hen selven meer ladinghe toe eyghenen / ende oock den Boots-ghesellen meer toe laten doen van ouden tijden 't ghesuyckel is / te weten / dat sy ende de Boots-gefallen vermoghen van Sout ende Koozn te laden / tot schade en achterdeel van de Reeders : soo sal dat van nu voortraen aldus onderhouden worden. Te weten / de Schipper ende

ende stuurman elck xij. Tonnen booz een last: den Officieren / peggelijck van hen-lieden ses tonnen / den Boors-gezellen elck vier tonnen / den Kock / Capite-wachter ende Kocks knecht elck twee tonnen: Maer van Terwe ende Kroozen / den schipper ende stuurman elck xx. schepels / den Officieren elck vijftien / den Boors-gezellen elck xiiij. / ende den lesten elck vijff schepels. Ende soo vele sal hen-lieden gheoorloft sijn te laden / als dat booz sijn selben is.

Schipper zijn deel verkoopende.

53. Nademaal oock dichtwils gebeurt / dat een Schipper wpt hooghmoet ende tot wijt van de Reeder's sijn deel schips boven de weerde verhoopt / sos dat den Reeder's die den koop moghen vernaderen of daer in treden / niet gheleghen is sulckis te doen: Soo sal hier tot kennisse ende segghen van goede Wannen ghestelt worden / ende sulden niet meer schuldigh sijn daer voozen te geben van de behoortijcke weerde / &c.

Schipper het Schip verbodemen.

54. Is 't dat een schipper moectwilligh het schip verbodemt / oft sonder noot in een haben zeplet / daer op hy niet bezacht en is / soo sal den schipper ghehouden sijn wpt sijn eyghen Wofse den Reeder's goet te doen de schade die sy daer by konnen reechenen. Ende ist dat hy daer de goederen van den koopman ende 't schip komt te verkoopen ende hem quijte maectit / ende alsoo den Reeder's schip ende goedt af-handigh maect / men sal den selfden in geen Hansestadt tijden / maer by lijflijck sonder eenige genade / &c.

Van Bodemerye op't Schip te nemen.

55. Aenghesien oock dat dichtwils groote swarigheden vallen van weghen de Bodemerye / op dat nu de drie deelen niet en souden merren onbypen beswaert worden: Soo en sal gheen schipper / als hy met de meestendeel van sijn Reeder's eens is / hem verboderen hen-lieder schip op verscheyden Landen wpt te reeden / soo langhe als hy by sijn Reeder is / ende die machtiigh is te speghen: Nock oock eenighe voozder Bomerye op't schip te nemen / dan sijn deel dat hy aen't schip heeft / mach verstercken. Ist dat eenich schipper daer teghen doet / soo sal de ghene die hem 't gelt ghedaen heeft / sijn penninghen soecken by des schippers goederen / ende niet op het schip / aengesien dat alle d'ander deelen by ende met geen Bomerye beswaert sijn.

Reeders omstemmende, sulden de minste voyfen
de meeste volgen.

56. Indien oock geschiede dat een oft meer van de Reeder's van den schepere in de uptreedige niet en wilde consent geben / sonderlinge als sy vermoeden souden dat op ander plaersen beter voozdeel oft profijt soude mogen vallen / sulcken gevalie soo sal daer mede gedaen worden na d'oude Constatime van der See: Te weten dat het minste deel van voyfen / sulden de meeste volgen / ende in gevalle dat hem demant wilde daer tegen stellen / dan sal den schipper met rade ende consent van sijn Medereeder's / macht hebben om soo veel gelts daer op te verbodemen als des selfs deel sal bezagen. Ende als de Keyse behouden ende volbracht sal sijn / dan sal hy de Hoof-penningen met d'opgelopen Bomerye / wpt het selfde deel betalen / sonder schade van d'ander Reeder's / so verre als des selfs deel schips mach strecken.

Schips-Rechten ende Ordonnantien.

Schipper buyten Landts bodemerye nemen, ende met wat reden.

57. Als een Schipper is buyten 's Landts / daer hy by sijn Kreeders van den schepe niet en kan komen / ende bewijfselijke schade aan sijn schip oft gherecht-schap lijdet / ende op die plaetse gheen gelt op wissel op sijn Kreeders en weert te krijghen / oft dat hy in sijn schip gheen goederen en heeft / die hy tot meerder voozdeel van den Kreeders / dan de Bomerye bedraghen soude / verkoopen mocht; Dan sal hy in alsvuicken gheballe ende noodt / om schip ende goet te bewaren ende te bergghen / macht hebben / om van wegen alle de Kreeders te samen / soo veel gheits op Bomerye te nemen / als hy tot beteringhe van de schade / ende ander dierghelycke nootfaecken van doene heeft / ende wat hy alsoo op Bomerye heeft op-ghe-nomen / dat sullen alle de Kreeders t'samen schuldigh zijn te betalen.

Extract upten Register van de Willekeuren der Stede Amsterdam / Geteykent met de Letter F. Sekundicht den seften dagh in Maey 1556. Presentibus den Schout / allen den Burgermeesteren / dempt Dirck Hillegansz. Otter / ende allen de schepen.

Alsoo mijn Heeren van den Gerechte bemerckende / etc.

I.
Item / dat alle Schippers die vooz 't Vlack lichten / ghehouden sullen wesen / vijf werck-daghen stilke te legghen met heure schepe / ten gherieue van den Koop-luden / niet tegensaende dat anders ende ter contrarie tusschen den lichters en Coop-luden ofte groot-schippers / vooz 't Vlack gheconditioneert mochtren wesen. In welke daghen den dagh dat sy inne komen sullen / niet gherekent en sal wesen / ten zy datse soo vzoeg binnen komen dat sy den Koop-man van hare komste gewaerschout sullen hebben / al-eer 't Excijs-hups des morgens opghedaen sal wesen / welcken dach als dan vooz enen dagh sal gerekent worden.

II.
Item / in de vzoofz. vijf dagen daer de Schipper leggen moet / daer sullen twee heplighe daghen vooz enen wercken dagh / ende enen heplighen dagh een vooz halbe wercken-dagh gherekent worden.

III.
Item / dat de Schippers die vooz Dampus lichten / gehouden sullen worden in de namen als voren / vzy wercke dagen te leggen.

Op hupden hebben mijne Heeren van den Gerechte interpreterende dese Keure / verkihaert dat de Schipper van alle de daghen die sy legghen sullen haben de vijf ofte drie daghen in desen gheroert / betaelt sullen worden / 't zy datse lossen ofte niet. Actum den xxj. Novembrijs 1591. Presentibus de Schout / alle de Burghe-meesteren / dempto

demyto Kenier Cant. ende alle de Schepenen. In kennisse van my onderterckient / A de Veer.

I D.

Item / soo wat dagen de boorsz, lichters boben de boorsz, bys oft drie daghen leggen sullen / daer af sullen sy hebben booz elckie wercke of heylighe dach soo vele als de ander lichters die booz deser stede lichten / ende dit tusschen 't minste ende 't meeste / ende na de veelheyt van den lasten die elcker Schipper voeren mach / des sullen sy oock ghehouden zijn te blijven leggen tot des Kooptmans believen / al na redenem.

D.

Item / dat alle de Schippers die met heuren schepen dooz de Sluysen mogen / ghehouden sullen zijn te lossen ter plaetsen daer den Kooptlieden belieft / ende sy bloten mogen / soo verde de Kooptlieden de helft van schieps last af daer ober ontfangen sullen / wel verstaende dat de Schipper booz mast te leggen ende ander arbeyt sal hebben eenen schellinck blaems boben sijn dagh-geldt / sonder meer.

Extract uyt het Kenr boeck van de Letter G. G.

Alsoo mijn Heeren van den Gerechten verstaen dat'er dagelijcx groote questie ende geschillen verrysen tusschen de Kooptlieden ende Schippers / deurdien de Kooptlieden den Schipperen willen hozten aen hare bracht 't gene in de Wot-schuyten / soo van asch / meel / peck / teer / wagenschot / klaphout / rasters / delen / sparren / ende ander telbaar Waren werdt vermindert / na dien de Schippers 't selfde ober-boozt hebben gelevert / ende alsoo by de Kooptman regard in 't ontfangen ende toe-tellen van de Waren ende Kooptmanschappen / mitsgaders op de getrouwigheyt van de Schuyt-voerders ende Lichters behoort genomen te werden / ende niet by den Schippers. Soo is 't dat mijne Heeren van den Gerechte / omme in 't gene boorsz. is te remedieren / by desen verklaren dat de Schippers van nu boorzaen sullen moghen volstaen / alhier ter Stede met eens de toe-tellinge van Waren / als Meel / Asch / Peck / Teer / Wagenschot / Claphout / Rasters / Delen / Sparren / ende ander telbaer Waren ende Kooptmanschappen / uypen Schepen oberboozt na behooren doende / ende dat aen de genen die by Kooptlieden aen boozt van den Schepen gesonden sullen worden. Ende 't selfde alsulckx gedaen zijnde / dat de Kooptlieden den Schippers als dan hare bedongen bracht ghehouden sullen zijn te betalen.

Gecondight in Amstelredam den vijfdem Mey, Anno 1576.

Observantie van den Ontfangh van 't Pacl-gelt.

Al schoonsel 't last van 12. Ton
 Almagero ofte roode schijf- acerde 't tome-
 ken of ton
 Alupn 't last tegen 4000. pont
 Alupn 't vat tegen 1600. pont
 Amandelen de bael
 Amandelen 't vatjen

Gul.	stuy.	pen.
0	2	0
0	0	8
0	5	0
0	2	0
0	1	0
0	0	8

Van 't Pacl-gelt.

Ampton of styffel wit 't last van 4000. pont
Anijs de bael
Anschobis de hondert tonnetjens
Appelen booz de tonne
Arpups 't last tegen vier hondert pont
Asche Booz asch 't last van vier hondert pondt
Asch Weed-asch 't last van twalef tonnen
Azijn 't vat van vier Oerhoofden
B lyen de pack
B arnsteen ofte Amber de tonne
Bier 't last van twalef tonnen
Blaeuwofel het tonnetjen
Blick dobbel Blick het vatjen
Blick enckel Blick het vatjen
Boeke-bellen het deecker
Boeckwept 't last
Boonen 't last
Boter 't last van tien tonnen tegen 3000. pondt
Bzandewijn 't vat van vier Oerhoofden
Bzasilien-hout 't last tegen vier duysent ponden
Baekelaer de sack/ ofte van 't last tegen 4000. ponden.
C Abelen ofte gheslagen Coutw-werck / 't last van vier duysent ponden
Cabel-garen 't last van vier duysent ponden
Caerden mette bozden booz de bael
Caerden booz de bael
Caes 't hondert stucks
Calmijn 't vat tegen seftien hondert ponden
Campezie-hout 't last tegen vier duysent ponden
Canceel 't fardeel
Canifas de bael
Canifas de hondert Oostersche rollen
Canifas de hondert Hoppe-sackx rollen
Canifas de hondert rollen
Cappers 't quarteel
Carstange van de hondert guldens
Catoen de bael
Claphout 't groot-hondert van 24. kleynhondert
Comijn de bael
Smits-holen 't salter
Colen Honts-colen de hondert ton
Cool-zaed 't last
Coper 't last tegen vier duysent ponden
Coper-roodt 't last tegen 4000. ponden
Courenten booz de Boot van seftien hondert pont
Cromhout van de hondert guldens
Curck booz de tien bozynen

Gul.	fluy.	pen.
0	2	0
0	1	0
0	2	0
0	0	8
0	3	8
0	6	0
0	0	8
0	3	0
0	2	8
0	2	8
0	2	0
0	1	0
0	0	8
0	0	4
0	0	8
0	0	4
0	2	0
0	3	0
0	5	0
0	1	0
0	5	0
0	6	0
0	2	0
0	4	0
0	1	0
0	1	8
0	0	8
0	0	0
0	4	0
0	1	0
0	2	0
0	2	8
0	2	8
0	4	0
0	1	0
0	6	0
0	1	0
0	0	8
0	0	0
0	4	0
0	3	0
0	6	0
0	3	0
0	4	0
0	4	8
0	0	8

Van 't Pacl-gelt.

D.

Dedeelen het vat
Deelen en alle Doozds-hout 't last
Deelen/ Duyffe-deelen/ 't schock
Droogerpe 't vat
Alle Drooge vaten

E.

Ebenhout 't last teghen vier duysent ponden
Erweten 't last

F.

Fijgen van de hondert hozen
Fijgen de thien tonneken
Fijgen Doodische Fijgen de thien koppel
Fiscet-hout 't last tegen vier duysent ponden
Fustepuen 't vat

G.

Gallen ofte Galnoten de bael ofte lias
Garen 't vat
Gansknepfels 't groot-hondert
Garst 't last
Geers 't last van twaelf tonnen
Gember de bael
Glas van de hilt van Oosten
Glas de schoof ofte kozf van Poymandien
Glas van de waerde van hondert guldens
Gomme de bael ofte lias

H.

Hapr Weber-hapr de bael
Haber 't last
Haringh 't last
Haringh/ gedroogghden Haringh/ of Boekingh/
Hars ofte Harpuy's 't last tegen vier 4000. pont
Hars de tonne ofte 't vat
Hafenoten 't last van twaelf tonnen
Hennipzaed vooz 't last
Hennis de ses schip-pont
Honigh 't last van twaelf smal-tonnen
Hoppe de sack
Hout 't last
Hupden/ drooghe Hupden/ 't hondert stueck
Hupden/ natte Hupden/ 't hondert stueck
Hupden/ drooghe Hupden komende uyt West-
Indien 't hondert stueck.

I.

Indigo/ of Coersenille/ vat/ tonneken/ of liasken
Ier 't last tegen vier duysent pont

Gul.	stuy.	pen.
0	1	0
0	0	8
0	1	0
0	0	0
0	2	8
0	2	8
0	1	0
0	0	8
0	5	0
0	1	0
0	2	0
0	2	8
0	2	8
0	1	0
0	2	8
0	6	0
0	0	8
0	0	8
0	1	0
0	2	8
0	0	8
0	1	0
0	4	0
0	1	0
0	2	0
0	0	8
0	1	0
0	2	0
0	0	8
0	1	0
0	2	0
0	1	0
0	2	0
0	4	0
0	1	0
0	3	0
0	4	8
0	1	8

Van't Pael-gelt.

	Gul.	flay.	pen.
K.			
K Arbeels plancken 't schock	0	5	0
Kisten gepackt met Houtwaren 't stuck	0	0	8
L.			
L Recken booz de pack	0	2	8
Ledige Schepen/ ofte geballast komende van Hamboggh/ Bremen / Embden / ofte die quartieren	0	2	8
De selve komende uyt Brancrijck ofte andere plaetsen /	0	6	0
Lymoenen gezouten 't vat	0	3	0
Dito de piype	0	1	8
Lymoenen van de duysent stucks	0	1	0
Lijnzaed 't last	0	3	0
Loot 't last tegen 4000. pont	0	5	0
Loot Pot-loodt 't last teghen vier duysent pont	0	5	0
M.			
M albesep 't vat van twee Booten	0	6	0
Meer-waep de sack	0	0	8
Meede de ton ofte aem	0	2	0
Mom booz 't last van twaelf Smaltonnen	0	2	0
Moscobische/ Groenlandische/ Nlandische/ Feroese/ ende alle Schepen komende van de Lapfche kust/ 't last	0	2	0
Moster-zaed 't last gestort ofze seiven-en-twin- tigh Mudden booz 't last	0	3	0
Mout 't last	0	0	8
N.			
N oordtische Schepen 't last Hout	0	0	8
O.			
O Chermoten van de hondert guld.	0	4	0
Ossen peder	0	0	8
Olj booz de boot ofte piype	0	4	0
Oljbeit 't quarteel	0	2	0
Orangte-appelen de duysent stucks	0	0	8
P.			
P apier de bael	0	2	0
Pastel de bael van acht hondert Ponden	0	2	0
Perk 't last van twaelf tonnen	0	0	8
Pijpe-dupgen 't groot-hondert	0	3	0
Pijp-hout 't hondert tot hondert twintig stucks	0	0	8
Potafsch 't vat uyt de Zond'	0	4	0
Dito de ton	0	0	8
Prummen 't vat 4. Oerhoofden per vat	0	4	0
Q.			
Q uick-silber booz de bel	0	1	0

R.

Riep-zaedt 't last
 Reude 't bat teghen sestien hondert ponden
 Riemen 't schock
 Rijs booz de dael
 Rogge 't last
 Rozijn booz tien baetjens
 Rozijn tien kozben

S.

Salm 't last van twaelf Smaltonnen
 Salpeter de tonne ofte bat
 Schaeltien ofte Lepen de dupsent stukks
 Schaer van de hondert guldens
 Schotse helen 't salter
 Schuyte-plancken 't schock
 Sijde de bael ofte kas
 Sijde Laeckens de kasse
 Siroop 't bat ofte 4. quartelen
 Slijpsteen de hondert guldens
 Soethout 't last van 4000. ponden
 Souda 't last van vier dupsent Ponden
 Sout het hondert
 Spaensche Seep de kasse
 Spaensche Seep 't bat
 Spaensche Wijn 't bat ofte twee Dijen
 Spaens-leer booz de douzijne
 Speck 't Schip-pont
 Staal 't last van vier dupsent Ponden
 Stockvisch 't last van twee dupsent Ponden
 Supcker booz de kist
 Sumack de bael
 Swabel 't last van vier dupsent Ponden
 Swartfel booz de hondert guldens

T.

Tack de Kanaster
 Taback booz 100. guldens
 Talck 't last teghen vier dupsent Ponden
 Carmetijn 't last teghen vier dupsent Ponden
 Carras ofte Dupf-steen 't last van twaelf tonnen
 Tarwe 't last
 Teer 't last van 12. tonnen
 Tin 't last tegen vier dupsent Ponden
 Tonne-meel 't last van twaelf tonnen
 Traen acht quartelen per last

Gul.	fluy.	pen.
0	3	0
0	2	0
0	1	0
0	1	0
0	0	8
0	1	0
0	1	0
0	2	0
0	2	0
0	0	8
0	4	0
0	0	8
0	2	8
0	16	0
0	16	0
0	4	0
0	4	0
0	5	0
0	5	0
0	5	0
0	1	0
0	2	0
0	6	0
0	0	8
0	1	0
0	3	0
0	0	8
0	4	0
0	1	0
0	4	0
0	4	0
0	2	8
0	4	0
0	2	0
0	3	0
0	1	0
0	0	8
0	0	8
0	5	0
0	0	8
0	2	0

V.

V Eeren de sack	0	1	0
Bellen/ Schaeps-bellen/ ghenaemt Bloo- ten/ sonder Wol/ de hondert stuchx	0	1	8
Bellen ghenaemt Smaessjes/ de hondert stuchx	0	1	0
Bellen/ rouwe Kalfs-bellen/ de hondert stuchx	0	1	0
Bisch 't last	0	2	0
Blas de 6. Schippsondt	0	1	0
Dieesch 't last van twaelf smal-ronnen	0	2	0
Bloeken/ ofte Schaer-hanz/ 't last tegen vier duysent Ponden.	0	2	0

W.

W erdye booz de hondert gul. van de Waren in de Lijst niet ghespecificceert	0	3	0
W agenschot 't kleyn-hondert	0	0	8
W asch 't Schip-pondt	0	1	8
W erch de ses Schip-pondt	0	0	8
W ijn/ Fransche Wijn/ 't vat van 4 Oerhoofden	0	3	0
W ijn-steen 't vat	0	1	0
W olle komende wyttten Westen booz de bael van twee hondert ponden	0	2	0
W olle komende van Oosten booz de sack van vier hondert ponden	0	1	0
W olle komende wyt Biscapen	0	1	0
W ouwe de tien poppen.	0	1	0

I Tem / alle andere Goederen die hier niet geschreven staen/ komende van ober
Zee in 't Die/ of Mars-diep/ sullen geben tot Pael-gelt van elcke xxv. gul-
dens 1. stuyber wy-gefert van goudt en silber/ daer af sal men gheben van elcke
vijstigh guldens twee stuybers.

I tem / een schipper en sal sijne Last niet mogen bycken / booz dat hy hem heeft
doen schryben by den Pael-meester / ende hy contrarie van dien dede / dat sal we-
sen tot des Gerechtes proeben.

Extract wylt het oude Register van de Erchjs des Stede van Amstelredam.

O p den vierden Decembzys Anno 1563. is dese Ordonnantie van de Pael-
hamer by seker fouten tusschen deser Stede ende der Stadt van Hoozn ghe-
wesen

wesen by den Rade van Hollant oecapzobeert/ als oock ghedaen is by den grooten Rade residerende te Mechelen/ teghen die van Enckhuyfen/ ende zijn de Bozgermeesteren van Amstredam metten Bozghemeesteren van Hoozn gheaccozbeert den 20. Februarij Anno xv C. dat men tot Hoozn onsfanghen sal booz Pael-gelt van elck Paert/ Offe/ Koepe ende ander beesten een half st. En boozt tot Enckhuyfen van ghelijcke beesten een ooztjen/ onsfanghen upt machte van ander accoozt/ etc.

Item/ een bat Blas j. st. Een bat Hennips j. st. Een bat Kabelgarens j. st. een schip pont Kabelgarens een ooztjen. Een last Blas ses waghe boozt t last/twee penninghen

Item/ alle goeden die over Wath komen/ sullen half gelt gheben: Dat is te weten/ die van over Cemis komen. Item wat van Ceuden of aen dese zijde vande Cemis komt/ daer en plachmen niet afte gheben.

Item/ aengaende de Camper goeden/ daer af salmen doen als in't boozgaende jaer ghebuyct is/ nabolghende overkomst by die van Campen ende deser stede ghemaect/ daer af men den Pachter van't Pael-gelt wel copije sal doen hebben indien hy die bezheerde.

Item/ de Pael-meesters sal een register maken ende al de Camper goede komende tot deser Haven van over-zee/ daer in registreren als hy dat naest sal konnen bedinden of vernemen over zijn redt/ etc. ende nu sal hy den Burghemeesteren van Campen overleveren/ omme hen teghens haren Bozgheren daer na te moghen reguleren.

Item/ de Vlinders-vaerders ende Hilanders-vaerders sullen gheben te Pael-ghelde van elck last soo veel als peder schip voeren mach/ indien't niet vol en ware/ na adbenant/ ende dit sal de schipper betalen/ ende weder onsfanghen vande Coopliden.

Item/ de Bergher-vaerders sullen gheben te Pael-ghelde van elck Turin / t 3p groot of silevn.

j. st. 3

iiij. st. 3

Ander Oordonnantie van goeden die Pael-gelt gheben.

Item/ ten eersten dat een pack van x. gheheele lakenen/ gheberwit xl. stucken/ of xx. Carzayen of rij. Fusteynen booz een pack/ gheben ende betalen sal te Pael-ghelde van des boozfs. is

iiij. st.

Alle wolle komende upt Schotlandt en van Nieu-hastel/ sal geben van elck pack te Pael-ghelde/ ende oock booz een last Salm.

ij. st.

Oordonnantie ende Taux / ghestelt by de E. M.

Heeren Staten Generael der vereenichde Nederlandtsche

Provincien/ op te voeringhe van den Schippers/ Stuurlieden/ ende Bootsghesellen/ wat sy booz haer Doeringhe in't inne-komen sullen mogen ghenieten.

Alsoo by daghelijcksche experientie meer ende meer openbaez wezden de groote frauden/ die worden ghepleecht onder't dechisel vande bootsmans voeringhe/ waer booz niet alleen de Coopliden ende Begogationen/ maer oock de gemeene middelen tot defentie van den Lande Cours

Cours hebbende / grootelijc verkozt ende vermindert worden : Die voornoemde E. Mog. Heeren Staten Generael / begheerende daer inne te voorszien / hebben by probisie ghevoornomeert / ende ghestatueert / ordonneren ende statueren mits desen / 't ghene hier naer volght.

Ende eerst.

Dat van nu voortaan niemant eenighe uytgaende goeder onder 't deksel van voeringhe in 't aen-gheben op ten Comtoiren van de Conbopen ende Licentien sal moghen verswoghen / mits-dien men niet en verstaet / dat van de uytgaende goederen eenighe voeringhe in 't minste sal worden ghenoten : Op pene van te verballen in de boeten ende verbeurten by den Placcate op de oberreder's der seiber ghestelt.

Van belanghende d'inkomen goederen / sullen de Schipperen ende Bootsghesellen vooz voeringhe ghenieten van Oosten komende : Te weten / Schippers ende Stuurlieden elck een half last Rogge oft Tarwe / ende d'z Bootsghesellen 't samen een Last daer die Schepen meest mede gheladen zijn : Behoudens datse onder haer voeringhe niet en sullen bezijden eenighe kostelijcke goederen / als Wolle / Zijde / Laken / noch eenighe Koopmanschappen die met Ellen ofte ghewichte worden verkecht.

Ende van alle tonnen-goet / als Meel / Garst / Pech / Teer / Affchen / ende andere dierghelijcke Koopmanschappen van Oosten komende / sullen ghenieten na advenant van de Grepnen / tot twaelf tonnen vooz 't last / mits dat Grepnen gheladen hebbende / haer voeringhe daer na moghen nemen.

Ende niet als tonne-goedt gheladen hebbende / sullen de schippers ofte stuurlieden / ende die Bootsghesellen na advenant moghen ghenieten vooz een half last Rogghen ofte Tarwe neghen Tonnen / ende vooz een derde-part van een last ses Tonnen / sonder meer.

Ende de Schepen van Westen komende / sullen ghenieten na ouder ghewoonste haer by Sout / sonder eenighe ander Koopmanschappen / als Wijnen / Olye / Specerije / ofte dierghelijcke waren te moghen bezijden.

Als oock van die Schepen uyt Franckrijck komende / met Wijnen ofte Pijpen gheladen / sullen tot voeringhe hebben / 't z' Pijpen ofte Wijnen / de schipper een Pijpe ofte twee Oerhoofden / die Bootsghesellen elck een Oerhoofst sonder meer.

Van alderley hout van Oosten ofte van Noozweghen ober Zee komende / sullen vooz voeringhe ghenieten vooz Schippers / Stuurlieden ende Bootsghesellen / den festen penninck van het ghene die goederen in de Conbopen schuldich zijn / sonder meer.

Ende van alderley Bieren ober Zee komende / sullen vooz den Schipper ende Volck ghenieten van de hondert tonnen Biers acht tonnen / sonder meer / minder quantiteyt na advenant.

Ende die ladinghe gheen twintich Tonnen excederende / en sullen geen voeringhe moghen ghenieten / ende dit al ghevult zijnde na behooren soo het den koopers ghelevert word.

Naer welcken Taux de voornoemde E. Mog. Heeren Staten Generael ordonneren ende bevelen / dat soo wel alle Schippers / Stuurlieden ende Boots-

Boots-ghesellen / als mede die Generaels / mitsgaders de particuliere Col-
lecteurs / Contrectolleurs / ende Cherchers van de Conbopen ende Licenten
hen sullen Reguleren / doende elck in sijne bedrybe dese Ordonnantie ende Taurx
strichtelijck onderhouden.

Aldus ghearresteert ende besloten by de Heeren Staten
Generael / in 's Gaven-Haghe / den xxvj. Julij /
Anno 1597.

Johan Renghers tho Hellen vt.

Ter Ordonnantie van de voornoemde Staten Generael.

C. Aerffen.

Extract uyt het Register van de Willekeuren / ghetepkent met de Letter H. Regist. lxxix.

Ghecundicht den xviii. November 1596.

Ordonnantien vanden Veerschuyten van Amsterdam ende Rotterdam.

Also by mijne Heeren van den Gherechte noodich bevonden is
Orde te stellen op de Veerschuyten die op Rotterdam baren: Soo
ist dat de selve mijne Heeren gheozdonneert ende ghestatueert hebben
't gene hier na volghet.

In den eersten dat niemant van dese Steden in 't Veer op Rotterdam sal mo-
ghen baren / ten zy dat hy Doozier ende Gilde-broeder van 't klepne Schuytvoer-
ders Gildt deser Stede / ende by den Heeren Burgheemesteren tot het voorsz.
Veer gheadmiteert sy / ende daer beneffens hebben een goede bequame Schuyt
ende ghereetschap / mitsgaders alle noodtelijckheyt omme der Cooplieden
goedt wel te beharen / ende dzoogh aen de March te leveren / ende dat hy daer-
en hoven tot Discretie van mijn Heeren van den Gherechte sal hebben ghestekt
suffisante Cautie vooz sijne getrouwigheyt / ter somme van ses hondert guldens.

Sullen voorts alle de ghene die in manieren als vooren tot het voorsz. Veer
toe-ghelaten sijn / gehouden wesen te baren by ghebeurte / t'elckemael een Am-
stelredammer tegens een Rotterdammer / ten minsten met dnye Mannen op
een Schuyt / midts dat de ghene die op sijn beurt leyt / 't sy Rotterdammer oft
Amstelredammer / sal moeten af-baren / ten langsten de Clocke twaelf op den
Middach / sonder langher te moghen wachten / het sy dat hy gheheel ofte allee-
nelijcken in 't heel geladen soude moghen wesen / tot welcken eynde aldernaest
aen sijn Boort sal moeten ligghen die d'eerste beurte na hebben sal / omme al-

soo den tegenwoordighen Beurttman behulpelijck te wesen / ende sijne Schuyt-
te te helpen laden / alles op pene van sijnne respectibe beurten te verliesen / boven
de verbeurte van twaaf gulden booz de eerste reyse / ende booz die tweede reyse
op gelijcke Soete ende daer en boven suspentie booz drie Maenden van het ge-
bruycke van 't Deer / ende de derde reyse mede op gelijcke Soete / ende daer-en-bo-
ven private van 't gebuyck van 't Deer.

Ende soo verre na dat de Beurttman af ghevaren oft volckden zal zijn / daer
eenighe ander persoonen oft goederen soude moghen beoortvallen die haestigh
over wegh moeten wesen / ende na het Ordinaris vracht-loon niet soude mo-
ghen op-bringhen van den xv. Martij tot den xv. October toe / de somme van
thien gulden / ende na den xv. October tot den xv. Martij toe / de somme van
twaelf gulden / soo sal de naastvolghende beurttman 't 3p Amsterdammer oft
Rotterdammer (des verfocht zijnde) ghehouden zijn met alquicke persoonen oft
goederen strax af te varen / midts daar van ghenietende booz sijn vracht de
boozsz. thien of twaalf gulden na den tijdt van 't Jaer / sonder daer van eenigh-
sints in gebreke te moghen blijven / op gelijcke pene booz de eerste / tweede / ende
derde reyse als boozzen.

Ende offer pemandt in gebreke bevonden worde / soo sal als dan de naest daer
aen volghende Beurttman / 't 3p Amsterdammer of Rotterdammer / ghehouden
wesen met de boozsz. persoonen oft goederen strax af te varen booz gelijcke vracht-
loon / als mede op gelijcke penen als boozzen soo wel by den eersten als de tweede
gebreken / ende boozsz by allen anderen daer aen volgende / die insgelijcks in
gebreke sullen blijven te verbeuren.

Item / oft gebeurde dat pemandt bande Schuytvoorders deser Stede op 't
boozsz. Deer varende / te tijde van sijn Beurte dooz sieckte oft anders onmachtigh
ware de reyse te doen / soo sal de selve in sulcken geballe ghehouden zijn een ander
gilde-broeder op 't selve Deer mede varende / in sijn plaetse op sijn Schuyte te stel-
ien / om sijn beurt waer te nemen.

Sullen mede alle geladen schuyten in 't boozsz. Deer varende / in 't midden ten
minsten xij. duymen boozzdes boven 't water moeten hebben / sonder dat oock daer
inne eenigh goetd hooger als twee voeten boven het boort sal moeten leggen/
ten ware dattet seer liechte waren mochten zijn / in welcken ghevallen 't selfde tot
discretie bande Overluyden van 't kleyn Schuyte-voorders gilde toeghelaten sal
worden / alles op pene van vier gulden 'elcke mael te verbeuren / ende daer
en boven metter daet te moeten ontlaffen dat sy te hoogh of te diep gheladen sul-
len sijn.

Ende op dat de luyden mogen weten waer na sy hen in 't betalen bande vracht
sullen hebben te reguleren. Soo hebben mijne boozsz. Heeren boozsz gheordon-
neert dat booz de vracht van personen of goederen na Rotterdam varende ordi-
narie betaelt sal worden / als volght / te weten / booz Somer-loon ingaende
den xv. Martij: tot den xv. October toe van een tonne boters bij stupbers.
Ende booz Winterloon na den xv. October tot den xv. Martij toe x stupbers.
Van een tonne Zeep/Waaring Vis/ Ceers of Lynsaet/ booz Sommerloon vj. stup.
Dooz winterloon vij. stupbers.
Daefnoten / bouken ofte Meel tonnen / Swinters
Somers b. st. | Een Pijpe Olve / wijn / Druymen / oft
andere

andere / vooz Somericoon xx. st.
 Swinters xxiiij. stup.
 Een penfoen wijn / sipe of puiwenen /
 vooz Somericoon xiiij. stup.
 Swinters xvij. stup.
 Een erhoofst Spzooz ofc andere waren /
 vooz Somericoon x. stup.
 Swinters xij. stup.
 Een Craen-bat met koper of pferwerck /
 Somers liij. stup.
 Swinters lxiiij. stup.
 De halben en bierendeelen na addenant.
 Een Craen-bat met Rozenburger wa-
 ren / Somers xlv. stup.
 Swinters liij. stup.
 Halbe en bierendeelen na addenant.
 Een Kol was van 14 Brooden / 't So-
 mers xx. stup.
 Swinters xxiiij. stup.
 Grooter ende klepnder na addenant
 Een schippont spel of kaes / somers x. st.
 Swinters xij. stup.
 Hennip of blas 't schippont / somers xj. st.
 Swinters xij. stup.
 't Hondert loot / koper of stael / Somers
 y. stup. viij. pen.
 Swinters ij. stup.
 Enckele blick baetgens / Somers ende
 Swinters ij. stup.
 Een koffer van 18 banden / somezs xx. st.
 Swinters xxiiij. stup.
 De klepne naer addenant.
 Een Oosters pack / somers lxxx. stup.
 Swinters xc. stup.
 De klepne na addenant.
 't Stuk bande Oosters ofc lakens / So-
 mers of Swinters t'elcken j. stup.

Engelse lakens Somers ende Swinters
 ij. stup. viij. pen.
 Een bael Canifas / somers viij. stup.
 Swinters x. stup.
 Een Peperbael van 250 pont / Somers
 vj. stup.
 Swinters viij. st.
 Een bael rjz van 250. pont / Somers.
 vj st.
 Swinters viij. st.
 De klepne na addenant.
 Engber bael van onrent 350 pont /
 des somers viij. stup.
 Swinters x. stup.
 Een Rijz / Comijn / Alupn bael van
 200. of daez onrent / Somezs vj. stup.
 Swinters vj. stup.
 De klepne na addenant.
 Een bael sumack van 200. pondt / So-
 mezs v. stup.
 Swinters vj. stup.
 De klepne of groote na addenant.
 Een list Cabazie supker van onrent 5.
 of 600. ponden / somers xv. stup.
 Swinters xvij. stup.
 Een list Bazilie supker / somezs x. st.
 Swinters xij. stup.
 Een hondert stekbis / somezs ij. stup.
 Swinters ij. stup.
 Van elk persoon / somez of Swinters x. st.
 Van een schipper of stiezmans list / 't so-
 mezs ende Swinters x. stup.
 Van een Boorsmans hamaschton / ende
 Timmermans list / somezs ende Swin-
 ters so sy mede baren ij. stup.
 Soo niet viij. stup.

Ende al 'r ghene hier niet ghespecificceert staet / sal betalen na addenant / son-
 der dat de schuytboezdezs den luyden van haze Derfoonen of goederen meez sul-
 len moghen af eytschen of nemen alst 't loon hiez vooren ghestelt / op pene van x.
 gulden vooz d'eerste reyse / vooz de tweede reyse op gelijcke boete / ende daez-
 enboven suspensie van ij. maenden van 't ghebruyck van 't Deer / ende de dezze
 reyse op gelijcke boete boven de suspensie vooz den tijt van een Jaer van 't gebuyck
 van 't Deer / ende arbitzale correctie.

Alle welcke voozsz. boeten geapplicceert sullen worden het een derden deel toe
 profijt

profsijt van den Heere / ende twee andere dervendeelen tot profsijt van de bosse van
t' hieyn Schuytboerders Gilde.

Extract upt het Register van de Wille-Keuren. Getreckent met de Letter C. Regist. 287.

Wij Burgemeesteren ende Raden der Stede Rotterdam / doen kondt ende te weten / dat ons by Ploen Krentsz / ende Hubert Veneritsz. ende Adriaen Noortsz. van weghen de ghemeene Schuytboerders deser Stede / na Amstelredam / ende by Elbert Thomasz / Jan Coznelisz / Bartholomeus Salomonisz / ende Coznelisz Daminaasz / van weghen de ghemeene Schuytboerders der boorsz stede van Amstelredamme / vaerende opt Veer na deser stede respectibe te hemmen ghegheben is / dat omme 't boorsz Veer tusschen deser stede ende Amstelredam te samen ende onderlinghe met eenicheyt ende goede Ordzete ghebzurcken / ende alle Collangien ende tweedzacht tusschen henlieden te voorzhoimen / de boorsz Deerschuylt-boerders 't samen ende aen weder sijden gheraemt bestoten / ende gheaccoordeert hadden / eenighe poincten ende Artijckelen omme by henlieden respectibe onderhouden te werden / verfoeken aen ons dat wy 't selfde henlieden verdzacht soude willen abboperen / ende hen daer ober onsen Zeghel ende bziebe by sozme van Contract verlienen : Welcke poincten ende Articulen wy hen-luyden by provisie ende tot wedersegghen hebben toe ghesfaen in manieren als volghet / namentlijcken :

Dat van nu boorzaen (inne-gaende den iij. deses Maents) de Schuytboerders van deser stede ende van Amstelredam opt boorsz. Veer varende / altoos soo wel binnen Amstelredam als binnen deser stede / schuyt om schuyt / ende by gebeurten sullen varen.

Item dat dies volgende 't gheheel Jaer dure / soo wel des Sonmedaeghs als werckedaechs alle dage / soo tot Amstelredam als binnen dese stede / opten Middach ten xij. uren een Veerschuyt af varen sal / wiens ghebeurte het sal wesen / wytghefondert op Paesdagh / Paesch-maendach / Pinxter / ende Pinxter-maendach / Karstdachs / ende soaechs nae Karstdach.

Item / indien naderhant dat de boorsz schuypten ten xij. uren / soo tot Amstelredam / als binnen deser stede afghevaren waren / eenighe Vracht ghebiel op Amstelredam / oft op deser stede / sal in sulcken ghevalle een van de boorsz. respectibe Veerschuyt-boerders diens ghebeurte het sal wesen / moghen varen ende dat op het Vracht gelt / begrepen in de Ordonnantie op stuck van 't boorsz Veer gemaeckt / te weten des Somers boorz thien gulden / ende des Winterdaegs boorz twaelf gulden.

Ende datter boorzaen gheen Schuypten om opt boorsz. Veer te varen / grooter en sullen moghen ghemaecht worden / dan nu ter tijdt de ghemeene Veerschuypten op 't selve Veer sijn / wytghefondert de vier nieuwe Schuypten binnen der Stede van Amstelredam ghemaeckt / die te groot sijn / die eben-wel soo langhe die selve duuren / ghetolleert sullen werden.

Alle welcke poincten ende Articulen by den boorsz. respectibe Veerschuytboerders sullen onderhouden werden op de penen inde boorsz. Ordonnantie begrepen

grepen / ter tijdt ende wijlen anders by ons daar in mocht werden verandert / ghemindert ofte vermeerderd / ende des t' oorzonde hebben wy Burgermeesteren ende Raden der voorszreben Stede van Rotterdam 't Zeghel ten saecken der selber Stede hier onder aenghehangen den neghensten Mey 1597. onder van der Typen hebbende onder uphanghen een groene wassen Zegel / aen een dubbelde steerte.

Provisionele ordonnantie gemaeckt by de Magistralen der Stede Haerlem ende Amstelredam / op 't loon van de Deerschuyt-lieden / varende in 't Deer tusschen de voorsz. respectibe Steden / ingaende in September / Anno 1599.

E Erst van een halve kist	xb. st.	Een tonne Visch / Haring ofte Bleeisch	j. st. vij. p.
Dan een vierendeel kist	x. st.	Een koppel Dijen	j. st. vij. p.
Een pak van seven doeren	xb. st.	Een tonneken Opven	j. st.
Een half pack na advenant		Een korf Roggen	j. st. vij. p.
Een wit garon vat	xb. st.	Een muude Cartwe / Roggen / Erweten	j. st. vij. p.
Een geladen koffer van 21 ende 19 banden	x. st.	of Boonen	j. st. vij. p.
Tedigh	x. st.	't Last xb. st.	't Half last
Een niupbael	b. st.	't Quartier	vij. st.
Een Orhoost	vj. st.	Een droog Engels Laken	j. st. vij. p.
Een piype Olve oft Wijn	x. st.	Een nat Engels Laken	ij. st.
Een quarteel Syroop de 100 pont	j. st.	Een Haerlems Laken	ij. st.
Een Kuebel oft Meelbael 100 pont	j. st.	Twee baeyen vooz een Laken.	
Een Dostelbael	j. st. vij. p.	Dier Carsapen vooz een Laken.	
Een Alupbael	ij. st.	Een oben Potten	xxx. st.
Een tonne Boters	ij. st.	Hondert aerde Krupcken	vij. st.
Halbe en vierendeelen na advenant.		Hondert Webben	xxx. st.
Een tonne Afsch	ij. st.	Beneden de twintig het stuck	vij. p.
Een last Afsche.	xbij. st.	Een ton Appelen	ij. st.
Een tonne Biers	ij. st.	Een stroo Buching	j. st.
Een half last Biers	xij. st.	Een huyt	j. st. vij. p.
Een tonne Zeep	ij. st.	Een hienken schaeps of halfs-bellen.	j. st.
Een tonne Roect	ij. st.	Hondert ponden Kaes	j. st.
Een tonne Meel	j. st. vij. p.	Een Schip-pont Was	vj. st.
Een tonne Noten	ij. st.	Hondert ponden Hser oft Loot	j. st.

Woort van alle ander goeden die in desen niet verhaalt en staan / sal betaelt worden na advenant de groote ende swaerte van de goederen en hier voozen / elck op 't sijne ghestelt.

Dan een Mensch beginnende van prima Aprillis tot prima Octobris
 ij. st. |

Dan prima Octobris tot prima April
 ij. st. |

Indien een ofte meer personen een Schuyt begeeren / sullen de selbe terstont gerijst worden / daar voozen sy betalen sullen van den eersten April tot den eersten

sten Octobris.

Van den eersten October tot ten eersten April iij. guiden/ sonder meer.

ij. g.

Ordonnantie van de Schuyte-boerders deser Ste- de op Wtrecht / en van Wtrecht op dese Stadt varende.

Extract upt het Register bande Wille-keuren.

Beteekent met de Letter G. Regist. 245.

Gekundight den xxvj, April, M. D. LXXXIII.

Omine te boozsien dat de Koopman/ Burgers en de reysende man by den Schuyteboerders alhier ter Stede ende binnen der Stadt Wtrecht voortaan niet beschat en worden / ende dat de Schuyteboerders een tamelijcke loon om af te leven sullen moghen hebben: Hebben mijne Heere van den Gherichte by abbijss vander ses-endertigh Staden / oock by boozweten ende believen van de Magistraten ende Staden der Stadt Wtrecht / geozdonneert 't gunt hier na volght / 't welck oock binnen de Stadt Wtrecht gheobserveert sal worden bevelende eenen pegelijcken van de Schuyteboerders hem daer na te reguleren. Erst dat deselve Schuyteboerders hebben sullen van een Koopman of Burglier te voeren van Wtrecht op Amstelredam / of van Amstelredam op Wtrecht / vijf stuy. sonder meer / twee hinderen van vier jaren tot twaelf jaren / booz een persoon gherekent / des sullen zy elcke persoon laten ghenieten een kostsede / ende tot xx. personen alleen met haren reys bare goederen / sonder eenighe vrachtbare goederen meer te moghen laden / sonder oock dat zy sulpden van eenighe personen tusschen weghe inder Schuyte begerende te zijn / boven 't selve ghetal / oft anders by consent van de passagiers alleen inde Schuyte zijn komende / meer sullen moghen nemen dan vijf stuybers als boozen.

Item/ van een vat swaerte / soo van
botter/ haes/ harinck/ als dierghelijcke
tot dvy hondert ponden iij. st.
Van een vat Oly iij. st.
Een Schip-pont Blas iij. st.
Een quartel Pypinen b. st.
Hondert pont Stock-visch j. st. 3.
Een ton Afsch ij. st.
Een ton Rijs en Prumsche Ceer ij. st.
Van een Noortsche Come ij. st. 3.
Een stroo Burkings j. st.
De halbe na advenant.
Een kostf Koznen j. st.
Een kostf Wgghen 3. st.
Van een mitte korens/als/wept/rogge/

erreten/ boomen/ boeckwept/ etc. j. st. 3.
Een bael Kuse ij. st.
Een bael Pampier j. st. 3.
Een Pijp Westersche Wijn x. st.
Halbe en minder na advenant.
Een ton Enghels/ Lubeck/ ofte Bree-
mer Bier iij. st.
Een vat Topen-biers vj. st.
Een boerder Wijns xxiii. st.
Eenen toelast. rvj. st.
Item een Schuyt vol Kerffen bevracht
of ander fruyt-goet dat terstont boozt
wesen moet iij. g.
Des sullen zy ghehouden zyn terstont
boozt te vazen / ende die Kooplieden
niet

niet te bezietzen.

Een sak appelen/peezzen/penlen/Et. j. st.
Van groot hondert Dooten xvij. st.

Een Engels Laken

j. R. 3.

Item van Drecht/ Paeris/ ende
Amersfoorts Laken

3. st.

Item / alser Kooptieden ende andere passanten komen tot vier / ses / oft thien
persoonen toe / beghezende vooz heur alleen met haer packen / male / of andere
reys bagagie ende goet / een Schuyt te hebben / ende van Hprecht op Amstel-
dam ofte van Amstelredam op Hprecht ghebrocht te sijn / soo sullen die Schuyt-
boerders ghehouden sijn terstont een Schuyt upt te maechen / ghereet aen te leg-
gen / ende niet 't selve volck te baren / ende dat vooz den prijs van vier gulden / son-
der penant meer inne te nemen.

Item indien eenighe Schuytboerders haer schuyten eens deels met waren ende
koopmanschap bezacht hadden / ende daer noch plaetse ware ledich / ende pe-
mandt begheerde daer mede te baren / soo sal hy gehouden sijn sulcken persoon in te
nemen ende voeren om byf stupbers als vozen.

Item wordt gheraden ghebonden dat op 't vooznoemde Meer toeghelaten
sullen wezden vier Jachtgens of kleyne Schuytgens / omme den Kooptieden
ende passagiers die haest heeft te gherieken / die sullen moeten dienen ende ba-
ren; op vachten van ij. gulden / x. stupbers / mits niet meer persoonen inne hebbende
dan tot vier / vijf / of ses personen / ten hoochsten sonder meer / ende dat de sel-
ve Jachtgens op pene na-beschreven als die ghehuert sijn / geen ander persoonen
oft Goederen anderen toekomende / sullen moghen in nemen / dan alleenlijck
voozbaren / met de ghene die 't selve ghehuert hebben / mits datter twee
Mannen boven de achtien jaren oudt / op dese kleyne Jachten / ende daer en
boven eenen Stuerman op de groote Schuyten sullen moeten sijn / ende twee
van de selve Jachten tot Hprecht / ende twee tot Amstelredam sullen worden
gehouden / die oock haer beurte onder haer in 't af-baren sullen houden / als oock
de groote Schuyten ghehouden sullen sijn te doen / sulcks dat die eerst aen is
ghekomen / eerst weder af sal baren / behoudens dat die van Hprecht tot Am-
stelredam vooz die van Amstelredam / ende die van Amstelredam tot Drecht vooz
die van Drecht in pegelijcke Stadt na de Publicatie van desen / bande Schuyten
der selver Stede beginnende / op pene na beschreven.

Item / alst volck onderweghen begheert te pleyfieren / ende ghepleyfert heb-
bende / dat als dan peghelijcken Schuyt-boerders tot vermaninghen van
't volck / terstont sal moeten af-steken / ende haer selfs Costen betalen die de
Schuyt-boerders verteeren sullen / ende zijn reyse voozderen na behooren / son-
der eenighe onrustigheden met woorden oft wercken daer teghens te ghebruy-
ken / welcke plaetsen van pleyfieren / ende hoe langhe / sal staen tot discretie van
de Passagiers.

Item / indien penant van de Schuyt-boerders sien verbroederde / dese
Ordonnantie soo op 't stuck van den Vachte / als andersins van broncken-
schap / versum ende dierghelijcke over te treden / in sulcken gheballen sal de
breuchighe verballen sijn in een voete van thien stupbers / vooz een peghe-
lijck persoon die sy boven dese Ordonnantie in sullen nemen / oft ghehuert
sullen hebben / ende van ander fauten / op pene van vier gulden vooz de eerste
reys / vooz de tweede reys acht guldens / ende vooz de derde reys van ghe-
lijcke

lyche acht Guldens; alles tot behoef van den Officier / ende voorts een Jaer langh ghedurende 't selve gilde nochte in 't gheheel nochte in 't deel / directelijck nochte indirectelijck vooz sijn persoon nochte Schuyte te moghen ghebuytken. Ende soo yemant den Koopluyden oft anderen binnen oft buyten desen bevonden sal worden eenighsins onbehoorlijck beloft te hebben 't sy met duyghemente / steecken / ofte slaen / sal den selven boven de voorsz mulcte pecunieel ende suspentie van 't Gilde met openbaer geesselinghe / oft ander arbitralijcken gheseraft worden / na ghelegentheydt vander saecken: Wel verstaende dat die Officier van Aytrecht / de Schuyte-voerders van Amstelredam / ende die Officiers van Amstelredam die Schuytevoerders van Aytrecht hier inne mede sullen causeren ende straffen / referberende voort mijn Heeren Burghe-meesteren / ende die van den Gerechte Respective de Ampliatie / vermeerdereinghe ende verminderinghe van desen: by bewillinghe van beyden sijden / als oock die Interpretarie van alle duysterheden aen haer selven / sonder dat oock noch d'een noch d'ander partye hier inne yet sal moghen veranderen of desen contrarie doen / sonder voozgaende behoorlijcke Advertentie hinc inde. Ende soo bevonden wordt tot einiger tijdt dese Oydonnantie die by beyde den Steden gheset sullen worden ter plaetsen daer de Schuyten af varen / bederven oft ander sins onleesbaer te sijn / dat in sulcken ghevalle ende soo dickwils sulck ghebeurde oft ghebeuren mochte / weder een ander Oydonnantie tot koste van 't Gilde van den Schuyte-voerders van peggelijck sijner Stad vernieut sal worden / ende niet te min die ghene Arbitralijcken ghecozrigeert die bevonden sal worden de voorszeyben Oydonnantie deursneden bederven / oft andersins ghescheurt te hebben.

Op den xxvij. Martij xv. C. achtentnegen-
tigh / hebben mijne Heeren van de Gherechten / in 't Regard
 vande Schiet-schuyten-voerders / tusschen dese Stadt ende Ayt-
 recht varende den Gildebrieff by provisie ende tot haer
 weder segghen geamplieert mette navolgen-
 de Artijckelen.

In den eersten / dat nu voortaen gheen Schiet-schuyte-voerders op 't Meer tusschen dese Stadt ende Aytrecht sullen moghen varen / voort ende al-
 eer sy belofte sullen ghedaen hebben aen mijne Heeren den Burghe-meesteren
 deser Stede / dat sy den luyden ghetrouwelijcken dienen: Ende dese Oydonna-
 tie naer komen sullen.

Ende op dat de luyden soo wel van dese Stadt / als van ander Steden haren
 handel alhier duyvende / om een redelijck loon moghen ghedient worden / Soo
 Oydonneren mijne Heeren voorsz / dat de Schiet-schuyt-voerders voortaen by
 drie quartieren verdeelt / elckie quartier in een beurse / ende by beurse varen sul-
 len / ende dat de selfde van de navolgende waren ende koopmanschappen van
 deser Stadt op Aytrecht / ende van Aytrecht op dese Stadt te brengen / hebben
 ende

ende genieten sullen alsfulcke loon als hier naer volgt.

Item van een vat swaerte / 't is Boter / Kaes / Haring / oft diergelijke tot 300. ponden toe.

Van een vat Olve	ij. st. vij. pen.	En baal Pampier	i. st.
En mud Rozen	j. st.	En Wesserse pijsse Wijns	vij. st.
En mud Ervieten / boonen of boeck- weyd /	j. st. viij. pen.	En ton Bremer / Luberx / of Engels Bier	ij. st. vij. pen.
En boeder Wijns	xxv. st.	En vat Topenbiers	xx. st.
En Toelast wijns	xij. st.	En Engels Laken	j. st.
En sack appelen / per en of peulen xj. st.	xv. st.	En hout-vracht	vj. gul.
En groot hondert noten	xv. st.	En heele Wolfack	xxx. st.
En Wreches / Paerts / ofte Amers- foorts laken	iiij. p.	En halve na adbenant	
En Schip-pont Vlas	ij. st.	En Hoppe-sack	xiiij. st.
En ton Aesch	ij. st.	En last Kogge ende Weyt onder mal- kanderen	xx. st.
Ofte 't last	xx. st.	En last Garst	xvij. st.
En tonne Rijs oft Pruys Teer	ij. st.	En last Mont	xv. st.
Ofte het last	xx. st.	En last Haber	xij. st.
Hondert pont Stock-Dis	j. st.	En pype Boom olve	xv. st.
En stroo Buchings	vij. p.	En quareel of een pinsoen Spyroop	x. st.
En quartel Prupmen	ij. st. vij. p.	Eniften klein hartsteen of estricke	vj. st.
En hofz Koypnen	vij. p.	En dupsent bachen	xxx. st.
En hofz Vygen	vij. p.	En dupsent tujmelaar	x. st.
En baal Rijs	j. st. vij. pen.	En ton Sements	j. st. iiij. p.

Ende oft gebeurde dat eenig Kkoopman oft Burger een Schuyt alleen begeerde
voorz hem te laden / ende af te doen varen / soo sullen de Gildebroeders gehouden
zijn den selven terstont te gerieben vooz de prijs van vij. guld.

Alle Gildebroeders die op haer beurte legghen / sullen gehouden
zijn selfs in persoon oft een bequamen knecht in haer plaerse aen den stepger
in haer Schuyten te houden / die de Kkooplieden ende hare goederen waer nemen
sullen / op de verbeurte van 20 stuyvers.

Welverstaende / dat een veghelijck op zijn beurte leggende / ghehouden sal
zijn / soo haest als hy vij. gulden aen vracht gheladen sal hebben / terstont af
te steken / ende zijn reyse tot profijt van den Kkooplieden te vozderen / soo veel mo-
gelijck is.

Ende oft gebeurde dat een Gildebroeder op zijn beurt liggende / in twee dagen
geen seven guldens aen vracht in sijn schuyt konde bekomen / sal nochtans de self-
de tweemaal vier-en-twintigh uren aen gelegen hebbende / terstont moeten af-
vazen / alwaart schoon dat hy maar een Gulden aen vracht geladen hadde op pene
van ses gulden t'elckemael te verbeuren / een derde deel tot profijt van den Heere /
een derde deel tot voozdeel vande Woffe / ende een derden deel ten behoeve van den
Officier deser Stede.

Voozes sullen alle Gildebroeders soo wel die dooz een Kkoopman haestelijck
afgheladen zijn / als de ghene die op haer beurt ghelegghen hebben / alle Last-
goe-

goederen ofte groote Vracht moeten brengen / lossen / ende voeren tot seckere plaetse der voorsz. respectibe Steden / alst den Kooptman ofte Burger die hem huert ofte gehuert heeft / sal believen.

Ende op dat alle schade verhoet ende voorkomen mach worden / soo ordonneeren mijne Heeren voornocint / dat van nu voorzaen alle Gildeboeders van dat Deer gehouden sullen zijn jaerlijckis ten minsten eens ofte mer tot discretie van de Oberluyden / haar Schuyten te repareren / ende alsoo te voorszien datse bequaem mogen zijn om Kooptmans goederen te laden / op pene datse niet hare Schuyten niet sullen moghen varen / nocht upt haer quactier pet ghe-nieten / vooz ende alcer hare Schuyten weder behoorlijck gherepareert sullen wesen.

Item oft ghebeurde dat eenigh Bozger ofte Kooptman aen zijne goederen eenighe schade quam te liden / dooz schult ende versumpenisse van een Schuyt-boerder die de goederen gheladen heeft / oft zijn knecht / sullen in sulcken gevalle de beschadigde Luyden haer schade mogen verhalen aen de Oberluyden van den Schuyte-boeders / volghende d'overgiste by hen lieden gedaen / die welcke bevizjt sullen werden van de gemene Schiet-schuyte-boeders / mede volgende de belofte by heur lieder gedaen.

Welverstaande dat de Schip-heer met wiens Schuyt de schade geschiet ware geseleudeert sal zijn upt het Deer / tot dat hy den Oberluyden van haer verschooten penningen voldaan sal hebben.

Soebiedende voorsz alle Schiet-schuyt-boeders / Kooptmans goederen gheladen hebbende / onder troeghen haer tijt met droncken drincken / spelen / dobbelen / ofte andersins te versumpen / op de verbeurt van haer volle vracht / r'appli-ceren als boven.

Extract upt het Register bande Willekeuren der Stadt Amstelredamme / getepkent met de Letter H. Popen- de de Deer-schuyt-boeders / varende op 't Deer tus- schen der Steden Amstelredam ende Leyden.

Gekundight den 4 December 1599. Presentibus mijn Heere den Schout, Frans Hendricksz. Oetjens Burgermeester, Jacob Gerritz. Honing, ende Pieter Matijsz. Schepenen.

Alsoo by mijne Heeren van den Gerechte dese Stede / goet ende noodig bevonden is / ordze te stellen op 't beleyt ende onderhout van de Deer schuyten die in 't Deer tusschen dese Stadt ende de Stadt Leyden varen. Soo is 't dat de selve mijne Heeren gheordonneert ende ghewillekeurt hebben / 't gunt hier na volght / willende dat alle 't selfde onderhouden sal werden / op pene daer toe staende.

Verklaringe van de Veer-Luyden.

Artijckel 1.

Eerst sal't boozschyben Veer bedient werden by de vier-
dertigh Schuyte-voerders hier na volgende / te weten se-
ven ende twintig Leptsche / als :

1. Michiel Janssen. 2. Anthonis Verentz. 3. Pieter Coznelisz.
Petael. 4. Dirck Jeroensz. 5. Coznelis Willemsz. Cuyt. 6. An-
thonis Danielsz. 7. Weibert Adriaensz. 8. Jan Jansz. 9. Gerrit
Anthonisz. 10. 11. Arien Gerritsz. 12. Hans Jansz. van Hamborg.
13. Jacob Jansz. Kneu. 14. Jacob Willemsz. Hova. 15. Uneret
Wartelomeesz. 16. Arent Simensz. 17. Pieter Coznelisz. Graven-
stejn. 18. Huphrecht Willemsz. Struys. 19. Jan Michilisz. van
Bleyswijck. 20. Anthonis Harmansz. 21. Harper Jansz. Snouck.
22. Jan Gerritsz. Woy. 23. Jacob Gerritsz. Huspot. 24. Pieter
Pieterz. Wielmaker. 25. Coznelis Poutwelsz. 26. Quirijn Coznelisz.
van Woubzugge. 27. Jan Coznelisz. van Doerden.

Ende de seven Amsterdamsche Schuytevoerders / als :

1. Dirck Jacobsz. 2. Willem Gysen. 3. Spbzant Willemsz. Oude
vries. 4. Jacob Gerritsz. npt de Lage. 5. Spbzant Willemsz. Jong-
ge vries. 6. Pieter Heibertz. 7. Gerrit Jacobsz.

Dat de boozsz. Veerluyden ten ghenoege van Burghermeeste-
ren van de Respectibe Steden daer sy van daen varen / bozge sullen
stellen ter somme van ses hondert guldens / van 40. grooten 't stuch/
tot verseecherhejd van elck eenen / die by haer schulde / toedoen / ver-
supm ofte slofficheyt eenigins souden mogen werden verhozt oft be-
schadigt / om die schade daer aen te verhalen.

Welcke Veerluyden boozsien sullen moeten zijn elck met een Ka-
gerschuyt met de behoefsten van dien / bequame tot 't boozsz. Veer
ende gesamentlijcken op 't boozsz. Veer metten anderen maetschapijge
hebben / ende sulcx by ghebeurte ober den Obertosm of binnen deur
varen sullen / in 't gemeen ende ten prozjt van hen alleen / volgende
haer lieber Rolle / ende dat ozdentlijcken eide deen na den anderen/
sonder haer ghebeurte te laten overschieten / maar zijn gehouden de
selve wel ende na behoopen waar te nemen. Ende sullen tot gerief van
den repfenden Man alle dagen / behalven de Maenden van Novem-
ber / December / Januarius ende Februarius / vaarbaer weer zijn-
de / van hejde de Steden af varen ten minsten drie Schuyten / den eer-
sten smorgens ten ses uren / of by winter tijt met het openen van de
poozten / den tweeden ten neghen uren / ende den derden ten twaelf
uren / al presijfelijcken / maer geduerende de boozsz. Maenden van
November / December / Januarius ende Februarius / en sullen
maer twee Schuyten dagelijck af varen / d'eerste met het openen van

Veerluyden
moeten
borge stel-
len.

Hoe zy
voorsien
zijn ende
varen sullen
oock wan-
neer.

de poozten / ende de tweede te negen uren.

Verminde-
ringe ende
vermeerde-
ringe van
de Veerluy-
den.

Dan sal men 't boozsz. getal van xxxiiij. personen laten vermin-
dezen ende versterken van de zijde van die van Leyden tot xxx. per-
soonen: Ende het boozsepde Deer tot het getal vandertien ghekomen
zijnde sullen by boozder versterken van die van Leyden / de Bur-
ghermeeſteren van Amſtelredamme t'elken in de vaderende plaet-
ſen enen anderen ſtellen / ter tijdt ende wijlen toe van wegghen
die van Amſtelredamme oock gheſtelt sullen zijn vijftien perſoo-
nen / omme als dan 't Deer te werden bedient ende waere ghenomen /
van elcker zijden by vijftien perſoonen / ende sulcx van dan boozsz
te werden onderhouden / niet sulcken bespreck dat tot welcker tijdt
bevonden sal werden dat 't Deer gheen dertigh personen soude kon-
nen voeden / oft dat 't selve meerder ghetal souden konnen dragen:
datmen niet ghemeenen advijſe van Burgermeeſteren van beyde de
Steden 't selve ghetal gelijcken / ende ten wederzijden eben veel sal
vermindere of vermeerderden.

Varende
man komt
keur.

Het sal den varende man een schuyt alleen of-huyrende / niet tegen-
staende den in-houden van 't boozsz. eerste Artijckel by staen te ver-
kieſen omme van desen of dien ghevoert te werden / de welcke in sul-
ken gheballen die reyse ten profijte vande ghemeenschappe sal moeten
voldoen / des sal hy wiens beurt het soude zijn geweest / weder ge-
houden wesen des anders gebeurte waer te nemen.

Verfuym
van beurt.

Ende indien pemant zijn beurt verfuynde / 't zy dooz dzoncken-
ſchap / dat de varende luyden verklaerden om dier oorzacke willen
niet den Deerman niet te willen varen / oft om eenighe ander saec-
ken hoe die souden moghen ghebeuren / oft oock de selve zijn ghe-
beurt als bozen / niet behoorzlijcken noch tijdslijcken genoegh waer
en name / de selve sal booz d'eerste reyse sijn beurt verlieſen / ende sulcx
van de gheheele deelinghe van die reys / re weten tot dat de Krolle om
ghelooopen sal zijn / niet niet allen hebben noch genieten / ende boben
dien verbeuren by gulden / booz de tweede reyse een tijdt langh tot
Discrecie van die van den Gherechte van 't Deer te werden gheban-
nen / ende boben dien verbeuren ses gulden / ende booz de derde reys-
se gheheelich van 't Deer ghebannen werden / ende dat de kennisse
ende Judicature van alle dien ghenomen ende ghedaen sal werden
by respectiebe Magistrate daer 't verfuym zal zijn ghevallen / ende
gheschiedt.

Onschul-
den.

Behoudelijcken dat merckelijcken siechte booz geen verfuym en sal
gerekent worden / ghelijck oock niet en sal soo wanneer de absente
boozgaende in dienst van 't Lant oft van de Stadt buyten deser Ste-
de geweest waer / welke saecken ende geen andere booz wettelijck
onſchulden sullen werden aenghenomen.

Ende om alle bedroch booz te komen / 't welck daer in oock soude
moghen werden gepleeght / sullen alle de ghene die van siechte niet
en moghen varen / oft die van 't Landts ofte Stadts wegghen upt-
repsen /

repfen / 't selve gehouden zijn 't 3p den Deer-meester oft ander eenige opficht op 't Deer hebbende / tijdelijck ende eer sp als bozen wprepfen / aen te gheben / ten eynde daer van kennisse ghenomen / ende gheheugenisse ghehouden mach werden / indien sp middeler tydt in de boozf. verbeurende ende boeten soude mogen werden beslaghen / ende sal in allen ghevalle den nabolgher van de ghene die als boozen sijn gebeurete komt te verswmen / ghehouden zijn 't Deer waer te nemen / ende die varende Man te gherieven / ende ten dienst te staen / des sal oock den sulcken ende wittiglyc verhsinderden eben wel van den gemeenen winst haer deel ghewerden.

Van gelijcken en sal men in 't afbaren gheen Fopen gheben / 't 3p om te verdincken of andersins / al waert oock dat yemant wesende van maetschappye sulcx wpt zijn eygen beurse wilden doen. Ende dat op pene dat de ghene die de selve sal hebben ghegeben oft ontfangen / 't 3p die verdzoncken werden oft niet / ende elck van hem als boozen sullen verbeuren dyp stupvers / ten behoeve van de Woffe / boven de wederkeeringhe als boozen.

Foyenge
ven verbo-
den.

Tot welcker tijdt de aenlegghende beurtman eenighe goeden aen boozt komen / die hy niet zijn knecht niet machtigh en ware in te nemen oft laden / soo sullen hem alle die van de maetschappye dier ontrent ende des versocht zijnde / ende elck van hen gehouden zijn daer inne te helpen / by te staen / ende de handt te verleenen / op pene dat de ghene die sulcx wergerde ofte vertroock te doen / teicken verbeuren sal dyp grooten / ten behoeve van de boozf. Woffe.

Elck de
beurtman te
helpen.

Maer indien de aenlegghende beurtman versocht werde eenighe goeden te komen laden ende in-nemen / tot ander plaetsen dan daer 't Deer tegenwoozdelijck ghehouden wert / oft in tijde ende wpten ghehouden sal werden / 't welck elck van hen binnen der stadt van Leyden ontweygherlijck ghehouden zijn te doen / ende de selve goederen soo swaer mochten zijn / dat hy die niet zijn knecht niet en soude konnen bearbeypden oft binnen scheepss-boozt krijghen / dat als dan de boozschzeben beurtman niemandt van de maetschappije aen oft by de handt zijnde (om als boozen te moghen helpen) daer toe verfoecken / gebuycken / ende tot last van de maetschappije betalen sal moghen soodanighe vzeemde behulp als hy ghereedt ende aen der hant sal binden / maer ten opficht van de stadt Amstelredam / en sal de aenlegghende beurtman om de boozballende Vrachten aen te nemen / niet ghehouden zijn dooz de Slupsen te varen / maer sal sulcx ghedaen moeten werden by de volgende beurtman / indien de Vracht twee guldens oft daer boven mochte bedragen. Ende die des onwillich waer / sal t'elcken verbeuren thien stupvers / ten behoeve van de Woffe / als boozen.

Ladinge
buyten
't Veer.

Dat tot welcker tijdede aenlegghende beurtman met zijn vracht buyten der stadt Leyden komende tot aen de Zylbrugge / oft buyten Amsterdam aen den Obertoorn / aldaer meer volcx ende Vracht bevindt dan hy mach laden / ende tot gerijf van de repfende man de

Vracht die
den Beurt-
man niet
laden en
mach.

twede oft volgende Schuyt wert beroepen / soo sal de selve beroepen volghende Weerman ghehouden zijn alles wat daer is / onwepgerlijck in te nemen / ende van ghelijcken alle personen ende goederen die onderwegen werden bevonden waerdich zijn om voort te reysen / sonder dat de selve volghen vooz de aenlegghende beurtman van de Zijlzugghen oft van de Overtoom sal moghen afbaren of t'zeyl gaen / al waer 't dat hy eer vaerdigh mocht zijn / maer is ghehouden de selve aenlegghende beurtman te verwachten / telken op verbeurte wie anders debe / van thien stupbers / tot behoefde van de Busse.

Feyfeeren
onderwe-
gen.

Dat de voorszreben Deerluyden / tot welker tijdt de varende luyden onderweghen sullen hebben ghelepstert / 't welck sy tot foodantghe plaetse / ende soo langhe doen sullen alst hen gelieft t' haren beghereen voort baren / ende hun begonste reyse behoortijck voozderen sullen sonder eenigh beloon van de voorszreben Deerluyden / oft daer tegens eenichjins met woozden oft wercken te doen / op arbitrale straffe.

Verklaringe
van
t Veerrecht.

Ende en sullen de voorszreben Deerluyden niet meer te Vracht moghen nemen oft epficken / dan ghelijck hier na volght :

Dan een Saep	bij. p.	En quarteel Druymen	bj. st.
En stuck Saep	x. st. 3.	En pijp langhe Rozpnen	xij. st.
En molle Laecken	ij. st.	En tonne Olve / mits de ton ledigh weder brenghende	bj. st.
En Leyts / Oosters / oft Raerts Laecken	j. st.	En ton Traen	liij. st.
Halbe na abdenant		En grof tonnen Dleesch	v. st.
En koppel Dygen oft Korf-rozpen.	j. st. 3.	En smal tonne Dleesch	iiij. st.
En luyt droogh oft nat	j. st. 3.	En tonne boter	liij. st.
Alle specery ten opficht der inenicht / 100 Schoppen	x. st.	Halbe baten na abdenant	iiij. st.
En 100 Melckmouden	xx. st.	En tonne Cop-boter	iiij. st.
En 100 vachten	x. st.	En tonne Geers	iiij. st.
Hondert blooten droogh oft nat	iiij. stupbers.	En tonne Zeep	iiij. st.
Hondert Saep-koecken j. st. xij. p.		En tonne Asch	iiij. st.
En groot dubbel droog bat	xx. st.	En tonne Pot-afsch	bj. st.
En middelbaer bat	x. st.	En tonne Hasenoten	iiij. st.
En tonne Honinghs	iiij. st.	En kist oft koffer	bj. st.
Dierendeel oft quart Szrop	bij. st.	En Supker-kist	viiij. st.
En oerthoofte Wijn	bj. st.	En bael Schryf-papier	iiij. st.
En pype Wijn	xij. st.	bij. p.	
En tonne Ryzing	iiij. st.	En bael dalk-papier	ij. st. vij. p.
En pype Olve	xv. st.	En bael Postel oft Weet	v. st.
		bij. p.	
		En bael Rijs	j. st. 3.
		En bael Smack	iiij. st.
			En

Een bael Alupn	ij. st.	Hondert pont Tin/ Looft/ Koper
Hondert pont Was	j. st. 3.	j. st. 3.
Hondert pont Was	ij. st. 3.	't Middde Boeck- wept meel ij. st.
Hondert pont Hennip	ij. st. 3.	Thien deker Schape-zeem ij. st.
Hondert pont Schijf-garen	j. st. 3.	Thien deker Boeck-leer vj. st.
Hondert pont Speck	j. st. 3.	Hondert wit Leer ij. st.
Hondert pont Ongel oft Smeer/	j. st. 3.	Een vrou oft mans persoon vj. st.
		Kinderen beneden xij. jaer ij. st.
Hondert pont Kraes	j. st. 3.	Eenen bzief j. st.
Hondert pont Wolle	iiij. st.	Een pont Vlaemis aen gelt. ij. st.

Ende van alle ander Waren ende Koopmanschappen
na beloop van dien.

Wanneer een / twee / dyp / tot thien personen toe / een Schuyt
begeeren te hueren booz haer lijf ende bagagie / sullen gehouden zijn
booz vier gulden af te baren.

Ende soo pemant een Schuyt met goederen begeert / sullen gehou-
den zijn booz vier gulden te baren.

Maer indien pemant vande Koopluyden of ander varende perso- Afgehuere de
Schuyten.
nen 't zp een oft twee / zijnde in maetschappij oft niet / begeerden
een Schuyt alleen te bezachten / ende sulchs soude vertoeben af-
ghebaren te hebben / datse sullen moeten werden gherijft ende ghe-
dient om vijf gulden / maer indien een / twee oft meer personen
tot acht toe / om mer haer lijf te werden ober-gheboert / een Schuyt
begheeren ofte hupren / sullen zp moeten werden gherijft ende ghe-
dient om vier gulden / alles te betalen in payement sulchs het gang-
baer is ter plaets daer de ladinghe werdt gheloft / ende sonder in te
sien of de goederen by 't stuck meerder souden moghen bedraghen /
dan als die gheheele Schuyt werdt bezacht / maer sal de heur van
dien komen aen de Coopman / ende sullen eventwel de Schuyt-
voerders hun volle ladinghe / ende soo veel zp bequamelijck voeren
moghen / ten believen van den Coopman / ontwegherlijck moeten
innemen / ende daer mede strax ghehouden zijn af te baren : sonder
dat zp alst weer ende wint is om te baren / eenighe personen sul-
len moghen weggeren / op pene van bannissement van 't Weez.

Indien jemand sijne goederen aan besteeft hebbende / naderhand Afgaen van
vrachten.
anders beraden wert / soo sal hy mogen volstaan ende van de aenbe-
stedinge los / dyp ende ontlast sijn / mits betalende de helfte van de be-
dongen vzacht.

Soo wie een Schuyt omme-zeylet / sal boven de verbeteringe aen Schuyt om-
gezeylet.
de bescheyde partje / ter bescheydenheit van die van de Ghe-
rechte / daer van de sake by pzebentie eerst kennisse genomen sal wo-
den / wpt het Weer gestelt / ende zijn baren verboden werden.

Soo wanneer de boozs. Beurlieden eenighe Coopmans goeden De vrach-
ten rhuys te
voeren.
geladen hebben / sullen sy de selve ten believen vande Coopman ge-
houden sijn te voeren ende bzingen booz haer deuren / soo na sy met
hun Schuyten sullen mogen bloten / ende dat om de ordinarise vzacht /
ende

ende sonder ter saken van dien yet meer te mogen opschien: Ende so wie sulcx wepgerde/ oft eenige Koopluyden qualijck of onbehoorlijck aen of toespraak / sal t'eicken tot behoef van de voozsz. buffe verbeuren r. stupvers boven genoeghdoeninge van de beschadighde / of beronghelijckte partije.

Brieven bestellen.

Ma dat de Beurzman aengekomen sal zijn/ is hy gehouden terfont ende van de selven about (alwaer dat zijn aenkomst eerst met 't stuppen van de poozt gebiel) alle de by hem hebbende brieven te bestellen/ sonder eenighe by hem te behouden of laten vernachten / uytgedoert in desen de brieven die aen eenige packens / daer gelt in moecht zijn / mochten zijn vast ghemaect: In welchen gheballen de voozsz. Beurzman / soo hem den about beviel om 't ghelt niet te waghen of pericliteren / de selve brieven mette sackens in goede versekertheyt ende bewaringhe by hem behouden / ende de eygeniaers van dien vande selve about daer van verwittighen sal / op dat zy daer na komen uytstien / soo wie anders dede sal t'eicke ten behoef van de voozsz. buffen verbeuren ij. stupvers boven vernoenghdoeninge als boven.

Rekeningedoen.

Dat de ghene die zijn reys als voozen voldaen sal hebben / binnen xxiij. uren na zijn wederkomst vooz d'ander vander maetschappije (by huys ende ander handt zijnde) mitsgaders vooz den Deermeester behoorlijcke aenghebinge / ende dien volghende / deelinghe sal doen van al de vrachten by hem soo gins als wederom bedonghen / ende ontfangen 't vzaegh-loon van brieven daer inne begrepen.

Ongetrouwe rekening

Ende soo wie doende de voozsz. rekeninghe / bevonden werde ter quader trouwen ghewandelt te hebben / 't sy yet verswygende / oft anderfins / sal d'eerste reys by maenden van 't Deer werden ghebanen / de tweede reys ses maenden / ende de derde reys arbitralijck gestraft werde / als hy de Magistraten van d'een of d'ander der voozsz. Steden die by prebentie daer af de kennisse sal nemen.

Extraordinaris last.

In sulck verstant nochtans / dat indien yemant van hen lieden by eenighe bozghers of inwoonders mondelinghe of schriftelijcke last ghegeven werden om yet te koopen / benaerstighen / dat hy 't hem ter sake van dien betaelt of gheschoncken wert / niet ghehouden is in rekeninghe of ghemeene beurse te bzingen / maer volstaen sal mogen mitss bzingende 't gunt van soodanige geboerde goederen te vracht beloof is / of in vergelijkinge van ander goeden behoort ghegeven te worden.

Op de rekeninghe niet te drinken.

Dat men geen rekeningen de gemeene maetschappije van 't voozsz. Deer aengaende / en sal mogen beswaren met eenige dzinck-lagen / hoe wepnich 't selve souden mogen zijn / ende dit al op pene dat soo wie bevonden werde 't selve gedaen / of yet van 't gemeen gelt verzoncken te hebben / deselve ende alle de ghene die daer van sullen hebben ghedroncken / wessende van de voozsz. maetschappije / of de knechten van dien elck verbeuren sullen vijf stup. tot behoef van de buffe der voozsz. maetschappije / boven de wederkeeringe van 't gene verzoncken mocht zijn.

Als de beurtte oinghekomen ende de leste beurtman zijn rekeninghe aenghegheben of in ghebracht sal hebben / (d'welck eerst te Leyden / ^{Opname van rekeninghe.} daer na t' Amsterdam / ende volgens by veranderinghe d'een na d'ander gheschieden sal) soo sullen om te komen tot sluytinghe van de ghemeyne rekeninghe / de leste beurt-lupden daer over moghen ende ghehouden zijn te roepen de tegenwoozdige beurt-baerders / of of ~~waerent~~ 't Deer zijnde / of ander die 3p daer toe ter ghelegentheit aender hand sullen vinden / ende soo wie over de boozsz. reekeninghe gheroepen zijnde / wepgherden of vertrockt te komen sal t'elcken beurt-beuren vijf grooten / ten behoebe van de boozsz. busse. Ende salmen t'elcken reyse de beurtte om-gekomen zijnde / met gemeyn advijs van de jeghenwoozdighe zijnde Beurtbaerders / r/rj/rr. guldens / meer / of min in voozraat by der Busse laten / ende by den Deer-meester of andere d'opsicht van 't Deer beboien zijnde / daar van aanteykeninghe doen doen / ende gheuchenisse houden / om 't selve by tijden van Doost / ende gelijcke nood onder de Beurt-lupden te werden verstercht ende verdeelt.

Dat indien eenighe van de Deer-lupden bevonden werde teghens ^{Vecktae verboden.} peimant ; 't 3p met ghewoer / hout / vuysten / of pet anders gevochten / of op peimant geweer of mes getrocken te hebben / de selve booven de boeten daer toe by Stads Keuren ghesfelt / ten minsten ses maenden langh van 't Deer ghebannen sal werden / ter descretie van die van de Gherechte / van een van beyden Stede / daer by presentie de saecke eerst aenhangingh ghemaecht sal werden. Ende indien 't selve gebeurt ware aen of teghen een vande Deerlupden / de selve wert mits desen bevolen ende belast sulcx die vanden Gerechte / van een beyde de Steden daer 't boozsz. gevecht ghebeurt is / ende ghebeurt zijnde buyten het rechts-ghebiet van eenigh vande boozsz. twee Stede / die vanden Gherechte van hare woon-plaets / dooz hem selven of dooz peimant anders / te kinnen te geben / op pene dat de ghene die bevonden werde 't selve verswogen / ende als bozen niet tot kennisse ghebracht / of doen brenghen te hebben / daer over doock arbitralijcken sal werden ghecozrigeert : Ende dit al ten eynde over foodanighen overdaet / tot ontsich van alle anderen tijtelijcken strafge gedaen / ende alle andere erger onghewallen deur ontsich van dien / verhoet mogen werden.

Dat teghen wien merckelijcke suspitie komt te vallen vande tegenwoozdighe ordinantie / directelijck of indirectelijck overreden te hebben / hem selfs ghehouden sal zijn daer van booz die vande Gerechte vander respectibe Stede met eede te supveren / sonderlinge in saken die niet of qualijck konnen werden bewesen / alles ter beschepdenhepdt van de boozsz. Gerechte. ^{Tuyge by Eedt.}

Ten laesten sullen alle de boozsz. boeten elck van dien bekeurt woorden by alle de beurt-lupden / ende elck van hen die sulcx sal booz komen / ende soo wie van hem eenighe vande boozmoende verbeuren booz-quamen / ende tot kennisse hreacht / sonder die te bekeuren / ende ^{Generael bekeuringe.}

met een te benaerftighen dat de overtreders zijn boete voldede / ende in de busse leyde / ten minsten die den Deer-meester sulx niet aen en gabe / ten eynde als bozen die souden elck ypt haer eyghen beursen twee mael soo veel verbeuren vooz de voorsz. busse.

Schuyt.

Ende sal de reghenwoozdighe Ordonnantie gheueuen / ter tijdt ende toplen toe in desen met gemeene adbyse van de Burghermeeesteren ende Regierders van beyde de Steden anders sal zyn gheordonneert ende ghestatueert.

Ouerluyden

Ende om het Deer in wesen te onderhouden / ende op alles behoozlijckie opzicht te hebben / soo sullen in elck der voorsz. Steden twee Ouerluyden gestelt worden / daer van 't elcken jaren een verandert sal worden / welke Ouerluyden sozge dzagen sullen dat dese Ordonnantie na-gheliomen werde / ende tot dien eynde de Overtreders van de selve Ordonnantie / af sullen moeten voozderen de Gilt-boeten van thien stuyvers / ende daer beneben in de voorsz. Ordonnantie ghestatueert : Ende soo de ghene die bekeurt sullen zyn in ghebrecke blijven de vooznoemde Boeten te betalen / sullen als dan d'Ouerluyden de selfde Boeten met een derde part meer moghen igne houden ende af-trechen van de portien al sulcken wepgheringhen rompeterende / aen 't gene by de Schuyte-voorders in 't gemeyn verbient sal wesen.

Ordonnantie van de Binnelants-baerders op Antwerpen en Zeelandt.

Extract ypt het Register bande Willekeuren / geteyckent met de letter C. Berustende ter Secretarije / der Stadt Amstelredam.

Op huyden den 20 April 1610 / is by mijne E. Heeren van den Ghe-rechte / d'Ordonnantie der Binnelants-baerende Schippers / soo belanghende heurlieder Dracht-loon / als andersins gegeven den Jannuarij Anno 1592 verandert / gecorrigiert ende geampliciert / sulcx ende in der boegen als hier na volght :

Erst dat niemant van de Gildebroeders van 't binnelants-baerders Gilde binnen deser Steden sal moghen laden dan op zyn beure / ende dat in een goet Schip / Crap-schuyt oft Damlooper / groot 15 lasten / ende daer boben / wel voozsien van Anchiers / Contwen / Zeylen ende ander Scheeps-ghereedschap / sulcx dat der Coopluyden goederen dzoogh ende wel gecon-

ghetconditioneert ober gheboert werden / ende dit alles tot discrette ende Ordonnantie van de Oberluyden van 't boozfs. Gilde.

Item / dat van nu voortaan alle weecken van deser Stede af-baren sullen twee Schepen op Antwerpen / twee op 't Eylant van Walcheren / ende alle vier wercke-daghen een op Doordrecht / ende een op Rotterdam / ende dat het eerste Schip op Antwerpen ende het Eylant van Walcheren / sal moeten aenlegghen op de ladinghe des Sondaeghs / ende des Woensdaeghs t'sabonts daer aen volghende af-legghen / ende boozfs des Donderdaeghs 's morgens af-baren om zijn reyse te boozderen / ghelijck oock het tweede Schip des Woensdaeghs terstont na dat het eerste Schip af-ghelept sal wesen / sal moeten aenlegghen / ende des Saterdaeghs t'sabonts wederom aen-legghen / om des Sondaeghs wederom 't zepl te gaen / alles pzeijfs / ende dat de Schepen op Doordrecht ende Rotterdam boozfs. gedestineert mede pzeijfs sullen af-baren / 't zj datse vol-laden zyn ofte niet.

Wat boozfs de boozfs. Schippers ghene goederen meer sullen moghen laden na dat haerlieder Schepen van den Pael sullen wesen af-ghelept / ende dit alles op pene van vijfentwintigh guldens by de Contrabenteurs te verbeuren / ende daer-en-boven het Gilde niet te moghen ghebruycken den tijdt van d'v Maenden booz de eerste reyse / ende booz de tweede reyse op ghelijcke pene ende arbitrale cozrectie.

Wel verstaende / dat soo verre de boozfs. Schepen / Crap-schuyten ofte Damloopers respective binnen den tijdt hier boozen ghestelt / vol-laden soude mogen wesen / de selve als dan terstont ghehouden sullen zyn af te baren / ende metter daet een ander moeten aen-legghen.

Item / dat een Koopman ofte Factoor alleen een Schip sal moghen bezachten van hier ter Stede op de boozfs. Vabenen / tot sulcken prijs als zj met den Schipper sullen kunnen accozderen / sonder dat den selven Schipper eenige andere Koopluyden goederen sal mogen in-nemen / dan alleen van de gene die hem bezacht heeft / op pene van vier Ponden Vlaems.

Item / dat de Beurtnan in de ladinge leggende / ghehouden sal zyn in te nemen alle die goederen die hem aen boozt komen / sonder eenigh onderschept te maecken / alwaert oock soo dat hy van andere Koopluyden eenighe Waren aengenomen hadde / sulcks dat alijt de Waren ende Koopmanschappen die eerst aen boozt gezacht worden / oock eerst geladen sullen werde. / welverstaende dat hy ghene goederen ofte Koopmanschappen op den oberlooper oft denne van zijnen Schepe sal mogen voeren.

Item / dat gheene Schippers ofte Gildebzoeders eenighe vzaecht ofte lichdinghe sullen moghen aennemen / acht dagen booz hare aenstaende beurte / maer dat de Schippers op Antwerpen ende Walcheren varende / ghehouden sullen wesen d'v daghen booz hare beurte / te halen op 't boozt van de ghene die in de ladinghe leyt / ende die op Doordrecht ende Rotterdam varen / vier dagen booz haer beurte / om alsoo den een den anderen te helpen laden / welverstaende in geballe soodanighen Schipper ofte Gildebzoeder niet by huys en is / ofte t'huys ghekomen zijnde / noch gheladen Scheeps leyt : datmen in sulcken gheballe van de ledighe Schippers ofte Gildebzoeders by lottinghe in de plaetse van die

van hups zijnde / ofte gheladen legghende Schipper sal werpen / welke lotin-
ghe al de Gildebroeders onderwoopen / ende oock gheshouden sullen wesen na te
komen.

Item / dat ghene Schippers in de beurte en sullen mogen varen / booz ende al
eer 37 drie jaren langh Doozters deser Stede geweest sullen hebben.

Item / dat by mijne E. Heeren van den Gherechte op de Vaerten van Ant-
werpen / ende het Eplant van Walcheren / ghecommitteert sal worden seer-
ker Persoon / die bequaam bevonden sal worden / om te houden pertinent Register
ende Aelieninge van 't gene de Schippers te Drecht maken sullen.

Ende op dat de Koopluyden mogen weten waer na 37 hen lieden sullen hebben
te reguleren in 't betalen van de Drecht van de Schippers op heure beurt varende/
soo hebben mijne boozs. Heeren geordonneert ende ordonneren by desen / dat de
Binnelants-varende Schippers de Drecht sullen mogen mede ontfangen van alle
Waren ende Koommanschappen / sulks als hier achter volgt / ende dat 37-luy-
den niet meer / maer wel min sullen mogen nemen / op pene van ses gulden te
verbeuren op elcken stuck. t'Appliceren alle de boozs. Boeten / tot behoef van de
Busse van 't boozs. Gilde.

Ende omme boozs. Ordre te stellen op het loon / welck onder den Schippers
varende in de Beurte op Antwerpen ende Walcheren gehouden ende achtervolgt
sal worden / soo is by mijne boozs. E. Heeren goet gebonden ende geordonneert 't
gene hier na volgt.

Eerst dat Schip groot 26. lasten ende daer boven / des Somers de Drecht sal
hebben 38 gulden / ende des winters 50 gulden.

Item / dat een Schip groot zijnde een-en-twintigh Lasten ende daer boven / des
Somers de Drecht sal hebben 32 gulden / ende des winters 44 gulden.

Dat van gelijken een Schip groot zijnde 15 Lasten ende daer boven / des So-
mers de drecht sal hebben 21 gulden / ende des winters 33. gulden.

Welverstaende / indien netwes meer de Drecht gemaecht soude mogen wor-
den / als de boozs. respectie somme zijn bedraghende / dat het selve komen sal
de eene helft tot profijte van de Schippers / die 't selfde verdient heeft / ende de
ander helft tot profijte van de Bus / upt welke helfte de Schippers / die min-
der als de boozs. somme te drecht ghemaecht soude mogen hebben / betaalt
sullen worden / midts dat de boozs. beurten omme gekomen zijnde / de Busse
by de Oberluyden geopent / ende daaz upt eerst ende altoozen betaalt sal worden
d'opfiender tot ondezijout van dese Ordonnantie ghecommitteert / ende dat het
overschot onder de Gildebroeders in de beurte varende / gedeelt sal worden ober
de laste van hare Schepen / welverstaende : indien daar te kort soude moghen
komen / dat 't selve by henluyden na de groote van hun Schepen geresitueert ende
upt gecieert sal worden.

Ende booz soo veel aangaat den Schippers : boezende Damloopers ofte andere
Schuyten / beneven de 15 lasten groot zijnde / sullen t'elcken reyse als sy sullen op
hare beurten af-varen / betalen in den Busse / ten behoeve van de booznoemden op-
fiender / eenen gulden.

Item / dat de Schippers van haere reyse t'hups gheskomen zijnde / datelick
gheshouden sullen zijn in de Busse te bzinghen / 't ghene 37 meer als hier boozen
te Drecht ghemaecht sullen hebben / op pene van twaalf gulden te verbeuren /
ende

ende 't Gilde niet te mogen gebuycken in den tyd van drie Maenden. Actum ut supra, present den Schout, alle de Burgermeesteren, dempto D. Dirrick Bas, ende alle de Schepenen demtis Mr. Volckert Overlanden, ende Jacob Gerritsz. Honing. Op de Margine sion geschreven, 't gunt volgt.

Op den 17. Julij Anno 1610. Is de Ordonnantie bande Binnelands-baerders by mijne E. Heeren van den Gerechte geampliceert met dit nabolgende Articule / te weten :

Dat de Overluyden van het groote Gilde den Gilde-broeders van het kleyne Gilde / ende wederem de Overluyden van het kleyne Gilde den Gilde-broeders van het groote Gilde gheauthoriseert worden / ober haaz lieden Contrabentie te bekenzen / ende de volle Boeten af te nemen / midts dat d'Overluyden van het boorz. groote Gilde de helfte van de Boete die sy lieden als vooren sullen bekomen / den Overluyden van het kleyne Gilde / ende de selve Overluyden van het kleyne Gilde de helfte van de Boeten die sy luyden wt saecke bande boorzschreven Contrabentien sullen bekomen / aen de verschreven Overluyden van het groote Gilde / gehouden sullen wesen wt te heeren ende te laten volgen / welberstaende dat de Gilde-broeders by henlieden respectieve Overluyden bekeurt sijnde / by d'ander Overluyden gheconventieert noch bekeurt en sullen moghen worden. Actum ut supra, present mijne E. Heeren den Schout, ende alle de Burgermeesteren, dempto Jacob Boelensz. ende Mr. Volckert Overlander. Geurt Dirricksz., Ian Thomasz., Ionas Wirtz, ende Laurens Iansz. Spiegel, Schepenen. Ende was ondertekent G. Rooseboom.

Secollationeert tegens 't boorzschreven Register / onde daer mede behonden t'accorderen / den 24 Junij / Anno 1611.

G. Rooseboom.

Ordonnantie van 't loon voor den Schippers / varende op haer beurten op Antwerpen ende Zeelandt. Ingaende des Somers den 15 Martij / gedurende tot den 15. Octobris.

Van een last Afsche
 Van een last affche dobbelbant
 Een last Dick / een last Druys Ceer
 Een last Dick dobbelbant
 Een last Dick vierbant
 Een last Conne-meel
 Een last Ceer grofband / Ijnfaet ende Zeep

Sommer-loon.			Winter-loon.		
gul.	stu y.	pen.	gul.	stu y.	pen.
2	1	5	3	10	
4	10		5	10	
2	10		2	10	
2	10		3	10	
2	5		3	10	
3			3	10	

	Sommer-loon.		Winter-loon.	
	gul.	stuy. pen.	gul.	stuy. pen.
Ende alle dierghelijcke Waren na advenant.				
Gen sacke Wols	4	10	5	
Gen packe Dy-lakens	4		4	10
Gen half Kopbat	1	10	2	
Gen Craekbat	2	10	3	10
Gen half naer advenant.				
Van een Dyp			1	4
Gen Densoen		15	1	
Gen Orhoofte		10		12
Gen pijp Syropen		4	1	10
Gen grove Ton		8		10
Gen smal Ton.		6		8

Ende alle anderen goederen van Scheeps victualie naer advenant gherekent: Welverstaende soo die smalle-tonnen als Meel ende andere grove tonnen watter soude moghe wesen / min in getale waren als tot een last toe / dat so die meer zijn als tot een last oft daer ober / soo salmen betalen by 'e last als voorsz. staet / ende niet by de tonne.

Gen Meelbael de 100 pont	2		2	8
Gen bael Canifas	8		10	
Gen smackbael van 300 pont	6		8	
Gen bael Pastel	3		3	
Gen Bael Bengber of Peper	10		12	
Gen bael Rijs	6		7	
Gen bael Alwyn	4		5	
Gen bael Califf-hout	1	4	1	4
Gen bael Spaensche Zeep		6		8
Gen bael Galnooten		7		8
Gen Dypbael		12		15
Gen Canafer Caneel		10		12
Anderen balen naer advenant.				
Gen list Glas	2	10	3	
Gen Waegh-glas		15		18
Gen list Brasily Supcker		10		12
Gen list Supcker van S. Domingo		18	1	
Gen list Supcker van S. Thome	1	4		5
Gen list Canary Supcker		15	1	
Gen Koffer			1	
Gen rol of bael Was de 100 pont	6	2		2 8
Gen hondert Deelen	6		7	
Gen hondert langhe Sparren	3		7	
Gen hondert boomsche Caprabens		10	3	15
Gen hondert Frteschm	2		2	10

	Sommer-loon.			Winter-jaar.		
	gul.	stuy.	pen.	gul.	stuy.	pen.
Een hondert Dagenschoet	18			22		
Een hondert Courlant-hout	5			6		
Een hondert Dyp-hout	5			6		
Een hondert Vat-hout	3			3	10	
Een hondert Klap-hout	1	16		2	4	
Van 't Koper / Voot / Cint / Hier de 100 pont		2			2	8
Een koppel Dijken		2			2	8
Een hofz Cereese Rozijn		2			2	
Een hofz Malgomse Rozijn		1			1	8
Tonne-Dijken van ontrent 100 pont		3	8		3	8
Een kasse Spaens Zeep		8			9	
Brazilien-hout het 100 pont		3			3	8
Van elck bzoot Spiegel-harst		3			3	8
Een Fardeel		15			18	
Een tonneken Coursenille		8			12	
Een quart Coursenille		18		1	4	
Een tonneken Indigo		8			12	
Een quart Indigo		18	8	1	4	
Een kip Deense Hupden		1			2	
Een kip Hollantse Hupden		2			2	8
Een 100 dzooge Indise Hupden	4			5		
Stockbis de 100 pont		5			6	
Van een vat Saffer van ontrent 1000 pont		15		1		
Een ton Pot-as van 500 tot 700 pont		10			12	
Een ton Pot-as van 700 tot 1000 pont		15		1		
Een vat Corenten van 1800 tot 2400 pont	2			2	10	

By my deser Stede Amstelredamme Secretarius
J. van de Dees.

**Ordonnantie ghemaect op 't loon van de Schip-
pers varende op haer beurten van deser Stede op Rotter-
dam: Angaende des Somers den 15 Martij/ende ge-
duerende totten 15 Octobris.**

	Sommer-loon.			Winter-loon.		
	gul.	stuy.	pen.	gul.	stuy.	pen.
Van een last Affche	1	16		2	6	
Van een last Affche dobbelbant	2	15		3	5	
Een last Pikh/ Een last Pzups Ceer		4		1	10	
Een last Pikh dobbelbant	1	10		1	16	

Een

Een last Pich vierbant
 Een last Conne-meel
 Een last Ceer grofband / Wynzaet ende Zeep
 Ende alle dier gelijcke Waren na adbenant.
 Een sack Wols
 Een Pack Dy-lakens
 Een half Kopbat
 Een Craenbat
 Een half na adbenant.
 Van een Pijp
 Een Pensoen
 Een Orhoofs
 Een pijp Snyden
 Een grobe Con
 Een smal Con.

Somer-loon.		Winter-loon.	
gul.	stuy. pen.	gul.	stuy. pen.
1	16	2	2
1	10	1	16
1	16	2	2
3		3	12
2	12	3	10
1		1	6
1	10	1	16
	12		14
	9		11
	6		8
	16	1	
	5		6
	4		5

Ende alle andere goederen van Scheeps-bictualie naer adbenant
 ghereckent: Welverstaende soo die smalle-tonnen als Meel ende andere grobe
 tonnen waert soude moghen wesen / min in ghetale waren als tot een last toe / dan
 soo die meer zijn als tot een last oft daer ober / so salmen betalen 't last als boozfs.
 staet / ende niet by de tonne.

Een Meelbael de 100 pont
 Een bael Camfas
 Een smackbael van 300 pont
 Een bael Pastel
 Een bael Bengber of Peper
 Een bael Rijs
 Een bael Alupn
 Een bael Califfy-hout
 Een bael Spaensche Zeep
 Een bael Galnooten
 Een Muplbael
 Een Canaster Caneel
 Andere balen naer adbenant.
 Een kist Glas
 Een Waegh-glas
 Een kist Brasily Supcher
 Een kist Supcher van S. Domingo
 Een kist Supcher van S. Thome
 Een kist Canary Supcher
 Ende andere balen of kisten naer adbe-
 nant.
 Een hondert Deelen
 Een hondert langhe Sparren

1	8	1	8
6		7	
4		5	8
2		3	
6		8	
4	8	5	
2		3	
14		16	
4		5	
4		5	
8		10	
6		8	
1	10	1	16
	10		12
	7		8
	12		13
	3		4
	10		12
3	10	4	
3	10	4	

Een

	Sommer-loon.			Winter-loon.		
	gul.	fluy.	pen.	gul.	fluy.	pen.
Een hondert boomsche Capzabeng	2			2		
Een hondert Frieschen	1	4		1	14	
Een hondert Wagenfchot	10			12		
Een hondert Couzplants-hout	3			3	10	
Een hondert Pijp-hout	3			3	10	
Een hondert Bat-hout	1	16		2		
Een hondert Klap-hout	1	2		1	8	
Van 't Koper/ Loo/ Tin/ Yser de 100 pont			8			
Een koppel Wijgen			8			
Een korf Cerese Kozijn			1			
Een korf Malgoinsc Kozijn			1			8
Tonne-wijgen van ontrent 100 pont			1			1
Een kasse Spaens Zeep			5			2
Brazilien-hout het 100 pont			2			6
Van elck voot Spiegel-harst			2			2
Een Fardeel		10			12	
Een tonneken Coutfenille		5			6	
Een quart Coutfenille		12			16	
Een tonneken Indigo		5			6	
Een quart Indigo		12			16	
Een kip Deense Hupden		1	8		1	
Een kip Hollantsc Hupden		1			1	8
Een 100 drooge Indisc Hupden		10		3	5	
Stochbis de 100 pont		3			3	8
Van een bat Saffer van ontrent 1000 pont		10			12	
Een ton Pot-as van 500 tot 700 pont		6			8	
Een ton Pot-as van 700 tot 1000 pont		10			12	
Een bat Cozenten van 1800 tot 2400 pont	1	6		1	12	

By my deser Stede Amstelredamme Secretarius

J. vander Does.

**Extract uyt het Register vande Willekeuren/
der stadt Amstelredamme geteykent met de letter C.**

Ordonnantie oft accoozt probisioneel / daer op Burghermeeſteren ende Regeerders der stadt Woꝝdrecht ter eenre / ende Burgermeeſteren ende Regeerders der stadt Amstelredam ten ander zyden / dooz hare Schecommitteerde zyn verdraghen : dat de Schipperen van bepde

de

de de respectibe Stede in beurte sullen baren / ende dat booz den tijdt van ses maenden / volgende t' accoozt in dato den 1. Juny 1611.

Erst dat in dese beurte geen Schepen / Karav-schuyten / Dam-loopers ofte Karbielen sullen moghen baren ofte laden onder de 12. lasten groot zijnde / ende sullen de selfde Schepen moeten zijn wel versien van anchors / touwen / seplen ende andere Scheeps-gereetschap / sulcx dat daer in de goederen vanden Koopluyden boozgh ende wel gheconditioneert konnen ober gheboert worden / ende dit alles tot discretie vande Heeren Heerederers vande boozs. respectibe twee Steden.

Item / sullen van nu voortaan / de Schepen van beyde de boozs. Stede baren in beurte / in dier booghen dat een beurt-schip van Doordrecht t' Amsterdam komende / op zijn beurte tot Amsterdam sal mogen laden / ende van ghelijcken t' schip van Amsterdam tot Doordrecht / ende sullen alsoo baren Schip te ghen Schip.

Item / sullen de Schippers van beyde de Stede elcx baren booz haer eyghen profijt ende vrecht / sonder dat d'ene den anderen eenighe deelinge oft rechte-ninge sal gehouden zijn te doen.

Item / en sullen op dese respectibe Steden geen andere ofte meer Doordrecht-sche / ofte Amsterdamsche Schepen mogen baren als de beurte-schepen / ten ware een Koozman allen een Schip wilde affhueren ofte bezachten / dat by sal staen / daer mede versien wort dat de Heeren van Doordrecht sullen ordze stellen dat haer ordinaris Markt-schepen afghestaft worden.

Ende aengaende de Beurt-schepen van beyde de respectibe Steden / sullen die by een Koozman ofte Factooz moghen werden bezacht / sonder daer benefens eenige andere Koopluyden goederen te moghen innemen / op pene van twintigh guldens verbeuren / welverstaende dat tot Doordrecht geen Koozmans goederen / neffens het Bier gheladen sal moghen werden / midts dat ledighe Tonnen tot Amsterdam booz gheen vrecht sal worden gerekent.

De beurt-schipper van Doordrecht t' Amsterdam gheladen komende / sal in de beurte / inde ladinge komen / soo haest hy ontladen sal zijn / ende alsoo booz den intwoonende beurtman geprefereert zijn / midts dat hy twee daghen ledigh scheeps op t' boozt vanden ladende Beurtman sal moeten legghen / ende by soo verre de inkomende beurtman soo laet quame te loffen / dat hy gheen tijdt hadde om de twee daghen op t' boozt vande boozs. inde ladinghe legghende beurtman te legghen / sal ghehouden zijn te wachten tot dat de Schipper die op t' boozt vande ladende Beurtschip leydt zijn vier dagen inde lading ghelegen sal hebben / ende sal alsdan daer na inde beurte laden / ende eerder niet / ghelijck oock d' Amsterdamsche beurtman tot Doordrecht sal doen.

De Schepen sullen vier wercke daghen inde ladinghen / ende langher niet / ende sullen ghehouden zijn daer naer prijs af te baren t' zo datse volladen zijn ofte niet / sonder dat daer in begrepen zijn de twee dagen die sy sullen ghehouden zijn op den ladende Beurtman zijn boozt te legghen / ende sullen de boozs. Schippers gheen goederen niere moghen laden naer dat sy hun Schepen van de Kape ofte pael sullen wesen afgeleyt / alles op pene van vijfentwintigh guldens by den Contrabenteurs te verbeuren.

Item /

Item / oft gebeurde dat de Beurtschipper binnen de voorsz. vier wercke dagen volladen was / sal de seifde alsdan ghehouden zijn terstont af te baren / ende sal metter daer een ander beurt-schip moeten aenlegghen.

Item / alsoo de gheleghentheyt vande Stadt van Dordrecht mede brenghet / dattet noodigh is dat de Schepen eenighsins verschieten / om tot gerief van den Koopman de goederen te laden / soo is gheaccordeert dat de Beurtschipper aldaer inde ladinghe zijnde / soo wel die van Amsterdam als die van Dordrecht / gehouden sal zijn de eerste twee daghen vande vier daghen die hy inde ladinghe moet zijn / te verschieten om de vraght-goederen ofse Waren te laden / op alsulcken plaetse als den Koopman sal believen / ende de twee laeste daghen sal hy moeten precijs aende Kape blyve leggen / ende tot Amsterdam sal de voorsz. Beurzman dat onghhouden zyn / dan sal alle vier daghen aenden pael blyden sonder te moghen verschieten.

Item / de Schipperen in dese Beurte varende / sullen niet vermogen goet aen te nemen ofte te laden booz dat sy op haer beurte inde ladinge leggen.

Item / sal een Koopman ofse Factoor in beyde voorszepde Steden wel vermoghen een Schip te bezachten tot alsulcken prijs als sy metten Schipper sullen konnen verdraghen / sonder dat deseifde Schipper eenighe andere Koopluyden goederen daer beneffens sal moghen laden / op pene van vierentwintigh gulden te verbeuren.

Item / sal de Beurtschipper inde ladinghe zijn / naer dat hy op de ghewoonlycke plaetsen sal aenghelept hebben / ghehouden zijn alle de goederen die hem aen boozt komen sonder eenigh onderscheyt te laden / alwaert oock dat hy van andere Koopluyden eenighe Waren aengenomen hadde / sulcx dat altyt die Waren ende Koopmanschappen die eerst aen boozt ghebracht worden / oock eerst gheladen sullen worden.

Item / sullen de Schipperen gheen goederen ofte Koopmanschappen op de demmen ofte oberloopen van hare Schepen mogen voeren / als met expres consent van den Koopman ofte Factoor.

Ende op dat de Koopluyden ende Borgheren in beyde de respectie Steden moghen weten waer naer sy hun sullen hebben te reguleren / in 't betalen vande vrachten oft goederen / soo zijn de voorsz. Heeren van beyde de voorsz. Steden veraccordeert ende verdragen dat betaelt sal worden booz vracht of Schiploon sulcx als volght :

	gul.	stuy.	pen.		gul.	stuy.	pen.
Hoppe sacken de langhe				Hennep-sacken			
groote sacken	1	2		Wolle/ Spaensche of Si-		6	
Hoppe sacken de klepne				biitsche Wollen/ den sack			
langhe Sack		18		van 400 oft 500 pont	1	4	
En ordinaris Hoppesack		17		Wol Oostersche Wol de			
Gazen de sack van ontzent				sack	2	10	
150. tot 300. pont		6		Alupn-sack		2	
Baren de sack van 4. ofte				De sack Clants-hayr van			
500. pont		10		500 pont	1	10	
De klepne naer adbenan.				Wol Glas de sack		16	

	gul.	fluy.	pen.		gul.	fluy.	pen.
De sack Koepen Hapt van 500 pont	I			De flesyne naer adbenant			
Laken-pactien/ Saep-pactien/ ende Saep-pactien	I			Bleck-baten de dobbel		4	
De pack Op-laken	2	12		De enckele		2	
Carfep-pactien		15		En Cracm-bat	I	10	
Lams-vellen het pack	I	16		En half naer adbenant			
Fusteyn/ Bomazijn/ No-renbozgerije	I	6		En Calck-bat		15	
Lent-baten ofte sacken		16		En last Assche	I	16	
Kietel-baten / Becken-baten		18		En last Assche dobbelbant	2	15	
Kooperdzaet-baten / kat-toen baten ofte manden		16		En last Peck of een last Prups Ceer	I	4	
Pferdzaet-baten	I			En last Peck dobbelbant	I	10	
De halbe naer adbenant				En last Peck vierbant	I	16	
Paghel-baten de heeie	I	6		En last Comme-meel.	I	10	
Paghel-baten de twee derde deel		19		En last Ceer grof bant			
De halbe Paghel-baten		13		Lijnzaet ende Zee	I	10	
Alupn-baten		9		Ende alle diergelijcke Waren naer adbenant			
Kooper-root-baten		6		En boerder Wijns	I	15	
Stael-baten		12		En toelast Wijns	I	4	
Meer-baten	I			Dan een Pijp		12	
De grootste Boeck-baten				Dan een penfoen		9	
ende grootste rou Garenbaten.	I	10		En Orhooft		6	
				En Pijp Sproopen		16	
				En groobe Ton		5	
				En smal Ton		4	

Ende alle andere goederen van Scheeps victualie naer adbenandt gerekent; Wel verstaende soo die smal-tonnen als Meel ofte ander grobe tonnen/ wat het soude mogen wesen / mit in ghetale waren als tot een last toe / dan soo die meerder als tot een last of daer ober/ soo salmen 't betalen by 't last als voorsz. staet/ ende niet by de tonnen.

En last Hogge	I	8	marcksche ofst maet De-			
Caruwe het last	I	12	len	3	10	
Boonen het last	I	16	Last delen het hondert	2	10	
Boeckweyt ende Garst het last	I	3	Prupsche delen 't stuck	0	4	
Haber het last	I	10	En hondert lange Sparren	3	10	
Bulmaerts Sout het hondert	9	10	En hondert boomische Kapzabens	2		
Spaensch Sout het hondert	7	10	En hondert Drieseche	I	4	
Straets-Sout het hondert.	8	0	En hondert Wagenschot	10	0	
En hondert Delen Dene-			En hondert Pijp-hout	3		
			hout	3		

Een hondert Dakhout	1	16
Een hondert Klaphout	1	2
De hondert Ringen hoepere draectlos	2	15
Hoepere Brouplaten de hondert fuex		18
Cartoon de hondert Boffen	1	4
Pannemanden de grootste	1	4
D'andere van ontrent 1500 pont		19
De klepne van ontrent 1000 pont		14
De klepne naer adbenant		
Een bossel staf-stael	1	8
Een bondel hietelen		5
Hepmanden	3	
Lijmkoeben scholmanden van vier boeten en een half inden bodem	2	10
Van vier boeten ende drie boeten en een half in den bodem na adbenant.		
Van Pser/Hartplaten/Koepet/Loot/ Tin de dupsent ponden		6
Pfere Potten de dupsente pont		9
Een Meebael van ontrent 1000. pont		15
Een bael Canefas		6
Een Smack-bael van 300 pont		5
Een bael Pastel		2
Een bael Bengber of Peeper		6
Een quaerteel Bagelen oft Doot-muschaten		10
Een bael Rijs		4
Een bael Alupn		2
Een bael Calis-hout		14
Een bael ofte sack kattoen van 500. pont	1	5
Een bael Spaensche Zeep		4
Een bael Galnoten		4
Een Waplbael		8

gul. fluy. pen.

8

8

8

Een Canaster Canceel		
Een bael Pampier		
Een Riem wit Pampier		
Een Riem klepne graeu Pampier		
Een groot Riem graeu Pampier		
Een kist glas	1	10
Een Waegh-glas		10
Een kist Brasily supcher		7
Een kist supcher van S. Domingo		12
Een kist supcher van S. Thome		3
Een kist Canary supcher		10
Ende andere Balen oft kisten naer adbenant.		
De kruzucken kannen / in Manden oft kisten elck mande.		8 8
Eenen koppel Wijghen		1 8
Een kofz Cerrees Kossijnen		10
Een kofz Malgonis Kossijnen		1
Tonne vijgen van ontrent 100. pont		2
Een kasse Spaensche zeep		5
Besilten hout het hondert pont		2
Van een Broodt Spiegelharst		2
Een Fardeel		10
Een tonneken Coutsenille		5
Een quaert Coutsenille		12
Een tonneken Indigo		5
Een quaert Indigo		12 8
Een swartsel tonneken		
Een hondert pont veren		9
Hennip ofte Blas het schip-pont		10
Een hip Deensche hupden		1
Een hip Hollantsche hupden		1 8
Een hondert drooge Indische Hupden		

gul. fluy. pen.

6

4

0 6

0 12

1

10

10

7

12

12

3

10

8 8

1 8

10

1

2

5

2

2

10

5

12

5

12 8

9

10

1

1 8

2 10

	gul.	fluy.	pen.		gul.	fluy.	pen.
Stock-bisch van de 100. pont			1	De ledige tonnen wederom te brenghen			2
Een bat Sasse van onrenen drysent ponden		10		Een bat Cozenté van 1800 tot 2400 pont	1		6
Een ton Porassche van 500. tot 700. pont		6		Een bael Cozenten			5
Een ton Porassche van 700 tot 1000. pont		10		Doetsteenen			
Een aem Olve		3	8	Molensteenen			
				Bentemersteenen			
				Sarcken			

Ende sullen die schipperen wel min maer niet meer moghen nemen / op pene van 4. guldén op yder stuck goets tē berbeuren. Onderstont ter Ordonnantie van de Heeren Burghermeeſteren ende Heerederſ der Stadt Doordrecht / onder tērechtent J. van Eynde / beſegelt met een opgedrucht zegel in groenen Waſſe.

Ghecollationeert teghens 't boozschreiben Register ende daermede bebonden t'accoordeeren / den 24. Junij 1611.

I. de Haen.

Ordonnantie.

Voort de Buyten-lants-vaerders Schippers / voerrende Smack-seplen / om te varen op hare Beurten van deser Steden op Rouan ende Lonnen : Mitsgaders oock vande vrachfloon vande Goederen die sy sullen innemen.

Erst dat niemant vande Buytenlands-vaerders deser Stede en sal moghen laden op de boozschreiben Havenen dan op sijn Beurte / ende dat hy sal moeten hebben een goet Schip / wel voorszien van Ancker ende Couwen / Zeylen ende ander Schreeps gereetschappen / sulchs dat der Boop-luyden goederen droog ende wel gheconditioneert ober gheboert moghen worden. Ende dit alles tot discretie van de Ouerluyden van 't Binnen-lands-vaerders Gilde / ofte andere / die daer toe sullen werden ghecommitteert.

Item / dat van nu voortaan alle twee Weecken twee Schepen sullen aenlegghen op Lonnen , ende alle twintigh daghen twee Schepen op Rouan, daer van v'eerste Schepen aen de Kap sullen halen op Maendach / wesende den lesten deser. Ende van de gheene die op Lonnen sullen varen / daer van sal den renen op Saterdagh 't sabonts / zijnde den sesten dagh daer na / af-legghen / ende op Maendagh 's abonts daer na t'sepl gaen. Ende de tweede sal aflegghen den

den sevendenden dagh na dat de eerste van de *Kap* ghehaelt / ofte sijn behoorzijckhe tijdt verstreken sal wesen / zijnde den derthienden dagh na dat hy aen de *Kap* ghehaelt is / ende mede op 's *Maendachs* 't *fabonts* daer aen volgende / afbaren.

Item / die op *Rouan* sullen baren / daer vanden eersten den thierenden dagh / 't *fabonts* van de *Kap* halen / ende de tweede sal aflegghen op den thierenden dagh / na dat de eerste van de *Kap* ghehaelt / oft sijn behoorzijckhe tijt sal verstreken wesen / zijnde den twintighsten dagh na dat hy aende *Kap* ghehaelt is.

Ende sullen den tweeden dagh daer aen volghende / afbaren om haer ropfen te verhoorden. Ende na dat de *Schippers* afghelept ofte haer behoorzijckhe tijt verstrecken sal zijn / soo sullen terstont twee andere naestvolghende *Beurtlupden* aen elcken *Kap* wederom aenleggen : Op pene van vijf ende twintigh guldens.

Welverstaende / dat de respectibe tijdt tot het aenlegghen bande voorszreven *Schepen* ghezeffigeert / ingaen sal vooz het *Somer* sapsoen den eersten *Marct* tot den eersten *Octobris* daer na volghende. Ende dat vanden eersten *Octobris* tot den eersten *Martij* daer aen vooz 't *Winter* sapsoen de *Respectibe* *Schepen* twee daghen langher aen de *Wal* sullen moghen legghen om te laden / te weten / de *Lonnen*-baerders acht dagen / ende de *Rouans*-baerders twaelf dagen.

Dat voorsz de voorsz. *Schippers* hier ter *Stede* onderweghe noch in *Tessel* gheen goederen meer sullen moghen innemen na dat sy van de *Kap* ghehaelt sullen zijn / ofte na dat sy haer behoorzijckhe tijdt bezloopen sal wesen : Op de beurt van ses guldens op yder stuk goedt / het zy groot ofte kleyn dat sy innemen / ende daer en boden / in een *Taez* in de *Beurte* mer te moghen baren vooz de eerste repse : Ende vooz de tweede repse / op gelijcke *Pene* ende *arbitrale* *Correctie*.

Item / soo verre de voorsz. *Schepenen* oft eenige van dien / binnen den tijdt hiez voozen ghestelt / volladen souden mogen wesen / sullen ghehouden wesen terstont af te baren / ende metter daer een anderen moeten aenleggen : Der welcker legdagen niet eerder sullen ingaen / dan ter *Expiratie* van den afgebaren *Beurtman*.

Item / de *Schippers* haer behoorzijckhe tijdt bezloopen zijnde / sonder te hebben haez volle *Ladinghe* / sullen de ghene die op *Lonnen* varende / vermoghen des *Maendaeghs* (na dat sy 't *Satezdaeghs* van de *Kap* ghehaelt zijn / ofte dat haez behoorzijckhe tijdt is verstrecken) ende de ghene die op *Rouanen* varende (na dat haez behoorzijckhe tijdt sal zijn verstrecken / tot dat haer tijdt is van af te baren) soo veel goedts vooz haez selven te koopfen / als sy bequame lijck sullen konnen voezen ende innemen. Op dat de ghene die op *Lonnen* baren / des *Maendaeghs* 't *fabonts* / ende de ghene die op *Rouanen* baren / den tweeden dagh 't *fabonts* / na hazen bezloopen tijdt daer mede moghen afbaren / sonder den *Koopman* daer dooz eenighsins te beletten : Op pene van vijf-en-twintigh *Guldens*. Ende sullen de *Schippers* die als noch goedt tot *volladinghe* van hare *Schepen* koopfen / gheen *Vacht* daer van geben aen den genen die met haer in een *Beurs* sal baren.

Item / dat twee *Kooplupden* oft *Fatvoorsz* een *Schip* sullen mogen bezaechten

ten van hier ter Stede af op de voorsz. Havenen / tot sulcken prijs als hy met de Schippers sal kunnen accorderen / sonder dat de selve Schippers eenighe andere Koopluyden goederen sal mogen innemen / dan alleen vanden gene die hem bezacht heeft : Op pene als vozen.

Item / dat de Beur-luyden in de ladinghe legghende ghehouden sullen zijn alle de goederen die hen aen boort komen / sonder eenigh onderschept te maectien : in te nemen / alwaert oock soo / dat zy van andere Koopluyden eenighe Waren ende Koopmanschappen aengenomen hadden / sulchs dat altydt de Waren ende Koopmanschappen die eerst aen boort komen / eerst gheladen sullen werden.

Item / dat gheen Schippers eenighe vacht ofte liechtinghe sullen moghen aennemen acht daghen vooz haer aenstaende beurt / maer dat die ghehouden sullen wesen vier daghen vooz haer beurt te halen aen de Cap by de ghene die in de ladinghe legghen / om alsoo den een den anderen te helpen laden : Op de pene van vijftigh gulden / ende daer-en-boven in een Jaer in de beurt niet te moghen varen. Wel verstaende / soo eenighe Schippers eer haer behoortijcke tijdt van acht daghen ghekomen is / eenighe vacht ofte liechtinghe aenghenomen mochten hebben / oft dat zy van huys waren of 't huys ghekomen zijnde / noch gheladen Scheeps laghen / dat in sulcken ghevalle de Schippers van de ledighe Schepen by loringhe in de plaets van den ghenen die gheladen Scheeps leyt / of van huys is / sullen werpen / welke loringhe alle de Schippers die op de beurt varen / onderwoorpen ende ghehouden sullen zijn na te komen : Op pene van vijfen-twintigh gulden / ende daer-en-boven in een Jaer op de beurt niet te mogen varen.

Item / dat de Schippers haer beurt gehad hebbende op Rouan / daar na haer beurt sullen hebben op Lonnen. Ende van gelijcken die haer beurt gehad hebben op Lonnen / sullen daer na haer beurt hebben op Rouan.

Dat mede de Schippers die ghelijck sullen aenlegghen op Lonnen / in een beurs sullen varen. Van ghelijcken oock twee Schippers die ghelijck aen sulden legghen op Rouanen / mede in een beurs sullen varen : Mits dat zy de bedonghen vacht sullen ghenieten als hier na sal volghen. Des dat de Schippers ghehouden sullen zijn malkander goede reeckeningh van haer bedonghen vacht te doen. Ende indien t'eenigher tijdt bevonden werde dat pemandt van henluyden van haer bedonghen vacht yet ter quader trouwen achter ghehouden hadde / sal de selve verbeuren vijftigh guldens / ende daer-en-boven in den tijdt van drie Jaeren in de beurt niet te mogen varen.

Item / dat gene Schippers inde beurten sullen mogen varen / vooz ende al eez sy vier Jaeren lang Poozters deser Stede geweest sullen zijn.

Dat oock de Schippers die op haer beurt sullen varen / ende ghelijck sullen aenlegghen / teghen den anderen sullen loten wie dat eerst van haer beyden varen sal.

Item / dat geen Schippers smal-schepen boerende / ende in de beurt van Zeelant / Antwerpen / oft in eenige andere beurten Binnenlants varende / en sullen vermogen te varen in de beurten van Lonnen ende Rouanen / ten ware dat sy de Binnenlants beurten na lieten / ende daer in niet en wilden varen.

Dat de Schippers ghehouden sullen zijn / soo lange zy in de ladinghe legghen / van den morgen totten avondt by haer Scheypen te blyben: Behalven den Mid- dagh dat sy dan mogen te Beurs komen. Ende soo yemandt terwylen hy in de ladinge leyt / behonden werdt sulcx niet te doen / ende in de Herberge ofte elders ging dwincken: sal pder mael als sulcx behonden wert/verbeuren drie guldens.

Item / dat by den Heeren van den Gerechte gecommiteert sal worden een Persoon / die op de Rouansche ende Engelsche Cap opsielt sal hebben/dat de scheypen op haer behoorzijcke rijt af sullen varen.

Alle welcke Boeten ende Penen hier bozen verhaelt / geappliceert sullen worden een derde part tot behoef van den Heere / een derde part vooz den Armen/ ende een derde part vooz den Bekeurder.

Ende op dat de Koopluyden mogen weten waer na sy haer sullen hebben te reguleren in 't betalen van de Vrachten van de Schippers / op haer Beurte varende / soo hebben mijn voozsz. Heeren geozdonneert / ende ozdonneeren mits desen / dat de Vuyten-Lants-varende Schippers te vrecht sullen mogen nemen ende ontfanghen van alle Waren ende Koopmanschappen sulcx als hier na volgt/ wel minder/ maer niet meerder. Op pene van xxv. gulden / ende een Jaer lang in de Beurte niet te mogen varen.

Loon vande Schippers.

	gul.	stuy.	pon.	schel.	penf.
	stacrings:				
Potassche van de 100. Ponden					6
Een last Danziker Afsche				15	
Een last As Rijs of Konincksberger				12	
Een last Afsche dobbelbant				18	
Een last Dick vierbant ende vierbant Ceer	8			12	
Een last Dick ofte Prups Ceer	5			6	
Een last Dick dobbelbant	7	10		10	
Een last Zeep					
Een last Haringh	10				
Een last Comebis.	9			12	
Stapel-bis her duysent				16	
Een last Calck/twaelf smalton op 't last	9		I	12	
Calck in vaten de 100. pont		7			6
Een last Inlantsc Traen	10				
Moschobische Traen/acht Orhoosden vooz 't last	10				
Grups van Glas 't last	7				
Een sack Oosterse of Inlandtsche Wol	9				
Een halben naer adbenant					
Op Lonnen de hondert ponden				I	2
Een sack hayz	7				
Een sack hayz oft Werck de 100 ponden				I	2
Een Veersack de 100. ponden				I	4

	gul	stuy.	pon. staerlings :	schel	penf.
En Craembat	7				
Den halven na adbenant					
Supcher in vaten de 100. pont		12			
En Koffer van 3. banden	4	10			10
d' Ander na adbenant / van de Cassen.					
Koper ofte Iser-dyaet / het 3p los of in va-					
ten / de hondert pont		6			6
Was de hondert ponden		8			7
En bael Peper	1	5			
En bael Spaensche Zeep		15		2	
En Crap ofte Weebael / de 100. pont		6			6
En bael Gengber	1	16			
Roeten-Muschact / Rompen ende Gal-					
noten de bael	1			3	
Koper-roet oft Aluyn / t 3p in balen oft					
in vaten de hondert ponden		5		1	
Eē Cas of Canaster Caneel de 100 pondē	1			3	
En quacrt Nagelen / Polv oft Roeten	2	5		4	
En piyp Oly / oft Wijn / oft andere piypen	3				6
En Pensoen oft Perchoof na adbenant				1	
En grobe ofte Engelse ton	1				6
Corenten de hondert ponden 't 3p in vaten					
ofte in balen		7			6
En tonnetjen dobbel Blich		10			10
En tonnetjen enkel Blich		5			5
En bos Staef-stael / of een tonnetjen stael		4			4
Los Blas / Hennip / Cozffen / Couwerck					
ende Cabel-gazen / het Schip-pont	1	10		2	
Brefilien / Campos / ende ander hout / de					
hondert ponden		5			6
Olifants tanden de hondert pont		5			
Soethout de hondert ponden				6	
Loot / Tin / Koper de hondert pont		4			
Caes los de hondert ponden		8		3	
En tonne Boter	1	10			6
Halven ende hierendeel na adbenant					
Drooge Indische Hupden het stuck		3			
Die Cavabar drie vooz een					
En hip Deense oft Sweedsche Hupden		3			
En hip Hollandsche Hupden		5			
Coutfenville de hondert ponden	1	10			
Aijs / Comijn / Amandelen / Gijs ende alle					
Pastel balen de hondert ponden		8			
Smack de hondert ponden		5			6

	gul.	stuy.	pon. staerlings:	schel	penf.
Een vat Fusteynen	5			8	
Lynn de hondert ponden		10			
Boeke-bellen het beker		5			
Klokspijs oft schjopsel van Koper de 100 pont		4			
Een pack Candy's van sestien pachen	4			6	
De andere na adbenant.					
Bzeillie Supcher in kisten oft vaten de hondert ponden		6			
Canary oft Madera Supcher de kist	1	16			
Hammen in vaten de hondert ponden		8			
Pooztsche Deelen 122 boort hondert	15		1	6	
Kereis't zy los ofte in vaten					
Pannen					
Kopere Platen					
Haert-pfers					
Koen ende Staf-pfers					6
Een pensoen Kozijn					
Een kozf Serrets Kozijn					
Een kozf Malegonse Kozijn					4
Een bael Papier/gemeen van 15 of 16 Riem.				1	3
Een bael Cartoen de hondert ponden				1	3
Een bael Zyde				5	3
Een tonne Zyde				3	
Een tonne Honing				1	
Een tonne Salm				2	3
Een kist met Linnen van beertig stukken				6	
Alle andere kisten en kassen na adbenant,					
Een vat Garen				9	
Een vat Boeckien				10	
Grau Papier ponts ende half ponts / de hondert Riemen					8
Een kist Supcher van S. Domingo				4	
Een ton Stijffels				1	6

de 100 ponden

Wel verstaende soo daer eenighe Waren op Rouan ofte Lonnen ghescheept mochten werden / ende 't loon daer van niet ghestelt mocht zijn / soo sal men daer van beralen soo 't Rouan ghescheept weert / ende in de Lijsten van Lonnen staet een derde meerder / ende soo 't op Lonnen gaet / ende in de Lijsten op Rouanen staet een derde meerder.

Ordonnantie voor de Schippers op de groote van
 haer Schepen / hie dat die in-gesteldt sullen werden / oin haer bedongen Dracht metten anderen te mogen deelen als volght.

Schepen } van 26 tot 31 last/ op 30 last
 } boben 31 tot 36 last/ op 35 last
 } boben 36 tot 41 last/ op 40 last
 } boben 41 tot 46/ ende daer boben op 45 last } gerekent.

Ende sullen de Schippers gehouden zijn aen den Opfiender/ die by den Heeren van den Gherechte daer toe gestelt sal werden/ te betalen elcken mael/ eer dat 3^r af sullen varen/ te weten/ dien Schippers/ die hare Schepen boben de 31 lasten groot zijn/ 3 gulden/ ende beneden de 31 lasten groot zijnde 2 gulden 5 stuyb. Op pene van noch veel te betalen als de reys gedaen sal zijn.

Alsdus gedaen ende gearresteert den xix Februarij xvj. hondert ende xj. Present de Heer Schout/ alle de Burgermeesteren ende alle de Schepenen/ dempro Jacob Graef.

In kennisse van my Secretarius

B.I. van Wyhen.

Ordonnantie van 't Loon voor de Schippers/ varende op haer Beurten/ van Amsterdam op Hamborgh/ ende van Hamborgh op Amsterdam: Des Somers ingaende den eersten Martius/ ende geduerende tot den eersten October. Ende het Winterloon/ van den 1. October/ tot den 1. Martius.

	Van Amsterdam op Hamborgh.		Van Hamborgh op Amsterdam.	
	Somerloon marc. sz.	winterloon marc. sz.	Somerloon marc. sz.	winterloon marc. sz.
A ssche/ Danzick ofte Conings-bergher/ 't last	5 — 0	5 — 8 3	5 — 0	5 — 10
A ssche rns/ 't last	3 — 8	4 — 0	10 4	10
Pot-assehe/ de hondert pont	0 — 3	0 — 3 ¹ 0	4 0	4 ¹ 2
Lijnzaet/ Noten/ Beers/ Gzuten/ 't last	4 — 0	4 — 8 4	0 4	10
Grobe ton naer abbenant	} 4 — 8	5 — 0 4	10 5	— 0
Gen last Haringh				
Gen last Zeep	} 4 — 4	4 — 12	6 — 10 6	— 0
Gen last Toone-bis				
Gen last Bocking	5 — 8	6 — 0 5	10 6	— 0
Gen last Terwe oft Wepte	4 — 8	5 — 0 4	10 5	— 0
Gen last Rogge	4 — 8	5 — 0 3	10 4	— 0
Gen last Garste	3 — 8	4 — 0 3	10 4	— 0
Gen last Haber	2 — 8	3 — 0 2	10 3	— 0
Gen last Tallich/ twaelf smal-ton op 't last	4 — 8	5 — 0 4	0 5	— 0

Gen

	Dan Amsterdam op Hamborgh.		Dan Hamborgh op Amsterdam.	
	Somerloon marr. sz.	winterloon marr. sz.	Somerloon gul. stuy.	winterloon gul. stuy.
En last Sement / twaelf smal-ton booz't last	4 — 0	4 — 8		
En last Luphs-Bier			5 — 10	7 — 0
En last Hamborger-Bier			5 — 10	7 — 0
En last Inlantse Craen	5 — 0	5 — 8	5 — 10	5 — 10
Moscobische Craen / acht Oerhoof- den booz't last	5 — 0	5 — 8	5 — 0	5 — 10
En last Dick / vierbant ende vier- bant Teer	5 — .	5 — 8	5 — .	5 — 10
En last Dick of Druys Teer	3 — .	3 — 8	3 — .	3 — 10
En last Dick dubbelbant	4 — .	4 — 8	4 — .	4 — 10
En Pijp Mom			1 — 10	1 — 15
Calck in baten de hondert pont	0 — 4	0 — 4 ¹ ₂	0 — 5	0 — 5 ¹ ₂
En quarteel Nagelen / Fols / Noten / oft diergelycken	1 — 8	1 — 12	1 — 10	1 — 15
En bael Peper	1 — 0	1 — 4	1 — .	1 — 5
En bael Noten Duffchaet / Kom- pen ende Galnoten	0 — 8	0 — 10	0 — 10	0 — 12
En Cas ofte Canaster Caneel / de 100 pont	0 — 8	0 — 10	0 — 10	0 — 12
En bael Spaens Zeep	0 — 8	0 — 10	0 — 10	0 — 12
En Craep ofte Meebael / de 100 pont	0 — 3	0 — 3 ¹ ₂	0 — 4	0 — 4 ¹ ₂
En bael Gengber / van ontrent 500 pont	1 — 0	1 — 4	1 — 0	1 — 5
Anijs / Comijn / Amandelen / Rijs de bael	0 — 8	0 — 10	0 — 10	0 — 12
Smack / de 100 pont	0 — 2 ¹ ₂	0 — 3	0 — 3	0 — 3 ¹ ₂
Pastel / de bael van ontrent 200 pont	0 — 4	1 — 4 ¹ ₂	0 — 5	0 — 5 ¹ ₂
Was / de 100 pont	0 — 4	0 — 4 ¹ ₂	0 — 5	0 — 5 ¹ ₂
Bresilie / Campus ende alderhande hout / de 100 pont	0 — 3	0 — 3 ¹ ₂	0 — 4	0 — 5 ¹ ₂
Olipphanten tanden de 100 pont	0 — 4	0 — 4 ¹ ₂	0 — 5	0 — 5 ¹ ₂
Courfenille de 100 pont	1 — .	. — 4	1 — .	1 — 5
Indigo de 100 pont	0 — 10	0 — 12	2 — 12 ¹ ₂	0 — 14
Koperroot oft Alupin / het 3p in baten oft balen / de 100 pont	0 — 2 ¹ ₂	0 — 3	0 — 3 ¹ ₂	0 — 4
Torenten het 3p in baten ofte balen / de 100 pont	0 — 4	0 — 4 ¹ ₂	0 — .	0 — 5 ¹ ₂
En bael Canefas	0 — 12	0 — 14	0 — 1	0 — 18
En Pijp Oly oft Spaensche Wijn	2 — .	2 — 4	2 — .	2 — 5

	Van Amsterdam op Hamborg.		Van Hamborg op Amsterdam.	
	Somerloon marc sz.	winterloon marc sz.	Somerloon gul. stug.	Winterloon, gul. stug.
Een Pensioen oft Oerhoofd naer ad- venant.				
Een Oerhoofd Brandewijn/oft Oly- ben	1 — — .	1 — — 4	1 — — .	1 — — 5
Franse Wijn / het vat	2 — — 8	2 — — 12	2 — — 10	2 — — 15
Rijnsche Wijn/ het vsoeder.	5 — — .	5 — — 12	5 — — .	5 — — 15
Ende een toelast	3 — — 12	4 — — 8	3 — — 15	4 — — 10
Een toime Hennip	0 — — 10	0 — — 12	0 — — 12 ¹	0 — — 15
Een quarteel Carpentijn	0 — — 12	0 — — 14	0 — — 15	0 — — 18
Een bael Cattoen de hondert pont	0 — — 7	0 — — 8	0 — — 9	0 — — 10
Een toime Salm	0 — — 10	0 — — 12	0 — — 12 ¹	0 — — 15
Een vat Peltery	3 — — 12	4 — — 8	3 — — 15	4 — — .
Een Koffer van dertshien banden	2 — — 4	2 — — 12	2 — — 5	2 — — 15
Andere na advenant				
Molen-steenen/ een achtiender 't stuk	5 — — .	6 — — .	5 — — .	6 — — .
Suiker in vaten de hondert pont	0 — — 5	0 — — 6	0 — — 11 ²	0 — — 7
Bresilie Suiker de kist	1 — — 4	4 — — 8	1 — — 5	1 — — 10
Canary ofte Madera Suiker de kist	1 — — 4	1 — — 8	1 — — 5	1 — — 10
Een pakk Candij's Suiker van 16 packen	3 — — 0	3 — — 8	3 — — .	3 — — 10
Een pakk Engelse Lakens/ of Wapen 't stuk	0 — — 5	0 — — 0	0 — — 6	0 — — 6 ¹ ₂
Carfapen / de drie booz een.				
Schollen in tonnen	0 — — 2 ¹ ₂	0 — — 3		
Schollen in manden van 4 ¹ ₂ boet	2 — — 8	3 — — .		
Drooge Indise hupden / het stuk	0 — — 4	0 — — 5	0 — — 5	0 — — 5 ¹ ₂
Capeverde/ drie booz twee.				
Een hip Deensche / of Sweedsche Hupden	0 — — 2 ¹ ₂	0 — — 3	0 — — 3 ¹ ₂	0 — — 4
Een hip Hollandse Hupden	0 — — 3 ¹ ₂	0 — — 4	0 — — 4 ¹ ₂	0 — — 5
Een vat Garen				
Een vat Linnen				
Kisten na advenant	4 — — .	4 — — 8	4 — — .	4 — — 10
Een vat Durenburgerp	3 — — 8	4 — — .	3 — — 10	4 — — .
Een vat met Fusteppen			3 — — .	3 — — 10
Swillich in vaten/ oft kassen / naer advenant.				
Een pakk van 40 a 50 stucken Co- sterse Lakens			4 — — .	5 — — .
Andere packen na advenant.				
Een sack Oosterse Wolle / van acht hondert a negen hondert pont			5 — — .	6 — — 0

	Van Amsterdā op Hamborgh.		Van Hamborgh op Amsterdā.	
	Somerloon marc. sz.	winterloon marc. sz.	Somerloon gul. stu p.	winterloon gul. stu p.
En Deer sack/ de hondert pont	—	—	0 — 1 5	0 — 1 8
En grobe/ ofte Engelse Ton	0 — 12	0 — 14	0 — 1 5	0 — 1 8
Boeke-bellen/ het Oeecher	0 — 3	0 — 3 ¹ ₂	0 — 4	0 — 5 ² ₂
Hammen in vaten de hondert pont	0 — 3	0 — 4 ¹ ₂	0 — 5	0 — 6 ¹ ₂
En tonneken dobbel Wicli	—	—	0 — 7	0 — 8
En tonneken enchel Wicli	—	—	0 — 3 ¹ ₂	0 — 4
En bos Staf-stael / ofte een tonne- ken Stael	—	—	0 — 3	0 — 3
Koper ofte Iser-draet/ het 3 ¹ ₂ los/ of- te in vaten/ de hondert pont	0 — 3	0 — 3 ¹ ₂	0 — 4	0 — 4 ¹ ₂
En vat Koper/ ofte Lattoen / de 100 pont	—	—	0 — 3	0 — 3 ¹ ₂
Geslagen Koper / de hondert pont	—	—	0 — 4 ¹ ₂	0 — 5
Rouw Koper de hondert pont	—	—	0 — 2 ¹ ₂	0 — 3
Ketels 't 3 ¹ ₂ los ofte in vaten/ de hon- dert pont	—	0 — 4 ¹ ₂	0 — 5	0 — 5 ¹ ₂
Pannen de hondert pont	—	0 — 2 ¹ ₂	0 — 5	0 — 6 ¹ ₂
Kopere platen	—	—	0 — 5	0 — 6 ¹ ₂
Haert-pfers	0 — 2	0 — 2 ¹ ₂
Koen ende Staf-p- fers	} de 100 pont		0 — 2	0 — 2 ¹ ₂
En Kozf Sereetse Kozijn	} 0 — 2 ¹ ₂	—	3	0 — 4
En Kozf Malgoins Kozijn		—	3	0 — 4 ¹ ₂
En koppel Wijgen	} 0 — 12	0 — 14	0 — 5	0 — 18
Tonnetjes Wijgen		0 — 14	0 — 5	0 — 18
En Ton Stijffel	0 — 12	0 — 14	0 — 5	0 — 18
Syropē/ de quarteelvan ontrent duy- sent pont	1 — 4	1 — 8	1 — 5	1 — 10
Madzilsē Syropē / ofte diergelijcke vaten 't vat	3 — .3	3 — .8	3 — .3	3 — 10
Tin/ in vaten/ ofte aen blocken/ de hondert pont	0 — 3	0 — 3 ¹ ₂	0 — 4	0 — 4 ¹ ₂
Toot de hondert pont	0 — 1 ¹ ₂	0 — 3 ¹ ₂	0 — 2	0 — 2
En Glas Kist	4	10
En baetjen Wert / oft Sasse	—	—	1	5
En vat houten Leps / ofte ander hout-werck	—	—	2	10
En bael rontwe Zijde	—	—	2	15
En bael Orgezijn Zijde	} 2 — 8	3 — .2	10	3 — .
En kas Fluwelen / ofte Armezpde van 10/ 11/ 12 stucken		3 — .2	10	3 — .
En kas Goude ofte Zilbere Laec- kens	2 — .2	82	2 — .2	10

Ordonnantie voor de Boden

	Van Amsterdam op Hamborgh.		Van Hamborgh op Amsterdam.	
	Somerloon marc. f5	winterloon marc. f3.	Somerloon gul. stuy.	winterloon gul. stuy.
Zyde Camelotten / ende Turcks- grofgrennen de bael	2	2	2	10
Een grobe tonne met Swijns-hayz	0	15
Anderc tonnen na adbenant.				0
Een pack Carpeten/ordinaris groot	4	10
Hennip/ de 100 pont	0	6	0	8
Blas/ Ton-werk/ Cabel-garen/ de 100 pont	0	6	0	8
Busse-poeder de 100 pont	0	12
Salpeter de 100 pont	0	4

Item de goederen daar van alhier de vracht niet en is gespecificeert / in geballe den koopman ende den Schipper niet en können accorderen / soo sal de selve vracht staen tot discretie van de Overluyden.

Alsdus gearresteert den 27 Aprillis Anno 1613. by mijne E. Heeren/ den Schout / allen den Burgermeesteren / Dempto Bartelt Cromhout/ ende allen den Schepenen. In kennisse van my als Secretaris.

G. Rose-boom.

Ordonnantie der Boden. 1612.

Alle koopmans-boden sullen ghehouden zijn / op haer ghesette daghen te verrespen soo wel des Winters als des Somers 't 3^e oft daer een Bode van haer respectie plaetse gekomen is ofte niet / ende haren gesetten tijdt niet passeren/ ten 3^e met consent van den Overluyden/

Op	{	Antwerpen	{	Maendagh ende Donderdagh.
		Zeelant		Dingsdagh ende Vrydagh.
	{	Hamborgh	{	Woensdagh ende Saterdagh.
		Danzick		Woensdagh.
	{	Emdden	{	Donderdagh.
		Rouanen		Dingsdagh ende Saterdagh.
	{	Rijffel		
	{	Geulen		

Ant-

Het loon van een enckel Bzief sal wesen

Dan	}	Antwerpen	vier stuybers.
		Hamborgh	vier stuybers.
		Zeelandt /	drie stuybers.
		Genen	drie stuybers.
		Rijffel	ses stuybers.
		Kauan	acht stuybers.
		Emdden	drie stuybers.

**En enckel Bzief sal mogen wegen een loot met
uprslagh beneden een vierendeel loots.**

Twée loot wegende sal betalen anderhalf pozt

Drie loot wegende dubbel pozt.

Ende soo boozt elck loot half enckel pozt meer.

Gelt-poozt.

Dan Antwerpen een vierendeel per cento Silber-gelt.

Dan Zeelant een vierendeel per cento

Dan Hamborgh een half percento.

Dan Danzick een percento.

Dan ander plaetsen na advenant.

Ende van Gout half pozt.

Dan Tuweelen / Paerlen ofte ander kostelijsheden / salmen betalen het ordinaris Gout-pozt / tot sulcken prijse als het den sender te boozen sal axeren / ofte tot prijse als men met den Bode sal konnen accorderen / oft e by soure van accoozt tot uyt-sprake van een bande Oberluyden.

Extract uyt het Register bande Willekeuren.

Gheteckent met de Letter H. Regist. 136.

Ghecundight den xxiiij. April, M D. X C V I I I.

Alsoo tot kennisse van mijne Heeren van den Gherechte ghekomen is de groote schade ende 't perijckel dat de goede Kooplieden / soo Burgers als vrende hier ter Stede handelende / in 't lichten van hare Waren lijdende zijn / overmits 't qualijck onderhouden van de goede Keuren / desen aengaende gemaecht ende gepublicceert. Soo is 't dat mijne Heeren boozs. omme daer inne te boozsien / de oude Keure vernieuwende / ende amplierende / omdonneren ende ghebieden 't gene hier na volgt.

In den eersien / dat niemant met eenighe Schepen sal moghen lichten van minder waerde dan van C. vijftigh guldens / ende versien met een goede pompe / twee pomp-stocken ende twee bossen daer toe behoozende / waer op d' Oberluyden bande Binnenlands-baerders metten Haven-meester deser Stede na haaren eedt

eedt die zy daer toe alle Jaar in handen van de Burgermeesteren doen / ende vernieuwen sullen / toesticht sullen hebben / dat oock de Lichter-luyden ghehouden sullen wesen alle Jaren eens (ten ware de boozsz. Oberluyden ende Haben-meester bebonden dattet nieer van noode ware) hare Schepen te brenghen ter plaetsen by den Burgermeesteren daer toe gestelt / omme die selve aldaar deur omweringe of anders by twee overmans van 't Binnelants-vaerders Gilde metten Haben-Meester te laten waardeeren / ende besien of de selve Schepen bequaem sijn om Koopmans goet te voeren / ofte oock reparatie behoeven oft niet / ende hen te reguleren na de waerderinghe ende ordze van de selve Obermannen ende Haben-Meester / alles op pene van ses guldens / t'appliceren een derdendeel tot profijt van den Heere / een derdendeel tot profijt deser Stede / ende een derde part tot profijt van den Scheuder.

Item / dat alle Schipperen die met heuren Schepen dooz de Sluyse mogs ghehouden sullen sijn te loffen ter plaetsen daer 't den Koopliden belieben sal / ende bloten moghen / op pene van drie Carolus guldens / t'appliceren als booren / wel verstaende dat de Schipper booz sijn Mast te legghen ende ander arbeyt / sal hebben xv. stuyvers boven sijn dagh-gelt / ende de Lichters geen Mast hebbende / booz haren arbeyt van deur-schieten thien stuyvers.

Item / dat de Lichter-luyden als zy 't goet in haren Schepen ghenomen hebben / schuldigh sullen wesen des nachts in haren Schepen te blyben / en der Koopliden goeden ghetrouwelijck bewaren / dooz haer selven of eenen bequaemen knecht / op de boete van iij. Carolus guldens / ende sullen ghehouden wesen van den j. October tot den j. April in haer Schip te wesen van sabontds ten vij. uren tot den dach lichten sal / ende op ander tijden van 's abonts ten ix. uren tot den morgen / ende in hare plaetsen binnen de selve tijdt niemant te setten / dan een knecht boven de rbij. Jaren out zijnde / op ghelijcke boete / ende t'appliceren als booren.

Item / sullen de boozsz. Lichterluyden schuldigh sijn der Koopluyden goede binnen deser Stede te brenghen op al sulcke plaetsen als 't de Koopliden belieben sal / ende sullen haer Schepen leggen ende vast-meeren houdende die upt de gemeene vaert / ende in 't blor soo becke mogelijck is / ende by 't goet blyben / oft by een ander getrouwelijck te doen bewaren / soo lange 't selve gelevert sal wesen / op de boete van twee gulden / t'appliceren als booren.

Item / sullen heure dennen ende kisten dicht doen maken ende honden / om de schade van des Koopmans goet te beletten / op de boete van drie Carolus gulden / t'appliceren als booren.

Item / dat booztaen geen Schepen of Schuyten sullen mogen leggen in eenige van de drie middelste gaten / te weten / 't Oozgat / ende de naeste gaten ober elcke zyde van 't Oozgat / onder de bruggen in d'Ammerack / op de boeten van xxx. stuyvers t'appliceren in drie deelen als booren.

Item / dat geen Schepen noch Schuyten sullen mogen leggen in d'Amrack tussen de palen gesteken booz eenige seggen responderende op d'Amrack soo wel aen de oude als aen de nieuwe zijde / op een boete van thien stuyvers / tot behoef van de Haben-Meester.

Item / dat niemant 't zy poozter of bremde hem sal onderwinden eenige trof-

fen of touwen te slaen om eenige bruggen of palen binnen deser Stede ende hare byzheyt / omme heurlieder Schepen of Schuypten daer dooz te winden / op de verbeurte van xxx. stuyvers / t'appliceren in drie deelen als bozen / ende daer-en-boben deser Stede te boeten de schade by hen lieden gedaen.

Ende indien yemandt gebzeerelijck bevonden worde in deser pointten van de Lichters / ende Schippers / daer af sal men de boete nemen sonder verdrach / ende heure Schepen daer booz aenhouden binnen deser Stede / sulcx dat die niet buyten sullen mogen schieten.

Item / dat de Kroon-meeters die in 't werck sullen wesen eenigh Kroon te meten in Schepen leggende / inde vaert van d'Amrack oft ander wateren binnen deser Stede schuldigh sullen zijn op te houden van haren wercke / als hen des by den Haven-Meester belast sal worden / ter tijt toe al sulcke Schepen upt de vaert gelept sullen wesen / op pene van thien stuyvers by den selven Meeter te verbeuren / tot behoef vanden Haven-meester.

Ende om mede booz te komen de groote onbehoorlijckheyt ende ontroutwe daghelijcks ghebeurende in 't verkoopen van de Matschuddinghe / ghemeenlijck indien Schepen vallende / interdiceren ende verbieden mijne booznoemde Heeren by desen alle Schippers / Boots-ghesellen ende Loffers van de Schepen / ghene Matschuddinge / Patten nochte onderstallige Grepnen te verkoopen / dan alleelijck den Schipper van sijn eyghen ofte Scheeps goet / maar sullen gehouden zijn allen Kroon-lieden te hemmen te gheben indien hare goederen eenighsins nat ofte onderstalligh mochten bevonden worden / op pene van ses guldens / booz d'eerste repse / ende thien gulden booz de tweede repse / t'appliceren een deel tot profijt van den Heere / ende twee deelen tot profijt van den bekeurder / ende booz die derde mael thien gulden tot profijt van den bekeurder in 't geheel / ende daer-en-boben op arbitrale correctie van den Gerechte.

Verbiedende mede wel expzesselijken eenen ygelijcken / t'zoozter oft vzeende / binnen de Jurisdicctie deser Stede aen Boot ofte elders gheen Matschuddinghe natte nochte onderstallige Grepnen te koopen van de rechten eygenaer / ende dit alles op pene als oben.

Interdiceren mede eenen ygelijcken van nu booztaen in de Jurisdicctie deser Stede onttent de Schepen te varen met Soete-melck / Witte-broot / Appelen / Peeren / of eenighe andere snoepers / om de selve aen Boots-ghesellen ofte Legghers op de Schepen te verkoopen / op de boete van xv. stuyvers booz de eerste repse / ende xxx. stuyvers booz de tweede repse / ende daer nae t'elcken repsen drie Carolus guldens te verbeuren / alles tot behoef van den bekeurderen : Daer toe mits-desen gheauthoriseert worden de Haven-Meester / Boom-stuyters / Waal-Ridders / de ghestwooren Meeter van 't Daem-hout / ende 's Heeren Dienaars.

Extract uyt het Register vande Willekeuren. Ge- tekent met de Letter G. Register 36.

Gecundight den xxij. December, M. D. Lxix.

Alsoo mijn Heeren van den Gherechte daghelijchs verfaen van dibe-
sche onghereghelicheden ende Abuysen / gebeurende by den Groot-schuy-
te-voorders / tot oncere van deser goeder Stede / achterdeel van de Ree-
ringhe / ende verdriet van de Kooplieden / soo Poozters als andere uyt-
heemsche / hier ter Stede frequenterende / ende oock de verbuyplinghe van de wa-
teren binnen deser Stede / daer inne mijne Heeren gaerne souden remedieren tot
conserbatie van de Kooptmanschappe: Soo is 't dat mijne voorsz. Heeren op der
faectien ghelegentheyt ghelet hebbende / statueren ende ordonneren 't ghene hier nae
volgt.

Erst dat niemant wie hy zy / etc.

Item / dat niemant van de voorsz. Schuyte-voorders eenige vzaecht sal moeten
aennemen / ten zy sijne Schuyt los ende ledigh is / om terstont de Waren van
den Kooptman in te nemen / ten ware de ghene die 't selfde goedt innemen sal /
sulchs metten Kooptman accordeerde / ende te vreden ware te vertoeven tot zijn
Schuyt ledigh ende los ghemaect ware / ende by soo verre de Kooptman niet
begeert te wachten / sal een ander Schuyt mogen huuzen ende nemen / op pene
van een Carolus gulden.

Item / wanneer yemandt met zijn Schuyt by den dagh aengenomen is / die
sal ghehouden wesen den Kooptman te dienen soo langhe als 't dagh is / ende niet
langhez / ten ware hy eer los ghemaect worde / ende sal oock by zijn Schuyte
altijds moeten blijven / ofre daer ontzent / sulchs dat men hem lichelijck binden
mach / op pene voorsz.

Welverstaende indien hy by daghe ongheloft blebe / ende die Kooptman by
nachte sijn Ware wilde lossen / dat die Schuytman als dan sijnen arbeidt daer toe
doen sal / gelijck oft by daghe ware / of een in sijn plaetse stellen / daaz bozen hy
hebben sal een halbe dagh Schuyt-huurs / ende soo verre hy vooz den opgangh
van der Sonne niet los en ware / soo sal sijn dach-huur weder inngaen.

Item / soo wanneer yemandt aenghenomen wordt om eenigh goeden met sijne
Schuyt aen den hoogen Dozt / of elders in De ofte Ye-dort te halen / ende alhier
binnen deser Stede / of hier ontrent te vuzen / ende dat hem dan gheen goeden
ingheladen worden / soo sal de ghene die hem ghehuurt heeft / even wel ghehou-
den wesen te betalen eenen dach huurs / welverstaende dat de Schuyt-voerder ge-
houden sal wesen aen voozt te blijven / ende na de vzaecht te wachten tot 's abonds
toe / soo laet dat hy binnen der Stede mach komen / soo verre de ghene die hem ge-
huurt heeft dat sulcx belieft / op pene als boven / ende daer-en-boven sijne vzaecht
die hy den Kooptman soude mogen eyschen.

Ende sullen de voorsz. Schuyt-voorders oock ghehouden wesen als yemandt
van heurlieder eenighe Poozt-vaerders of andere Schippers met Sparren ghe-
laden wesende aenghenomen heeft te lossen met sijn Schuyt / dat hy niet meer dan
eens stutten sal mogen houwen om den last vande voorsz. Schepen daer tusschen
te legen / op pene van drie Carolus Guldens.

Extract uyt het Register van de Willekeuren: Ge- teeckent met de Letter H. Register 5.

Ghecundigt den iij. August. M. D. X C I.

Al is 't soo dat in den Jare van xvij. ende oock mede in den Jare van Lxix. by mijne Heeren van den Gherechte ordze ghestelt is op 't stozten vande Anckers / d'welcke nochtans bebonden woardt gheheelyck verballen te zyn / tot grootte schade ende verlies van veel Schippers ende Koopliedens Lijf ende goedt / Soo is 't dat mijne Heeren van den Gherechte gheozdommeert ende ghestatueert hebben / gheheelyck sp ordonnieren ende statueren by desen : Dat men booztaen geen Anckers 't zy groot of kleyen en sal maechen / dan van goet taep IJset / ende wanneer men de selve Anckers sal begheeren te leveren / dat de selve boozende al-eer die ter waghe sullen werden ghebzacht / ober-eynde op 't Cruys ghesedt ende ober 't block daer toe gheozdommeert eens ghestuyck / ende laten vallen sullen werden / twee boeten van den ringhe / omme alsoo te bernemen of de selve Anckers behoozich ghetwelt ende taep zyn / ofte niet / ende 't selve alsoo gheodaen zijnde sal men de selve Anckers ter waghe laten wegghen / sonder dat permandt eenighe Anckers sal moghen leveren ofte ontfangghen / alsoo ober 't block niet ghestozdt zijnde / ende en sullen oock die Smeden noch permandt anders de Anckers ghestozt zijnde moghen aentasten noch bestriicken / eer ende al boren die gebisiteert sullen zyn / by een van de Keur-Meesters van de Masten / die daer toe specialijcken by desen gecommittteert werden / alles op de Pene elck van drie Carolus guldens / ende sullen die Keur-Meesters booz hursieder moepten hebben en ontfangghen van den ghenen die 't Ancker ontfangghen sal / van elcke hondert ponden een halbe stuyber / waar booz sp ggehouden sullen zyn goedt Register van den dag ende gewichte te houden / tussen de Smit ende Koopman.

Item / nae dien de boozsz. Anckers alsoo ober 't block ghestozt / goedt bebonden ende ter waghe ghebzacht / ende aldaer ghetweghen sullen zyn / sal een van de boozsz. Keur-Meesters den ghenen die de selve Anckers leveren sal / gheben een Biljet inhoudende dat de selve Anckers na behooren ober 't block ghestozt zyn / ende oock 't geral van 't ghewichte van dien / om alsoo den Schippers ghelevert te worden.

Verbiedende boozsz mijn Heeren van den Gherechte / dat niemant hem bezozdere eenighe Anckers te leveren / dan op de waghe deser Stede ghewoghen zijnde / op Pene van een Pont Vlaems / t'appliceren de boozsz. boeten een gerechte derde part tot behoef van den Heer / een derdepart tot behoef deser Stede / ende een derde deel tot pofzje van de bekeurder.

Extract upt het Register bande Willekeuren. Ghetreckent met de Letter D. Regist. 123.

Ghecundight den xxij. August, M. D. XXVII.

Alfoo die Schip-Heeren van deser quartiere buyten Dupnen varende / hiez
toe groot gheloof ende credentie gehadt hebben inde saecken de Schepen aen-
gaende / waer door sy hen dichtwils outgaen hebben in 't stuck van de Bodemerpe/
of op die hiel scheeps per 't ontfanghen of koopen / al tot merckelijcke schade
ende achter deel bande Keeders / daer inne mijne Heeren van den Gerechte gaer-
ne boozhien soude nae haezen verinogen : Hebben daeromme by advyse van eeni-
ge van de ses-en-dertig Raden deser Stede met boozgaende rijpe deliberatie gesta-
tueert ende gewillekeurte / statueren ende Willekeuzen mits desen / dat booztaen
gene Schip-Heeren aen dese zijde des Zees per sal moghen koopen ofte ontfanghen
op de hiel van den schepe / ende alsoo bomerije plegghen / dan by expressen wille
ende consent van 't meerendeel van sijn Keeders. Ende of de Schip-Heer nochstans
ter contrarie dede / dat sal wesen tot laste van hem ende sijns selfs goeden / ende
niet tot laste vanden schepe ofte der Keeders goeden : Maar die Schip-Heers sul-
ten Bomerpe mogen plegen aan ghene zijde des Zees / in vrezemde Landen / als
hem dat nutende oozbaerlijck duncken sal.

Ordonnantie van den Haven-meesters.

Extract upt het Register van de Willekeuren.

Ghetreckent met de Letter F. Regist. 92.

Ghecundight den xxvij. April, M. D. Lxij.

Overmits mijne Heeren vanden gerechte in 't seker verstaen bande groote onge-
regeltgheden gebeurende hoe langer so meer in deser Stede havenen en wateren.

Item / die by den Haven-Meester belast worde upt de vaert te legghen / dat
de selve sulcx doen ende den Havenmeester daer in obedieren sal / op pene van x. stup-
vers tegens den selven Havenmeester te verbeuren.

Item / dat alle Schippers die met heuren Schepen door de Sluysen moghen/
ghelhouden sullen sijn te lossen ter plaetse daer 't de kroopliden believen sal / en-
de sy bloten moghen / op pene van ij. Carolus gulden / t'appticeren een derde-
deel tot behoef van den Heere / een derbedeel tot profijt van der Stede / ende een
derde part tot behoef van den Haven-Meester / wel verstaende dat de Schip-hee-
re booz sijn Mast te legghen ende ander arbept sal hebben xv. stupvers boven sijn
dagh-gelt / ende de Lichters geen Mast hebbende / booz haren arbept van deur-
schieten hebben sullen stupvers.

Item / sal niemant eenigh Krack / Zant / of buypnisse moeten overschieten / of
obermeten upt d'andere in d'Amrack / tusschen de Nieu-buggge ende de Dam-
sluys / macz die sulchs te doen hebben / sullen ghelhouden wesen 't selve te doen
buyten de Nieuw-buggge 't sy in 't We of binnen de palen / mits oock hanghende
tusschen beyde de Schepen een dicht zepl / om te verhoeden dat de boozsz. materie
in 't water niet en vallen / op pene van ij. Carolus gulden / t'appticeren in drie
deelen / te weten / een derbedeel tot behoef vanden Heere / een derbedeel tot pro-
fijt deser stede / ende een derbedeel tot profijt van de Haven-meester oft den aen-
bzenger.

Item/

Item / ſal hem niem mit verbozdezen **Hop / ſtroop / ſtukken** van tegelen / ſteenen / **pyn / krengen / koemiſſen / longen / lebez / penſſen** of eenige ander **vuylniſſe / te werpen** in eenige deſer **Stede-waſeren /** maer ſal men die mogen bzingen in de **vuylniſſe-baten** daer toe geozdonneert / op de pene van drie **Carolus gulden** elcher **repeſe** te verbeuzen / r'appliceren in drie deelen / als den **Heere / der ſtede / en der Haben-Meeſter /** oft den **Aenbzenger** elck een derdendeel : Ende oft ſulchs gebeurde by kindezen beneden **xiiij.** jaren out / dat de ſelbe ſullen verbeuzen **ſes ſtupbez /** die men verchalen ſal aen der kindezen ouders / tot behoef van den **Haben-Meeſter.**

Item / dat niemant **buyten** deſer **Stede-palen** in 't **He** eenighe **matten** of ander **vuylniſſe** of **materie** ſal moeten werpen / op pene van **ij.** **Carolus gulden** elcher **repeſe** te verbeuzen r'appliceren in drie deelen / als den **Heere / deſer Stede /** ende den **Haben-Meeſter /** of den **aenbzenger /** elck een derdendeel.

Geen ſteen pyn / ofte andere Materie op eenige **Wallen** te bzingen.

Extract upt het Register van de Willekeuren: Ge-
treckent met de **Letter G.** Register 1.

Alſoo mijn **Heere** banden **Gerachte** tot mee malen onderrecht zijn / etc.

Item / dat van nu vooztaan alle **Doozters** ofte **Intwoonders** deſer **Stede** die **eenighe Putten** ofte **Kelders** willen ſchieten / ende die aerde daar upt komende oft eenighe **afgebzoken ſteen / pyn /** ofte andere **materie** **ſtrax** doen bzingen en bzingen in **ſchuyten /** ſonder te mogen ſegghen of laten blyben op eenighe **Wallen** oft in eenighe **Stegen /** reſponderende op den **Amzack /** of eenige andere deſer **Steden wa-** teren / upt geſept de ghene die de ſelbe ghedolben aerde ſelbez wederomme ſal begeeren te ghebzuwcken ter plaatſe daaz die van daan ghebzacht oft ghehaalt ſal wesen / op de pene van **ſes Carolus Gulden /** r'appliceren een derdendeel tot pzoſijt van den **Heere /** een derdendeel tot behoef deſer **Stede /** ende een derdendeel tot behoef van den **Bekeurder** oft **aenbzenger.**

Extract upt het Register van de Willekeuren. Ge-
treckent met de **Letter A.** Register 188.

Gecondigt den 20. Auguſt, 1492.

Alſoo deſe **Stede** van **Amſtelredamme** gepzebiligeert is by den **Grave** van **Hol-**lant / dat allen die genen / Ec.

Van Zee-Vaerders recht.

Extract upt het Register van de Willekeuren. Getreckent met de
Letter C. Register 9. v. adie. **A.** Register 6.

Item / waert dat eenigh **Koopman** die **vander Zee** quame / geſchil hadde van eenighe **ſaken /** als van goede dat den **Water-rechte** roerde / dat soude 't **Cherachte** ſchepden als hun goedt dochte.

Item /

Item/ soo sal men Zee-baerdigh recht houden tot allen tijden als den Rechter wil met de Scheyenen/ ende daer gaste of beure komen dies begheeren ende te doen hebben ende die sy beklimmen dat Zee-baerdigh zijn/ anders sal niemandt Zee-baerdigh recht hebben. Doort soo salmen alle kooplieden die de Stede verfoecken/ een onvertoghen vultdbeezdigh recht doen tot allen tijden als die Rechter ende Scheyenen willen.

Gheen Wallen / Vesten / oft Palaeffaden te beklimmen.

Extract wpt het Register vande Willekeuren. Geteckent met de Letter H. Regist. 145. verso.

Gecundigt den vij. January 1599.

Alsoo eenen peggelijck meer dan kennelijck ende Potoir is / dat niemandt nae rechten / ende oock natuurlijcker redenen vermach / maer wel strengelijck verboden wort / by nacht of oock by dage te beklimmen de Buraghien / Vesten / Wallen / Palen / oft Palaeffaden van eenighe Steden. Soo is 't dat mijne Heeren van den Gherechte verbieden een peggelijcken / 't zy vzeemde / poort of Tuwoonder deser Stede by dage of by nachten te komen ober / ofte deur de Palen / Palaeffaden / Wallen / stach Kettinge oft boomen deser Stede / ofte oock by dage ofte oock by nacht daer ober of wpt te gaen 't zy dat 't selfde geschiede ober 't Ve / den Amstel / oft elders ronts-omme deser Steden op arbitrale Cozectie / sulcks dat de Contrabenteurs van deser Ozdonnantie oock metter doot gestraft sullen worden / nae gheleghentheidt van der tijdt ende saken / Verbiedende boozs allen Soldaten ofte andere de Wacht hebbende / met eenighe van de boozs. contrabenteurs dooz de vingheren te sien / 't zy dat sy daer ober yet ghenieten ofte niet / mede op arbitrale cozectie als bozen. Ende sullen de Soldaten / ende anderen de Wacht hebbende / ghehouden zijnde contrabenteurs aen te houden / om de selbe in handen van de Justitie te leveren. Ende de ghene die eenighe contrabenteurs in handen van de Justitie sullen leveren / ofte soo sy sulcx niet konden doen / soodanighe aentwijssinge wisten te doen van pemandt van de boozs. contrabenteurs in hande van de Justitie quamen / sullen de selbe daer van ghenieten een Pondt Vlaems / soo wel van Tonck als Out Man / of Wijn / verstaende dat de Ouders ende Doochden gehouden sullen zijn booz hare hinderen te responderen.

EXTRACT

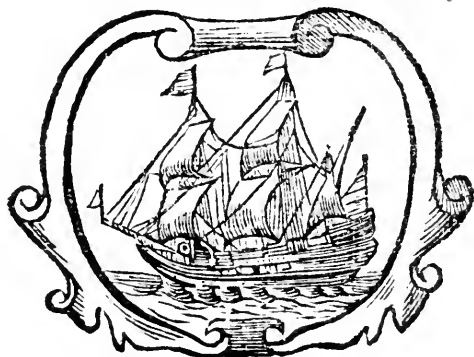
Uyt het Register

VAN DE

Willekeuren der Stadt Am-

sterdamme / Geteeckent met de Tetz-
ter R. Fol. 139.

Gepubliceert na voorgaende klokslag, den
16. Feb. 1641. Presentibus den Heeren Schout, D.
Andrees Bicker Burgermeester, D. Franck van der
Meer, ende Roelof Bicker, Schepenen.

AMSTERDAM,

By Abel van der Storck, Boeck-verkooper op 't Water / aen de
Nieuwe-brugh / in de Delfsche Zybel / 1678.

Extract uyt het Register Van de Willekeuren der Stadt Amsterdamme / geteeckent mette Letter R. Fol. 139.

Gepubliceert, nae voorgaende Clockslag, den 16. Feb. 1641. Presentibus den Heeren Schout. D. Andrees Bicker Burgemeester. D. Franck vander Meer ende Roelof Bicker Schepenen.

Also mijne Heeren van de Gerechte in 't seecker verstaen / van den groote ongeregeltheden ende excessen / die dagelijcks by de Marvoesen tegens de Schippers gepleecht worden / als mede van de meenighbuldige disordzen / vershillen ende misverstanden / die hoe langs hoe meer / tusschen de Schippers ende Bootsgezellen ontsaen / alles tot merckelijcke schade ende interesten van de Zeebaert ende den Kooophandel in 't gemeen. Soo ist: dat mijne / Dooznoemde Heeren / omme soodanige ongheregeltheden ende vordere schade vooz te komen / tot dienste van den Kooophandel ende bebozderinge van de Zeebaert (daer dese Stadt ten hooghsten aen gelegen is) by provisie goer gebonden hebben te maecken seckerre Ordonnantie ende daer beneffens de Willekeuren ende te statueren seckerre punten ende articulen / hier nae verklaert. Bevelende alle de selve selperlijck onderhouden ende achtet volgt te worden / op de penen / daar inne begrepen.

I.

Eerstelijck dat by mijne Heeren de Burgermeesteren ende Schepenen alle Jaren op den 14 Febr. gekoozen ende be-eedicht sullen werden uyt Commissarissen / omme te decideren ende af te doen alle saecken ende Questien die sullen mogen voozballen tusschen Schipper ende Schipperen: Item tusschen Schipper ende Boots-ghesel / des daer een geset Schipper soude moghen wesen / dat de Kreeders van soodanighe Schepen den Schipper insulcken geballe sullen hebben te representeren / gelijk meer de personen van haere Schippers sullen hebben te verbaengen / de Bewinhebbers van de Oost ende West Indische ende andere Compagnien / mits dat hier mede sullen dienen alle vershillen tusschen den Lootsman ende Schippers / als mede tusschen Schipper ende Kooopman in kas van Pilotagie ende kleyne onkosten. Welck Collegie sal werden bedient van een Secretaris / mitsgaders van een of twee personen vooz Deurwaerders oft Booden. Ende sullen de voozsz. Commissarissen ten minsten drie in 't getale / gehouden wesen alle werchedagen te sitten / omme Partijen recht te doen / ter plaetse / hier na by mijne Heeren vanden Gerechte te ordonneren.

II.

Dooz welcke Commissarissen alle saecken hier na uyt gedrucht ter eerster instantie sullen moeten dienen tusschen schipper ende schippers / mitsgaders tusschen Schipper ende Bootsghesel / onder welcke mede begrepen sullen wesen de Bewinthebbers van de respective Compagnien / ende de Kreeders hier voozen gemelt.

III.

Ende al de ghene die yemandt vooz de voozsz. Commissarissen wil dagh-baerden /

den / gehouden wesen daegs te voozen 't selve te deen dooz een Bode vande Commissarissen al waer Partijen Contendenten gehouden sullen zijn te compareren in Persoon / sonder dat yemands van Partijen sal moghen werden geassisteert met eenighe Advocaten / Procureur / oft eenighe andere Persoon of Persoonen hem of hem met de Practijcken behelpende.

IIII.

Ende sullen de voozsz. Commissarissen tusschen Partijen vooz hen luyden comparerende / mogen decerneeren probisie van Namptissement / diffinitive condemnatie of absolutie / sulchs sy luyden na gelegentheyt van saecken sullen verbinden te behozen.

D.

Soo yemands Behooslich is gedach-vaert / en niet Compareert sal teghens hem verleent worden het eerste default ende vooz de tweedemacl geroepen sijnde / ende echter niet comparerende / sal by Commissarissen ghegeven werden het tweede default / ende sullen voozt / profijt van dien decernerer namptissement van geeyste somme / mits dat 't selve niet sal moghen excederen de somme van hondert guldens / ende den eysche / admitteren / de selve mogen lichten onder Cautie de restituendo / indien naemaals verstaan sal werden sulchs te behozen ; inghevalle Commissarissen bevinden sullen de saecke daer toe gedisponeert te zijn / sonder dat defaillant sal moghen worden ghehoort vooz dat sy 't voozsz. namptissement sal hebben voldaan : ende daar naar de saecke tegens de gedaeghde ter Rolle gepresenteert zijnde / omme zijn default te purgeeren / ofte vonnisse te aenhozen / sullen de voozsz. Commissarissen de gedaeghde als noch niet comparerende / het voozsz. namptissement per contumaciam conberteeren in difinitive condemnatie / soo de saecke insgeijchls daer toe gedisponeert is.

III.

Item van alle definitive Vonnisse / by de voozsz. Commissarissen ghewesen / sal Partij / hen daer by beswaert bindende / moghen appelleren aen de Heeren Schepenen deser Stede / mits dat de selve Partij eerst ende alvoozen ghehouden sal wesen de penninghen vut voozsz. vonnisse begrepen / te consigneeeren / ende sal in sulcken gevalle de Appellant gehouden zijn / sijn appellatie binnen den tijdt van drie daghen / na de pronouncatie van het selve vonnisse by den Secretaris te laten aentepelkenen / ende wijders 't selve sijn apel te vervolghen by Requeste binden noch drie dagen daer aenbolgende / op pene van descretie.

IIII.

En yemands in apel ontfanghen zijnde / sal in handen van den Heere Schepenen consigneeeren de somme van 2. Guldens / de welcke hem sullen werden gerestituert / indien het vonnisse in questie by Schepenen wert gealtereert.

IIII.

Ende sullen de non Comparanten bezbeuren vooz yeder default hier stupbers / de welcke defaulten gemmet sullen werden by den voozsz. Bode.

II.

Ende / op dat alle expresen ende ongheregeltheden tusschen Schippez ende Schipper / mitsgaders Schippers ende Bootsgezellen / daer onder begrepen Reeders / Bewinthebbers van de Oost ende oock West Indische ende andere Compagnien / in voeghen voozsz. te beter soude moghen ghebeert ende voozgenomen werden : soo salder tot dien eynde gesteldt werden een persoon toe water Substituut / omme het recht vande voozsz. Commissarissen te helpen maintaineren.

ƒ.
Woort mede de booznoemde Water-Substituyt by mijne Heeren van de Ge-
recht booznoemt geauthoriseert alle bekeuringhe te doen / de boeten te innen /
de ontoillighe aen te slagen / ende condemnatie te versoeken by den boozsz. Hee-
ren Commissarissen. Ghelijck mede de selve Water-Substituyt wert geauthori-
seert omme in alle Crimineele saecken / te water boozvallende / de schuld-
plichtige te appzenderen / en de selve ober te leberen in handen van den Heere Officier de-
ser Stede.

ƒ I.
Ende wat aengaet den Secretaris van dit Collegie / de selve sal booz het aen-
sepekenen van yder bonnisse of appointment genieten 3 stuyvers / ende boozt upt-
geven van de Acte ses stuyvers.

ƒ II.
Ende de Boode of Deurbelmaerder sal booz peder Citatie die hy sal doen /
genieten drie stuyvers in de Stadt / ende vier stuyvers op de stroom / boven den
Schuyt-vzacht.

ƒ III.
Is boozts by den booznoemden mijne Heeren van den gherechte goet gebonden
ende gheozdonneert / dat tot onderhout van den Collegie van Commissarissen
ende andere noodige onkosten / alle Coopbaerdpschepen / ghene wtzgesondert die
hier ter Stadt sullen komen te lossen / booz yder reyse betalen sullen aen de Secre-
taris van 't gemelte Collegie / die sulchs aen den E. Heeren Thesaurieren ordina-
ris sal hebben te verantwoozden ; 't gene hier na volgt.

ƒ IV.
Te weten een Schip van 50 lasten ende daer-en-boven / komende van Westen/
Oosten / Boozwegen / Engelandt / Schorlant / ofte eenige andere plaetsen daer
ontrent gelegen 30 stuyvers.

ƒ V.
Item / een Schip 25. tot 50. lasten toe / 15 stuyvers.

ƒ VI.
Ende de Schepen komende van by Westen de Caep de Finis Terra / ofte by
Boozden Hitlandt / elck Schip drie guldens.

ƒ VII.
Ordonneerende ende Willekeurnde wijders mijne booznoemde Heeren van
den Gerechte / dat naer den 25 Maert deses jaers 1641. geen Schippers hier ten
Stede sich sullen mogen verbozderen eenigh Boots-geselle / 't 3p Officier of Ma-
troos te huyzen / ten sy dat de selve Boots-geselle eerst vertoonen acte van ontsla-
ghinge ofte affsheyt / by den Schipper / daer mede hy laeste gebaren heeft / onder-
teckent / op pene van 30 guldens / by den Schipper / 't elckens hy contrarie doet te
verbeuren / te appliceeren een derdendeel booz den aanbzenger / een derdendeel booz
de Zeebarende Armen / ende een derdendeel booz de Water-Substituyt.

ƒ VIII.
Ten ware dat de selve Boots-geselle / 't 3p Officier of Matroos / noyt gebaren
hadde / ofte suffisante redenen gaf / waer booz hy gheen acte van ontslaghinghe of
affsheyt van zijn laeste Schipper konde hebben / in welcken gebal den Schipper
by sal staen hem te huyzen / ter oberstaan vande boozsz. Water-Substituyt / die
booz sijn pzesentie van een Schipper booz pber perfoon sal gentien ses stuyvers /
sonder meer.

Dat

¶¶¶.

Dat van nu vooztaen alle Officieren ende Bootsgefellen / 't 3° hoedanigh of uyt wat quartieren datse ober soude moghen sijn / die hem verhuypzen ; 't sy by de maendt / of by de reyse / om van deser Stede op Coopbaerdepe met hunne Schipper te baren / sullen gehouden zyn haer acte van afschept van de leste Schipper terstont ober te geben soo haest de huypze is gesloten / op pene van drie guldens by de Schippers te verbeuren.

¶¶.

Des sal de Schipper ghehouden zyn de ghehuerde Officier ofte Boots-ghesel / nae 't oberleberen van zyn beschept als voozen / op de handt te geben een huyp-penning van ses stupbers / tot secker bewijs van een vaste huyp / ende zyn naem / toenaem / ende woonplaats / of logijs / perfect aen te schryben.

¶¶¶.

De Officieren ende Matroosen sullen gehouden sijn binnen 24 uren / na dat sy haer huyp penninghen sullen hebben ontfangien / t' Schep te komen / ende 't selve Schip toe te maken / helpen laden of ballasten / gereed om te zeilen sonder te mogen aen land baren / veel min aen Landt bernachten sonder speciael consent van den Schipper / of die in sijn plaets of name commandeert.

¶¶¶¶.

Dat eenigh Officier oft Bootsghesel in 24 uren / na dat hy sijn huyp penninghen sal hebben ontfangen / niet te Scheep komende / sal de Schipper vermingen een ander in sijn plaets te huypzen / ende van den gehuypde ontslagen zyn / daer en boven sal de ghehuerde noch verbeuren indien 't een Officier is de somme van thien gulden / en soo 't een slecht Bootsghesel is 5 guldens / ten behoebe van de water Substituyt / ende sal des niet te min soodanighe Officier of Bootsghesel ghehouden zyn in dienst te gaen / en de selve te voltrecken / in has de Schipper sulcx sal begeren.

¶¶¶¶¶.

Des sal de Schipper gehouden wesen soodanighe achter blijvende Officier of Bootsghesel in 24 uren daer na met naem / toenaem ende Woonplaats of Logijs aen te geben aenden Water-Substituyt / om by de selve de vooz^o. boeren ghebozderd te werden / op pene / soo eenighe Schipper daer inne nalatich blijft / dat de selve t'elckens verbeuren sal 30 guldens / te appliceren als hier vooz in 't 17 Artikel staet verhaelt.

¶¶¶¶¶.

Enigh Schip als boven gherreedt gemaecht zijnde / ende het volck de halve huypze of maendt gagie ontfanghen hebbende sullen haer verboegen binnen scheypsboort te komen / te weten soo 't een Schip is varende na Oost / West / Zuid ofte Noord / geen plaetsen uytgesondert / buyten den tijdt van 12 uren / en indien een Schip is varende bezuyden de Kaep Finis terre / op wat plaetsen het soude mogen wesen / binnen twee etmalen / omme te wachten na d'ordze van den Schipper / nalatich bedonden wert / 't 3° Officier of Bootsghesel / dat deselve verbeuren sal een vierde part van sijn huyp / of een halve maendt van sijn bedongen gagie / te appliceren / d'eenste helft vooz de Water-Substituyt / ende d'ander helft vooz de Zee varende armen.

¶¶¶.

Ende soo eenighe Officier ofte Matroos met de halve huyp ofte maendt gagie hen verbozderen wegh te loopen / sal de Schipper ghehouden zyn de naem / toenaem en woonplaats of logijs van soodanighe aen den Water Substituyt (als voozen)

boozen) aen te gheben / eer hy van hier sal komen te vertrecken / ons by den sel-
ben van soodanighe persoon noritie ghehouden ende daer op verboigh ghedaen te
wozden / op pene dat de Schipper sal verbeuren vooz zijn epgen rekeninghe een
somme van 60. gulden / te appliceren een derde part ten behoebe van de water
Substituut / een derde part ten behoebe van den aenbzenger / ende het resteerende
derde part vooz de Zee-varende armen.

ƐƐƆƆ.

Gheen Officieren of Bootsghesellen en sullen vermoghen upt den hupz te schep-
den / nae dat zy t'scheep gekomen zijn / of de halve hupz of maendt-geldt ontfan-
ghen hebben / 't en ware om wettighe reden / met kennisse van den Commissaris-
sen / ende mits weder upt keerende het geen sy van den Schipper ontfangen heb-
ben / ende anders niet / op de verbeurte van een halve hupz ofte een maendt gagie /
ten behoebe van den Schipper en zijne Kreeders vooz de eene helft / ende vooz de an-
der helft ten behoebe van de water Substituut.

ƐƐƆƆ.

De Schipper pemandt van sijn Officieren of Bootsghesellen sijnen dienst opseg-
gende / sonder wettighe oorzacche / ('t welck sal staen tot kennisse van de Com-
missarissen) sal verbeuren vooz sijn epen reeckeninge / buyten last van sijne Kree-
ders ten behoebe van de gene / die hy sijn dienst alsoo op gesept sal hebben / een hal-
ve hupze of een heele maendt gagie.

ƐƐƆƆ.

De Schepen van deser Stede vertroocken zijnde sullen geen Officieren ofte Ma-
troosen vermoghen / 't zy binnen of buyten 's Lants / upt het Schip te gaen of te
vaeren / beel min aen Lant te vernachten / sonder expres consent van den Schip-
per / of den (vermits sijn afwesen) in sijn plaets commandeert / op pene van ses
guldens / ten behoebe van den Schipper ende sijne Kreeders.

ƐƐƆƆ.

Ende oft gebeurde dat een Schip / in 't laden of geladen zijnde / de Schipper
soude moghen goet binden eenighe goederen weder upt te lossen / ende andere in de
plaetse te laden / sullen alle Officiers ende Boots-ghesellen ghehouden zijn hem
daer toe te laten gebuycken nae 't believen van den Schipper / 't zy sulckis gebeur-
de vooz dese Stadt of elders binnen 's Landts / mits na ghedaene reyse / daer vooz
gecontenteert werdende / nae discretie van Commissarissen. Ende soo pemandt /
't zy Officier of Boots-ghesel niet lossen of laden onwilligh bevonden werde / sal
d'onwillige verbeuren een maendt Gagie / of een vierde part van een hupze / te ap-
pliceer en als boozen.

ƐƐƆ.

Gebeurt het mede / dat binnen of buyten 's Landts by den Schipper eenighe
veranderinghe op sijn boozghenomen reyse soude moghen vooz bailen / 't sy in de
reyse te verhoorten / of te verlenghen / of van de eene plaets op de ander te verze-
len of herzeplen / of oock buyten 's Lants en buyten de boozgenomen reyse elders
te lossen / laden en herladen / soo sullen alle Officieren en Matroosen / die by de
reysende niet by de maendt aenghenomen zijn / ghelouden wesen den Schipper
daer in te gehoozamen / ende in alles te volghen sijn ordze / sonder tegen seggen /
upt gefondert op onbzype plaersen te varen / ende anders niet.

ƐƐƆ.

Mits dat de Schipper daer vooz aen de gemelde Officieren ende Bootsghesellen
sal betalen (na gedane reyse) soo veel als by de Commissarissen / na ghelegentheydt
der salie / sal bevonden werden te behoozen.

§ § § § §

Soo nochtans een of meer volle reys ofte reysen buyten 's Landts moeten ghe-
daen werden / daer de Schipper zijn Schip sal komen te lossen / ende sijn vracht
verdient is / sal de Schipper ghehouden sijn t'elken reyse sijn volck ten vollen af
te betalen / op pene dat de Schipper in gebruecke blijvende / daer ober sal verbeu-
ren 25. guldens / ten behoeve van 't ghemeeen scheeps volck; ten ware daer eenig-
ghe verskil soude moghen voorgeballen sijn / nopende het verlenghen van de
respectieve reysen / welck verskil van 't verlenghen van de reysen allen sal blijd; n
open staen omme hier ter Stede af gedaen te werden / sonder buyten 's Landts mal-
kanderen eenighe molestie daerom te moghen aendoen / op pene dat de gheene die
sulcks doet verbeuren sal sijn gheheele bedongen huyze ofte resterende maent-zeit
d'eene helft ten behoeve van de Schipper ende gemeene Reeders / ende d'ander helft
ten behoeve van de water Substituyt.

§ § § § §

Soo eenighe Officieren ofte Marcoosen binnen scheepsbootz / ofte aen landt /
oft elders in haer schippers dienst zijnde / sich tegen haren schippers qualijck dra-
ghen ofte onder malkanderen eenige moeyten maechten / sal soodanige moeyte-
maecker verbeuren ses guldens ten behoeve van de Zeebarende Armen.

§ § § § §

Indien buyten 's Landts eenigh Officier oft Marcoos / 't zy binnen oft buy-
ten Scheepsbootz / op zijnen Schipper / oft pemandt anders / in Scheeps dienst
zijnde / sijn Mes trecht / oft andersints sich tegen de schipper oft pmandt van
hem questie / soodanighe sal de voorsz. water substituyt aen gegeven moeten wer-
den / ende sal de selve gehouden sijn soodanighen persoon te verbolghen / ende sijn
persoon bekommende ofte artrapperende te stellen in handen van mijn Heere de
Schout / omme naer gelegentheyt van sake gestraft ende gezozrigert te werden
tot arbitragie van den C. Heeren van den Gerechte.

§ § § § §

Soo wanneez het scheeps volck haer reyse oft reysen voldaan sullen hebben
nae behooren / sal de schipper gehouden sijn hen luyden elcks daer van te verlee-
nen een behoorzijcke acte van affsheyt / ende hen luyden haer verdiende loon in
alles te voldoen / terstont nae de ontladinghe / ten waere de Schipper sijn schip wil-
de op gelept ende inde Waert gebracht hebben / 't welck het scheeps-volck ghe-
houden sal sijn te doen / sonder dat de schipper hem in 't selve has de huyze sal heb-
ben te betalen vooz dat sulcks sal sijn gheschiet / mits dat sulcks by de Schipper
te wage gebracht sal moeten werden binnen veertshien wercke dagen / naer het ar-
ribement van 't schip alhier.

§ § § § §

Soo de schipper niet datelijck sijn volck binnen vier-en-twintigh daghen nae
d'ontladinghe oft ofdanckinghe of nae de oplegginghe van het schip (soo sy des
begeert) en betaelt / sal de schipper vooz pder dagh betalen / een Officier drie Gul-
dens / ende een Boors-ghesel twee ende een halbe gulden / soo langhe tot dat zy
haer ghelt ontfanghen sullen hebben / beneffens een behoorzijcke acte van affsheyt /
wel verstaende dat hier onder niet werden begrepen de respectieve Bewinthebbers
van de voozgenoemde Compagnien / die naer ouder gewoonte haere betalinge sul-
len mogen doen.

§ § § § §

In geballe eenighe questie tusschen de schipper ende sijn volck in 't ghemeeen /
ofte

ofte met perrnandt in 't particulier mochte sijn / sulcx dat de Schipper verstont met goet gemoet geen acte van afschept te konnen geben / ende de Bootsgezellen verston den / dat hen luyden haer gelt en soodanigh bescheyt niet behoortde gemen- gert te werden? dat in sulchen geballe de Matroosen tegens haeren Schipper daer ober gheen moeyten noch scheldwoorden sullen moghen maacken / maar de Schipper datelijck moeten roepen voor Commissarissen / omme haar verscheil dies aengaende te beslechten op de verbeurte van een halve maent gagie ofte een vierde part van de huy? / d'eene helft ten behoeve vande Water-Substituyt / ende d'ander helft ten behoeve van de Zee-varende Armen.

¶¶¶¶¶

Dat geen Schipper varende van deser Stede nae de West / 't zy de Stract / Westindien / Pharnambuco / oft andere plaetsen / daer men maent gelt beloofst sullen vermoghen eenighe huy? aen hen volck te betalen oft hen haer Articulbrieff voor te lesen / als in presentie van den Water-Substituyt / die neffens 't Scheeps- volck / de Articul-brief sal onderteekenen / mits dat hy sal ghenieten van de Schippers / te weten van een Schip voerende 15. a 20. Mannen een gulden thien stuivers / van 20. a 30. Mannen 2 guldens / ende van 30. a 50. mannen 6 gul- dens. Ende soo eenighe Schipper contrarie dit articul komt te doen / sal t'elckens verbeuren 25 gulden / de helft voor den aenbrynger ende de helft voor den Water- Substituyt / des werden hier van geexcuseert de respective Compagnien hier bo- ven gemelt.

¶¶¶¶

Of 't geblede dat een Schip binnen of buyten 's Landts quame aen de gront / in de gront / ofte te verongelucken / sal 't volck van 't selve schip niet moghen ver- trecken / sonder consent van den Schipper / ofte den oppersten van 't scheeps volck / daer in wesen zijnde / maer sullen 't schip / scheeps-gereetschap ende koopmans- goet / soo veele immer s moghelijck is / soechen te salveren / mits ghenietende van den gheberghde koopmanschappen tot discrecie van den Commissarissen vo- ven haer recht van de huy? / soo hem komt van de gheberghde scheeps-gereetschap- pen.

Ende soo perrnandt van 't scheeps-volck / 't zy Officier oft Bootsgesel in 't voor- schyden bergen der koopmanschappen naelattigh bleve / of tegens ordre van de schipper oft ander opperhoofd daar tegenwoordigh zijnde / quame wegh te loo- ven / dat de soodanighe verbeuren sal / boven zijn halve huy? oft maent-geldt / soo hem soude moghen competereen / te weten een Officier sijnde twintigh gul- dens / ende een slecht Bootsghesel wesende thien guldens / sonder dat oock de sood- anighe sal mogen ghegeben werden acte van de afschept ; te appliceren de voorz. boete d'eene helft voor de water Substituyt / ende d'ander helft voor de Zee-vae- rende armen.

Aldus gearresteert den 13. Feb. 1641 by mijne Hee- ren den Schout / alle de Burgermeesteren ende alle den Schepenen. Onderfont by my der Stad Amstelredamme Secretaris / ende was onderteekent

J. Bruyningh.

Een Tractaet

V A N

A V A R I E N,

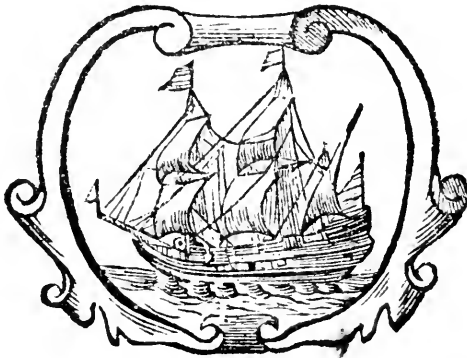
Daer is :

Gemeyne Contributie vande Koopmanschappen
ende Goederen indien Schepe bevonden om te helpen dragen /
't verlies van eenige Kooplieden ofte Schippers goeden /
gewillighlyck gebeurt / om lijf / Schip ende
goet te salveren.

Gemaeckt by

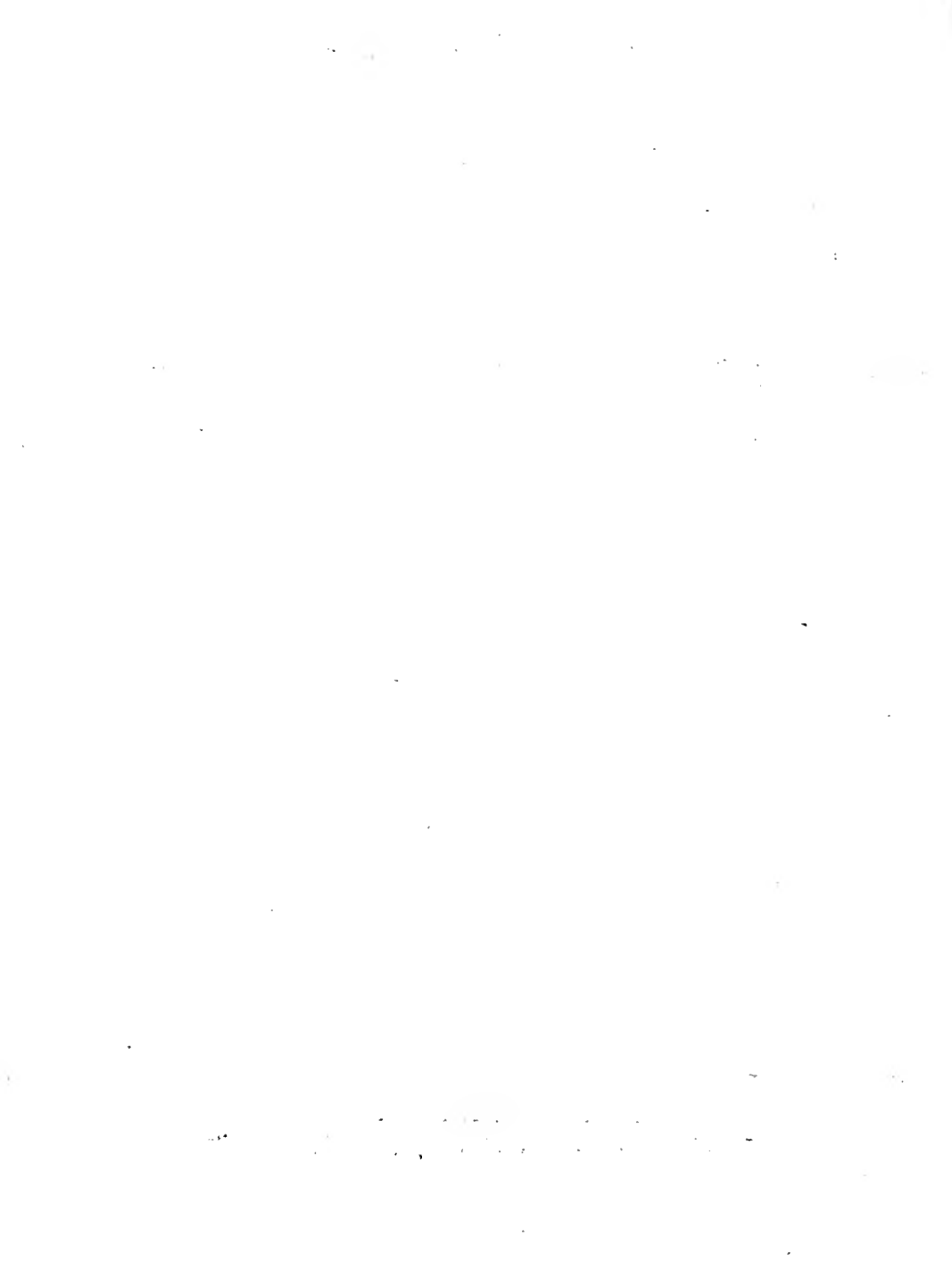
QUINTYN WEYTSEN,

Eertijds Raedt des Kon. Maj. in den Hove van Hollandt.

AMSTERDAM,

By Abel van der Storck, Boeck-verkooper op 't Water / aen de
Nieuwe-brugh / in de Welssche Spel / 1678.

Een Tractaet

¶ ¶ ¶

A V A R I E N,

Gemaeckt by

QUINTYN WEYTSSEN,

Raect des Con. Maj. in den Hove van Hollandt.

VARIE is gemeyne contributie /

van goeden in den Schepen bevonden / om te helpen
draghen het verlies van eenighe Koop-lieden ofte
Schippers goeden gewilliglyck ghebeurt / om Lijf /
Schip / ende goet te salveren.

Iste te consideren / dat alle Natien van Kersten-
rijck hoedanigh die zijn / useren in 't ghemeyne
elcks in haerlieden moederlijcker tale ende spraec-
ke / dit woordt Avarie : ende is 't selfde gheko-
men upt die van Grieken / alwaar groot frequen-
tatie ende handelinghe van Koopmanschappe eer-
tijds plach te sijne à verbo *ἀβάρο* 't welck beteekent / onus ofte last & adje-
ctiōe privativa quasi sine onere, unde *ἀβάρο*'s inde communi lingua Avarie :
soo seghmen gheschiet te sijne / als een Schip ghelwoopen hebbende arriveert son-
der sijn volle last.

Avarie is tweederhande / te weten / commune ende grosse.

By Avarie commune verstaetmen Lootsmans geldt / het welck een Schip-
per kommende op ombekende Kusten / gheeft Disschers ende andere personen
hem des verstaende / om sijn Schip ende goet te brengen in saubemente ende in
behouder handt / waer inne de Koop-lieden gemeynlijck gelooven de Schipper op
sijn Cedit / wat hy daar bozen betaelt heeft.

En waere men eenighe finistree suspitie op den boornoemden Schipper hadde /
soo soude de boornoemde Schipper schuldigh wesen deughdelijcke certificatie te
brengghen van 't ghene hy ter dier cause gheben ende betaelt heeft / ofte ten minsten
soude ghehouden wesen te brengen den Piloten ende Lootsmans in de presentie
van de Kooplieden ofte hare Facteurs / by soo verre de boornoemde Koop-lieden
residerende waren in de plaetse daer 't Schip arriveerde.

Item by Avarie commune / verstaetmen oock 't gunt dat de Schipperen /
zeplende bloots gewijse gheben heurlieder Admiraal voer sijn vieren / ende an-
der

der onkosten van Proboosten ende Stock-knechten / indien sy-lieden dooz ordon-
nantien ende bevel van der Co: Maj. ofte sijne Maj. Admirael sulck Proboo-
sten ende Stock-knechten inghenomen hebben / als in 't Jaer 1553. ende 1554.
lest leden gedaen is geweest onder die conduite van de Heere van Watkene / seplende
na Spangien.

Desgelijcks verfacturen dooz Avarie commune / 't gheene dat de Schippers
geben seplende dooz by eenige Casteelen / in Rivieren ofte Havens / als in de Ri-
viere van Lysbonne ende oock de Zont.

Item / oock 't gheene dat men gheeft om alsulcke Schepen uyt de voorszemde
Rivieren ofte Havenen te brengen : al welke kosten van Avarie commune gaen
over die gemeyne koop-lieden goeden / naar rate van de valeur ende estimatie
van de goeden (waar af men rectule maect / ende niet over het Schip 't welck hier
inne niet en contri buert.

Ende hoewel hier boden verhaelt is / dat Lootsmans gelde ghereeckent wordt
dooz Avarie commune / dat moet verstaan worden als 't selfde niet en passeert
de somme van ses ponden grooten Vlaems / anders als 't passeert de boorsz. ses
ponden grooten Vlaems / soo wordt 't selfde gerekent dooz Avarie grosse / ende
mits dien komt over 't Schip en goet naer advenant pegelijcks waerde.

De Bartoenen / Rozmans / ende andere Schippers van Brancryck betae-
len nochtans het derde part van sulcke onkosten als men den Loots-man gheeft /
ghenomen oock al waert maar een Ducat : niet te min de gemeyne kooplieden
hebben den Schipperen van herwaerts over toe ghelaten ende ghedooght te
nemen op heurlieder goeden koste / Loots-mans komende op Vlaanderen ende
andere scherpe Kusten / om te schouwen ende te ebiteren het meenighbuldigh
verlies van Schepen ende goeden / 't welck ghebeurde dickwils dooz dien de
Schipper dooz sijn breechheyt ende vuysheyt breefe ende ontfach de kosten
van een Loots-man / brengende mits dien den koopman in 't verlies van alle sijn
goeden.

Avarie grosse / verstaat men generalijcken als men eenige goeden ofte koop-
manschappen over boorz woort ofte kerft / als Anckers / Kabels / Masten / Tou-
wen / Trossen / Tahel ende Gewant. l. 1. & 3. ff. l. Rh. de jac.

Notantur wordt hier geseyt dat men kerft / dat is in stucken houdt / want daer
by wordt uyt-ghesteekken 't gene dat by tempeest breecht ofte anders in stucken
gaat : 't welck in gheen Avarie gereeckent en wordt / als daar toe ghe-maacht om
te besighen. l. 2. ff. si conservaris ff. ad l. rhod. de jac. Ergo de Schipper die An-
cker ende Kabel dooz tempeeste ofte op eenighe steenighe grondt van roffen in stuc-
ken rijdt en breecht / sulcken verlies en wordt in gheen Avarie ghenomen / oock al-
waar by dooz bevel ofte contemplatie van den koopman van den goeden san-
derigen grondt gekomen op de boorsz. quaden steenighen grondt soo en mozt 't self-
de verlies niet betaeldt worden by maniere van Avarie / als 't selfde verlies niet
gheshiedt bresende gheheel ende ruur gewillighliick nec ejus voluntare nec merca-
torum hoewel nochtans den voorsz. quaden Schipper by ander middel / recompen-
se toebehoort / ghelijck men useert als den Schipper komende op 't ras benoo-
dichte is daer Ancker te woepen / ende 't selfde niet den Kabel breecht / soo is men
gewoonlijck den voorsz. Schipper eenighe gracienselijcke recompense toe te
lezzen / overmits sijnen goeden getrouwen dienst / maar niet by maniere van
Avarie.

Insgelijcks en komt oock in gheen Avarie / 't ghene dat by enaechtfaanheyde ofte andersins / in tempeeste ofte ander ontweder oberboozt valt.

Item 't gene datter upt lecht.

Noch oock / 't gene dat nat ofte bedozven woordt binnen de schepe.

Alle welcke schaden gemerckt die forctupn zijn/ende men niet verhoeden en mach/ een pegelijck draegt te zyne.

Bemer hebbe sien useren / dat indien 't gebeurde / dat eenigh Schip by tempeeste menighte van water inghenomen hadde / ende dat 't booznoemde water staende op den oberloop niet gherieffelijcken en soude zuieren naer de pompe / waar dooz de Schipper benoedighit ware sekere gaten te houwen in sijn Schip ten eynde als boven / in dat kas indien eenighe ghoeden ontrent de pompe legghende bedozven woerde / soude komen in Avarie grosse / misgaders oock de deterioratie van den Schepe dooz de booznoemde gaten.

Waer by men soude moghen infereren dat te schaeden die men ghewillighlijck ende voluntarient doet aen 't Schip ofte goeden om meerder apparenter hinder te beschurten / soude moeten gerekent woerden vooz Avarie-grosse.

't Welck wel apprenctie heeft / om dieswille dat men dagelijcks passeert vooz Avarie / als een Schipper uptgezept zijnde ende liggende op een see / siet dat alle de bloote zepl maackt / ende en kan nochtans sijn Ancker niet optwinden / niet teghenstaande datter stille ende goet weer is / waar by bzeefende alleene achter te blijven / herft 't booznoemde Ancker ende Kabel : want 't is beter 't verlies van Ancker ende Kabel aenghegaan / dan het perijckel ende den hafart van alleene over Zee te komen / verlatende sijne Compagnie ende gheselschap / ende men verstaet 't selve gheschiet te zijne / om Schip ende goet te salveeren / als men 't Schip ende goet upt-merckelijcke ende vooz de handt apparent perijckel en hafert stelt / quamvis verè periculum non fuisset neque contigisset. l. habitator. ff. fin. ff. Loca.

Daeromme soo moet die werpinghe ende kerbinghe staan tot arbitrage / goetduncken ende discretie van de Schipper ende sijn Officiers / de welcke vermoghen ex iusta causa & timore, quanvis vere periculum non fuisset, te woepen ende te kerben naer heurlieder discretie / ende en is niet gehouden te verbeypden tot dat andere van sijn compagnie inde Blote woepen ofte kerben / maar moet den oozboit van sijnen Schepe doen / daar af hy het regiment heeft / ende 't is beter in tijds gewoepene dan te late gebept.

Ende hoe wel hier boven verhaalt staet dat schaden van uptghe'erte / natte ende verdozven goeden in gheen contribucie van Avarie en komen / maar pegelijck is schuldigh te dzagen sijn verlies / nochtans de gheschreven Rechten in l. navis ja. ff. cum autem iactus in fin. ff. ad l. Rhod. dicideren contrarie te meer als die schade onghelijck meerder is dan die contribucie van de Avarie soude bezdaghien : te weten / een Koopman bzenghende in Koopmanschappe over Zee 20. heeft schade gheleden 10. ende de ghemeyne contribucie van de gheswoepen ghoeden en besoopt niet meer dan 5. soo moet de booznoemde Koopman niet belast woerden tweemaal / als met sijn eppen verlies van 10. ende met de ghemeyne contribucie van Avarie van 5. want hy soude by sulcken middel 15. verliezen / ende by consequente zessihien ten honderden / nu om te accozderen den text in d. l. navis, ja. cum autem iactus ff. eo. met de costume die woopen verhaeldt is / dat uptgheleekte / natte ende bedozven goeden in gheen Avarie en komen / soo moet

't selfde verstaen worden / ten ware dat de werpinghe causeerde de schade ende oorzacke van dien waere / dat 't booznoemde goet uptgeleekt / nat ende bedorven is / in welck cas / soo sal alsulcke gheinteresseerde sijn verlies ende schade brenghen in ghemeyne contributie als groote Avarie / 't welck oock sulcks schijnt te verstaen den text in d. ff. cum autem jactus; ibi propter jactum, want geen onderschil en behoort te wesen tusschen verlies dooz werpinghe / ende alsoo men den eenen te bate komt by ghemeyne contributie / soo is wel rebene dat men den anderen van ghelijcken doet. d. ff. cum autem jactus in fin. te meer / dat men des ghelijcks useert soo wanneer de goeden by tempeeste ofte storm nat en bedorven zijn / dat selfde als dan ten laste van de assureaders ende verseeckeraers / ende soo wanneer die goede by gheen tempeeste nat ende bedorven zijn / soo komt 't selfde tot laste van de Koopman ofte de Schipper / indien by faute van sijn Schepe gebeurde / welcke schade als dan de Koopman den Schipper af koert van sijn vracht.

Di is de questie / oft de Boodt die de Schipper in tempeeste afkerst gherekent wort in Avarie / die gemeyne resolutie is / dat by soo verre de Schipper gherieffelijcken heeft moghen stouwen / berghen ende innemen den boozschreben boodt binnen sijn Schips-boort / dat als dan die afkerst zijnde sal komen in Avarie grosse / anders als de schipper sijn schip soo vol ende overlaet dat hy sijn boodt niet en kan bequamelijcken in nemen / soo en komt de booznoemde boodt in geen Avarie / de reden is / want hy profijteert soo veel te meer in sijn vracht / ende dooz sijn groote gierigheyt soude hy gheschepen sijn profijt ende boozdeel te ghenieten / 't welck niet en behoort / ende dat meer is: Indien een schipper in sijn boodt die hy binnen Schips-boort in ghenomen heeft / stoude in de selfden vrout / Olve / Wijnen ofte andere Koopmanschappen die hy namaels dooz tempeeste kerfde ofte overboort worpe / en soude nochtans / 't selfde niet brenghen in Avarie / maar soude ghehouden wesen overmits sijn gierigheyt / de booznoemde schade den Koopman te betalen ende op te rechten / want de boodt onbelemmert moet sijn binnen Schips-boort tot solagement van den ghenen die binnen den schepe zijn / om in alle ghevalle heurlieder lijf daer mede te salveeren / des noot zijnde.

In de taratie van de schaeden van gheworpe goeden soo moet een pghelijck voordachtigh sijn / dat als de Schepen over de helft van heurlieder Wopaghe gezeldt zijn / dat de goeden als dan gheworpen / men prijst ende tarceert in de retule soo vele als die ghegolden soude hebben ter plecke daer die ghedistincte ende ghemint waren / anders die booznoemde goeden gheworpen sijn binnen de helft van de Wopaghe / soo en worden die niet hooger gherekent dan die selfe ghehocht sijn in der plaerse van der ladinghe / ende sulcks moet verstaen worden den text in l. 2. sed his rebus, ff. ad l. Rhod. ende als men de goeden die boven de helft van de Wopaghe geworpen sijn tarceert / soo veele als die ghegolden soude hebben in de plaerse van de ontladinghe / soo moetmen afftaan ende desalquieren de Imposten van Gabellen / Costuymen / Tollen ende andere onghelden die de Koopman op de boozs. goeden soude hebben moeten dragen.

Questie, oft 't gelt bevonden binnen den Schepe schuldigh is ende behoort te contribuieren in Avarie.

Hier heb ick ghesien diversche Attestaten / by maniere van turbe / soo van Kooplieden van de Beurse van Antwerpen als van andere Koopsteden /

den / de welke onderlinghe discordeerden / want die van Antwerpen hoe-wel
 sp daar af nopt en hadden gheweten in judicio contradictorio sententie strecken ;
 dochte henlieden nochtans dat soo wanneer eenighe goeden by Ceinpeeste ende
 ontweder oberboort in Zee gewoopen worden / om Schip engoet te salveren / dat
 als dan alle goeden / ghene ghereferbeert / soo wel gelt / peerlen ende ghesceenten
 behoorden in Abarie te contribuieren / 't welck is consozin / den text in d. l. 2. ff
 cum in eadem nave ff. ad l. Rhod. de jac. by de welke de ringhen van de Kooop-lie-
 den die sp-lieden aan haar hant draghen / moeten helpen draghen 't verlies van de
 gewoone goeden / als daer by gepreferbeert zijnde secundum Bar. ibi. ende volghen-
 de desen hebbe sien wijfen met sententie ende daer ober geweest / dat ge dt soude
 contribuieren in Abarie / hoe-wel nochtans kortz daer naer doot bevel van de Ma.
 sulcke sententie te niet gedaen wordt in 't Jaar 1548.

De redenen ende motjben van andere Kooplieden / die sustinceren dat geldt
 in gheen Abarie en behoorde te contribuieren / sijn dese gheweest : eerst / om dat
 gelt 't Schip niet en verlaat : ten tweeden / dat men van gelt gheen vracht en be-
 taelt / maar indien men daer af let den Schipper gheeft / is 't selfde te reputeeren
 booz bewaernisse ende custodie : ten derden / dat men van geldt gheen Chol en be-
 taelt / immers van geldt dat gemunt is / maar van ongemunt geldt betaelt men
 Chol : te weten een ten honderden / ende gheraalijcken waar men gheen Chol
 af betaelt / en betaalt men geen Abarie : ende ten laetsten / dat by ladinghe van
 gelde gheen verlies of achterdeel vallen en mach in den Scheype / in dien by quaede
 Fortuyne eenighe woerpinghe ofte verlies ghebeurde / overmits dat de Schipper
 vermacht 't booznoemde geldt (als wesende goet daer het minste verlies op looyt)
 te imploeren ende upghelven tot reparatie van den Scheype ende de Kooopman-
 schappen / om wederom 't boozsz. Schip 't welck by den storm gheramponcert
 is / toe te rusten / mitsgaders oock die ghoeden ende Koopmansschappen in heur =
 lieder oordze te stellen ende te boozsiene soo dat behoort.

Merito igitur , indien de ghoeden ende schip gepreferbeert worden van sulcken
 verlies / indien men de selfde hadde moeten verkoopen en vijlen in ander plaet-
 sen / dan daar die gedefineert wazen / soo is 't wel reedene / dat de boozsz. Kooop-
 manschappen ende oock het schip / ('t welck mits desen bebijdt wordt van ee-
 nigh Boom-geldt op te nemen) byp ende exempt houden het booznoemde ghelde
 van alsulcke verlies van Abarie alffer geschiet is by de woerpinge / waar op wel te
 letten staet.

Niet te min om te debuceren den rechtten oorspronck waar doot men gheuseert
 heeft / dat 't geldt niet en contribueert in Abarie / soo is 't selfde geschiet doot dien
 dat men gheen geldt upt die Koninghrijcken van Spangien ende Portugaal bren-
 ghen mach / op verbeurte van den gelde ende groote pene Cozpeele tegens
 den overtreeders / ende hoe-wel dien niet teghenstaande den Kooptman hevrachtij-
 ken het geldt oberbrzenght / soo hebben die ghoede Mannen / ten maechtinghe van
 de Abarie gheboeght / gheen geldt opt gheseldt in de retule / ten eynde dat by de
 booznoemde retule niet gheopenbaart en soude worden de oberredinghe boben
 verhaelt / ende de Kooptman ghestrafte soude sijn van de boozsz. penen : nu is 't soo /
 dat de Kesperlijcke Maj. in den Jare 1553. heeft upt Spangien over doen bren-
 ghen groote meeninghe van geldt / ende alsoo in het Woyaghe vele Abarie ghebie-
 soo sustineerden de Kooplieden om van sijne Maj. te hebben Abarie van 't booz-
 noemde gelt / daer toe sijne Maj. niet verstaen en wilde : allegeerde dat geldt nopt
 gecomtri =

gecontribueert en hadde in eenighe Avarie 't welck oock sulckis bevonden woꝛdt/
niet te min naar alle redenen soo behoꝛde geldt te contribuieren / als wesende
beꝛde woꝛpinghe gesalbeert / ende het betaaldt dzacht / ende men gheeft daar af
cognoscementen / ende van alle goeden daar men vacht af betaaldt / daar af be-
taalt men oock Avarie / ende woꝛden de boꝛsz. cognoscementen van 't geldt ghe-
maecht by soꝛme van cambie / om daar by te bedecken het uptboeren van den
gilde.

Ma is de questie / offer eenigh Schip van Oozloghe ofte Zee-rooꝛer een Kooꝛ-
baarder aan boꝛzt quame / genomen oock al waert intijde van Peps / ende na-
me by force upt den selfde Kooꝛbaerder dibernsche goeden / oft die sullen ghe-
rechten woꝛden in Avarie : de ghemeyne usantie is / dat indien de man van Ooz-
loghe ofte Zee-rooꝛer aenbeert upt sijnder auctoritept de boben ghenomende ghoed-
den sonder eenigh aenschouwe ofte regard te nemen wie die toebehooren ofte
waar die liggen / dat als dan de boꝛzoemde goeden niet en komen in Avarie /
maar pghelijck draeght sijn verlies. l. 2. ff. si navis ff. ad l. Rhod. want sulcken
verlies is niet gewillighlijck gebeurt / ut not glof. ibidem , maar indien de Schip-
per den Man van Oozloghe induceert te nemen specialijcken die ende die ghoeden
ende die andere laten ligghen / sullen als dan de boꝛzschzeben ghenomen ghoeden
komen in Avarie grosse / want alle andere ghoeden dooꝛ de boꝛzschzeben demon-
stratie en bewijsinghe gepzeferbeert sijn / ende is te presumeren / dat de Schipper
het minste verlies van den Kooꝛman boꝛz het meeste ghelohoren heeft : ten ande-
ren / overmits dat die goeden boben leggen / sijn subject sulcke rapine / ghe-
lijck die goeden / die onder in 't Schip ligghen subject sijn lechagie dooꝛ de last / en-
de meer andere inconvenientien / ende alsoo van lechagie geen Avarie ghemaecht
en woꝛzt / maer elck moet sijn last dzagen / soo insgelijcks van al sulcken boꝛsz.
rapine / te meer / dat die goeden / die boben liggen / hebben oock dibernsch boꝛz-
deel / ende onder andere dat die eerst geloft / verhoest ende ge-vent woꝛden / daar
die andere goeden dickwils noch moeten blijven liggen tot groot achterdeel van den
Kooꝛman

Ende upt 't gene boꝛzschzeben is / soo moet oock nootelijcken komen in Avarie
grosse 't ghene dat den Schipper gheeft ofte beloofte heeft te gheben eenen Zee-
rooꝛer om 't Schip ende goet wederom van hem te krijgen. d. l. 2. ff. navis , maar
't ghene / dat Zee-rooꝛers wech nemen / soo 't boben ghesepst is / en komt in gheen
Avarie / maer pghelijck draeght sijn verlies. d. ff. si navis , versic. quod vero præ-
dones. de Schipper dan die ghenomen woꝛdt van een Zee-rooꝛer ende weder-
omme 't boꝛzoemde Schip van den Zee-rooꝛer kooꝛt boꝛz seckere somme van
Denningen / boꝛz de welke hy ghevangen blijft / moet gheloft woꝛden van de
ghemeyne Kooꝛ-lieden / naer rate ende estimatie van pghelijcks goet / ende ins-
gelijcks van sijnen Schepen d. ff. si navis , in welke Avarie het gelt niet en soude
by ende exempt sijn dooꝛ dien de Schipper te dieerder het Schip gehoest heeft / wel
wetende dat hy oock gelt geladen hadde.

Dooꝛts soo hebbe ick gheweten useren in 't Jaar 1545. dat niet teghenstaande
de Peps / die de Keyserl. Maj. ende de Kon : van Brancrijck onderlinghe had-
den / dat een Capiteyn van Oozloghe upt Brancrijcke / toegherust teghens die
Engelschen / quam een Coopbaerder van Zprickzee aan boꝛzt / bebelende dat
hy soude strijcken / 't welck die Kooꝛ-baerder refuseerde te doen / sulckis dat sy
lieden onderlinge hielden schutgebaert / ende alsoo seckere ghequetste personen/
mits

mitsgaders oock veel dooden waren in den Kloop-baerder / dat de schaden vande geguesten ende verminckten betaelt worden ober Schip en goet / als Avarie groffe / istud. ff. contra text. in l. 2. ff. eum in eadem nave. ff. ad l. Rhod. ende die doode personen / mitsgaders heurlieder begravinghe / worden insgelijck ghesatuceert ten arbitragie ende goetduncken van goede mannen / hem des verstaande / tot profijte van heurlieder Weduwen ofte Erfgenenamen / als Avarie groffe / overmits dat dooz sulcken verlies 't Schip ende goet ghesalveert was / 't welck naderhandt de Keyserlijcke Maj. bevindende redelijck / heeft in den Jare 1557. op den 19. dach Julij by ordonnantie op de Zee-rechten sulckx ghesatuceert in 't 28. articule der boozsz. Zee-rechten.

Boozsz soo is de braghe / een Schip komende gheladen van Westen booz de Stadt vander Sluys / ofte in eenighe andere Havenen / 't welck niet en darf bestaan met zyn gheheele last de Havenen of de Riviere op te komen / waar deur ontlact in eenighe Heuden ofte Booten seckere Kloopmanschappen / de welke met de Heuden verdzoncken ofte bedorben / of de andere goeden / in 't groote Schip / sullen ghehouden wesen te contribueren in verlies als Avarie groffe hier af decideert den text. in l. navis onusta. ff. ad l. Rhod. dat de geeden van de groote Schepe contribueren sullen portie ende porties ghelijck in 't booznoemde verlies / in alder manieren op 't boozsz. verlies gheschiet ware by werpinghe / want alsoo de Schipper om te prefereren de ghemene ghoeden sijn Schip ghesicht ende die antlaede goeden in haferter ende dangier ghesielt heeft / de welke nu verdzoncken ofte bedorben zijn / soo is 't oock reden dat die andere goeden die daer deur behouden ende ghesalveert zijn contribueren in 't verlies boozsz. als grote Avarie. l. 2. ff. æquissimum ff. ad l. Rhod. te meer / als die booznoemde ontladinghe gheschiet / is niet teghens danck ende wille vande Kloopman / en op behoorzijcke rjnde / ende in bequame Scheepe / ut expresse not. text. in l. item quæritur. ff. si nauticalarius. ff. locat. want anders soo soude de Kloopman zyn actie ex locato intenteeren jegens den Schipper. d. ff. si nauticalarius : versic. cæterum : en 't ghunt dat boozsz. is moet verstaen zijn alleenlijck vande ontlade ghoeden / de welke sullen ghebracht werden in Avarie / ende niet de Schepen ofte Heuden / waer in zy gheladen zijn / welck verlies van de Heuden ofte Boot dragen moet den epgenaer van den Schepe.

Waar deur men considereren mach dat niet alleene in Avarie groffe behoort gereeckent te werden datmen kerft of ober boort werpt / maar oock 't gunt datmen doet om Schip en Goet te salveeren / sonder het welke ghedaan te hebben / perijckel soude hebben mogen komen op 't boozsz. Schip ende goet als hier in dit has subiect.

En is de questie contrarie / ofte de goeden gheladen in de booznoemde Heuden ofte Boots behouden waeren / ende het groote Schip met goeden ende Kloopmanschappen verdzoncken / oft in dit has eenige contributie vallen sal / de resolutie van desen is in d. i. navis ff. contra si schapha : ff. d. l. Rhod : datter geen contributie vallen en sal / overmits dat contributie van Avarie groffe alleenlijck ghebeurt ende anders niet / dan als 't Schip deur de werpinghe ofte verlies ghepreferveert ofte behouden wert / ende niet als men Schip en scharre verliest / in welchen gheballen de Kloop-lieden vermoghen heurlieder goeden die aen stranghe komen ofte noch in Zee drjben / veghelijck de sijne te aenbaerden sonder eenighe contributie den anderen te doene / d. ff. contra si schapha, juncta l. amissæ navis ff. ad :

l. Rhod. ende die meest bercht / die min berliest / in alder manieren of die uyt den
bzande gehaelt ware l. cum de pressa. ad l. Rhod.

Niet te min indien eenigh Schip in perijckel ware te blijven / ende seecker
goeden als dan ghewozpen werden om 't boozsz. Schip te lichten / 't welck noch-
tans naemaels soncke / soo soude in dit kas / niet tegenstaende 't ghunt boozsz. is
de gheberchde goeden / ofte die ghevischte zijn / moeten contribueren bande ghe-
wozpe goeden / overmits dat de selfde tot sulche intentie ende meyninghe ghe-
wozpen zijn / om 't Schip ende de reste van de ghoede te preferberen / ende indien
de boozsz. goeden niet ghewozpen ware gheweest soo soude de Koozman sijn For-
cune ghelacht hebben / om insgelijck sijn boozsz. goeden te bergghen ende te recon-
bieren gheheel ofte eens deels / 't zy nat ofte drooge / gelijk als andere Kooplie-
den ghelacht hebben / 't welck hem benomen is gheweest deur de werpinge ende sulck
ufoerimen dagelijcks.

Item / een Schipper van Calis zeplende op Arimude / heeft ontrent de rebie-
re van Ipsbonne by tempeeste seeckre Kooplieden goede ghewozpen / waar by
sijn Schip ghelicht zijnde heeft sijn vopage ghebozdert / maer komende ontrent
West-cappel in Zeelant heeft Schip ende goet verlozen / niet te min deur swem-
mers ende dupckelaars van West-cappel : soo is opgehaalt ende ghekregen
grote menighte van goeden ende Koozmanschappen / is nu de questie of de booz-
zoemde opgehaalde goeden sullen ghelouden zijn te contribueren in 't verlies
bande ghewozpen goeden ontrent Ipsbonne ofte op boozgaande plaatsen ghe-
schiet.

De gheschreben Rechten in d. navis. ff. sed navis. ff. ad l. Rhod. verklaren dat
overmits de ghewozpen goeden ghewozpen zijn om Schip ende goet te salberen /
soo sullen die uyt ghehaelde goeden by de dupckelaars ghelouden zijn te contri-
bueren in 't boozgaende verlies / als Avarie grosse.

Ende genomen indien 't contrarie gebeurde / dat de ghewozpe goeden ontrent
Ipsbonne ghevischte werden ende de verdzoncke goeden ontrent West-cappel
gerne ofte luttel ghesalbeert waren / soo en soude nochtans in dit kas de ghewoz-
pe goeden niet schuldigh wesen te gelden in 't verlies van de verdzoncke goeden /
want verlies van de verdzoncke goeden en kan niet gherekent werden ghedaen of-
te geschiet te zijne om 't Schip te salberen / gemerckt 't Schip gesamentlijcken
met de goeden verdzoncken is. d. ff. sed li pavis.

Du is de bzage / ofte het ghewozpen goet niet en behoort ende schuldigh is te
dzaghen sijn quote / part ende portie van de gemeene ghepreferbeerde goeden verbi
gratia, een Koozman heeft tot Ipsbonne gheladen twintigh baten Olpe / waar
af die thiene onder Engelandt ghewozpen zijn / die ge-estimeert ter uytterste weer-
de / gelijk die souden gegolden hebben ter plaetse van de ontladinghe tot thien
ponden grooten Vlaems / 't bat facit, hondert ponden / is de bzaghe / oft die
Koozman de boozsz. hondert pont by ende supbers strijken sal / oft hy schuldigh
is te dzagen naer rate van de boozsz. hondert ponden grooten Vlaems.

De gemeene usantie is dat de boozschreben tien baten ghewozpen Olpe / dzagen
sullen last van ghemeene contributie / ghelijck ende in alder manieren als ande-
re goeden die ghepreferbeert zijn / te weten / indien de ghemeene contributie op
elck hondert pont grooten Vlaems goers / 't welck in 't Schip bebonden is ghe-
weest / bedraaght byde / soo sal de boozsz. Koozman ober sijn thien baten ghe-
wozpen Olpe moeten dzaghen ende suppozteren booz sijn contingent de boozsz.
byde

bijde / sulcx dat hy maect 95. ontfangen sal 't ghene dat 100. weerdigh was.

Want Lex Rhodia de jaets heeft sulcke geinteresseerde kooplieden / die heurlieder goet verloozen hebben by werpinghe / willen voorszien ende beschutten by fozme ende maniere van gemeene contributie / om dieswille / dat sy lieden niet alleene dzaghen en souden de boozghenoemde schaden / maar dat onderlinghe alle die koop-lieden goeden in 't Schip bevonden ghelijckelijck soude suppozteren 't boozsz. verlies / & sic prospectum est illes de damno vitando non de lucro captando. nu indien de booznoemde 10. vaten Olye heurlieder continghent van schade niet en droeghen / soude de conditie van den ghenen die sijn goet ghewoopen is beter ende profijtelijcker sijn / dan des genen die sijn goet behouden ende ghepzeferbeert heeft 't welck ware onredelijck ende tegens de meeninghe / intentie ende wille van Lex Rhodia , want hy soude genieten (soo 't boven verhaalt is) de hooghste markt van sijne ghewoopen goeden byp ende supbers sonder daar op eenighe onkosten te dzaghen / 't welck de andere koop-lieden op heure ghepzeferbeerde goeden niet en mach gebeuren / als dan soo is 't wel redene dat ghemeene last ende verlies gedragen wert by den genen die in gemeen perijckel geweest sijn / ende dat naar baleur estimatie van pegelijck goet.

Al 't welcke dat boozschpeben is moet verstaan worden van goeden / die gewoopen sijn boven de helft van der Voyage / want naar dien de selfde als dan getaereet werden / ghelijck die ghegolden souden hebben ter plaetse van der ontladinghe / soo is 't wel reden / dat sy lieden heur portie van 't verlies mede helpen dzagen : maar de goeden / die ghewoopen sijn binnen de helft van de Voyaghe / alsoo die alleenlijck in taratie komen ende gheestimeert werden soo veele / als die ghekost hebben / ende dzaghen gheen verlies ober heurlieder continghent ende rate / maar die koop-man strickt supbers 't ghene dat hy daar boozen betaaldt heeft / mitsgaders coek alle andere onghelden / ende onkosten van Thollen / Costumen / &c. daar op ghehad / totter ure van de ladinghe toe / overmits datmen pzeformeert dat hy ghenoech verliest ende gheinteresseert is / mits dat sijn koopmanschappe tez hooghsten merckt niet en heeft moghen arriveren / alwaar de andere koop-lieden goeden deur 't verlies van de werpinghe ghearriveert sijn / hoe wel nochtans de kooplieden diekwoils heurlieder goeden tot minder prijse gegeven / dan die inghekocht sijn / 't welck hier niet en vat in consideratie.

Ende in dese saecke hoe wel die Arbiters ende goede mannen / ghelkoozen tot maecken van der Avarie gheen vzaecht den Schipper en taxeren / als die ghouden gewoopen sijn binnen de helft vander Voyaghe / nochtans is de selfde onredelijck maar behooren hem toe te leggen redelijcke vzaecht / immer ten minsten naar adbenant de Wijlen die hy gezejpt heeft ende de selfde vzaecht brengen in reule mette gewoopen goeden.

De gemeene costume is in Avarie grosse / dat de Schipper keuren ende optie heeft te stellen de weerde van sijn Schip ghemeene contributie / ofte de vzaecht van de Kersse / 't welck gedaen zijnde / soo hebben de koop-lieden te optie in dien de Schipper sijn boozsz. Schip ten bijle prijse ghestelet heeft / 't booznoemde Schip booz den selven prijse te aanbaarden ende accepteren / ende dit al binnen een gerijde ofte ses uren / welken tijdt overstreecken zijnde / soo en sijn tot de boozsz. optie den kooplieden niet ontfanckelijck / ende den tijdt van eender gherijde ofte ses uren begint te loopen / naardien de kooplieden ter plaetse hebben moghen komen / alwaar het Schip licht / om te visiteren / ofte heurlieden

booz de prijs aenstaet als den Schipper gheset heeft / ende eer en loopt den tijt niet / 't welck men noemt tempus utile.

Maar omme dies wille / dat dese kostume seer odieur wert bevonden / gemerckt men daer by af-handigh maecht eenen verden: te weten / de ghemeene Reeders / van heurlieder goet sonder heurlieder consent / soo is 't dat men daghelijcks useert tot civile ende redelijcke prijse te stellen de weerde van de helft van de Schepe ende de halve bzacht.

Hoe wel nochtans naar redene ende equiteyt men behoorde in gemeene contributie te brengen de weerde van de ghehele Schepe / mitsgaders oock de ghehele bzacht van den Schipper van die repse.

Als beyde wesende behouden ende ghepreferbeert deur de werpinghe / wel verstaende / indien de Schipper eenighe koopman-schappen ghelaten werden booz de bzachten / daer af en soude hy niet schuldigh zijn te contribuieren / maar alleene daer hy bzacht afontfangt / 't welck een oorsaacke geben soude den Schipper om te bet sozge te bzagen ende niet soo haestelijcken te procederen totter werpinghe.

Onder de Schipperen van Vlaenckrijck soo useertmen generalijcken dat alle die Avarien / soo wel grosse als kommune werden betaalt de twee deelen op de goeden ende koopmanschappen binnen den Schepe bevonden / ende het derdendeel by den Schipper / welke kostume occasie is / dat de Schipperen van Vlaenckrijck seiden Avarie brengen ofte ten minsten de selfde van kleender Importantie / waar booz zy lieden in tijde van Pause de ladinge ende bzachten krijgen / ende niet de ghene die daghelijck gekostumeert zijn Avarien te filteren ende practiseren / als doen de Biscayers ende den Hulcken.

De Schipper moet al boozen de koop-lieden ofte heurlieden Facteurs indien daer eenighe in 't Schip sijn roepen eer hy werpt ofte kerft / ende hemlieden vertoonen het dangier ende noot / ende indien de koopman ofte sijn Facteur refuseert de werpinghe ende daer toe niet en wilt verstaan / soo vermach de Schipper ebenwel te werpen by raede van sijn Hoogh-bootsman / Stierman en Schiezman / als daer af beter verstant ende experientie hebben unicuique enim creditor in arte sua. l. certi juris. C. de judic.

Ende alle de Bootsghesellen / hebbende in 't Schip meer dan een vat bzachts / moeten contribuieren solido pro libra in de ghelwozpe goeden / ten waere dat zy lieden hen soo kiloeckelijck hielden in der noot / als dan soo sijn zy by / ende hier inne volghende de ghemeene usantie soo heeft de Schipper gheloope al 't welck hemlieden ghepasseert werdt by de ghemeene koop-lieden (die niet scharp op de boeringhe van sulcke Boots-ghesellen en sijn) meer en liberate dan ex stricto jure, want 't selfde doende / als boben / niet meer ghedaan en hebben / dan zy lieden schuldigh en waren de doen / soo wel tot preferentie van de kooplieden ghoeden / daar boozen zy hem verbonden hebben ende heure ontfanghen / als oock tot conferentie van heurlieden epghen goet ende boeringhe / ten ware dat de booznoemde boeringhe merckelijcke excedeerde den taxt gekostumeert van de Bootsghesellen / anders soo soude moeten sulcken Bootsghesellen / gerekent werden booz een koopman / ende betalen als de andere.

Ende hoe wel hier boozen gheseyt is / dat al 't ghunt dat breecht in de Schepe / niet ghereekent en mach werden in Avarie / als daer toe gemaacht zijnde om te besighen / ende wes dat breecht / ghe-estimeert wert booz quaet ende soo goet /

goet / nochtans als 't selfde ghebzoocke goet hinderlijck ofte schadelijck soude vallen den Schepe / soo wert 't selfde ghesteit In de rerule / ende ghebracht in Abarie / verbi gratia, de Mast breekt ende valt met de Merse en Kree over boort / ende omme 't selfde stuck Mast quijt te werden van breefe dooz slingher den Schepe hinderlijck soude vallen de Schipper kerft alle de Hoofstouwen ende opstaende wancen van den Schepe / om van het gebzoocke stuck Mast bzy te worden / so sal niet allene het stuck Mast met de Merse Zeylen ende Kree / maar oock alle heuren aankleben ghesteit ende ghebracht worden in Abarie / met het ghekerfde Want / overmits datmen het een sonder het ander niet en kan quijt worden / ende dit alomme te schouwen het perijckel / dat dooz den Schepe hadde moghen ophomen / 't welck stuck Mast men taxeren sal by der inspectie van de reste van de Mast binnen den Schepe overgebleven / stuck boort stuck soo dat gelden soude / ende niet boortder.

Boortz soo is de bzaghe / een Schipper komende uut Spangien naar Aremurpe / heeft nergens nae sijn volle ladinghe / maar hem ghebreect noch secker quantiteit van Last / ende arriverende op de Kree boort Doubers en Engeltant / heeft aldaar inghenomen secker menichte van sijne Engelsche Laeckenen oft dierghelijcke kostelijcke waren / de welke hy benoedicht geweest is dooz stozmende op de kust van Vlaanderen te woopen / Queritur, oft de goeden in Spangien ingenomen die niet gemeyns en hebben ghesadt met de boortznoemde Laekenen namaals ghescheept / sullen ghehouden wesen te contribuieren in 't boortznoemde berties.

De resolutie is / dat ja / overmits dat de Schipper heeft by het innemen van de Engelsche Laeckenen tusschen alle de andere goeden ende Koopmanschappen / die binnen Schips-boort waren onderlinghe tacuam societatem, ende hemelijck ghemeenschap ende verbont ghemaect van 't ghene dat den eenen ofte den anderen soude noch in de vopaghie ober komen sonder dat de Kooplieden / die heurlieder goeden in Spangien ghescheept hebben / cenigh verhaal ter cause van desen pretenderende moghen jeghens den Schipper / overmits dat de Schippers seplende heurlieder route ofte schale / dat is te segghen heurlieder rechte wegh / vermoghen in te nemen Koopmanschappen sonder misdoen tot heurlieder voller ladinghe toe / ghenomen oock dat sy lieden in Spangien zijnde geprotesteert hadden van faulx fret / want hy het innemen van andere Koopmanschappen Zeylende als hoven heurlieder rechte wegh hebben gesecht het boortdeel ende profijt van den Koopman die hemlieden schuldigh was te betalen het boortznoemde faulx fret / ende misdien niet gehouden de causa fortuito, anders als de Schipper zeylen burten heurlieder wech soo soude de Koopman sijn regres ende verhaal hebben jegens den Schipper / niet alleene van 't gunt hy betaalt hadde van sulcke Abarie / Maar oock van sijn interest / dat hy gheleden heeft doort dien dat sijn Koopmanschappen soo spaede aende markt gekomen zijn ende achter de vente.

Ende conerarie van desen wort geuseert in de persoonnen van de verseeckeraers ofte assuradeurs / want hoevel de verseeckeraer volgende sijn policie hem selken stelt inde plaats van de Koopman / hem verbindende tot alle periculen / gepeynst ende onghapeynst / volghende de kostuymen van Londen / ende de Beurse van Antwerpen / nochtans als een Schipper uut sijn wech zeylende / doort sijn eyghen wille / sonder doort tempeeste ofte stozm daer toe bedwonghen zijnde / per

oerboozt woerpt / soo is de afferadeur / diemen ober al hout als een Weese ofte pupil / daar van ontlast / want by de rijstue oft fortunne op sulcken buyten wegh als de Schipper gezept heeft / t'zijne perijckel niet en heeft genomen / daeromme soo moet de Koopman sijn regres halen aen den Schipper.

Daeromme soo moeten de Schippers wel boozdacht zyn / dat / als hemlieden by den Koopman de volle ladinghe niet inghegeben en woerdt / volghende heurlieder certe partie / dat sy-lieden als dan protesteren jegens den boozschyben Koopman / ofte sijne facteurs van fault / ende komende met t'gunt / dat hemlieden ingeben is / naar hups.

Maaz in kas de Koopman den Schipper niet in en geeft / soo vermach sulcken Schipper (naar dat 't boozsz. protest van fault fret gedaan is / buyten zyn wegh te zeplen om vrecht te soecken welcken vrecht komt tot af-slagh van 't ghunt de Schippers jegens den Koopman bedongen hadde / ende indien 't Schip onder wege blijft / soo is de Koopman van fault fret te betalen geheel ontslagen.

Ende upt 't gene / dat boozsz. is / soo werdt gerefoibeert de vraghe / als een Koopman het gheheele Schip bezacht heeft / mits conditie dat de Schipper gheen ander ghoeden in sal nemen dan de sijne / ende volghende de certe partie daar af zijnde / soo heeft de Koopman de Schipper sijne volle vrecht inghegeben / nochtans de Schipper / desen niet jegenstaande / heeft secker packen van andere Cooplieden ingenomen op de Overloop / de welke hy gheworpen heeft deur tempeest ende storm : Quæritur, of de Koopman / die 't gheheele Schip bezacht ende gheladen heeft / schuldigh is te contribuieren in 't verlies vande packen.

De resolutie is dat de Koopman vande packen sal aan spreucken de andere goeden inden Schepen gheladen / omme daar aan te verhalen de Abarie als deur sijn verlies behouden zijnde / ende in ghemeene perijckel gheweest te hebben in aller machinieren / gelijck twee gelaech-genooren betalen moeten de Waardinne de kosten van den gelage niet tegenstaande eenigh contract ofte boozwaarden onder hemlieden gemaakt.

Ende heeft sulcken Koopman actie reele op de selfde goeden / om daar aen te verhalen 't gunt hem competeert van de Abarie / hee wel de andere Coopman zyn regres verhalen mach aen den Schipper / de welke in 't geheel van hem bezacht zijnde / heeft nochtans contrarie sijn certe partie andere Koopmanschapen ingenomen / ende deur dese diergelijcke saecken soo wert te rechte een Schipper in Franchois genaamt Maistra de Navire, want hoewel hy 't gheheele Schip berobligeert heeft aen den eersten Coopman / nochtans / hy wesende Meester vande Schepen / vermach tegen sijn certe partie ofte bezachtinghe tot sijnder perijckel ende schade te doene / maar en mach enen verden cum habet jus commune pro se, ut hic, by sijn boozgaande contracten ende conventien niet prejudicieren noch hinderlijck wesen.

Quæritur / inde meeste hitte van de tempeeste soo isst een kiste gheworpen in de welke de Coopman seght datter kostelijcke Juwelen / Peerlen ende anderen Waggen in gewest sijn hoe datmen de Abarie van dese kiste maken sal.

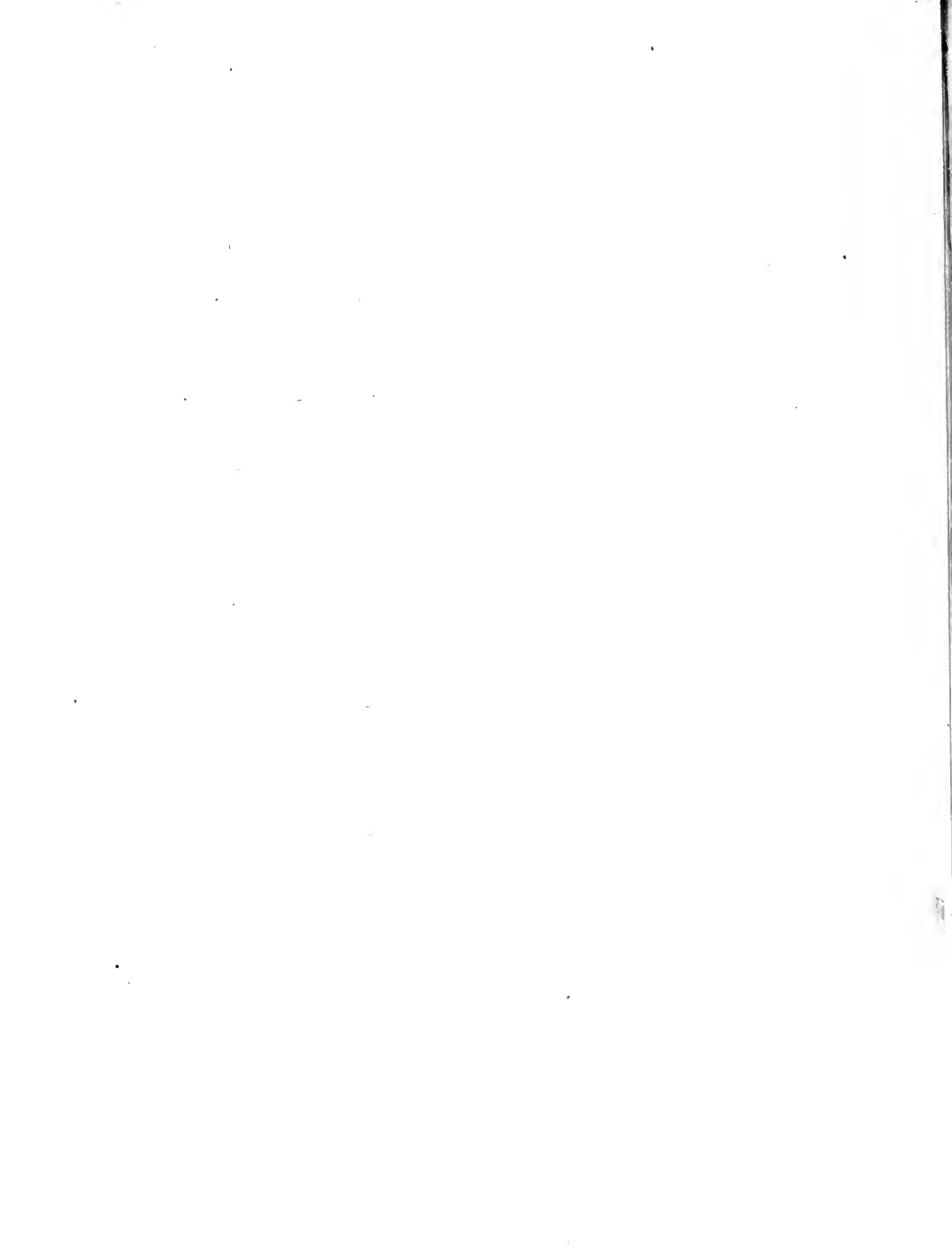
Men sal sien by den Schrijvents-Boeck / hoe veele de booznoemde Ciste te vrecht ghegeben heeft / ende waar boozen hy die besteet heeft / ende in wat plaatse die ghestaan heeft / van wien hy die kostelijckheyt ghehocht heeft / insgelijck / waar boozen hy die bertolt heeft / met meer circumstantien / ende daar

de Cifte boozen vertolt ende bezacht is / daar bozen sal die ghesteldt werden in retule / ghenomen oock al bleeket eenighe Tuweelen ofte kostelijckheydt daar inne gheweest te zijne / de welcke men niet stellen en sal / overmits dat die behoorden apart te wesen / ende niet met slechte ghoeden ghemengelt / waar deur de selfde over gehouden sullen wesen ; ende die mette quaden bebonden wert / werdt daar mede gerekent.

De Schipperen moeten wel toefien geen Coop-lieden goeden te legghen op den Oberloop / maer zijn gehouden die te bergen ende bequamelijcken te stouwen onder de Lupcken van den Schepe / anders zijn gehouden de selfde goeden indien die nat ofte bedorven werden ofte oock over boort geworpen worde den Coopman daar af te contentezen ende betalen / want als dan men presumeert dat hy zijn Schip overgeladen heeft ende dat sulcke verlies by des Schipper eegen schult toegchomen is / t welck men heden daegs niet en useert / waar deur groot verlies ende inconvenienten komen / want de Zulcken dagelijcks soo veel Coopmans goet op heurlie der Oberloop leggen / als een gemeen Barthoen met sijn Schepe laden soude.

F I N I S.

A E N M E R C K I N G E N

Ende Bedenckingen

Over de

Z E E - R E C H T E N ,

Uyt het Placcaet van Koninck PHILIPS

Uytgegeven den lesten Octobris

1 5 6 3 .

Alvvaer der selver billickheyt uyt den gront van Keyferlicke Rechten, en krachtige beveeghreden bevestight, met andere Zee-rechten over een gebracht, haer verschil aengevesen, en daer beneffens op verscheyden quaestien en voorvallen den Koophandel en Scheepvaert aengaende, geantvoort vvoordt.

Den Kooplieden en Schipperen niet alleen, maer allen Liefhebberen der RECHTSGELEERTHEYDT seer dienstelick en profijtelick.

In 't licht uytgegeven,

Dooy

T A C O V A N G L I N S .

Tot A M S T E R D A M ,

By JOOST PLUYMER, Boeckverkooper op 't Water, in Seneca.

Anno M. D. C. LXV.

*Den Doorluchtighen, Hoogh-gebooren, Furst
en Heer,*

W I L H E L M F R E D E R I C K,

By der gratien Godts Furst van Nassauw, Graef tot
Carzenellebogen, Vianden, Dieft en Spiegelbergh, &c.
Stadthouder en Capiteyn Generael van Vriesslandt, Stadt
Groeningen, Ommelanden en Drenthe, &c.

EN verhaelt van eenen *Sineta*, hoe dat hy den Persiaenschen Koninck *Artaxerxes*, om de voortreffelickheydt sijner memorie, toegenaemt *Mnemon*, ontmoetende, indachtigh vierde sijnes schuldigen plichts, van den Koninck niet onbegifticht te laten voor-by rijden, echter niet voor de hand hebbende, om nae weerdigheydt te kunnen vereeren, gelooopen is nae een riviere *Cyrus*, daer uyt met beyde sijne handt-palmen vvater geschept heeft, om dat selve den Koninck te presenteren, met dese woorden: ὁ βασιλεὺς, νῦν μὲν ἐν σὲ ὄπητι καὶ ὅπως ἔχει πικρῶ, ὡς ἂν ἐν ἀγέρας τὸ γέν ἐμὸν, καὶ τὸ κατ' ἐμὲ περιέλθεις. O Koninck! ick vereere u soo als ick 't best kan en vermagh, op dat ghy niet onbegifticht, vvat my aengaet, en mocht voorby gaen. De Koninck dit siende uyt een bysondere toegenegentheydt en gedienschtigheydt voor te komen, heeft dat selve in danck aengenomen, soo hoogh als eene van sijne beste Schatten geacht en daer by vergeleken; ick mocht met recht oock met desen *Sineta* vvell seggen: *Doorluchtigh Prins*; ick kome *U Furstl. Doorl.* oock een geringh present, na mijn best vermogen op te dragen en te vereeren, om niet sonder van mijne onderdanighe gegentheydt eenigh blijck te toonen, *U Furstl. Doorl.* te laten passeren. Het is een present *Gen. Heer* van eenige aenmerckingen en bedenckingen over een saeck die op 't Landt gebooren is, op de Zee levendigh vvordt, ende vvederom op het Landt sijn eynde neemt. Het is een

O P D R A C H T.

*Vfus tam
longi tempo-
ris praesumi-
tur justus
& legiti-
mus. Ce-
phal. conf.
620. n. 43.
vol. 3.*

*Plutarch.
in Solon.
c. 18.*

*Bodin. de
rep. lib. 4.
c. 3.*

opdracht van eenige aenmerckingen over de Zee-Rechten van Koninck *Philips*, die hy door een expres daer toe uytgegeven Placcaet, sijne Onderdanen als een eeuwighduyrende Wet te onderhouden wel scherpelijk heeft bevolen; vvetten die nu alreede over de hondert jaren in't gebruyck zijn geveest, sonder den minsten kreuck of inbreuck geleden te hebben, vvaer uyt de voortreffelijkheid der selve is af te nemen. *Solon* de groote Wetgever van *Athenen*, een onder de seven Wijzen van Grieckenlandt, dese en vvas niet langer over de onderhou- dinghe sijner vvetten bekommert, dede tot dien eynde by de publicatie der selve de Borgers van *Athenen* by Ede beloven, datse de selve hon- dert jaren souden onderhouden, vastelick vertrouvende datse na ver- loop van sodanigen langen en ondenckelicken tijdt genoeghsaem beve- ftight souden zijn, en datse dan geen veranderinge meer hadden te ver- vachten. Dit zijn vvetten, devvelcke soo vvel als eenige ter vveerelt Heyligh moghen ghenoeft worden, om datze de menschen in den toom houden, en daerom van een yeder een (namentlijk die daer aen gelegen is) moeten verstaen vvorden, op dat een yegelijk van haren inhoudt kennisse hebbende, het verbodene magh vlieden, ende het geoorlofde achtervolghen, ghelijck als sulcks van de Wetten eertijds de Keyseren *Valentinianus* ende *Martianus in l. 9. C. de ll.* getuyght hebben. Dit zijn de Wetten die ontrent den huydendaeghschen schip- vaert, en volghens dien tot dienst van den Koophandel, seer veel te passe komen.

En alhoevvel ick vastelick vertrouvv dat het *V. Furstl. Doorl.* beter bevallen soude, soo vvanneer het eenige politique discoursen, den Staet en Regeeringe van dien aengaende, of eenigh geloofvveerdigh verhael van eenige notabile geschiedenissen, vvaer geveest, als daer in beter sin hebbende, ende beter met deffels humeur ende dagelicks bedrijf over-een komende.

Edoch gelijk de meergemelde *Artaxerxes* het present dies te aen- genamer scheen, om dat het een Water vvas uyt de riviere *Cyrus*, alsoo genoemt nae den eersten grontlegger van de *Persiaensche Monarchie*: vviens hy daer by ingedachtigh vvierde.

Soo en sal het *V. Furstl. Doorl.* oock des te beter gevallen, ende des te aengener zijn, soo vvanneer de selve daer by gelieve te confide- reren, en by hem selven te overvvegen, dat het selve tot dienst van de Scheepvaart en Koophandel gheschiedt is, en hoe dat de commer- cie ende Koophandel een middel is geveest, vvaer door dit onse *Lie-*

ve Va-

O P D R A C H T.

ve Vaderlandt als uyt een lage valeye, tot op een hoogen top van sulcken Florisanten Staet ghebracht is, ende hoe tot desselfs voortsettinge *U Furstl. Doorl.* en desselfs *Illustre* bloedvervvanten niet vveynigh en hebben gecontribueert, daer in betoonende datse rechtschapene *Stadthouders*, dat is, *Staetbehouders* zijn gevveeft, vvant tot vvelltant en behoudenisse van den Staet onses *Lieven en vvaerden Vaderlandts*, soo hebbenze om ons van de herde en lastdragende steken, vvaer mede vvy van onse vyanden gedruckt en gheprickelt vvierden, te bevrijden, als oprechte *Pellicanen* haer bloet vergoten, en haren yver en hertgrondige geneghenheydt, met een ontijdighe, en voor den Lande seer bedroefden doot, bevestight; het vvclck oock haer eygen nijdige vyanden niet en konnen tegenpreecken, alhoevvelse alle mogelijcke vlijdt aenvvenden, en haer uyterste beste doen, om haer by den volcke haellick te maken, vvaer toe ze eenighe gepractificeerde fouten, lasterlick vveten voor den dagh te halen; fouten die hier of daer door mensche-licke svvackheydt (vvaer van niemandt vry en is, ten vvare hy vergodet vvas) mochten begaen zijn, ende dat met vvervvijginge of immers met verkleyninghe ofte verduyfteringhe der selve illustre en heroique deuchden en daden. Dese dan segge ick moeten selfs bekennen, dat door den oorlogh van buyten, onder de vvijfe en voorsienige directie van sulcke ter doot toe onovervvinnelicke en Zegenrijke Krijgshelden, de landen van binnen in securiteyt en vryheydt gestelt, de Zee bevelight, de commercien een merckelick fundament geleght hebben, het vvclcke van tijdt tot tijdt verbetert, ende nu tot een seer hoogh ghebouvv van sulcken heerlicken en nutdragenden aensien ghekomen is; vvaer uyt dan *U Furstl. Doorl.* sien kan vvat aengename vruchten sulcken moeyelicken en kostbaren arbeydt, heeft voortgebracht en opgequeeckt, namentlick den tegenvvoordigen Koophandel tot vvellstandt van het Landt en soo veel Inghesetenen van dien; dese dan kan sonder Scheepvaert niet gedreven worden, de Zee heeft, devvijlze van menschen bevandelt ende bebouvvvt vvort, soo vvcl als het landt, oock haere Wetten om alle ongebondentheydt en quade feyten voor te komen, van nooden.

En alhoevvel de Zeevaerende luyden eerder door de vreesse Godts, ende liefde tot de deucht, als door de straffe der Wetten om goet te doen, vroom en trouvv te zijn, behoorden bevvoogen te vvorden, als in een meerder perijckel van om te komen, en haer leven te verliesen, niet verder als een plancke dicke van haeren doot zijnde, dat over

*Principes
regesque &
quocunqve
alto nomi-
ne, sunt tu-
tores Reip.
Senec. de
clem. lib. 1.
cap. 1.*

*Ad sum-
mam remp.
navium
Exercitio
pertinet. l. 1.
§. 20. ff. de
exerc. adf.*

O P D R A C H T.

fulcx de Zee haer *duvee* behoorde te maecten, soo vwordender dies niet tegenstaende, veel stoute, ongebondene, trouwvloose, traeghe en onachtsaeme ghevonden, over sulcks dat strickter, ende veel scherper Wetten op deselve gestelt zijn, ende harder teghens haer, als vvel anders nae Rechten gevnoonlicken is, geprocedeert vwordt, gelijk als sulcks uyt verscheyden Rechts-passagien baerblijckelick af te nemen is, en onder anderen, om een van hondert by te brengen, *in l. 1. §. 8. ff. naut. caup. stab.* alvvaer geseght vwort, dat het te scheepe ontfangene goet, alshoon 't niet aengevvesen, noch den Schipper pertinentelijck bekenet gemaeckt en vvas, onbeschadight vvederom moet uyt geleveret vworden, vvaer op dat oock *Peck. ad l. 3. n. 3. 4. ff. eod.* met recht vvel magh vragen: *Cur obsecro tam exasperatis animis adversus istud hominum genus iuriconsulti constituerunt?* gevende daer op *ex l. 1. §. 1. ff. eod.* voor antvvoordt: *sane non alia ratione (ut opinor) nisi quod ut plurimum genus hominum improbiissimum sit.* So dat hier dan geldt de bekende legale Spreuck-regel: *crescentibus delictis poena exasperanda, l. ult. C. de incest. nupt. ut unius poena metus possit esse multorum, l. 1. C. ad L. Jul. repet.*

Over dese Zeerechten dan hebb' ick mijne gedachten laten gaen, en hebbe die uyt den gront van reden, en algemeene Burgerlijcke Rechten, soo veel in my vvas soecken te verklaren, en hebbe het verschil soo hier en daer, tusschen dees' en geene mocht gevonden vworden, aengevvesen, verscheyden quaestien die daer omtrent dagelicks kosten voorvallen, beantvvoort.

Ende naedemael vvy hyuden ten dage een sulcken verkeerden eeuwv beleven, daer sulcke menschen in gevonden vworden, devvelcke oock de alderbeste en heylighste intentien, die yemandt mochte hebben, niet en konnen ongelastert laten, die, soo vvanneer daer eenighe gebreckelickheydt ontrent deselve mochte voorvallen, dat selve met der liefden mantel behoorden te bedecken, echter altijd daer op uyt zijn, en al haer krachten inspannen, om het geene sy selven niet en konnen, noch vwillen verbeteren, met hare vergiftighe tonghen te bespringen; van devvelcke ick buyten tvvijffel, niet beter als andere en sal ontfangen vworden; soo heb ick daerom van mijn voornemen niet vwillen aflaten, maer ben daer in onverschrocken voortgevaren, en hebbe my liever den fenijnigen beet, om daer door van sulcke boosaerdige beesten beschaedight te vworden, vwillen voorvverpen, als dat ick mijnen bereydtvwilligen dienst, den geenen diese in desen mocht te passe komen, vvilde ontrecken.

OPDRACHT.

U Furstl. Doorl. gelieve dit mijn geringh present in danck, en onder sijne vleugelen van een *Furstelicke* bescherminge te ontfangen, ende my mijne stoutigheyt van *U Furstl. Doorl.* met een Opdracht van sulck een geringen vverck te vereeren, ten besten te houden, ende niet soo seer te sien op de geringheyt desselven, als vvel op de genegentheyt des Auteurs, die van herten vvenscht gelegentheyt te mogen vinden, om *U Furstl. Doorl.* trouwvherthigh te mogen dienen, en daer in sijne volveerdigheyt te betoonen. De goede Godt die neme *U Furstl. Doorl.* in sijne genade en Vaderlicke bescherminghe, om *U Furstl. Doorl.* voor allen ongheval te hoeden ende te bevaren, en by langhduerige lijfs gesontheyt, en allen anderen voorspoet te erholden, het vvelcke uyt den gront sijnes herten, met een innerlicke genegentheyt vvenscht ende begeert

Doorluchtigh Prins

*U Furstlicke Doorluchtigheyds seer Ootmoedigen
Dienaer*

T A C O V A N G L I N S.

Uyt Slooten in Vrieslandt,
den 27. Septemb. 1664.
Stil. Vet.

VOOR-

Aen den Gunstigen

L E Z E R.

Strabo lib.
14. Geo-
graph.
Gell. lib. 7.
noct. Att.
c. 3.

Politiq.
Wceghl.
p. 3. lib. 2.
c. 3.

Vide l. 2.
§. 4. ff. de
orig. jur.

Tit. ff. ad
L. Rhod. de
jact.

Willekeur
van Amster-
dam, van-
den 26. Fe-
briuar. 1641.
geteekent
met de let-
ter R. in pt.
Ordonnan-
tie van Kei-
ser Carel,
op de Zee-
rechten,
prafar.

Placcact
van Konink
Philips over
de Zee sa-
ken in praf.

De van Rhodus een der Cycladische Eylanden in de Mid-
delandsche Zee gelegen, eertydts in 't bysonder vermaert: van vve-
gens haere groote kennisse en ervaerentheyd derwelcke ze hadden op de
Zeevaert, als mede van vwegens haere goede Zeerechten ende Scheeps-
tucht, soo datse daer door een geruymen tydt de heerschappij over de Zee,
als gevoert hebben. Dese hadden dan sulcke treffelicke wvetten op de
Zeevaert gestelt, dat deselve vast allenthalven als of het een volcker wvet was geweest,
onderhouden zyn gevonden. De Romeynen eertijts de naukeurighste wvetten-sifsters, die
daer mochten gevonden vworden, die, op datse immers van goede wvetten mochten versien
wvesen, eenige Gesanten na Griekenlandt sonden, om daer van daen als van een der ge-
schickste en best gemanierde natien, die daer doenmaels gevonden wvierden, haere wvet-
ten te ontleenen: dese hebben de Rhodische Zeerechten in sulck een vvaerdigheyt gehadt,
dat selfs haeren Keyser Iustinianus, van wvien het Corpus Juris sijn wvesen en selfstan-
digheyt ontfangen heeft, den opschrift van Avarije of Zeevorp, met de naem van de
Rhodische wvet, vereert heeft gehadt.

Dit lofflick Exempel sende op den wvelfstandt ende voordeel van de Scheepvaert, heb-
ben naderhandt verscheide Koningen, en Princen, en Republiken ghevolvegt, stellende
soodanige wvetten op de Zeevaert, als haer ten meesten oirbaer dienstighste schieen te wve-
sen. De Fransche hebben haere Oleronsche Zeerechten; item ex libro consulatus, welck
boeck ten tijden van S. Louvys Koninck van Franckrijck geschreven soude zyn, welcke
wvetten over Zee-saken niet alleene van de Fransen, maer oock van de Spaenschen, En-
gelsen en Italianen souden gebruyckt vworden. De Onsterse en Over-Rijnsche volcke-
ren leven by hare Gotlandsche, en Wisbuyische Zeerechten. De oude Hanzesteden heb-
ben oock hare Schips-rechten in 't generael, en eenige derselve, de haere in 't bysonder, als
die van Lubbeck, Dansick, Hamburg en andere. Alsoo heeft oock de wvijtberoemde Koop-
stadt Amsterdam (die sich aen de Zeevaert en Koophandel ten hogsten laet gelegen zyn, om
de menighvuldige disordren, verschillen en misverstandten, die oec langs hoe meer tusschen
Schippers ende Boetsgesellen quamen te ontsiaen, voor te komen) tot dien eynde een Cam-
mer over de Zee saecken opghericht, ende den Commissarissen een kort en bondighe in-
struëtie, vvaer nae datse haer hebben te reguleren, gesourneert.

Keyser Carel de Vijfde, heeft van ghelijcken eertydts den Nederlanden, als daer
van Erfheer zijnde, ter gemeene wvelvaert, ruste en preseruatie van sijne Onderda-
nen, op 't advys van de principaelste Gouverneurs ende Raden van de voorsz. Landen
een bysondere ordre, regel en politie gestelt, grootelicks dienende den Schipperen, Koop-
heden, en anderen haer ter Zee gemerende, welcke naderhandt van desselfs nazacet,
den Koninck Philips nae tijdt en saecks gelegentheydt is verbeterd en vermeerderd, ende
by forme van Edict perpetueel bevestight. Op welcke Zeerechten vry dese onse be-
denckingen genomen hebben, ghelijck vry deselve den goetgunstigen Leser alhier mede
deelen.

Voorreden aen den Lezer.

En alhoewel twee seer voortreffelicke geleerde Mannen, onder anderen in het bysonder, als eenen Petrus Peckius, ende Atinoldus Vinnius, seer uytremment oer den Scheepvaert, en over die dinghen, die daer omtrent mochten voorvallen, geschreven hebben, soo datter niet af of by te doen en is, ende die hem sulcx onderwindt, soude met recht van vermetelbeydt moghen beschuldicht worden, even of hy op het midden van den dagh het groote licht een keesse ontsteken wilde.

Edoch dewijl dese luyden over de Romeynsche Keyserlicke Rechten dies aengaende, gheschreven hebben, en meer ten dienst van gheleerde en in dusdane wvetten geoeffende verstanden, als vvel tot dienst en gerijf van ongeletterde menschen; ende dewijl onder die geene die van jonghs op sich den Koophandel bewijst hebben, vveynigh, en noch vveyniger onder den Schippers en Bootsgeffellen gevonden worden, die tot sulck een groote kennisse en wvetenschap geraeckt zijn, datse haer van deselve souden konnen dienen, ende dese Zeerechten haer dagelicks te passe komen, soo ist dat ick my voorgenomen hebbe om de selve, soo alsze geleghen zijn, in onse aengheboorene moederlicke tael met de meeste eenvoudighydt te verhandelen, op dat een yeghelick uyt den gront van recht en reden der selver billickheydt moghe bemercken, ende wat hem te doen staet moghe vernemen.

Ende soo vvanmeer desen mijnen geringhen dienst V. E. mochte aengenaem zijn, en vven appetijt smaekkelick bevonden vierde, soo soude ick mijn ooghemerck bereyckt hebbende, daer uyt oorfaeck nemen, om my daer over van herten te verblijden, en meer en meer geleghentheydt te soecken, om V. E. in andere geleghentheden noch meer en verder te moghen dienen. Vaert vvel, en gebruyckt dit tot vven bestien.

B L A D T W Y S E R

Aenwifende de Tijtels met de Opfchriften haerer onderhebbende Artikulen.

T I T. I. Van Schippers ende Kooplieden. Fol. 1.

ART. I.	Schippers ende Koopluyden veraccorderen over het Vrachtloon.	1
II.	Vracht als de reyse verlet ofte geftaeckt vordt.	4
III.	Schipper aengenomen buyten 's Landts om te laden, ende doot arrest van hooger handt opgehouden, fal de halve vracht hebben.	5
IV.	Schipper aengenomen hebbende, ende eer fijn reyse begofte om foldie de hooger handt moefte dienen, is ontlagen van fijn Koopman.	7
V.	Schipper met den Koopman ghecontracteert zijnde, indien de Koopman vvil, fal noch 15. dagen vvachten, mits fija leghdagen betalende.	7
VI.	Schip voor 't afvaren te calfaeten ende dicht te maecken.	9
VII.	Schipper is fchuldigh de Koopman fijn touven te roonen, om te laden ende te loffen.	12
VIII.	Goet in 't Schip vermindert of befchaedight, moet de Schipper vergelden.	13
IX.	Befchaedight Goet buyten Schippers fchult, komt tot laft van den Koopman.	15
X.	Rekeninge den Rederen te doen.	16
XI.	Geladen Schip te diep gaende, mach de Schipper ontladen in eenigh ander Schip.	17
XII.	Schipper ende vermach 't Schip niet te verkoopen fonder Reeders confent.	18
XIII.	Schip te loffen binnen vijftien dagen.	21

T I T. II. Van de Schiplieden ende hare Officien. 23

ART. I.	Schip te brenghen ter havene daer 't uyt ghevaten is, indien 't de Schipper gelieft.	23
II.	Misdaden van Scheepsvolk te straffen.	24
III.	Schipman aen twee Schippers verhuurt, moet den eerften volgen.	27
IV.	Schipluyden moghen niet uyt het Schip gaen fonder confent van den Schipper.	29
V.	Schipper op reys zijnde, ende vorder reyse vil aennemen, mach fijn volck behouden, mits de huire verbeterende.	31
	VI. Onbe-	

VI.	Onbedreven Stuurman ende sijn loon.	33
VII.	Extraordinaris loon van lossen ende laden, eermen ter rechter plaetse van ontladinghe gekomen is.	34
VIII.	Versehenen huur als het Schip is ontladen.	36
IX.	Schipper door vreesse van Zeeroovers, sijn reyse niet begofte, sal sijn volck met het vierendeel van de huire aflaaen.	39
X.	Schipper is gehouden sijn Schiplieden driemaal daeghs t'eten te geven.	41
XI.	Schipper verlaten, ende een ander in sijn plaets ghestelt, zijn de Schiplieden den selven ghehouden te dienen, als den eersten.	43
XII.	Schipper 't Schip verkoopende, zijn de Schiplieden in den nieuwen Schipper niet gehouden.	45
XIII.	Schipper sijn gassen oorlofgevende sonder schult, moet de halve huire geven.	46
XIV.	Schipman selfs een Schip krijgende, of een vrouvv trouwvende, is vry van den Schipper.	49
XV.	Schipluyden zijn ghehouden te verklaren, of sy haer voeringhe vullen laten gaen over de vracht van 't Schip, of dat sy het selfs vullen bevrachten.	50
XVI.	Siecken Schipman te houden op Scheeps kosten.	53
XVII.	Stervenden Schipman sullen sijn Eifgenamen de helft van de huur ende voeringe hebben.	56
XVIII.	Aen landt te begraven indien men kan.	58
XIX.	Koopmans goet vvel gade te slaen, sullen daer voor extraordinaerlick geloont vworden.	58
XX.	Schipman niet te arresteren als 't Schip ghereedt is om t'zeyl te gaen.	60

T I T. III. Van Schipbreeckinghe, Zeeverpinghe, ende Haverijen.

62

ART. I.	Schade te boeten die by Schiplieden negligentie geleden vwort.	64
II.	Gequetste Schipman sal betaelt vworden als groote haverije.	65
III.	Gebroken Schip te hermaeken binnen korten tijdt.	66
IV.	Geen goet te werpen, noch mast te ketven, sonder advijs van den Koopman.	68
V.	Goet te werpen dat swaerst van gewicht, ende minst van prijs is.	70
VI.	Vergelijckinge van schade door 't werpen, stranden ofte ketven.	72
VII.	Gemunt geldt wordt nae sijn inwendige valeur geëstimeert.	76
VIII.	Overladen Schip, daeromme te werpen, wordt in geen haverije gebracht.	77
IX.	Lootmans geldt.	81

B L A D T W Y S E R.

X. Schip te lichten als 't aen de grondt sit.	82
XI. Niet 't zeyl te gaen , als by 't advijs van den Schipluyden.	84
XII. Berghloon als 't Schip gebroken is.	85
XIII. Geen geberghde goederen achter de handt te houden.	87
T I T. IV. Van Schepen die elckander beschadigen.	91
ART. I. Zeylende Schepen malkanderen beschadigende.	91
II. Driftige Schepen malkanderen beschadigende.	92
III. Zeylende Schip een ander vastliggende beschadigende.	94
IV. Boeye op het ancker te leggen.	98
V. Schip aen de grondt leggende , den ander naestliggende te vorderen sijn ancker te lichten.	99
T I T. V. Van de Schips-keuren ende Breuken , ende andere saken de Justitie aengaende.	101
ART. I. Schipluyden den Schipper ghehoorfaem te zijn , hem helpen te vwater ende te lande.	101
II. Breucke van de ongehoorfame.	105
III. Twyftende Schipman oorlof te geven.	109
IV. Geen twyft of gevecht binnen Scheeps te begaen.	114
V. Dootslach binnen Scheeps begaende , den Rechter over te leveren.	119
VI. De Schipluyden in 't aentasten sijn qualick dragende.	121
VII. Onkundigh Schipman , Stuurman , Pilot verbeurt.	124
VIII. Boeten aen vrien te appliceren.	128
IX. Eedt te sweeten om de ordonnantie te onderhouden.	138
X. Examinatie der Visitateurs aen de Schipluyden , in 't aenkommen op het onderhouden der Ordonnantie.	132
T I T. VI. Van Bomerije.	134

T. VAN GLINS

Over de

ZEE-RECHTEN,

*Uyt het Placcaet van Coninck PHILIPS uyt-
gegeven den lesten Octobris 1563.*

T I T. I.

Van Schippers ende Kooplieden.

A R T I K E L I.

Schippers ende Koopluyden veraccorderen over
het Vrachtloon.

ALLE Schippers ende Kooplieden sullen niet malkan-
deren moghen accorderen ende oer-een-komen van de
Vracht-loon of Schip-loon / soo sy best sullen können /
en daer af maken sulcke charte parthije / of andere in-
strumenten / als hun goet duncken sal: en indien sy on-
derlinge niet en können vergelijcken / sal den koopman
den Schipper mogen onthieden vooz de Officiers ende Werhouders
van dier plaetsen / die gehouden sullen wesen partijen te accorderen
(indien 't mogelijk is:) indien niet / daer op sulcken uytspzaecke te
doen / als sy na redenen bevinden sullen te behooren: nemende mede
aenschouw ende consideratie / op de onkosten die de vooz. Schippers
nacheigende dese ordonnantie / ende toerustinge van hun Schepen/
gehouden zijn te doen. Die welke Schippers aldus aengenomen /
ende geladen zijnde / sullen gehouden wesen hun reyse te vorderen /
sonder eenighe goede windt ofte geselschap om eenighe oorzake te ver-
legghen.

Wisbuyfs
Zee-recht
art. 41.

Aenmerckinge.

Van de Vrachtloon of Schiploon.] Wanneer alhier gesproken wort
van loon / so staet te letten dat in dusdanige gelegentheit niet alleen het
schip om Waren daer in te leggen gehuyt wort: maer dat neffens dien
oock gehuyt wort den arbeyt der Schipperen / om de ingelende Wa-
ren ter bestemde plaetse oer te brengen vooz secker gelt / welck geldt/
vooz pemandt sijn arbeydt beloof / wort geseyt een loon te zijn.

Sulcken Charte-partije of instrument.] Charte-partije/ of lieber certe-partije / om dat dooꝛ sulcken geschijft weder sijds onderteekent/ de partijen haer van 't bedougene achtervolght te sullen worden / versekerert houden; soo wordt hy ons in Drielandt een huys ofte pacht-reedel/ een huys-certer genoemt: een geschijft/ waer hy dat d'een den ander een huys of stuck landts/ vooz seker geldt op conditien ende voowaerden daer in verhaect/ komt te verhuysen. Hier kan in 't voozhy gaen genoteert worden/ hoe dat een contract dat andersins geen Schijftuys van nooden heeft/ tot meerder versekeringhe in geschijft gestelt wordt / l. 4. ff. de pign. Want andersins en is niet noodigh tot het bestaan of wesen van huys/ dewijl het een contract is uyt consent of bewilliginge bestaende pr. inst. de obligat. ex consens. l. 2. pr. & §. 1. de oblig. & act. dat eenigh geschijft of instrument van 't selve ghemaect wierde / l. 17. C. de pact. d. pr. Inst. d. l. 2. Daer is noch een ander Charte-partije of Zee-huyf/ hy de Franschen Lettres de charte-partije, of de gargayson & de cognoissement genoemt/ welke den Schippersen of van den Admirael Generael sijne Stedehouders/ luyden van Werten van der plaetsen/ of van den Tollenaer daer sy vertoelt hebben/ gegeven worden: Dese hieben verbatten in haer den naem en toenaem/ als mede de woonstede van de personen/ die de koopmanschappen senden/ ende oock de plaetse/ waer nae toe sulcke koopmanschappen overgebracht sullen worden; welke charte-partije de Schippers nootfakelijck hy haer hebben moeten/ hy soo verre sy niet hy tijden van oorlogh vooz goeden puyse/ en hy tijdt van vrede arbitralijcken daer ober gestraft willen zijn. Placc. van Coninck Philips van toerust. van Schep. art. 20. In de plaetse van dese charte-partije is hundertdaeghs hier te lande gebuyckelijck/ dat de Schippers gehouden zijn hare namen ende toenamen/ als mede wat en hoe veel goederen sy geladen hebben/ en waer en nae toe datse van sintz zijn deselve te brengen/ den Conboy of Licent-meesteren ter plaetsen van 't Cantoo; daerse laetst af varen/ bekent te maken/ en daer van een pastedel te vozderen/ op dat daer uyt moege blijcken of de waren oock verboden zijn om uyt te voeren/ en ofse nae de gedestineerde plaetsen oock gebuyckelijck en verhandelt mochten worden; en op dat daer na den behooylijcken Toll oock betaelt worde; dewijl soodanigen schijft als van publijcke en daer toe be-eedighde personen onderteekent/ een volkommen gelobe gegeven wordt.

Sal de Koopman de Schipper.] Het is een ordinaire regel in de Rechten/ dat niemant om te contraheren kan gehouden of gedwongen worden l. 16. C. de jur. delib. l. 5. C. de obl. & act. van welcken regel desen artijckel schijnt af te wijcken/ wanneer se komt te statueren dat de koopman den Schipper hy soo ver sy onderlingh niet malkander niet en kunnen vergelijcken/ vooz de Officiers ende Werhouders van de plaetse mach ontbieden/ op dat deselve de partijen moege veracozderen/ of andersins soodanigen uytspake doen/ het sy of tot behoeringe van het contract/ of tot dessels vernietinge/ soo als sy dat selve na redenen bevinden sullen te behooren. Dat in dusdanige ge-
legent-

tegenthendt de Schipper tot volvoeringe van een contract door de Overhept mach gehouden worden tegens den ordnaren regel / is niet sonder reden ; op dat door het al te veel en ongeschickt epfichen der Schipperen / wiens arbejdt in koopmanschappen seer voortvredigh / de koopmanschappen niet mochten berhindert worden ; en dan oock op dat alle dierte tot groot nadeel van 't gemeene beste moge belet en voorzghetomen worden ; want wanneer de kooplieden veel tot vrachtloosn sullen moeten geven / soo worden daer door de Waren met hoogeren prijs belastet / dewelcke de kooplieden / om schade loos te blijven / daer op leggen / het welcke anders niet dan dierte tot last van de Ingesetenen / en volgens dien van een gehele Republique / kan veroorzaken ; waer ober dan dese ordnantie met groote reden tot voordeel van de koopmanschappen / en tot af weeringhe van verschedene incommoditejten en swarigheden / dewelcke het gemeene beste daer by soude konnen lijden / is ingevoert.

Hun reyse te vorderen.] Op dat den koopman by het vertoeven geen schade en home te lijden / dewelcke de Schipper in dusdanige gelegenthendt / is schuldigh te beteren / nae den gemeenen reghel in l. 173. de Reg. jur. unicuique mora sua nocet. Hier mede accorderen de Scheeps-rechten van de Hanzee-steden / dewelcke om datse per singulierz desen aengaende gestatueert hebben / soo sullen wy dat selve van woordt tot woordt hier in voegen. Soo spreekt den 11. Artijckel der voorz. Scheeps-rechten : Aengesien oock dat onder veele Schippers groote onachtsaemheydt en versuymentheydt bevonden en ghemerckt wordt, tot groote schade ende achterdeel van den Koopman, waer door oock dickwils de reyse versuymt wordt, ende des Koopmans goet, sonderlingh het graen geheel te niete gaet, ende verderft, te weten door langhsame uyt-redinge, waer door oock meenigh Koopman hem heeft ontfien en onthouden van yet in onse Schepen te laden, te meer, om datmen eertijds heeft bevonden, dat sommige Hollanders, ofte oock andere meer, die alsoo groote schepen voeren als onse schepen zijn, wel tweemaal laden en lossen konnen, eer eenige van de onsen geladen hebben. Ende dat noch meer te beklagen is, als sommige van hun luyden hun schepen schoon geladen hebben, ende alle lijftocht ende andere nooddrufft t'scheep hebben, soo en moghen die in acht of negen dagen daer nae, al is de wint goet ende schoon, van hier niet gebracht worden, &c.

Waerom geordonneert vwort, dat van nu voortaan een yegelijck Schipper sijn saken alsoo schicken, sijn lijftocht in tijds besorghen, ende met sijn Reders rekenen, ende hem klaer maken, oock sijn volck hun huylre geven, op dat hy het laetste goet ingenomen hebbende, of ten langhsen binnen twee ofte drie dagen daer nae, soo verre de wint eenighlins goet is, magh t'zeyl gaen, op de pene of verbeurte van vijftigh hongersche ducaten.

Maer in gevalle oock eenigh Reder onachtsaem of dralende ware in 't geldt van d'uytredinge te geven, die sal in die selve boete vervallen zijn, ende sal de Schipper mogen op des Reders gedeelte bomerije-geldt opnemen, ten eynde dat hier door de Schipper niet opgehouden en werde.

Sullen oock wederom de Kooplieden waernemen den tijdt die de geordineerde Vrachtmeesters hun sullen gestelt hebben, om haer lieden goet t'scheep te senden, want is't dat sy daer in onachtsaem vallen, soo en sal de Schipper daer nae niet wachten, nochtans sal evenwel de Koopman hem sijn volle vracht betalen, soo verre hem de Schipper sijn ruymte wijft, ofte op de plaetse ledigh voert.

Om eenige oorfaeck.] Oock soo / dat wanneer een Schipper buyten 's landts om geldt verlegghen zijnde / nae sijn landt om geldt gesonden hadde / niet nae 't selve te wachten / magh blijven liggen / en daer dooz den goeden wint versummen: want verlage hy den windt / hy ware schuldigh den koopman sijne schade te beteren ende te betalen / daeromme woert den selven liever toegelaten / om van des koopmans goet tot noodtust te verkopen / het welck hy sal hebben te betalen / als hy komt te lossen tot sulcken prijs als het goet in de merckt tusschen den minste ende meeste / soude gegolden hebben / nits daer van genietende sijne volle vracht / of het ter bestemde plaetse daer 't soude gelost zyn getweest / gebrecht was. Wif buyfch Zeerecht, art. 41.

ARTIKEL II.

Vracht als de reyse verlet ofte gestaeckt vvoordt.

Placcaet
van Keyser
Carel. art.
35.

Ende of 't gebeurde dat eenigh schip aengenomen wierde binnen den lande van herwaerts ober / om buyten 's landts te varen / en aldaer geladen te worden vooz sekeren besproken loon / en daer na de Schipper dooz arrest van hooger handt aldaer sonder eenige soldije niet varen en konde / ofte oock dat de koopman int eenige consideratie sijn goet niet avonturen / of het schip laden wilde / deselve koopman sal gehouden worden den Schipper den geheelen besproken loon te betalen.

Aenmerckinge.

Ende of 't gebeurde.] Desen Artijckel is Rechtens / en gefondeert in l. 61. ff. locat. Siet voorders 't Placcaet van Keyser Carel op de Zee-rechten van den 19. Julij art. 35.

Door arrest van hooger handt.] Dit is / dat men presten noemt / wanneer de Hooge Obergericht de schepen om eenigh vrijghsvoelck of ammonitie van oorlogh / of andere vitzes tot onderhoudt van het Veger / ober te voeren / van nooden heeft; en worden in de Rechten angariae praestationes genoemt / veel licht herkomstigh van 't woordesken ingen of engen, om dat de schepen daer toe geenght / dat is geperst of gedwongen konnen worden / oock soo / dat sich daer tegens niemant of eenige privilegie of voorecht om daer van behuydt te zyn / kan behelpen. l. 4. §. 1. de privil. vet. l. 18. §. 24. ff. de mun. & hon. l. 10. l. 11. C. de S. S. Ecclef. l. 1. 2. C. de navib. non excuf. en de vzeemde schepen zyn hier oock niet van behuydt. l. ult. §. 22. de mun. & hon.

& hon. en wanneer geseght wordt van de Hooge Overhendt / soo is daer by te noteren / dat dit presen niet anders als van een Prince of Republique / dewelcke een soubereyne macht hebben / en kan geschieden / en soo wordt dit selve mede inter regalia opgetekent / c. un. quæ sint regal. tit. 56. in constit. Frid.

Sonder eenige soldye niet varen en konde.] Het welcke alsoo het gheschiet by geballe / in dewelcke de Schipper / als oock eenige andere / niet gehouden en zijn / ten ware dat sy deselve op haer genomen hadden. l. 8. C. de locat. junct. l. 1. §. 6. depol. Soo en kan daerom deselve haer besproken loon niet gewengert worden.

Ofte oock dat de Koozman.] By soo verre de Koozman het besproken loon komt te wengeren / soo is den Schipper een actie van Bunz / om dat selve te worden / geschapen. l. 2. C. de locato. Ten waer de Schipper volgens 't contract de waren by hem aengenomen om over te brengen / niet overgebracht en hadde / soo het by hem stonde om 't selve te kunnen doen / want andersins soo het by hem niet gestaen en heeft / soo is ebenwel de Koozman het besproken loon schuldigh te betalen. l. 38. ff. locat. l. 61. §. fin. eod. l. 10. pr. ff. ad L. Rhod. de jact. arg. l. 19. §. pen. ff. locat. gelijk dat selve in desen val / in den welcken het niet by den Schipper / maer by den Koozman staet dat de goederen niet overgebracht worden / te sien is.

A R T I K E L III.

Schipper aengenomen buyten 's landts om te laden, ende door arrest van hooger handt opgehouden, sal de halve Vracht hebben.

Mer indien 't gebeurde dat een Schip buyten dese Vanden zijn / Placcaet van Keyser Carel art. 36. gebuyt worde om elders oock buyten 's landts te laden / en dat sulck een Schip aldaer komende / gearresteert of verboden wert by hooger handt / eenigh goet in te nemen / of te laden / wel verstaende dat sulckis geschiede sonder des Koozmans toedoen / soo sal de Schipper in dien geballe / maer hebben sijn halve vracht / niet tegenstaende of hy 't goet op sijn bodem gehad heeft / ofte niet.

Aenmerckinge.

Ofte verboden wordt by hooger handt.] Het welcke nyt reden van de hooger handt kan gheschieden / als wanneer deselve achterdocht mocht hebben / dat de waren mochten tot den brandt / om den selven daer mede te stercken of te onderhouden / overgebracht en aldaer verhocht worden / het welcke niet geoorloft soude zijn / l. 11. ff. de publ. & veltig. tot. tit. quæ res export.

Eenigh goet.] Het welcke geschiet wanneer de Overigheyt dat selve tot dienst van 't gemeene beste mocht van noden hebben; het selve kan

ooch plaets hebben / soo wanneer wel ander goet geoorloft is om in te nemen / en datmen dat gene / om het welcke het Schip afgehuurt is / niet en magh innemen ; als by exempel een Schip afgehuurt zijnde om koren te laden / het welcke by de Oberghericht van de plaets verboden was / npt vrees datse het selve / alsooze booz een dueren tijt vreesden / mochten ban noden hebben / soo is de Koozman de halve vracht / schoon daer wel andere goederen te laden waren / schuldigh te betalen ; ten ware dat de goederen om in te nemen niet gespecificeert / of genoemt en waren / of dat het den Schipper ebenveel wag / of hy de genoemde goederen of eenige andere in de plaets nam : want soo het den selven niet ebenveel en waer / als wanneer hy om de andere te laden en te lossen meer arheydt of kosten moeste aentwenden / soo en soude hy andere in de plaets niet behoeven in te nemen / ten waer men daer over niet hem accordeerde / en daer booz in 't bysonder te vreden stelde, ubi enim crescit expensa & labor, ibi etiam pretium & commodum crescere debet: Boër. decis. 213. Et quavis promissio fieri solet rebus sic stantibus arg. l. 8. ff. de condict. cauf. dat.

Sonder des Koozmans toedoen.] Want soo het geschiede dooz toedoen van den Koozman / soo soude hy de gheheele vracht schuldigh wesen om te betalen / siet hier voor art. 2. En soo wanneer het geschiede om des Schippers wille / soo hy waer om schuld / of om eenige andere reden gearresteert wierde / soo is de Koozman niet alleen van de betalinghe van het besproken vrachteloon bevrjyd / maer de Schipper is daer en boven den Koozman tot vergoedinge van schade en interesse daer by geleden / gehouden. arg. l. 15. §. 6. ff. locat.

Sijn halve vracht.] Dit verschilt van 't gemeene Recht / als mede van den boozgaenden artijckel / gelyck aldaer te sien is : rede van onderscheydt soude konnen wesen / dat het een Schipper / nu alrede buyten 's landts zijnde / lichter valt om een reyse aen te nemen / als een dewelcke by huyt zijnde / dooz het reysen sijn egen menagie Vrouw en kinderen komt te verlaten / en datmen over sulcks een soodanigen te meer de gheheele vracht / soo hy by gebal het aengenomene niet en konde laden / behoorde te betalen. Item / om dat in den 2. Artijckel geseght word / soo wanneer de Schipper dooz arrest van hooger hand / sonder eenige soldye niet varen en konde / het welcke alsoo het dooz den Koozman kost gebetert worden / mit betalende de soldye / of hreen-loon daer toe staende ; soo is het den Koozman / en niet den Schipper te wijten / dat hy niet varen mach / en is oversulck de Koozman den Schipper de gheheele vracht schuldigh te betalen / het welck heel anders is in desen artijckel. Het Placcaet van Kerser Carel leght den Schipper in dese gelegentheydt / maer het vierde part van sijn vracht toe. Art. 38.

A R T I K E L IV.

Schipper aengenomen hebbende, ende eer sijn reyse begoste, om soldye de hooger handt moeste dienen, is ontflagen van sijn Koopman.

Ende of eenigh schip binnen desen lande wesende / aengenomen Placcaet van Keyser
 ware om eenige goederen upt den selven lande te voeren / ende van Keyser
 dat al eer de Schipper sijn reyse begoste / hy ende schip by hooger Carel art.
 handt / alhier aengenomen wert om te dienen by soldye of andersins / 37.
 of oock dat de vooz. Schipper en schip dooz oozloge of andere merckelijcke oorzake / die aengenomen reyse soude moeten of mogen staeken / soo sullen als dan de koopman en die Schipper van malkanderen ontflagen zijn / behoudelijck dat sy malkanderen sullen helpen dzagen de kosten te diet contemplatie gedaen / willende dat 't selve oock onderhouden sal worden / in schepen wesende bytjen 's Landts / ende aldaer upt gelijcker saecken belet zijnde / hun aengenomen reyse te doen.

Aenmerckinge.

Door Oorloge of andere merckelijcke oorfake.] Dewelcke zijnde vis aliqua major, dewelcke alsooze van niemant kionde voozgesien / ofte oock tegengestaen worden; daer toe oock niemant gehouden en is / om de schade daer by toe gekomen te beteren. l. 25. §. 6. ff. locat. Soo zijn in sulcke gelegentheid den Schipper en koopman van haer onderlingh contract ontflagen. Consult. van Holl. p. 1. conf. 210. Placcaet van K. Carel. art. 37. Neoft. Sap. Cur. decif. 15. & 32.

Dragen de kosten.] Dit verschilt van 't gemeene recht / volgens het welcke de Schipper schadeloos moeste gehouden worden / en de koopman de kosten alleen soude moeten dzagen. l. 5. pr. ff. de condict. cauf. dat.

A R T I K E L V.

Schipper met den Koopman gecontraheert zijnde, indien de Koopman vvil, sal noch 15. dagen vvachten, mits sijn leghdagen betalende.

In geballe dat de koopman den Schipper met den welcken hy gecontraheert heeft / 't yn by charte-partije of andersins / niet en Placcaet van Keyser
 lade op sijn besproken of behoozlijcken tijdt / soo sal den Schipper / in Carel art.
 dien 't den koopman begeert / gehouden zijn noch 15. dagen te wacht 35.
 ten/

Wifbuyfs
Zeerecht.
art. 34.

ten / mits hy den Hoopman hem betraect wordende fijn leggh-dagen / ten seggen en arbitragie van luyden hun des verftaende : maer indien 't de Hoopman niet en begeert / oft dat hy binnen de 15. dagen 't fchip niet en lade / fal den Schipper ontfagen zyn van den felfen Hoopman ; dewelcke hem fchuldigh fal zyn op te leggen en te betalen / fijn befproken huyre / met de leggh-dagen / indien daer eenige zyn.

Aenmerckinge.

Sijne leggh-dagen.] Volgens Wifbuyfsche Zee-rechten art. 34. wanneer de Schipper hy gebreck des Hoopmans / fijn vzaecht verloor / foo is de Hoopman fchuldigh den Schipper al fodaanigen fchade (foo daer op gefet is) op te rechten / en daer van fullen de fchip-luyden dat vierendeel hebben / en de Schipper de andere vierde deelen / om dief willen dat hy hen de koft geeft / en de meefte fozge dragen moet.

Ten seggen en arbitragie.] Om de fchade hy het verfuym van de leggh-dagen geleden / na dat haer dunckt dat een fulcken Schipper in fulcken tijde wel hadde konnen / of gemeenlijcken placht te verdienen / te eftimeeren ; welcke luyden in de rechten arbitratorez genoemd worden / en zyn de geene die met gemeen confent van beyde parthyn verkooren worden / om haer lieden in der minne na billichheit / de ordinarij rechts-pleginge vooz hy gaende / te vergeelijken. Auth. si vero contigerit ubi gl. in verb. annotationem. Spec. tit. de arbit. §. 1. Marant. p. 4. diff. 14. n. 2. En worden dese gemeenlijck ghebruickt in contracten en handelingen / wanneer 't op het seggen van goede luyden aankomt. l. f. C. de cont. empr. En hy foo ver d'een of ander hy de arbitragie deffelfden fief mochte befwaert vinden / ende dat hy daer niet te vreden en waer / foo wort om Proceffen te vermijden en de twift-faecten te verkorten / den ordinarij Richter vooz de welcke andersints de faecke hadde moeten bepleyt worden vooz hy gegaeu en de faecke te hoge gebzaecht / eo quod reductio fit quaedam appellandi species. l. 32. §. 14. ff. de arbit. Afflic. decif. 51. Fach. lib. 8. cont. c. 4. En dit felve is in Holland / Zeelant en Drieflant alfoo gebruyckelijck. Merul. prax. jur. civ. lib. 4. tit. 5. n. 2. Buf. ad l. 1. ff. de recept. arbit. In Ouyderftande en Dancckrijck wordt de faecke eerft ghebrzaecht tot het ordinarij gerichte / daerfe foo de uytbracke van goede luyden niet gefchiet en was hadde moeten bepleyt worden. Gail. 1. Obf. 149. Minfing. 2. Obf. 61. Rebuff. ad confit. reg. tom. 3. de arbit. art. 1. gl. 10. n. 9. Het welck oock foo geobferveert is geweest in den hoge raedt van Mechelen / na 't getuygenis van Christin. vol. 2. decif. 142. n. 4. & decif. 143. n. 8.

Ende betalen fijn befprooken huyre.] Dewijl hy aen fijn zijde beerdigh is geweest om het contract te volbrengen / foo dat het hem niet kan gebeten worden / in welcken gehalle het geheel dat bedonghen is / moet betraect worden. l. 38. ff. locat. ghelijck daer van exempelen in de

Rechtz

Rechten te binden zijn / als in l. 61. §. f. ff. locat. een ander / in l. 10. pr. ff. ad l. Rhod. de jact. een ander / in l. 19. §. 9. ff. locat. een ander / in l. 59. l. 33. pr. ff. eod. **Soo is niemandt doech schuldigh en gehouden de geheele huyt van een huyt of stuck landt dat hy gepacht hadde te betalen / soo wanneer hy het selve huyten tijdt quam te verlaten. l. 24. §. 2. l. 55. §. 2. ff. locat. Siet hier voren art. 2.**

A R T I K E L VI.

Schip voor 't afvaren te calfaeten en dicht te maken.

Sullen alle Schippers gehouden zijn vooz't innemen van de goe- Placcaet
 deren / ende afvaren van den schepe / deselve te doen calfaeten / van Keyser
 dicht te maecten / en van alles wel te vooz'sien / soo de toerustinghe Carel art.
 aengaende / als de stouwinge van de goederen en andersins / sulck 42..
 dat daer geen schade / verlet / of perijckel vooz' en kome. Ende of
 hy gebreck van dien eenighe schade of verlies gebeurde / sullen die
 gehouden zijn op te rechten en te heteren. Behoudelijck dat of 't ge-
 biel / dat / niet tegenstaende 't schip wel en behoofelijck vooz'sien was /
 en de goederen wel gestouwt / vooz' tempeest of onsentliche fortupne/
 de vooz's. goederen / of enige van dien geraeckten nat / of andersins
 beschadicht te zijn: de Schipper daer inne niet gehouden sal zijn /
 soo verre hy niet twee ofte drie van sijne Schipluyden / die de koop-
 man daer toe kiesien sal / het selve sullen affmeren hy haren Eedt.
 Ende sal des niet te min schuldigh zijn / goede toesicht tot de vooz's.
 goederen te nemen / dat die wederom worden bekomen is 't moge-
 lijck / ofte immerx niet verder en bederven / en dat ten kosten van
 deselve goederen / indien daeromme eenigh sonderlingh extrao:dina-
 ris arbeydt ofte kosten gedaen worden.

Aenmerkinge.

Als stouwinge.] Van quade stellinge ofte stouwinge / en die schade
 die daer van mocht komen / te heteren / daer van staen in de Wisbursche
 Zee-rechten art. 23. dese woorden: Item een schip dat is ter Sluys of
 anders waer om wijn te laden, ende zeylt alsoo van daer geladen, en-
 de de Schipper en sijn schip-luyden versekerden noch verwaren die stel-
 linghe of floote niet soo 't behoort, ende het gevalt dat daer storm of
 onweêr op komt dat de stellinge breeckt ende de bodem vlieght uyt
 den vate ende het schip komt behouden daer het lossien sal, ende de
 Kooplieden beklagen haer dat by den gebreeke der stellinge ende der
 slooten harer wijn verlooren is, de Schipper seyt dat het niet van den
 gebreeke der stellinge ende der slooten toegekomen is. Maer is 't dat de
 Schipper dat sweeren wil met drie of vier van sijn schip-mannen, die
 de Kooplieden daer uyt-kiesien, dat de Wijn niet verlooren is by gebreck

breck der stellingende der floote, soo sal de Schipper quijt ende vry daer van wesen. Ende is 't faecke dat zy niet en willen svereen, soo sal den Koopman sijn schade op-rechten, want sy zijn schuldigh den Koopman de stellinghe ende floote te verseeckeren, eer sy van daer scheidende, ofte zeulen, daerse geladen hebben.

Sullen die gehouden zijn op te rechten ende te beteren.] *Accoort* deert met het gemeene Recht / l. 19. §. 1. ff. locat. alwaer geseght wordt / dat niemant dewelcke lecke of ondichte vaten verhuurt hadde / alwaer de Wijn was uptgeleckt / ghehouden is om de schade te boeten / schoon hy oock niet geweten en hadde datse lecke waren; *accoort* deert oock met het Placcaet van Keyser Carel, art. 42. 43. en met het Wisbuysche Zeerecht art. 23. hier te voren verhaelt.

Door tempeest of onsenlicke fortuyn.] Het welcke vis major genoemd wordt: dewelcke / gelijk oock alle andere onboosienlicke ongeschucken / doo; niemandt gebetert en worden. Siet in den vorigen 4. Artijckel.

Nat of andersins beschadicht te zijn.] Oock soo wanneer sy ten eenemael verlooren waren / en niet alleenigh in desen geballe / maer oock so wanneer by stil en goet weder / buyten schult van den Schipper / de goederen in haer selven quamen te verereren; gelijk als men sommige dingen bindt / dewelcke hoe naeu mensche bewaert / niet bewaert konnen worden / soo is mede de Schipper tot vergoedinge der selve niet gehouden. arg. l. 13. §. 5. l. ult. ff. locat. l. 27. §. 29. ff. ad L. Aquil.

De Schipper daer in niet ghehouden sal zijn.] Ten waer dat de Schipper de vracht aengenomen hadde / op sijn eygen perijckel over te brengen / en alsoo den onboosienen roebel op hem genomen. l. 13. §. 5. ff. locat. l. 6. C. de pign. act. Want het *accoort* ofte ober-een-kominge / ghelijck Ulpianus seght / in l. 23. de R. I. geeft het contract de wet / dat is een hoedanighendt / en een temperament / soo dat upt de ober-een-kominghe van het contract selfs gheoorddeelt wordt. Don. in l. 10. n. 4. C. de pact.

Van sijne Schipluyden.] Noteert hier dat in desen gebal niemant sijn *Domesiquen* / onder dewelcke die geene mede gerekent worden / die niemant kimen te dienen / en wiens dienst men komt te gebruiken. l. 11. §. 1. ff. de poen. Tot getuygen magh roepen / tegens den ordinaren regel. arg. l. 3. pr. & §. 2. ff. de testib. Om dat alhier gehandelt wordt van een soodanigh sent / het welcke doo; geen ander / als doo; *Domesiquen* kan bewesen worden / in welcken geballe na't gemeene geboelen der Doctoren men dusdanighe getuygen magh gebruiken / l. 8. §. 6. C. de repud. Aloyf. Riccius p. 2. collect. decis. coll. 297. Ant. Fab. in cod. suo tit. de locat. def. 6. *Domesica* enim negotia non ita sunt coangustanda strictis probationibus l. 10. C. de rei vind. l. 21. C. de probat.

Die de Koopman daer toe kiesen sal. Het is een ordinarijs regel in de Rechten / dat een pegerlick sijn segghen moet bewijzen. l. 2. l. 5. l. 15. l. 21.

l. 21. l. 22. ff. de probat. En daer toe magh gebruycken soodanighe bewijsdommen / als hem daer toe het dienstighste mochten zijn ; soo dat volgens desen regel de Schipper soodanige getuygen soude mogen bybrengen / als hy wilde; edoch dit niet tegenstaende woerd den koopman de getuygen te verkiefen toegestaen / om alle achterdocht / (van dat de Schipper soodanige daer toe mochte nemen / dewelcke hem te seer toegedaen zijnde / de waerheyt mochten beriswijgen) daer dooz booz te komen / en te beletten : dewyl de koopman dese daer toe verkooren hebbende / hem niet derselver verklaringe moet te vreden houden / testem enim quem quis semel approbavit, postea reprobare non potest.

By Eede.] **O**p dat sy / gelyck oock andere getuygen / c. tuis. Extr. de testib. l. 9. C. eod. booz de vreesse Godts de onrechtighendt hareg getuygens / behoudende ende hetwarende ter goeder trouwen van de waerheyt mogen getuygen d. l. 9. pr. En de getuygen / op dat haer seggen geloove gegeven werde / moeten beëdicht zijn. d. l. 9. C. de testib. d. c. ruis Extr. eod. Want een onbeëdichte getuyge en kan niet bewijzen / maer kan als een onwertighe verworpen worden. d. l. 9. l. 18. C. de testib. c. si testes in fin. 4. quaest. 3. Est enim juris naturalis ut testis juret. Menoch. arbit. quaest. 26. n. 3.

Sullen affirmeren.] **M**oeteer dat alhier een Schipper niet geloofst en woert by sijn eygen seggen / maer dat hy 't selve (volgens den ordinarijs regel / in quo quis se fundat hoc probare tenetur l. 1. 2. 3. 5. 19. 21. ff. de probat.) schuldigh is te bewijzen / ten waer dat het notoir en openbaer was / dat daer een groot ontweert / terwijlen hy op zee was / geweest waer / want alsdan is het genoegh casum notorium allegasse Kopp. p. 1. decis. q. 38. n. 12. 13. si quidem notorium facti permanentis, quod revera tale est se ipso & ex se probatur. Bald. in auth. qui semel C. quom. & quand. Soo datmen alsdan den casum niet schuldigh en is te bewijzen. Mascard. de prob. concl. 1106. n. 5. Doch alhoewel de casus wel notoir is / soo is eventwel de Schipper het verlies van eenighe dingen in 't particulier gehouden / met Eede te bewijzen. Afflict. decis. 13. n. 10. En alsoo verklaert Christinaeus in dusdanige gelegentheyt / geroordeelt te hebben. Ad Confuet. Mechlin. tit. 8. art. 15. n. 13.

Goede toeficht.] **S**oodanige als nemandt tamelick vlijtigh zijnde / in sijn eygen dingen placht te gebruycken ; cum de levi culpa ordinariè tantum teneatur. l. 3. §. 1. ff. naut. caup. arg. l. 5. §. 2. ff. commod.

Ende dat ten kosten.] **D**ewelcke om datse nootwendigh ende pzoosijtelick zijn / soo kunnen deselve de Schippers van de kooplieden bozderen. arg. l. 19. §. 4. l. 55. §. 1. ff. l. 29. C. de locat. Garz. de expens. & mel. c. 14. Menoch. 2. arbit. cas. 215.

Sonderlinge extraordinaris arbeydt.] **W**ant tot den ordinarijs arbeydt / als mede tot hetwaringe van de ingenomene goederen / zijn de Schippers gehouden. l. 5. pr. ff. naut. caup. Soo dat sy booz deselve niet meer als bedongen is / kunnen eyschen.

ARTIKEL VII.

Schipper is schuldigh de Koopman sijn touvven te toonen,
om te laden en te lossen.

Wifbuych
Zeerecht.
art. 22.

Sullen mede de boorz. Schippers gehouden zijn te hebben goede
touwven ende koozden / om daer mede de scheyen te laden ende ont-
laden; dewelcke sy ladende / of ontladende den koopman of sijnen
geronmitteerden sullen schuldigh zijn te toonen / om te sien of daer
eenigh gebreck aen is / 't welck de Schipper gehouden sal wesen te
beteren / ende of hy al 't geene dat boorz. is / niet en dede / ende dat
hy soude van de boorz. touwven ende koozden eenige schade geschiede /
in 't laden of ontladen / sal die selve moeten beteren.

Aenmerckinge.

[Te laden ende ontladen.] Sonder het welcke men tot sijn intentie
en oogemerck om de goederen van de eene plaetse tot de andere ober
te brengen / niet en kan komen / waer ober van nooden is / dat de
middelen die men van nooden heeft / en tot sijn oogemerck te geraeck-
ken / mede duchtigh en daer toe bequaem mogen zijn / op dat men daer
by geen schade en come te lijden.

[Sullen schuldigh zijn te toonen.] Het welcke streckt soo wel tot boorz-
deel van den Schipper / als van den koopman : tot boorzdeel van de
koopman op dat hy sien kan of de touwven sterck genoegh zijn / dat hy
sijn goet derst vertronwen / om daer met geladen en ontladen te wo-
zen. Tot boorzdeel van den Schipper / op dat wanneer de koopman
de touwven goet gekent heeft / hy alsdan / soo by ongheluck eenighe
schade mochte geschieden / deselve niet en behoefde te beteren.

[Sal de selve moeten beteren.] Dit accordeert met het Wifbuyche
Zee-recht / art. 22. 47. en 't bestaet in reden selfs in de Rechten ge-
sondeert: want niemandt moet sich onderwinden per te doen / tot
het welck hy weet / of ten minsten behoozde te weten / dat hy te swack
was / of (dat eben soo veel is) dat de middelen / die hy daer toe moeste
gebuycken / te swack waren / op dat niemant eens anders swackheyt
of onbermogen / mochte schadelick zijn / nae 't exempel van 't gene dat
daer in l. 8. §. 1. ff. & §. 8. Inst. ad L. Aquil. gefeght woerd. Ende oock
woerd de Schipper gerekent de schade gedaen te hebben / om dat hy
occase tot deselve gegeven heeft / juxta regulam, damnum dat qui occa-
sionem damni dedit. l. 4. §. 4. ff. vi bon. rapt. l. 11. §. fin. l. 57. in fin. ff. loc-
cat. l. 15. ff. ad L. Corn. de sicut. ed quod culpa damnum praecessit in o-
mittendo officium. De Wifbuyche Zee-rechten deelen de schade hier
by toegekomen tusschen Schipper en schip-lieden / om dat de Schip-
pers winde-geldt nemen / welck winde-geldt geleght woerd tot bet-
teren:

beteringe van de schade / ende wat daer van 't winde-geldt overblijft / dat wordt onder de Schipper en schip-lieden gedenst / en wat daer te kort komt / dat moet van de selve (juxta regulam: qui sentit commodum, etiam incommodum sentire debet.) daer hy geleght worden / art. 22. Doch soo wanneer de schip-lieden den Schipper ofte Stuurman gebraght hadden / of de touwen sterck genoegh waren / ende de Schipper of Stuurman deselve sterck genoegh te zijn / geantwoort hadde / alsdan moet de Schipper de schade alleene op-rechten ende betalen. Wilsbuys art. 47.

ARTIKEL VIII.

Goet in 't Schip vermindert of beschadight, moet de Schipper vergelden.

Ende oft gebiel dat eenige goederen binnen den Schepe wierden beschadight of vermindert / hy den Schipper of schip-lieden / sal die selve Schipper gehouden zijn / den koopman deselve schade te vergelden / tot sulcken prijs als die gegolden souden hebben ter plaetse daer die selve op bezacht en gedefineert waren. Placcaet van Keyser Carel art. 43.

Aenmerckinge.

Binnen den Schepe.] Want soo kuyten den schepe eenige schade door sijne schip-lieden geschiet waer / soo soude de Schipper deselve te behoeden / niet gehouden zijn. l. 7. pr. ff. naut. caup. Noch oock soo de Schipper selfs schade gedaen hadde / ynt kracht van 't contract / maer ex maleficio actione in factum ex L. Aquilia, gelyck een negelyck een ander schade doende / tot. tit. Inst. & ff. ad L. Aquil. Doch soo wanneer de Schipper de bewaringhe der goederen op sich ghenomen hadde / soo is hy tot vergoedinge van de schade oock gehouden / schoon de goederen noch op het landt ligghende / niet eens te schepe gedaen waren. l. 3. pr. ff. naut. caup.

Beschadight of vermindert.] Want een Schipper is niet alleene schuldigh om 't goet over te voeren / maer oock om 't selve te bewaren / l. 5. pr. naut. caup. Niet alleen dat het niet gestoolen of vermindert / maer oock dat het niet beschadight en wordt. l. 5. §. fin. weseke schade of verminderinge / soe niet van sich selfs klaer en openbaer is / soo is de koopman (hy soo heere de Schipper deselve mocht ontkennen) deselve niet Ede schuldigh te bewyzen / soo daer anders geen bewijs van hy gebraght kon worden. Jason in l. si quando n. 8. 36. C. unde vi Hypolit. de Marfyl. in prax. crim. §. principium n. 6. & seqq.

Sal deselve Schipper.] Hy soo heere het sijn engen schip is / en dat hy het profijt van de vracht komt te ghenieten: want hy aldien hy van een of meer Reders daer op gestelt was / alleenigh om 't schip te regeeren /

regeeren / soo kan hy wel gelijck een negelijck eenige schade doende / a^{ct}ione in factum de damno ex L. Aquilia , vooz sich selfs / en niet vooz de fchip-luyden / aengesproken worden. Doch soo wanneer de koozman de Schipper aengesproken heeft / verliest hy zyn actie dewelcke hy hadde tegens den epgenaer of Aeders van het fchip / tot dewelcke het profijt van de v^{er}acht komt / l. 1. §. 4. 24. ff. de Exercit. act. Dewelcke fchuldigh waren de schade by haren Schipper of fchip-lieben gedaen / te vergoeden. l. 1. §. 23. l. 5. ff. naut. caup. Want in soo veel fchijnen hy oock eenige fchult te hebben / om datse den dienst van quade menschen in haren arbeydt komen te ghebuycken. l. f. §. 4. ff. naut. caup.

Schade.] Schade is eygentlijck een verminderinge van sijn goet / yemandr dooz eens anders list of fchult aengedaen. Dese verminderinge kan geschieden in lebende / en niet lebende dingen : in lebende / wanneer yemanders knecht of heeft beschadicht / of gedoodt wierde. In niet lebende dinghen geschiet schade / wanneer men deselve waer komt te verbynden / te verbycken / te verstoffen / te versnelten / of op eenigerley wijfe te berergeren / ofte te hebrerven / want het woordt corrupti of verderf is generael / dit alles in sich verbattende. l. 27. §. 16. ad L. Aquil.

Te vergelden.] Ten ware / dat de Schipper met de bewaringe der selven niet te doen wilde hebben / en expreffelijck geseght hadde / dat een peder op sijn eygen goet moeste acht nemen / en daer vooz fozge dragen / l. 7. pr. ff. naut. caup. talis enim protestatio protestantem legitimè ab omni damno exonerat. Peck. ad d. l. 7. per l. non solum §. morte ejus & ibi Dd. de nov. oper. nunt.

Tot sulcken prijs.] Wanneer hier geseght woordt dat de schade moet vergolden worden / tot sulcken prijs / als die gegolden soude hebben ter plaetsen / daer deselve op bev^{er}acht of gedefineert was / soo blijckt daer uit dat de Schipper niet alleenigh gehouden is om de schade te boeten / maer tot de geheele interesse / welcker essentia & forma solo damni verbo , gelijck sommige meenen / arg. Nov. 18. c. 5. niet geprefentceert of begrepen woordt ; want de interesse bestaet niet alleen in de geleedene schade / maer oock in 't missen van 't gewin ; welcke winst-berbinge anders niet en is / als een voozdeel / dat yemandt hadde konnen genieten / en niet genoaten heeft. l. 13. & ibi Gothofr. ff. rem rat.

Ter plaetse daer deselve op bev^{er}acht, &c.] Hier verschilt het Placraet van Keyser Carcl art. 43. 't welcke de schade wil vergolden hebben tot sulcken prijs / als 't selve goet ter plaetsen en tijde van de ladinge gegolden hadde.

ARTIKEL IX.

Beschadight goet buyten Schippers schult komt tot last
van den Koopman.

In dien eenige goederen by uyt-loopen / smelten / verstoppen / ver- Placcaet
argeren / ofte andersins sonder schult van den Schipper of Schip- van Keyser
lieden verminderd of verdozen worden / sal 't selve staen alleeneelijck Carel. art.
ten laste van den Koopman / dewelcke Koopman ter plaetfen ende 44.
rijden van der ontladinge / sal de tonnen of baten driemael kloppen /
ende daer na deselve doen uyt-hijffen / ende de volle vracht af betalen /
ofte deselve den Schipper vooz de vracht laten.

Aenmerckinge.

Sonder schult.] Soo het selve sonder list of bedrog / en sonder sijn
schult / 't welck is te verstaen de culpa lata & levi, want wat by on-
geluck / of oock culpa levissima geschiet is / tot het selve is de Schip-
per ordinarij niet gehouden / gelijck hier te voren meermael is aen-
gewesen ; om dat dit een contract is / het welke om beyder contra-
hentten wille ingegaen word / in 't welke de aennemer alleene ghe-
houden is de lata & levi culpa. l. 5. §. 2. l. 1. ff. commodat.

De volle vracht.] Dit accordeert met het gemeene Recht / arg. l. 10.
pr. ad L. Rhod. de fact. alwaer geseght wordt / datmen de vracht oock
schuldigh is ten vollen te betalen vooz een knecht die onder wegen ge-
stozen was / en 't bestaet in groote reden / want alsoo de Schipper
niet schuldigh is de schade buyten sijn schult geschiet / te boeten / soo
en moet by oock daer geen schade of verlies by hebben / 't welck by daer
by hebben soude / by soo ver by het hedongen vrachtloon niet gheheel
en quam te krijgen : want schoon by 't goet niet overbrengh / soo
wordt het doch eventwel / eben of het ten vollen overgevracht was / ge-
reken / om dat het by hem niet gestaen en heeft / het selve ten vollen
over te brengen. arg. l. 38. ff. locat. l. 61. §. 1. eod. l. 33. pr. verb. quem-
admodum eod.

Voor de vracht laten.] Verstaet vooz de vracht van de baten daer het
selve in gesmolten / uytgelopen / of daer het selve in berergerd was /
en niet dat de Koopman dus danige baten vooz vrachtloon van andere
waren / soude mogen betalen / ten waer de Schipper daer mede te
vreden waer / want het is een ordinarij regel in de Rechten / quod
aliud pro alio invito creditore solvi non possit. dat men het een vooz
't ander tegens wil en danck van den creditur niet en kan in betalings
geven. l. 2. §. 1. ff. de reb. cred.

ARTIKEL X.

Reeckeninge der Reederen te doen.

Placcaet
van Keyfer
Carel art.
45.
Schips-
recht van
d'oude
Hanzee-
steden,
art. 12.

Dat alle Schippers^s gehouden ende verbonden sullen zijn / tot allen tijden / die^s by den Reders^s verfocht zijnde / goede rekeninge / bewijs ende reliqua te doen / van alle de handelinge / administratie ende bewint / die sy gehabt sullen hebben / sonder yet te reserveren, of achter te houden / ende dat op de verbeurte van twee hondert Carolus^s guldens / ten pzoftje van de vooz^s, Reders^s / soo diek ende meenighmael / als sy die^s in gebreke ghebonden sullen worden / boven alle schade ende interesten / die deselve Reders^s daer by souden mogen lijden / of geleden hebben.

Aenmerckinge.

Reders.] Dit woor^dt Reders schijnt te komen van 't woor^dt reden / dat soo veel is als repden / of herepden / dat is uytrusten / of bequaem laten maken om ter zee / het sy om eenige waren te laten halen / of wegh te hringhen / of om ten oorlogh te ghebruycken ; en zijn oversulck^s die gene / dewelcke epgenaers^s van 't schip zijnde / het pzoftje of gewin van de bzachten desselben komen te genieten ; of soo sy geen epgenaers^s en zijn / het schip van den epgenaer / alle schade op haer genomen hebbende / vooz ten sekeren tijdt / of vooz altydt ghebruyt hebben. l. 1. §. 15. ff. de exercit. act.

Goede rekeninge.] Op dat de Reders^s sien mogen / of sy oock eenighe schade / of vooz bedrogh / of vooz versump van de Schippers^s / mochten geleden hebben. Doch dit moerten soo verstaen / dat soo wanneer de rekeninghe gevo^dert wordt / nae dat de Schipper sinen last volbzacht heeft / ende sinen handel over den welcken hy ghestelt was / voltrocken : want het soude seer leelijck zijn / datmen reeckenschap van nemands^s doen wilde eyschen / in het welck hy als noch besigh was. arg. l. 9. §. 4. ff. de tut. & rat. distr. l. 4. ff. eod. En daerom wordt in 't Placcaet van Keyfer Carel art. 45. geseght / datse daer toe nae gedane reyse en verrichinghe harer koopmanschappen / en administratie / en betalinge van haer loon / binnen den tijdt van acht dagen gehouden zijn. Siet hier van oock de Scheps^s-rechten der oude Hanzee-steden art. 12. alwaer de Schipper sijne rekeninghe willende doen / de mede-reders^s geboden wordt te verdaghaerden / ende nemant van deselve daer niet by komende wesen / mach een ander in sijn plaetse schicken / of nemandt van sijn mede-reders^s volle last geven / en dat op pene van twee daelders^s / en is schuldigh vooz goet te houden / al het gene de tegenwo^dige in dien geballe sullen gehandelt ofte gedaen hebben.

Bewijs

Bewijs ende reliqua.] Want die gehouden is rekeninge te doen / en is niet bezyjt / wanneer hy de reliqua, dat is de uytstaende schuld / die daer ober is / wanneer het ontfangene en uytgegebene berrekenet is. l. 32. l. 80. 81. de condit. & demonst. komt aen te wijfen; maer is daer beneffens schuldigh sijnen handel ter goeder trouwen gheschiet te zyn / te bewijfen. l. 8 §. 9. ff. de lib. legat. l. 81. pr. ff. de condit. & demonst. verb. libertate data, si rationes reddiderit, hanc conditionem rationum reddendarum, ut iustus videatur reliqua reddere, si qua habet cum fide actus sui. Dit bewijs gheschiet / wanneer men sijn Rekenboecken komt vooz den dagh te bzingen / ende deselve laer dooz-lesen / en examineren op dat men daer uyt sien magh / van den ontfanck en uytgabe / en of 't selve wel aengerepckent zy ofte niet / siet l. 6. §. f. ff. de stat. lib. l. 82. ff. de condit. & dem.

Boven alle schade.] Welcke schade en interest ob praesumptum dolum malum ex jurejurando in litem, geestimeert en getareert woardt / nae 't exempel van 't geene van de mombers in l. 7. ff. & l. 24. C. de admist. tut. l. 1. §. 4. ff. de tut. & rat. distrah. geseght woardt.

A R T I K E L X I.

Geladen Schip te diep gaende, mach de Schipper ontladen in eenigh ander Schip.

Ende oft gebeurde / dat een Schip geladen met koopmanschappen ofte andere goederen / komende in den lande van herwaerts ober / soo groot of diep-gaende waer / dat de Schipper van dien soude gedwongen wesen / tenighe goederen van sijnen last te lossen / eer hy ter plaetse van sijner ontladinge komen mochte / ende 't gebeurde dat sulcke ontladen goederen verbyzoncken / ofte te water bleben / sonder ter plaetsen van der ontladinge te mogen arriberen / soo sal de Schipper ongehouden zyn die te betalen / ofte goet te doen / ten ware dat het vooz, berlicx hy sijn / ofte der schip-lieden schult / of negligentie gheschiede / ofte vock soo hy de vooz. goederen ontladen hadde / sonder behoozliche voozake te hebben.

Aenmerckinge.

Ende oft gebeurde.] Desen artijckel is Rechtens / ende t'eenemael gefondeert in l. 13. §. 1. ff. locat.

Ofte te diep-gaende waer.] Waer hy kan gedaen worden / soo wanneer het schip waer een leck kreegh / en daer dooz in perijckel raechte van te vergaen; en de Schipper gelegentheydt hadde / om de goederen in een ander schip ober te laden / en daer dooz te hergen.

By sijn of der schip-lieden schult.] Daer woardt in d. l. 13. §. 1. byge-

geboeght / soo wanneer de ontladinghe teghens wil en danck van de
 Hoopman geschiet was : Item / sooze niet gheschiet was ter bequa-
 mer tijdt / als waer hy abondt / of hy hardt en windigh weder : item
 soo wanneer de goederen een onerbaren Schipper toe-vertrout wter-
 den / en dat dooz desselfs roeckeloof heydt of onerbarentheynt de goe-
 deren in ober geladen waren / daer toe niet bequaem genoegh geweest
 waer / welcke exceptie geen plaets en heeft / wanneer beyde de sche-
 pen dooz tempeest / sonder schuldt van de Schippers vergaen wa-
 ren. l. 10. §. 1. ff. ad L. Rhod. de jact. want de Schipper en schijnt
 geen schade aen mijn goederen gedaen te hebben / dewelcke doch eben-
 wel souden omgekomen zijn / schoonze niet in het andere schip ober-
 geladen waren. l. 7. §. 4. verf. idem ait ff. quod vi aut clam. & similis te-
 xtus est in l. 14. §. 1. ff. depof. ubi naturalis rei interitus ad dominum a-
 ctorem pertinet, utique cum interitura æquè fuisset, etfi restituta esset
 actori.

Sonder behoorlijcke oorfake.] *Verordeert* met l. 10. §. 1. ff. ad L.
 Rhod. verb. nulla necessitate coactus.

A R T I K E L XII.

Schipper vermâch niet 't Schip te verkoopen sonder
 Reders consent.

Wifbuych
 Zeerecht,
 art. 13.

In dien een Schipper Meester wesende van eenen schepe / toebe-
 hoorende diverse Reders / huften & Landts zijnde / ware in noo-
 de van gelde / en sal daeromme sonder consent van der selver Reders
 het voorsz. schip niet mogen verkoopen / maer sal daer op bymerijde
 mogen nemen / of van de goederen daer inne geladen verkoopen / ach-
 terholgende dese O'donnantie / ende of hy geen bomerjje en konde ge-
 binden / of oock geene goederen geladen hadde / ofte deselve niet en
 konde verkoopen / sal in dien geballe de touwen mogen versetten / ofte
 verkoopen / met raedt van sijne schip-lieden.

Aenmerckinge.

Meester wesende.] Dese worden oock in de Rechten Magistri, dat
 is Meesters genoemt / en zijn de geene die van de Reders op het schip
 gestelt zijnde / het bewint van den gantschen handel toe-vertrouwt /
 en aen-bevolen wordt / l. 1. pr. & §. 1. ff. inst. de Exercit. act. en worden
 derhalven Schippers / dat is soo veel als Schip-heeren ghenoemt ;
 en dewijl dese vooz alle ingehachte Waren sozge moeren dragen / en
 daer van rekerschap hebben te geben / soo nemense in 't gemeen / om
 alle hedzogh vooz te komen / een Inventaris van de goederen diese in
 't schip ingenomen hebben / welck instrument of aentreckeninge van
 goede-

goederen / een Zee-brief / of charte-partije genoemd woꝛt / waer van hier te boꝛen art. 1. h. t. verb. charte-partije gehandelt woꝛdt. Dese Meesters hebben macht om verhuutenissen en contracten in te gaen / waer dooꝛ sy of hare Reders konnen aengesprooken woꝛden / dooꝛ soo veel het den handel / of tot schipps booꝛdeel daer ober sy ghestelt zyn / aengaet / l. 1. §. 7. ff. de exercit. act. en soo daer meer Reders zyn / een pegelijck in solidum booꝛ het geheel nae de Romeynsche Rechten / ne in plures adversarios distringatur, qui cum uno contraxit d. l. r. §. f. l. 2. ff. eod. fac. l. 27. §. fin. ff. de pecul. Dat hedens daeghs in Hollandt niet meer ghebruyckelijck is / alwaer de Kooplieden niet in solidum booꝛ 't geheel / maer een pegelijck booꝛ sijn aenpart dat hy aen het schip of goederen daer inne heeft / en niet verder kan aengesproocken woꝛden. Coren. obf. 40. Grot. in sijn Inleyd. lib. 3. part. 1. §. ten tweeden. & de jure bel. & pac. lib. 2. c. 1. n. 13. welckers woꝛden om datse aennetkens waerdigh zyn / wy hier sullen hy voegen : Malè Romanis legibus introductum, ut ex facto magistri exercitores singuli in solidum tenerentur : Nam hoc nec naturali aequitati convenit, quæ satis habet si pro suis singuli partibus conveniantur, nec publicè utile est ; absterrentur enim homines ab exercendis navibus si metuant ne ex facto magistri, quasi in infinitum teneantur. Atque ideo apud Hollandos ubi mercatura pridem maxime viguit, & nunc & olim lex illa Romana observata non est : imo contra constitutum, ne exercitoria etiam universi amplius teneant, quam ad æstimationem navis. Hæc Grot. d. loc. Siet Coren. d. obf. 40. Christ. v. 1. decis. 165. n. 11. & decis. 108. Gail. 2. obf. 24. n. 9. Heft. Felic. de soc. c. 30. n. 32. advif. van Holl. p. 2. conf. 235.

Diverse Reders.] Niet of het anders soude zyn soo het Schip maer eene toequam / ende dat de Meester van een alleen daer op gestelt was / om dat het selden gebeurt / dat een alleen een Schip komt up te rusten / bermitst het een alleen al te kostelijck soude vallen / ende niemant op een Schip soo veel te gelijck soude willen hazarderen / daerom woꝛdt hier ghesproocken van diverse Reders / om datse van sulcke in 't gemeen daer op gestelt worden / op het welck de wetten ordinarijs komen te setten. l. 3. 4. 5. 6. ff. de ll. regulas enim deducimus ex iis quæ ordinario fiunt & adventitios casus non attendimus l. 6. ff. qui & à quib. man. huc facit l. 7. §. 3. ff. de acquir. rei dom. l. 3. ff. si pars hæredit.

In noode van gelde.] Want soo hy buyten noot des Koopmans goet verhoechte / ofte soo hy in dus danigen noot gekomen waer dooꝛ eygen schult / om dat hy den goeden wint versumpt en verlegen hadde / soo soude hy aen den Koopman gehouden zyn / in alle schade ende winstberlinge / daer dooꝛ zijnde veroorzaeckt / gelijck dit alleg te sien is hy Wisbuische Zee-rechten / art. 35. 41. 69. 70. Grot. in sijn Inleyd. tot de Hollandse Rechten, in 't 3. boeck. 't 20. deel, vers. een Schipper zijnde buyten 's Landts.

Ofte van de goederen daer inne geladen verkoopen.] Dewelcke hy den Koopman volgens de Wisbuische Zee-rechten / schuldigh is te

betalen binnen den tijt van 14. dagen / aen den eersten merckt daer hy aenkomt / tusſſchen den minſte en de meeſte / by ſoo ver de bodem ſoo veel te lande bynght / blijvende het Schip daer vooz den Koozman verhouden / om binnen den tijt van jaer en dagh daer op ſijn verhael te hebben / ſoo wanneer de Schipper het ſelve Schip aen een ander mochte verkocht hebben. Wiſ buyſch. art. 40. 41.

Bomerije.] Bomerije heeſt ſijn naem van den bodem van 't Schip / om dat het geldt op Schipz-bodem genomen woort. Siet infr. tit. van bomerije.

Sal daer op bomerije mogen nemen.] Dat alhier geſeght woort dat de Schipper in noodt van geldt zijnde het Schip niet en mach verkoopen / maer dat hy geldt op bomerije magh nemen / en hy aldien hy geen geldt op bomerije kan krijgen / dat hy alſan van de Waren des Koopmans / om ſich te redden / mach verkoopen / ſchijnt niet ſonder reden geſchiet te zijn / want tot de toeruſtinge van een ſodanigh Schip zijn dickwils groote koſten aengewent / waer ober het ſelve dickwils is van grooten prijs / ſoo dat het niet lichtelyck een Koozman konnen de binden / niet als met groot verlies koſt verkocht worden; het gebeurt oock dickwils / dat de Schippers in noot van geldt zijnde / met een kleyn geldt konnen geholpen en gereddet worden / waer ober vermoedelich den Schipper toegeſtaen is / of om geldt op bomerije te nemen / of om eenige waren des Koopmans te verkoopen / op dat men niet om een weynigh geldt / dat men moght van nooden hebben / een groote poſſeſſie kome te verkoopen. arg. l. 5. §. 10. ff. de reb. cor. quæ ſub. tut.

Buyten 's Landts zijnde.] Dit is te verſtaen / volgens Willekeur van Amſterdam / aen geene zijde des Zees / in vreemde Landen; want aen deſe zijde des Zees zijnde / ſoo is den Schipperen geldt op bomerije te nemen / expreſſelyck verboden; de woorden van de Willekeur luyden aldus: Alſoo de Schip-heeren van deſe quartieren buyten duynen varende, hier toe groot geloof ende credentie gehadt hebben, in de faecken de Schepen aengaende, waer door ſy hun dickwils ontgaen hebben in 't ſtuck van de bodemerye, of op de kiele Scheeps yet te ontfangen, of koopen, al tot merckelycke ſchade ende achterdeel van de Reders, daer in mijne Heeren van den gerechte gaerne voorſien ſouden, na haren vermogen, hebben daerom by adviſje van eenige van de ſes-en-dertigh Raden deſer ſtede, met voorgaende rijpe deliberatie geſtatueert ende gewillekeurt, ſtatueren ende Willekeuren mitsdeſen, dat voortaan geene Scheep-heeren aen deſe zijde des Zees yets ſal moghen koopen ofte ontfangen op de kiele van den Schepe, ende alſoo bomerye plegen, dan by expreſſe wille en conſent, van 't meerendeel van ſijne Reders, ende of de Schip-heer nochtans ter contrary dede, dat ſal wesen tot laſt van hem, ende ſijns ſelfs goeden: maer die Schip-heers ſullen bomerye moghen plegen aen geene zijde des Zees, in vreemde Landen, als hen dat nut en oirbaerlyck duncken ſal. Ext. uyt het regiſt. van de Willekeur van Amſterdam getekent met lit. D. fol. 123. vanden jare Anno 1527. Siet van deſe

se materie breedter in de volgende tit. van bomerye, en aldaer onse aenmerckingen.

ARTIKEL XIII.

Schip te lossen binnen vijftien daghen.

't **S**chip gekomen zijnde ter plaetse van sijnder ontladinge/ sal men Wis buyseh Zeerecht. art. 46. §7. **W**is buyseh Zeerecht. art. 46. §7. **S**elbe lossen binnen vijftien daghen daer na/ ten ware dooz notable inconvenient of obstacle, des sal de Schipper hebbende het goet uyt den Scheye geset/ het selve goet aldaer moghen houden liggen/ ter tijdt toe/ dat die Koozman hem de vzaecht en andere ongeliden betaelt/ of daer voren vernoecht sal hebben.

Aenmerckinge.

TEr plaetse van sijnder ontladinge.] **D**e Schipper aen zijn zijde het contract alsoo volvzaecht hebbende/ soo is de Koozman aen d'andere zijde het selve oock schuldigh te volvzengen/ namentlijk om 't oberkomene vzaechtloon l. 2. C. de locat. ende de nootwendige kosten tot zijn goet aengelwent/ te betalen/ l. 19. §. 4. l. 55. §. 1. l. 61. ff. locat.

Binnen den tijdt van vijftien dagen.] **D**ese tijdt alsooze om te laden boozgeschreben is/ art. 5. h. t. soo schijnse oock tot ontladinge genoegh te wesen: volgeng **W**is buyse Zee-rechten/ moet dese ontladinge geschieden binnen den tijdt van veertien dagen/ art. 51. **D**e Licht-schepen/ die eenigh goet geliecht hebben/ moeten binnen vijf werck-dagen/ na datse aengekomen zijn/ gelost worden. **W**is buyse Zee-recht art. 58. in welke daghen dat sy inkomen sullen/ niet gerekent wordt/ ten sy datse soo voegh binnen quamen/ dat sy den Koozman van hare komst gewaarschout sullen hebben/ al cer 't accijs-huyg's mozzeng's op sal gedaen wesen/ welcken dagh als dan booz een dagh sal gerekent worden/ in welke vijf dagen dat de Schipper liggen moet/ twee heplige daghen booz een werck-dagh/ en een heplige dagh booz een halbe gerekent worden. **D**ie booz 't Pampus lichten/ behoeben maer drie daghen te leggen/ en alle de daghen diese hoben vijf of drie daghen komen te leggen/ sullen bysonder betaelt worden/ het sy datse lossen ofte niet/ namentlijk booz peder werck-dagh soo beele/ als men and're ordinaris lichters plach te betalen/ en dat tusschen 't minste ende 't meeste/ na de veelhert van de lasten die elcker Schipper voeren magh/ mit's dat de Schippers alsdan gehouden zijn te blijen leggen tot des Koozmans belieben/ ende dit wordt alsoo tot **A**msterdam geosferbeert/ volgeng **W**illekeur geteykent met let. F. van den 6. May. 1556. en den 21. Novemb. 1591.

Hebbende het goet uyt het Schip geset.] **D**ewijl een Schipper soo wel tot het ontladen/ als tot het laeden gehouden is/ soo en kan hy niet

niet eer dat hem toe komt eyschen / vooz dat hy alles aen sijn zijde / dat hy te doen schuldigh was / volbracht heeft. Sichard. & Bart. in l. 2. C. de locat. per l. 13. §. 8. & l. 25. ff. de act. empt.

Daer houden liggen ter tijdt toe.] Dit accordeert met het gemeene Recht. l. 2. pr. ff. verb. merces retinent ff. ad L. Rhod. de jact. arg. l. 5. pr. ff. de edend. En dat / om dat de Schipper de geladene waren vooz de vzaecht en onkosten daer op gedaen / tacitè verbonden zijn. l. 6. §. fin. l. 7. §. fin. ff. in quib. caus. tac. pign. Cuiac. 9. obs. 8. na 't exempel van de goeden / dewelcke in een gehuyt huyng ingezacht worden. l. 3. l. 4. l. 2. ff. l. fin. ex quib. caus. tac. pign. soo kan hy niet recht sich aen sijn onderpant houden / de waren houden tot dat hem sijn vzaecht / en andere kosten ten regard van 't goet aengewent / betaelt worden / & hoc commodius est ut dicitur in d. l. 2. pr. ff. ad L. Rhod. de jact. plus enim cautionis est in re quam in persona, l. 25. ff. de. R. I. En dat te meer / op dat de Schipper / wanneer hy 't goet mocht laten volgen / het recht van onderpant niet en kome te verliezen / het welck onder de Kooplieden / hoewel tegens het gemeene Recht / gehuyptelijck is. Papon. notoriat. l. lib. 1. tit. des contractz pignoratif. verf. est notable. Advijs. van Holl. 1. deel conf. 196. Sommige onder de Doctoren / de welke dit wat scherper en subtylber oberwegen / staen wel toe / dat de Schipper de waren vooz de vzaecht en kosten magh houden leggen / jure retentionis, maer niet jure pignoris, om dat dit geen stil wijgent onderpant kan gesecht worden / het welke legael, dat is wettelijck genoemt wordt / om dat de wet wil / dat het een onderpant sijn sal / en dewijl geen wet gebonden wordt / dewelcke eenigh gewagh maecht / van dat de waren in 't Schip gebzacht / den Schipper tacitè vooz de vzaecht tot onderpant verbonden zijn / soo en kan het selve oock vooz geen stil wijgent onderpant gehouden worden : maer dat het selve geschieden kan / jure retentionis, dat staen sy toe / om dat niemant wel het recht van retentie hebben kan / die het recht van onderpant niet en heeft. l. 18. §. f. in ff. commod. l. 13. §. 8. de act. empt. l. 15. §. 2. defurt. l. 7. §. ex diverso. ff. de acquir. rer. dom. Soo magh een kileermaecker / een kileedt dat hy gemaecht heeft gehouden / tot dat hem het maechloon daer van betaelt is. Bald. in l. fin. C. de locat. en niemant die het geleent is / die magh het geleente goet / soo lange gehouden / tot dat hem de nodige kosten die hy daer aen-gewent heeft / betaelt worden. l. 18. §. pen. & ult. ff. commod. vide Peck. ad l. 2. pr. & ibi Vinn. ff. ad L. Rhod.

Hem de vraght ende andere ongelden.] Motteert hier / dat de waren vooz de vzaecht verbonden zijnde / vooz geen andere schult wt eenige andere oozsaeck konnen gehouden worden ; Vinn. in addit. ad Peck. ad l. 2. pr. ff. ad L. Rhod. per l. 5. C. in quib. caus. tac. pign. & l. ult. C. de commod. contra costal. in l. 18. §. possunt. ff. commod.

Of daer voor vernoecht sal hebben.] De Schipper moetmen nemen vergenoeght te zijn / als hy niet de koozman te vreden is / schoon hy niet betaelt is / of soo hem de koozman wat anders / om de goederen te laten baren / tot onderpant gegeven heeft ; ofte dat hy den Schipper

per genoeghame hooze heeft ghestelt / of pers anders in plaetse van geldt in betalinge gegeven / of dat de Schipper met sijn woozdt te bren den is gheweest / ende met een woozdt / wanneer de Schipper van sijn onderpandt gewecken is. Videl. 9. §. 3. ff. de pign. act.

T I T. II.

Van de Schiplieden ende hare Officien.

A R T I K E L I.

Schip te brengen ter Havene daer 't uytgevaren is, in dien 't de Schipper gelieft.

Alle Schiplieden hoedanigh die zijn / aengenomen wesende by eenigh Schipper / en sullen 't schip niet mogen verlaten / sonder consent van den selven Schipper / 't zij de repse begost is of niet / maer sullen gehouden wesen / 't geene daer op sijn aengenomen zijn / te volbrengen : ende indien sijn aengenomen zijn upt ende inne / sullen moeten 't selve schip weder omme brengen ter gerechter havene / daer sijn 't selve hebben helpen uytboeren / oft andere daer omcrent / na geliefte van den Schipper / sonder dat te verlaten / booz en al-eer 't selve volkomenlicck ontladen zijn ende gelost / ende wederomme behooylicken geballast / ende de zeplen van de ragen gedaen.

Wifbuy-
sche Zee-
recht. art.

54.

Placcaet

van Keyser
Carel, art.

5.

Aenmerckinge.

[Aengenomen wesende.] Die t'Amsterdam een Boortgeselle / het zijn Matroos of Officier komt aen te nemen / moet den selven een huyzenminck pro arrha, tot een teeken van bedongen accoozt / op de hant geben / waer in hij met ses stuyvers bestaen kan / en zijn de boozs. schipluyden / nae ontfanck van desen huyzenminck binnen den tijt van 24. uren gehouden 't scheep te komen / en 't selve schip toe te maken / helpen laden of ballasten / en sich ghereedt houden om te zeilen / sonder wederom aen landt te mogen komen. Willekeur van Amsterdam geteyckent met litt. R. art. 21.

[En sullen 't schip niet mogen verlaten.] Alwaer 't oock om eenigh gebaer of quade tydinge / Grot. in sijn Inleydingh. 3. Boeck, 20. Deel. vers. schip-gefallen aengenomen. want de schip-luyden en de Schipper onderlingh dooz contract verbonden zijnde / soo zijn sijn beyde een negelijck aen sijn zijde / volgens obligatie / het belooft de schuldigh te achterbolghen / dewijl geen obligatie kan verbzoken en wegh genomen worden / als met betalinghe of voldoeninghe van 't geene dat-
men

men schuldigh of gehouden is. pr. Inst. quib. mod. toll. oblig. l. pen. de folut.

Sonder 't consent van den selven Schipper.] Want den Schipper daer in consenterende / soo soude hy het Schip mogen verlaten / en van den dienst tot den welcken hy sich verbonden hadde / ontslagen zijn; want alsoo het contract met beyder wil en consent ingegaen was / soo soude het oock met beyder consent wederom verbroomen kunnen worden. §. fin. Inst. quib. mod. toll. oblig. om dat daer niet soo natuyflick en is / als dat oy foodanighen manier / per verbroomen wordt / als het verbonden was / l. 153. de Reg. jur. het welck te verstaen is / hy soo ver een saeck noch in sijn geheel is / want soo ze niet in haer geheel en was / soo en kan het contract niet gebroomen worden / ten zy dat alleg in sijn oude staet wederom gestelt zy. l. i. C. quando lic. ab empt. reced. d. §. fin. Inst. quib. mod. tol. obl. l. 58. ff. de pact.

Maer sullen gehouden wesen.] Ten ware dat sy dat geene / om al te grooten wreedtheit van haren Schipper / dewelcke sy bewyfsen konnen / niet volbrengen kosten / dewyl een Heer niet meer als een matige castijdinge wort toegestaen / arg. §. 2. inst. de his qui sunt sui vel al. jur. Bonacoll. tract. de serv. & fam. soo dat oock een Heer ober al te grote wreedtheit tegens sijn volck / na 't goet binden van den Richter / kan gestraft worden / Menoch. 2. arbit. cas. 364. n. 14.

Ter gerechter havene.] En soo wanneer de Schipper sijn Schip wil ongeseydt hebben / soo is het Scheeps-volck gehouden / het selve in de Waert te helpen brengen / mits dat sulckx hy den Schipper binnen den tijdt van 14. werck-daghen te wege gebracht wordt / gelijk dat selve alsoo georderbeert wordt tot Amsterdam / volgens hare Willekeur van den jare 1641. getekent met lit. R. art. 35.

A R T I K E L II.

Misdaden van Scheeps-volck te straffen.

Ende of pemandt ter contrary dede / sal sijn huyre verbeuren / ten profyte van den Schipper / dewelcke oock eenen anderen in sijne plaerse tot sijnen kosten sal moghen huyren / ende daer-en-hoven booz die eerste reyse gepuniceert worden met geesselinghe / ende de tweede reyse gehangen: ende of daer dooz enighe merckelijcke schade of peyriekel ware gebeurt / in lijf / schip of goet / al waer 't oock d'eerste reyse; sal 't selve gehouden wesen / dobbel te beteren / ende daer-en-hoven gehangen / ofte andersins criminelijck geoorrigert te worden / nac gelegentheyt van de saecke / ende arbitrage van den Richter.

Aenmerckinge.

Ende of yemant ter contrarie dede.] Het Schip verlatende ende upt de hupz schepdende / het welcke niet en soude moghen geschieden / dewyl het in 't begin een pegelijck hup staet een contract in te gaen / die daer na niet hup en staet om daer wederom upt te schepen. l. 5. C. de Oblig. & act. En soo wanneer de Schipluyden / dat geene daerze op aengenomen waren / niet na en quamen / soo zynse / volgens Wisbupsche Zee-rechten / schuldigh en gehouden den Schipper het gantsche loon datse mochten opgebeurt hebben / weder te geven / en daer en hoven half soo veel van haer eygen gelt / als hun gelobet was / Wisbuys Zeer. art. 1.

Sal sijn huire verbeuren.] Dat is / sal van den Schipper geen hupz van dat hy eenige tijdt hy hem gedient hadde / konnen eyschen / want soo hy noch niet lange hy hem gedient hadde / dewyl hem noch geen hupre toe en quam / l. 15. §. 8. ff. locat. Soo en soude hy oock deselve niet konnen verbeuren. En soo hy eenigh gelt op handt ontfangen hadde / en op sijn hupz gebeurt / dat soude hy oock wederom moeten uptkeeren. Dat de Schipluyden dooz haer quaertwilligh verlaten en wegh-lopen / hare hupre komen te verliesen / heeft sijn groote reden; want een arbejder komt niet eer sijn loon toe / al-eer de tijdt dat hy te arbeiden bestet was / omme is / of dat hy het aengenomen werck / voltrocken en volbzaght heeft. arg. l. 1. §. 4. ff. de migr. l. 42. de verb. obl. Mynf. 3. obl. 7. En dan oock / om dat niemant upt kragt van contract / yetz kan bodderen / ten zy / dat hy het contract aen sijn zijde volkomentlijck nagekomen heeft. arg. l. 13. §. 8. ff. de act. empt. waer ober alsoo de schade hy sijn eygen schult toegekomen is / soo heeft hy die sich selfs en geen ander te wijten / per jura vulgata. Volgens het Landt-recht van Saren / verliest een knecht booz sijn tijdt wegh loyende / niet alleen sijn heele jaer hupz / maer is oock schuldigh soo hy eenigh gelt op sijn hupz ontfangen hadde / om dat selve dubbelt wederom te geven. Landt. van Sax. lib. 2. art. 31. Dan. Moll. lib. 2. Semest. c. 17. Het plaeraet van Keeser Carel strafte een Schipman sonder consent van den Meester 't Schip verlatende / wanneer het in perijckel van te verderben waer / of genomen te worden van de Zee-robers / aen den lijbe / ende soo sulcks geschiet was / sonder datret Schip daer enige schade of ongemack hy geleden hadde / in de verbeurte van 20. Carol. gl. neffens een bebaert te doen / booz dat hy eenige andere reyse sal mogen aennemen / na gelegentheit der saecken / op yene van openhaer gegeefelt te worden tot den bloede. place. van K. Carol art. 6. Tot Amsterdam en magh geen Officier of Bootgeselle upt te hupz schepden / na dat zy 't Scheep gekomen zyn / of de halve hupz ofte maent-geldt ontfangen hebben / ten ware om wettige reden / met kennisse van de Commissarissen ober de Zee-saecten / ende mitz wederom uptkeerende het geene sy van den Schipper ontfangen hebben /

hebben / ende anders niet / op de verbeurre van een halbe huy / ofte een maent gagie / ten behoeve van den Schipper en zijne Reders booz d'eene helft / ende booz de ander helfte ten behoeve van den Water-substituyt: En of daer eenige van het Schipps-volck sich verbozderde / met het geldt dat hy van sijn Schipper op handt gekregen hadde / wegh te loyen / soo is de Schipper gehouden / desselvs naem / toenaem en woonplacst op logijs aen den Water-substituyt aen te geven / en dat booz sijn vertreck / om hy den selven van sodanige perfoon notitie gehouden / en daer op bervolgh gedaen te worden / op vene dat de Schipper sal verbeuren booz sijn engen rekeninge een somme van 60. gl. te appliceren een derde part / ten behoeve van den aenbenger / ende het resterende derde part booz de Zeebarende armen. Willek. van Amsterdam van den jare 1641. geteykent met lit. R. art. 25. 26. So wanneer een Schip-gefelle met het geldt dat hy van sijn Schipper ontfangen hadde / wegh gelopen was / en de Schipper sulcks met twee van sijne Schipluyden kost bewijzen / die wordt gestraft volgens Wisbuische Zee-rechten / met de galge. Wisbuische Zeerechten art. 61.

Met geeslelinge.] Certijds wierde een verloopen knecht (op dat hy bekent en gebangen mochte worden) in 't aensicht geteykent. Cujac. lib. 7. obs. 13. Welcke straffe dooz den Keyser Konstantinus is afgeschafft l. 17. C. de pœn.

Tot sijnen koste.] Het welck ick verstaen soude / tot sijnen kosten hy soo ver men een anderen meer tot huy / als men hem beloofte hadde / soude moeten geven; want het soude al te hardt wesen / dat hy behalven het missen van sijn huy / oock gehouden soude sijn / den anderen in sijn placst komende / van den welken hy noch genot noch profijt soude hebben / de beloofte huy te betalen / en alsoo den Schipper met sijn schade te herjucken / te meer om dat hy behalven 't missen van de huy / oock aen den lijve kan gestraft worden.

Merckelijcke schade.] Wanneer hy het soecken van een bequaem knecht in sijne plaest / sijn tijdt / goet weer en waert versuynt en verlegen hebbende / daer dooz eenige schade geleden hadde; item wanneer hy soo een bequame niet vindende / dewijl daer groot onderscheyt van verstant / haer natuere en wetenschap / selfs onder de arbeiders is / k. inter artifices ff. de solut. eenige schade geleden hadde / ofte oock soo hem dooz den selven eenige schade geschiet was / als wanneer hy hem eenige goederen gestolen of verdozen hadde / welcke schade de Schipper sal hebben te bewijzen / dat / soo daer geen getuygen of andere bewijsdommen sijn / oock met rede geschieden kan. Kopp. p. 2. decif. q. 2. n. 10. Plot. de in lit. jur. s. 4. n. 80. dicens; contra quemlibet operarium; qui mihi operas suas locavit; & dolo malo non praestitit; posse me jurare in litem; & juramento conductoris; damna expensas & interesse probari.

[En daer en boven gehangen.] Hier is te sien den grooten pber van de Overigheyt; in 't straffen van dusdanige ongeregeltheyt in 't wegh-lopen

pen van de schipluyden / hare Meesters en Schepen verlatende / dewelcke hy soo seer betoonen / dat hy deselve niet alleene aen goet / maer oock aen lijfen goedt te samen hebben willen straffen / op dat dusdanigen ontydigh wegh-lopen / den Schipper en anderen die daer aen gelegen mochte wesen / niet en mochte schadelicken zijn / arg. l. i. C. de serv. fugit. en dusdanige boosheyt immers niet ongestraft mochte blijven / deselve dooz de vinger siende. l. 38. verf. constituimus ff. de rei vind.

A R T I K E L III.

Schipman aen twee Schippers verhuurt, moet de eerste volgen.

Ende of yemant van de boorsz. Schip-lieden hem aen twee Meesters quam te verhuuren / sal den eersten moeten volgen: ende booz zijn misdaet / dat hy hem aen twee Meesters verhuurt heeft / sal staen ter discretie van den selven eersten Meester / of hy hem het geben wil of te niet / van synen loon. Ende de Schipper die willens ende wetens hem verhoordert een verhuurden Schipman te huuren / sal verbeuren dobbelde huure / blyvende nochtans d'eerste huure van waerden / in dien het den eersten Meester belieft / ende hebben syn recht als booren geseyt is.

Wif buych
Zeerecht.
art. 1.

Aenmerckinge.

[Sal den eersten moeten volgen.] Dewyl hy aen den eersten volgens het contract verbonden is om te dienen / welck contract alsoo het dooz een later / of naderhandt met een ander ingegaen / niet en kan verbroken worden / soo is hy als noch aen den eersten gehouden / den welcken hy booz den laesten sal moeten volgen / als ouder recht hebbende / soo dat alhier komt te gelden den seer bekenden regel / qui prior est tempore potior est jure l. 8. Io. II. ff. qui pot. in pign. c. qui prior. de Rég. jur. in 6.

[Voor sijne misdaet.] Dit woort een misdaet genoemt / om dat dusdanigh een bootsgefelle / sich aen twee Schippers verhuurende / om des misdaets wille / dat hy verhuurt te zijn verswegen of geloochent heeft tanquam fallarius ob crimen falli kan gestraft worden: na't exempel dat van die gene / die een dinck aen twee verscheyden verkoecht heeft / in l. 21. ff. de fall. gesecht woort.

[Tot discretie van den selven.] Dewelcke siende dat de bootsgefelle met zijn getrouwen en heerliche betrachtinge / en waerneminghe synes ampts / berouwen en leet wesen van syn misdaet komt te betonen / en alsoo deselve te emenderen / en te verbeteren / vermoedelijk soo discretet sal wesen / dat hy den bloedigen en swetenden arbeydt desselven

ven / sonder eenige beloninghe soude begeeren / dewyl een pegelijck geprefumeert woꝝdt goet te zyn (onder 't welck rechtheerdigh en billick oock kan begrepen woꝝden) ten waer datmen hem anders upt sijnen handel kost betuyfen / cap. dudum Extr. de prob. Spec. de teste §. 1. n. 41. om dat hy dan sodanigh geprefumeert woꝝdt / soo en heeft men niet gehoort / dat hy sijn uiterste recht in desen soude verholgen / dewyl het Summum jus, na 't gemeene seggen / is summa injuria, en niet allen tijdt cerlick / dat wettelick is. §. 9. Inst. de nupt.

Of hy hem yet geven wil of niet.] Motteert hier dat een knecht sich aen twee meesters verhuꝝrende / niet alleen verliest sijn loon / dat hy verdient heeft / maer oock het geene hy noch eerst verdienen sal / soo dat hy de huꝝr-tijdt / volgens desen artijckel / sonder eenigh loon te verdienen of te konnen eyschen / soude moeten uyt dienen / 't welke strijdt tegens de gemeene Rechten / volgens dewelcke nemandt huꝝten tijdt upt sijn huꝝr gaende / of sijn tijdt niet upt dienende / verliest zyn loon / 't welck hy alreeds mochte verdienen hebben / sonder het geene dat hy noch soude verdienen / te verbeuren. l. 15. §. 6. ff. locat.

Die willens en wetens.] En alsoo dolo malo, het welke niet en kan ongestraft blijben: maer soo 't onwetende gheschiet was / soo soude de Schipper geexcuseert zyn / om dat het is een ignorantia facti, & quidem alieni, een onwetentheydt van eens anders doen en handel / dewelcke excuseert. l. 2. ff. de jur. & fact. ign. l. 21. ff. de prob. c. 13. de Reg. jur. in 6.

Sal verbeuren dubbelde huꝝr.] Zy ouden tijden was het gebruꝝcklijck / dat men een misdadigher / soo deel doentlijck straste / op soodanighen manier / of aen soodanigen deel des lichaems / op dewelcke / of met het welke hy gesondicht hadde / en dit selve wierde justificationis, het recht van rechtbaerdige vergeldinghe / genoemt: alsoo wierde een Godts-lasteraer / om dat hy met de tonge gesondicht hadde / de tonghe uytgesneden / of met een gloepende priem / dat noch hunden ten daghe op eenighe plaetsen de manier is / dooꝝgeboort; Een Falsarius wierde de handt / en een Slaef die wegh gelopen was / het been afghesneden. l. 3. C. de serv. fugit. en hier met accorderen oock de Godtliche Wetten certijdt den Israëliten gegeven / de welke / oogh om ooghe / tandt om tandt / handt om handt / boet om boet / hant om hant / wonden om wonden / huꝝlen om huꝝlen komen te eyschen / gelijk daer van te sien is. Exod. c. 21. vers. 24. en alsoo siemen hier dat een Schipper dewelcke een ander zyn knecht heeft willen onderhuꝝren / en alsoo van sijn huꝝr versteeken / met een dubbelde huꝝr / dat is met tweemaal soo deel / als de knecht tot loon beloost was / te betalen / gestraft wort: welck dubbelte schijnt upt den Rechten ghenomen te zyn / alwaer geseghe wort / dat soo nemand eens anders knecht konnt te hederben / dooꝝ persuaasien en wijsmakingen / dat deselve den Heer sijne schade die hy daer hy komt te lijden / dubbelt schuldigh is te boeten. l. 2. pr. ff. de serv.

corrupt. Doch alsoo hier niet geseght woꝛdt tot wiensꝝ profijt dese boozte soude komen / soo soud' ick achten (ten waer hier beneden in den 8. art. tit. van Schips-keuren en breuck, deselve booz een derdendeel booz 't Landt/ de twee andere derde-deelen tot profijt van den Officier / en denuntiateur / niet verodineert en waren) dat het soude komen tot profijt van den Schipper/ die den Bootsgefelle eerst gehuyt hadde; den welcken daer aen gelegen was / dat hem sijn knecht niet onderhuyt en wierde / nae 't exempel van 't geene van dieberse geseght woꝛdt / alwaer den epgenaer / wiens goet dat gestolen was / niet alleen toegestaen woꝛdt om sijn goet / maer oock om de straffe van dubbelst of vier dubbelst te verbolghen. §. fin. Inst. de oblig. quæ ex delict. arg. art. verb. ten profijt van den Schipper. h. t. Doch op dat booz de lichtbaerdigheyt van soodanige maetsꝝ de Schippersꝝ niet mochten bedrogen woꝛden / ende de Schippersꝝ des te meer haer mochten wachren / van een ander sijnen knecht te onderhuyren / en oock op dat haer de Schippersꝝ niet ontwethendyt niet mochten behelpen / soo is tot boozkominge van 't selve / hy de Heeren van Amsterdam geodonneert / dat geen Schipper eenigh Bootsgefelle / 't zy Officier of Matroos sal mogen huyren / ten zy dat deselve Bootsgefelle eerst betoone acte van ontslaginge / ofte afscheyt hy den Schipper daer mede hy laest gebaren heeft / ondertekent / en dat op vene van 30. guldens selckens hy den Schipper te verbeuren / ten ware dat deselve Bootsgefelle / 't zy Officier of Matroos / noyt gebaren hadde / of suffisante reden gaf / waer dooz hy geen acte van ontslaginge of afscheydt van sijn laeste Schipper konde hebben / in welcken geballe den Schipper by staet hem te huyren ten oberstaen van den Water-substituyt / gelyck daer van te sien is / Willekeur van Amsterdam van den Jare 1641. getekent met lit. R. art. 17. 18. en hier mede accordeeren de Scheeps-rechten van de oude Hanzee-steden / volgens de welke een Schipper die een Bootsgefelle gehuyt heeft / sonder sijn afscheydt of passpoort den selven af te vorderen / inde boete van twee daelders geslagen wort / en hy soo verre willens en wetens een ander sijn knecht onderhuyt hadde / soo verbeurt hy 10. daelders en de Bootsgefelle moet den Schipper dien hy verlaet / de halve huyt die hy bedongen heeft / betalen. Vide Schips-Recht van d'oude Hanzee-sted. art. 18. 48.

A R T I K E L IV.

Schip-lieden mogen niet uyt het Schip gaen, sonder consent van den Schipper.

DTe boozs. Schip-lieden en sullen uit den scheye niet mogen Placcaet gaen sonder expres consent van den Meester ofte Schipper; ende van Keyser hadde de meester consent gegeven aen 't landt te gaen / ende sekeren Carel, art.

Wisbuy-
sche Zee-
recht. art.
17.
Schip-
recht van
d'oude
Hanzee-
steden,
art. 22. 23.

tijdt aldaer te blijven / sullen nochtanx altdjt ten ontbieden des-
selfx Meestersx / gehouden zijn van stonden aen / ende sonder ver-
reckt t'scheye te keeren; Ende intien daer jemandt achter bleve /
't 3ⁿ met opsetten wille / doox negligentie / dronckenschap of ander-
sinsx / sal daer doox verbeuten boox d'eerste reyse de helfte van zijn-
der huyre / ende boox de tweede reyse zijn geheele huyre / ende boox
de derde reyse het dubbelt van dien / met correctie arbitrale / ende
of daer doox eenige schade gebeurde / sal de selve gehouden zijn dob-
bel op te rechten / ten wat reysen dat het 3ⁿ.

Aenmerckinge.

Sullen uyt den Schepe niet mogen gaen.] En veele min aen landt
vernachten / en dat op pene van ses guldenx / ten profijte van den
Schipper en sijne Redersx: volghenx Willekeur van Amsterdam, van
den jare 1641. getekent met lit. R. art. 21. 28. en volghenx de Wisbuy-
sche Zee-rechten / by de pene van twee groote tompoxen / Wisb. art. 4.
En dit heeft sijne reden / op dat de goederen des te beter verskert en
verwaert mochten wesen / want alsoo de Schipper niet alleenighen
gehouden is om de goederen ober te baren / maer oock om deselve
te bewaren l. 5. pr. ff. naut. caup. soo zijn de Bootsgezellen hem in des-
sen schuldigh te assisteren / te meer om dat hy oock de schade by
haer versuyen toekomende / schuldigh is te beteren l. 7. ff. naut. caup.
Doch soo wanneer het schip tot eenigen stede met vier rouwen ge-
meert lagh / soo mogen de schip-luyden wel eens uyt het schip gaen /
mits dat sy haestigh weder te scheye komen / en dat volghenx 't Wis-
buyische Zee-recht / art. 17.

Ende altdjt ten ontbieden.] Want daer kan yersx boox komen dat
de Schipper den dienst van sijn Bootsgezellen van noden heeft / op
het welck hy te hopen niet eens was verdacht geweest / op het wels-
ke soo hy gedacht hadde / hy haer geen verlos soude gegeven heb-
ben; in welcken gevalle sy schuldigh zijn dadelijck op 't ontbieden
van haren Schipper wederom ten scheye te keeren / dewijl sy meer-
der om des Schippers wille / en tot desselfx dienst aengenomen
zijn / als om haer eygen wil en plasnieren waer te nemen / soo dat
sy diesvals schuldigh zijn / haer eygen saccken te versuymen / en
des Schippers waer te nemen / nam qui est alterius, suus esse non
potest. siet hier van t placcaet van Keyser Carel art. 9. Wisbuyische
Zee-recht. art. 17.

Met opsetten wille.] Het welck een misdaet met opset genoemd
wort / delinquitur enim aut proposito, aut impetu, aut casu l. 11. §. 2.
ff. de poen. noteert hier: dat om van jemandx doen te recht te ma-
ghen oorbeelen in 't hysonder op desselfx opset en wille moet gelet
woerden; propositum enim & voluntas alicujus inspicienda est, ad hoc
ut de facto suo iudicetur. c. cum 54. Extr. de sent. Excomm.

Van stonden aen en sonder vertreck.] Want te segghen / ick sal ter-
stont

stont komen / ick sal 't abondt of mozgen komen / ick sal 't ober een
 uuz of twee / of mozgen wel doen / daer hy kost de Schipper groo-
 te schade lijden. pellit enim dictum illud hodie faciam, cras faciam ali-
 quem de lucro. Barbat. conf. 41. col. 13. vol. 1. adde l. poen. C. de annal.
 except. Nov. 8. c. 8.

Negligentie.] Wanneer nemandt sijnmachtigh valt in die dingen
 in de welke hy amptx halven hehoozde blijgh en neerstigh te zijn/
 der selver versuymentise wozt dolo proxima gerekent / en eben of het
 met een maectwillige opset geschiet was gestraft / c. dictum 8. dict. 8r.
 Burfat. conf. 328. n. 38. vol. 4. en daerom wozt hier oock het geene dooz
 negligentie geschiet / eben of het met opset geschiet was / in de strasse
 gerekent.

Dronckenschap.] Een misdact dooz dronckenschap begaen / wozt
 dclictum impetu, in den rechten genoemt l. 11. §. 2. ff. de poen. ende
 om dat het geene dooz dronckenschap geschiet / niet met opset en ge-
 schiet l. 3. §. 1. ff. de injur. c. inebriaverunt 15. q. 1. cum in eo abfit dolus
 & voluntas peccandi d. c. 15. soo wierde een delict dooz dronckenschap
 begaen / niet op het swaerste gestraft Gail 2. obs. 110. n. 23. & seqq.
 Alhier wozt het geene dooz dronckenschap geschiet / eben of met op-
 set geschiet was / gestraft / vermoedelick om dat de Bootsgezellen
 sich haerex amptx en schuldighen plichtx erhinderende / haer soo
 veel mogelijk dooz dronckenschap mochten wachten.

Sal deselve gehouden zijn dobbel op te richten.] Hier verschilt 't Plac-
 caet van Keyser Carel art. 9. als mede de Wisbursche Zee-rechten
 art. 17. volgens dewelcke de Schipluyden tot een enckele vergoedinge
 van schade hy hare schult in dese gelegentheydt toegekomen / gecon-
 demneert worden. Het Placcaet van Keyser Carel straft oock een so-
 danigh nalatigh Schipman / sonder onderschept / of 't booz d'eerste/
 tweede of derde reyse geschiet waer / in de verbeurte van sijn geheele
 loon / tot behoef des Schippers / en hy soo verre daer hy eenighe
 schade geschiet was / tot oprichtinge van de schade / en daer-en-ho-
 ven in de boete van noch eens soo veel / als de huyz of loon soude he-
 dzagen.

A R T I K E L V.

Schipper op Reys zijnde, ende vorder Reyse vil aenne-
 men, mach sijn volck behouden, mits de huyre
 verbeterende.

Indien de Schipper of meester / die een secker reyse aengenomen Placcaet
 heeft / onderwegen zijnde / goet dochte booz sijnz schipz of rederz van Keyser
 profijt / of om vrecht te binden / een ofte meer andere oft verder reyse Carel art.
 aen te nemen booz sijnen wederkomst / deselve Schipper sal sijne
 schip-lieden moghen in sijnen dienst behouden / midtz hunlieden ver-
 betersche Zee-

zecht. art.
32.
Willekeur
van Am-
sterdam,
van den ja-
re 1641.
lit. R. art.
30. 31.

beterende haren bespzoocken gelde-loon ende hupren / na raete bande
missen die sy bozder reysen sullen: behoudelick de geene die booz ee-
nen seckeren sapsoen ofte tijdt noch geduerende / aengenomen zijn/
ende oock den geenen die om vzych mede baren / dewelcke in ge-
balle / kan boozder reyse om vzych te soecken / 't schip sullen moe-
ten volgen.

Aenmerckinge.

Sal sijne schip-lieden in sijnen dienste.] Ende dat volgens desen ar-
tjckel/meerder ex æquitate en billichhejdt tot profijt van den Schip-
vaert ende koophandel / als wel de jure ex contractu, dewijl hy vol-
gens het accoozt en over-een-kominghe (dewelcke het contract ha-
re wet ende mate stelt. l. 1. §. 6. ff. depof. c. contractus de Reg. jur. in 6.
volgens dewelcke en niet verder de contrahenten gehouden zijn / op
dat niemandt onepndelick mochte verbonden wesen l. 13. §. fin. de dam.
inf.) niet gehouden en verbonden is / om dat in de boozs. over-een-
kominge / die hare vzycht up het begin desselven is nemende l. 1. §.
30. ff. deposit. niet een woozt van een verder reyse gespzoocken was.
arg. l. 99. pr. de Verb. oblig.

Mits hun luyden verbeterende.] Het is billick en 't bestaet in groote
reden / dat wanneer den arbeyt komt te vermeerren / dat als dan 't loon
oock behoozt toe te nemen / en dat een persoon / die twee personen
werck doet / dat die oock dubbelt loon ontfange; gelijk men daer
van dat pemandt twee verscheyden wercken te gelijcke doen kan/
een exempel heeft in l. 49. ff. de oper. libert. een ander per l. fin. C. de
Princip. agent. in reb. by Roman. consil. 25. Dit bestaet (gelijck ick ge-
seght hebbe) in groote reden / want een arbeydt en moet niet sonder
loon / Nov. 82. c. 9. noch oock sijn welbadighejdt pemandt schadelijc-
ken zijn c. non donat. de Elect. in 6. Zoo dat wanneer de arbeydt toene-
mende / het loon niet vermeerbert wierde / den dienst in sijn vorigen
staet moest gestelt worden / en volgens dien en vermochte de Schipper
gren andere ofte verder reyse aennemen/als daer van te boozen gespzo-
cken was: siet Boër. decif. 213. n. 9. 10. 11. ende meer andere / dewelcke
riteert en volghet Kopp. p. 1. decif. quaest. 17. per tot.

Na raete van de mijlen.] Tot Amsterdam moet het Woost-holck
daer booz soo veel hetaelt worden / als de Commissarifen van de Zeer-
vaert / na gelegentheit van saken / bevonden sullen hebben te beho-
ren. Willek. van Amst. vanden jare 1641. lit. R. art. 31.

't Schip sullen moeten volgen.] Sonder daer booz ertzoordinaris be-
loninge te ontfangen. Wis buysche Zeer. art. 32. Want pemandt sijn
hy een Schipper booz een jaer of een half om te baren verhuprende /
is schuldigh den Schipper te volgen / waer het hem belieft / om dat
dessels handel en manier van doen sulckis mede huynght / in opera-
rum enim solutione consuetudo loci juxta ac qualitas personarum attendi
debet l. 5. C. de agric. & cens. lib. 11. Caroc. tract. de fam. p. 1. q. 13. n. 15.
21. &

21. & 23. alwaer gefeght wordt / dat een knecht / sich by een schoen-
maker verhuypende vooz de tijdt van een jaer / nacht en dagh schul-
digh is te arbeiden / soomen sulckx by den selven te doen gewoontlic-
ken was / waer op een Richter in 't bysonder heeft te letten / mede
acht nemende op des Meesters nootwendighejdt.

ARTIKEL VI.

Onbedreven Stuurman, ende sijn loon.

Wel-verstaende nachtrans/indien de Stuurman niet bedreven en is ter plaetsen daer de Meester of Schipper / voozder ofte ander-
derfing sal willen baren / waer of hy ghehouden wordt de Placc. van
Keyfer Ca-
rel, art. 13.
waerhejdt te verklaren / op de pene van geesselinghe / ingevalle men
namaels bebonde ter contrarie/dat deselbe Stuurman t'schepe ten ver-
soeke van den Schipper sal moeten blijven / mits houdende sijn oude
Stuurmans loon/en 't selbe gemeerdert zijnde na rate als boren: En-
de indien hem de Schipper wil ooslof geben / ende hy daer mede te
vreden is / soo sal de Schipper hem gehouden sijn te laten volgen de
helfte van sijn der huyre / soo verre de niemte reyse aengevoert wordt
in 't ginswaert baren / ende soo verre het selbe gebeurde in 't keeren /
sal hem sijn volle huyre verscheenen sijn / maer indien hy daer niet
mede te vreden en is / ende hegeert t'schepe te blijven/sal hebben hoogh-
Bootsmans loon / na rate als boren.

Aenmerckinge.

Sal moeten blijven.] Volgens de gemeene Rechten en is hy in sodanig-
ge gelegentheid niet schuldigh om te blijven; want het contract van
huyre een reciproq contract zijnde / soo zijne beyde wederzijts verbon-
den / om het overkomene te voltrecken / ende na te komen / dewijl
een dusdanigh contract een stilswijgende conditie in sich is verbatten-
de / dat d'ene den anderen eerst verbonden is / soo wanneer de ande-
re het overkomene komt t'achterbalaen / volgens den regel in l. 13. §.
8. ff. de act. empt. per text. in l. 14. in fin. ff. pro soc. so dat de Stuurman
in desen geballe geooosloft is / van 't vorige contract te resiliëren / heb-
bende vooz hem de exceptie non implementi tegen den Schipper / hy
soo verre hy mocht aengesproochen worden om te blijven / ende een
ander reyse als daer te boren van gesproochen was / aen te nemen. vi-
de Zanger. de Except. p. 3. c. 22.

Maer indien hy daer mede niet te vreden.] Hier noteert/dat de Stuur-
man / indien hy hegeert hy den schepe te blijven / de Schipper ge-
houden is om den selven te houden/ doch niet als Stuurman / op dat
hy ter plaetsen niet bedreven zijnde / de Schipper dooz hem geen scha-
de mochte lijden / maer als hooge Bootsman; want alsoo de Schip-
per

per en de **Stuerman** volgens contract onderlingh verbonden zijn / soo en kan de **Schipper** aen sijn zijde / noch oock de **Stuerman** aen de zijne / uyt den contract niet uyt scheiden / ten ware sy beyde daer inne bewillighden / dewijl dit een contract door consent ingegaen zijnde / wederom een consent / om 't selve te verbzecken / van noden heeft / §. fin. Inst. de quib. mod. toll. obl.

Sal hebben Hoogh-bootsmans loon.] **Wenreffens** sijn volle loon / het welck hem als **Stuerman** op een ander plaets te baren/beloofst was / de tijdt dewelcke men meer van doen hadde om op dese / als op de andere te baren gerekent zijnde : want al schoon de **Stuerman** volgens het contract op de eerste plaetse niet gebaren heeft / en alsoo aen sijne kant het hedongene niet na gekomen / soo is doch evenwel de **Schipper** per den **Stuerman** het volle loon schuldigh te betalen / om dat het by den selven niet gestaen en heeft / om het selve daer hy op aengenomen was / te achtervolgen / ende wordt dieswegen eben soo veel / of hy het selve volkomenlijck achtervolght hadde / gerekent. arg. l. 38. ff. locat. l. 61. §. 1. eod.

ARTIKEL VII.

Extraordinaris loon van lossen ende laden, eermen
ter rechter plaetse van ontladinge ge-
komen is.

Placcaet
van Keyser
Carel, art.
15.
Willekeur
van Amster-
dam, van
den jare
1641. lit. R.
art. 29.
Schips-
Rechten
vande Han-
zee-steden,
art. 24.

Ende of 't gebeurde dat eenigh **Schipper** booz ofte alcer hy 't sijn-
der gerechter ontladinge gekomen ware / quam tot eenige andere
untweeghsche plaetsen aen te leggen / ende aldaer tot synen / sijnder
Reders of **Schips**-geriebe ofte andersing / eenige goeden wilde of moe-
ste ontladen / ofte oock wederom herladen / 't zyn geheel ofte ten deele /
de boozs. **Schiplieden** sullen hem daer toe gehouden zijn te assiste-
ren / ende geboozsaem te wesen / op die pene hier vooren verhaelt /
dies sullen sy daer af boven haren besproken loon extraordinaerlijck be-
taelt worden / na gelegentheit van der saecken / ende arbitrage van
luyden van eeren / hun dies verstaende.

Aenmerckinge.

Op poene hier voren verhaelt.] In den 2. Art. van desen Tit. tot **Am-
sterdam** verbeurt een sulcke onwillige een maent gagie / ofte een vierde-
part van sijn huyre / tot profijt van den **Schipper** en sijne **Reders**.
Willek. van Amst. van den jare 1641. lit. R. art. 29.

Extraordinairlijck betaelt worden.] Volgens 't geene art. 5. h. t. verb.
mits haer lieden betalende geseght is. Het Placcaet van Keyser **Carel**
Art. 15. seght haer toe booz desen extraordinaerlijffen arbeydt een paer
schoe-

ſchoenen van acht ſtupbers / die dieſe tijdtſ beter koop moeten geweest zijn / als tegenwoordigh / dewijl men vooz ſulck een pyſſ / qua-lick een paer kleyne kinder ſchoenen ſoude konnen kopen / ſoo dat deſe onſe Artijkel dit ſeer wiſſlyk gecorrigceert heeft / ſtellende deſen loon tot het goetbinden van luyden van eere en daer van kenniſſe en wetenſchap hebbende / om de Schipluyden ſoo veel toe te leggen / als haer ſal mogen goetd duncken.

Ende arbitrage van luyden van eere.] **Ma** 't exempel van 't genee in l. 13. §. 1. ff. de ann. legat. geſeght woꝝdt; alwaer als een vrouwe van haer man erfgenaem geſtelt / mitſ dat ſi jaerlyc ſijn by-gemaecte ſlaven / een ſeker geldt tot onderhoudinge / ſoude geven / hi ſoo ver-ze ſi hi ſijn vrouwe quamen te blyben / gebraecht wierde / of de vooz-ſchreven by-gemaecte ſchuldigh waren / de vrouwe dickwyls rep-ſende / te volgen / nademael de man weynigh repſde / woꝝdt geant-woozdt / dat men deſe brage niet abſolutelick en koſt beantwoozden / dewyle datter beele dinghen konnen voozkomen / die goet te achten zijn / en woꝝdt derhalven geſeght / dat over duſdanige veranderinge / van een goetd man behooꝝde geooꝝdeelt te woꝝden / Capyc. deciſ. 27. n. 10. Rebuff. de privil. univ. privil. 12. n. 12. Menoch. arbit. caſ. 223. **Tot** Amſterdam woꝝdt dit de discretie van de commiſſarifen van de Zee-vaert toebetrouwt / dewelcke hebben te oꝝdonneren hoe veel de Schip- per ſijne Schip-luyden daer vooz ſal moeten betalen. dict. Willekeur van Amſt. art. 29.

Luyden van eere.] **Staende** ter goeder naem en faem / op dat ſi haer conſcientie quijtende / het genee dat recht ende billick iſ / mo- gen oozbelen / want daer en iſ niet dat een eerlick man meer te doen ſtaet / als 't genee wat recht ende billick te onderhouden ende te bez-rachten. Angel. Aret. in §. bonæ fidei Inſt. de act. **Wanneer** hier ge-ſeght woꝝdt van luyden van eere / ſoo moeten dat verſtaen / van den Richter daer toe genomen / en niet van die geen die van parthyen daer toe gekoren zijn; want ſoo de parthyen deſelbe tot arbitreurs ge- nomen hebben / ſoo iſ daer weynigh aen gelegen / of deſelbe zijn luy- den van eere ofſie eerloſe / l. 7. pr. ff. de recept. arbit. want ſoſe dooz een onrechtbaerdigh oozdeel van duſdanighe ſchade mochten lijden / ſoo hebben ſi haer dat ſelbe datſe duſdanige daer toe verhoozen hebben / te wijten.

Hun dies verſtaende.] **Deſe** arbitreurs / moeten niet allernigen zijn eerliche luyden / hebbende een goede conſcientie / maer oock verſtan- dige luyden; welcke twee dingen gelijk als in een Richter / ſoo woꝝ- den de ſelbe mede in een arbitreure bereyſt. Menoch. de arbit. judic. quaest. caſ. 339. verſtandigh moetenſe zijn / eerſt om haer ſelfs wille / om dat ſi dooz haer onberſtandt qualick oordelende / ende daer dooz d'een of d'andere van de parthyen beſchadigende / om hare on- berſtandts wille arbitrio judicis niet geſtraft en woꝝden. Menoch. d. loc. n. 2. **Om** deſe Richters wille / op dat hi dooz duſdanighe daer van kenniſſe hebbende luyden / onderricht zynde / een rechtbaerdigh

En gelijk
de Schips-
Rechten
van d'oude
Hanzee-
ſteden, art.
24. leggen,
tot kenniſſe
en leggen
van goede
ende on-
partijdige
Schipvaren-
de mannen,
ofte van
den Ouder-
mannen.

bonnig ten meesten oirbaer van parthijen moge uytsprecken / ende op dat hy op sich selfs staende / dooꝛ ontwerentheidt / niet en come qualijck te oꝛdeelen / tot nadeel van d'een of andere parthije / het welck hy diefgebals soude schuldigh zijn om te heteren. 1. ult. ff. de extraord. cogn. § 2. Inst. de oblig. qua ex qual. delict. daer hy anders den raedt ende arbitrage van dusdanige luyden / uyt kracht ende dispositie van desen artijckel volghende / soo hy qualijck geoordeelt hadde / niet toe en soude gehouden zijn / Bart. & Bald. in l. 26. ff. de re judic. en dan te meer / wanneer deselve op verfoeck van parthijen dooꝛ den Rychter tot arbitreurs genomen en verkoren waren / d. l. 26. ibi Dd. fiet art. 5. verb. ten seggen en arbit. tit. van Schipp. en Koopl.

A R T I K E L VIII.

Verschenen Huyr als het Schip is ontladen.

Placcaet
van Keyser
Carel art.
16. 17.

Ende oft gheviel dat den boozsz. Schipper de boozsz. uytweeghsche plaetsen 't geheele Schip van sijnder kroopmanschap ontlade / sonder deselve kroopmanschap wederomme te laden / sulcks dat het verballast soude moeten worden / soo sal de huyre van de Schipluyden verschenen zijn / als of de lossinge gebeurt ware ter plaetsen van den gerechter / ende gedestineerde ontladinge / ende de Schipper gehouden deselve te betalen / wel-verstaende nochtans / dat weder der boozsz. ontladinghe gheschiet is / ter uytweeghscher plaetsen boozsz. of ter plaetsen van de gedestineerde ontladinghe / die boozsz. Schipluyden den Schipper (indien 't hem beliest) gehouden sullen zijn te volgen / ende 't Schip tot sijnder gedestineerde / oft epgender plaetsen / daer sy 't selve hebben helpen uytvoeren / te hzenghen / ende dat sonder anderen of nieuwen loon / indien 't boozsz. Schip ontladen is ter boozsz. gedestineerde plaetse van ontladinge / ofte oock ter boozsz. uytweeghsche plaetsen / soo bezre 't boozsz. schip dooꝛ benauthent van sortynne daer gekomen is: maer soo verre de Schipper met sijn eygen hzpen wille daer is gearibreert / soo sullen de boozsz. schiplieden hebben halve huyre / van 't geene datmen gemeenlijck geeft / van de boozsz. uytweeghsche plaetse van ontladinge totter boozsz. eerster gedestineerde ofte epgender plaetse / ende zijnde de huyre van de Schiplieden verscheenen / uyt saccken boozsz. indien nemandt is onder hunluyden die geen lusse of matre in 't Schip en heeft; sal de Schipper de huyre soo langhe moghen inhouden / tot dat hy 't schip sal gheholpen hebben / te hzenghen tot sijnder gedestineerde ende epgener plaetse / ofte dat hy verskeringhe sal gegeven hebben sijne reyse te volhzenghen.

Aenmerckinge.

Sulcks dattet verballast.] Waer toe te helpen de Schiplieden oock gehouden zijn / siet art. 1. h. t.

Soo sal de huyr van de Schipluyden verschenen zijn.] Want soo het by haer niet toe en quam / om het bedongene te volbrengen / maer of by den Schipper / of by eenigh ander ongeluck / soo moet den selven evenwel / het volle loon betaelt worden / eben of hy het contract in al ten deelen hadde na gekomen. per jura superius allegata. Volgens Willekeur van Amsterdam / is in sulcken gelegentheit de Schipper oock gehouden sijne Schiplieden / haer besproocken loon ten vollen af te betalen / en dat by de pene van 15. guldens / ten profijte van het scheepx-volck / soo hy in gebreke van sulckx te doen bevonden wierde / ten ware daer eenigh verskil soude moghen zijn / novende het verlengen van de respectibe reysen / welck verskil van 't verlengen van de reysen alleen sal blijven open staen / om daer ter stede afgedaen te worden / sonder dat d'een den anderen daer over kuyten 's Lants sal mogen booz 't Rechtrecken / ofte eenige moeplichyent aendoen / hy de verbeurte van de geheele huyre / ofte 't resterende maendt-geldt / ten profijte van den Schipper en sijne Reederx booz d'een helfte / ende tot profijte van de Water-substituyt booz d'andere helfte. Willek. van Amst. van den jare 1641. lit. R. art. 32. Ende soo wanneer de huyre verscheenen is / om dat de reyse / ende den dienst daerse op aengenomen waren / volzoeken was / als wanneer het Schip ter gerechter haben / daer sy het hadden helpen uytvoeren / wederom gebracht / het selve wederom ontladen / op een nieuw wederom verballast / de zeilen van de rapen gedaen / ende het Schip wederom hadden helpen op-leggen / soo de Schipper sulckx ghewilt hadde / alsdan is de Schipper / volghens de boozs. Willekeur ghehouden / haer-luyden elckx daer van te verlernen een behoorlijcke acte van afscheydt / ende hen-luyden haer verdiende loon in alleg te betalen / ende dat binnen den tijdt van vier-en-twintigh dagen / na ont-ladinge / ofte af danckinghe / of na de oplegginghe van 't Schip / en soo sulckx niet en geschiet / soo moet de Schipper booz peder dagh betalen / een Officier drie gulden / en een Bootsgefelle twee en een halve / soo langhe / tot dat sy haer geldt / ende daer beneffens een behoorlijcke acte van afscheydt sullen ontfangen hebben. Siet de voorzf. Willek. van Amsterd. art. 35. 36.

Gehouden sullen zijn te volgen.] Dit verschilt van de Romeynsche Rechten / volgens dewelcke niemant / die sich tot eens anders dienst heeft laten aennememen / den dienst volbracht hebbende / sijne huyre magh eyschen / l. 30. §. pen. ff. locat. Welsemb. in parat. tit. locat. n. 14. sonder verder gehouden te zijn / Siet hier te voren art. 5. verb. sal sijne Schiplieden in sijnen dienst. h. t.

Sonder ander, ofte nieu loon.] Het welck te verstaen is / soo wan-

neer doo; het baren nae een andere uytweeghsche plaetse / den arbeidt der Schipluyden niet verswaert / noch den tijdt van dienen niet berlenght en mochte worden; wanneer de uytweeghsche plaetse berder ter zijden uyt-geleghen was / als; wel de ghebestineerde / want alsdan soude geliden den reghel: quod aucto labore etiam merces debeat augeri, volghens; het gheene hier boren art. 5. ghefeght is geweest.

Hebben halve huyl.] Boren de huyl / die te boren om op de ghebestineerde plaetse te baren / bedonghen was / propter augmentum laboris.

Wisbuy-
sche Zee-
recht. art.
31.

Geen kiste of matre.] Waer op hy sijn verhael mochte hebben / als hem stille swijgende voo; de volbzenginge van sijn schuldigen dienst / verbonden na 't exempel van het geene dat in een gehuyt huyl ingezacht wort. l. 3. 4. junct. l. 2. ff. in quib. caus. tac. pign.

De huyl soo lange mogen inhouden.] Gelyck als van pemant eenigh goet gekocht hebbende / geseght wort / dat hy het geldt daer voo; bezooft / mach inhouden / hy soo ver hy vreesde / dat het goet doo; ebictie / dewelcke op handen was / mocht verwonnen of ingewonnen worden / hy soo ver hem geen andere verskeringe gedaen wierde / l. 24. C. de Evict. alsoo sietmen hier dat de Schippers; mede toegestaen wort / om den bespzoeken loon / dewelcke sy / om datse verschenen was / schuldigh waren te betalen / in te houden / uyt vrees dat de Bootsgesellen het Schip mochten verlaten / ende niet op de ghebestineerde of en gener plaetse bzingen.

Oft dat hy verskeringe sal gegeven hebben.] Of pemandt tot voo; ge stellende / want die wort eygentlyck verskeringe te geven ghefeght / dewelcke pemandt voo; 't geene dat hy hem schuldigh was / verskert maect doo; voo;ghstellinge. l. 1. ff. qui satisd. cog. l. 7. ff. de praet. stip. ofte yet tot onderpandt gevende / want die schuldigh is verskeringe te doen / die kan bestaen / of met voo;ghstellinge / ofte met yet tot onderpandt te gheben. l. 1. §. 9. ff. de coll. l. 21. §. 2. ff. de const. pec. Ofte oock wanneer de Schipper sich genoegh verskert houdt te zyn op het vloote wort ende belofte der Schipluyden; want in dusdanigen gebal / wort oock pemandt genoegh tot volbzuinge of verskeringe gegeven te hebben / gerekent. l. 4. §. 8. ff. de fideicom. libert. Siet art. 13. verb. of daer voor vernoeght sal hebben. tit. van Schipp. en Koopl.

ARTIKEL IX.

Schipper door vreesse van Zee-rovers, sijn Reys niet begoste, sal sijn volck met het vierendeel van de huyre afftaen.

Wer't saccke dat een Schipper aengenomen hebbende eenighe Schiplieden om sekere reyse te doen / dooz vreesse van Oorlogge / Zee-rovers / arreste van sijnen schepe ofte persooone / of eenighe andere onboosienighe inconvenientien / deselve reyse niet en wilde beginnen / ofte die begost zijnde / volbrængghen / sal in dien gevalle hem toegelaten worden / die boozs. Schiplieden af te dancken / mits elk van dien gebende 't vierendeel van haren geheelen besproken loon / ende boozs. alsulcke rate / als sy van den selven besproken loon meer moghen verdient hebben / behoudelick dattet de geheele huyre te samen niet en excedeert / ende indien sy meer hadden ontsangen dan hun competeert / sullen den Schipper dat wederkeren.

Placcaet
van Keyser
Carel, art.
18.

Aenmerckinge.

Door vreesse van Oorloge.] Vreesse en is anders niet als een verschickinge / en ontsettinge des gemoets / upt oorsack van eenigh tegenwoozdigh of toekoment gebaer / l. 1. ff. quod met. caus. ende moet so danigh zijn / datse selfs een seer volstandigh en onvertsaeght man soude konnen verschicken l. 6. ff. quod met. caus. ende om dat men niet wel weten en kan / welke dese vreesse mocht zijn / soo wozt dat selve de erkentenisse van den Richter aen-bevolen. Menoch. 2. arbit. q. 135. Aliat. præsump. 7. §. 3. Dit evenwel niet tegenstaende worden eenige oorsaken van een rechtmatige verschickinge in den Rechten opgeteykent / als de vreesse van doot / van slavernye / van handen en gebanckenissen / van grouwelicke slagen / ende mis handelingen / gelyk te sien is l. 3. in fin. l. 4. l. 22. l. f. ff. quod met. caus. en soo oock alhier vreesse van Oorloge / Zee-rovers / arresteren van Schepen / of personen / ende andere.

Arresteren.] Dit is een Fransch woort / ende beteykent niet anders als pemandt berletten ofte ophouden : pemandt wordt geseght gearresteert te zijn / wanneer hem dooz een publike Magistraet verbooden wozt / upt de plaets daer hy gebonden wozt / te mogen gaen / booz en alcer dat hy den genen vergenoeght heeft / die sich over hem hy de boozs. Magistraet beklæeght heeft : ofte oock wanneer pemandts goet dooz publike last en auctoriteit / tot pemandts verskeringhe vast gehouden wozt / soo dat het selve tegenwille desselven / eer dat hem genoegh gebaen was / daer van daen niet magt

magh gebzacht worden. Peck. de jur. fist. c. 1. n. 4. & seqq. Christin. ad consuet. Mechlin. tit. 3. in rubric. n. 1. 2. & seqq.

Onverfienighe inconuenienten.] Want soo deselve te boozen boozsien konden worden / dat namentlick om deselve het onmogelick waer de reyse te volbrengen / soo soude hem de onmogelickheydt derselven niet excuseren / arg. l. sancimus. verf. non potuit C. de fidejuss. maer soude diez gebals schuldigh zyn om de reyse te volboeren / ofte den bezpzoocken loon ten vollen te betalen.

Moghen afdancken.] Een of deselve onder conditie van eenen toekomenden dienst aengenomen waren; soo datze de conditie niet ex-terende / van elckanderen ontslagen souden zyn / gelijck het selve in een pegeliche obligatie / sub conditione inita, conditione non existent- te gebzuycklijcken is / per jura vulgata.

Mits elck van dien gevende het vierendeel van haer loon.] En niet haer geheele loon; want het loon wort gegeven booz't gebzuyck van den arheydt / welck gebzuyck als nemandt buyten sijn schult by on- geluck komt te missen en niet ten vollen te gebzuycken / soo waer het onbehoozlick den vollen loon te betalen; Ende soo wanneer haer niet met allen toegeleght wierdt / dat waer oock onbehoozlick / aen- gesien sy aengenomen zijnde / haer tot de reyse en schipz-dienst mo- sten gereedt houden / waer booz lichtlick een goede gelegentheydt bez- sumpit is geweest / om haer aen een ander te verhuypen / waer booz haer dan het vierbedeel van de huyz toegeleght wort / daer haer an- derz de jure stricto de geheele huyz moeste betaelt worden / om dat het by haer schult niet toegekomen was / dat sy het oberkomene contract niet volbracht en hadden / Per jura ante art. 2. tit. van Schipp. Koopl. verb. ofte oock dat de Koopman. allegata.

Ende voorts alsulcken rate.] Als haer na advenandt van haer loon booz die tijdt diese gedient hebben / soude toekomen / Grot. in sijn inleyd. 3. boeck 2. deel. gelijck als nemandt een huyz gehuert hebbende / het welcke quam af te bzanden / de huyz booz de tijdt / dat het gestaen heeft / ende dat hy dat selve gebzuyckt heeft / schuldigh is te betalen. l. 9. in fin. ff. locat.

Indien sy meer hadden ontfangen.] Het welcke de Schipper als sich hier in sunderende / gehouden is te bewijfen l. 1. 2. 3. 5. 19. 21. ff. de probat. dewelcke soo hy het selve niet klaer genoegh bewijfen koste / als wanneer daer geen brief van huyz gemaecht was / of dat daer geen getuygen by geweest waren / soo soude hy dat selve den schip- luyden op haren erdt konnen geven / of sy niet meer als haer toequam / ontfangen hadden / in welcken geballe sy schuldigh zyn te sweeren l. 38. ff. de jurejur. dat te verstraen is / soo wanneer de Richter dusda- nigen Eedt komt te appzoberen / en toe te staen; want andersintz soude hy de schip-luyden / daer toe onwilligh zijnde / konnen ge- wengert worden.

Sullen den Schipper dat wederkeeren.] Ende hy soude van dien / soo konnen de Schippers van haer schip-luyden dat selve wederom ep- schen /

schen / soo wanneer dat selve dooz misberstant mochte betaelt zijn /
 ut quidlibet indebitum errore salutem conditione indebiti l. r. §. r. ff. de
 condict. indeb. Ick segge dooz misberstant / want soo de Schipper
 sijn kneecht willens en werens nergs boden sijn loon laet toekomen / soo
 soude hy dat selve / dooz dien datter eben of 't bereert was geweest / ge-
 rekent woꝝdt / l. 53. ff. de reg. jur. niet wederom mogen boꝝderen, l. 1.
 §. r. ff. de condict. indeb.

ARTIKEL X.

Schipper is ghehouden sijn Schiplieden driemael
 daeghs t'eten te geven.

SAl oock den Schipper ghehouden zijn / de boozsz. Schiplieden daeghs driemael t'eten te geven / te weten des moꝝgens / des mid-
 daeghs / ende 's abontsz / ende sullen ten selben malen dꝝncken al-
 sulcken dꝝnckelicken dꝝnck / als de Schipper te dien eynde inge-
 lepdꝝ sal hebben / in redelicken en tamelicken wyse / ter discretie van
 den selben Schipper / sonder meer. Ende indien yemandt buyten de
 boozsz. driemalen soude willen eten of dꝝncken / sal hem liden met
 den broode / 't welck hy in den koꝝf binden sal / ende sal aen de krane
 eens al staende mogen dꝝncken / ende boozsz gaen t'vinder veerden /
 daer mede sy humliden te bꝝden sullen houden / sonder daer tegens
 te segghen / of murmureren / ten ware dat de boozsz. Schiplieden hy
 tempeeste / leck van scheyen / lossen of laden / booz dien / ofte an-
 dersing extraordinaerlijcken / den Schipper assisteerden / hy dage of
 hy nachte / in welcken geballe hy hun sal gheben kost ende dꝝnck /
 als dat behoort / nae gelegentheydt van der saecke ende wercke. En-
 de en sullen de boozsz. Schiplieden geen byer of licht mogen gebuy-
 ken / sonder consent van den Schipper / ende dit al op pene van de
 berbeurte van 't vierendeel van de buyze booz d'eerste reyse / ende van
 de helfte van de boozsz. buyze / ende arbitrale coꝝrectie booz de twee-
 de reyse.

Placcaet
 van Keyser
 Carel ait.
 19.
 Wifbuy-
 sche Zee-
 recht. art.
 29.
 Schipsrecht
 van d'oude
 Hanzested.
 ait. 52.

Aenmerckinge.

's Daeghs driemael.] Volgens de Wifbuyfche Zeerechten woꝝdt de
 Schiplieden van de kust van Brittanien komende / daeghs niet meer
 als eene maectijdt toegeleght / ende dat / om dat haer de Schipper
 geeft Wijn te dꝝncken: de Hooymannen laten haer twee maectijden
 toekomen / om datse anders niet als water dꝝncken. Wifbuyfche
 Zeerecht. art. 29.

Te eten te geven.] De Schipper is ghehouden sijnne Schipluyden/
 wiens dienst en arbeydt hy komt te gebuycken / met spijs en dꝝnck
 f te

te verzoegen / want niemandt en woꝝdt gepresumeert van de wint te konnen leuen. l. fin. C. de aliment. pupill. praest. nochre oock pemandt op sijn eygen kosten te willen dienen. l. pen. ff. de oper. lib. welcke juris praesumptio, alsoofe in een pegelick arbejder plaets heeft / soo heeftse insonderheytder placis in dusdanighe knechten / ofte Schipluyden / dewelcke he wt armoede om kost en kleren te hebben / anderen te dienen genoodtsaerlic zijn. Doch dit is alsoo te verstaen / soo anders erpres by het contract niet overkomen en bedonghen was / want anders niet bedonghen zijnde / soo is de geene schuldigh de kost te geben / selfs upt het recht der nauwre / dewelcke den dienst komt te gheuycken. Surd. tract. de alim t. i. q. 56. n. 12. l. 18. §. 2. ff. commod. Soo dat diesweghen de Schipper ghehouden is sich met noodduft of onderhoudinge van hem ende sijn volck / niet spijis en dranch te verzoegen / aen he hebbende ende settende op de lanckheyde van de reyse / ende hoe langhe sy wesen konnen / dat sy nergens aenkomen konnen om wat te krijgen. De Schippers van de Hantse-steden zijn niet schuldigh hare Bootsgefellen in 't heene reysen na Dranchrijck of Spangien de kost te geben / diese haer geben moeten wanneerse niet sout of andere bracht volkomentlick geladen zijnde / op de wederomme reyse zijn: daerse wederom niet toe gehouden zijn / wanneerse door dierte van 't sout / of by gebreck van bracht-goeden het schip niet volkomentlick geladen hebben / in welcken geballe de Bootsgefellen haer eyghen lijflicht moeten koopen en betalen; Ende op die Schepen die in Dranchrijck laden / moeten de Bootsgefellen altridt haer eyghen lijflicht selfs betalen. Schipsrecht van d'oude Hanzeefted. art. 52.

[Alfulcken drinckelicken dranck.] Een Schip in Wijnlandt komen: de / soo is de Schipper / volgens Wifbuyische Zeerechten / schuldigh sijne Schipluyden Wijn booz haren dranch te gheben. Wifbuyische Zeerecht art. 29. in fin. Volgens deselue rechten / is den Schipluyden geoorloft / het Schip tot Bordeaur of anders waer legghende / om met haer tweeën upt het Schip te gaen / en een gerichte met haer upt den Schepe te nemen / ende daer toe soo veel boorts / als sy tot eene maectijdt op-eten mogen / maer sy mogen geen dranch upt den Schepe dragen. Wifbuyische Zeer. art. 33.

[In redelijke en tamelijke wijze.] Na dat haer staet en geleghentheydt medebruyght / nae dewelcke men de geene die men onderhoudt schuldigh is moct onderhouden. l. 5. §. 19. l. 27. §. 3. ff. de inoff. testam.

[Sonder murmureren.] Die op eenigerley manier hier tegens murmureert / die verbeurt volgens 't Placcaet van Lt. Carel booz d'eerste reyse drie schellingen blaemg / en soo wanneer het meer gebeurt / soo woꝝdt deselue daer ober nae gelegentheydt van contraventien arbitraijck gerorrigiert. Placcaet van Keyser Carel, art. 19.

[By dage of by nachte.] Noteert hier / dat een gherrouw Dienstknecht / soo wanneer de noodtsakelicheydt het vereyscht / geen ondersehepdt van tijden / om sijnen dienst te verrichten / heeft te maken /

ken / maer alsdan soo wel by nachte als by dage / te arbeeyden ghehouden is / schoon de dagh eygentlick om te arbeeyden / ende de nachte om te rusten verordincert is / ende de diensten in 't gemeen by dage komen te gheschieden. l. 1. ff. de oper. libert. l. 2. ff. de ann. legat. Soo en is oock een dienstknecht van te arbeeyden / selven op Veylighe of Sondagen niet bezijdt / soo wanneer sulckig de hooge nootd bereyft / daer by andersints op deselve van sijn ordinaris werck mochte rusten. l. 2. l. 3. C. de fer. Luc. de penn. in l. unic. C. ne oper. à coll. exig. lib. 10. verf. sciendum est.

In welcken gevalle hy henluyden sal geven.] Gelyck de Schipper sijne Schipluyden booz een extraordinarissen en vermeerderden arbeeydt een extraordinaris en vermeerdert loon / hoven 't gene dat bedongen was / schuldigh is te betalen / volghens 't gene hier te voren artic. 5. h. t. is aengewesen ; soo is by oock deseibe schuldigh byten ordinaris met sijn en drauck te tracteren / dewijl sijn en drauck een gedeelte van loon is / en volgens het gemeene spreekwoort / het beste loon te zijn / gerekent wort.

Geen vyer of licht.] Op dat daer dooz geen brande en worde veroorzaecht / dewijl het periculous is vyer of licht te Schepe te ghebruycken / vermits datse van hout ghemaecht / ende daer-en-hoven beteert zijn / en oversulckig het vyer lichtelijck konnen ontfangen / soo dat wanneer daer dooz eenighe schade quam te gheschieden / de Schipluyden deseibe schuldigh zijn te beteren / om dat het perickel te voren sich openhaerde / te meer om dat hem expres dooz de Wet vyer of licht te hebben verboden was : want yemant een huyt gehuyt hebbende / dewelcke vyer gehadt heeft op die plaets / op dewelcke by volgens 't contract geen vyer hebben mocht / die is schuldigh de schade by den brandt geleden / te beteren / schoon de brandt by geballe / en byten sijn schult toeghekomen was. l. 11. §. 1. 4. ff. locat.

A R T I K E L X I.

Schipper verlaten, en een ander in sijn plaets gestelt, zijn de Schiplieden den selven gehouden te dienen, als den eersten.

Of 't geschiede dat de Schipper by sijn Hebers afgestelt of verlaten / of andersints dooz eenighe oorzaecke of onverschickelike Foo van Keytume kelet worde sijn begonnen aengenomen reyse te veldringen / ende een ander in sijn plaets worde gestelt / sullen de booz. Schiplieden denselven gehouden zijn te dienen ende te volgen / alsoo sy den eersten gedaen souden hebben. Placcaet van Keytume / ser Carel, art. 20.

Aenmerckinge.

De Schipper by sijn Reders.] Al schoon de Schipper oock selfs mede Reeder was; want soo wanneer deselve hem teghen sijn mede-Reders misginghe/ sulckx dat de mede-Reders behoorzijche oorfsake hadden/ om den Schipper af te stellen/ dan sullen de mede-Reders de macht hebben/ om den selven af te setten/ midts hem betalende sijn Schips gebelste/ gheleijk de mede-Reders haerlieder deel ghekoft heeft. Schipr. van d'oude Hanzested. art. 14.

Een ander in sijn plaets gestelt.] Van geen minder conditie/ wetenschap en erbarentheyt/ als den vorigen: want soo de laetste/ die in des anders plaets gestelt wordt/ sijfachtigh/ nijdigh/ quaet-aerdigh/ of te Schepe onerbaren is/ soo en souden de Schiplieden niet gehouden zijn/ om den selven te volgen. arg. Nov. 63. c. ult. inf. Coler. de process. Execut. p. 1. c. 9. n. 42. want aldan souden sy uti-liter actione ex conducto kunnen ageren/ dat haer niet ghehouden wordt het gene volgens contract beloost was. arg. l. 24. §. pen. in fin. ff. locat. Dit is wel Rechtens/ edoch of dit selve plaets heeft in de Zeerechten/ daer soude ick aen twijffelen/ vermits desen artijckel sijrecht sonder eenigh onderscheyt te maken/ & ubi lex non distinguit nec nos distinguere debemus. l. 32. ff. de recept. arbit. l. 3. ff. de offic. praesid. & Dd. comm. En alhoewel geen Wet soo bondigh gebonden wordt/ daer geen exceptie soude kunnen teghen gestelt worden/ arg. l. 3. pr. & §. 1. ff. de injur. soo soude ick achten/ dat dies niet tegenstaende evenwel dese exceptie alhier geen plaets behoort te hebben/ om dat de tijdt in dusdanighe gelegentheyt geen disputeren kan verdragen/ vermits by 't vertoeben dickwils groote schade kost geleden worden.

Sullen de voorfsz. Schipluyden.] Dewyl sy niet soo seer aengenomen zijn om den voorfsz. Schipper te dienen/ ende op den selven te passen/ als wel tot dienst van 't Schip/ en der Reders/ om het Schip over te brengen/ soo dat sy de Schipper van 't Schip komende/ evenwel van den dienst des schips/ ende volgens dien den Reders niet ontflagen zijnde/ het Schip en den Schipper daer op gestelt/ schuldigh en verbonden zijn te volgen. Of nu oock in andere gelegentheden een Meester sijn knecht aen een ander over laten haat/ en of deselve sijnen nieuwen Meester soude moeten volghen/ daer van kan men sien/ Bart. in l. si non fortem 26. §. libertus. n. 30. ff. de condict. indeb. Zas. ibid. n. 17. Alciat. ad l. sciendum 70. de verb. sign. Caroc. de locat. cond. p. 2. q. 119. per tot. Bonacossa de ferv. & fam. q. 86.

ARTIKEL XII.

Schipper 't Schip verkopende, zijn de Schiplieden in den nieuwen Schipper niet gehouden.

Mer indien de boorz. Schipper sijn Schip eenen anderen her- Placcaet -
 kochte/transporteerde of verliet/ soo en sullen de nieuwe Schip- van Keyser
 per/ ende de boorz. Schipluyden in malkanderen niet gehouden zijn/ Carel, art.
 ende of pemandt van henluyden daer doo: eenige interest wilden pre- 21.
 tenderen/ sal het selve mogen vervolghen teghens den ouden Schip-
 per/ met den welcken hy geconveneert heeft.

Aenmerckinge.

Sijn schip een anderen verkochte.] Een schip/ een saeck de onder-
 handelingen onderwoopen zijnde/ magh van de engenaers tot haer
 belieben verkocht worden/ behalven op eenige plaetsen/ alwaer de
 scheyen binnen sekere tijdt te verkoopen/ verboden is: Soo en
 mach in Dennemarcken ende tot Hamburg/ een schip nae dat het
 gemaect is/ binnen den tijdt van tien jaren. recess. R. Dan. de an-
 no 1634. Recess. Hamb. M. S. art. 35. Tot Lubek een schip dat daer
 getimmert is/ binnen seben jaren. Tot Straelsunt binnen sex ja-
 ren (ten waer dat de hooge noot anders verensse) Mev. ad jus Lub.
 3. 4. 6. En tot Dansick binnen drie jaer/ niet verkocht worden. Stat.
 Dantsic. sub Sigism. En soo wanneer al een schip verkocht was/ soo
 is op sommige plaetsen tot boozdeel van de scheep-baert/ het recht
 van haer koop ingeboert/ dat namentlick een bozger booz een vzeem-
 delinck de naeste is tot de koop/ soo wanneer hy daer soobeel/ als
 een vzeemdelinck daer booz befoost heeft/ begeert te geven/ gelijk
 dat selve tot Dansick en Straelsunt alsoo onderhouden wort. Stat.
 van Dantsic. p. I. c. 4. art. 3. Mev. ad jur. Lubec. lib. 3. tit. 7. n. 11. Daer
 andersins een Schip het recht van de naerkoop (om dat het onder
 de roerende goederen gehoozt/ l. 1. §. 6. 7. ff. de vi & vi arm. l. 20. §. 20.
 ff. quod. vi aut dam.) niet onderwoopen en is. Siet hier van Locc. de
 jure marit. lib. 3. c. 6. n. 4.

Verkochte, transporteerde ende overliete.] Noteert hier/ dat een
 koop alleen/ niemant engenaer maect van 't gekochte goet. l. 8.
 C. de act. empt. maer den kooper verbandt om 't gekochte goet te le-
 vereren/ l. 11. §. 2. ff. de act. empt. So dat tot het verkrijgen van en-
 gendom/ transporteringe en overleveringe van nooden is/ l. 20. C.
 de pact.

Soo sullen de nieuwe Schipper en voorz. Schipl.] Tusschen dewelc-
 ke alsoo daer geen contract opgericht en is geweest/ soo en haer
 tusschen

tusschen haer oock geen verbintnisse zijn; want het contract van huyr tusschen den ouden Schipper ende Schipluyden opgericht/ en gaer niet over tot den nieuwen Schipper/ als zijnde een particulier successie/ arg. l. 9. C. l. 32. ff. loc. Ende de Schipluyden geen recht op 't Schip hebbende/ en vermogen niet den nieuwen Schipper aen te spreken/ maer maeten haeren ouden Schipper met den welcken hy gecontrahceert hebben/ de welcke haer volgens dien verbonden is/ gaen soecken/ dil. loc.

Eenigh intereff wilde pretenderen.] De Schipluyden woxt in desen hal haer intereff te pretenderen toe gestaan/ actione ex locato gelijk dat selve andere huyrlynden een huyr gehuyr hebbende/ het welcke daer na verhoecht wierde/ ex conduct. toegelaten woxt: l. 25. §. 1. ff. locat. want d. g. ouden Schippers daer in 't verkoopen ofte overdragen van sijn Schip/ en moet sijn Schipluyden niet schadelicken zijn/ arg. l. 155. pr. ff. dereg. jur. Dat de oude Schipper sijne Schipluyden hare schade vergoedende/ sijn Schip op een ander magh overdragen/ en niet gedwonghen kan woerden/ om het schip soo lange te houden/ tot dat de Schipluyden de tijdt van hare huyr uitge dient hebben/ daer van kan dese reden gegeven woerden/ dat de Schipper gehouden is ad factum, namenlick te maecten of toe te laten/ dat de Schipluyden haeren dienst/ om de welke hy aengenomen zijn/ moghen volbrengen; in welcke obligatiën ad factum, de schuldenaer met volboeninge van schade en intereffe/ kan volstaen/ sonder precijis gehouden te zijn/ om het factum te preferen en nae te komen/ l. 13. in fin. ff. de re jud. l. 81. pr. de Verb. obl.

Met den welcken hy geconvenieert heeft.] Ende dewelcke volgens dien wixt kraecht en den aert van contract van huyr tusschen haer luyden opgericht/ verbonden is/ oock schoon hy het Schip wixt noot moest verkoopen/ arg. l. 3. C. de locat.

A R T I K E L XIII.

Schipper sijn galfen oorlof gevende sonder schuldt,
moet de halve huyre geven.

Wifbuy-
sche Zeer.
art. 3. 44.
Schipstecht
van d'oude
Hanzested.
art. 42. 41.
Willekeur
van Amst.
van den ja-
re 1641.
lit. R. art.
26. 27.

Ingeballe de Schipper nemandt van sijnen Schiplieden wil oorloff geben/ sonder openbare schult ofte quade daer voozleden ofte tegenwoordigh hem weten op te seggen ende obertuygen; ofte oock nemant van den Schiplieden sonder openbare oorfaecke wil oorloff nemen/ indien het selve aen landt gebeurt vooz het wixbaeren/ sal de Schipper quijt zijn mits gebende de halve huyre/ ende de Schipman/ mits gebende den Schipper soo vele de halve huyre bedraeght koben 't geene dat hy ontfangen magh hebben: Ende indien 't gebeurde in Zee ofte eiders onderwegen/ sullen respectivelick de geheele huyre moeten fournieren.

Aenmerckinge.

Sonder openbaere schult.] Het welcke tot Amsterdam staet tot kennisse van de Commissarissen over de Zeebaert. Willek. van Amst. van den jare 1641. lit. R. art. 27.

Ende overtuygen.] Want het en is niet alleenigen genoegh dat de Schipper sijne Schipluyden met eenige misdact beschuldigh / maer hy is oock schuldigh en gehouden de beschuldinge te bewijzen / en haer alsoo des misdacts te overtuygen; want soo haer / waer mede sy beschuldigh worden / niet bewesen wierde / soo souden sy op het bloote seggen van den Schipper alleen niet schuldigh aen de misdact te zyn / konnen gerekent worden / dewyl een regelick goet en bzoorn te zyn geacht wort / soo hem niet contrary en kan bewesen worden / c. dudum extra de probat. Spec. de teste §. 1. n. 41. Soo wanneer dan een Schipper eenigh Bootsgefelle kinticht in sijnen kost die hem waer onredelick mochte dragen / het welcke hy hem kost bewijzen / dien magh hy wel oozloff gheben. Schipsrecht. van d'oude Hanzeestd. art. 41.

Sonder openbare oorfaecke] Een Schipman heeft oozfaeck om oozloff te nemen en 't Schip te verlaten / soo wanneer hem de Schipper nae behooren niet en komt te traceren / of soo hy het beloesde niet nae en komt: item soo hy hem al te wreede en te straff / het welcke onlijdelicken was / beregent hadde: siet art. 1. h. t. verb. maer sullen gehouden zyn / ofte om eenige andere oozfaecken / dewelcke of sy wichtigh genoegh zyn den Richter komt te oozdeelen / Sichard. ad l. 2. in fin. C. de locat. en tot Amsterdam de Commissarissen van de Zeebaert. d. Willek. art. 26. Het en is geen sufficiante oozfaeck om oozloff te nemen / soo wanneer de Schipper int haesticheyt den Schipman mocht hieten gaen / en het Schip verbooht / soo wanneer hy de toozn of haestigheyt over zijnde / hy het selve niet en volghede / arg. l. 48. de Reg. jur. Escob. de ratiocin. tom. 1. c. 27. n. 10.

Mits gevende de halve huyr.] Hier mer accorderen de Wisbunscche Zeerechten / art. 3 44. Tot Amsterdam verbeurt een soodanigher Schipper voor sijn eygen rekeninge huyten last van sijne Reders / ten behoeve van de gene die hy sijn dienst alsoo op gesepdt sal hebben / ten halve huyre / of een heele maent gagie. Willek. van Amst. van den jare 1641. l. R. art. 27. De Hanzeesteden condemneren een Schipper sijn Bootsgefelle eer hy noch afvoer wegh-jagende / in het derdendeel van de huyr / dat de Schipman gereedt sal ontfangen / ende van den Schipper int sijn eygen keurse / sonder 't selve den Reders in rekeninge te brengen / moet betactt worden. Schipsr. van d'oude Hanzeestd. art. 42. Volgens kerserliche Rechten / is sulcken Schipper schuldigh en gehouden / niet de halve / maer de geheele huyr te betalen / l. 38. l. 55. §. f. ff. locat. want alsoo in 't contract van huyr / zijnde een contractus nominatus een benoemt contract /

tract / het herouw / gelijk in onbendeemde contracten l. 5. ff. de con-
dict. caul. dat geen plaets en heeft / soo en kan d'ene of d'andere
van de contrahenten daer niet uut scheyden / tegen des anderz wil-
le / soo dat sy onderlingh verbonden zijn om het ingegane te vol-
brengen / ende na te komen / het welcke soo het den eenen buyten
sijn schult verboden wordt te moghen doen / soo wordt het gere-
kent even of hy het volkomen volbracht hadde / soo dat volgens
dien de andere het beloofde aen sijne zijde schuldigh is te volbrin-
gen / betalende het geene dat hy beloofst hadde / dat is de volle huy-
d. l. 38. l. 6r. §. 1. ff. locat.

Ende den Schipman mits gevende.] Hier te booren in den 2. Art.
is geseght / dat een Schipperz knecht het Schip verlatende / sijne
heele huyre komt te verbeuren; item dat de Schipper tot sijne kos-
ten een ander in sijn plaets sal moghen huyren / item dat hy aen
den lijbe booz d'eerste reyse met geesselinghe / ende daer na aen 't le-
ven kan gestraft worden / daer alhier geseght wordt dat hy niet
meer als soo veel de helfte van sijn huyre quam te bedragen / sou-
de komen verbeuren / soo dat dese beyde Artijkelen tegen malkan-
deren schijnen te strijden. Maer daer en is gantsch geen strijdt / soo
men den tweeden Artijkel verstaet / ende neemt van sodanige Schip-
luyden / dewelcke quaertwilligh ende heymelick buyten kennisse en-
de weten van haren Schipper komen wegh te loopen / en deselve
niet allenigen van haren schuldigen dienst / maer oock de helfte van
hare huyre / dewelcke sy hem volgens desen Artijkel / wanneer sy
buyten tijds oozlof nemen wilden / schuldigh waren te ontsteelen;
waer over de boozsz. Schipluyden een swaerder straffe verdienen /
als die geene / waer van in desen Artijkel gesproken wordt / de-
welcke haren Schipper dat sy oozlof nemen willen / te kennen ge-
ben / ende hem soo veel als haer halve loon soude bedragen (daer
mede sy in desen val bestaen konnen) betalende.

In Zee of elders onderwegen.] Volgens de Schips-Rechten der ou-
de Hanzee-steden / soo wanneer het selve geschiede buyten 's Landts /
daer men eerst lossiet / of andertoef wederomme ladet / soo moet de
Schipper sijn Bootsgesellen oock de geheele huyre betalen. d.
Schipr. art. 42.

De geheele huyre.] Ratione majoris interesse, om dat gepresu-
meert wordt dat de Schipper of Schipman op reyse zijnde / hy
het missen van sijnen Schipper of Schipman meer schade en in-
teresse komt te lijden / als wel wanneer hy niet op reyse en waer /
dewijl een Schipper als dan soo goeden gelegentheydt niet hebben
kan / om een goet Schipman in des voorigen plaets te krijgen /
noch oock een Schipman om een ander Schipper. Dat men oock
soo wel na de conditie en gelegentheydt niet en kan vernemen / als
in byende plaetsen onbekent zijnde / ofte om datmen om daer na
te vernemen tijdt van noden heeft / ende also meer kosten als te
huyre zijnde / soude moeten aentwenden; Dat oock de geheele huy-
re de

re de reyse begost zijnde / moet gefourniert worden / heeft sijn reden / selfs in den Rechten gefondeert / bewijl een contract het welke aen-
gevangen is om te voltrecken / soo licht niet en is te verbreken / als
wel het geene dat noch niet aengevangen is / gelijk dat selve blijcke
in contractibus innominatis, in dewelcke het berouwt om het contract
te wederoepen / plaets heeft / wanneer het beloofde om te doen
noch niet begonnen is / want alsdan wordt het gerekent schadelijk
te sijn / soo wanneer het begommene niet voltrecken wierde / l. 5. s. 1.
ff. de condict. cauf. dat. Don. com. lib. 14. c. 23.

A R T I K E L XIV.

Schipman selfs een Schip krijghende, of een Vrouvv trou-
vvende, is vry van den Schipper.

Of nemant van den Schiplieden besteedt zijnde met eenen Schip- Wifbuy-
per / een Schip kregge / dat hy selven voeren woude / of een- sche Zee-
Echte Huysvrouw trouwde / ende aen landt begeerde te blijven / soo recht, ait.
sal hy ontslagen wesen van den Schipper: ende heeft hy loon opghe- 63. 64.
beurt / dat sal hy den Schipper weder geven.

Aenmerckinge.

Besteedt zijnde een Schip kregge.] Dit is te noteren / want soo hy te
vooren eer hy sich besteedt hadde / een eygen Schip hadde / het welck
hy aen een ander verhuurde / ende daer met niet varen wilde / soo
soude hy daer nae besteedt zijnde / daerom dat hy een eygen Schip
hadde / van sijn dienst niet ontslagen sijn; want hy heeft het hem
selven te wijten / dat hy ten tijde van het contract niet voor hem ge-
sien en heeft / noch daer op verdacht is geweest. l. 3. s. fin. ff. ut in
post. leg. Sichard. ad l. 3. C. de locat. ten ware dat het Schip het ge-
huurck van sijn eygen Meester van nooden hadde / als wanneer het
van de geene die het gehuurt hadde / huuten 's tijds verlaten wier-
de / ende dat hy het selve niet wederom en wist te verhuuren / waer
hy hy groote schade te verwachten hadde / eben ghelijck als gesende
wordt / dat nemandt een huys verhuurt hebbende / sijn Huysman
oock huuten 's tijds verlagen kan / soo hy het selve bewijfen kost tot
sijn eyghen ghehuurck van nooden te hebben / l. 3. C. de locat. &
ibi Dd.

Ofte een Echte Huysvrouw trouwde] Soo doot het Pontwelijck de
Vaderlijke macht / dewelcke de Vaders over hare kinderen hebben /
doot recht van de natur / oock huuten den wille den selven verhu-
ken troedt / soo dat de kinderen daer doot van de selve macht bevrjdt
worden / en dat volghens de manieren en costumen deser Landen /

Grot. in sijn Inleyd. 1. Boeck 6. Deel. n. 9. en het 10. deel. n. 13. Sande 2. decif. 7. def. 5. Guidel. de jur. nov. l. 1. c. 13. circ. fin. ordon. van Vries-landt, lib. 1. tit. 6. art. 1. Hoe en soude dan niet een dusdanigh con-tract/ niet van naturen/ maer upt overeenkominghe doo? bewilligin-ge/ en alsoo doo? een daet van parthijen ingegaen/ doo? het Hou-welick niet konnen verzoeken worden? Hier met accordeert oock het Landrecht van Saren/ Landr. lib. 2. art. 33.

Dat sal hy den Schipper weder geven.] Verstaet soo hy loon opge-beurt heeft doo? den dienst die hy noch volbrengen soude/ dewelcke hy schuldigh soude zijn den Schipper weder te geven/ utpote ob cau-sam datam causa non secuta l. 5. pr. ff. de condict. caus. dat. Ende niet soo hy het loon opgebeurt hadde/ voo? den dienst die hy alreedy? mocht ghedient hebben/ want dat loon opgebeurt hebbende/ en is hy niet schuldigh wederom te geven/ dewyl hy volgens desen artijck-kiel om geoorloofde reden het Schip komt te verlaten/ ende upt den dienst te scheidjen; nu het geene dat geoorloft is/ dat en verdient geen straffe/ l. 4. C. ad L. Jul. de adult. het welck in dusdanighe gele-ghentheydt soude geschieden/ soo wanneer hy sin verdiende loon/ het welck hem voo? sijn arbeydt van recht? wegghen toe quam/ doende het geene hem volgens desen artijckiel geoorloft was/ quam te ver-liesen.

A R T I K E L X V.

Schipluyden zijn ghehouden te verklaren, of sy haer voe-
ringe vvillen laten gaen over de vracht van 't Schip, of
dat sy 't selfs vvillen bevrachten.

Wisbuyseh
Zeerecht,
art. 30.

En Schip gekomen zijnde ter plaetsen van der ontladinge/ sul-
len de voo?sz. Schipluyden gehouden zijn te verklaren/ ter ma-
ninge van den Schipper/ of sy haer voeringe willen laten gaen ober
de vracht van den Scheppe/ of dat sy 't selfs willen bevrachten ofte la-
den/ in welcken gevalle van selfs te bevrachten ofte laden/ de Schip-
per gehouden sal zijn henlunden te wijfen henclieder ruym ende plaet-
se/ daer een pegelijck inne leggen sal de wichte van zijnder voeringe/
mitsgaders een tonne waters/ indien 't hun goet dunckt/ ende sullen
gehouden zijn hare bevrachtinge te doen in sulcker wijfen/ datter
Schip niet na hem en toebe/ ende is 't dat sy op 't lest geen vracht en
krijgen/ de Schipper sal geen schade daer van hebben.

Aenmerckinge.

Gekomen zijnde ter plaetsen sijnder ontladinge.] Hier upt blijkt/
gelijck het selve naderhandt klaerder wtgedrucht is ghetweeft hy de
Heeren

Heeren Staten der Vereenighde Nederlanden/ in 't Placcaet van den 26. Julij 1597. dat de voeringhe van de Schipluyden niet genooten kan worden in 't uytgaen/ maer alleenigen van inkomende goederen/ soo wanneer het Schip buiten 's landes mochte bevracht worden. Siet Grot. in sijn Inleyd. 3. Boeck. 20. Deel.

Ter maninge.] Niemand mochte hier seggen/ wat behoeft de Schipper den Schipluyden te vermanen van haer voeringhe/ aengesien sy haer recht wetende/ selven mochten op passen/ juxta regulam; certus qui est amplius certiorari non debet, l. 1. in fin. ff. de act. empt. t. c. eum qui de Reg. jur. in 6. Welcke regel alhier geen plaets en heeft/ om dat dese vermaninge hier niet alleenigen geschiet tot een bloote bekentmakinge/ maer oock om te weten of de Schipman sijn recht wil gebruiken of niet/ op dat de Schipper in het laden sich daer na mochte reguleren/ ita ut hæc denunciatio quodammodo in commo- dum denunciantis fiat, quo casu etiam certus certiorari debet. Ant. Fab. in ration. ad l. 4. ff. de pign. act.

Hare voeringe.] Voeringe wort genoemt enige kleyne Kooptmanschap/ de welke de luyden haer in Schips dienst hegebende/ om de jonge luyden en andere te williger te maecken tot de Zeebaert/ vooz haer eygen geldt te hoopen/ toegelaten wort/ ende deselve sonder vracht daer van te geven/ met het schip ober te brengen/ Grot. d. loc. Ende nae 't exempel van 't peculium in de Romeynsche Rechten bekent/ het welke niet anders en was als een kleyn geldt ofte eenighe geringhe goederen/ waer van de administratie een eyghen knecht of soon/ (die andersints niet eygens en befaeten) en wat sy oberwonnen/ haren Vader of Meester oberwonnen) toegestaen wort/ op dat daer in hare neerstighejdt mochte blijcken/ ende dat men sien mochte hoedanigh datse schier of moeghen wesen souden/ wanneerse haer eygen heet en meester quamen te zyn/ l. 5. s. 3. 4. & tot. tit. ff. de pec.

Willen laten gaen over de vracht.] Dat is gelijck Grotius in sijn Inleyd. d. loc. dat verklaert/ in ghelijcke waren daer het Schip mede geladen is/ en in eene koop.

Henluyden te wijfen haerluyder ruym.] Noteert hier dat de Schipper met de bloote maninge niet en magh befaen/ maer dat hy daer beneffens gehouden is sijne Schipluyden plaets aen te wijfen/ alwaer datse haer voeringe souden mogen leggen; verba enim non sufficient ubi opus est facto, Arg. l. fin. ff. ad Sat. Syllan. & verbis opus non est quæ rerum effectus nullus sequitur, l. fin. C. de Evid. l. fin. C. de donat. soo en geldt geen bloote woordelijcke presentatie/ ofte aanbiedinghe van te willen betalen/ soo wanneer de daer selfs van betalinge daer niet by en komt/ ghelijck daer van te sien is in tract. nostro de mora part. 1. aphor. 19. n. 1.

De wichte van sijn voeringe.] Op dat de Schip-gesellen de voeringe niet grooter en grooter mochten maken/ tot schade van de Koopluyden/ ende de gemeene middelen tot defensie van den lande-cours/ hebbende

hebbende/ daer dooz niet verhoort noch vermindert mochten worden / soo is by de Staaten der vereenighde Nederlanden daer op een mare gestelt by Placcaet van den 26. Julij 1597. welke de Schipluyden zijn gehouden te achterholgen / ende niet daer boven te mogen gaen ; soo dat van inkomende goederen van 't Costen / dat is van Duytslandt ende van verder komende / genieten de Schipper ende Stuurman elck een halve last rogge/ ofte Tarwe / ende drie Bootsgesellen t'samen een last / van 't gene daer de Scheyen meest mede geladen zijn / behoudens dat sy onder haer voeringhe niet en moghen bezijden eenighe kostelijcke goederen / als wolle / sijde / lakenen/ noch eenighe koopmanschuy die metter elck ofte gewichte woerden verhoort. Ende van alle tonne-goet / als meel / gerst / pich / teer / asche en andere diergelijcke koopmanschuyden van Costen komende / genieten die in schips dienst zijn nae de selve eben-redentheydt / als van koozn twaelf tonnen tegen een last gerekent / behoudens / soo het schip nebens het tonne-goet oock koozn heeft / dat sy haer voeringe daer nae moghen nemen / maer indien in het schip niet anders en waer geladen als tonne-goet / soo en mogen sy niet meer genieten / als nae eben-redentheydt / booz een halve last rogge ofte tarwe negen tonnen / en booz een derdendeel van een last ses tonnen / sonder meer. Maer van Westre komende / genieten van outs haer by sout / sonder wijn / olve / ofte diergelijcke waren daer onder te bezijden. Doch van wijnen ende puzzen npt Franckrijck / is de voeringe booz den Schipper een pijspe ofte twee orhoofden / ende booz de Schips-gesellen elck een orhoofst. Van van hout komende over zee van Costen ofte van Boozwegen / is de voeringe de sesse penninck / van 't gene de goederen van inkomen betalen aen de gemeene saccke / sonder meer : minder nae belooy / maer de ladinge zijnde beneeden de twintigh tonnen hiers / valt daer van geen voeringhe / ende woerden de boozs. maten verstaen wel gebolt / soo het den koozpluyden gelebert wordt. Siet hier van Grot. d. loc. int het boozverhaelde placcaet. De Hanserstedden hebben op het stuck van voeringe oock dese mate / te weten de Schipper ende Stuurman / elck twaelf tonnen booz een last / den Officieren pegelijck van henluyden ses tonnen / den Bootsgesellen elck vier tonnen / den Kock / Canprewachter ende Kocks-knecht elck twee tonnen : maer van terwe ende koren den Schipper ende Stuurman elcks dertigh Schepels / den Officieren elck vijftien / den Bootsgesellen elck t'ien / ende den lesten elck vijf schepels / het welke haer / booz soo veel het selve booz haer selven is / om te laden by staet. Siet 't Schips-recht van d'oude Hanzested. art. 52. vers. ende alsoo.

[Mitgaeders een tonne waters] Welck water soo by noot ober boozt geworpen wierde / volgens Wisbuyische Zeerechten / booz wijn of booz ander goet gerekent wort / van pondt tot ponde. Wisbuyche Zeerecht art. 30.

[Niet nae hem en toeve.] Om dat de Schipper niet meer om der Schip:

Schipluyden wille schijnt gebaren te hebben / ende dat hy oock niet en behoest te wachten op den dienst van die gene / den welken hy aengenomen heeft / om van gedient te worden.

De Schipper en sal geen schade daer van hebben.] *De wijl het niet des Schippers / maer haer enge schult is / dat sy op de aemanninge van den selven ter rechter tijde het schip / volgens de mate van haer voeringe / niet bezacht en hebben / soo dat de Schipluyden sich selfs het hebben te wijten / soeze daer hy eenige schade mochten lijden / utpote culpa ex facto suo; cum damnum quod quis sua culpa sentit sentire non videtur, l.203. ff. de reg. jur. op dat niemant doo; eens anders daer moghe beschadighe worden / tegens den regel in den Rechten: factum cuique suum non adversario nocere debet, l. 155. pr. ff. eod.*

A R T I K E L X V I.

Siecken Schipman te houden op Scheeps kosten.

Of 't gebiel dat eenige van de Schipluyden / duerende haer reyse / *Wisbuyck* niet eenige siekten ofte krankheit kuyten 's landts worde bezee-
vangen / ende daer doo; onhequaem worden tot den dienst van den *art. 19.*
Schepe; indien deselve siekte ofte krankheit toegekomen is in *Placcaet*
des Schips dienst / arbent of defensie / sal daer van genesen worden *van K. Ca-*
op schips kosten / en sal hebben sijn volle huy; en voeringe / ende *rel, art. 27.*
indien sy naturleek en van selfs aengekomen is / sal oock hebben *28.*
sijn volle vacht ende voeringe / en daer en boven nae sijn qualiteit *Scheeps-*
onderhouden worden / 't zy te schepe ofte te lande nae gelegentheit *recht van*
van der saecte / sonder nochtans dat het schip schuldigh sal zijn *d'oude*
daer nae te beyden: Maer soo verre de siekte ofte krankheit toe- *Hanzee-*
gekomen is hy droncken drincken / lijden / bechten / ofte andere *sted. art.*
sine schult: en sal de Schipper niet schuldigh zijn hem te houden *45.*
ofte te genesen / maer magh hem uyt den schepe doen gaen / en een *Wisbuy-*
anderen huyzen op sijnen kosten / en sal daerenboven den Schipper *sche Zee-*
wederomme geven dat hy van hem ontfangen heeft. *recht, art.*

43.

Aenmerckinge.

Genesen worden op schips kosten.] *In Hollandt is gebruikelick dat niemant sich ter Varingh-baert verhuylt hebbende / in scheepswerck of by oorlogh / by occasie van dien / binnen den schepe gequetst / of geschooten wort / het meester-geldt / sonder per meer sal betaelt worden uyt het gemeene schip / sonder in eenige mont-kosten gehouden te zijn / ende indien hy eenige lempete behout / daer en sal 't Schip of de Beders niet in gehouden wesen. Placc. van de Sta-*

ten van Holl. 2. April. 1605. art. 11. Grot. in sijn inleid. 3. Boeck. 20. Deel. circa fin. & ibi Groenweg.

Syne volle vracht en voeringe.] Ne afflictis addatur afflictio, op dat een bedrøfde geen meerder drøfenisse en hertseer aengebæn worde. Seb. med. de alim. p. 1. q. ult. te meer / om dat een verhinderinge / waer dooz nemant buyten sijn schult verhindeert waz geweest / gecrucuseert wort. text. in auth. sine appellatione C. de temp. appell. Mynf. 2. obs. 62. En dan oock om dat men niet seggen en kan nemant naclatigh te zyn geweest / om de conditien en boozwaerden daer hy op aengenomen waz / te achtervolgen / soo hy die niet achtervolgen en koste / want men is schuldigh de wille te voldoen / hy soo ver men kan / ultra posse nemo obligatur, l. 8. §. pen. ff. de condit. inst. l. 1. de condit. & subst. Oldendorp. in top. legal. in loco ab autoritate n. 5. Hier wort gesecht dat hem de volle vracht sal betact worden / soo wel booz de tijdt / die hy gesont wesende verbient heeft / als oock booz de tijdt dat hy sieck geweest waz / si quidem servire intelligitur, dicit Ictus, in l. 4. §. 5. ff. de stat. lib. etiam is, si quem ægrum curo qui servire cupiens, propter valetudinem adversam impeditur: nec potest videri per infirmum stare quominus operas præstet. l. 15. ff. de oper. lib. vide Hun. in resolut. ad Treut. v. 1. disp. 29. q. 8. Ferd. Vafq. in l. si quando n. 17. C. de inoff. testam. Arnold. de Reyger. in suo thesauro jur. in voce famulus n. 17. Diez niet tegenstaende sijn daer sommige van gevoelen dat haer niet meer loon toe en komt / als booz de tijdt die sy gedient hebben / ende dat haer soo veel alsse sieck geweest waeren / booz de tijdt mocht afgetrocken worden / van welck gevoelen is geweest Alberic. in c. 1. de cler. ægrot. Paris de Puteo. de Syndic. verb. falariaum verf. si officiales n. 4. Bart. in l. si uno. §. item cum quidam n. 8. ff. locat. en andere meer.

Nae sijn qualiteyt onderhouden worden.] Dat is te verstaen met kost en dranch ende andere lijfs nootdrøftigheden / want een Schipper is in desen val soo wel tot de onderhoudinge / als tot betalinge van de volle huyz gehouden / even of sy gesont waren / ende dat sy haren dienst quamen te doen / bewijl hy sooze gesont waren / daer toe gehouden waz / l. 12. §. 3. ff. de admin. tut. want die is natuerlijcker wijze schuldigh de onkosten van mont-kost te dragen / dewelcke nemants dienst komt te ghebeydrucken / l. 18. §. 2. ff. comm. Tont. in tract. de alim. c. 13. n. 10. Alwaer hy seght een Heer of Meester sijnen siecken knecht onderhoudt schuldigh te zyn / niet excessijf of seer kostelijck / niet ten aensien van sijn dienstschap / maer int liefde en barmhertighepd; upt welcke oock eenige bewogen zyn / om denselven de onkosten van mederijnen die hy in sijn sieckte aengewent hadde / sooze niet te groot en waren / toe te leggen. Bart. in l. si cum dotem. §. fin autem n. 8. ff. solut. mat. daer een Schipper echter niet toegelouden is / aengesien hier een onderschept gemaect wort tuschen eene die sijne krankte gekregen heeft in scheeps dienst / die hy behalven de mont-kost / oock de mederijnen moet betalen / ende een die

ne die de sieckte natuerlijcker wijze van sich selfs overkomen was / den welcken hy nootdruftigh onderhoudt / neffens sijne volle huy? en niet anders / schuldigh is. Volgens de Wisbuyische Zeerechten is een Schipper synen siecken Schipman / die van wegghen eenighe sware sieckte t'scheep niet blijven kost / schuldigh oorsot te geven / dat hy upt her Schip magh gaen / ende laten hem legghen in een herberge / en is oock schuldigh hem licht te verschaffen / daer hy by sien magh / ende hem te senden eene van de Schipluyden / om in de krankheit hem te bewaren / oock is hy schuldigh den krankken soodanige spijs te geven / als men in 't Schip ghewoonlijck is te eten / ende men sal hem geven van sulcke spijs / als men hem gaf doen hy gesont en wel te passe was / ende anders niet / ten ware de Schipper upt medelijden hem eenige beter spijs wilde laten toekomen / daer toe hy anders niet gehouden is; want is 't dat hy beter spijs hebben wil / die moet hy boo? sijn eygen geldt kooppen. Wisbuyche Zeer. art. 19. ende hier mede accoorden de Scheeps-rechten der oude Hanseesteden / art. 45.

Hem te houden of te genesen.] Want die gene en is men niet schuldigh te baet te komen / dewelcke sich selfs eenighen last of sware heyd ober den hals gebaelt heeft / l. 7. §. 1. ff. qui satisd. cog.

Een anderen huyren.] In sijn plaets / of boo? de tijdt dat den anderen weer gesondt komt te worden / ofte anders boo? eenen tijdt / den ouden van synen dienst ten eenenmael ontslaende. By soo verre de Schipper op het beleeftste met hem handelende / een knecht in sijn plaets / tot dat hy wederom beterde / quam te nemen / soo is hy gehouden den selven knecht / her loon dat hem de Schipper belooft heeft / te betalen / her welck hem aen sijn loon kan gekorter worden / dewijl hem boo? de tijdt van sijne sieckte / die hy sich selfs ober den hals gebaelt hadde / geen loon toe en komt. Paris de Put. de Synd. in verb. salarium. vers. rex concessit. n. 3. Even gelijck men een Soldaer die boo? sijn eygen schult van de vyandt gevanghen wordt / sijn gage boo? de tijdt dat hy gevangen is geweest / niet schuldigh en is te betalen / Joh. de Plat. in l. 1. C. de re milit. lib. 12. Escobar. de ratiocin. c. 27. n. 23. anders is het wanneer de knecht huyren sijn schult komt sieck te worden / want den selven moet sijn volle huy? betaelt worden / en selfs oock boo? die tijdt dat hy sieck geweest is / Vide paulo ante, sonder dat hy oock gehouden is een ander in sijn plaets te bestellen / tot waerneminghe van synen dienst. Caroc. de loc. cond. p. 2. q. 117. per textum in materia substitutionis valde celebrem in l. 1. Vers. quod si morbo. C. de praep. agent. in reb.

Op sijnen kosten.] Dat is / dat hy gehouden is de kosten aengewent / om een ander knecht in sijn plaets te krijgen / als mede om het geene dat men een ander meer als hem soude moeten geven / te betalen / en niet dat hy gehouden is om den anderen het loon / boo? t welck hy aengenomen was / te betalen / dewijl het genoegh is dat hy sijn loon dat hy alreeds verdient mocht hebben / daer hy komt te verliesen /

liefen / en daerenhoben de vooz-henoemde onkosten te draagen; want de straffen moerten niet op het swaerste nemen / maer men moet altijd de linderste upteggingshen derselven onhelsen / en achtervolgen / l. 42. ff. de peen. en bysonder in dese gelegentheydt / op dat de straffe des eenen / niet en moge zijn een belooninge des anderen / l. 15. ff. ad Sct. Sylan. op dat alsoo de eene sich niet des anderen schade niet en moghe berijcken / contra l. 200. ff. de Reg. Jur.

Dat hy van hem ontfangen heeft.] Manentlijck op sijn loon / utpote ob causam datam causa non secuta, soo dat hy eben als buyten tijds up sijn huys lopende / en sijn tijdt niet up dienende / sijn geheele huys komt te verliesen. per rationes supra ad artic. 2. h. t. allegatas.

ARTIKEL XVII.

Stervende Schipman sullen sijn Erfgenamen de helft van de huys ende voeringe hebben.

Placcaet van Keyser Carel, art. 29. Wisbuy-sche Zee-recht. art. 19.

Ingeballe nemandt duerende de reyse van den Schepe stozve / te water of te lande / sijn natuerlijke doot / ofte in dienst ende defensie van den Schepe / soo sal sijnen Erfgenamen gegeven en betackt worden / d'eene helfte van der huysre ende voeringen / soo verre 't selve gebalt in 't uptrepsen / maer indien 't gebeurt in 't keeren / salmen den Erfgenamen betalen de geheele huysre ende voeringe: ende sullen deselve Erfgenamen in allen gheballe moeten draagen die redelijke kosten van der begravinge / ende kosten ofte goet doen / 't gene des de assijbige sal ontfangen hebben.

Aenmerckinge.

De eene helfte van der huysre.] Daer sijn sommighe Doctoren van die meyninge / dat men een knecht schoon in 't begin van sijnen dienst stervende / eventwel de geheele huys schuldbigh soude zijn te betalen / nae 't exempel van 't geene van een Advocaet in l. 1. §. 13. ff. de extraord. cogn. geseght wort / doch als men daer wel op let / soo is 'er een groot onderscheydt tusschen een Advocaet en een Dienst-knecht / siet Bart. in d. l. 1. §. 13. dewelcke een onderscheyt maectt tusschen de officia of diensten / die / of principelijck op den arbeydt / of op wetensshap en verstandt / of op alle beyde komen te sien; dit onderscheyt aenghemerckit zijnde / soo en soude een dienst-knecht / geelijck een Advocaet sijn geheele loon / in 't begin van sijn dienst stervende / niet konnen vorderen / maer alleenighen vooz den tijdt van sijn dienst: Decius in l. diem functo n. 13. ff. de offic. assess. Caroc. de locat. cond. p. 4. q. 18. n. ult. Bonacoff. de locat. n. 5. Gothof. in l. kn.

fin. C. de dom. & protecl. lib. 12. per text. in l. 15. §. 6. ff. locat. ubi Papinianus de procuratore Cæsaris non immeritò, ait, vecturam à nauta repetis, cum munere vehendi functus non sit, & arg. l. jubemus 16. §. ult. C. de erog. milit. ann. lib. 12. ibi observari decernimus, ut erogator omnes pecunias, quæ mortuis militibus usque ad diem mortis eorum debita fuerant uxoribus vel liberis eorum non dubitet ministrandas. Hier met accordeert het Landrecht van Saren/ Landr. lib. 2. art. 32. Op het welcke mede desen Artijckel schijnt te willen leren / wannerse de Schipluyden in 't heene-varen / als boven de helfte van haer loon niet verdient hebbende / sooze op de reyse quamen te sterben / de helfte van haer loon komt toe te staen / ende het heele loon / soo wanneer de selve op 't wederom-komen mochten gestooven zijn / om dat si alsdan meerendeels haren dienst en arbeit besteedt / en vollen vracht te hebben / gerekent worden. Hier van verschillen de Wif buyische Zeerechten / dewelcke de Vroude ofte Erfgenenamen des overledenen Schipmans / de volle buye sonder onderschept laten toekomen / Wif buyisch Zeer. art. 19. in fin.

En sullen de selve Erfgenenamen.] Het si datse zijn by testament gestelt / of buyten testament / ab intestato. l. 12. §. 4. ff. de relig. & sumpt. fun.

Moeten dragen.] Dat de Erfgenenamen schuldigh zijn de onkosten tot de begraeffnisse aengewent te dragen / heeft sijn reden / op dat de lichamen niet onbegraven blijven liggen / ende dat niemandt van een ander man het sijne mocht begraven worden / l. 12. §. 3. ff. de relig. & sumpt. fun. Ende dan oock / dewijl de geene die eenige onkosten tot een begraeffnisse aengelwent heeft / schijnt niet den overledenen gecontrahceert te hebben / l. 1. ff. eod. soo is het dan meer als reden / dat hi de selve upt de erfennisse / ende van den erfgenaem / den overledenen representerende / weder krijge.

Redelijcke kosten.] Kosten ter begraeffnisse zijn die geene / die aengelwent worden tot de begravinge der dooden / en sonder dewelcke de doode lichamen ter aerden niet en kosten besteedt worden / l. 14. §. 3. ff. de relig. & sumpt. fun. Redelijcke kosten wordense genoemt / om dat de Erfgenenamen tot onredelijcke en onmatighe onkosten dooden Schipper gedaen / niet gehouden en zijn te betalen / l. 1. §. fin. ff. ad L. Falcid. Siet het Landr. van Sax. lib. 1. art. 22. 31.

Ende korten ofte goet doen.] Dese actie waer mede men de uytgeleghte kosten ter begraeffnisse kan inhouden / ofte weder enstehen / heeft soodanigen gunst en faveur / ob religionem, dat deselve hoort alle andere schulden geprefereert / en hoort afgetrocken wordt / soo wanneer de erfennisse insolvent bevonden wierde / l. 2. ff. de privil. cred.

ARTIKEL XVIII.

Aen landt te begraven, indien men kan.

Placcaet
van Key-
ser Carel,
art. 30.

Indien men den afslybigen aen landt kan begraven / soo salmen den selfden eerlyck ter aerden doen / als na sijn qualiteyt behoort. En indien hy aen landt niet kan gebracht worden / soo sal den Schipper daer ober doen een kerckelycken dienst / daer ter plaetsen daer hy Schipper woonachtigh is / soo haest hy weder-gekeert sal zyn / ten kosten van den overledenen.

Aenmerckinge.

Aen 't landt kan begraven.] Namentlyck soo dat selve sonder merckelyck verter kan geschieden. Siet het Placcaet van K. Carel, art. 30. Grot. in sijn Inleyd. 3. Boeck. 20. Deel.

Als nae sijn qualiteyt behoort.] Want de onkosten dewelcke de Schippers wederom kunnen eysschen worden geslimeert / (gelijck in l. 14. §. 6. ff. de relig. & sumpt. fun. geseght wordt/) Ex dignitate ejus qui funeratus est, ex causa, ex tempore, ex bona fide, ut ne plus imputetur sumptus nomine, quam factum est, ac interdum ne tantum quidem, quantum factum est, si forte immodice factum est, deberet enim haberi ratio facultatum ejus in quem factum est, & ipsius rei, quæ ultra modum, sine causa consumitur.

Daer over doen een Kerckelycken dienst.] Wy van den herformden Godsdiens / ynt Godes Heyligh Woordt beter onderwesen / en weten van Ziekmiffen / Voorbiddingen / en andere Kerckelycke diensten / om daer mede de zielen der Afgestorvenen ynt het Dagebier in den Hemel te helpen / niet te seggen; soo dat / hoor; soo veel desen Aertijckel hy ons huyden ten dage geen gebuyck meer en heeft / waer ober oock dese woorden in de Drieffche Ordonnantie / lib. 1. tit. 20. art. 18. niet gebonden worden.

ARTIKEL XIX.

Koopmans goet vvel gade te slaen, sullen daer voor extraordinairlyck geloont vworden.

Wifbuy-
sche Zee-
recht, art.
45. 46.

Alle Schipluyden sullen schuldigh zyn des Koopmans goet te bewaren en gade te slaen / soo yenluyden hy den Schipper / Stuurman ende Vrachtmann bevolen sal worden / waer af sy extraordinairlyck geloont sullen zyn / nae ouder gewoonte / ende ten seggen

gen van den boorsz. Schipper / Stuurman ende Hoogh-bootsman : Art. 10. van Schipp. en Koopl. Art. 13. cod. Wil buy-sche Zee-recht, art. 57.
 Gewelcke Schipper daer af goet bewijs ende rekeninge sal houden /
 ende den Koozman ofte Vrachtmann oberleberer / ende sullen 't selve
 goet aen 't boorz moghen houden / ter tijdt toe de Koozman haerluy-
 den voldoen / ofte vergenoeght sal hebben.

Aenmerckinge.

Soo hem by den Schipper &c. bevolen sal worden.] Hier slijckt de
 gehoorsaemheyt die de Schipluyden haren Schipper schuldigh zijn /
 oock soodanigh / dat sy den selven oock buyten het gene daer sy op
 aenghenomen zijn / namelijk tot het behouden ende bewaren van de
 goederen / schuldigh zijn te gehooramen.

Waer af sy extraordinairlijk.] Bewijs een extraordinaris arbejdt
 een extraordinaris loon komt te verespichen. Siet hier te voren art. 5.
 verb. mits haerluyden verbeterende. h. t.

Nae ouder gewoonte.] De Wisbuische Zee-rechten hebben op de-
 se extraordinarisse belooninghe een seckeren tar gestelt / namelijk
 datmen van koel-gelt sal geven van 't last Rogge 1. groot / soo diek-
 wils als syze koelen / van uyt te schieten 1. groot : van elf hondert
 Wagenschot 1. groot : van een hondert Inaerhouts 1. groot : van
 een vat Ruffen 1. Vrachantfchen : van een last Vaninghs 1. groot :
 van een last Ceer of Perck 1. groot : welck goet daer men een palepe
 om brenghet op den mast / als van een vat Flasfes 2. groot : van een
 half vat Flasfes 1. groot : van een pack Wandes 2. groot : van een
 teerlingh Wandes 1. groot : van een stuck Wjns 2. groot : van een
 piype Wjns 1. groot.

Daer af goet bewijs en rekeninge.] De Schipperen zijn de Kooz-
 luyden ten allen tijden schuldigh goede rekeninghe bewijs ende reli-
 qua te doen / niet allene in dese / maer van alle handelingen / ad-
 ministratien ende bewint / die sy sullen ghehad hebben / en dat op
 verbeurte van twee hondert Carol. gl. Siet art. 10. & ibi notata tit.
 van Schipp. en Koopl.

Ende sullen het selve goet aen boort moghen houden.] Om des te
 korter en niet minder moegte tot het hare te komen ; want soze den
 Koozman / met den welcken sy eyghentlijk niet gehandelt hadden /
 ex quasi contractu actione negotiorum gestorum , of den Schipper /
 uyt wiens behel sy de goederen behouden en bewaert hadden / actio-
 ne mandati , quamen aen te spreken / dat soude meer werckhs kosten /
 en moegten in hebben ; en by soo veere de Koozman wengerde / de
 vracht of dese extraordinarisse belooninghe te doen ; of dat by daer toe
 gheen geldt en hadde / ende de Schipper of Schipluyden hem niet
 gelooven wilden / soo magh de Schipper soo veel nemen van des
 Koozmans goederen / als de vracht en onkosten komen te bezagen /
 booz soa veel geldts / als dat andere goet in de markt gegeven waet.
 Volgens Wisbuische Zee-rechten / art. 37. in fin. Siet hier van ver-

der in artic. fin. verb. daer holden ligghen ter tijdt toe, tit. van Schip.
en Koopl.

A R T I K E L X X .

Schipman niet te arresteren , als 't Schip gereet is om
t'zeyl te gaen.

W. f. buy-
sche Zee-
recht, art.
6.

SAl oock niemant eenigh Schipman / wanneer het Schip rede
is omme t'zeyl te gaen / mogen arresteren / en uyt den schepe doen
gaen / om eenige personele schult : maer indien hy eenigh goet in den
schepe heeft / sal 't selve niet recht mogen uyt halen / oft sijne huyre
doen arresteren in handen van den Schipper. Ende indien de boorz.
goederen ende huyre niet souffisant en zijn booz: de ghepretendeerde
schult / sal de boorz. Schipman uyt den boorz. schepe moghen trec-
ken / mits stellende promptelijck eenen anderen in sijne plaats / soo
goet als hy is / ten seggen van den meestendeel van de Schipluyden
hinnen den schepe / en niet anders.

Aenmerckinge.

Arresteren.] Wat Arresteren is / daer van kan men sien hier te
boren / art. 9. verb. arresteren h. t.

Om eenighe personele schuld.] Het zy datse ex contractu, het zy
datse ex delicto heer ghekomen was; het zy dat deselve klaer en o-
penbaer blijcke uyt epghen handschrijft des Schipmans / of by re-
nigh publijcq instrument / of by getuygen / de schult die zy hoeda-
nigh en soo klaer als sy wil.

Maer indien hy eenigh goet.] Indien een schuldenaer eenige goe-
deren / souffisant tot voldoeninge van de geytendeerde schult / het
zy roerende / het zy onroerende / deselve jurisdictie onderwoypen /
soo en vermachmen niet alleemgen in dese / maer oock in andere ge-
legenthendt / sijn persoon niet arresteren / maer men moet sich met
des selfs goederen te vreden stellen / deselve eerst executerende / text.
in l. i. C. qui bon. ced. Bart. in l. 5. §. 3. de suspect. tut. Marant. in Spec.
p. 6. memb. 1. n. 58. Damhoud. prax. civ. c. 64. n. 8.

Uyt den schepe moghen trecken.] Hier uyt is te sien / hoe dat dit
selve dat men de persoon van een Schipman niet en kan arresteren /
geordineert en ingestelt is / niet ten opsicht van den Schipman / eben
of desselfs persoon geprivilegieert waer / om niet gearresteert te ma-
gen worden / maer ten opsicht van den Schipper of koopman / tot
voordeel van de koopmanschay / op dat daer dooz de schipbaert / en
volgens dien de koopmanschayen niet mochten verhindert worden.
Dit dan namentlijck dat een Schipman of yemant anders in het
schip

ſchip veerdigh zijnde om te reysen / uyt het ſchip getrocken en gearreſteert magh worden / ſeggen ſommighe met de beſchreven ſterkten oock ober een te komen / per text. in l. 1. §. 7. ff. de vi arm. niet tegenſtaende datter anderen zijn van contrary geboelen / dewelcke willen / datmen niemandt uyt den ſcheype om eenighe ſchuld / etiam de jure, niet ſoude moghen trecken / per l. pen. ff. de his qui dejec. & ibi Alberic. vide Coſtal. ad l. 18. ff. de in jus voc. alwaer hy verhaect dat het Parlement van Paris een executie tot betalinghe teghens eene die in het ſchip veerdigh was om te reysen / qualijck aengeleght te zijn / geoordeelt heeft; Dat echter van een vzeemdelinck / of jemandt die bertrecket om niet wederom te komen / niet en magh verſtaen worden / ghelijck dat ſelve Parlement dit ſelve alſoo in een andere gelegentheydt verſtaen heeft. vide Coſtal. d. loc.

Mits ſtellende.] Potteert hier wederom een byſondere privilegie tegens het ordinariſ Recht / tot proſijt van de Schipperen ende Kooplieden ingevoerd; wanneer alhier geſeght wordt dat een creditour een Schipman om ſchuld uyt het ſchip treckende en arreſterende / geholden iſ tot voldoeninghe van 't intereſſe / het welcke de Schipper of Koozman by het miſſen van haren Schipman ſouden komen te lijden / en derhalven om een anderen eben ſoo bequamen in ſijne plaetſe te ſtellen / dat ſelve ſegge ick iſ een privilegie tegen ordinariſ Recht / dewijl alhier niemandt ghehouden wordt tot vergoedinge van ſchade / daer hy noch ſchuld noch oorſaek toe gegeben heeft / als wanneer hy ſijn recht komt te gebuycken / in welcken ghevallen niemandt bezogh begaen / eenigh geweldt gebuyckt / of oock eenige ſchade gedaen te hebben / kan gheſeght worden. l. 55. §. 1. ff. de Reg. Jur. waer van exempelen doorgaens in den Rechten te vinden / als onder anderen in l. 24. §. ult. ff. de damn. infect. in l. 1. §. denique. Marcellus ff. de acq. pluv. arc. in l. 30. §. pen. ff. ad L. Aquil. in l. 129. ff. de Reg. Jur. alwaer expreſs geſeght wordt / dat een creditour gheen bezogh en komt te begaen / dewelcke het ſijne komt te verhoederen.

Promtelijck.] Op dat immers de Schipper daer nae niet en behoeft te wachten / en in ſijn reyse niet berlet mochte worden / dewijl den ſelven etiam ex mora modici temporis, een groote ſchade koſte overkomen / overmits deſelbe aen weer en wint / dat daer hy koſt verſumt worden / ſeer veel ghelegghen iſ / waer van berder te ſien iſ in art. 1. tit. van Schip. en Koopl. in not. ad verb. om eenige oorſaek.

Soo goet als hy.] Van kenniſſe en wetenſchay / van ſterckte ende van humeur en ommegeanck / per text. in materia ſubſtitutionis vulgaris in l. 1. verſ. quod ſi morbo C. de præpoſ. agent. in reb. Want gelijck Bart. in l. 5. n. 4. ff. de duob. reis ſeght / ſoo worden daer twee dingen principelijcken vereyſcht ut operæ ſictæ ſint eodem, van dewelcke het eene iſ dat de geene die in des anderen plaetſe om te dienen gheſteelt wordt / zy van deſelbe kenniſſe en wetenſchay / als de geene was / in wiens plaetſe hy geſteelt wordt.

Ten ſegghen van 't meeſtendeel van de Schipluyden.] Potteert hier

dat de Schipper niet sijn eyghen hooft / maer het seggen van 't meere-
 rendeel van sijn Schipluyden / als van onpartijdige eerlijcke en ken-
 lijcke luyden / schuldigh is te volgen / nemo enim sibi ipsi jus dicere
 potest, l. 10. ff. de jurid. en niemant en mach sijn eygen Richter we-
 sen / l. unic. C. ne quis in sua caus. om dat een pegelijck in sijn eyghen
 saecke gemeenlijck blindt te sijn / gerekent wordt; en dan oock om
 dat de menschen van naturen sich seifs gunstigher sijn / als wel een
 ander / en oer sulckx meer op haer eyghen oordeel / als wel op een
 anders komen te letten / doo; welcke geneegenheyt tot sich seifs de
 oprechticheyt in het oordeelen / of verhindert / of ten eenemael be-
 dooven wordt / d. l. unic. & ibi Obrecht C. ne quis in sua caus. Dewijl
 dan dickwils ghebeurt / dat men niemants neersticheyt heeft wyl-
 verhooren / het welcke uit de qualiteyt van de persoon / ende uit het
 haer toe-hetroude ampt af te nemen is / c. fin. ubi Felin. n. 4. & seqq.
 Ext. de offic. delegat. En dewijl daer een groot onderscheyt van ken-
 nisse en verstant onder de arbeiders is / l. inter artifices. ff. de solut.
 En dan oock dewijl de kracht van de mensch / de tydt en gelegch-
 heyt / de oorsaeck van een werck komen te veranderen / l. 26. §. 12.
 vers. sed si operas ff. de condict. indeb. Joh. Fab. in §. servitus Inst. de Ju-
 re pens. Soo dat volghens dien een ampt dusdanigen knecht toeber-
 trout zijnde / niet lichtelijck op een ander kan overgedragen worden /
 d. c. fin. Ext. de offic. deleg. l. unic. §. fin. C. de Caduc. toll. sonder dat
 de Schipper daer schade by soude lijden; soo en is het niet bremt /
 dat alhier gesecht wordt dat de creditur van den Schipman een an-
 deren in desselvs plaats moet bestellen / soo goet als deselve / en dat
 volgens het oordeel van 't meereudeel van de Schipluyden / arg. l. 14.
 ff. de fideicom. libert. En by soo verre dese naderhandt in sijn dienst /
 soo bequaem als men gemeent hadde / niet bebanden wierde / soo en
 is de creditur daer voor niet verder ghehouden / maer wordt gere-
 kent als of hy even soo een bequaem in des anderen plaats gekre-
 gen hadde / en alsoo sijne schult voldoen. Schrad. de feud. tom. 1. p. 6.
 c. 6. n. 46. & seqq. huc pertinēt quod docet Bart. in l. Barbarius ff. de of-
 fic. Prat. volens eo ipso quod inhabilis ad officium admittitur habilem
 reddi, & ceteri ab eo qui ipsum sciens atque prudens ad hoc officium
 admittit.

T I T. III.

Van Schipbreeckinghe, Zeewerpinge ende Haverijen.

HAverijen.] Waer van daen het woort Haverije sijn oorspronck
 genomen heeft / daer van en is niet eenderley geboden: Wey-
 sen in sijn tractaet van Avarien / meent dat het uit het Griekx
 sijn

sijn oorspronck soude hebben van een woordelen *à lauch's*, het welck se o heel betekent / als sonder last / ont dat een Schip dat gekwoopen heeft / sijn volle last te hebben / niet kan gheseght worden. Boxhornius in Epistola ad Vinnium, hier ober geconsuleert / deduceert het selve van het woordelen haeven, om dat avarije niet anders en is of betekent / als dat geene / dat van jemandt wiens goederen in behouden haben gebzacht zijn / aen een ander / wiens goederen daer om gekwoopen en bergaen sijn / moet betaelt worden: wat my aengact ick soude het woordt Haberije af kienstigh houden / van 't woordt Have, dat soo veel als alderhande goet van rickdommen / schatten / die jemandt epgendoemelick moecht besitten / betekent; waer met seer wel het Latijnsche woordt *peculium* accordeert ende ober-een-komt. Dit have komt van 't Hooghduytsche haeben, in 't Latijn habere, in 't Frans haver, hebben / om dat de goederen gehebt / dat is beseten en gheschuypt worden / soo seghtmen oock yemands hebben en houden, wannecermen desselvs traet van goederen wil noemen / en in het Hoogduyts seghtmen wol-habigh, en in onse tael wel-hebbend, dat is / rijk van goederen. Van dit woordelen have dan komt haberije / het welcke niet anders en is / als een verbesinghe ober 't behouden have en goet / om nae quota van de waerdijje desselven het daer om gekwoopene en verlorene have ofte goet te betalen. Met recht dan wort van have / haberije deduceert / aengesien daer in en ontrent niet anders als van have en goet gesproken wordt / want goet was daer behouden / goet was daer verloren / het eene en 't andere wordt gewaerdeert / het behoudene komt het verlorene te baet / om dat de eene het profijt alleen / en een ander de schade alleen niet en hebbe te dragen / en dat alsoo den onbeweeghlijcken groot-regel in den Rechten / die een weder het sijne wil toegeleght hebben / niet ghebrekent en worde. Van dit woordt have komt havenen, dat niet anders en is / als voer de behoudenisse van eenigh goet dat het niet en vererger / vermindere of bederbe / soze draghen / ghelijck dat selve alsoo in de Wisbunfche Zecrechten art. 46. genomen wordt. En wat is doch dat daer meer habenens van nooden heeft / als sels het have? aengesien het selve niet moente verkerghen / niet vrees beseten / en niet smerte verloren wordt. Van dit habenen komt haeven, om dat de schepen aldaer behouden oyghzacht / hoor alle ongemack en gebaer / dat haer oy repse hadde mogen bejegenen / hebjydt en versozght zijn; En hier van daen merant Boxhornius, ghelijck hier te voren geseght is / dat haberije sijne benaminge soude ontfangen hebben / maer abusvelijck / om datmen dan niet haverije, maer veel meer havenerije soude moeten seghen / als met het woordt berer ober-een-komende. Dit sal genoegh wesen van de naem van Haberije / daer wy wat langer als wy wel gemeent hadden / on staende gebleven zijn: om dat tot noch toe niemant den rechten oorspronck daer van gebat en heeft / van de saerke sels sal in de volgende Artijckelen gehandelt worden.

ARTIKEL I.

Schade te boeten die by Schiplieden negligentie geleden vwordt.

Alle Schippers ende Schipluyden sullen ghehouden zijn / goede toeficht te nemen ende forge te dragen vooz 't Schip ende goet / ende of 't selve by haerlieder schult / negligentie ofte onwetentheyt / faute ofte toedoen / eenigh perijckel of schade lede / sullen dat ghehouden wesen op te rechten.

Aenmerckinge.

Goede toeficht en forge te dragen.] **A**lhoewel de Schippers wel eygentlyck niet aengenomen zijn om de goederen te bewaren / ende daer op toeficht te nemen / maer alleen om deselve ober te vaeren / soo zijnze doch eventwel *ex locato*, schuldigh om de selve te bewaren / ende forge daer vooz te dragen / eben gelijck een Snijder / of ander **A**mbachts-man / den welcken niet om te maecten aen-besteedt was / tot het selve te bewaren (schoon hy het te bewaren niet aengenomen hadde) ghehouden is / l. 5. pr. ff. naut. caup. Peck. ad l. 1. pr. ff. eod. Siet hier te voren art. 8. verb. beschadight of vermindert, tit. van Schipp. en Koopl.

By haerluyder schult, negligentie, &c.] **E**n niet by ongeluck / of *levissima culpa*, dewijl een onbersienlick ongeluck / niemantd schuldigh en is te beteren / en een contract van hunz woꝝdt tusschen een Schipper en koopman / om haer beyder wille ingegaen / in welcken geballe de aennemer allrenigh gehouden is de *dolo lata & levi culpa*. l. 5. §. 2. ff. *commodat*. siet tit. van Schipp. ende Koopl. art. 9. verf. sonder schult.

Onwetentheyt.] **W**ant de onwetentheyt woꝝdt dickwils vooz schult gerekent / l. 9. §. pen. ff. *locat*. l. 132. ff. de *reg. jur.* dewijl geen geringe schult komt te begaen / dewelcke lichtveerdigh een ampt of bedieninge op sich neemt / tot het welck hy weet / of ten minsten behoozt te werten sich selfs onbequaem te zijn. l. 8. ff. ad *L. Aquil.* Hier heen soo isser dat een **M**edicus vooz onwetentheyt niemantd qualijck curerende actie *L. Aquiliae* ghehouden is / d. l. 8. item dat een Richter vooz onwetentheyt qualick oordeelende / *ex quasi delicto*, kan aengesproken woꝝden / om de beschadighde partijne sijne schade te vergoeden / pr. *Inst. de Obl. quæ ex quas. delict.*

Sullen dat gehouden wesen op te richten en te beteren.] **W**ant sy zijn schuldigh de goederen soo als sijnze ontfangen hebben / wederom te leveren / l. 1. pr. ff. naut. caup. **E**n de goederen niet datse r'scheep gebacht

Van Schipbreeckinge en Zeeverpinge, &c. 65
bzacht zijn / al schoonze iust niet uydruckelijck den Schipper / om
hooz de bewaringe der selve sozge te draaghen / bevolen waren / wo-
den hooz ontfangene gherecht / l. i. s. fin. ff. naut. caup. om dat die
gene / die de goederen t'scheye hringht / met der daet selvs betwinght
dat hye den Schipper en scheye toebetrout ; en de Schipper geest
met sijn stilswygen ghenoeghsaem te kennen / dat hy en sijn Schip
bequaem genoegh zijn / dat de goederen daer betrout mochten wo-
den. Wefembec. in parat. ff. naut. caup. n. 5.

A R T I K E L II.

Gequetste Schipman sal betaelt vvorden , als groote
Haverije.

In dien de Schipper of Schipluyden / ofte nemandt anders in 't Placcaet
wederstaen ende gebercht teghen branden of Zeeovers / of ande- van Keyser
ren dienst van den scheye beschadicht / gequetst / vernincht / of ge- Carel art.
doodt worden / soo sal d'interest ende schade van den beschadighden / 28.
gequetsten of verninchten / ende hooz de volle huyre / boeringhe
ende begravinge van den dooden / betaelt worden als groote haberije
van den scheye ende goede / tot defensie van den welcken 't ongebal
toegekomen ware / alle ten seggen van goede mannen hun diez ver-
staende.

Aenmerckinge.

Indien de Schipper, &c.] Siet van desen Artijckel hier te boren
art. 16. 17. tit. van Schipl. en haer Offic. tusschen dewelcke en dese eenige
strijdiagheyt schijnt te wesen / doo? dien in de hooz. 17. Artijckel een
onderscherdt gemaccht wo?dt / tusschen die geene die in 't heene-rey-
sen gestorben / ende tusschen die geene / die in 't wederomme-reyssen
ghestorben waren ; dat dese de ghebeele huyre en boeringhe soude be-
taelt worden / en d'andere niet meer als de helfte van dien / daer al-
hier sonder onderscheydt haer de ghebeele huyre toegeleght wo?dt :
Item / in de 17. Artijckel wo?dt gheseght / dat de Ersgenamen de
onkosten van de begraeffnisse moeten draagen / hier in desen Artije-
kel schijnense te komen tot last van schip en goet : om dese te beree-
nigen soudemen konnen seggen / dat in den hooz. 17. Artijckel ber-
haelt wo?dt / quid juris sit , en wat de Ersgenamen van de Schip-
man met recht souden konnen vorderen ; ende dat in desen Artije-
kel berhandelt wo?dt / soo wannere een Schipman ten opficht van
sijn getrouwen dienst waer in hy gestorben was / de kosten van be-
gravinghe geschoncken waren / hoe dat deselbe als groote haberije
over schip en goet behoorden te gaen / ende uyt het gemeene betaelt
te

66 Van Schiphbreeckinge en Zeeverpinge, &c.
te worden. Siet Weyts. van Haver. verf. Doozts soo heb ick ghe-
weten / alwaer hy verhaelt dit tegens het gemeene recht strydigh
te zijn / & quidem contra l. 2. §. cum in eadem nave ff. ad L. Rhod.
de jact. en daer beneffens de oorzacck waerom dat dese Artijckel al-
soo geordonneert is geworden.

Als groote Haverye.] Daer is tweederlen Haverne: Daer is een
grootte Haverne / of Haverye grosse, dewelcke is een gemeene last /
die gedragen moet worden by Schip en goet / ten seggen van goe-
de mannen; Grot. in sijn Inleyd. lib. 3. p. 29. verf. wie in Schips-
dienst. Daer is oock een haverne die commune genoemt wordt /
welcke kosten van haverne niet en gaen ober schip en goet / maer o-
ber de gemeene kooplieden goederen / nae raete van de valcur / en-
de aestimatie van de goederen. Siet hier van Weyts. tract. van haveryen
circa pr. alwaer hy verscheyden geballen optrekkent / waer in Ava-
rye commune plaets heeft.

Ten seggen van goede mannen.] Dewelcke volghens 't Placcart
van Keeser Carel. art. 28. genomen en daer toe versocht sullen wor-
den / ick plaetsen daer 't schip eerst onder dessels Keesers Jurisdi-
ctie aen komen sal; hoedanigh dese goede mannen moeten zijn / en
wat daer by verstaen wordt / daer van kan men verder en hieder sien
hier te boren art. 5. verb. ten seggen en arbitrage, tit. van Schip. en Koopl.
art. 7. verb. en arbitrage van luyden van eere, tit. van Schipl. ende hare
Offic.

A R T I K E L III.

Gebroken Schip te hermaken binnen korten tijd.

Wifbuyfch
Zeerecht,
art. 16.

Wer 't dat een schip onderweghen geraeckte te breken of ver-
derben / sal den Schipper ghehouden zijn de goeden te ber-
gen / soo hy meest ende best kan / ende oock sijn schip met al-
ler diligentie doen hermaecken; indien hy advijse van den meesten-
deel van de Schipluyden bebonden wordt / binnen korten tijd her-
maeckelijck te zijn; ende 't selve hermaeckt wesende / de geberghde
goeden te brengen ter besproken plaetsen / waer nae de koopman
scheldigh sal wesen te beyden / 't en ware dat hy de voozfs. gebergh-
de goeden tot hemwaert wilde nemen / welck hy sal moghen doen /
mits met den Schipper ober-komende van sijn vachtloen. Ende
indien 't voozfs. schip binnen korten tijd niet hermaeckelijck en is /
ende de koopman ende de Schipper niet en beraccozderen / sal als-
dan de voozfs. Schipper moghen en gehouden zijn / soo geringe als
't mogelijk is / een ander schip of schepen te huyren / ende de voozfs.
geberghde goeden ter besproken plaets te brengen / 't welck gedaen
zijnde / 't zy met de voozfs. hermaecken / of ghehouden schepen /
sal de voozfs. Schipper hebben sijn volle vacht van den voozfs. ge-
berghde ende aengevachte goeden.

Aen-

Aenmerckinge.

Sal de Schipper gehouden zijn &c.] Dit kracht van contract/volgens 't welck hy niet alleengen gehouden is / om de goederen over te brengen / maer oock om deselve te bewaren / vooz schade te hoeden en te bergen / soo hy meest ende best kan / schoon hy wel eygentlick om de goederen over te brengen / aengenomen is / en geen bysonder gelt of loon vooz 't bewaren heeft te verwachten / l. 5. ff. naut. caup. Sup. art. 1. h. t. & tit. van Schipp. en Koopl. art. 8. verb. beschadight of vermindert.

By advijse van den meestendeel van sijne Schiplieden.] Siet hier van tit. van Schipl. en haer Offic. art. 20. verf. ten segghen van 't meestendeel van de Schiplieden. art. 4. verb. by advijse h. t.

Te doen hermaken.] Op sijn eygen kosten / soo de Schipper het schip toequam / of andersins op kosten van de Beders / die het profijt van 't schip komen te trecken / want dese / alsooze loon trecken van het schip en arbejdt / soo moet haer / en niet de geene die het schip of arbejdt gehuyt hebben / de schade gerekent worden / eben gelijk de schade van het breecken / van een ambeel of hamer / niet den genen die yet aen-besteet heeft te maken / maer den Smit of den Timmerman / die het aen-besteedt was / toegerekent wojdt. l. 2. §. 2. ff. ad L. Rhod. de jact.

Mits met den Schipper overkomende.] Dewijl het vertoechen niet by des Schippers schult / maer by nootsakelijcheydt toegekomen was / soo en moet hy daer van geen schade hebben / mora enim quæ non dolo, sed ex necessitate contingit nemini debet esse fraudi vel noxiæ l. 60. §. 4. in fin. ff. de rit. nupt. Cujac. in comm. C. de Spons. in fin. Maer soo wanneer het breecken of bederven van den schepe by den schult ofte onhoorsichtigheydt des Schippers toegekomen waer / als wanneer hy het schip vooz 't uytbaren niet ghenoech en hadde doen versien / ende calefaten / art. 6. tit. van Schipp. en Koopl. Item / soo hy het schip sijn Vmecht / noch een onerbaren Stuurman zijnde / toebetrout heeft / dewelcke daer ontweder op-staende / het selve niet en wist te regeren / of sich hy nachte liet over-zenen. l. 13. §. 2. ff. locat. Item / soo hy sich niet zenl en toutwen / en ander schips-ge-reedtschap tot de reyse dienstigh / niet ghenoech versien en hadde ; in sulcken ghevalle soo het schip daer dooz quam te breecken / of te bederven / soo en is de kroopman niet alleenighen ontslagen van den Schipper het over-komen loon te betalen / maer hem is daer henes-sens oock ynt contract van huyt een actie geschapen / om alle schade en interesse / dewelcke hy daer by mochte komen te lijden / van den Schipper in te hojderen. Siet art. 6. tit. van Schipp. en Koopl. & ibi not.

Ende ghehouden zijn.] Zy soo ver hy het over-komen vrechtloon wil

wil ghemieren / want schoon het by hem niet toe en komt / dat hy de aengenomen waren niet overbrengchen kan / soo en is hy daerom niet te excuseren / soo hy maer een schip soo bequaem als het sijne / om des selve ower te brengen / weet te hurren / dooz dien het ebenwel gerezkent woedt / dat men dooz een ander doet / eben of men het selfs dede / quod quis enim per alium facit ipsemet facere videtur. c. 72. & ibi Dyn. de Reg. jur. in 6. l. 5. §. 3. ff. de administ. tut.

Een ander Schip of Schepen te huyren.] In welcken ghebal sal de Schipper wel doen / soo hy dat schip ter bequaemer tijdt doet afvaren ; Item / dat hy toefse dat het schip niet minder bequaem en zij om de waren ower te brengen / als het sijne : Item / dat hy het doe niet kennisse ende weten van den koopman ; in welcken geballe de Schipper van alle perijckel van het vergaen ende verberben der waren ten eenenmael bezijdt is / l. 13. §. 1. ff. locat. l. fin. §. 1. ff. act. l. Rhod. de jact.

Sal de voorsz. Schipper hebben sijn volle vracht.] Mits dat hy den tweeden Schipper van hem afgehuyrt te vreden stelle. De Schipper komt alsdan de volle vracht toe / om dat hy aen sijn zijde het contract volbracht te hebben gherekent woedt / soo dat den selven niet en obsteert of kan verhinderen / om de volle vracht te vorderen / dat hy met sijn egen schip / gelyck bedonghen was / die goederen niet overgebracht en heeft. arg. l. 9. pr. ff. locat. Alwaer geseght woedt / dat yemandt een huyr verhuurt hebbende / het welcke buyten sijn schult van een ander ingewonnen wierde / met den huyrman een ander huyr van deselve bequaemhendt als het eerste was / te bestellen / kan bestaen. Vide Gomez. 2. Var. ref. c. 3. n. 2.

A R T I K E L I V.

Geen goet te verpen of mast te kerven sonder advijs van den Koopman.

Wilsbuy-
sche Zee-
recht, ait.
20. 38. 39.

Wer't hy alsoo dat een schip in noot quame / ende den Schipper dacht darmen tot conservatie van lijf / schip en goet / soude moeten eenigh goet werven / of't schip stranden / ofte den mast / kabel / of het anders afhouwen of kerben / en sal't selve niet mogen doen sonder eerst den koopman / of sijne gecommiteerde in't schip zende / daer af te sprecken wat hem goet dunckt : Ende indien't selve den koopman of sijnen Commis niet goet en dunckt / sal des niet te min de Schipper dat moghen doen by advise van de meestendeel van den Schipheden / dewelcke te lande komende / sullen ten versoekte van den koopman by eede moghen affimeren dattet noodfakelick was / ende nae refing van den koopman / by hun advijs geschiet is : ende soo verre die boorsz. koopman of sijnen Commis in't Schip niet en is / sal die boorsz. Schipper't geene des boorz. seyndt

Van Schipbreckinge en Zeeverpinge, &c. 69
sendt is / niet mogen doen / dan by abbijse van den meerendele van
den Schiplieden als boren.

Aenmerckinge.

In noodt quame.] Wanneer daer een grooten storm en tempeest op-
stont / waer doo? het schip scheen te moeten vergaen / unde dicteur
in l. 2. §. 2. ff. ad L. Rhod. de jact. tempestare gravi orta, of soo wan-
neer het schip op een klip of aen de grout quam te stooten / en daer
van in perijckel stont van schip-brenck te lijden / waer van exempe-
len onder anderen te vinden zijn by den Propheten Jonam in sijn Boeck
cap. 1. vers. 5. en in de Handelingen der Apostelen in het 27. cap.

[Tot conservatie van lijf en goet.] Op dat haberne plaats grijpe /
soo moeten de goeden niet anders uptgewoepen worden / als om het
schip te verlichten / en alsoo schip en goet te behouden / l. 4. pr. &
§. 1. ff. ad L. Rhod. de jact. Want de hillichheydt desselven heeft dan
eerst plaats / wanneer doo? 't behulp van uptwoep / de anderen in 't
selve perijckel zijnde / doo? dien 't schip daer heest hoofts afgebracht
is / unt het perijckel gereddet / en behouden worden. l. 5. ff. ad L.
Rhod. de jact. Waer over schoon het schip doo? uptwoep wel is ver-
licht geweest / soo 't evenwel daer nae doo? ontweer konit te beronge-
luicken / soo en heeft dese haberne of contributie geen plaats. We-
semb. in parat. ad tit. ff. ad L. Rhod. de jact.

Sonder eerst den Koopman.] Want soo hy mast / kabel / of yet an-
ders van den schepe wierp / sonder weten en willen van de koopliu-
den / of die geene die van haer gestelt waren / soo en soude hem dat
selven in haberne niet valideren / noch goet ghedaen worden / even
gelijck een Doerman wiens ghesurnde wagen konit te bzecken / of
peerden te heberben / de schade niet vergoedt en wordt / l. 2. §. 2. ff.
ad L. Rhod. de jact. Hier niet komen oock over een de Fransche Zee-
rechten / als mede die van West-Cappel / en van andere Natien /
waer van te sien is by Vinn. in addit. ad Peck. ad l. 2. pr. lit. a.

Sal des niet te min.] Hier niet accorderen de Sweedsche Zee-rech-
ten / c. 11. Die van Wisbun. art. 20. Noteert hier een casus, in de-
welcke pemaend eens anders goet / teghen sijn wil en danck geooz-
loft is wegh te werpen / ende te verderben; en dat selve niet sonder
reden; want al schoon een ander in dese gelegentheydt geresolveert
is het alderuyerste te wagen / en selfs sijn leven / om sijn goederen
niet te verliezen / wil vercliteren / soo is daerom een ander die sijn
leven lieber is als eenigh goet / tot voo?deel van een ander / niet schul-
digh het selve te hazarderem; te meer / om dat de Schipper soo wel
sijn schip als de Koopman sijn waren soude konnen verliezen / ende
dies wegen soo wel als de Koopman wat mede te segghen heeft / te
meer om dat de Koopman de schade van de uptghewoepene waren
niet alleenigh en behoeft te draghen / maer dat hy de schade voo?

't behouden van sijn schip nae quota moet helpen betrecn / l. 2. §. 2. ff. ad L. Rhod. de jact.

By advijse van 't meestendeel, &c.] Op dat hy daer mede moghe betuyghen / dat het niet en is geweest een lichtveerdige vreesse / die hem betwoghen heeft om dat selve te doen / maer dat het is geweest een vreesse / dewelcke de alderbolstandighste en erbareste soude konnen verschicken ende beweghen / gheleijk dusdanigh een vreesse eerst booz een rechtmatige vreesse gehouden woꝛdt. l. 6. ff. quod. met. caus. Siet hier te voren art. 9. verb. door vreesse van oorloge. tit. van Schipl. en haer Offic. En het advijs van 't meestendeel van de Boortgesellen woꝛdt alhier gevolght; Sententia enim quæ numero vincit eadem rationis pondere superior existimatur c. 1. Ext. de his quæ fiunt à major. l. 19. ff. ad municip. l. 160. §. 1. & ibi Matth. de Reg. Jur. Alwaer hy verhaect het recht aller volckeren te zijn / datmen in swaer gewichtighe saecken / alstijdt het oordeel van 't meestendeel komt te volghen. Volgens Wisbupsche Zeerechten mach het werpen gheschieden / soo wanneer het den Schipper met twee ofte drie van sijn Schiplieden goet dochte / dewelcke te lande gekomen zijnde / soude moeten sweeren dat het ynt noodt gheschiet waer; Wisbupsche Zeerechten art. 38. 39. Ende hier met accorderen de Zeerechten van West-Cappel. De Franschen willen de noodt van werpinghe die gheschiet was / niet eede van het dertendeel van 't Scheeps volck bewesen hebben. Siet Vinn. ad Peck. ad l. 2. pr. ff. ad L. Rhod. de jact.

Van den Schiplieden.] Weytten in sijn tract. van Averyen, wil datmen den raedt sal volgen van den hoogh-Bootsman / Stuurman en Schieman / als daer van de beste kennisse hebbende / het welcke Vinn. in addit. ad Peck. d. loc. meent dat hy genomen soude hebben ynt het dagelicksche gebruik der kooplyden.

By rede affirmeren.] Noteert hier een casum, in dewelcke men een domestique kan doen getungen van sijn Meesters daet: welke domestique getuyghenisse / alsooze meesten tijdt verkoupen woꝛdt / soo heeftse doch in sommige gelegentheden plaets. Siet sup. art. 6. verb. van sijne Schipluyden. tit. van Schipp. en Koopl.

A R T I K E L V.

Goet te vwerpen dat swaerft van gevicht ende minst van prijs is.

Als men eenigh goet moet werpen / sal de boozs. Schipper gehouden zijn goede toetsicht te nemen / soo bezreer mogelijck is / dat men die goeden werpe die swaerft zijn van gewichte / ende minst van prijs. Ende indien daer nemandt is in den schep / die in sijn kisten of packen heeft gelt / gout / silver / kostelijcke gesteente / ofte andere goeden van grooten prijs; sal ghehouden zijn aen den Schipper te verkla-

Wisbuy-
sche Zee-
recht. art.
38.

verklaren / goets tijds / eermen werpt of pericliteert: andersins
sal in't maken van havenen / ofte in de assureantie / ten laste van
de assureerders / daer geen regard op genomen worden / anders dan
voor sulcke kisten of pakken / als sy van buyten schijnen te wesen.

Aenmerckinge.

Alsinen eenigh goet.] Siet van desen Artijckel Wijsbuische Zee-
recht. art. 38. Weitsen. tract. van Avar.

Die swaerst zijn van gewichte en minst van prijse.] In 't werpen
moet gelet worden op foodanighe goeder door wiens uytwoy de
meeste haet / en de minste schade / te verwachten is / 't welck ghe-
schiet / wanneer de goederen / die 't swaerst zijn van ghewichte /
(waer door 't Schip de meeste verlichtinghe / en volgens dien de
meeste hulpe hebben kan) en die het minst van prijse zijn (waer
by men de minste schade te verwachten heeft) gewoepen worden.
Si quid adverbi coortum est (in navigatione scilicet) de illis potissimum
jactura fit, que pretii minimi sunt, Salust. orat. vol. Epist. 2. de repub.
Ordin.

Sal ghehouden zijn aen den Schipper te verklaren.] Volgens de
Sweedische Zee-rechten / c. 13. moeten de goeder dewelcke ter stuyp
en buyten kennisse en weten van den Schipper in 't schip gebracht
zijn / eerst gewoepen worden.

Assurance.] Assurance of verseeckeringe / is een ooreenkominge
ge / wanneer nemant voor seecker loon / op sich neemt dat onseker
gevaer / dat een ander hadde te verwachten : Dit is een contract
waer van men in ouden tijdt niet veel geweten heeft / en hundens-
daeghs onder den kooplieden ser gezynckelick / Grot. de jur. bell. &
pac. lib. 2. c. 12. n. 3. in fin. hier van zijn daer nae verseeckenden plac-
raten en bysondere statuten geordoneert / als het placcaet van as-
surantien van Koninck Philips van den laetsten Octobr. 1563. Or-
don. van Assur. van Amsterdam vanden laetsten Januarii 1598. Costum.
van Antwerpen tit. 54. Siet hier van Grot. in sijn Inleyd. lib. 3. p. 24. Zyp.
de not. jur. Belg. tit. de navic. in fin. Santerna de assureur.

Ten laste van de assureerders.] Dewyl een verseeckerer gehouden
is tot alle schade de welcke Schip en goet mochten overkomen / het
sy by storm en rempest / byer / byandt / robers / arresten / represen-
taten / of eenigerley andere wijze gewoonlick of ongewoonlick / be-
dacht en onbedacht / soo is by oock gehouden tot vergoedinge van
schade / dewelcke de koopman by 't werpen / mochte lijden / jactus
enim & perditio propter cursum equiparantur , l. 4. ff. ad L. Rhod. de jact.

Anders dan voor sulcke kisten.] Dat is by soo verre nemant gont /
silver / kostelijcke gestecuten / ende andere dingen van grooten prijse
in kisten ofte koffers hadde / dewelcke by voor het uytwerpen aen
den Schipper niet bekent ghemaect en hadde / soo sullen deselve /
het sy datse uytgewoepen zijn / het sy datse behouden zijn / niet an-
ders

ders gerekent ende gehouden worden / alsze van buyten scheenen te wesen; namentlyck sooze uytgelwoopen zijn tot haren schade / want sy sullen in contributie / schoon daer noch soo veel kostelichs in geweest waer / niet als voor geringe en slechte packen en kisten diese scheenen te wesen / gherekent worden. En zoose behouden zijn tot haren voordeel / want alsdan sullen de packen en kisten / niet nae waerdyge van 't geene daer in opgesloten is / maer nae haer uytrellycke gedaente / geschat en gerekent worden.

Als sy van buyten schijnen te wesen.] Unumquodque enim tale est, quale vulgo habetur. l. i. §. 1. ff. de flumin. Gloss. in l. ubi adhuc. C. de jure dot. & in l. licet C. de locat. waer voor een dingh van peder ghehouden wordt / soodanigh wordt het oock gepresumeert te zijn; Ende het is gelijcke veel / niet te zijn / of niet te schijnen: idem est non esse, & non apparere, l. 30. ff. de testam. tit. l. 16. §. 3. eod. Dewijl dan soodanige packen en kisten soodanigh niet en scheenen te wesen / dat daer in sulck een kostelichheydt soude herbergen / soo wordense oock voor soodanighe niet gerekent.

ARTIKEL VI.

Vergelijkinge van schade door 't vwerpen, stranden, ofte kerven.

Wifbuyck
Zeerecht,
art. 38.

Ende om te verlijcken de schade die by 't woofsz. werpen / stranden / of kerven / en ter oorsake of consequentie van dien gebeurt / sal wesen tot effectuele behoudinghe van lijf / schip en goet / salmen alle de verloren ende behouden goeden t'samen estimeren na de merkit / daer de behouden goeden verkocht sullen worden / penninck penninck gelijcke / zijnde haer eerst afgetrocken die vracht ende ander ongeldt / ende daer by voegen de rechte waarde van den schepe / oft die geheele besproken vracht van den Schipper / ten kiese ende optie van den koopman / 't welck al te samen in een ghebracht zijnde / sal een pegelick daer af uyt de geheele masse verlijckt worden / nae rate van sijne verloren ende behouden goeden: Ende sal de estimatie / calculatie van der selver havenen gemaecht worden by den Schipper ende kooplieden hun dies verstraende / ende neutrael wesende.

Aenmerckinge.

Om te verlijcken de schade.] In sommige exemplaren / als onder anderen in de Friesche Ordonn. lib. 1. tit. 23. daer bindt men het woordelken verlichten: dat alle beyde wel kan geseght worden / want het verlijcken van de schade / is een werckende oorsack van het verlijck-

verlichten der selve; ende wanneer verlichten gheseght wordt / soo wordt het gezochte werck / vooz de werckende oorzacck genomen / een manier van spreucken den redenaerz gebuyckelijck / dewelcke metonymia effeeli pro causa ghenoeut wordt; soo seght men de bleeckie doot / om datse de menschen bleeck maect; en het sweert wordt vooz den arbejdt ghenomen / om dat den arbejdt het sweert veroorzacckt / soo traet Gen. 3. v. 19. in 't sweert ulwes aengesichtz sult ghy u byzoodt eeten / dat is / ghy sult met supren arbejdt u byzoodt winnen.

Te samen estimeeren nae de merckt.] Dit accordeert ten deele / en het verschilt ten deele van 't gemeene keyserlijcke Recht: het accordeert in soo veel dat de behoudene goederen gereeckent worden merckganc / dat is / soo duet alse konnen verkocht worden ter plaetsen van outladinge / ende niet soo duer alse ingekocht zijn; het verschilt in soo veel de verlorene goeder volgens de boozsz. Rechten / niet hooger gescht en worden / als deselve ingekocht zijn / quoniam detrimenti, non lucri fit praestatio. l. 2. §. 4. ff. ad L. Rhod. de jact. Weytf. tract. van haveryen, maect een ander distinctie omtrent dese taratie / waer hy vermaect datmen in de selve heeft op te letten: namentlijck / dat alz de Scheyen ober de helfte van heurlunder bonage ghescht zijn / dat de goeden alsdan ghevozen: men pzijsert ende tareert in de reule, soo veel als die gegolden souden hebben ter plecke daer die ghestinneert ofte gemunt waren; anders als die vooznoemde goeden gewozzen z'n binnen de helfte van de bonage / soo worden die niet hooger gereeckent dan deselve ghekocht zijn in der plaetse van de laedinge / ende alken de goeden die hoben de helfte van de bonage ghewozzen zijn tareert soo veel als die gegolden souden hebben in de plaetse van de outladinge / soo moeten afflaen en defalquieren de imposten van gabelen / costuyen / rollen / en andere ongelden / die de koopman op de boozsz. goeden soude hebben moeten dragen / welcke niet afgetrokken worden / wanneer de goeden binnen de helfte van de bonage gewozzen waren / overmits datmen vresumeert dat hy genoegh verliest / ende geinteresseert is / mits dat sijn koopmanschap ter hoogster marcht niet heeft mogen arriveren / alwaer de andere kooplieden goeden / dooz 't verlies van de werpinge gearbeert zijn / hoewel nochtranz de kooplieden diekwils heurlieder goeden tot minderen pzijsen geben / dan die ingekocht zijn / 't welck hier niet en valt in consideratie / na dese distinctie wordt gemeenlijck geoordeelt / ende is hupdensdaerghs seer gebuyckelijck. Siet Coren decis. Supr. Cur. Holl. 4. n. 14. in marg. het welcke geen nieuwe maer al een oude ghewoonte gewest te zijn / verhaelt Vinn. ad Peck in l. 2. §. si navis. lit. d. ff. ad L. Rhod. de jact.

Tot effectuele behoudinge van lijf, schip en goet] Noteert hier hoe datter three dingen vooznamen: sijn bereyscht worden / op dat habere moghe plaets hebben; hozerest het verlies van eenige goeden / als gewozzen / gekerst of gestrant / waer onder mede gehoozt / wanneer schip en goet van de Zee-roberz ghenomen zijnde / vooz een seker somme gelsz wederomme geloff en by gekocht is / l. 2. §. 3. ff. ad L. Rhod.

de jaet. doch soo / dat wanneer de Schipper tot verseeckeringe ghe-
 bangen gehouden wierde / om gemeene kosten moet gheloft worden /
 Vinn. ad Peck. in l. 2. §. 3. ad L. Rhod. de jaet. Doch soo wanneer het schip
 van de Zee-roovers hebvorten en overwonnen was / ende dat het schip
 van haer geplondert / ende de goeden sonder onderscheit / uyt eyghen
 d'ist / daer uyt gerooft wierden / soo en heeft de haberne geen plaets /
 want een negelijck verliest dan het sijne / quia nec voluntate aliorum
 amittit, nec ipse volens, d. l. 2. §. 3 ten waer dat anders mochte bedon-
 gen zijn ; ofte dat de Schipper den roovers eenige goeden te nemen
 ende andere te laten aengewesen hadde / alsdan souden de genomene
 in haberne komen / om dat de andere goeden door de vooz. demon-
 stratie ende aentwissinge / de andere behouden waren. Weyf. in tract.
 van Avar. verf. nu is de questie. Vier kennessen op dat haberne plaets
 hefte / wordt doch bereycht / dat lijf / schip en goet / door het verlies
 van eenige goeden behouden is / want soo de woep of ander verlies
 geschiet zijnde / het schip eventwel vergaen was / soo en heeft haberne
 geen plaets / l. 5. ad L. Rhod. de jaet. en dat peder dan van 't sijne moet
 te bergen / dat hoozt hem supber toe / en die meest bergh / die 't minst
 verliest / in alder manieren of het uyt den brandt ghaelt was. Niet-
 temin indien eenigh schip in verickel waer van blijven / ende see-
 kere goeden alsdan gewoepen werden om 't vooz. schip te lichten /
 't welck nochtans naemaels soncke / soo soude in die kas / niet teghen-
 staende 't gunt vooz. is / de gekerghde goeden of die gebist zijn / moe-
 ten contribuieren van de gewoepen goeden / obernits dat de selfde tot
 sulcker intentie ende verpininge gewoepen zijn / om 't schip en de reste
 van de goeden te preferberen / ende indien de vooz. goeden niet ghe-
 woepen waren geweest / soo soude de krooyman sijn fortunne gehad
 hebben / om ingelijcks sijn vooz. goeden te bergen / ende te recou-
 bieren / geheel of ten deele / 't zij nat of drooghe / ghelijck als andere
 krooplunden gehad hebben / 't welck hem benomen is geweest door de
 werpinge / ende sulcks useerrmen dagelijks. Wanneer nu een Schip-
 per van Calis sende om Arमुnden / omtrent de riviere van Lisse-
 bonne / by tempeest seeckere krooplunden goeden ghewoepen heeft /
 waer by sijn schip gelicht zijnde / heeft sijn voragie gebordert / maer
 komende omtrent Lissebonne of op voozgaende plaetsen geschiet. Die
 geschreben Rechten in l. 4. §. 1. ff. ad L. Rhod. de jaet. verklaren / dat o-
 bernits de ghewoepene goeden ghewoepen zijn om schip en goet te
 salveren / so sullen de uytghealde goeden by de dupkelaers / gehou-
 den zijn te contribuieren in 't voozgaende verlies / als 't berpe groffe.
 Ende ghenomen indien 't contrarj gebeurde dat de gewoepen goeden
 omtrent Lissebonne ghebischt werden / ende de verdoncken goeden
 omtrent West-cappel geene of luttel gesalveert waren / soo en soude
 nochtrangs

nochtans in dit kias de gewo:pen goeden niet schuldigh wesen te gelben in 't verlies van de verzonckene goeden; om dat het verlies van de verzonckene goeden niet en kan gereckent worden gedaen ofte geschiet te zyn om 't schip te salveren/ ghemerckt 't schip ghesamentlycken niet de goeden verzoncken is. d. l. 4. §. 1. ff. ad L. Rhod. Siet Weytf. tract. van Avarien, wiens wo:den wy hier verhaelt hebben.

De rechte waerde van den Schepe.] Soo wanneer de Schipper sijn Schip ten byle prijs gestelt heeft / soo hebben de kooplynden de optie 't booznoemde Schip booz den selben prijs te aenbaerden / ende de accepteren / ende dit al binnen een getijde of ses uren / welke tijdt overstreecken zijnde / soo en zyn tot de boozsz. optie de kooplynden niet ontfanchelijck / ende de tijdt van eender getijde ofte ses uren begint te loopen / naer dien de kooplynden ter plaetse hebben mogen komen / alwaer het Schip light / om te visiteren / of 't henlynden booz den prijs aenstaet als de Schipper gefet heeft; ende eer en loopt die tijdt niet / 't welck men noemt tempus utile; maer omme dieswille dat de costume seer odieur wo:dt behonden / gemerckt men daer by afhandigh maect een derden / te weten de gemeene Reders van heurlieder goet / sonder heurlieder consent / contra l. id quod nostrum 11. ff. de reg. jur. junct. l. in remandata 21. C. mandat. Soo is 't dat men dagheelijck ufeert tot civile en redelijcken prijs te stellen de weerde van de helft van den Schepe / ende de halve vracht; hoewel nochtans nae redene ende equiteit men behoorde in ghemeene contributie te brengen de waerde van het heele Schip / nitsgaders ooch de gheheele vracht van die reyse / als hen de wesende behouden ende ghepreferbeert dooz de werpinge / Arg. l. 2. in fin. pr. & §. 2. in fin. ff. ad L. Rhod. Doch soo wanneer de Schipper enige koopmanschappen booz de vrachten gelaten werden / daer af en heeft hy niet te contribuieren; soo dat het boozseyde alleene moet verstaen worden / van 't geene daer hy vracht af ontfanght. Siet Weytf. de tract. vers. de gemeene costume.

Sal een yegelijck daer af uyt de geheele masse.] Want het is meer als billijck dat de schade gemeen wo:de / ende dat die geene mede van de schade gebeelen / dewelcke dooz het verlies van eens anders goet / het hare behouden sichten. l. 2. pr. in fin. ff. ad L. Rhod. commodum quippe qui sentit, debet etiam incommodum sentire, Arg. l. 1. §. fin. ff. de aq. pluv. arc. c. qui sentit. de reg. jur. in 6.

By Schippers en Kooplynden hundes verstaende.] Hier is te noteren dat de questien ende geschillen in materie van schipbaert / van de welke niet seckers hy de beschreben stercken gestaeert is / ofte hy gewoonten onderhouden wo:dt / gestelt wo:den aen het oordeel van mannen hun des verstaende / ende neutrael / dat is noch selvs geintereffeert / noch d'ene partne / noch de ander meer toegedaen zijnde / die mer de ene niet weer te doen hebende als met de andere / en het oversulckis sander passie komen oordelen. Vide Strach. de nav. n. 25. Mornac. ad L. g. ff. ad L. Rhod. V Visbuische Zeer. art. 38.

ARTIKEL VII.

Gemunt gelt vwordt nae sijn invvendigh valeur geëstimeert.

Ende indien onder de boozsz. goeden eenigh gemunt gelt is / sal geestimeert worden nae sijn inwendige ofte intrinsique waarde ende valore / wel verstaende dat al 't geene dat yemand aen sijn lijf heeft / ende men ordinairlijck is dzaghende / uytgefondert baggen / juweelen / gesteenten / gout en silber / in geen Haberpe noch contri- butie en sal komen.

Aenmerckinge.

Eenigh gemunt geldt is.] Gemunt geldt komt volgens desen arti- kel mede in de Haberpe / om dat het by de werpinge gesalveert is / ende de bracht daer van betaelt wordt : want van welke goeden men bracht betaelt ; daer van betaeltmen oock Haberpe ; dies niet tegen- staende zijnder versheyden van geboelen geweest / gelijk het selve oock in versheyden gelegentheden soo is verstaen geweest / dat men van gemunt geldt geen Haberpe behoeft te geven / waer van VVeyt- sen in tract. van Havar. dese reden optreket : als booz eerst / om dat gelt het Schip niet en verlaet : ten tweeden / dat men van geldt geen bracht en betaelt / en soo men daer af met den Schipper geeft / dat het selve te reputeeren is booz bewaernisse en custodie : ten verden / dat men van geldt geen tol en betaelt / en waer men geen tol af betaelt daer van en betaelt men oock geen Haberpe ; ende ten laetsten dat by laedinge van gelt geen verlies of achterdeel vallen magh in den schepe / indien by quade fortunne eenige werpinge of verlies gebeurde / overmits dat de Schipper vermogh 't boozmoende gelt (als wesende goet daer 't minste verlies op loopt) te imploeren ende uytgeven tot reparatie van den Schepe / ende koopmanschappen / om wederom 't boozsz. Schip welck by den storm geramponneert is / toe te rusten / mits- gaders oock de goeden ende koopmanschappen in heurlieber ordere te stellen / ende te boozsien / soo dat behoort ; indien dan de goeden ende Schip geprezeerveert worden van sulcken verlies / soo wanneer men deselve hadde moeten verkoopen ten vijlen prijs in andere plaetsen / dan daer die gheestimeert waren ; soo is 't wel reden / dat de boozsz. koopmanschappen ende oock het Schip ('t welck mits desen bebyt wordt van eenigh boomgelt op te nemen) by ende exempte te houden het boozmoende geldt van alsulcken verlies van Haberpe alser geschiet is by de werpinge / behalven dese reden meent VVeyt. d. loc. den rechten oorzponck te zijn waer dooz men geuseert heeft geen gelt in Haberpe te brengen / dat men gheen gelt uyt Spangien en Portugael mach:

mochte brengen op de verbeurte van 't geldt ende groote lijf-straffe/ om dat van daer doo? / soo wanneer de kooplieden sulchs heimelijcken deden / het selve niet openbaer en wierde / soo en worde noyt het geldt in retule gestelt / en volgens dien in 't maecten van averpe daer niet opgelet. Siet VVeitsen d. tract.

Nae sijn inwendige.] Dat is? soo veel het geldt aen gout of silber te sijn gerekent woꝛdt te wesen / ende niet doo? soo veel het weert te sijn geacht woꝛdt / dat het gangghbaer is. By de Wisbuy-sche Zeerechten woꝛdt het geldt gerekent twee penningen tegheng? rene / ende 't andere goedt nae sijne waerde / als het waerdigh is / Wisb. art. 38. item waer daer eenigh man.

Dat yemandt aen sijn lijf heeft.] Andere kleeeren / schoon tot sijn lijf gemaeckt / soo hy in kusten of koffers? mochte hebben komen e=benwel in Haberye / om dat daer van ghelijck van andere goeden / oock v?acht betaelt woꝛdt : volgens de Romeynsche Rechten / woꝛdt sonder onderscheidt van de kleeeren / oock van die yemandt aen sijn lijf heeft / en van ringen die yemandt aen sijn handt heeft / Haberye betaelt / ende volgens deselbe rechten woꝛdt alles in Haberye gerekent / dat doo? den upwoꝛp ghesalveert is / upgesondert het geene tot lebens? noordrust om op reyse te consumeren / te schepe ghedaen was / om dat het selve / wanneer de noodt aen de man gaet / en datter te schepe gebeck mochte sijn / altijd gemeen gehouden woꝛdt / l.2. §.2. in fin. gelijk in een belegerde Stadt in tydt van groote hongers? noodt / oock alles gemeen is / Couvar. in c. peccatum de reg. jur. in 6. p. 2. §. 1. Grot. de jur. bell. & pac. lib. 2. cap. 2. n.6. hier van daen komt het gemeene spreck-woꝛdt den reysenden over Zee seer gebruyckelijck / wanneerze seggen : datse alsdan eben rijck sijn. Vinn. in not. ad Peck. ad l. 2. §. 2. ff. ad L. Rhod.

Uytgesondert baggen en juweelen.] Dese alshoonne geen groote swaerte aen en brengen / soo woꝛt niet soo seer op de swaerte / als wel op de waerdne derselven getet / l.2. §.2. verb. quaesita ff. ad L. Rhod. de jact.

Gout en silber.] Heeft yemandt geldt in sijnder kisten / ende name dat daer upt / ende name dat om sijne zijde / hy en soude daer van niet gelden / seggen de VVisbuy-sche Zeerechten , art. 38.

A R T I K E L VIII.

Overladen Schip, daeromme te vverpen, vwordt in geen Haverye gebracht.

Ende of 't gebeurde dat de Schipper sijn schip hadde overladen / of onbehoorlijcken geladen / als op den overloop / in den boote of andersins / ende datmen daerom moeste werpen / stranden ofte kerben / ofte dat de goeden daer doo? eenighe schade leden / sal de schade alleenlijcken komen ten laste van de Schippers / Reders? ende schepe / ende niet gebracht worden in eenige Haberye / gelijk

78 Van Schipbreeckinge en Zeeverpinge, &c.
oock in geene Haberpe gerekent sal zijn / 't geene dat hy tempeeste of-
te ongeluckten / gebroocken / ghestandt / verdooven / ofte verloo-
ren sal worden.

Aenmerckinge.

Hadde overladen.] Soo wanneer een Schipper uit Spangien
quam / en sijn volle ladinge niet en hadde / in Engelandt gekomen
zinde / enige sijne Engelsche laeckenen ingenomen heeft / dewelcke
hy dooz staem moeste werpen / soo wordt gebaeght of de goeden in
Spangien ingenomen die niet gemeens en hebben gehad / met de
boozs. laeckenen namaels gescheept / gehouden zijn te contribueren
in 't booznoemde verlies? Hier op wordt geantwoordt van jae / om
dat tusschen dese ende die te voren in Spangien ingenomene goe-
den een tacita Societas, of heymelijcke gemeenschap en verbondt op-
gericht wordt / van 't geene dat den eenen ofte den anderen soude
mogen overkomen op de boage / oock soo dat de koopman wiens
goeden in Spangien gescheept waren / dieswegen eenige schade daer
hy geleden te hebben / niet en mach pretenderen ; ten ware dat de
Schipper sijn ordinarijs cours verlatende / daerom uit de wege ge-
baten was / want alsdan soude de koopman sijn regres en verhael
hebben teghen den Schipper / niet alleene van 't geene hy betaelt
hadde van sulcke Haberpe / maer oock van sijn interest dat hy gele-
den heeft / dooz dien dat sijn koopmanschappen soo spade aen de
markt gekomen zijn. Weits. tract. van hav. verf. voorts soo is de vrage.

Op den Overloop.] De Schipperen moeten wel toefien gheen
kooplynden goeden te leggen op den overloop / maer sijn gehouden
die te bergen / ende bequaemelijck te stontwen onder de luycken van
den schepe / anders sijn ghehouden deselfde goeden indien die nat
ofte bedooven werden / ofte oock over boort gewoopen worden / den
koopman daer af te contenteren ende te betalen / om dat alsdan het
schip overladen te zijn geyesumeert wordt / ende dat het verlies
hy des Schippers schuldt toegekomen is. Siet V Weits. d. tr. in fin.

In den boot.] Indien de Schipper in sijn boot / die hy binnen
schips-boort ingenomen heeft / stoude in deselve boot Opre / Wij-
nen / ofte andere koopmanschappen / die hy namaels dooz tempe-
ste kerfde ofte over boort woype / en soude nochtans 't selve niet bren-
gen in Haberpe / maer soude gehouden wesen de booznoemde schade
den koopman te vergoeden / want de boot onbelemmert moet zijn
tot foulagement van den geenen die binnen den schepe zijn / om in
allen geballe heurlieder lijf daer mede te salveren dies noodt zyn-
de / Weits. d. tr. Of nu de boot selfs die de Schipper in tempeest
afkerft in Haberpe gerekent werdt / daer van is de gemeene resolu-
tie / dat hy soo verre de Schipper gerieffelijcken heeft mogen stou-
wen / berghen ende innemen den boozs. boot binnen sijn schips-
boort / dat alsdan die afgekerft zynde sal komen in Haberpe groffe ;
anders

anders als de Schipper sijn schip soo vol ende overlacht dat hy sijn boot niet bequameelijc innemen kan / soo en kompt de booznoemde boot in geen Havenne / de reden is / want hy profiteert soo veel te meer in sijn vracht / ende doo sijn groote giericheit soude hy geschapen sijn / profijt en boozdeel te genieten / dat niet en behoort / Weisf. d. loc.

Alleenlijk komen ten laste van den Schipper.] Dewijl de Schipper de wist of ten minsten behoort te weten hoe diep dat hy sijn schip behoort te laden / niet en hadde behooren aen te nemen boven het geene hy wist dat sijn schip laden konde / op dat de onbermogentheyt des schips den koopman niet en mochte schadelijcken sijn / soo is hy daerom schuldigh aen de geleden schade / dewijl hy te voren hadde behooren te dencken / op dat ongemack dat hy van te voren wel hadde kunnen voorzien: En dan oock dewijl het overladen gemeentelijc geschiet uyt groote giericheit der Schippersen / om te meer van de vracht te profiteren / soo hebbenze daer van oock de schade die daer hy toekomt te verwachten / qui enim lucrum sentit, & damnum sentire debet, l. 10. ff. de reg. jur. Edoch hy aldien de Schipper den koopman te voren ghevaerschaunt hadde / dat hy het schip soo seer niet en wilde laden / om dat het soo veel niet voeren en koste / ende dat de koopman daer op geen acht nemende / het schip evenwel heeft doen overladen / soo is de Schipper de schaed daer hy geleden niet schuldigh te beteren / maer deselve komt tot last van den koopman alleene / sonder datse in Havenne kan ghevracht worden / soo daer eenighe van deselve moeren ghewoopen sijn. Een schip oock sijne volle last hebbende / soo en magh de Schipper geen goet meer innemen / sonder wil en weten van den koopman / ende soo wanneer hy sulcks ghedaen hadde / ende dat doo strom of temveest most gewoopen worden / soo heeft sulck een Schipper volghens Wif buyse Zeeerchten / soo veel goets verbeurt als hy inghenomen heeft. Wif buyse Zee. art. 42. uyt dit en het geene boozs. is valt de vrage / of een koopman dewelcke een schip ghehuert hadde / op conditie dat de Schipper geen andere goeden in mocht nemen als de sijne / ende dat hy daer op volgens certe parthije daer af zijnde / het schip sijne volle vracht ingegeven hadde / of sulck een koopman oock schuldigh is te contribueren / in de schaed van eenighe pakken / die de Schipper dies niet teghenslaende inghenomen hadde / soo wanneer deselve doo strom of temveest gewoopen waren? De resolutie is dat de koopman van de pakken sal aenwijken de andere goeden in den schepe geladen / Arg. l. 3. 1. in verb. communiter autem ff. pro soc. om daer aen te verhalen de Havenne / als doo sijn verlies behouden zijnde / ende in gemeen verijckel geweest te hebben / Arg. l. 2. pr. in fin. ff. ad L. Rhod. ende dese koopman van de gewoopenen pakken / heeft een reede actie op de behoudene goeden / om daer aen te verhalen 't gunt hem compeeteert van de Havenne / soo nochtans / dat de boozs. koopman geene actie van Havenne ofte contributie kan institueren / teghens den

den anderen wiens goeden behouden zijn / maer moet sulcks dooz den Schipper als Meester van den scheepe gedaen werden / die daer toe by wengeringe of versump kan werden geconstringeert en gedwongen / dat hy geen goederen uut het schip baren late / vooz en alcer de geleedene schade by contributie van Haberpe sal zijn bezgoedet / l. 2. pr. ff. ad L. Rhod. de jact. welcke maniere oock in andere gelegentheyt geobservedt wozt / als in l. 60. §. 5. ff. loc. l. 13. §. pen. ff. de act. empt. Siet art. 13. tit. van Schip. en Koopl. verb. daer houden liggen. Ende de andere koopman vermach sijn schade te bezhalen aen den Schipper / dewelcke in 't geheel van hem bezacht zijnde / heeft nochtans contrarie sijn certe parthie andere koopmanschappen ingenomen: waer uut dat dan blijkt / dat een Schipper met recht een schip-Heer mach ghenoemt worden / dewelcke alhoewel hy 't geheele schip aen den eerste koopman verobligeert hadde / nochtans als Meester van den scheepe vermach te doen tegens sijne certe parthie ofte bezachtinge tot sijn eygen perijckel en schade / sonder nochtans een derden in sijn beschapen recht te bezkorten / res enim inter alios acta aliis præjudicare non potest, l. 63. ff. de Re jud. tot. tit. C. res int. al. act.

’t Geene dat by tempeest.] Soo daer hy tempeest aen 't schip pet komt te breecken / dat wozt in Haberpe niet gerekent / om dat het om te besighen gemackt was / ende de Schipper vooz 't gebruik desselben sijn bezacht-loon geniet / l. 2. §. si conservatis ff. ad L. Rhod. Edoch soo wannere het selfde gebroocken goet / den scheepe hinderlijck ofte schadelijck soude hebben gevallen / ende nuz dien als de mast breeckt / ende met de meerste ende reek ober boozt valt / ende de Schipper alle de hoofst-touwen ende oystaende wanten van den schepe kerst / op dat het gebroocken stuck mast / dooz het slingerende den schepe niet hinderlijck en soude zijn / soo wozt alle het selve met den aanklebe van dien bezacht in Haberpe. Weif. de tract. van hav. Soo en komt oock in geen Haberpe 't gunt by onachtsaemheyt ofte andersins in temveeste / ofte ander onweder ober boozt valt / VVif b. Zeer. art. 12. l. 6. ff. ad L. Rhod.

Bedorven ofte verlooren.] Het geene dat nat ofte bedorven werdt hinnen den schepe / ofte datter uprecket / en komt mede in gheene Haberpe; want soo 't selve dooz toedoen / schult / ofte versump van den Schipper of sijne Schingefellen toegekomen waer / soo is de Schipper ghehouden het selve den koopman te hergoeden / Placc. van K. Carel van den jare 1551. art. 43. sup. tit. van Schipp. en Koopl. art. 8. & h. tit. art. 1. ende hy soo bezre de schade by ongeluck of onstelijckhe fortunne geschiet wag / soo bezacht weder de sijne / res enim perit suo domino, l. 9. C. de pign. act. ten ware de schade dooz de werpinge veroorzaeckt ende hy ghekomen wag / l. 4. §. 2. ff. ad L. Rhod. VVeif. tract. van hav.

ARTIKEL IX.

Lootsmans Geldt.

OM alle perijckel van lijf/ ſchip ende goetd te ſchouwen / ſal de Wiſbuy-
 Schipper gehouden zyn tot alle plaecten daer 't van noode of- ſche Zee-
 te gewoonliken iſ/ een Lootſman of Pilot te nemen / ende we- recht, art.
 ſende in gebreecken 't ſelbe te doen / ſal elcken roepſe verbeuren bijf- 59. 60.
 tigh gouden realen / ende daer en haben de koopman te beteren
 alle koſten / ſchaden ende intereſten daer dooz geleden. Ende ſal de
 boozſz. Lootſman geloont worden van des koopmans goetd / ende
 van den Schipper de koſt hebben / indien deſelbe loon niet en ex-
 ceedeert die ſomme van ſes ponden grooten blaemſ / ende indien 't
 exceedeert / ſal komen in groote Haberpe over ſchip ende goetd.

Aenmerckinge.

Ende ſal de voorſz. Lootſman.] Deſen loon wordt genoemt Lootſ-
 mans geldt / ende wordt onder Haberpe commune gerekent / om
 datiet tot laſt van de kooplynden / en niet over ſchip en goetd
 komt te gaen ; ende het iſ dat geldt / dat een Schipper komende
 op onbekende kuſten / geeft Diſſchers ende andere Perſoonen hant
 des verſtaende / om ſin ſchip en goetd in behouden handt te hant-
 gen ; waer in de kooplynden ghemeenlijk gelooben den Schipper
 op ſin Gedt / wat hy daer booz betackt heeft. Weif. tr. van hav. circ.
 princip.

Den Koopman te beteren alle koſten ende ſchaden.] Dit accordeert
 met de beſchreven Rechten / dewelcke niet allene bloot regarde heb-
 ben op het ſchip ofte inſchepinge / maer principaelich op de bewaer-
 niſſe ende verzorge booz de ingeladene goederen / ſoo dat een Schipper
 daer booz beroffigeert iſ / dewelcke daer in nalatigh ende verſam-
 mend' zynde / deſelbe ſchade moet opleggen ende betalen / ut tradit
 in terminis l 5 ff naut. caup. custodiae & nomine de damno. hinc Dd. tra-
 dunt quod nauta ſemper in culpa eſt qui non praevidet quod à diligenti
 nauta fuiſſet proviſum ; item damnum videri dediffe qui occaſionem da-
 mni dat. Strach. tr. 3. de naut. & navig. qui ad hoc diverſas ll. & exem-
 pla citat, n. 4. 18. 25. & 26. & 32. quod etiam nauta ex imperitia te-
 neatur, & damnum reſarcire debeat, multis autoritatibus legum id
 probans.

Over ſchip en goet.] Nae abbenant pegelijckſz waerde ; in welke
 gelegenthyddt / de Schipper oock niet en behoeft de Lootſman de
 koſt te geven / maer ſoude die oock mogen in rekeninghe brengen /
 om mede als groote Haberpe goet gedaen te worden ; want dat hy
 den ſelben de koſt geven moet / ſoo wannecr het Lootſmans geldt
 onder

82 Van Schipbreeckinge en Zeeverpinge, &c.
onder de ses panden groot was / dat geschiet in compensatie / tegens
het loon dat de koopman alsdan alleenigh moest betalen.

A R T I K E L X.

Schip te lichten als 't aen de grondt sit.

Wifbuy-
sche Zee-
recht, art.
55. 56.
Piaccaet
van Keyser
Catel art.
50.

Of 't gebiel dat een Schip by fortunne aen de grondt quaeme ende in perijckel stont om te hreecken of te bergaen / sal de Schipper by abbijse van den Koopluyden of Schipluyden / 't selve affre-
meerende / als voren licht-schepen moghen hupren / om 't Schip te
lossen / 't welcke komen sal in groote Haberge over Schip ende goet /
maer of een Schip komende omtrent de gaeren of habenen van den
lande / soo diep ginge dat het niet op blotten en konde / ende dat daer
dooz van noden waere licht-schepen te hupren / om 't Schip te lossen /
sal deselve hupre komen boozde twee deelen ten laste van den Schip-
per / ende 't derdendel totlaste van den goede / ten 3^{en} dat het Schip
mer 't boozsz. lossen niet weder op en quaeme / in welcken geballe / sal
't boozsz. loon komen ten laste van den Schipper alleene ; ende of die
goeden overgeset in de boozsz. licht-schepen / 't 3^{en} ter oorzacke van pe-
rijckel / ofte van te diep te gaen / quamen te verberben / verdrincken /
of te blijven / sullen deselve komen in groote haberge over Schip en
goet.

Aenmerckinge.

By advijse van de Koopluyden.] Der Koopluyden abbijse ende con-
sent wordt eerst versoekt / al schoon den Schipper daer oock veel aen
gelegen licht / om dat de selve het meest daer by geinteresseert zijn / en
se haen de geinteresseerde al te mael over den handel staen moeten / l. 39.
vers. adhibitis ff. de adopt. l. 47. ibi praesentibus omnibus quos causa con-
tingit, ff. de re jud. soo wort nochtans die geene booz getrocken / die het
aldermeest daer aen gelegghen is / l. ult. §. 1. ff. de collus. deteg. l. 8.
de pact.

Ofte Schipluyden.] By gebreck ofte onwillighent der Koopluyden /
welcke Schipluyden schuldigh zijn aen landt komende / daer van
verklaringe te doen / als dat de noot sulchs verenschet hadde / ende
dat het nae resing der Koopluyden by hem abbijse alsoo geschiet
was / gelijk te booren art. 4. h. t. gesecht is.

't Welcke komen sal.] Nametlijck het vrachtloon / ende het ber-
dienst van de licht-schepen in 't overbrengen der boozschreven goede-
ren daer aen mochten verdient hebben ; hier by is te notereen / dat
niet alleene in groote haberge behoozt gereekent te worden / datmen
kerst of over boozde werpt / maer oock 't gunt dat men doet om schip
en goet te salveeren / sonder 't welke gedaen te hebben / perijckel sou-
de

de hebben mogen komen over schip en goet/ arg. l. 2. in fin. pr. Weyf. tr. van Haveryen. vers. waer deur. Vinn. in addit. ad Peck. in l. 2. pr. ff. ad L. Rhod. lit. 6.

Voor twee deelen ten laste vanden Schipper.] Om dat de Schipper behoefde kennisse te hebben / van de wateren die hy bevaert / of te verminscien sich daer van behoort te informieren / waer over hy meer in desen val / als de koopman / komt te draegen.

Met de voorsz. lossinge niet weér op en quame.] In welcken val de Schipper de huur alleenigh sal moeten betalen/want daer het andere/ namentlijk wanneer 't schip dooz 't lossen wederom blot rackt/ hy ongeluck of culpa levissima toe gekomen/ gerskent woordt/ soo en is hy in desen niet sonder schult / wanneer 't lege schip de drooghte niet verferen kan / om dat hy den val hadde behooren hoor te sien / in welke gelegentheit sijn onverschichtigheyt een ander niet moet schadelijcken sijn : negligentia enim unius alteri nocere non debet, l. 65. in fin. ff. de Evict. l. 3. in fin. pr. ff. de transact. l. 74. ff. de Reg. jur. hier doet noch hy / dat het Schip alsdan overladen geweest te sijn gereeckent woordt / het welke upt groote gierigheyt der Schipperen geschiet / om des te meer voordeel van de vracht te profiteren / soo is het dan oock meer als groote reden / datse de schade die daer hy toe quam / voel alleene moeten draegen : qui enim lucrum amplectitur, & damnum recusat, ferendus non est, l. unic. §. 4. l. de caduc. toll.

Sullen deselve komen in groote haverye.] Op dat dese in haberne mochten komen / soo worden voornamelyck dese drie dingen verpft/ ten eersien / dat de lossinge der goeden moet geschieden / met wille ende niet regens danck van de kooplynden / ofte dat het met abbijs van 't meeste van de Schiplynden soo goet gebonden was : ten tweeden/ dat het geschiet is op behoortlycke tijdt / ende eyndelijck in bequame Schepen/ gelijck dat selve sclaerlijck te sien is in l. 13. §. 1. ff. locat. want andersins soude de koopman sijn actie ex locato regens den Schipper kunnen intenteren / waer hy noch kan geboeyt worden/ soo wanneer het schip en de andere goederen daer behouden af gekomen waren l. 5. ff. ad L. Rhod. de jact. want hy soo ver het Schip verongeluckte / ende de voorsz. gelichte goederen dooz de licht-schepen behouden wierden / sooen halt daer in sulcken geballe geen haberne / op die goederen/ die dooz de licht-schepen geberghet waren / l. 4. pr. & §. 1. ad L. Rhod. dooz dien de goeder die met het Schip vergaen waren / geen oorsack en sijn / dat de goederen in de Licht-schepen geberghet ende behouden overgekomen sijn / ende het Schip en is niet gelicht / op dat de goederen in Licht-schepen gedaen behouden mochten overkomen / maer om de goederen/ die in het Schip gebleven waren/ daer dooz te bergen/ Peck. ad L. 4. ff. ad L. Rhod. Vinn. ad Peck. in l. 2. ff. eod. lit. c. Hier moet men noteren dat de goederen die met den Lichter vergaen waren / in groote haverye komen / daer niet mede onder gereeckent worden de Licht-schepen / daerse ingeladen sijn / welck verlieg van de Licht-schepen / de eygenaers der selver draegen moeten / dewijlse hoor dat

84 Van Schipbreeckinge en Zeeverpinge, &c.
perijckel woon bedougen hebben/ arg.l. 15. ff. locat. VVeytf. tr. van Hav.
verf. voorts soo is de vrage, in fin. Groenw. in not. ad Grot. in zijn Inleyd. lib.
3. pag. 29. n. 24.

Quamen te bederven.] Maect indien de Schipper de goederen in het
oversertten in den Lichter den koopman of sijn gemachthghden had-
de toegetelt / ende daer nae het van de toegetelde goeden wierde ber-
nust daer in en soude de Schipper niet gehouden zijn / want de Schip-
per doo? 't toetellen de waren gelebert hebbende / is van de bewaringe
der selver / daer hy anders toe ghehouden was/ l. 5. ff. naut. caup.) he-
brijdt / arg. l. 1. §. 1. de periick. & comm. rei vend. Grot. in sijn Inleyd.
lib. 3. p. 29. n. 24. Ende hier mede accordeert VVillekeur van Amsterd. van
den 5. Maj. 1576. lit. G.

A R T I K E L X I.

Niet t'zeyl te gaen als by advijs van den Schipluyden.

Wif buyck
Zeerecht.
art. 14.

O alle perijckel en verlies te schoutmen / sal de Schipper gehou-
den zijn / al eer hy t' zeyl gaet / t' advijs te bragen van den Schip-
luyden / ende daer in volgen 't seggen van den meestendeel van dien /
op pene indien hy anders dede / ende daer eenige schaede af quaeme /
aen Schip en goet / hy gehouden sal zijn de schaede te beteren / indien
hy de macht heeft / indien niet / de Reders doo? hem.

Aenmerckinge.

Om alle perijckel ende verlies.] De Schipper is schuldigh ende ge-
houden soze te dragen 't best hy kan / datter aen Schip of goet geen
schaede en geschiede / soo wanneer daer nu eenigh apparent perijckel of
gevaer voor handen was / ende de Schipper om 't selve te verhoeden
eenige schaede aen Schip of goet mochte gedaen hebben / soo soude de
schaede onder groote haderne ghereckent worden; als by exempel:
een Schipper uytgefeylt zijnde / ende leggende op een steer / siet dat
alle de Bloat zeyl maect / en kan nochtang sijn ancker niet opwin-
ten / niet tegenstaende dat het stil en goet weer is / waer hy bysente
alleen achter te blijven / kerft sijn ancker ende kabel: want het
is beter 't verlies van ancker en kabel aenghegaen / dan het perijckel
ende den hazardt van alleene over Zee te komen / verlaetende sijn com-
pagnie ende geselschay: Ende men verstaet 't selve geschiet te zijn
om Schip en goet te salveeren / als men Schip en goet buyten meer-
kelijck en doo? de handt apparent perijckel ende hazardt stelt / quam-
vis verè periculum non fuisset neque contingisset, l. habitatores. §. fin. ff. loc.
Weytf. d. tract. van hav. verf. 't welck wel apparentie heeft.

Indien hy de macht heeft.] De Schipper tanquam Principalis debi-
tor,

Van Schipbreeckinge en Zeeverpinge, &c. 85
tor, om dat hy de schuld heeft / moet eerst aengesproken worden.

Indien niet, de Reders voor hem.) Om dat dese ober het doen van hare Schipperen kunnen aengesproken worden / l. 1. §. 17. ff. de Exercit. act. dooz diense deselbe op haer verijckel in haren dienst aengenomen hebben / l. 7. pr. ff. naut. caup.

A R T I K E L XII.

Bergh-loon als 't Schip gebroocken is.

Indien een Schip geraecht te bresken in eenige landen / waer dat 't Wilsbuyseh
39 / de Schiplieden sullen schuldigh zijn den Schipper te helpen / Zeerecht,
ende dat goet reddende bergen / soo 39 meest ende best kunnen / het art. 15.
welcke doende / ende andersins niet / sal de Schipper gehouden zijn Scheeps-
henlynden aldare haer byzichloon van sijncnt wegen / ende redelyc recht van
ken berghloon / van des geberghde goeden / te geben / soo verre hy d'oude
gelt heeft / indien niet / den selven te lande te brengen daer 't Schip Hanzee-
heeft toebehoort. sted. art.

Aenmerckinge.

Den Schipper te helpen.] En vermogen dieghalven van 't selve Willekeur
Schip niet vertrecken sonder consent van den Schipper / of den op van Amster-
persen van 't Scheeps-volck / daer in wesen zijnde / d. VVillek. van dam, van
Amsterdam, art. 39. den jaer
1641. ltr.
R. art. 39.

Dat goet te reddende.] Waer onder mede verstaen wort het schips goet
en desselvs gereedschap als / takels en toulwen / gelijck geseght wort /
Schips-recht van de Hanzee-sted art. 44.

Ende andersints niet. Want soo wantmeer de Schiplieden den Schip-
per hier in ongehoorsaem / ende den Schipper in hem te helpen on-
trouto gewest waren / soo en is de Schipper niet gehouden om haer
een stupber van haer verdiende loon te betalen. Siet hier van Rebuff.
tom. 2. com. confl. reg. tract. de fam. falar. gl. 2. circa fin. Pet. de VVald.
tract. de duob. frat. p. 11. q. 9. Hier mede accordeert 't VVisbuyse
Zee-recht art. 15. ende de Schips-rechten der Hanzee-sted. art. 44. Wals-
gens Willekeur van Amsterdam verbeurt een foodanige haven sijn
halbe hyr ofte maendtgelt / soo hem soude mogen compereren / te we-
ten een Officier zijnde / twintigh gulden / ende een secht Voort-
geselle wesende / thien gulden ; sonder dat den selven een acte van
asschept magh gegeven worden / d. VVillek. van Amsterd. art. 39.

Haren vrachteloon.] Ende dat ten vollen / dewijl het hy haer niet
roe en komt / datse haren dienst / of aengenomen tijdt / niet kunnen
upt dienen / ende oberfulcks gereckent worden / offe deselbe tijdt
uptgedient hadden / l. 4. §. 5. ff. de Stat. lib. Want die geene en kan niet
geseghe

geſeght worden in gebreck te zijn om de conditie na te komen/ die de- ſelbe niet na komen kan / want men moeſt nae komen als men kan. l. 8. §. pen. de condit. inſt. l. 1. C. de condit. & ſubſtit. Oldend in top. legal. n. 5. maer dat alhier gheſeght wordt / dat de Schipluyden haer loon moet gegeven worden / dat moeten verſtaen / ſoo wanneer Schip en goet niet gheheel en ten eenenmael verloren was / in welken val de Schipluyden / volgens Wiſſchapsche Zee-rechten en Schips-rechten der Bansee-ſteden / dd. loc. haren loon ſouden verlieſen / uytgenomen doo? ſoo heel aengaet de Boots-geſellen dewelcke haer aen een Stier- man verſpuyt hebben om ten Haringh te varen / het ſelbe wordt dan geſtelt aen de beſchepdenheit van onſchuldige Stierluyden / ofte uytzer- lijk van den Richter na gelegenheit van ſaecten / Placcaet van de Staten van Holl van den 2. April. 1605. art. 7.

Ende redelijken berghloon.] Het welcke men haer van wegen het bergen van de goederen / als om een extraordinaer dienſt / extraor- dinaerlijk ſchuldigh is te betalen / arg. l. 4. §. 1. ff. ad L. Rhod. Hoe een extraordinaer werck extraordinaerlijk behoort gheloont te worden / daer van ſiet hier te horen tit. van Schip. en Koopl. art. 5. verſ. mits hun- lieden verbeterende. Tot Amſterdam wordt het berghloon geſtelt tot diſcretie van de Commiſſarifen ober de Zeebaert / d. Willek. van Amſt. art. 39.

Van de geberghde goeder wegen.] Welck berghloon moet betaelt worden van die geene / wiens goeder ghebergh zijn / ſoo dat het de Schipper / ſoo hy het verſchooten hadde / van deſelbe ſoude kunnen wederom worden / gelijk als harent wegen / ende in haren dienſt bozerlijck aengevent / l. 2. ff. l. 10. C. de negot. geſt. Ende deſe onkoſten van berghloon / wanneer het Schip doo? een ontweer gebroocken of bergaen is geweest / en komen in geene Haberpe / maer een pegelijck moet van ſijn eygen goet / ſijn eygen berghloon betalen / ende dat een pegelijck in ſoodane gelegenheit van ſijn goederen bergh / dat komt hem toe / ſonder daer van in Haberpe te contribuieren / dewijle dat eerſt in Haberpe gereekent wordt / het welcke uytgewoopen is om Schip en goet te behouden / ſoo het ſelbe daer doo? mocht behouden zijn / l. 4. pr. §. 1. l. 5. ff. ad L. Rhod. de jact. Doch ſoo wanneer de goederen mochten gewoopen zijn om het Schip te lichten / ende het Schip even- wel gefoncken waer / ſoo ſoude in dit caſ / niet tegenſtaende 't geene boozſ. is / de geberghde goeden / of die gebiſcht zijn contribuieren van de gewoopen goeden / overmits dat de ſelbe tot ſulcken intentie ende meeninge ghewoopen zijn / om 't Schip en de reſt van de goeden te pre- ſerveren ; ende indien de boozſ. goeden niet gewoopen waren geweest / ſoo ſoude de koopman ſijn fortune gehad hebben / om inſgelijck ſijn boozſ. goeden te bergen / of in 't geheel ofte ten deele / 't zij nat of drooge / gelijk als andere koopluyden gehad hebben / 't welck hem doo? dien de ſijne gewoopen waren / benomen is geweest / Weytſ. tract. van hav. Peck. ad l. 4. §. 1. & ibi Vinn. ff. ad L. Rhod. de jact.

ARTIKEL XIII.

Geen geberghde goederen achter de handt te houden.

Ende of yemandt hem verborde eenighe genaufageerde goeder te nemen ende achterhouden / sal gepunierd worden / indien 't een Schipper of Schipman is / met den vyere / indien 't een ander is / metter galgen / ende des niettemin gehouden zijn tot restitutie van de achter gehouden goeden.

Aenmerckinge.

Enige genaufageerde goeder.] Schoon wel de goederen wegh ge-
woopen worden / soo wordense doch wegh gewoopen / ynt nootface-
kelychheit / tot behoudenisse van lijf en goet / ende niet om dat men de
selve moede is ende niet meer begeert te hebben; waer over de Heer of
eygenaer van dien / het recht van eygendom niet en verliest / soo dat
de geene die dusdanige goederen komt te nemen / of achter te houden /
die verpe begaen te hebben gereckent wordt / l. 8. ff. ad L. Rhod. l. 9. §.
fin. l. 58. ff. de acquir. rer. dom. l. 21. §. 2. de acquir. poss. l. pen. pro derelict.
§. fin. Inst. de rer. divif.

Te nemen ende achterhouden.] Dese beyde worden hier wel te sa-
men gehoeght; want sooze genomen waren met intentie om den gee-
nen diese verlooren hadde wederom te restitueren / soo en soude hy
geen dieberpe begaen / noch dies wegen eenige straffe verdienen / l. 43.
§. 7. ff. de furt. dolo enim cessante poenam quoque cessare necessarium
est; cum animum & propositum maleficia distinguere multo notissimum
sit; ende op dat sich niemant hier mede mochte behelpen / wan-
neer hy betrapt wierde eenighe goeden te nemen / als of hy dat de-
de om deselve te restitueren / soo is in Zeelandt expresselick ver-
booden op lijf-straffe / dat niemant eenige derselver goeder moge op
nemen / als alleenigen die geene die daer toe van de Overigheit last
hebben / Peck. ad L. 3. §. non tantum, ff. de incend. nauif. n. 5. ende hier
met accordeert 't placcaet van Keninck Philips van de Zeydsen /
welck placcaet door een sachter yntlegginge wat versacht behoort
te worden / dattet als dan geen plaets behoort te hebben / wanneer
een eerlick boom Man / sommige ghestrande goeder sonder eenigh
erghwaen opgenomen hadde / ghelijck dat selve in den Vooghen
Raet van Merhelen oock soo georddeelt is / Christ. vol. 5. decis. 64.
n. 20. & ex illo Zyp. not. per Belg. ad tit. de navicul. & naucler. On-
der dese worden / van nemen ende achterhouden, gehooren mede de
geene die soodanige goederen / huysen ofte herbergen / d. l. 3. §. 3. ff. de
incend.

incend. l. 13. ff. de offic. præf. d. plac. van Zeedriften. Want waren daer geen heelerz / daer waren oock geen steelerz / & sublatiſ ſufceptoribus cupido graſſantium conquieſcit, ſeght Paul. lib. 5. ſent. tit. 3. ende dewyl deſe niet min als de ſteelerz en ſondigen / ſoo herdie- nuiſe oock geijſſike ſtraffe / d. l. 3. §. 3. l. 1. de recept. l. 1. de crim. pec. idem enim eſt rapere ac ſcientem rapta ſuſcipere, den heeler iſ niet beter als de ſteeler.

Hier heen gehooren oock die greene die ſoebanige goederen kamen te kooppen / het welcke hy lichtelick uut den ſlepenen prijs / die daer dooz ge- enſt wierde hadden komen aſnemen / ende ober fulchz niet bunten ſuſpicie zijn / van daer kennuiſſe van gehadt te hebben / ſoo datze dieſwegen om de waerhendt daer af te vernemen / ende haer behoorzlike ſtraffe moechten ontfangen / oy de pñubancht konnen ge- bracht worden / ut notat Peck. in d. l. 3. §. 8. verb. lucrative ex Salicet. in l. incivilem C. defurt. & Accurf. in l. civilem C. eod. d. placcaet van Zee- driften verb. nech oock deſelve Zeevonden en kooppen.

Het iſ oock evenbeel of de goederen ten tijde van de ſchiphbreuck / of eenige tijdt daer nae / of in Zee / of op ſtrandt gebonden en ghe- nomen waren / l. 1. §. fin. l. 2. l. 3. ff. de incend. ruin. nauſ. ende of- men oock niet en wiſt wie datze moechten toebehooren / dewyl tot verſchooninghe van dieſ-ſtal niet en gelt ofmen 't ſelve gedweten / of niet gemeten hadde / l. 43. §. 4. ff. de furt. om dat een pegelijck wel weeten koſt dattet ſijne niet en was / dat het ſelve een ander moeſte toekomen / l. ult. C. unde vi. ende oberfulchz ſoo v-anneer hy niet en wiſt wiens goedt het mochte zijn / dat hy gebonden ende ooghenoemt hadde / ſoo ſal hy ſeer wel en wyſelycken doen / wanneer hy dooz hiſſerten hier en daer aen te placken / ofte dooz een Wytroeper het ge- bondene goedt bekennt macht / oy dat de epgenaerz daer dooz ver- wittighe zijnde / het hare moechten wederkriegen / l. 43. §. 8. de furt. 't welck ghebaen zijnde / ſoo wanneer ſich niemandt en openbaerde / ſoo ſoude de binder wanneer hy arm ofte behoeftrigh was / het ſelve mogen behouden / daer hy heere dede / ſoo wanneer hy rijck was / om dat ſelve onder den armen om te deelen / Joh. Fab. in §. fin. Inſt. de rer. divif.

Sal gepunieert worden.] Het ſtelen van duſdanige goederen iſ eer- tijdtz hy de ſrompenen oock ſeer geſtraft geweest / ſoo datmen tegeng duſdanige / dewelcke ſulche goederen geſtoolen hadden civiliter & cri- minaliter heft ageren / civiliter contra inſcientem in duplum, l. 1. §. 1. l. 18. ff. deſof. ende de Prætor heeft naderhandt dieſwegen een par- ticuliere actie verſeent gehadt / belobende 't ſelve binnen ʒ jaerz / met de ſtraffe van vier dubbelt te ſullen ſtraffen / l. 1. ff. de incend. ruin. nauſ. Criminaliter wierden ex L. Cornelia, duſdanighe geſtraft met geſelinge ende banniffement / l. 3. §. ult. l. 4. ff. eod. ende ſonttijdtz nae gelegenthendt van ſaccken / arbitrio of nae 't goet binden van den Richter / & quidem extra ordinem feveriffime, l. 1. §. 1. & ult. ff. ad L. Jul. de vi priv. l. 5. C. de nauſ. Menoch. caſ. 297.

Indien 't de Schipper ofte Schipman is, met den vyere.] *De fouten ende misdaden / hoe men sich daer doo? weyniger kan wachten / hoe datze grooter getekent worden / Cic. pro Rosc. Amerin. Ende hoe datze grooter zijn / hoe se nederder en swaeterder straffe verdienen; soo ist dat hier de Schipper en Schipman / met den vyere gestraft worden / om datmen deselve de goederen te bewaren toekentwendende / geen quaet vermoeden op deselve gehad heeft. Dese straffe om met huer behaende te worden / is eene van de swaerste straffen / die de misdadigers aergebaen worden / ende en geschiedt niet / als in heere sware ende enorme delicten, waer van vijftien by Chassan ad consuet. Burg. rub. 1. §. 5. verb. vitam amittet. n. 3. opgetekent zijn; ende op dat doo? sulck een langstame en pijnlike doodt te misdadige in geen desperatie mochte vallen / soo is wel gebruikelick om den selven eerst half te wurgen / ut notat. Clar. §. fin. quest. 99. n. 7. ex Couvar. lib. 2. resolut. n. 9. in fin. of men placht den selven wel een factien met husselkrupdt op 't herte te binden / op dat hy des te eerder aen den doodt mochte komen: Welck gebruik van Ant. Math. in tract. de crim. tit. de fals. in fin. verwoepen wordt / dewelcke geen harnherigherdt tegens den sin ende meeninge des Wergebers wil geoeffent hebben / dewyl een sulcke getourght zijnde / geen geboel van 't hjer hebben kan.*

Indien 't een ander is, met de galge.] *De galge is de ordinaris straffe / waer mede huydensdaeghs de gequalificeerde Dieben gestraft worden / ende is gekomen in plaets van twee of vier duibheit weerom te geben; vermoedelick om dat de dieben / op sulcken strafse weynigh passende / dewyl de boosheit daegelicks grooter wordt / daer doo? van sulcke misdaden afgeschriekt mochten worden / crescentibus enim delictis crescunt etiam poenae, l. 16. in fin. ff. de poen. soo dat dese manier van straffe op de noodtsaekelichheydt van de gemeene ruste / ende op de beelbondigherdt des misdaers gesondeert zijnde / niet sonder reden geobsereert wordt / Chass. ad consuet. Borg. rub. 1. §. 5. verb. vitam amittet, n. 4. Wanneer hier nu geseght wordt / dat de geene die eenige genaufageerde goederen mochten nemen ende achterhouden / dat die niet de galge sullen gestraft worden / soo en moeten dat niet verstaen van sodane goederen die den byandt / of anders eenighe Zecrooberg toequamen: Anch. navigia, C. de furt. want dusdanige / dewylmen haer het leven by en geoorloft magh benemen / l. 3. §. fin. ff. ad L. Corn de Sic. hoe en soude men haer van hare goederen niet mogen herohen. Si enim possum quod majus, recte potero quod minus est, Arg. l. nec in ea §. sed qui & ibi. Bart. ff. ad L. Jul. de adult.*

Tot restitutie.] *Men die namentlick / die de goeder doo? schijnbreuck verlooren hadden / soo dat de Fiscus ofte de Heer van 't Landt dieswegen niet en heeft re profijteren / Anth. navigia, C. de furt. Grot. in sijn inleyd. lib. 2. p. 4. n. 33. In Brancrijck / Spangien / Engelandt en andere plaetsen / gaet noch huydensdaeghs een sodanige onharm-*

onbarmhertighejdt in swanck/ dat de Fiscus in sulcken bezooftent
 faecke / haer voordeel komt te soecken / hebbende het recht om soo-
 dane goederen te mogen behouden / Groenweg. dell. abrogat. ad l. i. C.
 de naufr. & ibi autores; welcke manier eertydts in Hollandt oock
 placht gebuycheliclyc te zyn / maer de Zeezagie acnemende in een
 ontrent deselve Landen/ is by den Graef/ Edelen ende Steben goet
 gebonden / dat yder sijn bezoochten ende verloren goetd / wederom
 magh aenbaerden / ende dat binnen den tydt van een jaer en sex
 weecken / mits betalende de kosten / soo daer eenige by des Graef-
 lichhejts gemachtigde Zee-bonders zyn gedaen / welcke tydte vooz
 by zynde / is de Graeflichhejdt tot het goetd gherechtigh; maer
 laet lichteliclyc het selve uytkoopen. Siet hier van Placc. 10. Mart. 1529.
 Placc. 13. Decemb. 1549. Het welcke daer nae is vernieutot/ op den
 27. Jul 1556. 8 July 1559. 12 July 1563. 9. Marty 1567. 5. July 1569.
 29. Febr. 1579. Plac. van den 4. Novemb. 1606. Placcaet van den Hove
 van Hollandt van den lesten Octob. 1626.

Van de achtergehouden goeden.] Dewelcke / soo niet kan bewez-
 sen worden / hoe veel en hoedanigh deselve geweest zyn / dooz den
 Richter ex aequo & bono, nae de koopman deselve met eede ver-
 klaert heeft / getareert worden / gelijk dat selve alsoo in den hoo-
 gen Raet verstaen is geweest / Neost. Supr. Cur. decis. 44. ende in die-
 verpe oock soo gebuycheliclyc / nae 't geboelen van verschepde Rechtz-
 gekerde / per l. 9. ff. de in lit. jur. vide Mascard. de probat. vol. 2. concl.
 939. n. 5. 29. Cogn. in l. i. n. 130. de sent. quæ pro eo quod int. Clar. in
 §. furtum n. 18. Marsil. in rubric. C. de probat. n. 146. doch onder dese
 conditie soo de dieverpe ende de dief bekent zyn / ende daer van o-
 vertuynght / Bost. de furt. & rapin. n. 36. item / soo de aenklager eent
 Man is staende ter goeder naem ende saem / Mascard. d. concl. n. 1.
 & 27. soo dat het in sulcken gelegenthejt veel op het goerbinden
 van den Richter aenkomt / Paris. i. conf. 74. n. 10. wanneer daer nu
 meer moghten geweest zyn / die de genaufageerde goeder achterge-
 houden ofte genomen hadden / soo zyn de anderen soo wanneer de
 eene voldaen mochte hebben / daer van bezuyd / en konnen dies-
 wegen van den koopman niet meer aengesproochen worden / Neost.
 dict. decis. 44.

TIT. IV.

Van schepen die elckander beschadigen.

ARTIKEL I.

Zeylende schepen malkanderen beschadigende.

Of 't ghebeurde dat twee schepen binnen of buyten 's Landts Wisbuy-
 zepende in 't zeylen malkanderen aen boort quamen niet mooy- liche Zee-
 gende ontzeylen noch ontwijken / ende sulck d'eene d'ander in de recht, art.
 gront stiete / ofte ander schade aen dede / soo sal de schade zijn half 48.
 en half / 't zij dat selve gebeurde by dage ofte by nacht / in tem- Placcaet
 peest / schoon weder ofte andersins / maer geschiedt het met wille / van Key-
 ofte by schult van den eenen / die sal de schade allene gelden. ser Carel,
art. 46.

Aenmerckinge.

d'Een den anderen in de grondt stiete.] En soo wanneer daer dooꝝ
 het eene schip met zijn goederen verlooren ginck / soo salmen dat
 goedt dat in beyde schepen is (eer dat eenigh schip verloren zij) op
 gelt seiten ofte waerdeeren / dan sal de weerde van de goeden van
 beyde schepen te samen ghesommeert / betalen dat verlooren goedt /
 pont ponde gelijck / marck marck gelijck / ende van gelijcken moe-
 ten oock beyde schepen gewaerdeert worden / eer de schade geschie-
 de / van welke zij 's van beyde schepen te samen gesommeert het
 verlooren schip sal heraelt worden pondt ponde gelijck / marck marck
 gelijck / en dat volgens Wisbuysche Zeerechten, art. 68.

Sal de schaede zijn half en half.] Welcke schade gaet over schip
 en goedt / als Paberpe grosse / soo dat deselve schade dooꝝ 't ober-
 sepide schip / als mede dooꝝ de ingeladene goederen moet gebetert
 worden / gelijck dat selve in Hollandt alsoo gebruickelich is / en-
 de Coren Obs. ult. alsoo verhaelt geoordeelt te zijn / oock soo dat de
 Schipper ende Bootg-gesellen tot beteringe van de boot's. schade/
 mede zijn gecondemneert om pro rata van hare huyre ende voerin-
 ge deselve te beteren. Ende soo daer eenige goederen verlooren ofte
 bedooren mochten zijn / soo en worden deselve niet gewaerdeert /
 naer de markt daer deselve gedefineert waren om verhocht te
 worden / maer booꝝ soo veel als deselve ingehocht zijn / ten waer
 dat het verlorene schip en goedt sijn borage meerendeels ghedaen
 hadde / ende bynae in behouden haben was / in welcken gevalle
 mede op de winst-dervinge getet wort / Neoft. decis. 48. Siet hier te

voren art. 6. verb. t'samen estimeren, tit. van Schipb en Zeeverp. **De** se schade gaende ober schip en goedit/ soo en können de Reders daer ober niet verder / als voor soo veel als schip en goedit weert is / een yegelijk nae sijn aendeel / ende niet verder aengesproocken worden / so dat oock de Reders mogen volstaen niet afftant te duen in de redinge / Coren. obs. 40. Neost. decis. 49. het welke tot haer deel van 't gemeene beste tegens de Romeynsche Rechten l. 1. §. fin. cum ll. seqq. ff. de Exercit. act. ingeboert is / op dat de Hooplynden / niet mochten afgesproocken worden van rederye / tot groot nadel van den Hoophandel / wanneer sy mochten vreesen / dat sy doozde daet van hare Schippers als in 't onepubelick verobligeert en aengesproocken mochten worden. Grot. de jur. bell. & pac. lib. 2. c. 11. n. 13. Vinn. ad Peck. in l. 1. §. fin. lit. a. Groenweg ad introduct. Grot. lib. 3. part. 29. n. 19. Siet hier te voren art. 12. verb. Meester wefende tit. van Schipp. en Koopl.

Niet mogende ontzeylen ofte ontwijken.] In welcken ghevalle de jure civili de schade utpote casu fortuito & vi aliqua majore, gheschiet zijnde / de Reders of Schippers niet schuldigh en zijn te beteren / noch in 't geheel noch ten deele / l. 29. §. 4. ff. ad L. Aquil. quæ enim fortuitis casibus aut vi majori accidunt nullo bonæ fidei judicio præstantur, l. 6. C. de pign. act. l. si ut certo §. 4. l. contractus in fin. Reg. jur.

Die sal de schade alleen.] En kan dieswegen actione in furtum ex L. Aquilia, de damno aengesproocken worden / l. 29. §. 4. ff. ad L. Aquil. damnum enim dans culpa aut dolo tenerur integrum damnum resarcire, t. t. ff. ad L. Aquil. & passim in jure, in welcken geballe ob delictum vel quasi oock selfs de jure civili de Reders niet in solidum, maer voor soo veel als haer aenpart in het schip / ende niet verder moghen aengesproocken worden / text. in l. fin. §. si plures ff. naut. caup. & ita illum text. intelligent & conciliant cum l. 1. §. fin. ff. de exercit. act. gl. in d. l. fin. verb. exerceant. & ibid. Peck. n. 2.

A R T I K E L II.

Driftige schepen malkanderen beschadigende.

Wilbuy-
sche Zeer.
art. 49.
Placcact
van Keyser
Carel, art.
47.

Ende of 't gebeurde dat eenighe van den schepen binnen of buyten 's Landts vast liggende / drijvende worden / sonder schult van den Schipper / ende 't selve schip een ander schip vast liggende / schade dede / soo sal die geene die den anderen sulckx beschadicht heeft / de helft van de schade ghehouden wesen te betalen / ende dat ter taratie van den geenen him dies verstaende / ende of 't voozfs. schip / 't welck drijvende gheworden is / daer dooz eenighe schade dede / sal de schade selven dragen.

Aenmerckinge.

Sonder schult van den Schipper.] Anth. Faber 5. conject. 17. meent de Schipper in desen niet onschuldig te konnen zijn / om dat hy dese schade hadde konnen voorkomen / soo hy maer met goede anckers en toutwen versien was geweest / ende dat hy daeromme / sonder onderschept van wegen den Eijgenaer van 't beschadigde schip / tot reparatie van de schade / kan aengesproocken worden / allegerende tot den propooste / l. 29. §. si navis ff. ad L. Aquil. alwaar hy deselve wet einendeerende / de negative wegh neemt; maer hy aldien men de gemeene manier van doen der Schipperen / komt in te sien / soo en salmen deselve niet konnen beschuldighen / doo; diense in 't gemeen haer op de ongestadighe haren der Zee begebende / ende niet verder als een voer-dichte van haren doot zijnde / haer met het alderbeste gereetschap tot de reyse dienstigh / plachten te versien / Armin. disp. 10. th. 5. & Exercit. 17. thet. 13. Ende dewijl een schip drijvende worden kan / oock sonder schult van de Schippers / hy fonte van de anckers / om datse meenen goede anckers van goet taey pser / en wel gewelt te hebben / daer mede bedrogghen zijn / waer doo; Schippers / ende slooipiuden / ijs en goedt / groot gebaer en perijckel loopen kan / soo is daer op hy de Heeren van Amsterdam ordje gestelt / als datmen geene anckers maecken sal als van goet taey pser en wel gewelt / ende dat deselve / eer datse ter waeghe gebracht worden / eerst op 't cruys ghestelt / ende overten bloek daer toe geordonneert / gestoort moeten worden / twee boeren van den ringh / om daer doo; te vernemen / of deselve anckers wel en behoorlick gewelt ende taey zijn / ende wordt verboden geen anckers te mogen ontfangen / die alsoo niet gestoort zijn / ende hier en boven en magh oock Smit of pemant anders / de anckers / oock schoone gestoort zijn / aentasten noch bestrijcken / vooz en alcer / deselve hy de keurneesters van de masten / gebisteert sullen zijn / ende dat hy de verbeure elck van drie Caroli guldens. Siet Willek. van Amst van den 3. August. 1591. lett. H.

Vast liggende, schade dede.] Maer soo een schip doo; ontweert drijvende was gheworden / het welke op een ander schip op ancker liggende / gekomen is / ende gestooten heeft / soo dattet van 't vastliggende schip beschadigt is / soo en is de Schipper van 't vastliggende schip niet gehouden / om de schade te verbeteren / schoon dat de Schipper van 't drijvende schip gheroepen hadde / dat de Schipper sijn toutwen soude bieren / 't welke deselve niet doen en woude; want de Schipper van 't vastliggende schip / niet gehouden zijnde / sijn schip te hazardeeren / noch mit; bierende sijn toutwen selve te exposeren, tot perijckel van storm ende ontweerd / soo en kan hy echter niet culpabel te zijn / geseght worden / om de schade het drijvende schip aengekomen / ofte aengedaen / te boeten /

het welck accordeert met het placcaet van Keeser Carel / art. 47. alwaer expresselick geordonneert is / dat indien de geene die dzyber is / hem schade dede aen een ander schip / liggende op ancker / sal de schade selfs lijden / sonder van den geenen die aen sijn ancker leggende was / iets te moghen eyschen: Advijs van d' Hollandsche Rechtsg. part. 3. conf. 16. Maer soo wanneer de Schipper van 't vast-liggende Schip / om 't andere Schip dat op hem aen dzyben quam / te stuyten en te keeren / het boozsz. Schip daer dooz eenige schade gedaen hadde / de vrage is of de selve Schipper de schade niet en behoort te betalen? Ick soude seggen van neen / dewijl een pegelijck by staet om 't sijne te bewaren / ende booz alle gewelt niet gewelt te beschermen / l. 3. ff. de Inst. & jur. welke hestherminge oberfulcks in den Rechten inculcata tutela, een onstrafbaere hestherminge ghenoemt wort / l. 1. C. unde vi & defensor propriae salutis in nullo peccasse videtur, l. 3. C. ad L. Corn. de Sicar. Soo dat de Schipper in sulcken gelegentheit sijn recht gebuyckende / dewijl hy een ander daer dooz noch schade noch ongelijck gedaen te hebben / kan gesecht worden / l. 55. ff. de reg. jur. l. 1. §. 12. ff. de aqua pluv. arc. tot oprichtinge ende beteringe van de schade niet gehouden is; te meer / dewijl daer booz het dzybende schip selfs eeniger maten booz schade hebzijt wort / daer het booz de helfte / soo wanneer 't liggende schip de schade geleden hadde / in soude gehouden zijn.

De helfte van de schade.] Volgens de Romeynsche wetten is de Schipper van dzybende 't schip / wanneer het dooz storm en ontwedder / buyten schult van den Schipper dzybende geworden was / ende daer dooz schade gedaen hadde / niet schuldigh om de schade noch in het geheel / noch ten deele te beteren / l. 29. §. 4 ff. ad L. Aquil. dewijl volgens de boozsz. Rechten niemandt gehouden is / om het geene dat casu fortuito, hy onsenlijck fortuyn / aut vi aliqua majori cui resisti non poterat, toegekomen is / te beteren. l. 5. §. 4. l. 18. pr. l. 23. de R. Jur. Sal de schade selven dragen.] Siet paulo ante verb. vast-liggende schade dede.

ARTIKEL III.

Zeylende Schip een ander vast-liggende beschadigende.

W. f. buyse
Zee-recht.
art. 27. 71.
Placcaet
van K. Ca-
rel, art 48.

In geballe dat een Schip van binnen of buyten 's landts komende / zeylende of fochende / een ander schip vast-leggende in seilde ofte schade dede / soo sal de geene die alsoo is komen zeylende / den gequetsten of beschadighden shepe de helft van de schade betalen / ende hem met sijnen Schiplieden purgeeren by Ede dar'er hy sijne schult niet geshiet en is / ten zy dat de beschadighde contrarie weet te tonen; ende dat

dat hy selver oock buyten alle schult is / in welken geballe sal 't voorsz.
schip van buyten komende / de geheele schade beralen.

Aenmerckinge.

Ende hem met sijn Schipluyden.] Dewijl een zepende Schip lichtelijck een Schip vast liggende / kan misden / dat hy dat selve niet en behoeft te beschadigen / soo geeft het een groote presumpcie / dat soo wanneer een Schip vast liggende / van een zepende Schip overzept ende beschadicht wierde / dat het selve hy den schult of onerbarentheit (quæ culpæ annumeratur §. 7. Inst. de L. Aquil.) van den Schipper toekomt / waer ober hy in desen niet alleenigen sijn onschult niet sijn Voorz. gesellen / gelijk wel in andere gelegentheden / (Siet hier te voren art. 6. tit. van Schipp en Koopl. verb. van sijne Schipluyden) kan bewijzen / maer is gehouden / beneffens sijne Schipluyden / sich van sijne onschult met Eede te purgeeren : welken eedt van purge, alsoose ordinaris in saecten van grooten gewichte / ende die crimineel sijn gedefereert woedt / soo is de selve oock in civile saecten ghebuyckelijck / soo daer teghens de beschuldighde eenige repkens sijn / ofte half bewijs / upr de welcke hy niet definitijs gecondemneert kan worden / om sich met Eede te purgeeren dat hy aen de opgelepde schult of fonte niet schuldigh en is / ende dat hy diestwegen behooide hy gesproocken te worden ; welcke Eedt van purge is selfs injure civili gesondeert / text. in l. 31. ff. de jurejur. l. 4. C. de fals. ende in de Canonique Rechten seer ghebuyckelijck / tot. tit. Ext. de purgat. Canon.

Contrarie weet te toonen.] Het is eer dat de Schipper die beschadicht heeft / geswooren heeft / in welken geval soo de beschadighde contrary wet te bewijzen / soo en is den Eedt van purge dewelcke geschiet hy gebreck van andere bewijsredenen / niet van nooden. Het is oock nae dat den eedt van sich te purgeeren geschiet is / ende dan moet men considereren of de beschadighde parthie / den Eedt aen die geene die de schade gedaen heeft / gedefereert heeft / welke Eedt juramentum judiciale genoemt woedt / dewelcke onder preert van menneedt / schoon men deselve klaerlijck kost bewijzen / niet geretractert en te niere gedaen kan worden / l. 1. C. de reb credit. doch dat selve moeten verstaen van de selve instantie / want anders is 'er / soo men hy een andere nieuwe instantie den menneedt wist te bewijzen ; ende dit selve heeft sijn reden / want soo men een accoozdt / het welck de gelijkensse heeft van een gemisde saeck / soo het geschiet is upr valsche bewijsdommen / kan bestribden l. 42. C. de transact. ia een getwijfde saeck selfs / l. 1. 2. C. si ex fals inst. l. 33. ff. de re jud. hoe veel te meer soude men dan een Eedt van valscheit konnen beschuldigen / dewelcke een lichter bewijsdom is / ende lieftelijcker kan geretractert worden : l. 13. ff. de jurejur. Ten anderen moet men considereren / of de Richter den Schipper die de schade gedaen heeft den Eedt om sich te purgeeren opgeleght heeft / het welck een Richter doen kan / oock buyten weten en willen van

van de partijen / om in twijffelachtige saecken van de waerheyt te vernemen / en sulcken Eedt wordt juramentum necessarium genaemt / ende dese kan / soo contractari betwoven wordt / onder preterit van meynrecht gevertaectert worden / l. 31 ff. de jurejur. tot het welcke ick soude arghen herstellinge in sijn geheel van noden te sijn / d.l. 31. junct. l. 33. ff. de re judic. met tegenstaende dat er sommige Doctoren van die meeninge sijn / dewelcke de herstellinge niet nodigh en arghen / maer willen dat dusdanigen Eedt onduchtrigh zijnde / ipso jure / van sich selfs verhallen soude. Siet Vasquez illust. cont. lib. 3. c. 36. Fach. 10. cont. 87.

Ende dat hy selven oock buyten alle schult is. Wanneer daer schade geleden wordt / soo kan de schade geschieden of hy gemeene schult / soo wel hy schult van die geene die schade lydt / als hy schult van die geene die schade doet: of de schade geschiet hy schult van d'eene of d'ander aliene / soose geschiet hy gemeene schult / soa isst kunnen alle disspunt en twijffel / dat de schade gemeen is / quia ubi plures damnum dederunt, ibi omnes & singuli tenentur. l. 11. § 2. ff. ad L. Aquil. soo dat in sulcken geballe de Schipper die de schade gedaen heeft / niet verder als vooz de helfte kan aengesproocken worden / ende soo hy vooz het geheel aengesproocken wordt / soo kan hy sich behelpen met de exceptie in desen arrijckel gesondeert / namentlijk dat de andere niet sonder schult zijnde / oock niet en behoort sonder schade te sijn: en dat hy volgens dien niet verder als vooz de helfte kan schuldigh gerecekenit worden / en alhoewel daer wel in de sechren geleert woort / dat wannere daer meer als een nemandt schade ghedaen hebben / dat een pegelijck in solidum / dat is / vooz 't gheheel kan aengesproocken worden / ende dat schoon den eenen aengesproocken is / dat daerom den anderen niet bevijsit en is / d. l. 11. § 2. soo moeten dat eventwel soo verstaen / dat dat selve niet genomen en wordt / van de waerderinge van de schade / in de welcke een pegelijck vooz sijn hoeft gehouden is / quia bona fides non patitur idem pecuniarium debitum ac pluribus exigi. Maar vooz soo veel de civile straffe aengaet / volgens dewelcke / alle ende een pegelijck in solidum ghehouden sijn. Siet Wefembec in parat. ad L. Aquil. n. 8. Soo wanneer de schade gheschiet hy schult van d'een of d'ander aliene / ende soose van geschiet hy schult van die geene die de schade doet / soo is de selve schuldigh om de schade alleene te boeten / gelijk hier nae noch sal aengewezen worden. Soose geschiet hy schult van de beschadighde alleene; als hy evenwel een Schip licht op ancker tussen twee bancken of voozgheten / alwaer de diepte seer nauw is / soo dat die geene die de diepte passeeren wil / dichte by 't selve heen komen moet / onderruffchen de Schipper van 't geankerde Schip onstuytmigh weer zijnde / siet een ander Schip van verre de selve diepte op of af komen / 't welck hem dooz 't onweder / soo ver hy sijn ancker niet en licht / ende het selve konit te ontwijcken / huypen twijffel / alsoo het dichte by hem heene varen moet / sal beschadigen / soo is de vzaage / dewijl de schade hy schult van de beschadighde alleene geschiet is / om dat hy niet beter vooz hem gesien heeft / ende niet

voorzien/ het welke hy wel lichtelijck hadde konnen voorzien/ het welke een culpa of schult te zijn gereeckent woordt/ l. 31. ff. ad L. Aquil. ende dewijl de ander die de schade gedaen heeft buypen schult is/ doordien hy hy ongeluck en dooz geweldt van de Zee/ van stormen wint de schade ghedaen heeft/ l. 29. §. 2 ff. ad L. Aquil. of de schade half en half moet gedragen worden/ ende offe alleenigen komt tot last en beswaernisse van den beschadighden/ dewelcke de schade hadde konnen ontgaen? Wanneer men à contrario sensu argumenteren wil/ soo is soo wel de beschadighde/ soo de schade hy sijn engen schult alleene toegekomen is/ schuldigh om de schade alleene te dragen; gheleelijck als de geene die de schade alleen gedaen heeft/ de schade oock alleene dragen moet: welck argumentum à contrario sensu/ dewijl het geoorloft is/ soo daer geen rechten of werten in de wege zijn; soos: set dan des te meer geoorloft/ wanneer dat het selve in de Rechten gesondeert is: nu het is in den Rechten gesondeert/ dat de geene niet opseken kan reparatie van schade/ soo dooz engen schult de schade geschiet mochte zijn/ of soo hy deselve hadde konnen ontgaen/ d. l. 31. ff. ad L. Aquil. want hy woordt geen schade te lijden ghereeckent/ dewelcke deselve lijdt dooz sijn engen schult/ l. 203. ff. de reg. jur. soo dat ick in sulcken geballe reekenen soude/ die geene die de schade gedaen heeft/ niet gehouden te zijn om de selve te beteren/ maer dat de beschadighde de selve/ sonder eenige vergeldinge/ als hy sijn schult toegelcomen zijnde/ op sijn been soude moeten binden/ als of hy sich selfs de schade gedaen hadde. quia damnum dedisse videtur qui occasionem damni dedit l. 30. §. pen. ad L. Aquil.

In welcken gevalle.] Nammentlijck soo hy sich niet en wil purgeeren tanquam contumax: Item soo de beschadighde weet te bewijzen/ dat de schade niet hy ongeluck/ maer hy schult of onbetenschap (quæ culpæ annumeratur) toegelcomen is/ tanquam convictus. Item soo hy selfs oock buypen schult waer/ op dat hy niet dooz sijn aenpart aen de schult/ mede aenpart hebbe aen de schade.

De geheele schade.] Dat is/ soo veel als het beschadighde Schip/ of de ingeleghde waren/ verergert te zijn/ gereeckent woordt: Item de schade die de beschadighde daer hy komt te lijden/ dat hy soo hoegh op de bestemde plaerse niet wesen kan/ om sijn waren aldaer te seberen/ of sijn andere affaires te verrichten. Item 't gunt hy sal moeten uptgeven/ ende te koste leggen om de schade aen den Scheype geschiet/ te repareren; alle welcke dingen woorden onder het woorden Schaden begrepen/ gelijck te sien is in l. 33. l. 21. §. fin. l. 22. ff. ad L. Aquil. Ende de beschadighde is een actie beschaven teghens den geenen/ dewelcke hem dooz sijn schult/ het is van versuym of van swaachheit of onerbarentheit/ eenige schade gedaen heeft om de selve te beteren ende te vergoeden/ tot. tit. Inst. ff. & C. ad L. Aquil. Ick segge dooz schult van versuym &c. want soo hy niet een quaet opfer en quaetwilligh gemoet de schade begaen hadde/ soo soude hy oock daer beneffens criminaliter konnen gestraft worden/ nae de grootte

ende qualiteyt van de misdaet. Soo wanneer de schuldige in desen ge-
balle sijn schult van de gedaene schade bekende/ willende geerne de
selve nae waerdye vergelden/ ende dat de beschadighde/ de schaede
al te groot/ als dickwils wylt affectie/ en enge sinnelykheyt die men
tot sijn dingen heeft/ geschiet/ mocht waerdeeren/ soo sal de Rich-
ter gehouden wesen de schade nae gemeene waerdye te taxeren/ l. 22. §.
ult. cum L. seq. ff. ad L. Aquil. erbarene Schippers ende Boortsgefel-
len/ hun des verstaende/ daer ober roepende/ ende hun de waer-
dye van de gheledene schaede afvzaegende/ ende daer nae oordee-
lende.

ARTIKEL IV.

Boeye op het ancker te leggen.

Placcaet
van K. Ca-
rel art. 44.
In een
drooge ha-
ven is men
schuldigh
te leggen
boogh-lij-
nen ende
andere
louwen.
Wilbuych
Zeerecht,
art. 28.

Sullen alle Schepen haren ancker werpende/ een boeye ofte doh-
ber daer op hebben/ ende of by gebreke van dien eenige schaede
geschiede/ sal de geene die in gebreke is/ de selve schade geheel moe-
ten beteren: maer waer 't sacche dat die boozs. boeye of dobber nae
't uytwerpen van den ancker/ buyten schult van den Schipper af
gedreben ware/ ende by daer inne niet en hadde konnen boozsien/ sal
in de helft van de boozs. schaede gehouden sijn.

Aenmerckinge.

Deselve schaedegheheel moeten beteren.] Dese alhoewel by wel en-
gentlijck geen schult aen de schade te hebben kan gesecht worden: soo
is by doch ebentwel schuldigh om de geheele schade te beteren/ dewijl
by occasie ende ghelegentheyt tot de schade gegeven hebbende/ eben
of by selfs de schade gedaen hadde/ gereckent wort/ l. 30. §. pen. ff. ad
L. Aquil. welcke schade de beschadighde subsidiaria in factum actione
van den Schipper wiens ancker geen boeye of dobber en hadde/ sal
konnen bozderen/ l. 14. ff. de praest. verb. arg. l. 11. §. 1. l. 28. §. 5. ff. ad L.
Aquil. volgens Wilbuyche Zee-rechten is sulck een sonder onder-
schept/ maer in de halbe schade gehouden/ art. 50.

Buyten schult van den Schipper.] Ende oock alsoo buyten schult van
den anderen/ die daer op quam drijben ofte seplen/ in welcken ghe-
balle alle beyde buyten schult zijnde/ soo wort de schade halven half
gedragen. Noteert hier een casum in de welcke niemant de schade/ buy-
ten sijn schult/ by ongeluck toegekomen/ gehouden is te helpen dza-
gen/ tegens den ordinarij regel in den Rechten/ quod casus fortuitus
& vis major a nemine praestetur per jur. vulg. & cum res pereat suo domi-
no, soo soude volgens dese Rechten de beschadighde sijne schade selven
moeten dzaen. Sed aliquid mali ferendum est propter vicinum malum.

Buyten

Buyten schult.] Soo wanneer de Schipper/ dooz wiens anker son-
der hoep of dohber een ander schip beschadicht was/ daer over aen-
gespoochen wierde / om de schade te bergoeden / ende dat hy ercivie-
rende seide / dat de dohber sonder sijn schult daer afgedreven was / en-
de dat hy geen gelegentheit gehad hadde om sijn anker met een an-
der te boozsien / soo is hy schuldigh en gehouden om de selve erceptie
(als sich daer in seuderende) te bewijfen / l. 2. l. 19. ff. de prob. ende dat
met sijne Schipluyden (bewyl hy anders geen getuygen weer hy
te brengen) ende daer beneffens om sich met Eede te purgeren / ge-
lyck in simili van de geene die pemaent dooz t oberseplen beschadicht
hadde / geseght is. Bewyl de geene die pemaent occasie tot scha-
de gegeven heeft (gelijck in dusdamgen val) eben of hy de schade ge-
daen hadde / gereckent wordt. Vide paulo ante.

In de helfte van de voorsz. schade.] Doch soo wanneer de helfte
van de schade meer quam te bedraghen / als wel het eene Schip
waert geacht wierde / soo soude de Schipper of de ergenaer van
dien / konnen besaen / soo wanneer hy sijn Schip den anderen
booz de schade wil laten houden / ende dit is / dat in de Rechten
noxæ dedere genoemt wordt / wanneer men dat geene / waer dooz
de schade hy gekomen is / in de schade over geeft / tot tit. Inst. de nox.
act. Siet Coren. obs. 40. Neost. decis. 49. alwaerse verhalen dit al-
soo in Hollandt geoordeelt te zijn geweest. Siet hier te voren art. 1. h.
t. verb. soo sal de schade zijn half en half.

A R T I K E L V.

Schip aen de gront leggende , den ander naect liggen-
de te vorderen sijn anker te lichten.

In dien twee schepen hy elckander zijn liggende / ende d'ene van Wisbuych
dien aen de gront is / of andersints niet en kan gewijcken / ende Zeerecht.
't ander hem soo na gelegen is dat'er perijckel af komen mochte / art. 28.
sal die geene wiens Schip aen de gront is / ende niet wijcken kan /
aen den anderen die blien ende wijcken kan / mogen versoeken sijn
anker te lichten om de schade te behoeden / ende indien hy sulckx
niet doen en wilde / sal hy 't selvemogen doen / 't welck doende / in-
dien d'ander hem dat verbiet of helet daer inne doet / ende daer dooz
eenige schade gebeurde / sal de selve schuldigh zijn te betalen.

Aenmerckinge.

Dat'er perijckel af komen mochte.] Bewyl het diekwilx selfs niet
sonder perijckel is om sijn anker te lossen / ende sich op een ander
plaats te begeben / wanneer daer onweder op handen is / soo sal men
't selve

't selve / om te blien en den ancker te lichten niet lichtelijck verfoecken / ten ware dat men verfoeker wiste / justo metu ductus, ende vastelijck betroude / dat 'er boozfoeker eenigh perijckel af komen moeste arg. l. 49. . 1. ff. ad L. Aquil.

Om de schade te verhoeden.] Maer hy aldien hier dooz de schade van het aen de gront vast-liggende schip / ofte dat niet wijcken en konde / verhoedet waer / ende dat het andere Schip / het welke om eens anders schade dooz 't blieden en sijn ancker te lichten booz te komen / selfs eenige merckelijcke schade geleden hadde / wozt gebraght / of het behoudene Schip niet schuldigh en gehouden is om de schade te helpen dragen? Hier moet men distingueren / of hy sijn ancker van sich selfs / sonder daer toe van anderen versoecht te zijn / gelicht ende den anderen geweken heeft / upt vreesse van eenige schade te lijden / soo hy daer bleef liggen. Ende of hy van den anderen / dewelcke vast lagh / daer toe versoecht was geweest. Soo ver hy om sijn eppen schade te verhoeden geweecken was / ende daer nae eenige schade quam te lijden / soo is 't buyten twijffel dat hy de schade alleenigen moet dragen / schoon nock den anderen daer dooz behouden was. Maer hy aldien hy geweecken was op des anders verfoeck / ende dat hy daer booz eenige schade geleden hadde / ende dat de ander daer dooz behouden was / soo is het niet sonder reden / dat dese booz sijn behoudenisse niet wat tot vergoedinge van de schade contribuere / arg. l. 1. 2. pr. in fin. ff. ad L. Rhod. de jact. ende dat booz soo veel als de Richter / na recht ende billichheyt het selve sal komen goet te binden.

Ende indien hy sulcks niet en wilde.] Dat yemandt om sijn schade te verhoeden geoozlost is eens anders goet te hazarderen / jae selfs op sijn eppen autoriteit / tegen eens anders wille te berergeren / is selfs in den Rechten gefondeert / l. 49. §. 1. ff. ad L. Aquil. l. 3. §. pen. ff. de incendio. alwaer gheseght wordt dat yemant geoozlost is om in tijdt van brandt eens anders hups onder de voet te werpen / upt vreesse dat daer dooz sijn hups in brandt mochte komen / sonder in de schade ghehouden te zijn. Edoch dit moet met dese bescheidentheyt verstaen worden / wanneer haer beyder goet in perijckel stont om te vergaen / ende dat het een dooz des anders / dat doch evenwel buyten twijffel vergaen moeste / gesalveert kost worden.

Sal deselve schuldigh zijn te betalen.] Dewijl hy oozaeck ghegebeven hebbende tot de schade / eben of hy de schade gedaen hadde / gereckent wordt / l. 30. §. pen. ff. ad L. Aquil. ende dewijl hy het perijckel niet boozsien en heeft / het welke van een neerstigh Schipper boozsien koste worden / en volgens dien niet buyten schult / l. 31. ff. ad L. Aquil.

T I T. V.

Van de Schips-keuren ende breucken, ende andere saecken de justitie aengaende.

A R T I K E L I.

Schipluyden den Schipper gehoorfaem te zijn, hem helpen te vwater ende te lande.

Alle Schipluyden/ als Stuurmans/ Hoog-Bootsmans/ Schie-
 mang/ Timmermans/ Busshieters/ Krocken/ Putters/ Ton-
 gens/ ende alle andere Bootsgefallen / aenghenomen zijnde in Placcaet van Keyser
 Carel art. 1.
 den dienst van eenigen Schipper / sullen schuldigh zijn ten besprou-
 ken tijdt den boozsz. Schipper haren Meester te volgen / helpen ende
 by te staen / in al 't geene 't welke hun last ende officie aengaet / mit-
 gaders oock tegen de branden / Zee-robers / ende allen anderen / in-
 dien 't noot is / ende in 't selve hem onderdanigh ende gehoozsaem te
 zijn te water en te lande / sonder wederspannigheyt te gebuycken in
 eeniger manieren / 't zy dat sy gereden loon ontfangen ofte niet. En-
 de sal de boozsz. Schipper den ongehoozsamen ende wederspannigen
 mogen castpen ende straffen / met woorden ende met wercken / als ee-
 nen meester over synen knecht vermagh te doene / sonder daeromme
 begrepen te zijn.

Aenmerckinge.

Den Schipper haren meester.] Een Schipper / quasi Schip-heer /
 om dat hy meester van 't Schip is / wordt oversulckx in 't Francois
 oock Maistre de navire genoemt / Schipperen / Schip-heeren per con-
 tractionem, gelijk dat selvige noech in sommige oude schriften te sien
 is / desen haren Schip-Heer zijn de Schipluyden schuldigh te volgen /
 om den schuldigen plicht hares ampts / daer sy toe aengenomen zijn /
 waer te nemen / ende te volbrengen / oock soo datse haer om eenigh
 gebaer of quade tijdinge / hier van niet en konnen excuseren / art. 1.
 verb. en sullen 't Schip niet moghen verlaten. tit. van Schipluyd. en haer
 offic.

Welcke hare last ende officie aengaet.] Ende altemet in extraordi-
 narisse boozhallen / oock wel extraordinaris buyten haer ordinarijs
 ampt en bedieninge / doch soo datse oock dieswegen een extraordi-
 narisse

nariſſe vergeldinge verdienen / Supr. art. 5. verb. mits haer luyden verbeterende, tit. van Schipl. ende haer offic.

Mitſgaders oock tegen de vyanden.] Rebuff. tom.2. comm. const.reg. in tract. de famul. salar. gl. 2. Verhaelt het ampt van een goeden Dienst-knecht in acht verscheyde qualiteiten te bestaen / dewelcke alle met den heyligen Apostel Paulo / ad Tit. 2. vers. 9. & seqq. tot dese twee gemackelick gebracht konnen worden; namentlick / dat een Dienst-knecht gehouden is / om sijn Heer en Weester trouw te zijn / ende dan oock / dat hy den selven in 't geene recht en billick is / onderdanighent en gehoorsaemhent te betonen. Tot dese qualiteiten alle bende / worden oock de Schipluyden haren Schipper gehouden te zijn / in desen artijckel gehoden. Want gelijck ten respect van trouwe / een knecht schuldigh is / het leven / de eere ende de goeder / van sijn Heer te verdedigen en te beschermen / tot. tit. ff. & C. ad Sect. Syllan. waer van men verscheyden exempelen up de heylige Schrift / als andere historien soude konnen by brengen; als van Ithai / dewelcke sijn Heer en Koninck Dabid liever heeft willen verdedighen als verlaten / 2. Sam. 15. 19. 20. &c. Van den knecht van Panopiug / dewelcke vernomen hebbende / dat de Soldaten gekomen waren / om den selven sijnen Heer en Weester te dooden / sijn klederen / met de klederen van sijn Heer verhuypet heeft / ende desselfs rinck aen sijnen vinger gesteken / ende sijn Heer doo een achter deur uplatende / alsoo in plaets van sijn Heer / op desselfs slaepkamer en bedde den doot ontfangende / waer van te sien en te lesen is hy Val. Max. rer. mem. lib. 6. c. 18. Alsoo wort hier mede de Schipluyden haren Schipper in noodt zijnde / van lijf / en goet te verlieden / hy te staen en te assisteren gelaster; want soo een vzeemdelingh gehouden is / een ander (tot wiens dienst hy niet gehouden was) in perijckel van sijn leven zijnde / te reddende ende te helpen / om de onderlinge verwantschap der naturen / vide l. 7. ibi cum beneficio affici hominem hominis interfit, ff. de serv. export. l. 2. §. 11. in fin. ff. de aqua pluv. arc. hy soo ver hy niet van wegens ongelijck arbitraria iudicis poena gestraft wil zijn; hoe veel te meer / indien een Dienst-knecht en Schip-geselle / dewelcke behalven den handt der nature / met een naerder en nauwer bandt van contract / aen sijn Heer en Schipper verbonden is / den selven schuldigh in sijnen noot / soo veel hem mogelijk is / te verdedigen.

Ende in 't selve hem onderdanigh ende gehoorsaem.] Wy hebben hier te horen aangewesen / hoe dat een knecht / oock volgens desen artijckel niet alleenigen om sijn Schipper te verdedigen / maer oock om den selven te gehoorsaemen ende onderdanigh te zijn / schuldigh en gehouden is. Dese onderdaemighent en gehoorsaemhent bestaet principaelijk in dese vier dingen: ten eersten / daer inne / dat hy sijnen Schipper / als sijn Heer en Weester / eere en respectere / ende den selven als sijnen Vader heminne / nam famulo ad infar. liberti persona sui domini debet esse sancta & honesta, l. liberto ff. de obseq. parent. & pat praest.

Sonder wederspanningheyt te gebruycken.] Hier in bestaet ten tweeden de gehoozsaemheyt / dat een knecht of Schip-geselle / sijnen Heere ofte Schipper / in 't geene recht ende billick is gehoozgebe / ende daer-en-tegen niet en murrerere / want soodanigen knecht sijnen Meester ongehoozsaem zijnde / soude de Meester buytens tijds / sonder een deuyt van sijn verdiende loon te betalen / mogen wegh jagen / Schips-recht van de Hanzee-sted. art. 29. Rebuff. ad consuet. reg. tom 2. tract. de famul. salar. gl. 2. Petr. de Wald. tr. de duob. frat. p 11. quaet. 9. Ten derden / bestaet de gehoozsaemheyt en onderdanighent daer inne / datse de hestraffingen ende verbeteringen geduldigh bezdragen / ende sich daer niet tegen kanten. Ende eyndelick ten vierden daer in / datse nederigh en byedigh / ende niet hysfachtigh / snayachtigh of trots / en hobaerdigh en sijn.

't Zy datse gereedt loon.] Volgens de Schips-rechten der oude Hanzee-steden art. 38. is geozdonneert / om de moerwillighent der Schipluyden dooz te komen / die haer somtijds moerwilligh aenstellen / nae datse haer-lieder volle huyz ontfangen hebben / dat geen Schipper sijn Woors-gesellen haer-lieder huyz sal betalen / als in die deelen ; te weten / een derdendeel / als hy afvaert / een ander deel / als hy lossert / ende het derde deel / als de reyse volbracht is / op peyne ende verbeente van thien daelders.

Mogen kastyen.] Het welcke volgens Kerserlijche Rechten mede geozloft is / l. un. C. de Emendat. serv. soo dat de gekastijde daer dooz niet berongelyckt te sijn / kan geseght worden ; want de Schipper sijn recht gebruyckende / schijnt den selven daer dooz stof ende materie ter deught te verleenen / ende de fouten en gebrueken des gemoets heylsaem te verbinden en te cureren / l. 3. ubi Bald. C. de pat. potest. Damhoud. prax. crim. c 143. n. 1.

Ende wercken.] Volgens d'oude Wisbunnsche Zee-rechten / art. 24. is een Schip-geselle gehouden / van een Schipper een slaggh te bezdzaghen ; maer sloegh de Schipper andermael / soo soude hy hem mogen verwoeren / als zijnde een defensie / dewelcke hy komt te gebruycken / onwettelijck en hoven de geozlofde mate / getracteert zijnde / in welcken geballe een dusdanige verwoeringe / niet ongeozloft is : Arg. l. 3. arg. l. 29. §. pen. ff. ad L. Aquil. l. devotum 5. ibi nec crimen aliquod pertimescat cum sibi arbitrium ultionis suae sciat esse concessum / C. de metat. lib. 12. Chass. ad consuet. Burgund. Rubric. 1. §. 7. in verb. simplicis resistentiae. Want soo wanneer de Schipper sijn Schipluyden niet hoven de mate / het zy niet woorden / ofte niet wercken / quam te kastijden / soo en soude deselbe niet geozloft sijn / om haer te mogen verwoeren / quia ubi offensio permilla & licita est, ibi defensio prohibita censerit debet, l. 1. ubi Sichard. n. 6. C. quando lic. unic. Bart. & Dd. comm. in l. 3. ff. de just. & jur. En Augustinus die seght den knechten sich tegens hare Heeren te weer te stellen / nimmermeer geozloft te sijn / schoonzee doekt seer qualick van deselbe bejegent wierden / als hy seght : ita à plebibus Principes, & à ser-

vis domini ferendi sunt, ut sub exercitatione tolerantie sustineantur temporalia & sperentur aeterna.

[Als een Meester over sijn Knecht.] Een Meester woxt een matige ende siechte kassijdinge / ober sijn knecht / die hy komt te leeren / toegestaen / l. 5. ff. ad L. Aquil. gelyck deselve een Heer ober sijn Dienaer oock toegelaten woxt / l. un. C. de emendat. servor. welke matige kassijdinge sooze te buyten gegaen woxt / en in een tyrannische wyedtheyt komt te veranderen / soo kan den Heer ofte Meester / diesswegen van den Richter arbitralick gestraft worden / l. 1. §. 1. l. 2. ff. qui sunt sui vel al. jur. l. 13. §. Julianus, ff. locat. en kan diesswegen alshoewel niet actione injuriarum, ebenwel ordinaria ex L. Aquilia de damno actione, d. l. 5. §. f. ad L. Aquil. aengesproocken worden. Op dat dan een Meester weten mach / hoe ver hy sijn knecht / ende volgens dien / een Schipper sijne Schipluden moge kassijden / soo sullen wy wat nader de goedanigheyt van de kassijdinge besien. De kassijdinge dan is geoorloft wannere se voornamentlick onder dese conditien geschiet : Dooz eerst / datse geschiede upt een rechtveredige en billijck oorzaccke / wanneer sich een knecht komt te buyten te gaen in sijn ampt / zijnde een geringe fout / want soo wanneer het een groote foute was / dewelcke een wettelijcke Oberigheyt ende niet een pabe toe en quam om te straffen / soo soude daer ober de straffe ofte kassijdinge den Meester niet toekomen / Bart. in rubric. ff. de his de qui sunt sui vel al. jur. n. 3. per text. in l. 6. §. fin. ff. ad Sct. Sylan. Een tweeden / dat de Meester ofte Heere / de mate in het kassijden / niet te buyten en gaet. Spudelijck / dat het selve gheschiede / om den knecht in sijn kunst beter te onderwysen / of om den selven in sijne gebzecken te verbeteren / ende niet upt een wzevelmoedigheyt / l. un. l. de Emend. serv. ibi nec vero immoderate, l. unic. ibi neque nos in puniendis, l. emend. proping. Ende dat een Heer ofte Meester / niet meer als een matige kassijdinge toegestaen woxt / geschiet / of om dat al te groote wyedtheyt geen verbeteringe te wege bzenght / of om dat / gelyckelimen sept / strenge Heeren niet langhe eichten / ende dat mate staect hout : of om dat niemant die al te hardt gaet / in 't bestraffen van sijn knecht eerder een Tyran (dewelck het berderf soecht van sijn knecht) als wel een goet Meester / (die desselfs eygen profijt) te zijn / gerekent woxt.

Sonder daerom begrepen te zijn.] En hoe soude deselve daeromme begrepen konnen zijn? dewyl hy sijn recht gebaupekende / de kassijdinge niet en doet adversus bonos mores, maer om den knecht te verbeteren ende te onderwysen / in welcken geballe niemant berongelijck te zijn / l. 15. §. 38. ff. de injur. l. 5. §. fin. ff. ad L. Aquil. noch schaeve geleden te hebben / kan geseght worden ; want die geene seghtmen eerst schade gedaen te hebben / die pers dat hem ongeoorloft was / gedaen heeft ; Nemo damnum facit, nisi qui idfecit quod facere jus non habet, l. 15. ff. de Reg. jur.

ARTIKEL II.

Breucke van de Ongehoorſame.

Ende die geene die eenige ongehoorſaemheyt / wederſpannigheyt / weygeringhe ende gebreke / bevonden ſal worden te doene / dat hem van ſijnen Schipper ofte ander laſt hebbende bevolen ſal zyn / ſal daer inne vooz de eerſte reyse verbeuren / 't ſefte deel van ſjinder huysre / tot profijt als nae geſeyt ſal worden: vooz de tweede reyse / het derde deel: ende vooz de derde reyse / de reſte / niet arbitrale correctie / indien hy noch vozdere ongehoorſaemheyt / ende wederſpannigheyt toont / ende indien daer vooz 't zy te wat reyse / ende ſoo dickwils 't ſelfde gebeurt / eenige ſchade geſchiede / ſal die gehouden zyn te verbeteren tweebout / ende of ter ſelver oorzacche eenigh lijs / ſchip of goedt in perijckel quame / ſal geſtraft worden gen den lijbe. Ten welcken ſijne hy terſtont hy den Schipper vaſt gelept ende bewaert ſal worden / in welke te doene alle de Schipluden hem ſullen onderdanigh zyn / ende doen dat hy hem beveelt / op de peyne van verbeure van huysre / ende daer en boven / criminelick geſtraft te worden nae gelegentheyt van der ſacche. Oudouerende voozt allen Schipperen / dat ſy tot bewaringhe van de miſdadighe ende delinquanten / ſullen moeten verſien zyn / van ketenen / boepen ende andere instrumenten daer toe dienende / op het welke de voozſchreben Diſtateurs gehouden ſullen zyn / toeficht te nemen.

Placcaet
van Keyſer
Carel art.
2. 3. 4.
Schips-
recht der
Hanzee-
ſted. art.
36.

Aenmerckinge.

Sal voor d'eerſte reyse verbeuren.] Dewijl de ongehoorſaemheyt ende wederſpannigheyt der Schipluden tegens haren Schipper / als mede van andere Dienſt-boden tegens hare Heeren ende Meesters / een onberdragelick ding is / ſoo heeft de Hooge Overigheyt niet alleenigen willen laten hy de kaſſidinge der Heeren ende Schippers; maer ſich de ſacche ſelfs aentreckende / als den republicque ſchadelick / deſelbe niet een gelt-boete / ende arbitrale correctie / nae deſſelſs enozmitent willen ſtraffen / op dat immers busdanige ongehoorſame ende wederſpannighe / hares ampts en ſchuldighen plichts / 't welck ſy haren Meester van den welcken ſy koſt en loon ontſingen ſchuldigh waren / vergetende / niet en mochten ongeſtraft blijben / wel wetende dat Godt de Heere ſelfs ſoodanighen ongehoorſaemheyt niet ongeſtraft wil hebben. Siet Paul. in ſijnen brief tot den Hebreen c 2.

't Sefte deel van ſjinder huysre.] Keyſer Carel ſtraft een ſoodanigen in de verbeure van ſes Caroli gulden; / ſoo wanneer ſoodanige ongehoorſaemheyt en wederſpannigheyt / weygeringhe of gebreke tot

menants sonderlinge inurie en strechte / of oock den Schipper / den Schepe / waeren ende goeden / baer in wesende of andere Bootsgesellen / of passagiers niet schadelijcken 3p. Placc. van Keyf. Carel art. 2.

Als nae gefeyt sal worden.] **Maementlijck in den laetsten artijckel van desen tijtel.**

Voor de tweedereyse het derdendeel.] **Notceert hier den ghemeenen regel in de Rechten / dat wanneer de fonten en delicten toenemen / dat alsoen de straffen mede behooren verswaert te worden / l. 16. in fin. ff. de poen.**

Te beteren tweevout.] **Daer een ander schade doende / deselve niet meer als enckelt te beteren / gehouden is / tot. tit. Inst. & ff. ad L. Aquil. Ende dit noch behalven de voorige straffen van 't missen van sijn loon / ober sijn ongehoorfaemheyt / delwijl in desen bal drierden de delicten concurreren ende te samen komen / soo is daer oock drierden straffe op gestelt : want om sijn ongehoorfaemheyt wordt hy gestraft niet het missen van 't sestiendeel van sijn der huyre / of meer nae gelegentheyt; om de schade die hy gedaen heeft / tot beteringe desselven / gelijk een pegelijck schade doende: Ende ten derden om sijn ontroutae / hreckende de trouw-belofte / wanneer hy sijn Schipper op hem verlatende / komt te bedriegen / de schade niet helpende afweeren / ghelijck hy dat volgens contract / schuldigh en ghehouden was / om de schade tweevout te betalen. Notceert hier dat een delict / penant van sijn domestiquen aengedaen / een grooter straffe komt te verdienen / want gelijk Cicero pro Sext. Rosc Amer. seght / men kan sich wel wachten booz hreenden / maer hoe soudemen sich konnen wachten booz de quade aenflagen van de domestiquen / ten ware de wetten soodanige aenflaghen / dooz de grootheyt der straffen quaemen in te binden / en te straffen.**

In perijckel quame.] **Het Placcaet van Kenfer Carel art. 4. het welcke de hoedanigheden van 't perijckel dat daer uyt ontstaen mochte / wat nader uytduyckit / spreckit daer van aldus: Item, ende waert 't alsoo dat de voorz. ongehoorfaemheyt, wederspanningheyt, weygeringe ofte gebreke, 't schip vergouwelooft, of eenigh oproer of rumoer in den Schepe gemaect werde, dat daer uyt door versuymenisse ofte anders 't Schip soude gheweest hebben in dangiere hem te verliefen, te verdrincken, ofte te komen in handen van Zee-roovers ende andere de navigatie ende koopvaerdye van herwaerts over willende verhinderen, soo willen wy, ende ordonneeren, dat sonder breeder vertreck noch langer ophout sulcken persoon, sonder tussenscheyt, met den lijve gerecht, ende van den leven tot den doot gebracht werde, ende diergelijcke sijne aenhangeren ende complicen, nae Schips-recht ende gebruycke.**

Sal gekraft worden aen den lijve.] **Schoon dat Schip en goet behouden / het perijckel ontkomen waren / ende dat het oogemerck van den ongehoorfaemen Schipgeselle niet geweest en was om**
Schip

Schip en goet in foodanigh perijckel te brengen/ als niet denckende dat het daer upt soude ontsaen hebben: want hy hadde hoozen te bedencken/ hoe dat dickwils upt een kleyn boncken/ een grooten brandt/ en upt een kleyn quaet dickwils een grooter ontsaen konde/ ende dat het niet in sijn macht en was om de schaedte te konnen mitigen nae sijn eygen wil ende goet beduncken/ dooz dien de Zee/ wint en weer by wat mede te seggen hebben: Ende dat het Schip het perijckel ontkomen is/ daer mede en kan hy sich niet behelpen/ dooz dien dat selve eerder hy geballe/ als wel hy sijn wezen en hoozenigheyt toegekomen is/ daer het sich in het eerst/ wanneer Schip en goet dooz sijn ongehoofsaemheyt schulte in perijckel gekomen was/ niet op liet aensien; De Schips-rechten van d'oude Hanzee-steden art. 36. condemnieren een Schips-geshefelle/ dewelcke den Schipper/ in grooten noode zijnde/ niet heeft willen helpen of ontfetten/ ende dat daer ober het Schip genomen wordt/ om openbaerlijck aen een staetli met roeden gegefelle te worden.

Terstont by den Schipper vast geleght.] Om den selven aen landt komende in de handen van Justitie/ om na behoren gestraft te worden/ eben als een pegelijck een woordenaer/ een straetscheuder/ een nacht-dief en diergelijcken quaetdoender geooft en gehouden is te vangen ende te bewaren/ ter tijdt toe dat hy den selven het gericht kan overleveren/ l. 2. C. de hisquilat. l. ult. C. de malefic. l. 4. & 5. ff. ad L. Aquil. Ende hy soo het de Schipper met een verkeerde hartichgheyt ingenomen/ hier in supmachtrigh getweest mochte zijn/ waer dooz de wederspannige ontkomen was/ soo soude hy de schade daer hy geleden tweesout te beteren ghehouden zijn/ eben als de wederspannige moeste gedaen hebben: nihil enim aequius est vel dici potest quam quod in obligationem incidat debitumque solvat qui ut alter ab obligatione de facto eximeretur & debitor credito spoliaretur, operam dedit, l. quoties C. de Exact. trib. lib. 10. qua ratione Julianus actionem in factum ad id quod interest adversus eum concedit cujus causa factum est quo minus quis iudicio si estat, l. 7. pr. ff. de dol. malo. alwaer hy vraecht ex Labeone, seggende: Si compeditum servum meum, ut fugeret solveris an de dolo actio danda sit? & ait Quintus Mutius apud eum notans: si non misericordia ductus fecisti, furti teneris; si misericordia, in factum actionem dari debere: Siet infra art. 6. h. t.

Alle de Schipluyden.] Soo wanneer nu alle ofte het meeste part/ van de Officiereu/ Woort-gesellen ende knechten/ aen dese wederspannigheyt ende ongehoofsaemheyt schuldigh waren/ ende dat de Schipper met de rest van 't Woort-volck niet machtrigh genoegh en was/ om deselve te overmeesteren ende vast te konnen leggen/ soo soude de Schipper in desen geballe (mijns bedunckens) keft doen/ dat hy niet patientie de soude obersten/ om ter plaetsen komende/ daer 't behoort deselve te verklagen; ende hy aldien den Schipper bewijs mochte ontbeken/ het welcke gesehieden kan/ wanneer de

foute van alle ofte van eenige in absentie van d'andere begaen was/ dan woꝛt de Meester op sijnen Eedt volkomen geloobe ghegeven: Siet Plac. van Keyser Carel, art. 10. Schips-recht van d'oude Hanzcested. art. 30.

Sullen hem moeten onderdanigh zijn.] Om hem hier in te helpen ende by te staen / soo wanneer een dusdanige Zootf-geselle sich daer tegens te weer selde / want soo een Heer of meester van pemandt overballeen en besprongen wierde / soo is een knecht den selven te verdedigen en by te staen schuldigh en gehouden / tot. tit. ff. & C. ad Sc̄t. Sylan. ende dat in der daer en waerheyt / want soo een knecht sich geliet eben of hy hier in sijn beste dede / ende eventwel sijn beste niet en quam te doen / soo en heeft hy hier in niet gedaen dat hy schuldigh was / noch oock sijnen plicht waerghehouden / ende dat hy gedaen heeft / woꝛt booz niet gehouden / soo dat hy dieswegheit nae gelegentheit van saeckien ober sulcken gebeynsde hulpe arbitralijck gestraft kan woꝛden / l. 1. §. 3. 4. & l. 19. ff. ad Sc̄t. Sylan. Menoch. lib. 5. praesumpt. 208. per tot. Gomef. 3. var. c. 2. n. 8

Ende daer en boven criminelijck.] Soo wanneer de quaetdoender daer booz ontkomen was / nae 't goetbinden van den Richter / soo als de hoedanigheit van de misdaet sal komen te bereyschen / arg. l. 9. l. 12. ff. de custod. reor. Soo woꝛdt oock hupdenaeghs een Cipier of pemandt ober een gebanckenis gestelt zijnde / arbitralijcken gestraft / wanneer booz sijn schult de gebangens mochten komen upt te hreeken / en te ontfloopen / Menoch. arbit. jud. cas. 302. Clar. §. fin. quaest. 68. n. 8.

Sullen moeten versien zijn van ketenen.] Noteert hier dat wanneer pemandt een saeck belast of bevoolen woꝛdt / dat den selven oock moeten toegestaen en toegelaten woꝛden soodanige middelen / sonder dewelcke hy 't selve niet en soude konnen te wege brengen / l. 2. ff. de jurid. c. prudentiam c. praeterea de offic. delegat. alsoo siet men hier dat om dusdanige quaetdoenders te bewaren / hechtenissen / vast-leggingen ende sluytingen / tegens het ordinaris Recht / volgens het welcke dusdanige dingen geen prive / maer een publijque macht ofte Magistraet toekomt / tot. tit. C. de privat. carcer. toegestaen / jae ghesluffet en bevoelen woꝛdt.

Ketenen, Boeyen.] Bequaem zijnde om soodanige quaetdoenders te bewaren / ende de selve moeten soo gemaeckt zijn / datze booz de selve begeen groote pijn of smerte komen te lijden / op datze in bewaernisse en hechtenisse sonder straffe mochten zijn / dewelcke om de selve na verdract te straffen / niet swaer genoeg soude zijn / l. 1. C. de custod. reor. Ende dan oock om datse hare straffe daer na te verwachten hebben / sich niet en mochten daer mede behelpen / eken ofze de selve booz groote pijn van swaere handen alreede uptgestaen hadden.

Visiteurs gehouden sullen zijn.] Hoedanige luyden de Distateurs moeten zijn / ende wat der selver ampt en bebieninge is / daer van is te sien in 't Placcact van Koninck Philips van toerust. van Schep. in den 11. 12. 13. en eenige navolghende artijckelen, als mede h. t. art. 9. 10.

ARTIKEL III.

Tvviftende Schipman oorlof te geven.

Indien daer tweedracht valt tuffchen den Schipper / ende eenige Wifbuy-
 van den Schiplipden / fal den Schipper den Schipman oorlof (che Zeet.
 moghen geben / nae dien hy hem driemael daer af fal hebben ghe- art. 26.
 waerfehoutwot / ofte doen waerfehoutwen / ende de Schipman met Schips-rec.
 geprefenteert fal hebben fijn misdaet te beteren / ten seggen kan den der Han-
 Suurman ende hooghe Bootfman: maer indien hy prefenteert / en- zee-fled.
 de nachtrag de Schipper wilde hebben dat hy upt den fcheye fal art. 41. 42.
 gaen / fal in dien geballe ter aenkomfte van den fcheye / fijn hollte vrecht
 mogen epfchen / om parthyren gehoozt recht gedaen te worden / soo
 behoren fal. Ende daer en hoben of die boozs. Schipper in de
 plaetfe van den boozs. Schipman geen ander en name / ofte niet
 soo goet als hy was / ende in eenigerley wyffe den fcheye ofte den
 goede fehabe aequame / soo fal de Schipper gehouden zyn de fcha-
 de op te rechten / heeft hy anders waer mede.

Aenmerckinge.

Indien daer tweedracht.] Dewijf een pegelijck soo heel doenlijck
 gehouden is / om den vrede te foeken ende nae te jagen / nae 't
 bevel des Apostels Pauli tot den Rom. c. 12. verf. 18. ende tot den
 Hebr. c. 12. verf. 14. Soo en iffet niet vzeemt / dat een Schipper by
 staet en geoorloft is / om fijnen Schip-geselle met den welken hy
 geen vrede hebben kan / de pafpoort te geben / om alle andere onge-
 maken / dewelcke upt twiſt ende oneenigheyt plachten te onftaen /
 te vermijden ende booz te komen.

Nae dien hy hem driemael.] De Schippers en Meesters felfs niet
 fonder fount en gebreken zijnde / sooze begeeren dat haren Heer diefe
 daer hoben in den Hemel hebben / met hare gebreken medelijden
 en gedult wil hebben; haer op het alderwaerfte en terfont daer
 ober niet straffende; soo en is het haer oock niet geoorloft om een
 twiſt-woort datelijck haren knecht upt den dienst te ſtaten / ende
 kuyrens tijdes te verjagen / maer hy zyn fehuldigh om gedult met
 hare fouten ende gebreken te hebben / gedenckende aen de verma-
 ninge Pauli tot den Ephes. c. 6. ende tot den Coloff. c. 4. datfe eenen
 Heere hier hoben in den Hemel hebben; ende datfe niet een ander
 doen / datfe niet en willen dat aen haer soude gefchieden / quod tibi
 enim non vis fieri alteri ne feceris. Daerom is hier dan wel en wij-
 felijck geordonneert / dat een Schipper niet by en staet soo haest
 hem een luyt ober de leber loopt / datelijck fijnen knecht de ſtaf
 booz

voor de deur te setten / maer dat hy hem twee of driemaect vermanende dat hy hem weggj jagen wil / soo hy sijn twisfigierigh leuen en tweedracht niet berlaten wil / schuldigh is om te bescien of hy sich ondercusschen niet tot heerschay en quam te begeben / t welck soo hy niet en dede / soo is de Schipper om datter vermoedelick geen heerschay te verwachten was / om het uiterste / van hem te berjagen ende oorslof te geben toegesien / sonder den selven een stuyber van sijn verdiende of bedongen loon te betalen ; want dewyl de Schipman aldus een wertige oorsaeck om hem te berjagen gegeven heeft / is in schult van sijnen beloofden tijdt om te dienen niet uytgedient / ende aen sijn 3^{de}de het contract niet voldoen te hebben : waer ober de Schipper aen d' andere 3^{de}de niet gehouden en is om t selve contract nae te komen en te achtervolgen / gelijck te voren meermaels aangewesen is.

Ten seggen van den Stuurman &c.] Dewyl het dickwils gebeurt dat een knecht of Schip-geselle soodanigen noydscheen en kuisachtigen Schipper komt te raecken / den welcken hy / schoon hy sijn beste dede / qualick wat te dancke doen konde : soo en is niet hycint dat daer een ander toe gestelt wort om te oordeelen / wie dat van beyden ongelijck mocht hebben / doo dien de Schipper de schult op sijnen knecht werpende / ende de knecht wederom op sijn Schipper / alle beyde gelijck willen hebben / in welcken geballe niemant sijn eygen richter wesen kan / tot. tit. C. ne quis in sua caus. l. 10. ff. de jurisd. quis est qui sui periculi iudex non sibi se æquiores quam aduersario præbeat? hzæghde vertydts Cicero in sijnre Oratie pro Dejotaro.

Ter aenkomste van den schepe.] Wanneer het schip de reyse volbracht hebbende / wederom t huns daer t afgebaren / ende den Schipman aengenomen hadde gekomen was / sonder dat de voorz. Schipman den Schipper daer ober kuyten s Landts eenige moestie magh aen doen / gelijck dat selve in simili tot Amsterdam alsoo geordonneert ende ghewillekeurt is / daer sulcks te doen den Schipluyden verboden is / op de verbeurte van haer geheele huns / of resterende maendt-geldt / Willek. van Amsterdam van den jare 1641. lett. R. art. 32.

Sijn volle vracht mogen eyschen.] Sijn volle vracht daer hy voor aengenomen was / eben of hy sijn tijdt om te dienen / uytgedient / ende sijn aengenomen werck volbracht hadde / het welck accordeert met de beschreven Rechten / l. 38. ff. locat. alwaer geseght wort / dat nemaant sijn geheele loon moet betaect worden / soo het hy hem niet toe en komt / dat hy het werck daer hy ou aengenomen was / niet volbrengen en koste. Siet hier beneffens l. 13. ff. de ann. leg. l. 3. C. de naut. foen. Dit verfehilt van de Schips-rechten van de Hanze-steden art. 41. volgens dewelcke de Schipper sijn Schipman in sulcke gelegentheit gehouden is te betalen het derde deel van de huns / ende dat in gereedt geldt uyt sijn eygen keuse / sonder het selve den

be den Heere in rekeninge te brengen: soo wanneer nu de Schip-
 per van sijn Schipman hier ober aengesproken woxt/ ende de Schip-
 per hier op mocht exciperen / dat hy daer by eenige schade gele-
 den hadde / ende dat de Schipman onbededigh en seer twistgierigh
 was gheweest / soo dat hy dienvolgens geen huys met hem hadde
 konnen houden: soo kan de knecht wederom repliceren, ende seg-
 gen / dat het hy hem niet toegelomen was / dat hy sijn tijdt niet
 uptgedient hadde / d. l. 38. ende soo de Schipper daer by eenighe
 schade geleden hadde / dat hy die sich selfs / dooz diense by sijn
 eigen schult toegelomen was mochte wijten / c. cum damnus de
 Reg. jur. in 6. Ende schoon hy wel eenigh twist-woordt of verskil
 met sijnen Schipper mochte gehabt hebben / dat hy dat selve te be-
 teren gepresenteert hadde / en dat de boozs. Schipper hem niet da-
 relick en hadde behoren te veriaaghen / maer dat hy hem te voren
 driemael hadde behoren te waerschouwen / 't welck niet ghedaen
 hebbende / dat hy hem byten sijnen schult / en sonder waertige ooz-
 saeck veriaeght heeft / ende volgens dien sijn geheele loon schuldigh
 is te betalen: want het geene nemant onder sekeren conditien ge-
 oozloft is / dat geene woxt hem ongeoozloft te zijn gerekent / hy
 soo ver hy de conditien niet en quam te achtervolgen / het welke
 hier te noteren. Maer wanneer hier geseght woxt / dat in desen
 val de Schipluden haer volle vracht ofte loon moghen epfechen /
 soo woxt dat selve by sommige alsoo verstaen / hy soo ver deselve
 ondertusschen geen anderen Schipper gebiedt mochten hebben / en-
 de daer naer eenigh loon bedongen: dewyl sy gehouden zijn om alle
 blyt en naerstighende aen te wenden / om sich van een ander Schip-
 per te versien; in 't welck sooze nalatigh zijn gheweest / ofte oock
 sooze eenen anderen booz sekeren besproken loon gediect mochten
 hebben / soo soude de Schipper niet verder gehouden zijn om desel-
 ve haer loon te betalen / als booz de tijde datze hem gebiedt hadden /
 ende niet booz de tijde nae datze veriaeght waren / een ander ge-
 dient hebben / Innocent. in c. propter sterilitatem n. 2. Ext. locat. Ca-
 pell. Tholoff. q. 269. Caroc. de locat. conduct. p. 1. q. 33. n. 19. 20. de-
 welke den Richter vermaent om neerstelick in 't oozbeelen daer op
 te letten of de boozs. Schip-gefelle een ander Schipper heeft kon-
 nen binden om sich daer by te verhuypen / ende of hy daer in sijn
 heft al gedaen heeft. Dese owinie soude ick achten meerder op bil-
 lichheit gesondeert te zijn / als wel op het stricte Recht / om dat in
 desen val den Schip-gefelle de volle vracht toegestaen woxt om sijn
 schade te verhoeden ende booz te komen / dewelcke geen schade lijde /
 soo hy ondertusschen een ander komt te dienen: ende niet om pro-
 sijn daer by te gewinnen / dooz dien hy daer by profiteren moeste /
 soo ver hy sijn volle vracht van den vorigen / ende daer beneffens
 sijne vracht van den laetsten Schipper soude genieten. Doch soo
 wanneer de Boorz-gefelle den laetsten minder hadde moeten dienen /
 of ander interest daer by geleden / soo soude de eerste hem ratione
 interesse oock gehouden zijn.

Wil-

Wilde hebben dat hy uyt den schepe sal gaen.] **Maementlick** uyt
 booz bedachten raet/ ende niet uyt toorn ofte haestighent/ want soo
 hy den selven uyt haestighent hadde hieten gaen/ soo en soude de
 knecht daer op niet mogen wegh gaen/ ten ware dat de Heere ofte
 Schipper de toorn ober zijnde/ daer hy quam te persevereren en te
 volherden/ Escobar de ratiocin. tom. 1. c. 27. n. 19. dicens, legitimam
 difcessus causam ex parte famuli non esse si cum dominus calore iracundia
 incensus domo sua exire, & ad eam nunquam reverti iusserit; ex
 his namque verbis calore iracundiae prolatis famulum à promisso servi-
 tio liberatum non esse, nisi dominus ipse evacuata iracundia in eadem
 sententia perseveravit: **dit selve accordeert** cum l. 48. de Reg. Jur. Peck.
 in c. quod quis n. ult. de Reg. Jur. in 6.

Moghen eysschen.] **Dat is** / sal den Schipper dewelcke de volle
 vracht komt te wengeren / in recht moghen trecken / ende daer booz
 den selven moghen aensprecken / op dat hy by sententie van den
 Richter / de saecke rijpeliclyc overwoogen zijnde / ende niet eygener
 autoriteit het sijne mach bekomen. Ende alhoewel / soo wel de
 Schip-geselle / dewelcke op boozgaende conditien / als zijnde twis-
 guerigh / met recht verjaeght zijnde / oock sijn geheele loon soude
 konnen eysschen ; **Soo** wort ebenwel dit te moghen eysschen ver-
 staen van de geene / dewelcke sonder bozsaect of sonder de boozs.
 conditien te observeren buytens tijds verjaeght waren / dewijl de
 eerste geen recht / gelijck de andere / om te eysschen hebbende / dooz
 dien hare actie dooz exceptie geelidert en te niere gedaen kost wor-
 den / eben ofse geen actie en hadden / gerekent wierden / l. 112. ff. de
 Reg. Jur. **Soo** wanneer nu een soodanigh knecht / recht hebbende
 om sijn volle loon te moghen eysschen / om dese moepte ende ont-
 kosten dewelcke hy diestwegen soude moeten aenwenden te vermy-
 den / eenige dingen / omtrent soo veel als sijn loon soude bedragen
 weerdigh / sijnen Schipper om sich selven daer mede te betalen / hem-
 melick ontnomen hadde / daer wort gebzaeght / of sulckx geoozloft
 soude zijn ? **Van** 't geboelen dat de knecht sulckx soude vjn staen /
 sijn Duenn. in voce Famulus, reg. 366. limit. 12. Bonacass. de fam.
 quaest. 114. Caroc. de locat. cond. p. 5. quaest. 36. n. 33. mori autori-
 tate Innocentii in c. olim. n. 8. vers. item plus dicimus. Ext. de rest. spol.
Odoch alsoo dese opiniie wepnigh fondament heeft / soo soude ick
 van contrary geboelen zijn ; want het een regelijck in den rechten
 verboden is / op verbeurte van de schult / van eere ende een derde
 part van sijn goet / om sich selven in sijn eygen saeck te richten / en-
 de dat het geene niemant mocht duncken toe te komen / dat hy dat
 booz een competente Richter hebbe te eysschen / l. 13. ff. quod met.
 caus. l. pen. & ult. ff. de vi priv. per rationem in l. non est singularis 137.
 ubi Cagnol. & Dec. de Reg. Jur. **Ende** dan oock om datter eenighe
 casus in den Rechten boozgesteld worden / in dewelcke niemant geooz-
 loft is sijn eygen Richter te zijn / onder dewelcke dese onse casus niet
 gebonden wort / siet tot. tit. C. quando lic. unic. fin. jud. ant. ende
 volgens

Volgens dien oock niet onder en gehoozt; vide in terminis Ursill. in addit. ad Afflict. decis. 395. n. 6. Köpp. pag. 2. quest. 2. n. 17. Soo en vermogh oock geen Advocaet het geene hy vooz salarij bedongen hadde / en gener autoriteyt aen te tasten / ende soo hy het gedaen heeft / moet hy het wederom restituieren / met verlies van sijne actie op het selve / l. unic. §. fin. C. de suffrag. Nocht oock en Gerichtr-dienaer / van de dooz haer gearresterde of geexecuteerde goeden / niet in te houden tot betalinge van haer spoztel-gelt / gelijk daer van te sien is by Johan. Fab. in §. quadrupl. n. 9. Inst. de act. Chast. ad consuet. Burgun. ad rub. §. 7. verb. simplicis resistentiæ n. 44. Peck. de jure sist. c. 27. n. 3. & quaerof fronte (secht een secker Rechte-geleerde) quave pietate famulum ad delinquendum ac in bonis sui domini grassandum invitare licebit? cum malitiis indulgendum non sit, l. 38. ff. de reivind. vide Menoch. 2. arbit. caf. 516. Rebuff. in tract. de fam. salar. gloss. 10. n. 19. Ende soodanigen knecht dewelcke sijn Peer of sijn Schipper tot sulcken epnde pers ontnomen hadde / soude na rigeur van Rechte / secundum l. 13. ff. quod met. caus. & d. l. pen. & ult. ff. de vi priv. gestraft konnen worden / soo wanneer sulcks versocht wierde of andersins extra ordinem arbitrio judicis, na 't advijs van Alex. 1. conf. 135. & Capoll. conf. crim. 26. per tot. ende dit is het ghemeene ghevoelen nae 't getuygenisse van Couvarvias var. resol. lib. 1. c. 2. n. 15. vers. quarto eodem jure.

Om parthyen gehoozt.] Want onberhoozt isst ongeoozloft pemaent te veroozdeelen / l. 1. ff. de requir. reis, het hiet alteram partem audito : hier heen gehoozen de citatien / litis contestatien en verantwoozdingen / die in de proecessen ten hooghsten bereys worden / en sonder dewelcke de selve nul en van geender weerden sijn; Doch dat men niemant onberhoozt magh veroozdeelen / herst geen plaats wanneer de gedaeghde behoozlijck vertachbaert / contumaciter uytbleef / ende in het gerichte niet en wilde verschijnen / l. 13. C. de judic. contumacia enim pro praesentia habetur. Auth. qua in provincia. C. de judic. Menoch. 1. arbit. caf. 36. n. 9.

Ofte niet soo goet als hy was] Dewijl daer een groot onderschept van wetenschap / van natur en kennisse tusschen de arbeiders gebonden wozt / l. 30. ff. de solut. soo dat het niet ebenveele en is wat vooz een dat men in des boorigen plaats komt te nemen / dooz dien men dooz des laersten onerbarentheyt / quaetardigheyt of onberstant groote schaepe soude konnen lijden / daer over is de Schipper in desen val / niet alleenigen omeen ander / maer oock om een die soo goet als de andere was / in desselfs plaats wederom aen te nemen / gehouden : text. in l. 1. vers. quod si morb. C. de praepos. agent. in reb. iniquum enim & absurdum est, ut imperitis magistris novi antiquis praferantur, rudes emeritis, c. statuimus dist. 61. Doch dit selve / naementlijck dat hy een ander eben soo goet in des anders plaats moer aen nemen / is te verstaen / soo hy een anderen van soodanige condition kost bekomen / want soo hy alle vlijt aenghewent hebbende / gheen soodanigen koste binden / soo en soude hy de wederz noch kooplijden / soo daer hy e-

nige schade geleden waer / dat hy sijnen knecht / met den welckert hy geen vrede houden kost / na dat hy hem driemael gewaerschouwt hebberende / wegh gejaeght hadde / niet schuldigh zijn om de vooz. schade op te richten en te beteren / want niemandt sijn recht / 't welck hem geoozloft is / gebuyckende / en kan niet gefeght worden een ander verongelyck te eemghe schade of gewelt aengedaen te hebben / l. 1551. l. 155. de reg. jur. En schoon hy de schade wel hadde konnen vooz sien / wel wterende soo gernem erbarenen in dese anderen plaets te konnen krijgen / soo is hy daerom ebenwel buyten schult / dooz dien hy dat selve wel wterende / het selve niet en koste vooz komen / vermits hy niet den voorigen knecht / wegen sijn onvredigh leben / geen huyg houden koste / l. 50. ff. de reg. Jur. culpa enim caret qui scit sed prohibere non potest. Ende soo is dickwils geoozloft vut twee quaden het minste te kiesem.

Soo sal de Schipper gehouden zijn de schade op te richten en te beteren.] Dewyl de Schipper allen tijdt ordinarij gehouden is om de daer van sijnen knecht te praesteren / ende de schade binnen den Schepenemant van den selven aengedaen te beteren / tot. tit. naut. caup. Soo dat die geene die de schade geleden hebben / of den Schipper / of doek sijnen knecht / dieswegen konnen aensprecken / l. unc. ff. furt. adv. naut. doch soo / datse den eenen aengesprecken hebberende / den anderen niet mogen moepelijck vallen / l. 6. §. ult. ff. naut. caup. l. 27. §. 11. ff. ad L. Aquil. Soo en isset niet vzeemt dat in desen val de Schipper mede om de schade op te richten en te beteren gehouden te zijn gefeght woardt / dewyl hy soo wel in dese als in andere gelegentheden aen de fouten ofte misdaden van sijnen knecht / als den arbeyt van quade of onverschuldige luyden gebuyckende / ten deele aen de gedane schade mede schuldigh te zijn gereckent woardt / §. ult. Inst. de obl. ex quasi delict.

A R T I K E L I V.

Geen tvyft of gevecht binnen Scheeps te begaen.

Wisbuy-
sche Zee-
recht, art.
24.
Placcaet
van Keyser
Carel art.
23. 24.

De vooz. Schipluyden duerende hunlieder reyse / sullen pay-
selijck ende vzedelijck met malkanderen handelen ende verkeer-
ren / sonder twyft of gevecht te maecken / ende indien daer eenighe twee-
vrecht reyse / soo sal die geene die daer voozsaeck af is / ter saecken van
injurien verbael vooz de eerste reyse verbeuren 't seste deel van sijn-
der huyre / vooz de tweede reyse 't derde / ende vooz de derde reyse de reste /
met correctie arbitrale / indien hy desgelijckliks wederomme is plegen-
de / vut saecken van handredaden sonder quetsen / vooz de eerste reyse
't vierendeel van sijnre huyre / vooz de tweede de helfte / en vooz de
derde 't geheel met arbitrale correctie / als voooren. Ende vut saecke
van quetsinge / dat'er bloedt na volge / sonder mincke / vooz de eerste
reysse de geheele huyre met geefelinge / en vooz de tweede reysse den halve.
Ende

Ende dit al boven het interest van Parthijen / misgaders van den schaden die over Schip of goet / ter dier oorsaeck souden mogen komen / 't welck hy sal moeten beteren tweebout / daer hy geboeght / dat / indien daer dooz renigh Schip / lijf of goeden in perijckel quamen / hy gestraft sal worden aen den lijve / te wat reyse 't selve gebeurt.

Aenmerckinge.

Duerende haerlyuder reyse.] Het zy binneſs boortz of aen landt of elders in Schips dienst zijnde / Willek. van Amst. de Anno 1641. lic. R. art. 33. het zy terstont booz de reyse / of terstont na dat de reyse begoft was. Terstont booz de reyse / wanneer het Schip geladen / ende de Schipper verdrigh zijnde / zeil-ree licht / op goet weer en wint wachtende: dese tijdt alhoewelſe eygentlijck booz de tijdt van 't reysen niet en kan genomen worden / soo woꝛdtze evenwel / om datze soo na op hant is / booz de selve gereckent / dewijl het geene dat terstont geschieden sal / eben of het alreede gheschiet en begoft was gehouden en gereckent woꝛt / cingendus enim habetur pro cincto l. 43. & ibi Bald. de milit. testam. Terstont na de reyse / wanneer sy aengenomen zijn upt en in / al eer sy het Schip ter rechter haben / daerze het selve hebben helpen uptboeren / ofte andere daer ontrent / nae ghesefte van den Schipper / ghebzacht hebben: Item, al eer het selve volkomentlijck ontladen en geloft is / ende wederom behooꝛlijck geballast / ende de seylen van de raepen gedaen / tot het welcke alsooze gehouden zijn / sup. art. I. tit. van Schipl. ende haer offic. soo en woꝛdenze niet eerder hare reyse gedaen te hebben gereckent / al eer datze alle dese dingen volbzacht hebben / soo dat wanneerze ondertusschen eenige oorsaeck tot rwiſt ofte tweebzacht mochten gegeven hebben / eben ofze deselve op de reyse gegeven hadden / volgens de en artijckel / konnen ghestraft worden.

Die geene die daer oorsaeck af is.] Niet / eben of de geene die sich in desen val verdedicht hadde / altijdt onstrafbaer souden zijn: wel is waer / dat pemant aengevochten zijnde / soo hy anders sijn leven niet en koste beschermen / een noot-weer geooꝛloſt en toegesien woꝛdt / ende dat pemant tot rooꝛn of tweebzacht verweckt zijnde / soo hy sich verdedigende / een ander met woꝛden / ofte metter daet quam te quetsen / soo grooten schult niet en heeft / als wel die geene / die de oorsaeck daer toe gegeven hadde / soo is hy doch daerom niet kuyten alle schult om niet gestraft te konnen worden / want pemant verongelijck zijnde / en is niet allen tijdt geooꝛloſt sich selfs te mogen wreucken / l. nullus 14. C. de Judæis. en sijn eygen Richter te mogen zijn / l. Julianus 17. ff. de judic. maer is schuldigh en gehouden om den Richter en het gericht / dewelcke om een peder in sijn recht te berdedigen ingestelt zijn / daer over te slagen / ende alsoo sijn Recht te vervolgen / Guidel. de jure noviss. lib. 4. c. 1. Oorsaeck geweest te zijn / kan de geene geseght woꝛden / dewelcke upt een booscedigh en injuricus gemoet / pemant in sijn eer /

van ses gulden; / tot wijst van de Zee-varende armen. Willek. van Amlt. van den jare 1641. lit. R. art. 33. Volgens desen enien artijckel wort hy gestraft in of na sijn huys / ende niet in een seckerre somme gelt / of om dat de Schiplieden / dewelcke komete dienen / ordinaris niet meer en hebben alsoe met haren arbeydt overbinnen / ende dat re oversulckis in haer loon / als in haer patrimonij gestraft worden; ofte om datze in haer ampt en bedieninge sondigende / delwijse niet soo 't behoort 't selve waer nemen / daerom oock in hare belooninghe ghestraft worden. Ofte oock dat een Schipman / bedenkende hoe sijn dat het hem valt / ende wat moeyten dat het hem kosten moet / kost en loon te verdienen / dat hy sich des te meer boos oosfaeck van twist en oneenigheyt te geben / moge wachten / om daer doos in sijn sijn verdienen loon niet behoort te worden. Doch wanneer hier geseght wort dat de Schiplieden ober injurie verbael / als mede ober andere miurien in een secker ghebede van haer loon gestraft worden / soo soude niemant mogen gedencen / of dit al een billijcke en wettelijcke straffe soude konnen wesen / om dat hier doos / den eenen meer loon / als een ander verdienende / om een en 't selve delict swaerder gestraft wort. Hier op soude men konnen antwoorden / dat het niet bzeent en is / dat een 't selve delict ratione circumstantiarum / swaerder of kleynder ghereckent zijnde / §. 9 Inst. de injur l. 7. §. 8. l. 17. §. 3. ff. eod. oock swaerder of minder straffe komt te verdienen / poena enim cum delicto commensurari debet, l. omnes peregrini C. comm. de Success. Een knecht dan om meerder sterckte / om meerder kennisse en erbarentheyt / meerder loon verdienende / alsoo het hem weyniger past niemant te veronghelijcken / ofte oosfaeck of tot twist of oneenigheyt te geben / als wel die geene die om minder kennisse / en wetenschap weyniger loon komet te verdienen / cum fere in omnibus poenalibus judiciis & aetati & imprudentia succurratur, l. 108. ff. de Reg. jur. Soo enisset niet sonder reden / dat hy meerder en swaerder gestraft worde. Ofte men soude oock konnen seggen dat die minder loon verdient / de straffe alsoo swaer valt / wanneer hy in sijn kleyne loon gestraft wort / als wel een ander die meer verdient in sijn groote; op dat dan die kleyne loon verdient / wanneer hy soo veel soude moeten geben als een die meer loon komt te verdienen / daer doos niet ten eenemael sijn loon moecht verliesen / ende dat hem met eenen (gelijck men seght) de huys niet afghetrocken werde / soo is dese artijckel seer wijsselijck geordonneert / daer in volgende den bekenden regel in den Rechten / dewelcke gebiedt / datmen in condennatien / eeniger maeten oock aensien der personen hebben moet / op datze geen gebreck mogen lijden / l. 173. ff. de Reg. jur.

Handtaede sonder quetsen.} Als wanneer niemant geslagen of ghestoten wort / waer onder mede gehoozt / wanneer een mes op niemant getrokken wort; ende die geene die sulckis komt te doen / 't is Officier of Waerrog / het is burgen of binnel boozdt / de selve moet volgens Willekeur van Amsterdam den Watersubstitut araghebracht worden / dewelcke den selven moet vervolgen / en bekomen hebben

de/ den Schout overleveren/ om na verdiensten tot arbitrage van 't gerechte gestraft te worden. Willek. van Amst. van den jaer 1641. lie. R. art. 34. Op sommige plaetsen is de manier/ dat niemant een mes op een ander ireckende/ een mes op een bloek/ dooz de handt gestooken word/ welck mes hy tusschen de vingers dooz/ daer wederom uyt scheuren moet/ doozwaer een sware straffe/ om den Schipluyden daer dooz van quetsingen en doodingen af te schycken/ somtijds worden sulcke wel gekielhaelt/ en op andere manieren gestraft. Siet Loccen. de jure marit. lib. 3. c. 9. n. 18.

Ende dat al boven.] Daer en is geen Prins/ noch niemant eenige overmacht hebbende/ hy zy soo Souverain als hy wil/ schoon dat hy oock een Heer van de gantsche werelbt geseght wierde/ ghelijck den Keyser/ in l. pen. ff. ad L. Rhod. de jaet. ende dat sijn willen en be- lieben een kracht van Wet hadde/ Secundum l. 1. ff. de const. Princ. die de machti heeft ofte by staet om niemant sijn recht/ het welcke hem toekomt/ sonder wettelijcke redenen en oorzacken te benemen/ arg. l. 11. ff. de Reg. jur. Gail. 2. obs. 56. het welck in dese artijckel blyckt geobserveert te zijn/ wanneerze statueert dat de interressenten hy de geleden injurien/ dooz de voozbenoemde straffen/ daer op geset/ in haer recht niet verhozt sullen zijn/ maer dat deselve eventwel de actie van injurie/ om hare schaede ende interest daer hy geleden/ te bez- vorderen/ open blyft/ dat hier te noteren.

Het interest van Parthyen.] Wanneer de parthyen haer interest hy eenige injurie geleden/ soecken te verborveren/ soo en is niet ghe- noegh dat sy in genere, in 't grox ende hy de rouse begeeren haer in- tereffe/ ende dat de selve daer nae hy den Richter mochten getareert worden/ maer sy zijn ghehouden/ om hare interesse om een sekere som- ma te waerdeeren/ dewelcke/ wanneerze dooz den Richter getareert/ ende daer na van de parthye met eede hebesticht ende bekrachtigh is/ soo wordt den beschuldighden om deselve te betalen gecondemneert/ §. 7. Inst. l. constitutionibus §. 1. ff. de injur. Oldend. class. 7. aet. 10.

Te dier oorfaecke.] Dat is/ om dieswille dat d'ene knecht den anderen beseert ofte gelemt hadde/ het Schip of goet schade geleden heeft/ dat komt den Schipper ofte koopman/ als aenleggers ende aenklagers/ toe te bewijfen/ l. 4. C. de edend. cum nemo ex suspicioni- bus damnari debeat. l. 5. ff. de poen. het welck hy sal kunnen doen/ soo wanneer hy twee of drie van sijne Schipluyden hondtschap der waer- heyt doet geben/ dewelcke dat selve met eede verklaren/ ghelijck soodanige domestijque getuygenissen/ in dese gelegentheyt mede souden kunnen plaets hebbē/ volgeng 't geene dat wy daer van art. 6. tit. van Schipp. en Koopl. gheseght en bygebzacht hebben. Ende hy soo ber de Richter als noch scrupuleus mochte zijn/ om den Schip- man de ghelidene schade dubbelt te beteren/ te condemneren/ soo soude hy kunnen nemen twee of drie andere onpartijdige en ter Zee erbarene Schippers/ om de redenen van den Schipper ende sijne getuygen te examineren/ en te besien of de schade ten eenenmael hy 't bez-

't berseeren ofte quetsen van den lincht toegelomen was / ende ofze niet dooz eens anders neerstigheyt hadde konnen boozgekomen worden / ende dat de schade niet soo wel by synen schult / als wel by 't berfuyin van een ander toegelomen was : het welck by de boozf. Schippers oberwoogen zijnde / ende den Richter daer van bericht gegeven / soo sal dese lve soodane uytpraeck konnen doen / die ten meesten oirbaer ende billichheyt sal wogen strecken.

Sal moeten beteren tweevout.] Indien niemant van de Schipluyden soo gestelt was / dat de Schipper daer by verachtert wordt in synen dienst / soo sal de misdadige hoven de ordinaris breucken den Schipper ghehouden zyn te betaelen / vier schat van sijnder luyren / of de macht niet hebbende / sal hy gecorrigert worden met geesselinge / ende dat volgens 't Placcaet van K. Carel art. 24.

Hy gekraft sal worden aen den lijve.] Siet een wepnigh hier te boeren / art. 2. verb. sal gekraft worden aen den lijve, h.t.

Tot wat reyse dat het selve gebeurt.] Hier uyt blijkt dat dese strafse aen den lijve / niet moet genomen worden booz een straffe daer de doot op volght / want niemant eenmael soo gekraft zijnde / soo sal het niet meer ghebeuren / dat dooz sijne injurien en berongelijkingen Schip en goet in perijckel gebracht wordt / want dewijl in 't straffen op de uytkomst mede gelet wordt / soo wordt een soodanighe die geen quaet gemoet om te sondigen gehadt heeft / niet op het alder swaerst gekraft / l. 16. §. 8. ff. de poen. Wanneer hier nu geseght wort tot wat reyse het selve gebeurt / soo moeten dat soo niet verstaen / of niemant die meermaels in dese fout verballen was gheweest / niet meer als die booz de eerste reyse daer in bevonden was / konde gekraft worden / dewijl die gheene die meermaels op een en de selve misdaet betrapt wordt / volgens de beschreven rechten een swaerder straffe verdient / l. 28. §. 3. ff. de poen. l. 8. ubi Gl. & Bald. C. ad L. Jul. de vi publ. met het welke accordeert het geene in den volgenden 6. artic. gheseght wordt / namentlijk dat niemant booz de tweede ofte derde mael sondigende / meer gekraft wordt / als booz d'eerste reyse. Maar dit is alsoo te verstaen / dat niemant van de Schipgessellen gequetst ofte berongelijkt hebbende / het Schip en goet daer dooz in perijckel gebracht hadde / aen den lijve kost gekraft worden / alhoewel booz de verdubbelinge des misdadts swaerder / na 't goetbinden van den Richter / idque per jura ante allegata.

A R T I K E L V.

Dootslagh binnen Scheeps begaende, den Rechter over te leveren.

Ende soo verre binnen den scheepe niemant van den lebenden lijve Placcaet ter doot gebracht wordt / sullen de Schipper en de Schipluyden van K. Carel art. 25.

Schips-
recht, van
d'oorde
Hanzee-
sted. art 30.

den/ in der manieren als vooren geseyt is/ gehouden zijn den misdar-
rigen wel vast te houden ende te bewaren/ ende te leveren ter Jus-
titiën/ om gestraft te worden nae den eysch en gelegentheynt van der
saecke.

Aenmerckinge.

Binnen den Schepe.] Want bynten den Schepe / bewijl de publijc-
que Overighent als dan de wacht bevolen is / die daer toe hare die-
naers hebben om dusdanige quaetdoenders te vatten en in verseeke-
ringe te brengen / soo en zijnze hier toe niet gehouden.

Als vooren geseyt is.] Namentlyck in den tweeden artijckel van de-
sen titel / ibi not.

Ende Schipluyden.] Dewelcke den Schipper in den selven te vang-
gen en vast te leggen moeten behulpelyck en onderdanigh zijn / d. art.
2. verb. sullen hem moeten onderdanigh, & ibi not. h. t.

En te leverenter Justitiën.] De werckende oorzaeck van de straffe is
de Wet / dewelcke de delicten ende misdaden/na hare hoedanigheden/
rechtveerdige en wel verdiende straffen komt op te leggen; van welcke
die Wet / alsoo de Magistraten ende Overheden / of die van de selve
daer toe gestelt zijn / als daer zijn de Hoben van Justitie / die Execu-
teurs zijn / soo en komt deselve straffen niemant als de Magistraten
ende Overheden toe / soo dat de Schippers den delinquanten / niet
konnende straffen / deselve de Justitie / dat is in handen van die gee-
ne die over de Justitie / om de selve te administreren gestelt zijn / moe-
ten over leveren / het welcke sy doen moeten binnen vier en twintigh
uyren / na datze te lande gekomen zijn / na't geboelen van sommige /
sub poena privati carceris aut alia arbitraria, bewijl een prive ordinaris
te vangen ende vast te setten niet gheoorloft is / l. un. C. de privat.
carc. Bart. in l. capite quinto 25. ff. ad L. Jul. de adult. Damhoud. in prax.
crim. c. 15. n. 5.

Om gestraft te worden.] Ende dat op Godts bevel / dewelcke de de-
lictien ende misdaden wil gestraft hebben / op dat in dusdanige exem-
pelen sijn gerechticheyt moge schijnen / ende om de gemeene ruste te
bewaren; En op dat upt vreesse van straffe die geene mochten ghebe-
rert worden / dewelcke upt liefde van de deucht / van hare schelminstuc-
ken ende quade senten niet af gebrecht kosten worden / l. 20. ff. de poen.
Item, dat doot dusdanighe exempelen andere een afschrick mochten
lijjgen / om sich voorsulcke misdaden te hoeden en te wachten / l. 6.
§. pen. l. 28. §. famosus. ff. de poen. ende dat de verongelijckte / over de
genomene wzaecke / sich moghe troosten / d. l. 28. §. famosus. Deut. c.
19. v. 19.

Nae den eysch ende gelegentheynt van der saecken.] Waer upt blijckt/
dat een Richter niet en vermagh een misdaedt / op de welcke een
wet een seeckere straffe gestelt heeft/minder ofte swaerder te straffen;
maer

maer dat hy altijd op het sept ende gelegentheit siende / gehouden is / om dat selve op soodanigen wijze / als de wet of costumen ver-
 eyschen / te straffen / l. 8. C. ad L. Jul. de vi pub. oversulck is by Plac-
 raet van Kieper. Carel expresselyck geboden om in het straffen / de
 ovdonnantien daer op gestelt te achtervolgen / en daer beneffens al-
 le Schippers / Scheeps-Officieren / Bootsghesellen / Knechten /
 Schipmeesters / Reders / Rechters / Officiers / of Executeurs van
 de Justitien strictelyck verbooden te verhuigen / dissimuleren / com-
 poseren / transigeren ofte quijtschelden eenige septen om mindere pe-
 nen en boeten als daer op gestelt zijn / op verbeurte van dat elck in
 sijn eygen naem driebout dubbelt sal moeten boeten: van gheleij-
 ken woerd haer oock verhoeden / tegens den inhoud van de boozs.
 puncten en artijckelen / of in 't afnemen van dien / met neman te con-
 tracteren / ende dat op de peene van nullitent van dien / en daer er
 hoben arbitrale correctie. Placcaet van K. Carel, art. 22. Doch so
 wanneer het delict soodanigh was / datter geen secker bepaelde straf-
 se op gestelt / en de straffe / den Richter aen sijn goetduncken bevolen
 was / soo moet de straffe geschieden na de hoedanigheyt van de mis-
 daet / Extravag. si fratrum. §. quia in fin. ne sed. vac. arg. c. pro qualitate
 7. 26. q. 7. Soo dat hy alsdan op verscherde dingen heeft te letten / en
 waer te nemen / als daer zijn de loerdigheyt van de persoon / c. con-
 tumaces 21. dist. 50. c. quisquis 13. 2. q. 8. op dessels rijckdom en afkomst /
 c. qui contra 32. 24. q. 1. op dessels armoede / d. c. qui contra. Item,
 of hy oock by sijn sinnen mocht geweest zijn / c. qui insaniens 12. 15. q. 1.
 Ende hier beneffens heeft hy te letten op de oorzaeck van 't sept / op
 de tijdt wanneer het mochte bedreben zijn / op de plaetse waer / op de
 groote van 't selve / op de upthomst / c. 19. §. sed haec de poenit. dist. 1.
 c. ult. de transact. c. quarenti 20. de V. S. ende andere omstandigheden
 meer / dewelcke of de straffe verswaren of verminderen / nae dat sich
 deselve openbaren / c. excommunicamus 13. Extr. de haeret. c. ult. Ext. ut
 lit. non contest.

A R T I K E L VI.

De Schipluyden in 'taen-tasten sich qualijck dragende.

In dien deselve Schipluyden hun in de boozs. aentastinge / betwaer-
 nissen ende leberingen te doen / ter oorzake boozs. ende oock van al-
 len anderen daer lijf-straffe afvalt / hier booren en na geroert / qua-
 lick queten / soo sullen sy selve in haren persoon / als hantdadige en-
 de schuldighe aenghespoocken worden / ten ware dat sy hun daer af
 sijnbergen liouden / den Rechten genoegh.

Placcaet
 van K. Ca-
 tel art. 26.

Aenmerckinge.

Ter oorfaeck voorfz.] In den voorgaenden Artikel / wanneer pe-
mant van 't leven ter dootd gebeycht is / of andersints enige lijf-
straffe verdiende.

Ende oock van allen anderen.] Daer van in den tweeden ende vier-
den artikel ghewagh gemaectt wordt.

Ende hier nae gheroert.] Nammentlijk in de volgende artikelen.

Qualijk queeten.] Als waanneer den Schipper om den selven te
grijpen ende vast te leggen / niet genoegh en assisteerden / of sooze /
daerze hem hadden konnen krijgen / dooz de vinger fiende / hadden
laeren loopen / of sooze hem niet vast genoegh geslooten of bewaert en
hadden / of sooze den Schipper ten eenemael ongehoosfaem zijnde /
geen handen aen hem hadden willen slaen. Siet hier booz art. 2. h. t.

Als handtdadige en schuldige aenghesproocken.] Doo daer dooz de
schuldige ontkomen was / het welck arzoerdeet met de beschreven
Rechten / I. pen C. de cult reor. volgeng 't welcke / soo waanneer pe-
mant van eenige misdæet beschuldicht zijnde / dolo & culpa van die
geene die daer toe geselt was om den selven te bewaren / ontkomen
was / dat alsdan de bewaerder extraordinaer / eben als den upbze-
ker gestraft wordt / tot. tit. ff. de Effract. Maer soo waanneer de geene
die upbzaecken ofte onbvluchten / niet alleenighen beschuldicht /
maer oock overtuyght / of alreede gecondemneert waren / ghelijck
in desen hal / het delict notoi; ende klær zijnde / de delinquant dus-
danigh ghereckene wordt / soo worden deselve / die de gevangens te
bewaren schuldigh en gehouden waren / om datze den overtuyghden
delinquant / de publijcke waecke ontfolen hadden / ende aen de ge-
quetste majesteyt schuldigh waren / noch swaerder gestraft / l. 3. §. fin.
l. 4. ubi Bart. ad L. Jul. Majestat. Ende alhoewel hier de Schipluden /
dooz wiens schult de misdadige mochten ontkomen zijn / niet de selve
straffe / die de misdadige verdient hadde gestraft wordt; soo is dat sel-
ve ebenwel in andere Stock-bewaerders ende Cypiers hunden ten
dage niet meer gehuyckelijck / dewijlze arbitraria poena gemeentlic-
ken gestraft worden / Costum. van Uytrecht rubr. 35 art. 1. Clar. §. fin.
quaest. 68. n. 8 Menoch. arbit. judic. caf. 302. Boff. pract. crim. tit. de car-
cer. n. 10. Perez. ad tit. C. de cultod. reor. n. 12. Farinac. prax. crim.
quaest. 31.

Ten ware dat sy hen daer af suyveren konden.] Alhoewel in twijffel-
achtige saecken gemeentlijk geen schult gepresumeert wordt / l. 2. ff. si
quis caut. Ende dat men in dubio alstijdt soodanc interpretatie ofte
uytleggunge doen moet / dooz dewelcke de presumpcie van schult bup-
ten ghesloren wordt / ende dat penant schult alligerende / deselve te
bewijfen schuldigh en gehouden is / l. sed si dannum 9. §. 4. ff. de pecul.
Item, dat in dubio penant meerstigh gheweest te zijn gepresumeert
wordt / ten waer contrary bewesen wierde / Cravet. conf. 240. soo
dat:

datmen soude konnen seggen / dat die geene / die seght dat de geban-
 gene dooz eens anders schult in versuymenisse / namentlijk van die
 geene die gehouden was am den selven te bewaren / ontvlucht ofte
 ontkomen was / den selven sijne schult soude moeten bewijfen: soo
 is dit / niet tegenstaende yemant / die tot bewaeruisse des misdadigers /
 het 3° ratione publici, aut privati officii, schuldig en gehouden om te
 bewijfen / niet alleenig dat er by gebal ende onverschens toegekomen
 is / maer oock dat het gebal ofte casus oock buyten sijnen schult ghe-
 schiet is geweest / Gl. in l. cum ita s. species in fin. & ibi Bald. ff. de legat. 2.
 dewijl dat dit selve by schult of versuym des bewaerders toegekomen
 te zijn gepresumeert woerd / Paris de Pur. in tract. Synd. verb. carcer. &
 carceratus c. 3. n. 6. in fin. Boër. decif. 216. waerom dan / soo wanneer
 alhier geseht woerd dat de Schijpuyden konnen aengesproocken
 worden als den misdadiger / soze haer in 't bewaren des selven quae-
 lijk gequeten hadden / ten waer dat sy hun daer af supberen konden /
 soo kan men dat verstaen / 't 3° datze van den Schijpper / of yemant
 anders / van haer hier in qualijk gequeten te hebben beschuldigh-
 waren / of niet / het 3° dat de beschuldighde koste bewosen worden /
 of niet ; dat de selve op de minste presumprie aengesproocken zijnde /
 hun van hare schult en versuym moeten purgeeren / ende hare neer-
 stigheyt in 't waernemen hares ampts / bewijfen: het welcke soo 't
 niet geen andere bewijsdommen geschieden koste / soo soudenze haer
 dieswegen met Eede mogen purgeeren / nae 't exempel van 't geene
 supr. art. 3. tit. van Schep. die Elck. beschad. verb. purgeren met Eede,
 aengewesen is.

Suyveren konden, den Rechten genoegh] Het 3° datze haer supbe-
 ren niet bewijs / ofte by Eede / ofte by excuse. Met bewijs / ende dat
 of met kilaer bewijs / of met presumprie: Met kilaer bewijs konnen
 sy haer supberen / wanneerze niet andere Schijp-geellen konnen be-
 wijfen dat sy in 't vangen / bewaren en vast te houden haer beste
 gedaen hebben / ende dat sy in alles haren Schijpper gehoosacm
 weest zijnde / buyten alle schult zijn. 2° presumprie / wanneerze in
 boozgaende tijden / in diergelijken bal hare neerstigheyt en sozghul-
 digheyt bewijfen konnen / waer yrt men soude mogen afsnemen / en-
 de presumeeren / datze haer in desen bal / soo wel als te vooren haren
 schuldigen plicht gequeten ende waer genomen hebben / quia ex ante
 acta vita praesumitur in praesens tempus, & talis quis hodie praesumitur,
 qualis in praeteritum fuit, l. non omnes s. à barbaris, ibi et si bonus miles
 ante exilium fuit. ff. de re milit. Farinac. in prax. crim. de carcer. & carce-
 rat. quaest. 31. n. 21. 3° Eede / wanneerze / soo daer anders geen be-
 wijfdommen om haer onschult te bewijfen / by gebracht konnen wo-
 den / haer met Eede van haer opgeleghde schult of presumprie / ko-
 men te supberen / welcke Eede van purge in sulcke en diergelijke ge-
 legentheyt / wanneer de beschuldighde verdacht gehouden woerd / toe-
 gestaen en geoorloft is / tot. Ext. de purgat. Canon. vide supr. ad art. 3.
 tit. van Schep. die Elck. beschad. 2° excuse / wanneerze wel besien-
 nen /

nen/ datze den misdadiger niet gebangen ende vast gehouden hebben/ ende dat hy daer doot ontkomen is/ maer datze dat selbe niet sonder reden gedaen hebben/ ende datze begeeren/ datmen haer dat selbe wil ten besten houden ende dieswegen excuseren: Soodanige supberinge/ soo wanneer de redenen/ waer op deselve ghesondeert is/ wettelijck ende billijck zijn/ soo soudenze den beschuldighden Schijplunden/ mede om haer daer mede te sijnberen/ behulpelijck konnen zijn: dewijl daer oock sommige redenen oorsaecken gebonden worden/ in de welke oock de Schijplunden den Schijpper souden konnen wepgeren om den quaetdoender te helpen bangen/ ende in deseeckeringe te nemen: als hy exempel/ wanneer niemant aenghebochren zijnde/ sich nootweers hebben/ onlijf en leven te beschermen/ berdedigende/ een ander van 't leven ter doot gebracht hadde/ in welcken geval/ alsoo de dootslaghe onstraf baer is/ Dd in l. vim vi ff. de iustit. & jur. spo soude een Schijpgeselle sich konnen excuseren/ soo hy sijnen Schijpper in dusdanigen te bangen/ ende te bewaren/ daer hy geen recht toe en hadde/ mer behulpelijck waer gheweest. Doch dit is te verstaen/ wanneer dat de dootslaghe alsoo geschiet te zijn geweest/ hilaer en overbaer is/ want in dubio, of wanneer men twijfelde of sich de saeck alsoo toegedragen hadde/ ende of de dootslager ten eenenael huyten schult was/ soo en souden haer de Schijplunden mer dese excuse niet mogen behelpen/ dewijlze diesghevals om de Schijpper den quaetdoenders te helpen bangen en te bewaren schuldigh zijn/ ne detur potestas assumendi officium judicantis, l. non est singulis ff. de Reg. jur. & facit quod not. in l. non videtur ff. eod. Soo soude sich mede niemant konnen excuseren/ soo die geene die de misdaet bedreven hadde van 't naefte blaedt/ als Vader/ Broeder/ Swager en dieghelijcke van hem geweest waer/ & quidem ob justum dolorem, dewelcke soo wel in dese/ als in andere delicten den quaerdoenderen of van de straffe doet excuseren/ l. 38. § 8. ff. l. 4. C. ad L. Jul. de adult. l. 3. § 2. ad Sct. Sylan. of tenminsten deselve verminderen/ l. 1. in fin. ff. ad L. Corn. de sic. dewijl hy dese geen ongehoorsaem/ quaetwilligh gemaect en booznemen geweest te zijn/ kan geseght worden.

ARTIKEL VII.

Onkondigh Schipman, Stuurman, Pilot, verbeurt.

Wilsbuy-
sche Zeer.
art. 2.
Placcaet
van Keyser
Catel art.
23.

Of 't gebeurde dat niemant hem booz Stuurman/ Pilote/ ofte ander Schipman uytgave/ ende bevonden worde dies onerbaren te zijn/ ende sijn officie niet te weten/ sal booz de eerste reyse verbeuren tweebant soo veel als sijn geheele huyre bedraeght/ van welcker huere hy oock niet en sal mogen hebben of 't eysschen: Ende de tweede reyse op gelijcke peene/ ende daer en boven ghegeesselt te zijn: ende de derde reyse gecorrigiert aen lijf ende goet/ ende of daer eenige schade

de dooz gebeurde te wat reyse het 3ⁿ / sal deselve gehouden zijn dob-
bel te beteren.

Aenmerckinge.

Piloot.] Als of men wilde seggen peyl-loot / om dat deselve om
kennisse van de diepten en dooghden der vaer-wateren te hebben /
deselve oock dickwils met loot komen af te meten / en af te peylen.
Andere seggen dat het woort Piloot soude heer komen van Floot /
ende dus wierden de Schippers genaemt / die ontrent de Gueck-
sche Zeesieden woonachtigh waren / ende van haer gheuoemt.
wierden. Siet van der Hoeve in sijn Handtveft. Cronijck p. 2. lib. 3. c. 5.

Sal voor de eerste reyse verbeuren.] Mademael niemant sich en be-
hoozde te onderwinden het geene / tot het welke hy sich onbequam
wist te wesen / op dat hy dooz sijn onerbarentheyt een ander niet
mochte schadelijcken 3ⁿ / l. 8. ff. ad L. Aquil. dewijl een soodanigen
onerbarenen / aen die daer dooz gelede schae de schuldigh te zijn /
gehouden en gereckent wordt / cum imperitia culpæ annumeretur, l. 132.
ff. de Reg. Jur. Ende niemant en behoort sich te onderwinden / daer
hy geen verstant van en heeft / op dat sijn onverstant / het welke
hy wist / of ten minsten behoort te weten / niemant ghevaerlijck
mochte zijn / arg l. 8. §. 1. verb. cum affectare ff ad L. Aquil. Soo en is
het dan niet vreemt dat in dusdanige ghelegentheit de onerbarene
Stuurman / Piloot / of Schipman / sich onderwindende het geene /
tot het welke hy wist / of ten minsten behoort te weten / dat hy
onbequaem waer / swaerlijck gestraft wordt / dewijl dusdanige niet
alleen Schip en goet / maer oock lijf en leben / niet van eene / maer
dickwils van veele verscheidene / toe betrouwt wordt / dewelcke dooz
haer onerbarentheyt het perijckel van om te komen / en 't leben te
verliesen / onderwoopen zijn / soo dat sulcke haer diestwegen / datze
het om te leeren / ofte te onderbinden en te besoecken ghedaen had-
den / niet en konnen excuseren: qui enim nescit videtur experiundi po-
testatem non habere, l. 6. ff. de calum.

Tweevout soo veele.] Het 3ⁿ dat daer dooz eenige schade gheleden
is / ofte niet / het welke blijck upt de volgende woorden / en of 'er
eenige schade: De Wisbuyische Zee-rechten condemnieren een sulcken
onbedreben Stuurman / Piloot of Schipman tot wedergebinge van
't gunt hy mocht ontfangen hebben / ende daerenboven tot betalin-
ge van half soo veel als hem tot loon of huyz beloost was / Wisbuy-
sche Zeer. art. 2.

Gecorrigeert aenlijf.] Dit en kan niet anders verstaen of gheuo-
men worden / dan gelijck in jure pœna capitalis geinterpeteret en upt-
gheleght wordt: nu soodane capitale straffen en worden de jure niet
alleenigen verstaen van de geene / dewelcke den gecondemneerden het
leben / maer oock van die geene die hem sijn vrijheyt en bozgerschap
benemen / en van een byn persoon tot een slaef maecten / l. 2. ff. de
pœn. & ibi Dd. onder dewelcke oock behooren de hantissementen /

l. 1. C. de hered. inst. l. 14. §. 1. ff. de bon. libert. ende meer andere strafsen / dewelcke het leven niet wegh en nemen / Wesemb. in parat. de poen. n. 3 & ibi Dd. Sood dat hier upt niet en volghet / gelijk by alle Doctoren bynten controversee gestatuereert wordt / dat schoon alhier geseght wordt / dat dusdanige onerbare Stuurmans / Pilooten ofte Schipslyden vooz de derde reyse aen den lijbe gestraft sullen worden / het welck een capitale straffe is / datze daerom aen 't leven moesten gestraft worden ; want dooz straffe aen den lijbe kan oock sulcken straffe verstaen worden / waer dooz het lijf de straffe aengedaen zynde / de smerte desselven komt te gevoelen : als geeselinghe / brandmerckinge / afkotinge van eenige ledematen / ende diergelijcke. In Jure civili wort poena capitalis op dierderley wijsse genomen: vooz eerst stricte en eygentlijk / cum caput alicujus de repub. tollitur. wanneer pemant van 't leven ter doode gebracht wordt. Ten tweeden / wanneer pemant sijn Hogger-recht / ende volgens dien sijn bydrom komt te verliezen / ut si quis damnatur in metallum & hic poena capitali plecti censetur, waer mede hynden ten dage soude ober een komen de straffe van 't Krasp-huyz / Cuchthuyz / en diergelijcke plaetsen ter verbeteringe van onbeguende menschen veroordneert. Ten derden wanneer pemant gebannen of tot een eeuwige gebancknisse gecondemneert wort / Dd. in l. transigere & ibi Gl. C. de transact. & late Flam. Chartarius in tract. de Execut. sent. cont. ban. c. fin. allwaer hy seght / dat upt het geboesen der Doctoren af te nemen is / dat in dubio een capitale straffe / waer dooz pemant van de Wet of eenigh mensche ghecondemneert wordt / moet verstaen en genomen worden van bannissementen / ende niet van doot-straffen / ende dat er een groot onderscheyt is / of daer in een statuyt of ordonantie geseght wordt ; quod quis capite puniri debeat, an poena mortis : stante enim statuto, inquit, quod quis capite puniendus sit de exilio debet intelligi, secus si dicatur quod poena mortis sit plectendus: mortis enim appellatio de morte naturali intelligitur per l. ex ea parte §. in insulam & ibi Dd. ff. de Verb. oblig. quamvis etiam multi Dd. hoc ultimum contradicant, nimirum non semper naturalem mortem sumendam esse, ubi dispositio de morte loquitur.

Ende goet.] Hier blijkt mede upt / dat het voozgaende gecorrigeert aen lijf / niet genomen moet worden vooz een soodanige straffe / die het leven wegh neemt / want soo wanneer dusdane met de doot gestraft worden / soo en soudenze in hare goederen niet confiscatie niet gestraft konnen worden / dooz dien de confiscatie seer hatelijck zijnde / gheen plaets heeft als in heele enzyne en swaere delicten / als wanneer pemant crimen laesæ majestatis begaen heeft / l. quisquis C. ad L. Jul. majest. nov. 17. c. 12. & nov. 134. cap. ult. om dat soodane confiscatien niet alleenigen den misdadigen / maer oock de erfgenamen van den selven / dewelcke aen de misdact onschuldig waren / komt te straffen / soo datze strijdende tegens denatuerlijcke billijckheyt / in geen andere misdaden behoort plaets te hebben : Scriptum enim

nim est; filius non portabit iniquitatem Patris, & Ictus, in l. 7. ff. de bon. damn. dicit, cum lex naturalis, quasi lex quaedam tacita liberis parentum hereditatem addiceret, veluti ad debitam successione eos vocando, ac ne iudicio quidem parentum nisi meritis de causis submoveri ab ea successione possunt, æquissimum existimatum est, eo quoque casu quo propter pœnam parentis aufert bona damnatio rationem habere liberorum, ne alieno admisso graviolem pœnam luerent in summam egestatem devoluti. Ende dat de straffe van confiscatie tegens alle billickheydt strijdbigh is / leert Joh Ign. in l. fin. ad Sct. Sytan. quem allegat & sequitur Menoch. consil. 1007. unde Justin. Imperator in nov. 17. c. 12. inquit, oportet enim & in hoc ponere providentiam, cum aliquis dignus apparuerit pœna, illum quidem punire, res autem ejus non contingere, sed finire eas generi & legi, & secundum illam ordini, non enim res sunt quæ delinquant, sed qui eas possident.

[Sal deselve gehouden zijn.] Qui non habet quod perdat ejus periculo nihil est, die niet en heeft te verliezen / die en heeft oock niet op sijn verjckel / Ulpian. in l. 12. pr. ff. de furt. ende daer niet en is / daer verliest de Keyser sijn Recht: waer ober / dewijl soodanige luyden dieckwils ontermogen zijn / soo datmen de schade op haer niet en kan verhalen / soo wanneer / behalven het Schip de goederen oock mochten beschadicht zijn / soo soudemen mogen vraghen / of men tot vergoedinge den Schipper niet en soude kunnen aensprecken. Wy hebben te voren art. 3. verb. Soo sal de Schipper gehouden zijn h. t. aenghewesen / hoe dat de Schipper schuldigh en gehouden is vooz de daedt van sijne Schipluyden in te staenen te præsteren / ende de schade binnen den schepe / niemant dooz de selve aengedaen / te beteren / tot. tit. ff. naut. caup. soo dat soo wel de Schipper als de knecht / die de schade gheedaen hadde / dieswegen aengesproecken koste worden / l. un. ff. de furt. adv. naut. caup. waer upt soude volgen dat men de Schipper oock in desen val / soo de Stuurman / Pilot / of ander Schipman niet sufficient genoegh behonden wierde / om de schade te vergoeden / soude mogen aensprecken; maer dewijl een pegelyck in sijn kunst erbaren te zijn gepresumeert broydt / soo en kan men niet seggen dat 'er by schulte of versumpin toegekomen is / soo de Stuurman / Pilot / of Schipman sich vooz een soodanige uytgebende / daer nae in sijn ampt onerbaren behonden wierde / soo dat ick seggen soude / dat de Schipper / soo daer dooz eenige schade mochte geschiet zijn / de selve te beteren niet en soude gehouden zijn / quod enim per me non stat mihi imputari non potest, l. 1. C. de his quæ sub mod. Ende het soude oock al te weerd en te hardt zijn / dat niemant ober eens anders misdaet soude ghehouden en schuldigh gerekent worden / l. 24. C. de donat. int. vir. & uxor. te meer om dat 'er een casus is / dewelcke van niemant koste vooz sien worden / ende in de welcke oock de alderblijtighste soude konnen bedrogen worden / qui à nemine præstatur.

ARTIKEL VIII.

Boeten aen vyien te appliceren.

Allen die vooꝝschyben geldt-boeten / ende allen anderen hier boꝝren ende nae geroert / geappliciert woꝝden / d'eene derdendeel tot onsen profijte / ende de andere twee derdendeelen ten profijte van den Officier / ende denunciateur respectibelijcken / sonder prejudicie nochtang van 't recht van den Admirael / 't welck eerst ende vooꝝ al afgetrocken sal woꝝden : Ende indien de misdadige geen gelt of goet en hadde / omme de vooꝝschyben boeten te vergelden / soo sullen deselve berkeert woꝝden in geffelingen / ende andere meere lijfsstraffinge / nae den eyfch ende gelegentheit der saecken / ende goetduncken van den rechter / die kennisse daer af hebben sal.

Aenmerckinge.

Geldt-boeten.] Hier schijnt onderschept ghemaect te woꝝden tusschen straffen en geldt-boeten / gelijk daer een onderschept is inter poenam & multam: dewijl poena ofte straffe eygentlijck genomen en verstaen woꝝdt vooꝝ een straffe aen den lijbe / c. inter alia & ibi Panormit. in 4. notab. de immun. Eccle. & Gl. in c. dilecto de sent. excomm. in 6. Ende multa ofte geldt-boete / wanneer nemant in seckere somme geldt gecondemneert woꝝdt / l. 131. §. 1. ff. de verb. sign. Dese geldt-boete is eene van de remedien waer vooꝝ een Magistraet ofte Obergericht hare ongehoofsame Enderfaten tot gehooꝝsaemheit / ex officio nobili dwingen konnen / Bart. & Caltr. in l. un. §. 1. si quis jus dic. Boss. in prax. crim. tit. de mult. n. 8. 17.

d'Eene derdendeel tot onsen profijte.] Naementlijck tot 's Landts profijt. Dewijl in de straffe tweederley vooꝝnamentlijck gheconsideert moet woꝝden / naementlijck de werckende ooꝝsacke dewelcke de straffe oꝝdoneert en komt in te stellen / welck is de wet / ende dan de uytboeringe van de selbe straffe / die de wet daer op gestelt heeft / welcke is by de Obergericht / soo sietmen hier dat het profijt der selbe komt tot vooꝝdeel van de wet / dat is tot profijt van 't gemeene beste / tot wiens ruste de wetten ingestelt zijn / om haer interest / het welck het gemeene beste by 't berachten van de wet / wanneer daer tegengs gefondicht woꝝdt / mochte lijden / te verhoorden.

Ten profijte van den Officier.] Ghelijck als de geldt-boete ten deele komt ten profijte van de wet / als te voren aangewesen / soo komtse oock ten deele ten profijte van den Officier / vooꝝ sijne moepte in 't executeren van de selbe / soo datse tot dien eynde oock bychten en op-

opkomsten / van de Jurisdictien te zijn / gesecht worden / Bart. in l. fin. ff. de solut. mat. Bald. in l. 1. n. 10. C. de fruct. & lit. expens. Chaff. ad consuet. Burg. rub. 9. §. 18. verb. justiciabiles n. 35.

Ende denuntiateurs.] Een denuntiateur is eygentlyck die geene dewelcke aen de Overighenbt eens anderen misdaet komt te ontdekken en t'openbaren / ende worden met een verachte naem verslikkerx genoemt. Dese denuntiatie ofte aenbzinginge des misdaetx aenden Rechter / moet geschieden van luyden ter goeder naem ende saem staende / c. 1. & ibi Panormit. & alii Ext. de accus. niet uyt haet of wjdt / c. repellentur Ext. eod. maer uyt liefde / om dat de quaetdoender ghestraft zijnde / sich moge beteren / ofte om dat anderen van diergelijckie quade seften ende misdaden afsgeschriekt mochten worden. Ende een soodanige denuntiateur / verschilt van een aenklager daer in / dat een aenklager gehouden is sich te inscriberen / dat is sijnen naem ober te geben / sijn aenklacht uyt te sprecken / den Fisco te adfisteren / ende het Gerichte op sijnen kosten te vervolgen ; daer een denuntiateur tot geene van dese dingen gehouden is / soo hy maer / t'geene hem van de misdaet bekent is / komt te openbaren / ende de getuygen / des saeckx wetenschap hebbende / aen te wijfen / c. super his Ext. de accusat. Ende dusdanc denuntiateurx komen mede van de geldt-boeten te profiteren / niet tegenstaende dat'er in l. 15. ff. ad Sct. Sylan. gesecht wordt / dat de straffe van den eenen / niet en moet zijn een præmium of heloouinge van een ander ; om de luyden daer dooz aen te porren / ende aen te loeken / van de fouten ende misdaden aenden dagh te brengen / op datse niet herswegen ende ghesuyzimeert zijnde / ongestraft mochten blijven / tot groot nadeel van 't gemeene beste.

Sonder præjudicie nochtans.] Res enim inter alias acta aliis non debet præjudicare, tot. tit. C. res int. al. act. Ende men moet daer toe sien / selvix in 't stellen of in 't uytgeven van de wetten en ordonnantien / dat men niemant in sijn recht home te verkozten / l. 2. ff. de his qui sunt sui vel al. jur. want het recht dat niemant toekomt / dat en kan den selven / sonder sijn eygen wil of daet / niet benomen worden / l. 11. ff. de reg. jur. vide supr. art. 4. verb. Ende dat al boven h. t.

Admiraal.] Het wooydt Admiraal meent Vossius de vit. ferm. 2. 2. hetx komstigh te zijn van een Arabisch wooydken Emir of Amira, het welckie soo veel als een Heer / ofte Overste beteekent. Een Admiraal is de geene / die van enige te samen uptharende schepen / verkoren wooydt / om der selber Opper-hoofst te zijn. Ende Admiraelschap is niet anders als een vergaderinge of gheselschap van ettelijckie schepen / dewelcke sich onder malkanderen verbinden / om met malkanderen te varen / niet te verlaten / in alle noden en swarigheden te helpen / ende tegens alle gewelt te beschermen / ende dat onder seckerere conditien daer op te maecken / ende onder een secker Admiraal daer toe te verkiefen. Sonder dese Admiraelschap te maeken / dewelcke niet mander als van vier Schepen moeste wesen / was

het verhoorden om met eenige waren van pynse upt dese landen te varen/ Siet 't Placcaet van Coninck Philips van toerust. van schep. art. 9. Grot. in sijn Inleyd. 3. Boeck 22. Deel. ende aldaer Groenw.

Het welck in 't eerst en vooral.] Wanneer hier gheseght woꝛdt dat het geene den Admirael toekomt in 't eerst voꝛ af ghetrocken moet woꝛden/ soo hijscht daer upt / dat het geen dubbeldt maer eenzieldt straffe is/ ende dat de Admirael de misdadige / wanneer hy eenmael gestraft is geweest / niet wederom soude mogen (straffen) / maer dat hy niet de condemnatie te vreden moet sijn / ende sijn gerechtighent op de boete / in de welke de quaetdoender gestraft is geweest / moet soecken / want niemant en kan om eenderley delict meer als eenmael gestraft woꝛden / l. 14. ff. de accusat. l. 6. §. fin. ff. naut. caup. l. 24. C. de poen. c. at si clerici 4. in fin. de judic. unius enim delicti non posunt esse duæ poenæ *en* inquit Aristot. unius delicti una poena, en pemant die eenmael sijn straffe uptgestaen heeft / soude sich niet de executie reijudicatæ konnen behelpen / waer van te sien is in tit. ff. de de Except. rei judic.

Soo sullen de selve verkeert worden in geesselinghe.] Qui non habet in ære, luat in corpore, is het gemeen seggen / die geen gelt te geven heeft moet met de huyt betalen / Vide Ant. Fab. ad l. 6. §. 9. ff. de offic. præf. ubi qui ad pœnam persolvendam inopia laborare dignoscitur, corporis sui coërcitionem patiatur. Doch dit soude pemant wat vzeemt en ongerijmt schijnen / soo wanneer hy hy sich selfs mochte dencken / of niet in desen val / een arme / ober een en de selve sout / swaerder ghestraft woꝛdt / als de rijke / wanneer dese in sijn goet / en d'ander aen sijn lijf gestraft woꝛdt / het welke byn een swaerder en smaedelijcher straffe is / als een geldt-boete / quæ damnus infamiæ non irrogat, l. 1. C. de mod. mulct. quæ à jud. l. 131. & ibi Gothof. ff. de verb. signif. Maer soo men daer en tegen komt te considereren en te oberwegen / dat een arme niet mit strafbaet is als een rijke / soo en sal 't niemant vzeemt voꝛkomen / dat een arme komt te lijden de straffe / in 't geene hy heeft / dewijl hy de selve niet lijden en kan in 't geene hy niet en heeft / op dat niemant op 't vertrouwen van sijn armoede de geldt-boete moge uptlacchen / ende daer mede den spot d'ijben / l. 1. §. fin. ff. de poen. l. 7. §. 3. ff. de jurid. l. 35. ff. de injur. l. 9. ff. inc. ruin. naufl. l. ult. C. de sepulch. viol. Doch dit moet niet anders als van criminele delicten / op de welke de wet een secker gedetermineerde geldt-boete ghesielt heeft / verstaen woꝛden / Bach. ad l. 6. §. 9. ff. de offic. præf. want soo dao: de wet gheen secker geldt-boete ghe-noemt en was / ende dat het alsdan den sechter toekomt om extra ordinem, nae sijn goetduncken / de misdaet te straffen / l. 1. §. 1. ff. de extract. i. l. ff. de poen. Gail. 1. Obs. 87. n. 1. Soo woꝛdt alsdan dickwils regard genomen op de armoede van den misdadiger / ende na gelegentheit en wysch van soecken / dickwils wat linder ghestraft / ghelijck dat selve te sien is / in d. l. 6. §. 9. de offic. præf. dewelcke op sulcken manier verstaen zijnde / met de andere voꝛ geallegerde Wet-ten ober een gebacht kan woꝛden.

Geeffelinge.] Dat hundertdaeghs met roeden / en eertijds met
 ftocken / of fweepen placht te gefchieden / Siet Vinn. ad Peck. in l. 4.
 §. Divus. ff. de incend. ruin. nauif. alwaer 't onderscheyt tusfchen dese
 aengewesen woꝝdt. Tot Komen plachten in de eerste tijden de muf-
 dadigers naecht upt te kleden / ende de hooften dooꝝ een gabel of boꝝ-
 kie te ftecken / ende alsdan ter doot toe te geffelen / waer van te
 sien is by Suet. in Nerone c. 49. naderhandt is dese hardigheyt ver-
 facht gewoꝝden / per L. Porciam in de welcke verboden wierde een woꝝ-
 ger van Komen te mogen geeffelen / vide Liv. lib. 10. Cic. pro Rabir.
 hier van daen komt het / dat in l. 28. §. 2. ff. de poen. ghefeght woꝝdt /
 dat de geffelinge is booꝝ geringe en verachte menfchen / ende dat
 niemant van meerder eere ende waerdigheyt / defelbe niet onder-
 woꝝpen is; soo is oock verboden niemant boben maten / ter doode
 toe te geffelen / l. 8. §. 3. ff. de poen. waer met de Wetten van Gode
 den Heer / den Ifraeliten dooꝝ Moysen gegeven / fchijnen te accorde-
 ren / niet willende dat niemant ober de heertigh flagen gegeven woꝝdt /
 op dat hy (gelijck daer gefeght woꝝdt) niet te beele geflagen en woꝝde /
 ende ulwen Woeder niet yffelijck booꝝ ulwe oogen en 31 / Deut. 25.
 verf. 23.

Die de kenniffe daer af hebben fal.] Dese kenniffe woꝝdt in de fterck-
 ten cognitio caufarum ghenoomt / en is een kenniffe van faecken / de-
 welcke niemant upt recht van Magiftraetsfchap / of kracht van ju-
 rifdictie komt te nemen / ende woꝝdt onderscheyden van notio, het
 welck is een kenniffe van faecken / dewelcke of upt recht van Ma-
 giftraetsfchap / of buyten het felbe genomen woꝝdt / l. 99. de Verb. fi-
 gnif. l. 5. & ibi Duar. & l. 15. ff. de re judic.

A R T I K E L IX.

Eedt te fwyeren, om de Ordonnantie te on-
 derhouden.

Ende ten eynde 't geene booꝝfepdt is / des te beter achterbolghe
 Ende onderhouden magh woꝝden / fullen alle Schippers & of
 Meesters van den Schepe / varende buyten de kusten van Zabant /
 Vlaenderen / Hollant / Zeelandt / Vrieslandt / of elders buyten den
 lande van herwaerts ober / Goffwaerts / Westwaerts / of waer dat
 het 31 / booꝝ hun vertreck gehouden zijn / elcker reyse als sy af va-
 ren / Eede te doen in handen van den Vifiterders van die plaetsen
 daer sy afvaren / ende fweeren dat sy dese ordonnantie fullen onder-
 houden / dewelcke sy lunden fchuldigh fullen zijn binnen heuren fche-
 pe te hebben / op dat noch sy / noch heure Schiplunden / geen igno-
 rantie daer af mogen pretenderen: Ende boben dien / soo herre ne-
 mant van heuren Schiplunden / Officieren / Boortgefellen / ende

knachten/ Putters ofte Jongens ter contrarie deden/ dat sy in het wederomme komen den boorszreben visitateurs het selve sullen te kennen geben/ ende overhengen/ op poene om ghestraf te worden als meynedige/ ende gehouden te wesen in sulcke poenen/ als de misdadigers gehouden sijn.

A R T I K E L X.

S Allen oock alle de Schipluyden/ geen uptgesondert/ gehouden sijn/ boozt' uptreysen/ te komen/ ende compareren boozt den Visitateurs van de Schepen/ ten tijde als men de selve visiteert/ ende in heuren handen lijffelijcken aen den heyligen/ sweeren/ alle de puncten in dese Ordonnantie begrepen/ nae te komen ende te onderhouden/ ende daer tegens in geender wijse te doen: Ende wederomme gekomen zijnde/ sal niemant van hunlieden van sijne huyre ontfangen/ noch mogen verrecken/ ten sy dat den Schipper/ Stuurman/ ende Hoogh-bootsman eerst ende boozt al getweest sijn boozt de boorsz. Visitateurs/ ende van hunlieden oozlof verworpen hebben/ dewelcke Visitateurs/ alcer sy het boorszreben oozlof te geben/ gehouden sullen sijn den boorsz. Schipper/ Stuurman/ ende Hoogh-Bootsman/ elck appart en bysonder/ op haren Eedt (het welck sy gehouden sullen wesen promptelijck in hare handen te doene) ronderzagen ende examineren op't leuen ende conservatie van den boorsz. Schiplieden/ van naeme tot naeme/ ende of niemant van den selven tegens eenige puncten van dese Ordonnantie gedaen en misghewicht sal hebben/ dewelcke het selve gehouden sullen sijn particulierlijck te verklaren/ op poene van gestraft te sijn van gelijcke poene/ als de verswegene misdadige behoort gepuniceert te worden: Ende te reynde sy de boorsz. misdaeden niet en verswijgen/ onder het decksel van gezecke van thoone/ willen dat hunlieden desen aengaende op haerlieder boorsz. Eedt volkomen geloobe ghegeben sal worden. Ordonneerende boozt den boorszreben Visitateurs/ dat sy de misdadige/ henluyden aengebracht als vooren/ terstont by den Officier van der plaetsen appreghenderen/ straffen ende punieren/ ten exempel van anderen/ soo nae gelegentheit van der saecken/ ende achterholgende dese ordonnantie/ sal behooren. Welcke Officiers/ ende oock de Werhouders aldaer/ wy bevelen ende ordonneeren wel erpesselijcken/ goet/ hoort/ ende sommiere expeditie van Recht te doen/ sonder des in gebreke te wesen.

Aenmerckinge.

In dese en de voorgaende Artijckel blijkt hoe grooten sozge en aersstighheit Coninck Philips ghedzagen heeft boozt de onderhou-
dinge

dinge van dese sijne oꝛdonnantien / op 't stuck van Zeevaert ge-ema-
neert / ketoonende daer in het anuyt van een rechtſchappen Wet-ge-
ber / dewelcke niet min vooꝛ d'onderhoudinge ſijnder Wetten / als
vooꝛ de oꝛdonnantie der ſelue / moet bekommert zyn / lex enim est
de præcepto, & omnino obſervari debet, c. 1. ubi Abbas de konſtit. En-
de wat is doch een Wet / wanneerze niet onderhouden woꝛdt? ge-
lyek vooꝛ een oude gewoonte onbeſchreven Wetten ingheboert woꝛ-
den / ſoo woꝛden dooꝛ verſummeniffe de keſelbebet e afgelchaft / ende
met voeten getreden / l. 32. ff. delegib. De Wetten zyn niet anders
als zenuen van 's menſchen lichaem / waer vooꝛ yeder lidt deſſelben
ſijn behoꝛlijke kebievinge waer neemt / waer van ſoo 't een of ander
geſchonden woꝛdt / 't geheele lichaem of gedefoꝛmeert / of ten min-
ſten berſwacht woꝛdt: De Wetten zyn niet anders / als een handt
en vafte koorde waer mede het menſchelijke gheſelſchap / uyt ver-
ſcheyden deelen beſtaende / tot conſervatie van een gemeene ruſte te
ſamen gebonden zynde / by een gehouden woꝛdt / welcke handt van-
neerze ghebroocken woꝛdt / een yeder ſtuck ſijn s'weeghs komt te
vallen / ita ut reipub. tranquillitas retineri, nihilque in toto mundo in-
columne conſiſtere poſſit, l. 9 & ibi Dd. C. de legib. Hier heen iſſer dat
Seleucus der Voerenſen Wet-geber / lieber ſijn eene ooght heeft willen
niſſen / als dat ſijne Wet dooꝛ 't niet onderhouden haer kuyſter ſou-
de verlieten; Ende Lycurgus heeft lieber ſijn Vaderlandt / en alleſ
wat hem lief was / willen verlaten / en hem ſelven in een bywilli-
ge hallingheſchap vooꝛ ewigh begeben / op dat ſijne Wetten / tot
ſijn wederkomst / die nummermeer geſchieden soude / en volgens dien
vooꝛ ewigh mochten onderhouden woꝛden. Gewyl daer dan een
het onderhouden der Wetten ſoo veel gelegen is / ſoo waer 't van
herten te wenschen dat alle Politique Magiſtraten en Oberheden /
dewelcke ſelſg een lex animata een lebendige Wet / Nov. 105. c. 2. in
fin. of lebendige regel op der aerden / in c. ipſi ſunt 9. quaest. 3. ghe-
noemt woꝛden / vooꝛ de behoudeniſſe der Wetten / als vooꝛ haer ey-
gen leben mochten ſozge dragen / en deſelbe in ſcinio pectoris, l. 19.
C. de teſtam. alſoo opghelooꝛen hebben / datter niet een van de ſelue
mochte verlooꝛen gaen / ſoo en soude hare autoriteyt dooꝛ 't uytla-
ren der Wetten / met het gheemeene ſegghen van 't zyn Vereren
ghehouden / ſy dupren maer drie daghen / niet vermindert woꝛden /
noch het gemeen daer by eenige ſchade liden.

Edoch dewyl dese beyde artijkelen huydens daeghs weynigh
ghebnyekt meer by ons hebben / en vermoedelyk daer oher in de
Dyieſche Oꝛdonnantien lib. 1. tit. 23. onder d'andere artijkelen niet
gebonden woꝛden / ſoo ſullen wy ons in de verklaringe der ſelber
niet lange ophouden / maer lieber niet een ſtille tromme paſſeren;
Ende in plaerſe van dese / den 19. Artijck. uyt het Placcaet van Coninck
Philips van Aſſeurantien, onder den tijtel van Romerpe / gelijck de-
ſelbe oock ſoo in de Dyieſche oꝛdonnantien geſtelt woꝛdt / vooꝛ ons
nemen.

T I T. VI.

Van Bomerije, uyt de Ordonnantie op de
Assurantien.

ARTIKEL XIX.

Schips-
rechten van
d'oude
Hanzested.
art. 57.

Desgelijcks en sal niemant eenigh geldt op Schipps-bodem / (dat men gemeenlyck Bomerije / of Wissel op 't hol of hiele van den Schepe noemende is) mogen nemen of begeeren / by hem den selven ofte pmanant anders / directelyck of indirectelyck / ten ware dat deselve Schipper / by fortune van der Zee / vanden of andere noodtlycke saecken (waer af hy sal certificatie toonen) in ghebrecke vele / bukten g'Landts / daer hy geen goet oozbaerlyck berkoopent en konde / in welcken geballe hy op Schipps-bodem / by forme van Bomerije sal mogen nemen / soo veel als 't vierendeel van den selven bodem weerdygh ware / ende andersins ofte hooger niet; ten ware dat de noot hem hebwonge te nemen grooter somme / dan de weerde van den voozfs. vierendeel / in welcken geballe hy sulcken meerder somme sal moghen op de voozfs. Bomerije nemen / mitz doende blycken / als vooren / van alsulcken noot. Ende en sal oock niet mogen te koope stellen oft verbeenden eenige goederen / wesen de in sulcken Schip / soo lange als hy sal burden Wissel oft Bomerije op den selven bodem van den Schepe als vooren: Ende dat niet bindende / sal niet moghen berkoopent van alsulcke koopmanschap ober de weerde van 't vierendeel van den voozfs. Schepe / ten zy in cas van grooter noot als vooren / ende mitsdien sal ghehouden wesen den koopman die sulcke berkochte goederen toebehoort / hebben / te betalen ten pzyse als sy souden gegolden hebben / ter plaetse daer sy gedestineert ende bevracht waren. Ende mitsdien sal hem betaelt worden / van de voozgenoemde koopman / de gheheele vracht / soo wel van de voozgenoemde goeden onderwegen berkocht / als van de onberkocht: op de poene / indien de Schipper anders dede / dat hy sijne vaders / mede-vaders ende kooplieden / oock hare schade oprechten sal / ende daer en boven arbitralijcken ghecorrigeert te worden.

Wifbuy-
sche Zee.
art. 35. 41.
69. 70.

Aenmerckinge.

Desgelijcks.] Hier mede stannen desen artijckel (alhoewel uyt een andere Ordonnantie) eventwel gemakelijck aen de voozgaende artijckelen

kefen aenknopen / als of men seggen wilde / hier te booren hebben
 wy wyddeloygh verhaeit en aengewesen het ampt der Schipperen ende
 Schipluyden / en hoeze het selve waer te nemen schuldigh zijn / tot pro-
 fijt niet allene van de Hoopluyden / maer oock tot profijt en ten mee-
 sten oitbaer van hare Kieders / van den welken sy ober 't schip of
 in Schijps dienst aengenomen zijn. Waer toe nu eyndelijck mede be-
 hoozt desen artijckel van Bomerije / op daese mede weten mogen /
 hoeze haer hebben te dragen / wanneerze kuyten 's landts cenigh
 gelt mochten van noden hebben / hoe verre sy alden het Schip met
 opneminge van penningen souden mogen beswaren.

Niemant.] Het welck te verstaen is / van een soodane Schipper/
 dewelcke geen eygendom noch aenpart aen 't Schip hebbende / van
 cenige Kieders op het Schip gestelt is / want soo wanneer 't sijn ey-
 gen Schip was / daer hy met voer / soo soude hy soo veelte gelt daer
 op mogen nemen / ende het selve soo hooge beswaren / als hy soude
 konnen / want een pegelijck van vollen verstande en ouderdom /
 Heer en Meester zijnde van sijn eygen goet / is geoorloft / om 't sel-
 ve tot onderpandt te stellen / en in verseeckeringe te geben / wanneer
 het hem belieuen sal / l. 6. C. quæ res pign. lib. 6. C. si ali. res pign. sou
 dat de Schijps-bodem niet ondersetbaer en is upt en van sich selfs /
 doo; dienze een saeck is / in commercio zijnde / ende verhandelt kan
 worden / de welcke tot onderpant magh gestelt en genomen wor-
 den / l. 1. §. 2. ff. quæ res pign. maer ten respect van den Schipper /
 dewelcke deselve niet tot onderpant stellen kan / dewijlze een ander
 toekomt / welcke saecke een ander toekomende / niemant tot onder-
 pandt geben kan / tot. tit. C. si res alien. ende dewijl hy daer toe niet
 gestelt noch gelast en was / soo en souden de Kieders van wegen sijn-
 ne daedt / of handel / niet gehouden zijn / noch dieswegen konnen aen-
 gespyoocken worden / l. 1. §. non autem omni ff. de Exercit. act. & ibi
 Peck. & Vin.

Op Schips-bodem.] Waer van Bomerije sijn naem heeft: de Schijps-
 bodem wordt hier genomen voo; 't geheele Schip / ende dat doo; een
 tropise manier van spreekken / den Redenaren ghebruyckelijck / de-
 welcke syne doche partis pro toto genaemt wordt / als wanneer men
 een deel voo; 't geheel neemt. En soodanigen Wissel of Bomerije
 wordt gemeenlijck op den Bodem van 't Schip gedaen / tot meer-
 der verseeckeringe van den creditur / dewelcke seloon het Schip
 masteloos / ofte oock ten eenenmael reddeloos mochte zijn / oock
 soo / dat 'er gheen Schip meer gelijck scheen te wesen / eventuel sijn
 verhael op het selve / soo maer den bodem of het minste gedeelte van
 deselve ober ghebleuen was / soude mogen hebben / op dat sich de
 schuldenaer / nae dattet Schip te niette gekomen was / niet en mocht
 te behelpen / want het geene dat tot onderpandt gestelt was ver-
 gaen zijnde / soo soude het recht van onderpandt mede op houden /
 l. 8. pr. ff. quib. mod. pign. sol. het welcke niet alleen in dese / maer
 oock in andere gelegentheden moet verstaen en genomen worden / soo
 wan-

wanneer de faecke die tot onderpandt gestelt was/ niet ten deele/ maer in 't geheel vergaen en te niet gewoorden was/ want soo daer eenigh gedeelte van oberigh gebleven waer/ soo soude de crediteur sijn recht van onderpandt op het selde noch behouden/ eben gheleijck een huys tot onderpant gestelt zijnde/ het welcke verhuant was/ alwaer ebenwel de plaers daer het op gebout was geweeft/ verhuypotiseert blijft/ neffens het geene dat men daer naderhandt wederom op komt te timmeren/ l. 21 ff. de pign. act. l. 29. §. domus l. fin. de pign.

[By fortuney van der Zee, vyanden, &c.] Als wanneer 't Schip by storm of tempest/ of andersins dooz de vyanden/ met schieten/ merckelijcke schade geleden hadde/ soo dattet geheel ontramponneert was/ ende niet varen en konde booz dattet eerst gerepareert ende gecalcaert was/ tot welcken eynde/ soo wanneer de Schipper gelde van noden hadde/ soo is den selven geoorloft/ om op Schips-bodem geld te mogen nemen; ende de crediteur heeft acht te gheben op dese vierderley conditien en boozwaerden: als ten eersten/ dat 't Schip in sulcken staet behouden woerdt/ dattet de repareringe ten hooghsten noodigh hadde: Ten tweeden/ dat de crediteur wiste/ dat het de Schipper was/ die hy het gelde leende/ die daer toe/ om booz Schip en goet soze te dragen/ van de Kedeers daer op gestelt was: Ten derden/ dat hy oock wiste en verseeckert was/ dat de Schipper tot sulcke reparatie gelde van nooden hadde/ ende dat hy gelde leende op sulcken plaers/ alwaer sulcke dingen als hy van nooden hadde wel te koop waren. Ende ten vierden/ dat hy geen meer gelde leene als tot repareringe mochte van noden zyn/ l. ult. pr. & §. 1. ff. de Exercit. act. welke Wet wel mochte geobserveert ende waer ghenomen woerden/ om de frauden der Schipperen/ ende Commissen daer booz te heletten en booz te komen/ Vinn. ad Peck ad d. l. ult. pr.

[Of andere nootlijcke saecken.] Als wanneer het Schip om des Kedeers wille gearresteert ende vast gehouden wierde; ick segge om des Kedeers wille/ debijl het noch om des Schippers/ noch om des koopmans wille/ die eenige waren in 't Schip heeft/ gearresteert kan woerden. Niet om des Schippers wille/ want de Persoon des Schippers selfs niet arrestabel zijnde/ dan onder conditie/ soo daer een ander soo goet als hy was/ in de plaers gestelt woerde/ op dat de boozgenome recht niet mochte verhinbert woerden/ vide sup. art. 20. tit. van Schipl. en hare offic. soo en soude veel minder het Schip om sijneit wille gearresteert mogen woerden. Niet om des koopmans wille/ om dat eens anders goet/ om eens anders wille niet gearresteert magh woerden: En alschoon wel gebeurt dat een Schip gearresteert woerdt/ om dat het verhodene en geen aengegebene goederen geladen hadde/ sehoonze wel de engenaers van 't Schip niet toe en quamen/ soo geschiet dat daerom/ dat de Kedeers niet ten eenenmael huypen schult zyn/ om datze sulcke waren ingenomen hebben/ dewelcke sy wisten/ of ten minsten behoorden te weten/ dat verhodent waren.

In welcken gevalle.] Noteert hier by dese gelegentheit hoe dat veelte dingen uyt noodtsaekelykheit toegelaten worden / dewelcke andersints niet geoorloft souden zyn / waer van exempel te vinden zyn in l. 7. §. 1. ff. qui satisd. cog. l. 13. fam. ercisc. l. 1. ff. cor. quæ sub tut. soo siet men dat uyt noodt dickwils de Godtlycke eerbiedigheyt te rugge gestelt wordt / als in l. 7. C. de fer. Menoch. 2. arbit. judic. cas. 232. n. 23. de gehoorsaemheyt veracht / c. 2. de obf. jejun. Menoch. 2. arbit. cas. 182. n. 5. Soo mach men oock uyt grooten hongers noodt de Godt toegewijde vaten / ende andere dingen tot den Godtsdienst behoorende / verhoopen / l. 21. C. de S.S. Eccles. Ende hier van isset / dat de Wetten gunstiger zyn / al wat uyt noodt gheschiedt / als of het niet willen en voorsbedachten raedt gheschiedt was / arg. d. l. 7. §. 1. ff. qui satisd. cog. Sichard. ad l. 1. C. de reb. credit. ende die uyt noot perwat doen moeste / wordt lieftelyck gereuseert / lult. ff. de separat. ende hier heen gehoozt het gemeene spreekwoozt / noot breeckt Wet, waer met accordeert en obereensent l. 11. §. 1. ff. de mun. & hon. c. si quis propter defurt. Jas. in l. 1. col. 20. n. 75. ff. de offic. ej. cui mandat. jurisd.

By forme van Bomerye.] Bomerye is een geldt-leeninge waer van de uytkeender het gebaer loopt van de Zee / l. 1. ff. de nau. feen. ende is eben dat selve / dat in den Rechten nauticum foenus of pecunia trajestiana genoemt wordt / tot. tit. ff. & C. de nau. feen. Dese Bomerye heeft dit bysonders / dat de jonghste Bomerye-brief gaet vooz andere gelijcke brieven / wanneer daer meer crediteuren mochten wesen / dewelcke op verscheyden tijden oock geldt op den selven Bodem gedaen hebben / ende dat om dat vooz des lestens geit het Schip wederom blot ende uyt de haven / ou reyse gebzacht is gheweest. Doch soo wanneer verscheyden crediteuren waren / dewelcke op verscheyden reysen geldt gheleent hadden / niet aen den Schipper / maer den koopman op sijne goederen / in 't Schip geladen / alsdan heeft het jus prælationis oock geen plaets / maer sy worden alle gheleent gereckent / en over eenen kam geschoren / gelijck dat selve tot Amsterdam alsoo geohferbeert wordt. Daer is noch een ander instrument 't welck een Bijl-brief genoemt wordt / 't welck is een obligatie / waer by pemant geldt opneemt om het Schip te timmeren ende uyt te rusten ; en dese Bijl-brief gaet vooz Bomery-brief / waer vooz dickwils de crediteuren bedrogen worden / en in schade gheraken / wanneerze van dese Bijl-brief te hooren niet en wisten / geldt op Bomerye gedaen hebben.

Soo veel als het vierendeel.] Hier sietmen een seckere mate en bepalinge gestelt / hoe ver men geldt op Schips-bodem in tijdt van noodt soude mogen nemen / den welcke men niet lieftelyck magh overredden ; den Schipper dan is gheoorloft om soo veel op Bomerye te nemen als 't vierendeel van 't Schip wordt gereckent woert te wesen / om dat de Meders / selfs in noot zijnde / soo ver het Schip selfs wel souden beswaren / ende daerom buyten twijffel / dat selve wel

sullen approuveren ende vooz goet kenne; Ende dan oock/ om dat de Schippers niet en mogen het Schip soo hooghe beswaren/ als het weerd mochte zijn/ het welke de Heiders selfs niet souden begeeren te doen/ op datze daer dooz den eygendom van 't Schip niet en mochten verliezen; Ende dan eyndelyck om de sware interesse/ dewelcke buyten ordinaris van den crediteuren/ om het gebaers wille kan bezoungen worden/ l. fin. C. de naut. feen. Op dat de Heiders dooz te veel opnemen van penningen/ met dusdanigen swaeren interesse niet al te seer overbullen mochten worden.

Van den selven Bodem.] Dat is/ het vierendeel van 't Schip/ het welke blyfct upt de volgende woorden/ over de weerde, van 't vierendeel van 't Schip, alwaer van 't vierendeel van 't Schip/ eben dat hier van 't vierendeel van den bodem geseght wordt.

Ten zy incas van groote noden.] Datcerc hier een casum, in welke men eens anders goet/ oock tegens sijnen wil/ cum effectu, tegens het ordinaris recht/ l. 1. 2. 3. C. de reb. al. non al. magh verkopen.

Ende mitdien sal gehouden wesen.] Dit dient tot verklaringe van 't geene te hooren/ verb. daer hy geen goet oirbaerlyck verkoopen konde, geseght is/ als dat men eerst moet sien om eenige goederen/ soo eenighsing doenlyck/ ende niet al te schaedelyck wag/ te verkoopen/ eer men geldt op Bomerije neemt: moet verstaen worden van de goederen den Schepe of Heiders toebehoorende. Ende dat de woorden/ en sal niet mogen te koope stellen, oft vervreemden eenige goeden, wefende in sulcken Schepe, soo lange als hy sal vinden wissel ofte Bomerije op den selven bodem van den Schepe, alwaer contrary geseght wordt dat men eerst sal soecken wissel of geldt op Bomerije te nemen/ eer men de goederen soecht te verkopen; moet verstaen worden van de goederen/ die de kooplynden toe behooren/ en alsdan en salder geen strydygheit gebonden worden.

Te betalen.] Ende dat binnen den tijdt van veerthien daghen/ nae sijn aenkomst. Grot. in sijn inleyd. 3 boeck 20. Deel.

Op poene indien de Schipper anders dede.] Als wanneer hy des koopmans of des Heiders goet buyten noot verkocht of geldt op Bomerije genomen hadde; item/ hy soo ver hy by sijn eygen schult in soodanigen noot gekomen wag/ dewijl hy den goeden windt verlegen en versupnt hadde/ siet Witsbupsche Zecr. art. 35. 41. 69. 70. Siet sup. art. 12. tit. van Schipp. en Koopl. verb. in noode van gelde.

Oock hare schade oprechten sal.] Damnum enim casus fortuiti ad eum regulariter pertinet, per cuius culpam evenit, l. 5. §. 9. ff. commodat. de schade by ongeluck toegekomen/ komt gemeenlyck tot last van die geene/ by welkers schult dattet ongeluck toegekomen is/ ende dat/ om datze alsdan by ongeluck toegekomen te zijn/ niet en kan gereekent worden/ om datmen 't ongeluck voorszien/ ende ontgaen hadde konnen.

Arbitralick gecorrigeert worden.] Om dat hier op dooz geen Wetten/ een bysondere en gedetermineerde straffe gestelt en is; in welken

ken geballe het arbitrium judicis plaats heeft / soo dat een Richter in soodanige gelegentheit / sulcke misdaden na sijn goetbeduncken / extra ordinem vermogh te straffen / l. 1. §. fin. ff. de jure delib. l. in venditione 8. §. 3. & 5. de bon. aut. jud. l. 13. §. 1. de ann. legat. Menoch. de arbit. lib. 1. in proem. n. 5. & quaest. 14. n. 3. Dus ver in Zee-saecken besich geweest zijnde / hebben nu onsen hours ten eynde gebracht : **Dancken Godt vooz de maete der kennisse / ons van hem in desen berseent.**

Den drie-eenigen Godt zy gedanckt en ten hooghsten gepresen van nu af tot in alle Eeuwigheyt.

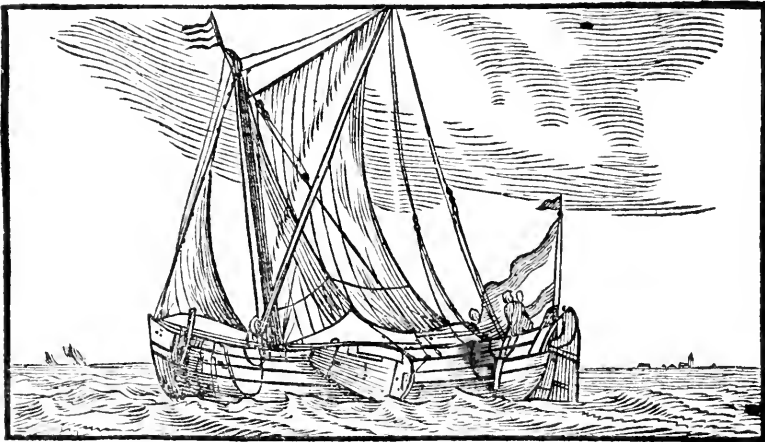
E Y N D E.

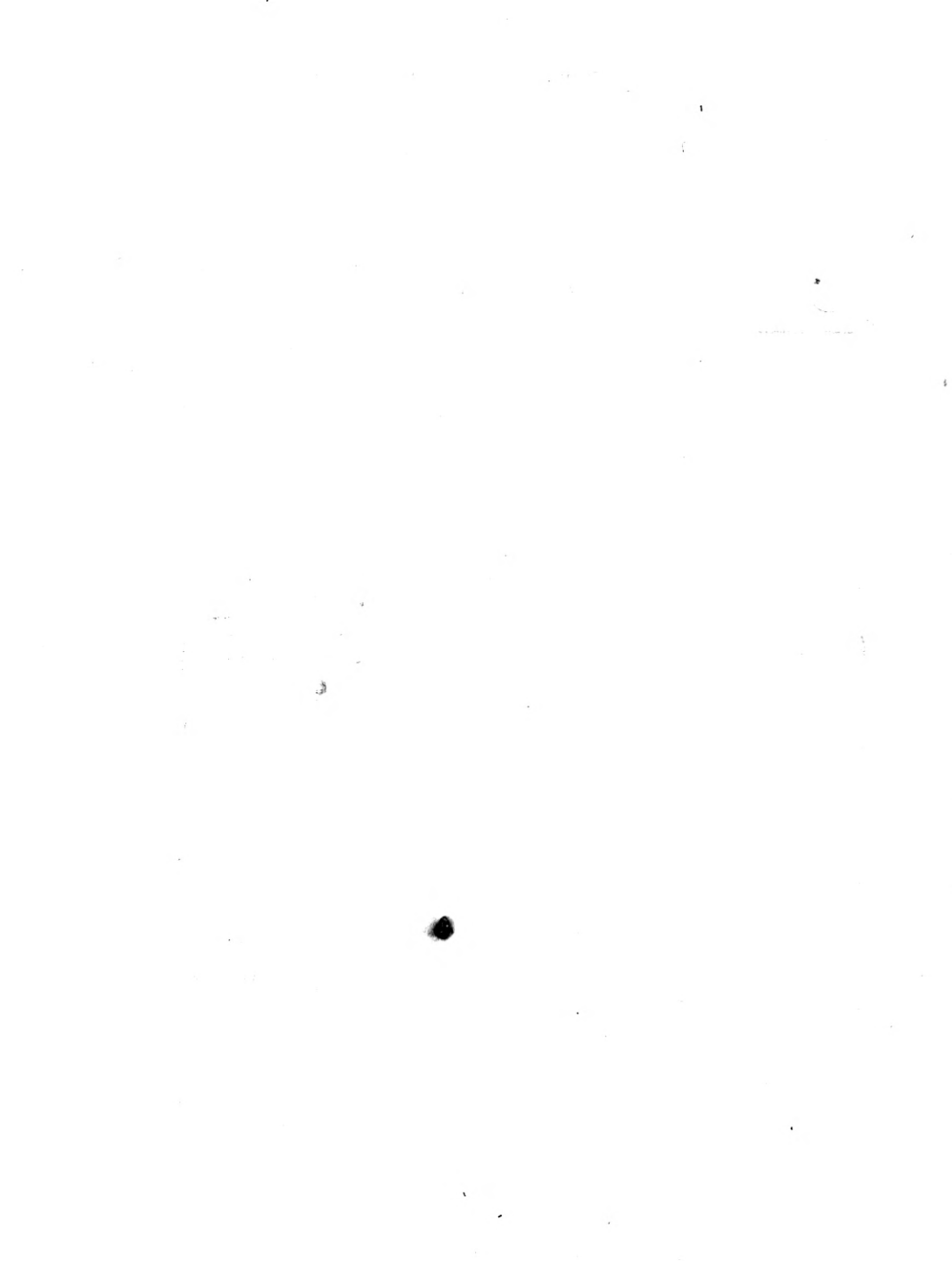
A D V Y S E N,
CERTIFICATIEN,
Ende
GEWYSDENS:

Rakende het vergoeden
van de Schade, die de
BINNELANDTZE SCHEPEN
Malkanderen komen aan te doen.

Den tweeden Druk, vermeerderd ende verbeterd.

t' A M S T E R D A M,
Gedrukt voor *Hendrick* ende *Dirck Boom*, Boek-ver-
koopers, op de Konings-gragt, by Jan Roonpoorts-
Toren, in den Boekbinder. 1670.

D E
D R U K K E R S

Aan den
L E S E R.

Et is nu eenigen tijdt gele-
den , dat het jegenwoor-
dige Boekjen , voor de
eerste reyfe , door ordre
van de *Overlieden van het*
Groot Binnelands-varende Schippers Gilde tot
Amsterdam , is gedrukt ende uytgege-
ven. Dan alsoo den voorfz. eerften
Druk op soo weynig exemplaren was
aangeleydt, dat de Schippers ende Koop-
lieden daar van niet gediendt konden
worden , ende ons wijders, door den Au-
theur , niet alleen verfcheyde fouten
ende omiffien in den felven eerften Druk
zijn aangewefen , maar als nog daaren-
boven verfcheyde vermeerderingen ter

handt gestelt; soo hebben wy onsen pligt geagt , het voorfz. Boekjen , voor de tweedemaal , wederom op de Pers te leggen ; ende 't selve niet alleen van alle fouten te fuyveren , maer ook met de voorfz. vermeerderingen te verrijken; als mede in 't eynde daar by te voegen een bequaam Register : op dat alsoo een yeder daar van soude mogen werden gedient. Wy willen niet twijffelen , of desen onsen arbeydt ende goede voornemen fal den Leser wel gevallen. En fal daar door onsen yver meer en meer werden opgewekt, omme, in toekomende , meer andere dingen voort te brengen , daar 't Gemeene beste dienst van fal kunnen trekken. Vaar wel.

Bedenckelijcke Redenen , over het inzeylen ende beschadigen van de Binnelandts-varende Schepen , ingestelt by G. J. Kooch (voor desen Overman van het Binnelandts-vaerders Gilde , ende naderhandt Commissaris vande Binnelandtse Beurt-Schepen tot Amsterdam) ter occasie dat in den Jare 1656. een ledig Schip van Hoorn , komende van Sparendam , by de hooge Noort in de grondt hadde geylt een Schip van Amsterdam , geladen met Granen , en den Schipper daer over by den Koopman tot Amsterdam voorsz in Proces was getrocken , tot vergoedinge van sijne schade : waer inne den voornoemden Schipper sustineerde ongehouden te wesen .

't **L**S seecker , dat in gevalle men soude willen sustineren , dat by ongeluck twee Schepen malkanderen in de gront zeylende , de Schipper , wiens Schip behouden ware , oock soude moeten dragen aen de schade van 't bedorven Koopmans goet , dat de Schippers daer-en-tegen wederom souden moeten genieten de Avaryen ende voordeelen , die hun in het beschadigen der Schepen (volgens de Zeerechten) souden competeren , 't welck noyt over de Binnen-vaert in gebruyck geweest heeft , hoe groote schade de Schippers aen hunne Schepen hebben geliden .

Maer heeft yder Koopman tot noch toe sijne goederen , beschadight ofte onbeschadight zijnde buyten schulde van de

Schippers , ontloft , mits alleen betalende de behoorlyjcke Vracht ende Tollen : dragende yder sijn eygen schade.

De Avarye soude voor de Binnelantse Schippers wel profijtelijck , maer voor den Koopman schadelijck zijn : vermits de Schippers menighmael schade lijden, daer het Koopmans goet geen hinder af en heeft. En soude oock niet practicabel zijn , sonder groote prejuditie ende nadeel van de Binnenlantse Negocie.

Want om de Repartitie van alfulcke schade te maecken, ende over Koopmans goederen te verdeelen , soude moeten volgen , dat de Schepen ende ingeladen Goederen souden moeten werden opgehouden ten aenschrijvens aen de Eygenaers gedaen , om van yder Koopman sijn goederen gtaxeert , ende in repartitie gebracht te werden.

Ende alsoo veele Goederen herwaerts in commissie ghesonden , of alhier in commissie gekocht zijnde , in Brabant , Vlaenderen , in 't Landt van Luyck , Artoys , Henegouwen , als anders zijn t'huys behoorende ; soude daer uyt volgen , dat door het langh belet de Goederen souden bederven , ende na behoorlyjcke tijdt aen de Merckt komende , tot groot verlies souden moeten verkocht worden : gelijck by de Zeevarende Schepen dickwils is bevonden.

't Zoude oock by de Koopluyden , als een groote nieuwigheyt vreemt in 't oor klincken , dat men haer aen de geleden schade van een Schipper soude willen doen betalen , 't welck in der waarheyt noyt in gebruyck geweest heeft.

Ende alsoo dan seecker is , dat de Binne-schippers het voordeel der Avaryen noyt hebben genoten , soo waer 't buyten reden , dat men de Schippers soude belasten , om 't beschadighde Koopmans goet (buyten hunne schuldt) te helpen dragen.

Ende

Ende dewijle dagelijx, door de menighvuldigheydt van Schepen, enghete der Revieren, verloop ende verschuyringhe der Sanden, veel schade aen de Binne-landtsche Schepen is geschiedende, die men met fatsoen in de avarye soude kunnen brengen, soo ware van noode in yder Stadt dien-aengaende een Rechter-huys te ordonneeren, die alleen genoegh soudent te doen hebben, om diergelijke saccken af te handelen,

Ten is oock de meyninge van sijn Keyserlijcke Majestejt, of Koninck Philips noyt geweest, de Binnelants-vaerders te beneficieren met d' Avarye der Zee-vaert: consequentelijck oock niet te beswaren met 't gene hun tot nadeel soude strecken: want in de geheele Zee-rechten niet een woort dien-aengaende wort aengeroot.

Ende of schoon de Advijfen van de Heeren Advocaten Mr. Jan de With, ende Mr. Pieter Cloeck contrarie sustinieren, funderende 't selve op het 46. 47. en 48. *Art. van d' Ordonnantie van Keyser Karel op de Zeeregten*, ende op het 1. 2 en 3. *Art. van de selve Ordonnantie van Koninck Philips, wegen het beschadigen der Schepen*, luydende als volght:

Of't gebeurde, dat twee Schepen, binnen of buyten's Landts zeylende, of op het Ancker leggende, malkanderen beschadighden, dat de schade moet half ende half gedragen worden.

Soo sustinere ick, behoudens het respect van de voorsz. twee Advocaten, dat sy hun daer in verabuseren, ende moet alleen verstaen worden van Schepen by der Zee varende, die oock moeten Binnens-landts komen, om hun Haven te winnen.

Want in gevalle niet gesteldt waer, *Binnen of buytens-lands zeylende, of leggende*, soude altoos in twijffel ghetrocken worden, of de Schepen uyt de Zee komende, binnen de 1. 2. of 3.

of 3. ton , of in de Zuyder-Zee, de Zeerechten fouden fubjeet zijn of niet.

Maer dat geensins de Binnen-vaerders gedacht zijn in het maecken van gemelte Zee-rechten, blijkt uyt het Hooft van de *Ordonnantie op de Zee-rechten van Keyfer Karel*, luydende als volgt.

Karel, by der gratie Godts, &c. Aenmerckende voort, dat wy der voorfz. Ordonnantie onse Onderfaten vertrooft hadden, dat wy fouden laten uytgaen, ende publiceren feeckere Poincten ende Artijkelen van costume *van Zeerechten*, grootelijc dienende de Koopluyden, Schipperen, Viffchers, Bootgefellen, ende allen anderen (noteert) *hun ter Zee generende*.

Waer uyt klaerlijc te sien is, dat alleen over de Zee-varende, ende niet over de Binnenlants-vaerders, (welcker naem oock eenighfins soude gedacht wesen) de voorfz Ordonnantie gemaect is.

Blijckt oock by het 50. *Art. van de voorfz. Ordonnantie van Keyfer Karel*, inhoudende, Dat een Schip lichtende, of eenigh goed in een Binne-landts Schip overfettende (want de Binne-landtsche Schepen de Lichters van de groote Schepen zijn) in geval het lichter Schip quam te verongelucken, de Schipper ongehouden is, alfulcke goederen te betaalen.

Ende in 't 10 *Artijckel, van de Ordonnantie van Koninck Philips: onder den Tit. van Schip-brekinge, &c.* Dat, indien de Goederen in alfulcken Lichter, of Binnelandts-vaerder quam te verongelucken, de fchade daer af fal komen in groote Avarye, te weten van het Zeevarende Schip, over Schip ende goet.

Sonder in een vande voorfz. Artijkelen, noch in geheel de Zeerechten eenighfints de voorfz. Lichter-fchepen, of Binnelants-

nlandts-vaerders in 't minste met d' ordre der Zee-rechten te beneficiëren ofte te bewaren.

Stelle dan voor, dat twee Lichters ofte Binnelands-vaerders, het een gheladen hebbende in 't Vlie, uyt een groot Schip, om 't selve te lichten; het ander tot Harlingen van 't Landt gheladen hebbende; willende beyde naer Amsterdam, ende onder wege beyde in de grondt gezeylt zijnde; ten reguarde van 't eene; de schade der Goederen moet geleden werden door sijnen Bevrachter, over Schip ende Goedt, volgens de Zee-rechten: blyvende alsoo het Lichter-schip ontlast van de beschadighde Goederen. Volght dan klaer, dat oock de schade der Goederen van die gene die tot Harlingen geladen is, moet gedragen werden by de Inladers ofte Eygeners der Goederen als boven.

't Is oock sulx, dat groot onderscheyt is, tusschen de Zee-varende, ende Binne-landts-varende Schepen.

Een Schip by de Zee varende, wort door verscheyden Reeders ghedaen maecten, uytgherust ende betaelt, daer af de Schipper presenteert het Hoofd van dito corpus, dien het Schip als eyghen wort toe vertrouwt, ende moet verantwoorden.

't Is oock seecker, volgens het gebruyck der Zee-rechten, dat geen Schipper noch Reeder van soo een Schip, hoe grooten schade, dat het oock soude mogen gedaen hebben, verder kan werden aengesproken, als de waerde van het Schip, 't welck dan, neffens de andere Goederen, 't zy beschadicht of onbeschadicht, moet getaxeert werden. Ende blyft de Schipper noch altoos Eygenaer voor een ghedeelte van dito Schip, voor soo veel *pro rato* de Reeckeninge sijn aendeel van het Capitaal bedraecht.

't Gaet anders met de Binnen-landtsche Schippers, die het

meerendeels zijn onvermogende luyden, die tot haer Schepen geen Reeders zijn hebbende; maer de selve zijn koopende op langhe Scheeps dagen, om die allenckens met de winninge te betalen.

Die Reeder is aen een groot Schip, die is de proffijten ende winninge deelachtigh van dito Schip; over sulx oock de schade subject. Die een Schip maect of verkoopt, op langhsame payen (gelijck met de Binnen-vaert in gebruyck is) heeft vorder geen proffijt te verwachten: maer verwacht alleen ten verval-dage de betalinge, die somtijts oock wel een Jaer of twee, na het verloop van den tijt, door de slechte winninge, betaelt wort, gelijk men dagelijx noch siet gebeuren.

Soo valteen nieuwe questie voor: want alsoo de schade te vergoeden, niet vorder wort gereeckent, als de waerdye van het Schip, sonder de Schippers of Reeders in hunne verdere Goederen te bewaren, soo is de vrage of een binnen Schipper oock meerder soude kunnen verliefen, als hy eygendom aen het Schip heeft.

Den Timmerman, of Verkooper van het Schip kan geen proffijten van het Schip trecken. Over sulx moet oock geen schade verwachten, maer siet alleen op sijn Hyporheeck, dat by hem, volgens sijn kustingh brief, op alle Havenen ende Stroomen aenspreeckelijck is.

Ende also de Schepen dickwils alle Jaer so veel verergeren, als de payen bedragen, die daer op betaelt werden, soo blyven, gelijk als gebeurt, de Timmerman of Verkooper de grootste Eygenaers van de Schepen.

Soo dan het Schip voor de schade, als vooren, soude executabel zijn, soude somtijts in 't verkoopen soo veel niet gelden, als den Timmerman of Verkooper noch pretendeert, ende soude sulx voor de schade der Goederen niet overschieten,

ten, ende de Schipper soude ontbloot zijn van sijn winninge ; ende dickwils Vrouw en Kinderen in armoede gebracht.

Ende soude de Timmerman of Verkooper van een Binnen-schip, in alsulcke gelegenthey, perijckel loopen, om van hun Hypotheek te kunnen ontbloot worden : ende soude noyt geen Schip op langhsame payen willen maecten nochte verkoopen.

Ende alsoo men van hondert Schippers nauwlijcks een vint, die de middelen heeft, om een Schip met gereedt gelt te doen maecten ofte te koopen, soude nootsaeckelijck volgen, dat de Schippers, om te minder perijckel te loopen, hun met oude ende slechte Schepen souden soecken te behelpen.

't Welck de neringe der Timmerluyden dapper nadeeligh soude zijn, ende den Koopman in 't verzenden van sijn Goederen, daer door veel meerder schade ende perijckel subject werden.

Geen Timmerman ofte Verkooper van een Binnen-schip sullen toe laeten, dat de Schipper een Zeevracht sal mogen aen-nemen, om buyten Duyns te varen, ende hun Hypotheek in perijckel te stellen, sonder eerst betaelt te hebben de laetste paye met de eerste, ofte suffisante borge ghes't te hebben. Zijnde 't selve van oude tijden alsoo gebruyckelijck geweest : uyt welck out ghebruyck klaerlijck blijkt, dat noyt in bedencken ghekomen is, 't sy by den Timmerman, of Verkooper, van Binnen-schepen, dat hunne Hypotheecken, dien aen-gaende, eenigh perijckel souden subject zijn.

Oock is my wel indachtigh, ende verclare oock 't selve seecker te zijn, dat, voor veele Jaren, mijn Vader (zijnde verscheyde maelen Overman van 't Gildt der Binnenlandts-vaerders alhier geweest) die geleeft heeft over de 80. Jaren, neffens andere Overluyden, voor Burgemeesters alhier met

Eede bevestight hebben, dat, by hun gedencken, noyt geen ander gebruyck, onder de Binne-vaert geweest is, als dat twee Schippers malckanderen schade doende, de schade half ende half wordt gedragen: maer dat yder Koopman van de beschadigde Goederen, sijn eygen schade gedragen heeft.

Diergelijke Certificatie is by my ende andere Overlieden oock be-eedight den 24. September 1656. geregistreert in 't Cotype-boeck van 't Schippers Gilde alhier tot Amsterdam.

Oock een Verklaringe door verscheyde Overlieden van 't Schippers Gilde van Enckhuysen, van dato den 7. Maert 1648. geregistreert als boven.

Oock een Verklaringe van de Deeckenen van 't Schippers Gildt tot Middelburgh in date den 28. December 1656. mede als boven geregistreert.

Oock een Vonnisse, dien-aen-gaende gewesen tot Enckhuysen den 29. December 1648. geregistreert als vooren.

Volgens de Aenteekeningh der Overluyden in 't Memoriael-boeck, soo is in 't Jaer 1611. alhier tot Amsterdam oock gelijk Vonnisse, als boven, gewesen, doch is den *datum* niet aengeteekent.

Ende vertrouwe vastelijck, dat, van *Keyser Carels* tijdt tot nu toe, geen exempel ter contrarie sal kunnen bewesen worden.

Ende alvooren dat men de Binne-schippers met alfulcke nieuwigheydt soude willen belasten, diende eerst overdacht, hoe verre hem het selve soude uytstrecken.

't Soude *voor eerst* moeten komen op Wyt-schepen, Smal-schepen ende al diergelijke soorte van schepen.

't Soude moeten volghen op Turf-ponten, Dam-loopers, Kagen, Rondt-schuyten, Sandt-schuyten, Speel-jachten, ende alles wat hem met Zeylen geneert.

Komen dan tot de Treck-schuyten, die met de Paerden getrocken werden, die de zeylende Schepen kunnen beschadigen, ofte door de selve beschadicht kunnen werden.

Komen dan verder tot de Roey-schuyten, die de Goederen, in veel Zee-varende Steden, van buyten uyt de Schepen halen, ofte weder na buyten aen de Schepen voeren.

In summa het soude hem uytstrecken tot de Melck-schuyten incluyt. Ende 't soude al moeten een kloeck verstandt zijn, dat daer tusschen een scheidynghe soude kunnen maecten, dat geen krakeel soude subject zijn.

Die dan eenige nieuwigheydt, desen aengaende, soude willen invoeren, soude seeckerlyck arbeiden tot verwekkinghe van veele krackeelen tusschen Koopman ende Schipper; tot verkortinge van de Goederen in haer spoedige reyse; ende tot groot beletsel van de Binnen-landtsche Negotie.

Waeromme dan verders segge, tot besluyt, dat de Artijckelen van de Zee-Rechten van *Keyser Carel*, als van *Koningh Philips*, [hier voor geannoteert] seggende: *Dat twee Schepen malkanderen beschadigende, de schade moet half ende half gedragen werden* niet klaer leggen, noch volkomen Regel kunnen gheven, maer nootsaeckelijck een uytlegginghe van nooden hebben. Want wordt in dit Artijckel van geen Goederen gedacht, maer alleen van de Schepen. Ende soude dan, na den uytterlijcken sin, met het gebruyck der Binnelandts-vaerders allernaest accorderen, dat schip tegen schip soude werden gestelt, sonder meer. Soo dan de beschadighde Goederen door het behouden schip moeten gebeneficeert werden, volght klaer dat het behouden ende onbeschadicht Goedt, de geleden schade oock moet helpen vergoeden.

Ick heb oock hier over gelsen de 40. ende 41. *Decisie van de Heer Jac. Coren*, raeckende mede oock mijn voorstel, of

14 *Bedenckelycke Redenen over 't beschadigen van Sc.*

yemandt meer soude kunnen verliezen , als hy aen 't schip heredeert : alwaer de voorseyde Artijckelen worden geexamineert. Ende bevinde , dat den *Hoogen Raedt* sich met de voorz. Artijckelen niet heeft kunnen behelpen : maer sich nootfaeckelijck heeft moeten voeghen na de Verklaringhen ende Getuyghenissen , die van verscheyde Koopluyden , wemens het gemeen gebruyck dien-aen-gaende ten voorz. Proccesse zijn vertoont geweest.

Soo sustinere dan , ingevalle de Gerechten in soogewichtigen saecke (als zijnde het principale point der *Zee-Rechten*) hun na de getuygenissen van ervaren Koopluyden hebben gereguleerd , dat oock in de voor-verhaelde gelegentheden , wemens de Binnelandtsche-vaert (als zijnde van veel gheringer conditie) de Verklaringhe van soo veel oude Patronen , in verscheyde Steden van jonghs af in de Binnelandtsche vaert geoeffent , ende welcke over sulcks het ghebruyck van dien seer wel bekend is , oock behoort in consideratie te komen , ende volgens dien de Binnelandtsche gewoonte na het oude gebruyck te continueren.

Actum in Amsterdam den 5. Februarij 1660. ende was onderteykent Gerrit Jansz. Kooch.

Dese saecke is soodanigh uytgevallen , dat den Koopman het Proces heeft laten steecken ; Invoeghen dat den Schipper geen schade heeft geleden. En was oock geen ander apparentie , dan dat de Decijie tot voordeel van den Schipper soude hebben gevallen.

Advijfen van verscheyde voornamc Rechts-Geleerden, dat de Binnelandtse-Schepen niet schuldigh zijn te dragen in de schade, die door Overzeylinghe ofte dierghe-lijcke ongelegentheden aen de ingelade Goederen ofte Coopmanschappen werdt geleden; Versocht ende gegeven, ter occasie, dat in den Jare 1657. Proces was voorgevallen, soo tot Delf, als naderhandt by provocatie voor den Hove van Hollandt tusschen Jan op de Camp ende Consoorten, Kooplieden tot Keulen, ter eenre, ende Jacob Smit; (anders mede genoemt Jacob de Wit) Schipper van Nieuwmege, ter andere zyde : ter oorsaecke, dat den voornoemden Jacob Smit, komende met sijn Schip ontrent Louvesteyn, aldaer tegen een Keulschen Bertel-aeck was aengedreven, waer door den selven was gesoncken, ende alle de ingeladen Goederen bedorven. Van welcke saecke de dinghtalen, ende gewijsdens soo van Schepenen van Delft, als van den opgemelten Hove van Hollandt, hier achter mede gedruickt zijn.

C A S U S.

Komende met sijn Schip varen, op de Binne-stroomen, is door stilte ende kracht van de stroom, gheraectt voor de boegh van het Schip van *B.* soo dat het selve Schip met de ingeladen Goederen te gronde is gegaen: doch alles naderhandt geberght zijnde, is de voorn:

A. met *B.* geaccordeert over de schade aen het Schip gedaen: ende een geruyne tijdt daer naer, hebben d' Inladers, ende Eygenaers der Goederen het Schip van *A.* in Arrest genomen, ende gecontendeert, dat hy oock gehouden soude wesen,

fen, de schade, aen de Goederen geleden, te vergoeden, ten minsten voor de helft.

Queritur quid Juris?

G Esien by den *Onderschreven* de bovenstaende *Casus*, ende gelet op de *Vrage* daer uyt voorgestelt :

Dunckt (onder correctie) dat *A*: naer Rechten noch *Costume* niet gehouden is tot vergoedinghe van de schade, aen de voorz. Goederen geleden. Om redenen, *Voor eerst*, dat naer de beschreven *Roomfche Rechten* kennelijk is, dat als het eene Schip het ander, buyten schult ofte verfuym van de Schippers ofte Schips-ghezellen, voor de Boegh komt ende niet en kan ontwijken, in soodanighen gheval, den Eygenaer ofte Schipper van het aendrijvende schip, in geen vergoedinghe van schaden is ghehouden, om redenen, dat het gene by ongeluck geschiet niemant geimputeert kan werden, volgens den text in *l. Quæ fortuitis. 6. C. de pignorat. act.* Ende sulcks soo wert in *l. Quemadmodum. 29. §. 4. ff. ad l. Aquil.* uytdruckelijk geseyt: *si tanta vis navi facta sit, quæ temperari non potuit, nullam in dominum dandam actionem.*

En wat belanght de *Zee Rechten*, soo van *Wisbuy* als van *K Carel*, ende *Kon. Philips*, ende van andere hier te Lande gerecipicert: by de selve werdt mede niet bevonden, in regarde van de Goederen, van de voorz. *Roomfche Rechten* gerededeert te zijn. Want *voor eerst* werdt by het 50. ende 51. *art. van de Wisbuyze Zee-Rechten*, alleenghesproocken van Schepen, ende niet van Goederen; ende sulcks alhier niet applicabel. Ende of schoon by het 70. *Artijckel van de selve Zee-Rechten* mede gewagh van de Goederen wert gemaect, soo gaet echter het selve niet verder, als dat schip teghens schip

ſchip; ende goet tegens goet wert geſtelt, in ſoodanigher voegen, als daer wert gecalculeert: ende in't minſte niet gezeyt, dat de Schipper van het aenzeylende of drijvende ſchip, de ſchade aen het ander ſchip vergoet hebbende, daer-en-boven, tot vergoedinge van de ſchade aen de Goederen geleden ghehouden ſoude zijn. Zijnde mede het 46. *Artijckel van de Zee-Rechten van K. Carel*, ende 1. *Artijckel van Koningh Philips*, *ſub tit. van Schepen die malkanderen beſchadigen*, ten deſen niet applicabel: alſoo by de ſelve van geene Goederen werdt gementioneert maer alleen van ſchepen, die malkanderen beſchadighen, ghelijck by de lecture van de ſelve artijckelen ende inſcriptie van den titul conſteert ende blijckt.

Wel is waer, dat by coſtume, onder Koopluyden ende Zee-varende Luyden hier te Lande, is in gevoert, ende met verſcheyden Gewyſdens van de Hoven van Juſtitie bekrachtight, dat in gelegentheyt van overzeylingen, de ſchade aen de goederen geleden, ſoo wel vergoet moet werden, als aen het overzeylde ſchip, ende dat het behouden ſchip ende goet daer in naer rate moet dragen. *Neoſtad. Supr. Cur. Decif. 48. & 49. Coren Obf. 40. ende 41.* Doch de ſaecke wel in geſien werdende, ſal bevonden werden, dat het ſelve, in reguarde van de goederen niet gefondeert is op de gemeene beſchreven Rechten, ofte op de voorgeroerde Zee-rechten, maer alleen op de gewoonte onder de Koopluyden, ende Zee-varende Luyden, van langerhandt gerecipieert, gelijk by de voorſz 41. *Obſerv.* in 't langhe ende breede is te ſien. Zynde de ſelve coſtumen geensints extenſibel tot het cas ſubject. Want, behalven dat de ſelve alleen aengenomen zyn ende met Gewyſdens verſterckt, in reguarde van ſchade ter Zee, ten minſten tuſſchen ter Zee-varende ſchepen gevallen (van hoedanige ſchade de opgemelte Zee rechten mede ver-

staen moeten werden te spreeken, sonder onderscheyt, of de aenzeylinge geschiet buyten ofte binnenflants) soo werdt oock niet bevonden, dat de selve costume, in reguarde van Binnelants-vaerders, ofte schade op de Revieren, ende Binnewateren gevallen, oyt is aen genomen, ofte in practycke gebracht; maar wel in tegendeel, dat de schade, die de Binnelants-vaerders, by ongeluck, malkanderen aen doen, in reguarde van de schepen tegens malkanderen wert vergeleeken, ende by de respectivé Schippers half ende half wert gedragen: doch dat de schade van de goederen voor een ramp werdt gehouden; gelijk, des noot, met verscheyde Vonnissen getoont soude kunnen werden. Zynde 't selve op seer goede redenen gefondeert: als *voor eerst*, dat in cas alle schaden, sonder onderscheyt, die de Binnelantsche Schepen of Goederen daer in geladen, over komen, by de Eygenaers van de aenzeylende schepen, ofte goederen daer in geladen, gedragen moesten werden, t'elkens in cas van schade, die door quaedt weder, gelijkheyt van schuttinge, enghte van de Revieren, ende verloop van stroomen dagelijks voorval len, de goederen, packen, ende pacquetten, opende aen gehouden souden moeten werden, tot dat de waerde ingebracht, de schade begroot, de Avarye op gemaeckt, ende gerepartieert soude wesen; 't welck ten aensien van de veelheyt van de stuck-goederen, geringheyt van de waerde, absentie van de Eygenaers, ende apparente verderflijkheyt, niet practicabel soude zyn. Want behalven dat de Schippers daer naer niet souden mogen waghden, ende de Goederen ondertusschen onbestelt souden blyven; soo soude oock, ter oorfaccke van de menigvuldigheyt van soodanige voorvallen, in yder Stadt ende Plaetse, wel een particuliere Recht-banck van nooden zyn, om sulcke schade af te maken, in plaetse dat

dat tot noch toe de goederen altydt aen de Eygenaers, ter aenkomfte van de Schepen, sijn geleverd, sonder yetwes tot de schade van de schepen te contribuieren. Mits welcken oock niet redelyk soude zyn, dat de Schippers in de schade van de goederen souden moeten dragen. *Secundum naturam enim æquum est, commoda cujusque rei eum sequi, quem sequuntur incommoda.* l. 10. D. de R. J.

Sulcks dat, geconsidereert, dat de Schippers ter sãecke van schade, door ongheval gecauseert (als boven geseyt is) naer de Roomsche Rechten, niet aanspreekelyk en zyn, ende dat de Zee-Rechten, de Schippers, in reguarde van de goederen niet en belasten, ende dat de selve Zee-Rechten alleen over Zee-varende schepen disponeren, ende geëmaaneert zyn, ten dienste van de Koopluyden, Schippers, Visschers, Bootsgefallen ende allen anderen (*nota*) hun ter Zee generende, gelijk by de inleydinge van het Placaet van *K. Carel* is te sien; ende dat de costume, waer van in de 41. *observatie van Cooren* wert gesproocken, alleen concerneert de Koopluyden, ende Zeevarende Luyden, ende nopende de Binnelantsvaerders soodanigh ghebruyck niet en wert gevonden; maer wel in tegendeel een contrarie gebruyck onspreekwoort, dat *binnens-landts geen Avarye werdt gereeckent*, ende dat deswegen niet alleen verscheyde Verklaringen van de Overluyden ende Gildebroers, van het Binnelantsvaerders Gildt, mitsgaders Aenteykeningen in der selver Memorialen werden gevonden; maer oock verscheyde Vonnissen, soo hier ter Stede, als elders gewesen; soo kan den *Ondergeschreven* niet bevinden dat den voornoemden *A.* in eenige vergoedinge van schade aen de goederen, in de *Casus positie* gemelt, geleden, isgehouden.

Want behalven dat in Rechten groot reguard wert geno-

men, *quo jure Civitas retrò in ejusmodi casibus usa sit. l. 37. ff. de legib.* soo staet oock aen de Verklaringe ende Aenteyckeninge van de Overluyden, en Gildebroers van 't Binnelantsvaerders Gild veel te defereren; ten aensien, dat de binnelantse avarye de binnelantsvaerders vorderlijck, en de Koopluyden ofte Eygenaers der goederen schadelijck soude zyn, ter consideratie de meeste schade aen de schepen geschiet; ende dat, in cas van binnelantse avarye, de goederen, als meest van waerdye zynde, het meest te dragen souden hebben; buyten het ongerijf, waer van hier vooren is gesproocken,

Aldus geadviseert binnen Amsterdam desen 12. October 1663. ende was geteyckent.

* CORN. HOP.

* tegenwoordigh Pensionaris
der voorfz Stede.

G Esien by de *Ondergeschreven* de bovenstaende *Casus*, mitfgaders de voorgestelde Vrage ende den Advyse by den Heere *Consulent* daer op gegeven:

Dunckt (onder correctie) gemerckt de *Costume* by de 41. *observatie* van de Heer *Jacob Cooren* gemelt, alleenlijck spreekt van schepen den anderen, ter Zee, beschadigende; ende den *Ondergeschreven* niet en is gebleken, dat de selve *Costume* soude sijn ge-extendeert tot *Binnelands-Vaerders*;

Præterquam quod consuetudines & statuta (maximè quæ sunt exorbitantia à jure communi) non patiantur interpretationem extensivam, sed strictè debeant interpretari, cum sint stricti juris. Præf. Everh. Consil. 113. Num. 5. Neguzant. de Pign. & hypot. part. 5. num 29. Circa fin. Nam quæ sunt stricti juris, strictè sunt interpretanda. Costal. ad l. centum Capuæ. 8. nu. 9. & seq. ff. de eo, quod cert. loc. & quidquid omissum est in verbis,
habe

habetur pro omisso. Jacob. Coren Observat. 18. num. 5. & per Autoritat. ibid. relat. Ita quoque correctoria juris (als is de voorsz. Costume) limitatè & prout sequuntur, intelligi debent & sunt servanda in suis terminis, neque extenduntur ad alios casus aut res. Dec. in consil. 1. num. 22. gloss. & comm. D. D. ad Authent. Quas actiones. Cod. de Sacrosf. Eccles. dat derhalven, by den gemelten Consulent, wel en te recht is geadviseert; ons over sulcx daer mede conformerende, om redenen by den voorsz Advyse gededuceert.

Aldus geadviseert in Amsterdam, desen 23 October des jaers 1663. was geteyckent.

D. Ipelaer. J. v. Hartoghvelt.

GEsien by den *Ondergeschreven* het vorenstaende *Casus*, ende gelet op het *Queritur* daer achter gestelt.

Dunckt (onder correctie) by den Heer Advocaet *Cornelis Hop*, op het selvige *Casus* ende *Queritur* wel ende den Rechten ende Gewoonte conform geadviseert te zijn, sonder dat den *Ondergeschreven*, in den tijdt van over de veertigh jaren, dat hy tot Amsterdam heeft gepractiseert, contrarie heeft sien verstaen ofte oordeelen, dat de Schipper, als het ongeluck op de Binnen-stroomen gevallen was, oyt vergoedinge voor de helft heeft ghedaen, aen de Koopman, wiens goederen beschadight waren: my verder refererende tot de redenen, middelen ende motiven, soo in het vorenstaende eerste, als tweede Advijs van de Heeren Advocaten *Ipelaer* ende *Hartoghvelt*, geallegeert, daer mede my conformere. *Onderfont.*

Aldus geadviseert, binnen Amsterdam, den 31. October 1663. ende was geteyckent,

BEN. INGELS.

GEſien by den *Ondergeſchreven* het bovenſtaende *Cafus*, ende gelet op het *Queritur* daer achter geſtelt.

Indunkt (onder correctie) by de voorſz. Heeren *Conſulenten*, op het ſelve *Cafus* ende *Queritur* wel ende den Rechten ende Gewoonte conform geadviſeert te zijn, ſonder dat den *Ondergeſchreven* in den tydt van ſeven en veertigh jaren, dat hy alhier gepractiſeert heeft, het contrarie heeft ſien oordeelen. Refereert ſich vorders tot de redenen, middelen van Rechten, ende motiven in de bovenſtaende *Advijfen* geallegeert, waer mede hy ſich is conformerende

Aldus geadviſeert binnen Amſterdam den 2. November 1663. *ende was geteykent,*

L. C A T S.

GEſien by den *Ondergeſchreven* de bovenſtaende *Cafuspoſitie*, mitſgaders d' *Advijfen* van Rechts - Gheleerden daer over gegeven, ende op alles gelet.

Dunckt (onder correctie) by d' opgamelte Heeren *Conſulenten*, rechtmatigh ende volgens *Ufantie* geadviſeert te zijn, my om de redenen ende middelen van Rechten, daer inne gededuceert, met de ſelve opinie conformerende, ſonder dat den *Ondergeſchreven* gheſien ofte gehoort heeft, dat geduyrende den tijt van ontrent 17. Jaren, die hy, tot Amſterdam, ende daer te vooren noch ſeven Jaren te Hove gepractiſeert heeft, in ghelijcke *Cafus* of ſaeck, anders is geoordeelt of geſententieert gheworden. Staende mede inſonderheydt te confidereren, dat *A*, weſende met *B*, geaccordeert over de ſchade van het ghefonckene ſchip, te dier tijdt, van niemanden

den wegens eenighe verdere schade van d' ingheladene ende gebleven Goederen, is aengesproocken; veel min dat eenigh Arrest op de Goederen, in sijn schip gheladen geweest sijnde, is ghedaen, maer heeft men hem de selve, ter gedestineerde plaetsc, onbekommert, laeten voeren, ende aen die gene, daer aen de selve wierden geadresseert, uyt-leveren. Ende soude midtdien gansch onbillijk zijn, dat, naer verloop van een geruymen tijdt, ende dat hy geen regres of guarant tegens d' Eygenaers van de gheloste ende overgegeven Goederen soude kunnen hebben, nu noch in de vergoedinghe van de verongheluckte Goederen soude gehouden zijn, hebbende voldaan by accoort, 't gunt daer inne hy, particulierlijk, ten regarde van sijn schip, was ghehouden: 't welck derhalven nu met geen Arrest kan werden geincommodeert, uyt saecke van een pretensie, die d' Inladers van de verloren Goederen, tot laste van de Goederen, in 't behouden Schip gheweest zijnde, vermeynen te hebben, die niet meer in handen van *A.* noch in sijn schip zijn berustende: ende souden daer over sy luyden de Eygenaers van d' uytgheladen en behouden Goederen kunnen soecken, als die al in de halve schade, Binnelandts geschiet, mede souden moeten dragen, des neen, soo als hier vooren in 't breede is aangewesen.

Aldus geadviseert, binnen Amsterdam, desen 5. November 1663. ende was geteyckent,

Paulus de'Ligne, Paulus Bisschop, Jacob de la Mine.

G Esien by d' *Ondergeschreve* de vorenstaende *Casus* ende Advijfen daer. op ghevolght, mitsgaders een Verklaringe van x v. Koopluyden, hier ter Stede woonachtigh op den 3. Octo-

3. *October* laetst-leden, ende eenige andere Getuygen in dese lopende Maent *November*, voor den Notaris *Gerrit Steeman* ende Getuygen gepasseert.

Dunckt (onder correctie) dat by de Heeren *Consulenten* de Rechten ende Practijck conform is geadviseert. Want indien de Inladers, tot laeste van *A.* eenige Actie hadden, het moeste ofte uyt de *Roomfche Rechten*, ofte uyt 's Landts *Placcaten* ende andere gerecipieerde *Zee-Rechten*, ofte uyt een *Coftume* fijn oorfpronck ende fundament nemen. Maer de *Roomfche Rechten* ftatuieren directelijck het contrarie *d.l. 29. §. 4. ff. ad l. Aquil. & alibi.* ende 's Landts *Placcaten*; ende andere gerecipieerde *Zee-Rechten* fpreecken van geen vergoedinge der fchade op de *Binnen-ftroomen* ghevallen, maer alleen van fchade ter *Zee*, ofte wel door *Zee-varende fchepen* gefchiet, ghelijck de Heer *Hop*, by fijn *Advijf*, feer wel, ende diftinctelijck heeft aangewefen: waeromme het oock *Zee-Rechten*, ende geen *Revier-Rechten* werden genaemt.

Oock kan uyt de *Ordonnantie* op de *Zee-Rechten* ende by lecture van dien, klaerblijckelijck ghespeurt werden, dat men daer alleenlijck in en ontrent de *Zee-vaert* heeft willen ordre ftellen, ende niet op de *Binnenvaerten*. Wel is waer; dat het voorfz. *eerfte Artijckel van Schepen die malckanderen beschadigen*, mentie maect *van Schepen binnen of buyten s' Landts zeylende*, maer dat heeft aldaer ende *Artijckel 23.* defen fin, dat de *Zee-varende fchepen* malkanderen altijd de fchade moeten vergoeden, 't fy datfe in *Zee* gefchiet is, ofte datfe in het in, ofte uyt *zeylen*, of leggen *Binnen's Landts* is voorgevallen: 't welck daer op fagh, ende dese reden hadde, dat men anders (indien het in dier voegen niet en was uytgedruckt) soude ghetwijffelt hebben, of zelfs de *Zee-fchepen*,
bin-

binnen 's Landts zijnde, dese voorfz. *Artijkelen der Zee-Rechten* subject waren, of niet; sulcks dat dan de Inladers oock gheen recht uyt 's Landts Placcaten, en vordere Zee-rechten konnende afmeten, soo soude dan een Costume alleenlijck hun toevlucht zijn; maer gemerckt sy daer van niet alleen geensins en doceren, ja dat in tegendeel uyt de vorenstaende Advijfen, als mede uyt de Verklaringe van vyftien Koopluyden, van het contrarie consteert, soo volght dan, dat sy den voorfz *A.* met onrecht inquieteren.

Aldus geadviseert in Amsterdam, den 19. *Novemb.* 1663.
ende was geteykent.

P. V. GRACHT J. vander MERCT.

Volgen nu verscheyde Verklaringen ende Certificatien tot de voorfz saecke dienende, soo van Kooplieden, als Dekens ende Overlieden van de Schippers Gilden van verscheyde Steden, mede ter occasie van den voorgeraerden Proccesse, tusschen Jan op de Camp, ende Jacob Smit, versocht ende gegeven.

Ende eerst van de Schippers ende Kooplieden tot Dordrecht.

OP huyn den 10. September festien hondert seven-en-vyftigh Compareerden voor my *Arent van Neten*, openbaer Notaris, by den Hove van Hollandt geadmitteert, residerende binnē *Dordrecht*, ende in presentie van den Getuygen naer genoemt, d' Ecrfame Personen *Govert A-*

reynsen Kilwinger ende Ian Cornelissen Rot, beyde van competenten ouderdom, tegenwoordige regerende Dekens van 't Groot Schippers Gilde binnen deser Stede, my Notaris bekendt: De welcke, ter instantie ende versoefke van *Iacob Smits*, Schipper van *Nimmegen*, hebben ghesamentlijcken getuyght, verklaert ende geattesteert, midts desen, by waere woorden, in plaets van Eede, waerachtigh te zijn, dat van immemorialen tijdt af, ende buyten gheheugenisse van alle menschen alhier binnen deser Stede, voor een vast recht, gebruyck ende observantie geweest is, ende noch tegenwoordigh is, dat, soo wanneer op de Binne-landtse Sroomen 't eene Schip het ander komt in te zeylen, ofte schade aen te doen, dat in 't regardt van de schaden, toegekomen aen de voorz. beyde respectie Schepen, ghedraghen ende betaelt werden, d' eene helfte by den inzeylder, ende d' andere helfte by den genen, die ingezeylt is, ten wederzijden halfen half: maer dat in regarde van de Goederen ofte Koopmanschappen, soo de voorz. Schepen ingheladen hebben, ende mede door 't voorz. inzeylen komen beschadight, bedorven ofte verloren te werden, by de respectie Schippers ofte yemanden van beyden, nopende de selve schade, 't zy ten deele ofte in 't geheel, nietwes werdt goet gedaen ofte betaelt, nochte de Eygenaers van de selve Goederen ende Koopmanschappen, dien-aen-gaende eenighe actie op de Schippers te pretenderen hebben. Alle 't welcke sy Attestanten, deurgaens binnen deser Stede hebben weten gepraetiseert te werden, sonder oyt het contrarie ghesien ofte gehoort te hebben. Sluytende hier mede hunne verklaringe, ende presenterende alle 't selve, des noot ende verfocht zijnde, met solemnelen Eede te bevestigen.

Aldus ghedaen ende gepasscirt binnen *Dordrecht* voor-
noemt, ter presentie van *Hans Maertensz van Peer*, ende
Hugo van Dijk, Inwoonders alhier, als Getuygen verfocht :
die de minute van desen, nevens de voorsz. Attestanten, mede
hebben onderteyckent. Datum *ut supra* : onderstont, Ac-
cordeert mette minute , My t' oirkonde ende was ghe-
teyckent ,

A. van NETEN

Notaris Publiq 1657.

OP huyden den 15. dagh November 1663. compareerden
voor my *Arent van Neten*, openbaer Notaris by den
Hove van Hollandt geadmitteert, residerende binnen Dor-
drecht, ende in presentie van den Getuygen naer genoemt,
Ian Iansz. Kelck, oudt Lvij Jaren , *Ian Simonsz. Falloo*,
oudt Lxj Jaren, ende *Dirck Huybertsz. van Leyden*, oudt
xlij Jaren, ofte elcks daer ontrent, alle drie Schippers ende
Borgeren dese Stede, my Notario bekendt, de welcke, ter
instantie ende verfoecke van de Overluyden van 't groot
Binnelandts-vaerders Gildt tot Amsterdam, Requiranten,
hebben ghesamentlijcken getuyght, verklaert ende geatte-
steert midts desen, by ware woorden in plaetse van Eede,
waerachtigh te zijn, dat, nu eenige Jaren geleden, sy Attestan-
ten in haer respectieve schepen gheladen hebbende Koopluy-
den Goederen, ingezeylt zijn geworden door andere Schip-
pers, te weten, de voorsz. *Ian Iansz. Kelck*, in stilte ko-
mende zeylen omtrent Overschie, Item, de voorsz. *Ian*
Simonsz. Falloo, legghende Cabel - vast aen 't Hooft van
Bommel ende de voorsz. *Dirck Huybertsz. van Leyden* op

Ancker legghende in 't Langhe rack in d' Yffel, foodanigh, dat haer Attestanten Schepen in de grondt zijn gheraecht, ende de in-geladen Koopmanschappen veel bedorven: maer hebben sy Attestanten, nochte oock de Schippers, die de inzeylinghe ghedaen hadden, noyt helder ofte stuyver goetgedaen aen de Koopluyden, int 't regard van de ingheladen beschadighde Goederen: maer is foodanige schade in 't gheheel alleen gedragen, ende gesupporteert by de selve Koopluyden in 't particulier, sonder dien-aen-gaende op de Schippers yets te pretenderen. Sluytende hier mede hare Verklaringe, ende presenterende alle 't selve des noot ende verfocht zijnde, met solemnelen Eede te bevestigen.

Aldusghedaen ende ghepasseert binnen *Dordrecht* voornoemt, ter presentie van *Adriaen Iansz Cuyter*, ende *Adriaen Claesz. Borst*, Borgers alhier, als ghetuygen verfocht, die de *Minute* van desen nevens de voorsz. Attestanten mede hebben onderteyckent. Datum ut supra. *Onderstondt*: Accordiert mette *Minute*, My t' oirconde ende was onderteyckent,

A. van NETEN,

Notaris Publijq. 1663.

OP huyden den 15. dagh November 1663. compareerden voor my *Arent van Neten*, openbaer Notaris, by den Hove van Hollandt geadmitteert, residerende binnen *Dordrecht* ende in presentie van de Getuygen naer ghenoeemt, d' Eerfame Personen *Ian Matthijsz. Bax*, *Dionijs Gysen*, *Pieter Cloens*, *Aernout Lova*, ende *Symon Pietersz. Cool*, alle Coopluyden hier ter Stede, ende hebben ten versoec-
ke

ke van de Overluyden van 't groot Binnelandts - vaerders Gildt binnen de Stadt *Amsterdam* ghetuyght, verklaert ende geattesteert, hoe waer is, dat sy ghetuygen respectivelijk nu veel jaren herwaerts gehandelt ende genegotieert hebben langhs de Binnen-stroomen, soo op Brabant, Vlaenderen, als andere omleggende Plaetsen daer omtrent, ende dat tot verscheyden malen ghebeurt is, datter by ongheluck, soo van inzeylen als anders, schade is komen te vallen aen de Goederen, die by hen ghetuygen in de Binne-landts-varende Schepen gheladen zijn geworden. Doch dat hen getuygen van foodanige geleden schade noyt eenighe vergoedinge door de Schippers is gedaen: gelijk sy getuygen oock sulcks noyt van de selve Schippers hebben gepretendeert; maer is foodanige schade by hen ghetuygen altijd voor een ramp ghehouden. Want sy ghetuygen altijd van verstandt zijn gheweest, ende oock als noch zijn, dat de Schippers in de schade aen de Goederen ghevallen, niet en behooren te dragen, uyt consideratie, dat soo wanneer de Schippers eenighe schade aen hare schepen, door inzeylen of anders komen te lijden, de Koopluyden op de Binnenstroomen handelende, volgens 't oudt ghebruyck, daer toe noyt yets zijn contribuerende, ghelijck hen ghetuygen oock noyt door eenighe Schippers, die schade aen hare schepen geleden hadden, een stuyver tot vergoedinghe van foodanighen schade is afgheeyfcht, ende dat sy getuygen, soo langh haer memorie ghedraecht, noyt anders, als hier boven staet verhaelt, hebben sien uferen, noch practiseren: alleen dat eenighe van de Attestanten aen de Schippers, door welcker ingezeylde schepen sy aen hare Goederen schaden geleden hebben, geen vrachten van de ingheladen beschadighde Goederen hebben betaelt. Presenterende sy ghetuygen sulcks t' allen tijden (is 't noot.) met Eede te bevestigen.

Aldus ghedaen ende gepasseert binnen *Dordrecht* voornoemt, ter presentie van *Adriaen Jansz. Cuyter*, ende *Adriaen Claesz Borst*, Borgers alhier, als getuyghen verfocht, die de Minute van desen, neffens de voorsz. Attestanten mede hebben onderteyckent. *Datum ut supra*, onder stontd, accordeert mette Minute, My t' oirkonde ende was onderteyckent,

A. van NETEN,

Notaris Publijq,

Certificatien van Schippers van Delft.

OP den 17. October 1657. compareerden voor my *Johan van Ruyven*, Openbaer Notaris, by den Hove van Hollandt geadmitteert, tot *Delft* residerende, present den ondergeschreven ghetuygen, *Maerten Colijns Grafwinckel*, *Abraham Jacobsen Schuerwaerder*, ende *Gerrit Theunisz. de Hey*, alle van competenten ouderdom, ende regerende Deeckens van 't groot ende kleyn Schippers Gilde binnen deser Stadt, de welcke ter requisitie van *Jacob Smits*, Schipper van *Nimmegen*, by ware woorden, in plaetse van Eede, getuyghden, hoe waer is, dat van allen tijden, ende buyten memorie van Menschen, binnen deser Stadt, voor een vast Recht is geobserveert ende gebruyckt geweest, 't geen op huyden noch in ghebruyck ende observantie is, dat als op de Binnelandsche-stroomen, het eene schip het ander komt te overzeylen, ofte schade aen te doen, de schade die by beyde de schepen door 't overzeylen werdt geleden, ghedragen ofte betaelt werdt de eene helft by den overzeylder, ende

ende de ander helft by den genen , die inghezeylt is, ten wederzyden half ende half: ende dat in regarde van de Goederen ofte Koopmanschappen , die in de voorz. schepen gheladen zijn , ende door 't voorz. overzeylen mochten beschadicht , bedorven ofte verlooren werden , by de respectieve Schippers ofte yemant van beyden, ten aensien van de voorz. schade, in 't geheel ofte deel niets en werdt betaelt : ende dat de Eygenaers van de selfde Goederen ende Koopmanschappen dien-aen-gaende op de Schippers, ofte ten laste van de selfde niets hebben te pretenderen. Gevende sy Attestanten voor redenen van wel-wetenschap, dat sy niet alleen 't gene voorz. is, in voegen hier voren verhaelt , altijd soodanigh hebben sien ende hooren practiseren : maer dat sy oock dien-aen-gaende menichten Exempelen hebben gesien. Wijders niet ghetuygende , presenteerden de Attestanten , 't gene voorschreven, is des noot, nader te sullen verklaren.

Actum ter presentie van *Johan van Veen*, ende *Laurens Block*, als getuygen ten defen verfocht. Onderstondt *Concordat cum suo principali*, ende was geteyckent,

J. van RUTVEN,

Notaris Publijq.

OP huyden den 27. October 1657. compareerde voor my *Schalkio vander Walles*, Notaris Publicq. by den Hove van Hollandt geadmitteert , residerende binnen der Stadt *Delft*, ende ter presentie van de naer beschreven getuygen, *Balten Iansz. van Duyn*, Schipper, ende tot drie malen toe gewesene Hooftman van 't Schippers Gilde binnen deser Stadt,

Stadt, van competenten ouderdom, de welcke verklaerde voor de gherechte waerheydt, in plaetse van Eede, ten verfoecke van *Iacob de Wit*, Schipper van *Nimmegen*, waerachtigh te zijn, dat binnen deser Stede, geduyrende sijne gheheugenisse, voor een vast Recht, ghebruyck, ende observantie gheweest is, ende als noch is, dat soo wanneer op de Binnelandtsche-stroomen 't eene schip het ander komt inne te zeylen, ofte schade aen te doen, dat in 't regard van de schaden toeghekomen aen de voorz. beyde respectieve schepen, ghedragen ende betaelt werden d' eene helft by den inzeylder, ende d' andere helft by den genen, die inghezeylt is, ten wederzyden half ende half: maer dat in 't regard van de Goederen ende Koopmanschappen, die de voorz. schepen ingheladen hebben, ende die door 't voorz. inzeylen worden beschadight, bedorven ofte vermist, by de respectieve Schippers, ofte yemanden van beyden, nopende de selve schade, 't sy ten deele ofte in 't gheheel nietwes werdt goet gedaen ofte betaelt: ofte dat de Eygenaers van de selve Goederen ende Koopmanschappen dien-aen-gaende eenige actie op de Schippers hebben te pretenderen. Voor redenen van wetenschappe ghevende, dat sulcks binnen deser Stadt altijdt is, ende als noch werdt gepractiseert, ende specialijcken, dat hem Deposant, als Schipper selfs ghebeurt is, dat hy tusschen *Dordrecht* ende *Gorcum* eenighe Jaren gheleden, foodanigh is inghezeylt, dat sijn schip sonck, innehebbende 's Landts Ammonitien ende andere Goederen, waer over hy Deposant, soo nopende de schade aen sijn schip, als innegescheepte voorz. Goederen Proces voor den Ed. Gerechte der Stadt *Rotterdam* moveerde, die de saecke renvoyeerden voor Advocaten ofte Rechtsgeleerden binnen haar voorz. Stadt, ende wierdt by de voorz.

Rechts-

Rechtsgeleerden, by uytſpraecke verſtaen, recht te zijn, dat de ſchade ter ſaccke van dien gevallen, alleen (wat ſijn ſchip was aenbelangende) gedragen moſt werden half ende half: ende dat, voor ſoo veel de ingheſcheepte Amunitie ende andere Goederen aengingh, egeen de alderminſte reſtitutie ofte vergoedinge en viel. Maer dat die ſchade moſt ghedragen werden by het gemeene Landt, die de Goederen toe quamen; ende heeft hy Depoſant als doen voor de ſchade in 't lichten van ſijn ſchip geleden, van het ſelve ghemeene Landt in gelde ontfanghen twee hondert guldens. Eyndigende hier mede ſijne Verklaringhe, die hy, des noot ende verſocht zijnde, by Eede preſenteerde te beveſtighen, ende conſenterende hier van Acte ghemaect ende ghelevert te werden.

Aldus gedaen ende verleden binnen Delft, ter preſentie van *Iohannes Spoor*s, ende *Iohannes van Veen*, *Notaris Clercquen*, als getuygen; Onderſtondt: Accordeert met de Minute, onderteyckent by den Depoſant, Getuyghen ende my Notaris, welck ick getuyge; ende was geteyckent,

*J. van WALLE*S,

Notaris publiq, 1657.

OP huyden den 15. Julij 1657. compareerde voor my *Iohannes Denis*; Notaris publiq, by den Hove van Hollandt geadmitteert, op Delfs-haven reſiderende, ende voor den Ondergeſchreven Getuygen *Arien Pieterſz. Boy*, Schipper, woonende alhier op Delfs-have, zijnde van competenten ouderdom, de welke getuyghde ende verklaerde met ware Woorden in plaetſe van Eede, ten verſoecke van

E

Iacob

Jacob de Wit, woonende tot Nimwegen, hoe dat hy Deposant, ontrent drie Jaer geleden, is komen varen door de Kille, gheladen zijnde met Suycker ende Visch, ende dat hem doen op steve is gelooopen een seecker Schip van Amsterdam, waer door hy Deposant, ende deffelfs Bevrachters hebben geleden de schade van ontrent twaelf a derthien duysent gulden, sonder dat daer oyt eenighe reparatie ofte restitutie van de Koopmanschap is ghedaen, veel min daer oyt actie over is geinstitucert. Compareerde mede *Marinus Antho- nisz. Sluys*, Koopman, mede alhier woonachtigh ende van competenten ouderdom, de welcke verklaerde, in manieren als vooren, dat eenigen tijdt geleden, Hy in Noordt-Hol- landt heeft gekocht gehadt eenighe quantiteyt Sout, dat hy Deposant door een Schipper hadde vermeent te doen bren- gen alhier op Delfs - have: maer dat het selve schip is over- zeylt door een ander schip, dat het neder sonck, ende hy genootsaect was, het selve schip te ontladen, ende een ander schip te huiren, omme het selve Sout daer in te laden, daer aen hy merckelijke schade heeft gheleden, sonder eenige vergoedinghe van het ingheladen Sout ghenoten te hebben. Compareerde mede *Cornelis de Breems*, mede Schipper al- hier, ende verklaerde mede (eenige Jaren geleden) door een ander overzeylt te zijn geweest, midtsgaders oock een ander overzeylt te hebben, daer door schade te hebben gheleden, ende te hebben ghedaen, sonder van de ingelade Koopman- schappen oyt genoten, ofte betaelt te hebben, alsoo hun getuy- gen alle seer wel kennelijck is, dat in gevalle voorschreven, de gedane schade nimmermeer verder en werdt vergoedt, als die met in, ende overzeylinge aen de schepen gheschiedt. Eyndigende hier mede hare Verklaringen, presenteerden sy deselve (des noots ende verfocht zijnde) nader met Eede te stercken.

Aldus

Aldus gedaen ende gepasseert op Delfs-have, ter presentie van *Willem de Boer* ende *Daniel Alma*, als getuygen hier toe verfocht, die de Minute deses, beneffens haer Depofanten ende my Notario mede onderteyckent hebben; *Datum ut supra* Onderfont, *Collata Concordat*. Quod attestor, ende was geteyckent,

I. D E N I S.

Notaris Publicq.

*Certificatien van Schippers ende Koopluyden
van Amsterdam.*

WY Burgermeesteren ende Regeerders der Stadt Amsterdam, doen kondt eenen yegelijcken dient behoort, certificerende voor de waerheydt, dat voor ons gecompareert zijn, *Cornelis Dircksz. Haen*, oudt tachtigh Jaren, ende *Isaack Abrahamsen*, oudt vijftigh Jaren, beyde Overluyden van het Groot Binnelandts-vaerders Gildt deser Stede, ende *Gerrit Jansz. Kooch*, oudt acht en vijftigh Jaren, oudt Overman, ende tegenwoordigh Factoor ende Boeckhouwer van de Beurt-schipperen van dito Gilde op Gent, Zeelandt, ende Antwerpen, rechtelijck verdaeght, omme der waerheydt ghetuygenisse te gheven, ten versoecke van *Ian Jacobsz. den Broeder* van Amsterdam, ende *Rutgert Lambertsz.* van Wesel, beyde Veer-schipperen tusschen deser Stede ende Wesel: Ende hebben *Cornelis Dircksz. Haen* ende *Gerrit Iansz.* by solemnelen Eede, ende *Isaack Abrahamsen*, by ware Woorden, in plaetse van solemnelen Eede, verklaert, getuyght ende gedeposeert, hoe waer is,

dat van oude tijden, en soo langh hun gedencken mach; altoos in gebruyck ende observantie is geweest, dat in het bevaren van alle Binnenlandts-ftroomen, 't sy Beurtschippers of andere, alle schade, die de Schippers malkanderen zijn doende ofte den Schipper aen sijn Schip over komt, alleen door de Schipperen moet gedraghen worden, sonder dat de Koopmanschap daer in gheladen, eenighsints daer mede wordt belast: dat daer tegen, wanneer de Goederen, door inzeylen, qualijck sitten, verhoolen ofte subite lecken, ofte eenige andere ongelucken komen beschadight, nat, bedorven ofte uytgheleckt te zijn, dat sulcks geensints komt ten laste van den Schipper, maer dat den Koopman daer af gehouden is, de vrachten te betalen. Ende voor soo veel aengaet de cautie, die de Marck-schippers moeten stellen, dat die alleen gefondeert is op de getrouwigheydt van de Schipperen, dat de Goederen by haer toe doen niet en sullen beschadight ofte vermindert werden. Gevende voor redenen van wetenschap, dat sy-luyden dickwils over alsulcke questien zijn gheroepen geweest, ende als Overluyden de saecke alsoo hebben gehant-haect; *So waerlijck most hen getuygen Godt Almachtigh helpen* Des t' oirkonde deser Stede Zegel ten saecken hier onder gedruckt den 23. September, Anno 1656. Was onder-teyckent, *D. Schaep*, daer neffens stondt het Zegel der voorfz. Stadt Amsterdam gedruckt in groenen Wafsche.

OP huyden den 31. October, ende eenige dagen daer aen volgende, Anno 1663. compareerden voor my *Gerrit Steeman*, Notaris Publicq, by den Hove van Hollandt ge-admitteert, t' Amsterdam residerende, in presentie van de naebeschreven ghetuygen, d' E. E. Srs. *Frederick de Bucker*, oudt 58. Jaren, *Dionijs de Glabbais*, oudt ontrent 51. Ja-
ren,

ren, *Balthasar Schouten*, oudt ontrent 44. Jaren, *Guilliam van Pradellis*, oudt ontrent 40. Jaren, *Ignatius van Hontsom*, mede ontrent 40. jaren, *Michiel Coeck*, oudt ontrent 35. jaren, *Hendrick de Coster*, oudt ontrent 40. jaren, *Alexander Colve*, oudt ontrent 38. jaren, *Philippo de Surmont*, oudt ontrent 38. jaren, *Pieter Morrel*, oudt ontrent 55. jaren, *Guillaume de Febure*, oudt ontrent 32. jaren, *Gillis Minuict*, oudt ontrent 42. jaren, *Christiaen van Verwijcken*, oudt ontrent 40. jaren, *Pieter de Schilder*, oudt 53 jaren, ende *Aernout de Schilder*, oudt 47. jaren, alle Koopluyden hier ter Stedè, ende hebben ten versoecke van de Overluyden van 't groote Binnelandts - vaerders Gildt alhier ghetuyght, verklaert ende geattesteert, hoe waer is, dat sy ghetuygen respectivelijck, nu veel jaren herwaerts, gehandelt ende negotieert hebben langhs de Binnen-stroomen, soo op Brabant, Vlaenderen, als andere omlegghende Plaetsen, daer ontrent, ende dat, tot verscheyden maelen gebeurt is, datter by ongeluck, soo van inzeylen, als anders, schade is komen te vallen aen de Goederen, die soo by hen getuygen, als andere, in de Binnelandts-varende schepen geladen zijn geworden. Doch dat hen getuygen van soodanige geledene schade, noyt eenige vergoedinge door de Schippers is gedaen: Gelijck sy ghetuygen oock sulcks noyt van de selve Schippers hebben gepretendeert, maer is soodanige schade by hen getuygen altijd voor een ramp ghehouden; want sy getuygen altijd van verstandt zijn geweest, ende oock als noch zijn, dat de Schippers in de schade, aen de Goederen gevallen, niet en behooren te dragen, uyt consideratie, dat, soo wanneer de Schippers eenighe schade aen hare schepen, door het inzeylen ofte anders komen te lyden, de Koopluyden, op de Binnen-stroomen handelende, volgens 't oudt gebruyck, daer

toe noyt yets zijn contribuerende, gelijk hen getuygen oock noyt door eenige Schippers, die schade aen hare schepen geleden hadden, een stuyver tot vergoedinghe van foodanighe schade is afge-eycht, ende dat sy getuygen, soo lange hare memorie ghedraeght, noyt anders, als hier boven staet verhaelt, hebben sien uferen noch practiseren. Presenterende sy getuygen sulcks t' allen tijden (is 't noot) met Eede te bevestigen.

Aldus gedaen binnen Amsterdam, ter presentie van *Balthasar Spaeroogh*, ende *Pieter Prins*, als getuygen hier toe versocht.

OP den 9. November daer aen volgende, des selven Jaers 1663. compareerden voor ons Notaris en ghetuyghen *Gerrit Jansz. Kooch*, oudt ontrent 65. jaren, Commissaris van de groote Binne-landtsche Beurt-schepen, ende *Roelof Dircksz. Fruytschael*, oudt ontrent 47. jaren, hem generende om der Koopluyden Paspoorten, op het Comptoir van de Convoyen ende Licenten alhier te bevorderen, de welcke hebben mede, ten versoccke als vooren, getuyght, verklaert ende geattesteert, hoe waer is, dat sy getuygen seer wel kennen, alle de Koopluyden in de bovenstaende Attestatie vermeldt, ende dat sy wel weten, ende oock dagelijks by experientie sien ende bevinden, dat het al te samen van de voornaemste ende gequalificeerste Koopluyden ende Negotianten zijn, die van dese Stadt, langhs de Binne-stroomen, op de Quartieren van Brabant, Vlaenderen, ende andere omleggende Plaetsen, daer ontrent, zijn handelende. Gevende sy getuygen voor redenen van wetenschap, te weten, de voorz. *Gerrit Jansz. Kooch*, dat hy in sijn Comptoir alle de Goederen

ren moet noteren, ende aenteyckenen, die met de Beurtschepen naer de voorfz. Quartieren van Brabandt ende Vlaenderen werden verfonden, gelijk hy oock moet opschrijven de namen der Koopluyden, van de welke de voorfz. Goederen komen, ende aen wien de selve gefonden worden, ende de voorfz. *Roelof Dircksz. Fruytschael*, dat hy, als voren, ordinaris alle de Paspoorten van de Goederen, mette voorfz. Beurtschepen naer de voorfz. Plaetsen verfonden werdende, voor de Koopluyden ter Convoeye alhier haelt, ende bevordert, ende dat sy getuygen respectivelijk daer uyt wel kunnen sien ende bespeuren, wie dat de meeste Goederen naer de voorfz. Plaetsen is sendende: Presenterende sy getuygen, sulcks t' allen tijden (is't noot) met Eede te bevestigen.

Aldus gedaen binnen Amsterdam, ten dage, jare, ende ter presentie als boven: Onderstondt: Accordert met de Minute, by my; ende was geteyckent;

G. S T E E M A N.

Notaris Publicq.

W Y Burgemeesteren ende Regeerders der Stadt Amsterdam, doen kondt eenen yeghelijken, dient behoordt, certificerende voor de waerheydt, dat voor ons compareert zijn, *Gerrit Iansz. Kooch*, oudt ontrent 65. jaren, Commissaris van de groote Binnelandtse Beurtschepen, ende *Roelof Dircksz. Fruytschael*, oudt ontrent 47. jaren, rechtelijk verdaeght, om der waerheydt getuygenisse te geven, ten versoecke van d' Overluyden van't groote Binnelandts-vaerders Gildt, ende hebben by solemnelen Eede

ver-

verklaert, getuyght ende gedeposeert den inhoud van hnnne Verklaringe, begrepen in de voren-staende Attestatie, hun door den ondergeschreven Secretaris voorghelesen, waerheyt te zijn, ende daer by te persisteren: *Soo waerlijck moeste hun Deposanten, Godt Almachtigh helpen.* Actum in Amsterdam den 12. November 1663. ende was geteykent,

I. W I T S E N.

*Extract uit het Memoriael van 't groote Binnelandts-
Vaerders Gildt der Stadt Amsterdam.*

ANno 1611. is ghebeurt, dat een ledigh Schip, in 't Y, een Bier-schip in de gront zeylde, ende al het Bier verderft. Den Brouwer sprack, op de Schippers om sijn schade. Mijn Heeren Schepenen wesen de saeck aen goede Mannen. De Brouwer eyschte Sententie. Schepenen ontboden de Overluyden, met twee oude Overluyden, als Jan Miessen, ende Jan Perfect; vragende na de costuyme van de Binnelandts-vaerders over de schade van overzeylen. De Overluyden vertelden verscheyden Actien van sulcks, dat Binnelandts geen Havery gereeckent en was; ende dat de Schippers, malckanderen groote schade gedaen hebbende, en des Koopmans Goet onbeschadight blijvende, soo haelt den Koopman dat Goet naer hem, sonder eenige schade aen de Schippers te betalen: soo dat de Schippers noyt eenigh recht van Avery hebben ghenooten; maer de Schippers schade wordt tusschen haer beyden, half ende half betaelt: maer toch, seyden de Overluyden, willent mijn Heeren, als by de Zee Avery, verstaen, wy souden goet houden voor de Schippers, die Binnelandts varen. Neen voorwaer, seyden de

de Heeren Schepenen. Soo seyden de Overluyden: Wel mijn Heeren, soo kan 't oock geen reden wesen, dat de Schippers nevens haer eygen schade, noch des Koopmans schade fouden helpen dragen: maer soo in beyde schepen Goet waer, soo en waer ons bedenckens niet onbillijck, dat de onbeschadigde Goederen teghen de verdorven Goederen in Avery gebracht wierden. Mijn Heeren Schepenen docht dat niet onredelijck te wesen: ende zijn alsoogescheyden. Onlancks daer naer is sententie gegaen, dat de Schippers malkanderen fouden de schade der schepen half ende half betaelen; ende den Brouwer, alsoo daer geen Goederen meer als verloren Bieren waeren, soude sijn schade alleen dragen. *Onderstondt.*

Aldus ge-extraheert uyt het Memoriael van het groote Binnelandts-vaerders Gildt der Stadt Amsterdam, zijnde gebonden in folio in schapen parquement, ende staende aldaer folio 12. ende is dit Extract, naer Collatie, daer mede accordeerende bevonden in Amsterdam den 20. *September 1663.* My t' oirkonde *ende was geteyckent.*

G. STEEMAN.

Notaris Publiq.

*Certificatien van Schippers ende Koopluyden
van Rotterdam.*

OP huyden den 17. Julii, Anno 1657. compareerden voor my *Jacob Delphius*; Notaris publiq. by den Hove van Hollandt geadmitteert, residerende tot Rotterdam, ende voor de naergenoemde getuygen *Wouter Jacobsz. Koenen*, *Cornelis Dircksz. Thoen*, ende *Jan Cornelisz. Versluys*, alle

drie jegenwoordigh Hoofthuyden van het groot Schippers Gilde binnen deser Stadt Rotterdam : wesende al te samen van competenten ouderdom, ende verklaerden by haer Mannen waerheyt, in plaetse van Eeden, ter requisitie ende verfoecke van *Jacob Willemsz. de Wit*, Schipper van Nimmegen, waerachtigh ende hun Deposanten wel bewust ende kennelijck te zijn, alhier binnen Rotterdam, nochte oock tot Amsterdam, geen gebruyck, ordre ofte observantie te zijn, dat soo wanneer op eenighe Revieren ofte Stroomen twee ofte meer Binne-Schippers den anderen ontmoeten ende beschadigen, soo dat oock d'een of d'ander Schipper sijn inhebbende Koopluyden Goederen, daer door, of bedorven of verlooren, of eenighsints beschadicht werden, dat de Koopluyden, Eygenaers der ingeladen Goederen, dan de schade kunnen pretenderen ofte mogen verhalen tot laste van den Schipper, door den welcken de schade geschiedt ofte veroorsaecht soude moghen zijn, nochte oock niet tot laste van den Schipper die de selve in had, maer dat, gelijk de Koopluyden, inladers der Goederen, noyt yets komen te geven ofte betalen tot reparatie van de schade van 't schip, alsoo oock de Schippers weder niet ghehouden zijn, om te helpen dragen aen de schade der Koopluyden Goederen, alsoo veroorsaecht. Gevende voor redenen van wel wetenschap, dat, nu ettelijke Jaren geleden, twee Binne-schippers, voor of ontrent Dordrecht, waer van d' een gheladen was met Graen, den anderen hebben op 't lijf gezeylt, soo dat den Schipper die 't Graen in hadde, aldaer in de gront geraeckte, ende aen 't Graen groote schade wiert gheleden : maer en heeft den Schipper, door den welcken de schade was toegekomen, noch oock den Schipper die 't Graen in hadde ghehad, noyt wegen de schade van den Koopman yets gedragen.

gen. Gelijk nu ongeveer een Jaer geleden, mede is gebeurt, dat een Schipper, gheladen met Graen, tot Amsterdam uyt den Boom komende, aldaer is overzeylt van een Bier-schipper van Hoorn, soo dat het Schip, met Graen geladen, aldaer in de gront geraeckt, ende aen het ingeladen Graen groote schade is geleden: waer over de Eygenaers van het ingeladen Graen wel actie op den Bier-schipper, door den welcken de schade was toe gekomen, hebben gesocht te maken, ende die aen den selven te verhalen; maer hebben die saecken eyntelijck laten steken. Eyndigende hier mede haerluyder Depositie, presenteerden de selve, des noot, ende wyders verfocht zijnde, t allen tijde, naerder met Eede te stercken. Aldus gedaen ende gepasseert binnen de voorsz Stadt Rotterdam, ter presentie van *Boudewyn Delphius*, ende *Jacobus Delphius, Junior*, mijne Clerquen, als Getuygen hier toe gerequireert. Lager stont: Accordeert met sijn Minute, *Quod Attestor*; Ende was geteyckent,

JAC. DELPHIUS.

Notaris Publicq. 1657.

OP huyden den eersten December 1663. compareerden voor my *Jacob Delphius*, Notaris Publicq. by den Hove van Hollandt geadmitteert, residerende tot Rotterdam ende voor den naergenoemden getuygen d' Eersame Srs. *Ian vander Goes*, *Harmen Iansz vanden Heuvel*, *Thielman Verdonck*, *Iohannes Hollaer*, *Pieter de Riemer*, *Gysbert Beyer*, *Pieter Jacobsz van Heel*, *Abraham Hoogerwerf*, *Isaac du Castel*, *Jacob Cudden*, *Abraham de Brae*, *Martin van den Bosch*, ende *Gerardt Nieuwenhoven*, alle Koopluyden hier ter Ste-

de, wesende alle te samen van competenten Ouderdom; ende hebben ten versoefke van de Overluyden van 't groot Binnelandts-vaerders Gildt, alhier getuyghet, ende geattesteert, hoe waer is, dat sy getuyghen respectivelijck, nu veel Jaren herwaerts, ghehandelt ende genegotieert hebben langhs de Binnen-stroomen, soo op Brabant, Vlaenderen, als andere omleggende Plaetsen, daer ontrent; ende dat tot verscheyden maelen gebeurt is, datter by ongeluck, soo van inzeylen, als anders, schade is komen te vallen aen de Goederen, die soo by hen getuygen, als andere, in de Binnelandts-varende schepen geladen zijn geworden. Doch dat hen getuygen van foodanige geledené schade, noyt eenige vergoedinge door de Schippers is ghedaen: Gelijk sy ghetuygen oock sulcks noyt van de selve Schippers hebben gepretendeert; maer is foodanige schade by hen getuygen altijd voor een ramp ghehouden: want sy ghetuygen altijd van verstandt zijn gheweest, ende oock als noch zijn, dat de Schippers in de schade, aen de Goederen gevallen, niet en behooren te dragen, uyt confideratie, dat, soo wanneer de Schippers eenige schade aen hare schepen, door het inzeylen ofte anders komen te lyden, de Koopluyden, op de Binnen-stroomen handelende, volgens 't oudt gebruyck, daer toe noyt yets zijn contribuerende, gelijk hen getuyghen oock noyt door eenighe Schippers, die schade aen hare schepen geleden hadden, een stuyver tot vergoedinge van foodanige schade is afghe-cyft, ende dat sy getuygen, soo lange hare memorie gedraeght, noyt anders, als hier boven staet verhaelt, hebben sien uferen noch practiseren. Presenterende sy ghetuygen sulcks t' allen tijden (is 't noot) met Eede te bevestigen. Aldus ghedaen binnen Rotterdam, ter presentie van *Jacobus Delphius Junior*, ende *Johannes van Hensele*, mijne Clerquen, als ghetuy-

tuygen hier toe gerequireert, de welcke de principale Minute, beneffens de voorfz. Deposanten ende my Notaris, oock hebben onderteyckent. Onderftondt: *Quod attestor*; ende was onderteyckent,

IAC. DELPHIUS.

Notaris publicq, 1663

Certificatie van Schippers van Gorinchem.

WY ondergheschreve *Arien Roeloffen de Helt*, *Claes van Tiel*, *Arien Ariensz van Sprangh*, ende *Willem Woutersz Vos*, Borgers ende Schippers, midtsgaders jegenwoordighe Dekenen van het Groot Schippers Gildt binnen der Stadt Gornichem; verklaren ende atterstere by desen, ten rechtelijcken versoecke van *Iacob Smit*, Schipper van de Stadt Nimmegen, by onse Mannen waerheyt, ende onder presentatie van solemnelen Eede, waerachtigh te zijn: dat alhier binnen deser Stadt Gornichem costuymelijck is, dat soo wanneer d' eene Schipper den anderen in zeylt, ofte schade doet: dat fyluyden de schade, aen 't schip ofte schuyt ghefallen, t' samen moeten lasten ende yder voor de helft betalen, sonder dat nochtans eenighe schade van waeren, de welcke in het beschadighde schip ofte schuyt zijn, by een van beyde, in eenighe maniere, vergoet ofte gerepareert behoeven te werden; maer dat de schade van de selve Waeren komt tot laste van de Koopluyden, ofte de gene die de selve toebehooren. Verklaren wyders, noyt anders bevonden ofte ghehoort te hebben in eenighe Steden ofte Plaetsen van dese Nederlanden: Maer also op alle Plaetsen, volgens de wa-

ter-rechten , geobserveert te werden : T' oirconde hebben wy dese geteyckent , in Gornichem den 11. Julij 1657. Onderstont. *Arien Roeloffen de Helt, Klaes Arisse van Tiel, Aryen Adriaensz van Sprangh, Willem Woutersz Vos.* My present ; ende was geteyckent ,

THOMAS DAEL.

Notaris Publicq, 1657.

Certificatien van de Schippers, ende Water-Recht tot Middelburgh.

DEecken ende Beleders van het Schippers Gilde ende het Buyten ende Binne-landts Water-recht deser Stadt Middelburgh in Zeelandt, oirkonden ende certificeren by desen, ten versoecke van d' Overluyden van 't groote Binne-landts-vaerders Gilde der Stadt Amsterdam, voor de gherechte waerheydt, als dat wy, geduerende onse Regeringhe, geen kennisse hebben, dat, wanneer twee Schippers door ongheval malkanderen hebben in den gront ghezeylt, ofte dat eenigh Schipper op een Hooft ofte tegen palen sijn schip in de gront zeylt, sulcks dat de ingeladen Koopmanschappen komen wegh te dryven, te smelten, ofte te verderven, ghelijck alhier wel gebeurt is : dat de Koopluyden noyt preten sie hebben ghemaect op de Schippers in Rechte, ofte met de selve zijn geaccordeert over de vergoedinge van de geleden schade ; maer dat 't selve by de Koopluyden alleen geleden wiert ; als zijnde het perijckelende fortuyne van de Zee ; sulcks dat by de Zee-rechten van *Keyser Carel* ende *Koningh Philippus* (waer nae alhier op onse *Kamer* gereguleert wert) niet verder en wert verstaen, als de vergoedinge aen de scheper

pen ende der selver gereetschappen gedaen, dat die half ende half gedragen wert; gevende tot meerder redenen van waerheydt ende seeckere kennisse, dat wy door den Notaris van 't Gilde hebben doen doorsoecken het Recht-Boeck van ons Gilde, sonder dat daerinne bevonden is een acte ofte exempel, dat in eenighe jaren herwaerts een Koopman heeft in Rechten betrocken een Schipper om, in sulcken ongheval, betalinge van sijne schade te hebben; hoewel, by onse kennisse, diergelijcke ongelucken alhier geschiet zijn. In getuygenisse der waerheydt hebben wy desen laten schrijven, met onsen Cachette gelegelt, ende met onse eygen handen onderteyckent, op onse Kamer binnen Middelburgh, desen 28. December 1657. Was onderteyckent, *Claes Cornelisz Ole*, als Deken, *Johannes Haeyman*, Beleder; *Michiel Iansz*, Beleder, *Symon Iansz Verstrate*, Beleder; *Abraham Matheeffsen*, Beleder. Onderstondt; my t' oirkonde; ende was gheteyckent, *D. van Huemen*, Notaris Publicq. Daer neffens stondt het Wapen van 't voorfsz. Gildt, gedruckt in groenen Wasfche, met een wit Papier overdeekt.

IN den Jare onses Heeren *Jesu Christi* 1663. op den 16. November, compareerden voor my *Daniel van Huemen*, openbaer Notaris, by den Hove Provinciael van Hollandt, Zeelandt ende Vrielandt geadmitteert, binnen deser Stadt Middelburgh in Zeelandt residerende, ende de getuyghen naergenoemt, d' Eerfame *Adriaen Iansz*, als Deken, out 68. jaren; *Lieven Driege*, ouden Deken, out 51. jaren; *Jacob Pieters*, oudt 50. jaren; *Ioos Cornelissen Faey*, oudt 42. jaren; ende *Ian Heyndricx de Jonge*, out 44 jaren: ghesamentlijck Beleders, ende representerende (beneffens hunnen Confrater jegenwoordigh absent) het Water-recht over
het

het groot ende Binnelandts - Schippers Gilde deser voorfz. Stadt , verfocht zijnde van weghen d' Overluyden van 't groote Binnelandts - vaerders Gilde van Amsterdam, omme getuygenisse der waerheydt te geven , ter saecke naebeschreven: hebben dienvolghende verklaert , getuyght ende geat-
 testeert , op den plicht van haer ampt , in plaetsc van Eede , waerachtigh te zijn ; namentlijk , dat wanneer de Koopluyden , handelende op Hollandt , Uytrecht , Gelderlandt , Brabant ende Vlaenderen , hare Gilde-broeders schepen vol-laden met Koopmanschappen omme binnen 's Landts te vaeren , ende dat d' eene Binnelandts-vaerder , op de Stroomen ofte Rivieren , den anderen , by ongeluck , soo van inzeylen als anders beschadight , dat over de schade , die in sulcken cas is gekomen te vallen aen de ingeladene Koopluyden Goederen , de Koopluyden noyt geene vergoedinge of Havery over de selve schade van de Schippers gepretendeert , veel min yets genoten hebben , maer dat deselve schade is voor een ramp gehouden , ende noch dagelijks gehouden , ende by de Koopluyden ghedragen wert ; alleenlijk zijn . volgens de Zee rechten (die in dese Provincie werden achtervolght) de Schippers elkanderen gehouden te helpen dragen de schade , die aen de schepen of der selver gereetschappen , door inzeylen komt te geschieden . Gevende tot meerder redenen van waerheydt , dat sy van jonghs af telsf schepen , soo binnen als buyten 's Landts , hebben ghevoert , ende eenige jaren het Gilde ende Water-Recht bedient hebben : presenterende 't selve (des noot zijnde) met Eede te bevestigen .

Aldus gedaen ende gepasseert binnen dese voorfz. Stadt Middelburgh , ter presentie van *Daniel Sybrants* , ende *Ieremias Boot* , Clercquen mijns Notaris ; als getuygen , hier toe verfocht ; ende de voornoemde Comparanten hebben onder-

derteyckent de Note van desen, in mynen Register. Onderstont; my t' oirkonde; ende was geteyckent,

D. van HUEMEN,

Notaris Publijcq, 1663.

Verklaringe van Schippers van Thiel.

WY *Herman van Leeuwen*, ende *Gerald Bouwens*, der beyder Rechten Doctör, Schepenen der Stadt Thiel, doen kondt, hier mede, dat voor ons ghekomen ende erschienen is *Gerrit van Schaerdenburgh*, onsen mede-Borger, ende heeft verklaert waerachtigh te zijn, dat hy getuyghe, den 14. November 1641. des avondts ontrent de klock 7. uyren, wanneer de Maen ontrent vol was, is komen varen met sijn Kaegh-schuyt van Amsterdam, gheladen met 15. Lasten Rogge, Kaes, Stockvis, ende andere Waeren, beneden Dordrecht, even boven de Haven van Alblafferdam, alwaer hem teghen quam een Frieschen Schipper, met een Friesche Pont, ongeladen zijnde, ende is verscheyde malen teghen den voorsz. Frieschen Schipper van sijn ghetuygens schuyt geroepen, om te wycken; maer heeft den Frieschen Schipper geen antwoord weder gegeven; heeft hy getuyge eyndelijck hem ontweken ende tegen sijn Swager *Johan de Rover*, ende sijn Knecht, genaemt *Gerrit Schuylingh*, gheseyt, dat het sloopjen noch mis was; waer op den voorsz. Friesch-man het Roer van sijn schip heeft bygedout, ende alsoo sijn Attestants schuyt tusschen het roer-ghebint ende durck-gebint in gelooopen, dat sijn Attestants schuyt dareljck sonck; ende is sijnes getuygens Knecht voorsz. op het

G

schip

schip van den Friesch-man geklommen, ende sijn Swager, *Johan de Rover* voornoemt, verdroncken, ende heeft den Knecht van hem ghetuyge den voorz. Friesch-man, daer hy op was, ghedwongen hem getuyge, die langhe in 't water gedreven hadde, te visschen; 't welck hy gedaen heeft; ende hem getuyge tot Dordrecht gebracht: alwaer hy getuyge den voornoemden Friesch-man heeft gearresteert, ende aen den Burgermeester van Dordrecht over hem geklaeght van gewelt, aen hem geschiet; maer is hy van den Burgermeester gerenvoyeert aen de Heeren van 't Water-Recht: de welke hem getuyge rieden, dat hy niet soude procederen om de schade van de verdurvene Goederen weder te eysschen; maer dat hy getuyge alleen soude hebben te spreken voor de schade aen sijn schuyt geschiet, ende het op-halen van de selve: Is eyndelijck hem Attestant, niet tegenstaende hy wel 1700. gulden schade hadde, maer toegheleyt de halve schade van sijn schuyt, ende de onkosten van de selve uyt den gront te halen. Van 't welke wy Schepenen voornoemt (des verfocht) dese Acte verleent, ende elck onsen Zegel hier onder opgedruckt hebben, op den 8. September 1657. hebbende onder op de spatie gedruckt twee Zegels in groenen Wasse, met wit Papier overdeckt; ende was geteyckent,

S. S C H U L F F.

Volgen nu de Vonnissen ende Gewysdens,
rakende de voorz. Materie.

Extract

*Extract uyt het Vloot-Register van Schepenen
der Stede Enckhuysen, fol. 249. verso.*

Peter Thijssen, Coopman alhier, als last hebbende, ende hem sterck maeckende voor *Jacob Hardeloop*, ende *Jacob Dircksz*, Eysfcher ter eenre, op ende jegens *Herman Thomasz de Vos*, Bierhaelder, Gedaeghde ter andere zyde. De voornoemde Eysfcher seydt, ende de waerheydt is sulcks, dat hy Eysfcher neffens de voorn. *Jacob Hardeloop*, ende *Jacob Dircksz* tot Tonningen in den Jare 1647. hebben gescheept in het Kaegh-schip van *Pauwel Eppesen*, negentien Lasten, drie Ton Haver, om de selve tot Amsterdam te voeren; ende dat gemelte Schipper, komende met sijn schip ende ingelade Goederen, in de Maendt van September des voorleden Jaers, een dagh ofte twee voor Amsterdammer Kermis, ontrent Durckerdam, van hem Gedaeghde is aengezeylt, soo dat des Eysfchers schip terstont in de grondt is geraeckt, ende d' ingeladene Haver nat gheworden ende bedorven; invoegeen datter geen meer als drie ende een half Lasten is over gebleven, ende de reste in 't geheel verloren; welke gelede schade, soo wel van dese Haver, als het schip selve of Hy Gedaegde wel behoort hadde te vergoeden, ende voor de helfte aen hem Eysfcher voldaan ende betaelt te hebben; Soo is hy nochtans, voor soo veel de ingeladene Haver aengaet, in gebreecke gebleven, 't welck niet behoort. Concludeert over sulcks de voornoemde Eysfcher, dat hy Gedaeghde by mijn E. Heeren Vonnisse diffinitijf gecondemneert mach werden, aen hem Eysfcher, soo hy procedert, op te leggen, ende te betalen de helfte van de gelede schade aen de gemelte negentien Lasten, drie Ton

Haver, yder Laft, tot ses-en-veertigh gulden, ende dat met behoorlijke intereffen van dien, alreede verſchenen, ende noch te verſchijnen, tot de effectuele voldoeninge toe. Dit te kennen ofte ontkennen; maeckende, in cas van Proceſſe, eyſch van koſten defes Proceſſes, ofte tot anderen, &c.

In margine ſtondt, Compareerde *Adriaen Wyerts Boxemaecker*, ende conſtitueerde hem Borge voor *Pieter Thijſſen*, in qualité hier nevensgenoemt, ten behoefve van de Gedaeghde, belovende te betalen de koſten in defen te vallen, indien naemaels verſtaen moghte werden, die tot laſte van den Eyſſcher te moeten komen. Actum den 19. September 1648. Ende was geteyckent *Adriaen Boxemaecker*.

Onder den Eyſch ſtondt,

Schepenen, geſien hebbende de Stucken van Parthyen, mitgaders op alles wel ende rypelijck gelet, doende recht, verklaren den Eyſſcher tot ſijnen gedanen Eyſch ende genomen concluſie te weſen niet ontſanckelijck, den Gedaeghde, by ordine, daer van abſolverende, ende condemneren den Eyſſcher in de koſten van den Proceſſe, ter taxatie ende moderatie van defen Gerechte. Actum den negen-en-twintighſten December 1648. Onder ſtondt; Accordeert, by my, als Klerck, ende was geteyckendt *S. Koeckebacker* met ſijn trecken.

*Extract uyt de Ordinaris Rolle van de Vier-
schare der Stadt Delft.*

Gast.gedingh van den 18. Julii 1657.

W O O N S D A G H.

Jan op de Camp, soo voor hem selven, ende als procuratie hebbende van *Pieter Pietersz*, de Weduwe van wijlen *Gurdert Beyls*, *Anthony Pietersz*, *Bartholomeus Ruberts*, ende *Jan Steynen*, Coopluyden tot Keulen, Eyschers ende Arrestanten op den Persoon ende Schip van *Jacob Smith*, Schipper van Nimwegen,

Contra

Den selven *Jacob Smith*, gearresteerde, ende Gedaeghde.

F *Rans Bogaert*, als Procureur van de Eyschers, seydt, dat by *Ellerdt de Weerd*, tot Amsterdam, voor reeckeninge van de voornoemde *op de Camp*, waren geladen in het schip van *Cornelis van Creiffelt* vier-en-twintigh kippen Rondt-visch, ende noch vier duysent seven hondert twee-en-veertigh ponden Loffe-visch. Item noch by *Gerrit vander Linde*, voor reeckeningh van den voornoemden *Pieter Pietersz*, ses Balen Rondt-visch. Noch by *Johan Wijncoop*, voor reeckeninge van *Gurdert Beyls*, nu des selfs Weduwe,

ses kippen Stock-vifch. Noch by den voorn. *van der Linden*, voor reeckeninge van *Anthony Pietersz* gelijcke ses kippen Stock-vifch. Noch by den voornoemden *Ellerdt de Weerdt*, voor reeckeninge van *Bartholomeus Rubertsz*, ses Kippen Rondt-vifch. Ende laetftelijck noch by den voornoemden *Johan Wijncoop*, voor reeckeninge van den voornoemden *Ian Steynen*, vier Balen Stock-vifch. Bedragende de voorfz. vier-en-twintigh Kippen, ende Loffe-vifch van den voornoemden *op de Camp*, met de vracht ende onkosten te famen contant derthien hondert achthien gulden negen ftuyvers. De ses Balen Rondt-vifch van *Pieter Pietersz*, met *ut supra*, te famen, contant twee hondert drie-en-tfeventigh gulden tien ftuyvers. De ses Kippen Stock-vifch van de voorfz. *Beyls* te famen, met *ut supra*, contant twee hondett een-en-dertigh gulden veertien ftuyvers. Noch de ses Kippen Stock-vifch van *Anthony Pietersz* te famen contant twee hondert een - en - feventigh gulden feventien ftuyvers. Noch de ses Kippen Rondt - vifch van *Anthony Rubertsz* te famen twee hondert ses-en-vijftigh gulden veertien ftuyvers. Ende laetftelijck de voorfz. vier Balen Stock-vifch van *Ian Steynen*, hondert negen-en-feftigh gulden negen ftuyvers. Importerende alle de voorfz. partyen te famen, twee duysent vyf hondert een-en-twintigh gulden dertien ftuyvers. Welck Schip, genaemt den Beytel-aeck, gekomen zijnde op den 13. November feftien hondert ses - en - vyftigh, tegens over Louvefteyn, ende leggende ontrent middel-water op Ancker, heeft de Gedacghde in defen't felve fchip overzeylt, in voegen't felve aen den Daelhemfen Gront is gefoncken, ende de voorfz. Stock-ende Rondt-vifch t'eenemacl bedurven daer uyt gehaelt is.

Soo concluderen de Eyschers , dat het voorz. arrest sal werden gedecreteert , ende standtz grijpen ten uyt-eynde van de sake, ende voorts de Gedaeghde gecomdemneert te betalen, ende by provisie te namptiseren de voorz. twee duysent vyf hondert een-en-twintigh gulden dertien stuyvers, over 't ghene de voorz. inghescheepte Stock- ende Rondt-visch hunluyden heeft gekost , met de interesten tegen den penningh twintigh, van den voorz. dertienden Novemb. 1656. (als voor contant gekocht, ende betaelt zijnde) tot de volle betalinge toe. In cas van debat, maeckende eysch van kosten, ofte tot andere alfulcke finen, &c.

DEn Gedaeghden , soo hy geroepen is, dede segghen door *Jacob Spoors*, sijnen Procureur, wel expresselijck te ontkennen, sijn Gedaeghdens persoon gearresteert te zijn, maer alleenlijck sijn schip, niet op den naem van eenen *Pieter Pietersz*, de Weduwe van *Gurdert Beyl*, *Anthony Pietersz*, *Bartholomeus Rubertsz*, ende *Ian Steynen*, die alle in 't hoof van den Eysch hun bekent hebben gemaect, maer alleen op den naem van eenen *Leonard Paeuw*, hem qualificerende procuratie te hebben van *Ian op de Camp*,
in

in dier qualité den Gedaeghde oock ghedaghvaert is, ende verder niet; soo dat van weghen de voorn. *Pieter Pietersz*, de Weduwe van *Gurdert Beyls*, *Bartholomeus Rubert*, noch *Ian Steynen* geen arrest, ofte citatie is gedaen. Midts welcken soo excipieert den voornoemden *Spoors* in 't regard van de selve *Pieter Pietersz*, *Bartholomeus Rubertsz*, ende *Ian Steynen*, ende concludeert tot absolutie van dese instantie, met de kosten. Ende in 't regard van den voorn. *Ian op de Camp*, antwoordende, seyde wel waer te zijn, ende tergoeder trouwen te bekennen, dat hy met sijn Schip van Gornichem, om naer boven te varen, door de flapheydt van de windt, ontrent Louvesteyn, komende achter een wel in de neer, alwaer door de stercke stroom des Gedaeghdens schip over zyde dreef, voor de boegh van 't schip van *Cornelis van Creiffelt*, zijnde een seer oudt vervallen schip ofte een krack (soo men gemeynlijk seyt) met veel ende meenighvuldige lappen aen den anderen genagelt: waer door het selvige schip, daer inne *quasi* de inghelade goederen van de Eyschers zyn geweest, in de grondt raecte, alles buyten schult van den Gedaeghde, die alle devoir dede, niet sonder sich selven in groot peijckel te brengen, omme 't selve voor te komen ende te letten: soo dat in allen ghevalle den Gedaeghden, volgens de Water-rechten, ende de Costume deser Landen, niet verder en is gehouden geweest, als in de schade van 't schip van den voortz. *Cornelis van Creiffelt* ghevallen, de helft te dragen, sulcks hy Gedaeghde oock aen den selven *Creiffelt* tot volle contentement gedaen heeft.

Omme alle welcke, ende andere redenen
(is 't noot) naeder te deduceren, Soo
con-

concludeert den voornoemden *Spours*, in den name, ende van wegen als boven, dat het ghedaen arrest, ende sluyten van des Gedaegdens Schip, sal werden verklaert, qualijck ende t'onrechte gedaente zijn, ende dat den Eyscher sal werden gecondemneert, het selve arrest, met den gevolge van dien, kost-ende schadeloos af te doen, met interdictie van ghelijcken meer te doen: ende dat wijders den selven Eyscher met sijnen eysch ende conclusie, tot laste van den Gedaeghden gedaen ende ghenomen, sal werden verklaerd te wesen niet ontfanckelijck, ende den selven eysch sal werden ontseyt, met de kosten, schaden ende interessen, door het *indebite* arrest gehadt ende geleden, ofte tot anderen alfulcken finen, &c. ende seydt datter egeene de minste provisie valt.

Bogaert, persisteert voor replijcq, in reguarde van de voornoemde *Ian op de Camp*, by sijnen eysch ende verfochte provisie.

Spours voor duplijcq.

De Heeren Schepenen houden de saeck in advijs, ende

alvoren 't selve te uytten, ordonneren *Ian op de Camp* naerder ende met authentijcke Verklaringen ofte Gewysdens van de Heeren ofte Commissariffen van de Water - rechten respecti-ve binnen de Steden Dordrecht, Amsterdam ende Rotterdam, binnen den tijdt van acht dagen, te bewijfen, dat het een Schip het andere binnens Landts op de Revieren, ofte Stroomen eenige schade aendoende, ende daer door te ghelijck de Koopmanschappen in het beschadighde Schip eenige schade komende te lyden, dat als dan, gelijk de schade van het Schip, of heel, ofte half moet gebetert werden, alsoo van gelijcke verstaen wert, ende in practijcke is, ten respecte van de beschadighde Coopmanschappen, om het selvige gesien, ofte den voorsz. tijdt overstreecken zijnde, in de faecke te werden gedisponeert, als bevonden sal werden te behooren.

Gedaen den 21. Julij 1657.

De Heeren Schepenen uyttende het Advijs, condemneren den Eyscher het arrest ende sluyten van des Gedaeghdens schip, als qualijck ende t'onrechte gedaen, kosteloos ende schadeloos af te doen, ende ontseggen den selven Eyscher sijnen Eysch ende conclusie, op ende jegens den Gedaeghde gedaen, ende genomen; compenserende niet te min de kosten, om redenen.

Gedaen den 6. November 1657.

Ge-extraheert uyt de ordinarijs Rolle van
de Vierschare der Stadt Delf, fol.

450. & folio 530. ter Secretarije der
felver Stadt berustende. Heden den 19.
Julij 1663., ende was geteyckent,

H. van BLEYSWIICK.

*Sententie approbatoir van den Hove van Hol-
landt van het vorenstaende Vonnisse van Sche-
penen van Delft.*

Inder faecke hangende voor den Hove van Hollandt, tus-
schen *Ian op de Camp*, Koopman, woonende tot Keu-
len, voor hem selven, ende als last ende procuratie hebbende
van *Pieter Pietersz*, de Weduwe wylen *Geurdert Beyls*,
Anthony Pietersz, *Bartholomeus Rubertsz*, ende *Jan*
Steynen, alle mede Koopluyden aldaer, Impetranten in re-
lief d' appel ter eenre; ende *Jacob Smith*, Schipper tot Nim-
megen, Gedacghde in 't voorsz. cas ter andere zyde. 't Hof
met rijpe deliberatie van rade door-gesien ende overwogen
hebbende alle 't gene ter materie dienende was, ende moght-
te moveren: Doende recht in den name, ende van wegen de
Hooge Overigheyt ende Graeffelijckheyt van Hollandt,
Zeelandt ende Vrielandt, interineert de clausule van Re-
lief inder Impetranten Mandament geïnserceert, releveert
hen dienvolgende van de *indebite* interjectie, ende verhef-
finge heurder appellatie. Verklaert hen niet te min by 't
Vonnisse in questie te wesen niet beswaert, ende condemncert
hunluyden in de kosten van desen Proccesse tot taxatie ende

moderatie van den voorſz. Hove , mitgaders in de boete van 't fol Appel. Gedaen in den Hage , by de Heeren ende Meesters, *Frederick van Dorp*, Heere van Maesdam ; *Diderick Sixti*, *Albrecht Nierop*, *Adriaen Pauw*, Heere van Bennebroeck ; ende *Pieter Ockersſen*, Raedtiluyden van Hollandt , ende gepronunciert den laetſten Julij 1665.

In kenniſſe van my,

ADR. POTS.

NAE-

N A - R E D E N

aen den

L E S E R.

DEn nauwkeurigen **L E S E R** sal gelieven te weten, dat alhoewel alle de Stucken, in dit Boeckjen vergadert, hun meerendeel funderen, op de schaeden die de goederen over komen, wanneer het eene Schip het ander komt in de gront te zeylen, ofte te beschadigen, het nochtans sulx is, dat daer onder oock begreepen zijn alle de schaeden, die, buyten schulde van den Schipper, de goederen over komen, gelijk in de Advijfen der Advocaten uytdruckelijck wort geseyt, dat al't geene door ongeluck geschiet, niemant geimputeert kan worden: soo als oock in de Certificatien van de Schippers ende Coopliden, van Dordrecht, Amsterdam ende Rotterdam kan werden gesien, die eendrachtelijck verklaren, dat sy noyt van eenige schaede, by ongeluck geschiet, 't sy van inzeylen als anders, eenige vergoedinghe hebben gedaen, ofte gepretendeert. Ende volght dan klaerlijck, dat die voor ongelucken soudon willen bevrijt zijn (volgens het gebruyck der Zee-vaerende Schepen) hunne goederen soudon moeten laeten verasseureeren. Vaert wel.

Ick traght hier door mijn druck
 Van alle ongeluck
 Een Schipper te verschoonen:
 Dat hy door sulck misval
 Geen vraght verliefen sal:
 De Koopman moet hem loonen.
 Maer worter yet vermist,
 Door ontrouw of door list,
 By hem of sijn dienaeren:
 Dat hy sijn Schip wel sluyt:
 Want voor Dief ende Guyt
 Moet hy het Goedt bewaeren.
 Ist Schip van boven leck?
 Dat is oock een gebreck,
 Dat hy wel kan verhoeden.
 De schae daer door geschiet,
 Bevry ick geensims niet:
 Die laet ick Hem vergoeden.

G. I. K.

R E-

REGISTER ofte TAFEL
van dit Boeckjen.

63

B <i>Edenckelycke Redenen van G. J. Kooch.</i>	Pag. 5
<i>Advysen van verscheyde voorname Rechtsgeleerden.</i>	15
<i>Verklaringen ende Certificatien van Schippers ende Koopluyden van Dordrecht.</i>	25
<i>Van Schippers van Delft.</i>	30
<i>Van Schippers ende Koopluyden van Amsterdam.</i>	35
<i>Van Schippers ende Koopluyden van Rotterdam.</i>	41
<i>Van Schippers van Gorinchem.</i>	45
<i>Van Schippers tot Middelburgh.</i>	46
<i>Van Schippers van Thiel.</i>	49
<i>Dinghtalen ende Vonnisse van Schepenen van Enckbuy- sen.</i>	51
<i>Dinghtalen ende Vonnisse van Schepenen van Delft.</i>	53
<i>Sententie van den Hove van Hollandt.</i>	59
<i>Nae - Reden tot den Leser.</i>	61

E Y N D E.

IN 's GRAVEN-HAGE,

Gedruckt by LEVYN van DYCK, Boeckdrucker,
woonende op de Burghwal, by de Luthersche
Kerck, in de Nieuwe Amsterdamsche
Druckerije. 1670.

